Arhimandritul Efrem Filotheitul

STAREȚUL MEU IOSIF ISIHASTUL

Traducere din limba greacă
de Ieroschim. Ștefan Nuțescu
SCHITUL LACU – SFÂNTUL MUNTE ATHOS

Editura EVANGHELISMOS
București, 2010

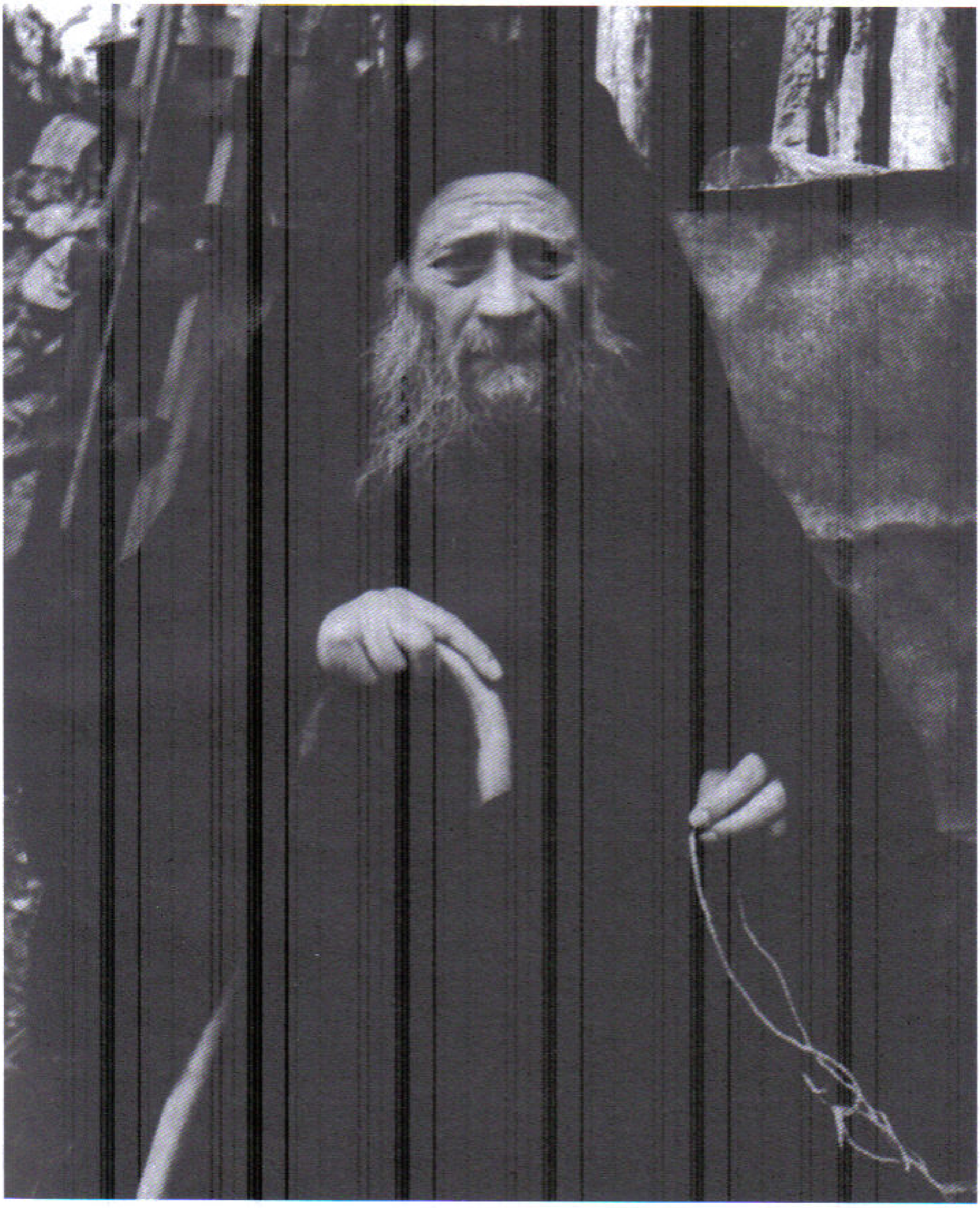
Traducere din limba greacă după originalul:

Ο ΓΕΡΟΝΤΑΣ ΜΟΥ
ΙΩΣΗΦ Ο ΗΣΥΧΑΣΤΗΣ ΚΑΙ ΣΠΗΛΑΙΩΤΗΣ
(1897 – 1959)
τοῦ ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΕΦΡΑΙΜ ΦΙΛΟΘΕΪΤΟΥ
2010

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
EFREM, arhimandrit
Starețul meu Iosif Isihastul arhimandritul Efrem Filotheitul ; trad.: ierosch. Ștefan Nuțescu. - București : Evanghelismos, 2010
ISBN 978-973-7812-74-2

I. Nuțescu, Ștefan (trad.)

2

Starețul Iosif Isihastul
(1897-1959)

ÎNSEMNARE INTRODUCTIVĂ A UNUI FIU DUHOVNICESC

Sfântul Munte este cel care, prin dinamismul său puternic, continuă tradiția nu numai a vieții ascetice și a petrecerii celei asemenea Îngerilor, după putere, ci și a isihiei minții, a Rugăciunii minții și a inimii. El este cel care a odrăslit de-a lungul celor o mie de ani de evoluție istorică nenumărate chipuri ascetice. Şi cred că nu greşesc când spun că toți aceştia au constituit cel mai mare prinos adus vieții duhovniceşti a Bisericii Ortodoxe, nu numai a celeia din patria noastră, Grecia, ci şi din toată lumea.

Mulți dintre aceşti cuvioşi monahi, chinoviți, chilioți, pustnici şi isihaşti, au devenit cunoscuți şi cu bucurie recunoscuți ca Sfinți pe de o parte de Părinții Aghioriți, iar pe de alta de întreaga plinătate a Bisericii Ortodoxe a Greciei, clerici şi mireni.

Unii dintre ei însă – şi aceştia au fost cei mai mulți – şi-au dorit să rămână neştiuți, chiar şi după adormirea lor. Iar aceasta au izbutit-o cu multe osteneli, dar mai ales cu ajutorul lui Dumnezeu, de vreme ce adevărata virtute, aşa cum se ştie, nu se poate ascunde.

Adevăratul monah athonit şi, prin urmare, isihastul, cu ajutorul mai ales al lucrării sale niptice, cu nevoințele sale ascetice şi cu metania sa, se străduieşte în Hristos, cu multă luare-aminte, să trăiască, pe cât este cu putință, mai mult în ascuns, fără să urmărească vreo recunoaştere din partea cuiva (a meritelor sale n.tr.). De aceea, adeseori se mută din loc în loc, iar alteori, în Duhul Sfânt, o face pe nebunul, ca să scape de cinstiri şi de slavă.

Înnoitor şi continuator al tradiției isihaste a Sfântului Grigorie Palama şi al întregii cete a Părinților Niptici a fost şi Starețul teodidact Iosif Isihastul.

Preacuviosul Stareț Iosif, care în lume se numea Francisc Kottis, s-a născut în satul Levkes din Paros în 1897, dar Sfântul Munte a fost cel care l-a renăscut duhovnicește și l-a transfigurat în Hristos Iisus, l-a slăvit și ca pe un alt Moise l-a arătat VĂZĂTOR DE DUMNEZEU, după o nevoință ascetică cutremurătoare de curățire de patimile cele înșelătoare și mai ales de cea trupească. Înfruntarea acestei patimi, așa cum s-a dovedit, este muceniceească. Atât de mare era turbarea și furia demonilor pizmătăreți împotriva Starețului, dar și împotrivirea sa față de această patimă era atât de dârză și de vrednică de mirare, încât numai în scrierile ascetice mai întâlnim ceva asemănător. Nici o limbă pământească nu poate descrie nevoința sa împotriva acestei patimi, deși era foarte curat, așa cum ieșise din colimvitra botezului. Astfel, prin desăvârșita curățire de patimi s-a învrednicit de dumnezeiasca luminare a minții și a inimii, cultivând într-o măsură desăvârșită întreaga scară a virtuților, iar prin dumnezeieștile lui suișuri a ajuns la îndumnezeire.

Faptul că Starețul s-a făcut părtaș al dumnezeieștilor trăiri și mistagog al tainelor ascunse ale lui Dumnezeu, prin descoperire și prin negrăitul Său pogorământ, a contribuit la răspândirea faimei sale și dincolo de granițele Greciei prin publicarea numeroaselor sale scrisori, pe care destinatarii lor le-au păstrat, precum și prin cele douăsprezece epistole către „un monah eremit", publicate în 1979 în volumul intitulat: *„Ekfrasis monahikis empirias" („Mărturii din viața monahală")*. O parte din ultimele sale epistole către un „monah eremit" este cuprinsă și într-o mică scriere teologică a sa – despre făptuire și contemplație – intitulată: *„Trâmbița duhovnicească cea cu zece glasuri"*.

Faptul că încă din „pântecele maicii sale" a fost ales pentru a deveni ucenic și apostol al lui Hristos *„în munți și în peșteri și în crăpăturile pământului"*[1] este dovedit de vedenia pe care evlavioasa sa maică a avut-o înainte de a se împlini patruzeci de zile de la naștere. Cu ochii sufletului ei a văzut în acea vedenie înfățișându-i-se un Înger al Domnului plin de strălucire, care l-a luat în brațe pe micul Francisc. Acesta, arătându-i o tăbliță pe care

[1] *Evrei* 11, 38.

scrisese numele copilului, i-a spus că Francisc „este scris aici", adică este înrolat în ceata Îngerilor pământeşti.

Francisc a rămas până la vârsta adolescenței lângă familia sa, pe care a ajutat-o în felurite chipuri.

La vârsta de optsprezece ani a plecat din Paros şi s-a stabilit în Pireu, unde a lucrat până la înrolarea sa în marina militară. După ce şi-a terminat stagiul militar, a început să se ocupe cu comerţul, ca vânzător ambulant, în Atena şi în împrejurimile ei.

Cartea „Noul Ecloghion" a Sfântului Nicodim Aghioritul, care cuprinde vieţi de Sfinţi, de Mucenici şi de Cuvioşi din pustie, pe care a primit-o în dar, nu numai că i-a pricinuit uimire, dar l-a şi determinat să ia hotărârea de a se face monah. Tânărul Francisc s-a aprins de dumnezeiasca dragoste în urma unei vedenii dumnezeieşti, în care doi „ofiţeri" împărăteşti din Ierusalimul de Sus, după ce l-au îmbrăcat într-un veşmânt preastrălucitor şi de un alb desăvârşit, i-au spus: „De acum înainte vei sluji aici".

Această poruncă dumnezeiască îl mistuia în fiecare zi şi, după mai multe încercări pe care le-a făcut în munţii Pendeli, în 1921 pleacă pentru totdeauna spre Sfântul Munte, fiind în vârstă de douăzeci şi patru de ani. Prima lui oprire a fost la Katunakia, la chilia unde vieţuia pururea-pomenitul Stareţ Daniil cu mica sa obşte. Lângă acesta a rămas puţin timp, după care a trăit ca pustnic în peşteri, nevoindu-se cu post aspru, priveghere, sărăcie şi neîncetată rugăciune rostită cu voce tare.

După doi ani de nevoinţe grele şi rele-pătimiri şi după ce a primit din Cer, în chip mai presus de fire, Rugăciunea minţii şi a inimii, sub chipul unei adieri line care a venit dinspre bisericuţa Schimbării la Faţă de pe vârful Athonului, s-a legat duhovniceşte de Stareţul Arsenie, de care a rămas nedespărţit până la cuvioasa sa adormire.

Hotărâtoare pentru lucrarea sa niptică, pentru programul şi rânduiala sa isihastă, a fost întâlnirea cu renumitul isihast şi duhovnic Daniil, care pustnicea la vechea Chilie a Sfântului Petru Athonitul. Acesta trăia zăvorât şi era foarte tăcut, plin de darul discernământului. Toată viaţa sa a liturghisit în fiecare zi după privegherea de toată noaptea făcută cu Rugăciunea minţii. Dacă nu se făcea pământul de sub picioarele sale noroi din pricina mulţimii lacrimilor, nu săvârşea Dumnezeiasca Liturghie.

Astfel Stareţul Iosif a devenit continuator nu numai al lucrării niptice, al isihiei şi al Rugăciunii minţii şi a inimii, dar şi al desei Împărtăşiri, urmând cu credincioşie tradiţia ortodoxă a Părinţilor niptici, a Sfântului Grigorie Palama şi a isihaştilor din secolul al XIV-lea, a Colivazilor[2], a isihastului anonim, autorul cărţii *„Contemplaţie niptică"* şi a altor Sfinţi Părinţi Niptici, ştiuţi şi neştiuţi.

În calea către îndumnezeire şi desăvârşire după Har a fost un râvnitor neîntrecut în căutarea şi dobândirea Dragostei celei dumnezeieşti, acesta fiind şi motivul pentru care, plutind pe cerescul ei ocean, striga cu uimire: „Stăvileşte, dulce DRAGOSTE, revărsările Harului Tău, că legăturile trupului meu s-au destrămat".

Accentuez însă faptul că s-a învrednicit să poarte în inima sa dumnezeiasca flacără a DRAGOSTEI, ca un alt rug care ardea, dar nu se mistuia. Totodată sunt dator să arăt luptele sale sângeroase pe care mai înainte le-a purtat vreme de mulţi ani, pe de o parte cu preaviclenii şi de oameni-urâtorii demoni, iar pe de alta cu „însăşi firea căzută". Pentru aceasta şi silirea sa cea atât de neînduplecată pentru privegherea de toată noaptea, ce dura între opt şi zece ore în fiecare zi, postul aspru, înfrânarea şi neagonisirea, răbdarea fără murmur, desăvârşita ascultare faţă de stareţul Efrem-dogarul, cel plin de simplitate, şi, în general, faţă de voia lui Dumnezeu, precum şi programul ascetic respectat cu acrivie, tăcerea desăvârşită şi neîncetata Rugăciune a minţii şi a inimii, făcută cu lacrimi şi umilinţă. Iată cum a îmblânzit mânia şi iubirea de sine, invidia şi vorba deşartă, trufia şi slava deşartă şi mai ales mişcările trupeşti

---

[2] Conflictul celor numiţi Colivazi, care din 1754 a tulburat viaţa Sfântului Munte – motivul principal al izbucnirii lui fiind parastasele care, din nevoi practice, se săvârşeau Duminica în loc de sâmbătă de către monahii de la Schitul „Sfânta Ana" (Sfântul Munte) – a jucat un rol important în istoria vieţii duhovniceşti din veacul următor. Dincolo de problema, destul de neînsemnată, a parastaselor, se înfruntau două tendinţe: una care dorea adaptarea instituţiilor tradiţiei bisericeşti la nevoile vieţii contemporane şi era însoţită de idioritmia vieţii monahale, cu tot ceea ce implică ea; cealaltă, a Colivazilor, având ca întâistătători pe Neofit Capsocalivitul († 1784) – director al Academiei Athoniadei, pe Atanasie Parios († 1813), pe Sfântul Macarie Notaras († 1805) – Episcop al Corintului, şi pe Cuviosul Nicodim Aghioritul, susţinea ideea respectării şi întoarcerii către predaniile patristice, a împărtăşirii dese şi a practicării Rugăciunii minţii. *(File de pateric din Împărăţia Monahilor* – Editura Christiana, Bucureşti, 2000).

ale trupului şi ale gândurilor înfricoşătoare, dobândind, cu Harul lui Dumnezeu şi cu ajutorul Maicii Domnului, NEPĂTIMIREA.

De aceea a şi fost faţă de sine nemilostiv şi neîngăduitor, fără abateri de la reaua-pătimire a întregii sale vieţuiri ascetice, deşi se chinuia pe sine cu asprime în ultimii ani. A suferit mai ales din pricina îndelungatelor şi chinuitoarelor boli. Povestirea pe larg de către cinstitul meu Stareţ a unor evenimente din viaţa ucenicilor săi şi a tuturor celor care au stat, fie şi pentru puţin, lângă el cred că este necesară, deoarece ele dau mărturie despre realitatea istorică a vieţii, cu adevărat sfinţite, şi a petrecerii sale plăcute lui Dumnezeu.

În nevoinţa sa ascetică, care a durat patruzeci de ani şi care a fost pecetluită cu sânge, Stareţul a pătimit în felurite chipuri şi astfel a învăţat, a cunoscut şi a experimentat toate felurile de lupte ascetice. De aceea a şi învăţat în chip neînşelat şi cu multă înţelepciune şi discernământ pe cei care au dorit cu multă lepădare de sine să guste din hrana cea nestricăcioasă a Rugăciunii minţii şi din apa cea vie a descoperirilor dumnezeieşti de care s-a învrednicit. Aceste nenumărate comori ale Harului dumnezeiesc, pe care şi le învistierise în inima sa, le dăruia cu îmbelşugare nu numai binecuvântaţilor săi ucenici, care îl iubeau până la jertfă, dar şi celor care cu credinţă căutau mărgăritarul ascuns şi ceresc al DUMNEZEIEŞTII DRAGOSTE.

Urmaşilor săi duhovniceşti şi fraţilor în Hristos, clerici, monahi şi laici, le-a lăsat ca moştenire sfântă nu numai învăţătura despre lucrarea practică şi contemplativă a Rugăciunii minţii şi a inimii, dar şi nesfârşita sa dragoste şi afecţiune, nefăţarnica lui îndelungă-răbdare, povăţuirea sa plină de discernământ întru înţelepciunea Domnului, îngăduinţa lui dusă până la limită faţă de neputinţa omenească, pilda sa de nevoitor şi toate cele care decurg în mod foarte firesc din ea.

Această nepreţuită comoară, adunată de către Stareţul Iosif cu preţul sângelui vărsat de-a lungul întregii sale petreceri isihaste, a împărţit-o cu dărnicie, ca pe o hrană a vieţii, binecuvântatul său ucenic, Arhimandritul Efrem Filotheitul, care a vieţuit în obştea sa din 1947 până în august 1959, când a adormit întru cuvioşie sfinţitul său Stareţ.

Multe din învățăturile orale și scrise, precum și din sfaturile părintești ale Părintelui Efrem aveau și au ca punct de referință pilduitoarea viață ascetică a cuviosului său Stareț. Din aceste comori a împărtășit nu numai monahilor și monahiilor, care au alcătuit obști povățuite de el și mănăstiri cenobitice în Sfântul Munte, Grecia, America și Canada, dar și miilor de fii duhovnicești ai săi răspândiți pe întregul pământ, făcându-i părtași ai nevoințelor ascetice și ai dumnezeieștii desfătări pricinuite de roadele Rugăciunii minții, pe care a predat-o prin faptă și cuvânt.

Aceste foarte prețioase referiri, insuflate de Duhul Sfânt, ale părintelui Efrem cu privire la Cuviosul său Stareț, Iosif Isihastul, au fost adunate cu o deosebită grijă și sunt înfățișate în volumul de față, pentru ca plinătatea Bisericii Ortodoxe să-l cunoască pe marele isihast al secolului al XX-lea, pe văzătorul de Dumnezeu, pe ascetul, pe lucrătorul neînșelat al Rugăciunii minții și pe înnoitorul tradiției palamite.

Protoprezbiter Ștefan Anagnostopulos

ÎN LUME

ANII TINEREŢII

Locul de naştere al Stareţului Iosif a fost satul Levkes din Paros, o insulă care este a treia ca mărime din cadrul arhipeleagului Cicladelor. Insula este renumită pentru faimoasa biserică a Ekatondapilianei, ce a fost zidită în secolul al IV-lea de către Sfânta Elena, pentru Mănăstirea Longobarda şi pentru Mănăstirea Tapsanon a cuviosului Stareţ Filothei Zervakos.

Mama lui se numea Maria, se trăgea din neamul Rangusi şi se născuse în Levkes din Paros în 1871. La vârsta de aproape şaptesprezece ani s-a căsătorit cu primul ei bărbat, Leonardo Zumis (părinţii lui Leonard erau refugiaţi din Odiseea Rusiei, din Ucraina de astăzi). Au dobândit doi copii: pe Mihail şi un prunc ce a murit nebotezat.

Leonard însă a murit la vârsta de doar douăzeci de ani şi astfel Maria a fost nevoită să se căsătorească din nou în 1890. Al doilea soţ al ei a fost Gheorghe Kottis (1867-1907), un ţăran neînvăţat. Acesta era sărac, dar foarte evlavios şi cuviincios, iar aceste virtuţi le-a transmis şi copiilor săi.

Împreună cu Gheorghe Kottis roditoarea Maria a dobândit nouă copii. Primii trei copii au murit la o vârstă fragedă. Au rămas însă în viaţă ceilalţi şase, ale căror nume sunt: Erghina, Emanuil, Francisc (care s-a născut la 2 noiembrie 1897 şi avea să devină Stareţul Iosif de mai târziu), Leonard, Maruso şi Nicolae (părintele Atanasie de mai târziu). După naşterea ultimului copil, Nicolae, în 1907, tatăl lor a murit la vârsta de numai patruzeci de ani.

Căsuţa lor se afla în sat vizavi de Biblioteca Naţională de astăzi. Ca să intre cineva în ea, trebuia să urce opt trepte mici de piatră care dădeau îndată în două camere foarte mici şi modeste (3,5 x 2,5 m).

În aceste două camere au trăit părinţii şi cei şase copii ai lor. Acolo a trăit şi Francisc timp de aproape şaptesprezece ani. Este uimitor faptul cum au putut încăpea într-un loc atât de mic atât de multe persoane cu atâtea nevoi. Este binecunoscut faptul că astfel de case mici, deoarece îi pun pe membrii familiei într-o comunicare indirectă, creează mai multă căldură sufletească, unire, dragoste şi bucurie în familie. Astăzi această căsuţă s-a transformat într-un magazin mic, la fel ca şi cea a Sfântului Nicodim Aghioritul din Naxos.

Mama Stareţului Iosif, Maria, era cu adevărat un om al lui Dumnezeu. Era modestă şi cu un înnăscut simţ al păcătoşeniei şi al prihănirii de sine, virtuţi pe care le-a cultivat şi în sufletele copiilor ei. Avea simplitate şi curăţie a sufletului. Se învrednicea de vederi dumnezeieşti când mergea de obicei la biserică, fie pentru slujbă, fie ca să facă curăţenie.

De îndată ce Francisc s-a născut, mama lui, care se afla întinsă în pat, cu pruncul înfăşat lângă ea, a avut o vedenie.

I se părea că acoperişul casei s-a deschis şi înaintea ei s-a înfăţişat un tânăr plin de har, care era atât de strălucitor, încât nu-l putea privi. Îngerul s-a apropiat de prunc şi a început să îi scrie numele pe o tăbliţă.

Maria s-a mirat şi l-a întrebat cu nelinişte:

– Ce faci acolo? De ce îi scrii numele?

– Fiindcă îi este de trebuinţă Împăratului.

– Nu, nu se poate să-l iei... Acest prunc este al meu.

– Iar eu îţi spun că este scris aici, şi Îngerul i-a arătat tăbliţa.

Fiindcă cei doi copii mai mari ai ei muriseră de mici, Maria a crezut că Îngerul voia să-l ia şi pe Francisc mai înainte de vreme. De aceea, atunci când îşi amintea de arătarea Îngerului, plângea nemângâiată, biruită fiind de durerea de mamă. Însă atunci când timpul a trecut şi Francisc a crescut, dar nu mai murea, ea a înţeles că „Împăratul ceresc" îl chema pe Francisc în tagma Îngerilor săi pământeşti, adică în cea a monahilor.

Altă dată a văzut într-o vedenie înfricoşată iadul. De îndată ce şi-a venit întru sine, i-a spus micuţului Francisc:

– Copilaşul meu, dacă ai şti ce am văzut...

– Ce ai văzut, mamă?

– Am văzut că am mers în iad şi acolo oamenii osândiţi fierbeau ca fasolea în oală. Ieşeau şi intrau din nou în focul iadului.

O mare înrâurire asupra vieţii duhovniceşti din insula Paros pe vremea când Francisc era copil, a avut-o Cuviosul Arsenie Aghioritul (1800-1877), care a lucrat ca duhovnic cu o deosebită râvnă pentru curăţirea duhovnicească a locuitorilor de aici. Poporul cel simplu din insulă l-a iubit atât de mult, încât încă din viaţă îl cinstea ca pe un Sfânt.

Aşadar, în acest climat a crescut micul Francisc, climat care era exclusiv bisericesc, fiindcă, aşa cum el însuşi îşi amintea, atunci când era mic, Cuviosul Arsenie le spunea: „Copii, este Postul Mare. Să nu vă jucaţi mult, să nu vorbiţi, să nu râdeţi. Este o vreme sfântă".

Rânduiala familiei lui Francisc era foarte aspră. Tatăl său uneori se mânia pe el pentru zburdălniciile lui. Odată chiar a hotărât să-i tragă o bătaie bună.

– O să-l bat pe Francisc pentru ceea ce a făcut, a spus tatăl.

Însă micuţul Francisc, deşi era zburdalnic, era şi ascultător şi înţelept. Aşadar, când a aflat ce a spus tatăl său, s-a gândit: „De vreme ce şi-a pus în gând să mă bată, atunci să mă bată!". Astfel, a venit liniştit înaintea tatălui său, care şedea pe scăunelul lui, şi şi-a plecat cu smerenie căpşorul ca să primească bătaia, ca o dovadă a desăvârşitei sale ascultări. Atunci tatăl său, care era un om credincios şi cu inimă bună, a fost „cucerit" de acest gest al fiului său mai mic şi cu două lacrimi în ochi i-a spus:

– Hai, du-te de aici! Nici să te bat nu pot cu această smerenie pe care o ai.

Fireşte că micuţul Francisc nu a aşteptat să-i spună a doua oară, ci a plecat îndată, iar fraţilor săi mai mici le spunea cu bucurie: „Cu smerenia am scăpat de bătaia lui tata!".

Astfel, încă de mic a înţeles măreţia, puterea şi vrednicia smereniei creştine. Iar această virtute, aşa cum vom vedea, a slujit drept temelie pentru marile harisme duhovniceşti pe care le-a dobândit ca monah mai târziu.

Pe 16 august 1904 Francisc, la vârsta de şapte ani, s-a înscris în clasa întâi a şcolii primare din satul său. Învăţătoarea sa a fost Sofia Kandiotis, mama renumitului Mitropolit al Florinei, Augustin.

Francisc era foarte isteţ şi de aceea, fără vreun efort deosebit, învăţa repede lecţiile. Carnetul de note, care încă se mai păstrează, dă mărturie despre faptul că întotdeauna era premiant. Dacă şi-ar fi continuat studiile, cu siguranţă că ar fi progresat mult, deoarece era foarte inteligent. Dar din nefericire, când a terminat clasa a patra primară, tatăl său a murit şi astfel a fost nevoit să întrerupă mersul la şcoală, ca să îi ajute pe mama şi pe fraţii săi.

În mica şi nefertila insulă Paros viaţa a fost grea dintru început. Locuitorii insulei, care munceau la câmp, reuşeau să se întreţină din cultivarea cerealelor şi a legumelor. Ei se mai îndeletniceau cu creşterea animalelor şi cu pescuitul.

Astfel trăia şi familia cea numeroasă a lui Francisc, dar odată cu moartea tatălui său, în 1907, situaţia s-a înrăutăţit mult. Moartea tatălui său a fost o lovitură grea pentru familie şi mai ales pentru mama sa Maria. Soarta ei a fost nemiloasă. La vârsta de numai treizeci şi şase de ani pierduse doi soţi şi patru copii! Aşa cum era şi firesc, faptul că a rămas orfan de mic i-a pricinuit micului Francisc o tristeţe adâncă, dar care, odată cu trecerea timpului, a avut o înrâurire binefăcătoare asupra sufletului său de copil.

Micuţul Francisc a început să o ajute pe mama sa atât cât putea, astfel încât să-i poată alina durerea şi povara văduviei. Astfel, compătimirea a pecetluit inima sa de copil şi de atunci a constituit una dintre trăsăturile sale principale. Şi într-adevăr, Stareţul Iosif a fost omul dragostei covârşitoare.

Astfel, de mic, Francisc a început să se ocupe cu treburi mărunte, pentru a-şi putea ajuta familia. Era foarte gospodar.

Despre vârsta copilăriei sale Stareţul Iosif povestea mai târziu:

„Aveam vreo două găini, le luam ouăle, le dădeam la băcan, iar el ne dădea vreo două sardele, căci oul cine să-l mănânce mai întâi? Uneori, ca un copil ce eram, mergeam la capră şi sugeam lapte”.

Atât de mare era sărăcia lor, încât în 1914 Maria, cu inima grea, a hotărât să-l trimită pe Francisc al ei şi pe fratele lui mai mic Leonard la Atena ca să lucreze. Acolo, în Paros, nu exista mijloc de trai, pe când în capitală nădăjduiau să găsească ceva. Francisc avea pe atunci şaptesprezece ani, iar Leonard doar doisprezece.

ÎN ATENA

De îndată ce au ajuns în Pireu, cei doi adolescenţi au mers mai întâi în casa mătuşii lor, Alexandra din Lavrio[3], care urma să-i găzduiască. Se pare că Francisc a lucrat în minele de acolo. Fiindcă provenea dintr-o familie foarte săracă, s-a dedat muncii cu multă râvnă încă de tânăr, cu scopul de a-şi ajuta familia şi de a se îmbogăţi. Îşi spunea în gândul său: „Ori mă îmbogăţesc, ori mor. M-am săturat de atâta sărăcie şi mizerie".

După ce a plecat din Lavrio, a lucrat ca bucătar şi ca brutar în casele boiereşti din Pireu. Astfel, cu multă osteneală, a început să strângă bani, pe care îi trimitea mamei sale. Câteva luni mai târziu a găsit de lucru ca taxator în tramvaie. În munca sa era conştiincios, drept şi mai ales cinstit, lucru care se datora educaţiei sale severe şi pildei luminoase a cuvioasei sale maici.

Cât de mult ura inima sa cea curată nedreptatea se poate vedea din purtarea sa, atunci când lucra ca taxator. Mulţi oameni se urcau în tramvai şi unii îi dădeau preţul pe bilet, dar în graba lor înaintau fără să ia biletul. Francisc însă nu oprea banii, ci rupea biletul şi-l arunca, fiindcă se gândea în sinea sa: „Nu pot să-mi calc pe conştiinţă, deoarece întreaga firmă pe bilete se sprijină. Cum să bag în buzunar banii de pe bilete?".

De aceea Dumnezeu îi răsplătea corectitudinea şi adeseori seara tânărul Francisc găsea, fără să-şi dea seama cum, mai mulţi bani decât trebuia. Odată acest prisos de bani a ajuns la suma de 50-60 drahme, sumă destul de importantă pentru săracul adolescent, de vreme ce echivala cu salariul pe o lună din acele timpuri.

---

[3] Orăşel mic aflat în sud-estul provinciei Attica (Grecia).

Cu acea sumă mare Francisc a cumpărat două lire de aur, ca să simbolizeze începutul unei perioade de aur. Cu toate acestea nu neglija virtutea milosteniei, deoarece era foarte compătimitor. Dădea cu toată inima, fără să aştepte ca să i se ceară.

Nu au trecut multe zile de când a cumpărat lirele şi iată că a văzut în piaţă o călugăriţă care voia să cumpere struguri. Însă, din nefericire, sărmana nu avea destui bani, pentru că în acea vreme preţurile produselor urcau de patru sau de cinci ori mai mult decât salariile muncitorilor. Când Francisc a văzut-o în acea situaţie dificilă, i-a spus:

– Cumpără, cumpără struguri şi voi plăti eu.

Monahia a luat strugurii şi, plină de recunoştinţă, a povestit egumenei întâmplarea. Atunci aceea i-a spus:

– Strigă-l să vină sus!

Monahia a mers să-l caute pe Francisc şi să-l aducă la egumenă.

Când a venit, Francisc le-a întrebat:

– Este aici vreo bolnavă?

– Da, fiul meu, a răspuns egumena, o tuberculoasă.

Auzind aceasta, Francisc cel cu inima bună, nu a luat în seamă nici boala, nici sminteala, nici sărăcia lui. S-a apropiat de ea fără teamă şi i-a dat din toată inima cele două lire de aur. Monahia cea bolnavă atât de mult a fost mişcată de acest gest, încât a început să plângă.

În luna septembrie a anului 1915 Francisc, care atunci era în vârstă de optsprezece ani, a fost chemat la arme. Şi-a făcut serviciul militar timp de doi ani la Marină. Acolo, printre altele, a învăţat foarte bine să înoate. A ajuns un înotător neîntrecut. Se pare că erau instruiţi într-un mod asemănător cu cel al scafandrilor de astăzi.

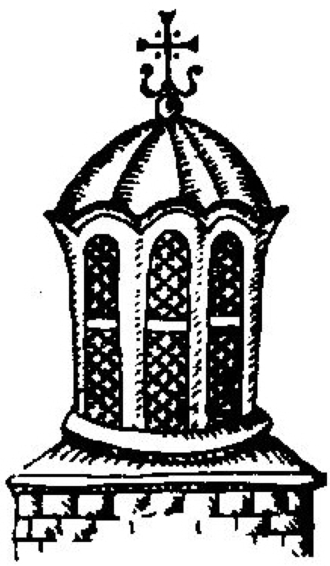
În armată Francisc s-a distins atât de mult prin conştiinciozitatea şi deosebitele sale servicii, încât comandantul său i-a dat drept răsplată un ceas de mână.

După ce şi-a terminat stagiul militar, a început să lucreze singur ca mic negustor. Era energic, într-o neîncetată mişcare, era,

cum se spune, spirt. Astfel, în câteva luni a reuşit să strângă o avere însemnată şi să ajungă un adevărat negustor. Însă niciodată nu a vrut, atunci când au fost ocazii, să se îmbogăţească prin nedreptate.

Deşi prin natura ocupaţiei sale era nevoit să aibă legături cu mulţi oameni, cu toate acestea era foarte atent. Mătuşa lui Alexandra l-a logodit, dar, aşa cum spunea el însuşi, trăia atât de atent, încât niciodată nu a atins-o pe logodnica sa, temându-se ca nu cumva să ajungă să o sărute.

Ca om, şi Francisc avea o slăbiciune: era un tânăr iute din fire, cu o inimă foarte curajoasă. El însuşi scria mai târziu despre anii tinereţii sale: „Eu, atunci când eram în lume, cu mulţi mă certam. Aveam inimă de leu!"[4]. Iar aceste cuvinte nu erau o figură de stil.

[4] Stareţul Iosif, *Ekfrasis monahikis empirias,* Sfântul Munte Athos – Mănăstirea Filotheu, 1985, p. 65.

ÎNTOARCERE CĂTRE DUMNEZEU

Prin cinstitele sale osteneli, Francisc, în câteva luni, a început să se apropie de împlinirea scopului său. Înaintea sa se deschidea un viitor strălucit. Însă Dumnezeu, Care vrea ca toţi oamenii să se mântuiască şi la „cunoştinţa adevărului" să vină, avea alte planuri cu el. Văzând viaţa curată a tânărului şi inima lui de aur, i-a trimis o rază de Har pentru a-l atrage la Sine.

Într-o noapte a avut un vis pe care ni l-a povestit el însuşi:

„Se făcea că treceam pe lângă un palat. Când, deodată, doi ofiţeri din garda palatului m-au luat şi m-au dus înaintea Împăratului. Nu am înţeles motivul pentru care fac aceasta şi de aceea m-am împotrivit. Atunci ei mi-au spus cu bunătate să nu mă tem, ci să urc scările palatului, căci aceasta era voia Împăratului. Şi astfel am păşit într-un palat strălucitor, care era mai presus decât orice palat pământesc. Acolo m-au îmbrăcat într-un veşmânt alb şi preţios şi mi-au spus: «De acum înainte vei sluji aici». Apoi m-au dus să mă închin Împăratului.

Îndată după aceasta m-am trezit, însă atât de mult m-a impresionat tot ceea ce am văzut şi am auzit, încât nu mai puteam nici să fac, nici să mai cuget la nimic altceva. Am încetat să mai lucrez şi petreceam tot timpul gândindu-mă la ce am visat. Auzeam mereu înlăuntrul meu acea poruncă, de parcă s-ar fi repetat mereu: «De acum înainte vei sluji aici!». Toată starea mea lăuntrică şi exterioară s-a schimbat. Nu mă mai preocupa nimic din cele ce se aflau pe pământ, dar nici nu ştiam ce înseamnă ceea ce văzusem şi nici ce trebuie să fac".

Astfel, lăuntrul său a fost cuprins de întristare, descurajare şi silă faţă de cele pământeşti. Când fetele proprietăresei casei unde locuia l-au văzut fără bună-dispoziţie, l-au întrebat care este pricina întristării lui. Pentru a-l ajuta, i-au dat să citească „Noul Ekloghion", o carte a Sfântului Nicodim Aghioritul ce cuprinde vieţi de Sfinţi, Cuvioşi şi Mucenici. Francisc a rămas uimit când a citit-o. Nu-i venea să creadă că există astfel de oameni care s-au nevoit pentru Dumnezeu cu atâta asprime şi care au făcut în viaţa lor atâtea semne şi fapte măreţe.

Dumnezeu a trimis luminarea Sa tânărului celui curat şi cinstit, i-a deschis mintea şi el a început să se gândească la sufletul său. Cuvintele „de acum înainte vei sluji aici" răsunau mereu înlăuntrul său.

Primul lucru pe care s-a grăbit să-l facă a fost să-şi spovedească la duhovnic păcatele. A fost prima oară când s-a spovedit cu negrăite suspine şi cu râuri de lacrimi.

Treptat-treptat a început să nu se mai ocupe cu comerţul, pe care îl considera deja piedică şi păcat în noua sa cale duhovnicească. Se gândea în sinea sa: „La ce-mi trebuie comerţul şi banii? Mai bine să mă îmbogăţesc duhovniceşte". Şi într-adevăr, *„ce-i va folosi omului dacă va câştiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?"*[5]. Şi astfel, ca neguţătorul din parabolă, s-a lăsat de comerţ pentru a găsi Mărgăritarul cel de mult preţ. A început să lucreze pe ici-colo, ca să-şi poată câştiga doar pâinea cea de fiecare zi, astfel încât să fie lipsit de orice grijă şi să se poată îndeletnici cu rugăciunea.

Economiile sale, pe care cu atâta osteneală şi sudoare le adunase, a început să le dea milostenie. A căsătorit-o pe sora sa Erghina, i-a făcut zestre lui Maruso şi a dat bani ca să se facă patruzeci de Liturghii pentru sufletul tatălui său.

Totodată mergea şi la diferite locuri de închinare ca să-şi întărească credinţa. A mers la Mănăstirea Cuviosului Gherasim din Kefalonia şi la cea a Maicii Domnului din Tinos. Când a auzit diferite minuni de la oamenii pe care i-a întâlnit, şi mai ales când a văzut cu ochii săi câteva dintre ele, a înţeles că ceea ce citise în „Noul Ekloghion" erau adevărate.

---

[5] *Matei* 16, 26.

Văzând Dumnezeu că Francisc a răspuns cu înțelepciune la chemarea Sa, i-a învăpăiat inima cu Harul Său. Precum Apostolii „pe cale", și el simțea că arde și că se topește de dragoste pentru Dumnezeu. Nu mai putea rămâne în zgomotul orașului și de aceea se retrăgea în locuri însingurate pentru a se ruga nerăspândit. Mergea mai ales pe Munții Pendeli, care pe atunci erau nelocuiți. Acolo a găsit ca loc de refugiu o mănăstire ruinată.

Se pare că tânărul Francisc a voit să meargă de la început în Sfântul Munte, dar din pricina incursiunilor militare din Balcani toată Macedonia era tulburată. Pe deasupra, a mai izbucnit în 1918 în Grecia și epidemia gripei spaniole, în urma căreia au fost atât de mulți morți, încât cei vii nu mai pridideau să-i îngroape. Aceasta era, așadar, pricina pentru care a întârziat atunci să vină în Grădina Maicii Domnului.

Însă Francisc nu a pierdut timpul. Prin spiritul practic care îl caracteriza, a exploatat întârzierea pentru a-și verifica chemarea pentru viața monahală. Pentru aceasta și încerca să se nevoiască singur, după săracele sale cunoștințe. A început să postească mult. Petrecea cele douăzeci și patru de ore doar cu puțină pâine și cu două-trei bucăți de rahat. Se îmbrăca simplu și își împărțea săracilor puținii bani pe care îi avea.

Voind să-i urmeze pe stâlpnici, priveghea nopțile în copaci. Odată s-a suit într-un migdal, precum Cuviosul David cel din Tesalonic, și acolo se nevoia. Sus, în migdal, se străduia să se roage toată noaptea. La un moment dat, istovit fiind din pricina postului și a privegherii, a adormit. Când s-a trezit, a văzut că ninsese mult și că toate în jurul său erau cu desăvârșire albe și chiar el însuși era acoperit de zăpadă. Înlemnise de frig!

Înzestrat fiind cu o astfel de voință de fier, odată cu trecerea timpului a sporit în nevoință, precum el însuși scria mai târziu unei monahii:

„Eram în lume, stăteam ascuns și duceam lupte pline de sânge. Mâncam la două zile o dată, la ceasul al nouălea. Munții Pendeli și toate peșterile mă cunoșteau ca pe o cucuvea, flămânzind, plângând și căutând mântuire. Încercam să văd dacă pot suporta durerile și suferințele pentru a pleca la Sfântul Munte să mă fac călugăr. După ce m-am exersat destul de bine câțiva ani, am

rugat pe Domnul să mă ierte pentru că am mâncat la două zile şi I-am spus că atunci când voi fi la Sfântul Munte voi mânca o dată la opt zile, aşa cum scrie în Vieţile Sfinţilor"[6].

După aproape doi ani, când a văzut că poate deveni monah, s-a hotărât să meargă în Sfântul Munte cu primul prilej care i se va ivi. Între timp se terminaseră şi ciocnirile armate în Balcani şi se deschiseseră şi căile de comunicaţii.

Într-o zi, când a coborât în Atena, s-a întâmplat să întâlnească un monah athonit din Karyes[7], pe nume Onufrie. Pe acesta l-a rugat ca, la întoarcere, să-l ia cu el în Sfântul Munte. Şi astfel Francisc a ajuns în Grădina Maicii Domnului.

Înainte însă de a pleca din lume a căpătuit-o pe sora sa Erghina, dându-i zestrea potrivită, după care a împărţit restul banilor ca milostenie. Iar în anul 1921, la vârsta de douăzeci şi patru de ani, slobozit fiind de toate obligaţiile, a pornit către binecuvântata Grădină a Maicii Domnului.

[6] Stareţul Iosif, *op. cit.*, pp. 219-220.
[7] Capitala Sfântului Munte.

ÎN SFÂNTUL MUNTE

ÎN CĂUTAREA UNUI POVĂȚUITOR DUHOVNICESC

Francisc a ajuns în binecuvântata Grădină a Maicii Domnului îndată după eliberarea Sfântului Munte de sub jugul turcesc. Pe atunci Athonul era plin de viață, în el se nevoiau cinci mii de monahi, dintre care jumătate erau greci. Existau și ruși, români, bulgari, sârbi și georgieni.

Orice tânăr care voiește să se facă monah, după ce s-a hotărât să se afierosească lui Dumnezeu, trebuia să-și aleagă locul de nevoință și felul de petrecere ce i se potrivește cel mai bine caracterului său. La fel a făcut și tânărul Francisc. Scopul său era să devină ucenicul unui ascet care să privegheze toată noaptea și să se îndeletnicească cu trezvia. Pentru aceasta s-a și îndreptat spre pustia Sfântului Munte.

Această regiune cuprinde coastele abrupte ale părții de sud-vest a peninsulei Athonului care sunt stâncoase, lipsite de apă, abrupte și greu de străbătut. Acolo se aflau cele mai multe schituri și chilii pustnicești.

Tânărul Francisc s-a îndreptat spre acele locuri căutând un povățuitor duhovnicesc. Își spunea: „Voi merge să găsesc un om care să mănânce ierburi, iar nu pâine". Voia ca povățuitorul său duhovnicesc să fie asemenea cu cei despre care citise în cărțile patristice, astfel încât să poată învăța de la el rânduiala vieții monahale autentice, contemplația cerească și făptuirea.

Ce anume căuta exact, se vede din următoarele sale învățături:

„În Sfântul Munte vedem monahi care fac bine şi monahi care nu fac bine...

Viaţa monahală nu înseamnă să plecăm din lume şi să venim în Sfântul Munte şi să devenim monahi. Asta o facem uşor. Dar ceea ce are o importanţă deosebită este să găsim un stareţ care să ne înveţe cum să dobândim Harul lui Dumnezeu. Cum se poate găsi, cum se sapă, cum se descoperă Mărgăritarul cel de mare preţ...

Să găsim un stareţ ca să ne povăţuiască. Un stareţ care să ne înveţe ce este viaţa călugărească. De aceea vedem că cel care se abate de la calea cea dreaptă o păţeşte rău pentru că nu a găsit stareţ. Iar când el va deveni stareţ, ce va încredinţa ucenicului său? Ceea ce are el..."

De aici reiese faptul că sporirea duhovnicească a monahului, dar şi a fiecărui creştin, constă în a avea un povăţuitor duhovnicesc experimentat.

Dacă pustia ar dărui de la sine Rugăciunea minţii, atunci toţi ar avea-o. Însă pe lucrătorii Rugăciunii minţii poţi să-i numeri pe degete. De ce? Fiindcă există lipsă de povăţuitori experimentaţi şi neînşelaţi.

De îndată ce tânărul Francisc a ajuns în Sfântul Munte, a înţeles din experienţa sa personală că adevăraţii povăţuitori ai lucrării minţii se împuţinau din ce în ce mai mult.

Dar în ciuda greutăţilor de necrezut ale acelor vremuri, Sfântul Munte continua să „producă" mari povăţuitori niptici precum: duhovnicul Ignatie Katunakiotul, cel înzestrat cu harisma discernământului, renumitul Părinte Sava Duhovnicul, Calinic Isihastul, marele Părinte Daniil Katunakiotul, Ioachim Speţieris de la Noul Schit, ascetul orb a cărui chilie răspândea mireasmă în vremea rugăciunii şi Daniil Isihastul, de la care Stareţul Iosif a primit rânduiala isihastă.

Astfel, deşi în secolul al XIX-lea şi începutul celui de-al XX-lea s-au arătat mari personalităţi duhovniceşti, cu toate acestea nu exista un urmaş experimentat în lucrarea niptică. De aceea preaînţeleptul Bătrân Daniil Katunakiotul scria pe atunci:

„Astăzi, din nefericire, fiindcă nu intrăm în această petrecere înaltă şi sfântă împlinind condiţiile necesare ale eroicei lepădări

de sine şi a desăvârşitei lepădări de lume şi fiindcă nu avem dascălii potriviţi, adică povăţuitorii duhovniceşti, ne aflăm întotdeauna întru nesporire..."[8].

Francisc se mâhnea mult din pricina realităţii epocii sale. Majoritatea zdrobitoare a părinţilor aghioriţi se limitau la slujbele tipiconale, dând o deosebită importanţă lucrului de mână. Un lucru vădit este că în acea vreme nu se arăta nimeni care să se ocupe cu lucrarea minţii. Se poate să fi fost câţiva ascunşi, dar toţi îi spuneau lui Francisc că dascălii Rugăciunii minţii lipsesc cu desăvârşire.

Dar tânărul Francisc, care era în întregime foc dumnezeiesc, nu a renunţat, nu s-a dat bătut. Atunci când auzea că în pustie şi în peşteri se află oameni duhovniceşti, asceţi, pustnici, alerga acolo şi căuta să afle vreun povăţuitor ce se nevoia în ascuns şi pe care ceilalţi nu îl descoperiseră.

El însuşi scria despre acestea:

„Am căutat, am strigat, am plâns. Nu am lăsat munte sau peşteră neumblată, căutând îndrumător nerătăcit, ca să ascult cuvintele vieţii, nu cuvinte zadarnice, neroditoare... Eu căutam acolo unde exista viaţă, unde puteam dobândi folos sufletesc"[9].

Stareţul înţelesese că Sfinţii se împuţinau tot mai mult şi că deja începuse foametea duhovnicească, de „auzirea cuvântului lui Dumnezeu", atât în lucrarea practică, cât şi în contemplaţie. Exista, desigur, un mare număr de monahi silitori, dar erau foarte puţini povăţuitori.

Fireşte, existau şi atunci în Sfântul Munte, ca şi întotdeauna de altfel, cei care voiau să înveţe pe alţii numai cu cuvântul, „din cărţi", dar puţini erau cei pregătiţi ca să-şi dea şi viaţa pentru adeverirea Evangheliei. Stareţul Iosif spunea mai târziu:

„Ca să propovăduieşti este atât de uşor, ca şi cum ai arunca pietre de sus, dintr-o clopotniţă. Dar ca să pui în faptă ceea ce propovăduieşti este atât de greu, ca şi cum ai urca pietre acolo sus".

---

[8] Stareţul Daniil Katunakiotul, *Viaţă îngerească,* Obştea Chiliei Danileilor, 1987, p. 98.

[9] Stareţul Iosif, *op. cit.*, pp. 155-157.

Din cele spuse mai sus se vede că Starețul căuta un povățuitor duhovnicesc care să poată să-l călăuzească în siguranță la pășunea curatei rugăciuni și la aflarea Harului. Căci altceva este să se nevoiască cineva, și altceva să poată să povățuiască pe altul la aflarea Harului. Aceasta are o mare importanță pentru oricine care vrea să devină monah.

De aceea și Francisc, înainte de a se supune definitiv, a voit să fie sigur că starețul său îl va învăța rugăciunea. După ani de zile, când el însuși a devenit Stareț, a descoperit unui fiu duhovnicesc de-al său, care era pustnic, aceste convingeri ale sale:

„Sfinții Părinți ne învață să petrecem în cea mai înaltă virtute, și anume Ascultarea, făcându-ne astfel următori ai lui Iisus. Acesta este scopul lor. Sau mai degrabă vor ca prin ea să ne curățească de diferitele patimi ale cugetării semețe și ale încrederii de sine ce izvorăsc din voia proprie, ca să primim Harul dumnezeiesc. Iar atunci când ne părăsește Harul, ca să ne facă încercați, Starețul, ca un alt har, ne sprijină și ne povățuiește prin sfaturile izvorâte din făptuire, prin care și el a trecut, și îți încălzește râvna, până când și tu, cu ajutorul Harului și cu rugăciunile Starețului, te vei slobozi de lupte și te va cuprinde iarăși Harul, iar dulcele Iisus îți va încredința cu desăvârșire vistieriile Sale.

Așadar, în afară de acesta, nu există vreun alt scop pentru ca omul să se supună întru ascultare. Dar astăzi fiecare crede că primește ucenic fie ca să-l învețe rucodelie și să scoată bani, fie ca să sape via, fie ca să devină comerciant, fie ca să-i moștenească casa sau chilia sau magazinul sau orice altceva, fie ca să-l slujească.

Noi nu spunem că nu trebuie ca și acestea să se facă, ci că principalul scop pentru care ucenicul merge lângă un stareț și face desăvârșită ascultare este următorul: starețul, arzând de dragostea lui Hristos, trebuie să transmită talantul bogăției virtuții sale, iar ucenicul, de vreme ce are desăvârșită lepădare de sine și tăierea voii, făcând desăvârșită ascultare și desfătându-se de mult Har pe care îl primește prin părintele său duhovnicesc, atunci, fără îndoială, va săvârși și toate celelalte treburi ale chiliei ca unele ce sunt necesare”[10].

[10] Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 430.

Marele ascet pe care îl căuta nu avea să-l găsească niciodată. Este adevărat că existau unii asceți care mâncau o dată pe zi, dar nu numai verdețuri. Doar unul singur a găsit care ținea „ceasul al nouălea". Desigur, asceza trupească este doar o parte din nevoința duhovnicească, dar din aceasta putea să-și dea seama și de râvna lor duhovnicească. Căci acela care este râvnitor la cele materiale este râvnitor și la cele duhovnicești.

Această nepăsare a rănit inima sa cea tânără, fiindcă nu a găsit ceea ce sufletul său căuta, așa cum el însuși avea să spună mai târziu: „Mă cutremur când îmi amintesc lacrimile și durerea sufletului meu, strigătele ce sfâșiau munții atunci când plângeam ziua și noaptea". Cu toate acestea nu a renunțat, ci a continuat să caute prin tot Sfântul Munte, pas cu pas, doar-doar va găsi un adevărat ascet, un om care să-l poată învăța în faptă și în contemplație lucrarea minții.

A găsit un isihast, pe starețul Gherasim, de obârșie din insula Hios. „Un minunat ascet care se îndeletnicea cu Rugăciunii minții. Avea nouăzeci de ani. Pe vârful Proorocului Ilie[11] a stat cincisprezece ani, luptându-se cu demonii și adeseori fiind lovit de fulgere. Însă el rămânea ca un stâlp neclintit al răbdării. Acesta avea darul lacrimilor neîncetate. Plin fiind de dulceața pomenirii Numelui lui Iisus, și-a săvârșit viața sa cea fără de griji"[12].

L-a prins în viață și pe Părintele Ignatie Duhovnicul, în vârstă de nouăzeci și cinci de ani, care îl povățuia duhovnicește. Acesta era orb de mai mulți ani, dar era un duhovnic înzestrat cu un deosebit dar al străvederii. Întotdeauna îi dădea sfaturi înțelepte și printre altele îi spunea: „Cel care va lucra la tinerețe va avea hrană la bătrânețe. Acum, cât ești tânăr, să faci rugăciuni, posturi, asceză, metanii, ca să ai ce mânca când vei îmbătrâni". Sfaturile sale erau prețioase. Și încă ceva minunat: împreună cu vorbele pe care le rostea îi ieșea din gură o mireasmă negrăită ce izvora din Rugăciunea minții pe care o rostea neîncetat.

A găsit și un stareț orb la Katunakia, care rostea neîncetat Rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă! Doamne,

[11] Un vârf aflat în preajma vârfului Athon, dar mai mic ca înălțime decât acesta.

[12] Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 90.

miluieşte-mă!", când cu gura, când cu mintea. La acesta a mers Francisc ca să-i ceară sfatul şi să-şi mărturisească gândurile, iar el i-a spus: „Fiul meu, fiul meu, rugăciunea... Rugăciunea, fiul meu! Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă! Doamne, miluieşte-mă!".

A mai întâlnit unul care se nevoia într-o peşteră şi trebuia să plângă de şapte ori pe zi. Aceasta era lucrarea lui. Toată noaptea trebuia să o petreacă în lacrimi. Perna sa era udă mereu. Iar slujitorul care mergea la el de două-trei ori pe zi, deoarece nu voia să-l țină lângă el ca să nu-i alunge starea de umilință, îl întreba:

– Gheronda, de ce plângi atât de mult?

– Fiul meu, când omul Îl contemplă pe Dumnezeu, din multă dragoste îi curg lacrimile şiroi şi nu poate să le mai oprească.

Altul îi spunea că dăduse anafură unor pustnici sfinți, care umblau goi şi erau nevăzuți. Un altul i-a povestit că îi împărtăşea pe aceştia săvârşind Liturghie la miezul nopții. Altul a văzut-o pe Maica Domnului, iar altul Îngeri. Toți aceştia răspândeau mireasmă precum Sfintele Moaşte.

Francisc scria mai târziu:

„Au mai fost mulți părinți contemplativi, pe care nu m-am învrednicit să-i văd, fiindcă se săvârşiseră din viață cu un an sau doi (n.tr. înainte de venirea Stareţului în Sfântul Munte). Însă mi-au povestit alții minunatele lor izbânzi duhovniceşti. Căci eu la acestea cugetam. Pas cu pas cutreieram munții şi peşterile ca să găsesc astfel de nevoitori"[13].

Şi astfel, auzind minunata lor vieţuire, se aprindea tot mai mult înlăuntrul său focul dumnezeiesc. Cu o râvnă neobosită întreba cum mâncau, cum se rugau, ce au văzut, ce au simțit. Alerga însetat, atunci când mureau, ca să vadă şi să audă despre vedeniile dumnezeieşti pe care le aveau înainte ca Dumnezeu să ia în pace sufletele lor. Dar, din nefericire, toți aceşti bătrânei se aflau deja la sfârşitul vieții lor şi nu mai puteau să primească sarcina grea a povățuirii duhovniceşti. De altfel, este bine ştiut faptul că în acea vreme stăpânea în Sfântul Munte o nepăsare duhovnicească generală.

---

[13] Stareţul Iosif, *op. cit.*, pp. 91-92.

De pildă, pe când cutreiera prin pustie, a găsit un bătrânel orb, care ţinea în braţe un motan pe care îl mângâia. Francisc l-a întrebat:

– Părinte, de ce ţii motanul şi nu spui Rugăciunea?

Iar bătrânelul, crezând că îl va ajuta, i-a spus:

– Fiul meu, mă tem să nu cad în înşelare.

– Bine, Gheronda, dar este mai plăcut lui Dumnezeu să te joci cu motanul decât să rosteşti Rugăciunea?

Ce putea să răspundă? Bătrânelul cel simplu nu înțelegea nimic. Cum a trăit, tot astfel a şi îmbătrânit. Socotea rostirea Rugăciunii pricină de înşelare! (Existau mulţi astfel de monahi care continuau tradiția acelor viețuitori din Sfântul Munte care se împotriveau lucrării isihaste încă de pe vremea Sfântului Grigorie Palama şi a Colivazilor. Ei erau influenţaţi de curentul varlaamit).

Acest fenomen era larg răspândit în vremea Stareţului Iosif. Despre aceasta avea să scrie mai târziu unui fiu duhovnicesc de-al său:

„Dar să nu povesteşti multora cele pe care ţi le scriu, fiindcă oamenii acestui veac nu se ocupă cu acestea. De aceea, dacă cineva le vorbeşte de lucrarea minţii, ei cred că li se spune despre o oarecare erezie. Aceştia sunt, din nefericire, oamenii epocii noastre viclene. Pe când, adevăratul monah trebuie zi şi noapte să se îndeletnicească cu contemplarea lui Dumnezeu fie că mănâncă, fie că doarme, fie că lucrează, fie că umblă..."[14].

A ajuns apoi la Katunakia, la obştea Stareţului Daniil (1846-1929), care, împreună cu Stareţul Calinic, constituiau cele două vârfuri duhovniceşti ale Athonului.

Stareţul Daniil era un spirit pătrunzător, absolvent al renumitei Şcoli Teologice din Smirna, aceeaşi şcoală la care a studiat mai înainte şi Sfântul Nicodim Aghioritul.

Viaţa virtuoasă a Stareţului Daniil şi deosebitul dar al discernământului cu care era înzestrat au devenit repede cunoscute în Sfântul Munte şi în afara lui. Acesta întreţinea corespondenţă cu Sfântul Nectarie, Mitropolitul Pentapolei, cu care avea o legătură strânsă.

---

[14] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 281.

Această faimă deosebită a isihastului Daniil, care pe atunci ajunsese la apusul vieții sale – avea în jur de șaptezeci și șase de ani – a fost pricina care l-a atras pe înflăcăratul începător. Starețul Daniil, care era plin de dragoste și de înțelepciune, a fost pentru Francisc un mare sprijin și un luminat povățuitor.

Și astfel, Francisc s-a hotărât să intre în obștea Starețului Daniil. Când îl puneau să citească din Psaltire la slujbă sau la hramurile pe care le făceau sihăstriile de acolo la praznicele Sfinților, citea foarte frumos și fără greșeli. Deși avea puțină știință de carte, citea cu multă ușurință. Iar atunci când citea, din pricina covârșitoarei umilințe, începea să plângă.

Starețul Daniil, cu înțelepciunea ce îl caracteriza, rânduise micii sale obști o cale de mijloc, nici prea aspră, dar nici îngăduitoare. Prefera această cale pe care o considera mai lesnicioasă și sigură. Însă Francisc era foarte nevoitor. Când ceilalți ucenici ai Bătrânului Daniil mâncau, Francisc doar se uita. Atunci frații îi spuneau din dragoste:

– Mănâncă, frate Francisc, mănâncă!

– Să fie binecuvântat!, răspundea el, dar nu mânca.

Nu răspundea împotrivă. Rostea Rugăciunea și nu vorbea deloc. Când părinții se odihneau, el priveghea, se ostenea mult; avea râvnă multă pentru asceză și pentru cele duhovnicești. Încă de când era frate începător a fost o pildă pentru ceilalți. Respecta nespus de mult înțelepciunea Starețului Daniil, dar sufletul său ardea de dorința de a petrece în isihie.

Înțeleptul Stareț Daniil l-a cercetat bine și a înțeles că era un suflet ales. Și fiindcă era cu adevărat plin de dragoste și interesat sincer de sporirea duhovnicească a celorlalți, nu a vrut prin metode lipsite de discernământ să cioplească râvna tânărului Francisc. De aceea i-a spus:

– Fiul meu, aici viața este așa cum o vezi. Tu însă ești iubitor de asceză mai multă, și nu ești potrivit pentru obștea mea. Mergi în vreo peșteră care te odihnește și eu îți voi găsi un frate ca să vă nevoiți împreună, căci singur nu se poate. Este foarte primejdios și te vei înșela.

– Să fie binecuvântat, Gheronda!, a răspuns Francisc.

Şi astfel, cu binecuvântarea Stareţului Daniil, cel plin de darul discernământului, Francisc s-a stabilit la „Sfântul Ioan Botezătorul", o chilie aflată în apropierea Lavrei, ca şi „kaviot", adică „mirean găzduit", cu o chirie fictivă. Este vorba de un loc foarte frumos, cu o vegetaţie bogată şi povârnişuri netede. Sufletul său iubitor de asceză se odihnea în acele locuri retrase şi liniştite. Deoarece încă nu cunoştea nimic despre Rugăciunea minţii, se nevoia rostind neîncetat rugăciunea cu voce tare, cerându-I lui Dumnezeu cu stăruinţă ajutorul Său. În acelaşi timp mergea adeseori şi primea sfaturi de la Stareţul Daniil.

Ca şi „kaviot" avea dreptul să se nevoiască unde voia. Şi într-adevăr, s-a înţeles cu un bătrânel din acele părţi, căruia Francisc i-a dat o mică sumă de bani pentru găzduirea ce i-o dădea, cu condiţia ca să-l lase să trăiască cum vrea până ce avea să găsească un stareţ căruia să i se supună.

Însă acest bătrânel avea un mod de viaţă foarte ciudat. Cea mai mare parte din timp şi-o petrecea cutreierând mănăstirile. Dar acest obicei îi dădea lui Francisc posibilitatea de a se nevoi aşa cum dorea.

Se nevoia cu asprime, postea mult şi priveghea. Nopţile stătea în picioare sau se plimba puţin rostind Rugăciunea lui Iisus şi astfel îşi silea, atât cât era cu putinţă, firea să se împotrivească somnului. Odată a reuşit să rămână opt zile în picioare, fără mâncare, apă sau somn. Se străduia ca, prin studiul duhovnicesc şi sfaturile pe care le primea de la diferiţi părinţi duhovniceşti, să se iniţieze în Rugăciunea minţii. O dorea atât de mult, încât nu înceta să se roage pentru aceasta lui Dumnezeu neîncetat.

În cele din urmă însă bătrânelul nu şi-a ţinut cuvântul şi în scurt timp a început să-i îngrădească lui Francisc libertatea şi să se poarte cu el ca şi cum ar fi fost stareţul său. Îi dădea canon, îi punea tot felul de îngrădiri şi se purta faţă de el cu asprime. Francisc însă şi-a continuat nevoinţa sa cu răbdare şi stăruinţă.

Încerca să înţeleagă pentru care motiv bătrânelul se purta faţă de el cu atâta asprime şi autoritate, de vreme ce el era doar un mirean şi locuia la chilie ca şi „kaviot". Nu îl mâhnea atât purtarea lui aspră, cât aceste îngrădiri nedrepte care îl împiedicau în nevoinţa rugăciunii. Şi fiindcă nu găsea un răspuns la această

comportare a sa, a început să se gândească dacă nu cumva trebuie să schimbe locul de şedere.

Şi pe când cugeta astfel, deodată a izbucnit în lacrimi, rugându-se şi tânguindu-se înaintea lui Dumnezeu că, deşi dorea cu ardoare să găsească un om care să-l învețe lucrarea minții, oamenii, dimpotrivă, nu numai că nu-l ajutau, ci îl mai şi împiedicau pe deasupra.

De atunci i s-a făcut obiceiul ca în fiecare după-amiază să stea câte două-trei ore în pustie şi să plângă nemângâiat. Vărsa atât de multe lacrimi, încât pământul din jurul său se făcea noroi. Rostea Rugăciunea cu gura, căci nu ştia să o spună cu mintea. O ruga însă neîncetat pe Maica Domnului şi pe Domnul să-i dea harul de a spune Rugăciunea cu mintea, aşa cum citise în Filocalie. Din ceea ce citise înțelegea că „există ceva", însă îşi dădea seama că el încă nu ajunsese la aceasta.

Odată a vrut să aducă un duhovnic ca să-i facă Agheasmă în chilia unde locuia. După ce a făcut Agheasma, la sfârşit, când a luat tava ca să-l servească pe preot cu ceai, bătrânelul a lovit tava şi s-au vărsat toate pe jos. Duhovnicul a vrut să-l mângâie pe Francisc, fiindcă era încă mirean, însă el a plecat într-o vale plină de peşteri şi a plâns fără încetare timp de zece-douăsprezece ore, copleşit fiind de dorirea unei vieți isihaste, dar totodată şi de întristare pentru neputința înfăptuirii ei. Iar seara, când a început să se înnopteze de-a binelea, istovit fiind cu totul din pricina durerii şi a postului, i-au secat şi lacrimile. Astfel, a rămas privind spre Bisericuța Schimbării la Față de pe vârful Athonului şi cu suflet îndurerat a început să Îl roage pe Domnul:

„Doamne, precum Te-ai schimbat la Față înaintea Ucenicilor Tăi, schimbă-Te la Față şi în sufletul meu! Încetează patimile, linişteşte inima mea. Dă rugăciune celui ce se roagă şi stăpâneşte mintea mea cea nestăpânită"[15].

Şi în timp ce se ruga astfel cu durere, a venit dinspre bisericuță o „suflare", un vânt subțire, plin de bună-mireasmă. Atunci sufletul său s-a umplut de bucurie, de luminare şi de dragoste dumnezeiască, iar dinlăuntrul său a început să izvorască

---

[15] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 151.

neîncetat Rugăciunea cu atâta uşurinţă, încât se gândea: „Acesta este Raiul, alt Rai nu-mi trebuie". Şi vedea rostindu-se Rugăciunea înlăuntrul său cu o exactitate matematică, întocmai ca un ceas. Şi, lucru minunat era că rugăciunea se săvârşea de la sine, fără vreo strădanie din partea sa.

De îndată ce a văzut aceasta, s-a minunat şi a spus: „Ce mi s-a întâmplat acum? Eu m-am nevoit atâta timp şi n-am simţit acest lucru".

Şi văzând că rugăciunea continuă şi simte înlăuntrul său fericire, se întreba plin de bucurie: „Aceasta este Rugăciunea minţii despre care citeam în cărţile niptice ale Filocaliei? Acest gust îl are? Aceasta este Lumina?".

Francisc s-a învrednicit de această mare harismă prin 1921, la vârsta de numai douăzeci şi patru de ani.

S-a sculat, aşadar, însufleţit fiind de această minune a rugăciunii, şi a intrat în peşteră, iar acolo a început să rostească Rugăciunea cu inspiraţie şi expiraţie, aşa cum învaţă Părinţii. Numai ce a rostit de câteva ori Rugăciunea, şi îndată mintea sa a fost răpită în contemplaţie. Era prima dată, din nenumăratele dăţi de care s-a învrednicit apoi, când mintea îi era răpită.

Despre această experienţă, pe care a trăit-o, Stareţul însuşi povesteşte, însă ca şi cum ar fi vorba despre altcineva:

„Şi plecându-şi capul în piept a început să se desfăteze de dulceaţa ce izvora din rugăciunea care îi fusese dăruită. Deodată a fost răpit în contemplaţie, fiind cu totul în afară de sine... Nu mai era înconjurat de pereţi şi de stânci. Şi aceasta se petrecea fără voia sa, într-o pace negrăită, într-o lumină ce se revărsa cu îmbelşugare, într-o lărgime fără de margini. Fără trup. Şi numai aceasta cugeta în mintea sa: să nu se mai întoarcă în trup, ci să rămână acolo pentru totdeauna"[16].

Apoi, după ce Domnul l-a odihnit cât a voit, şi-a venit din nou întru sine şi a văzut că se afla în peşteră. De atunci rugăciunea, care i-a fost dăruită într-un chip atât de minunat de către Dumnezeu, nu a încetat să se rostească înlăuntrul său până la ultima sa suflare. A fost adică un teodidact, precum Simeon Noul Teolog şi mulţi alţi Părinţi Niptici.

---

[16] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 152.

După ce a primit acest mare dar al Harului dumnezeiesc, rugăciunea de sine-mişcătoare a rămas în tânărul nevoitor ca o stare lăuntrică neîntreruptă. Îndată după aceasta, Francisc a mers la Starcţul Daniil ca să-i descopere ce i se petrecuse. Căci avea înţelepciunea de a descoperi totul povăţuitorului său duhovnicesc. Plin de bucurie şi de avânt tineresc, i-a spus:

– Aceasta şi aceasta mi s-a întâmplat. Am găsit Rugăciunea minţii şi nu mai vreau nimic altceva. Mă voi adăposti într-o stâncă şi acolo mă voi desfăta de harul ei.

– Ia aminte, căci poţi cădea în înşelare sau în nepăsare. Sau se poate ca diavolul să-ţi facă rău şi să-ţi pierzi minţile.

– Ce o să-mi facă? De vreme ce am rugăciunea... Nu mă tem de nimic. Ceea ce căutam, am găsit.

– Bine, acum mergi la peştera ta, dar va trebui să găsim un însoţitor, ca să nu fii singur.

Cuvintele Stareţului Daniil nu erau doar înţelepte, ci şi izvorâte din înţelepciunea patristică de două mii de ani.

Dumnezeu, aşa cum vom vedea mai târziu, deja rânduise de mai înainte cine avea să fie împreună-nevoitorul său. Astfel, cu binecuvântarea Stareţului Daniil, Francisc a mers la peştera sa ca să cultive şi mai mult Rugăciunea minţii. Şi-a dat seama că Harul dumnezeiesc l-a cercetat ca o stare lăuntrică şi nu ca o simplă percepţie. De aceea, a început să-şi mărească nevoinţa. Evita cu desăvârşire întâlnirile cu oamenii, ca să nu i se răspândească mintea de la rugăciune.

Dar urâtorul de bine diavol nu dormea. Într-o zi, pe la amiază, i s-a arătat în chipul unui leu. Iar aceasta a făcut-o din invidie, fiindcă nu suferea să vadă sporirea tânărului. De îndată ce Francisc l-a văzut, fiindcă nu mai avusese până atunci astfel de experienţe, era să-şi dea sufletul de frică. A luat repede fotografia duhovnicului său, pe care o avea lângă el, şi strângându-o la piept, a strigat: „Dumnezeul meu, eu fac ascultare! Nu fac voia mea. Ce este aceasta?". Şi de îndată ce şi-a făcut cruce, leul a dispărut. Francisc a rămas vreme de aproape doi ani în acea stâncă, în care cu greutate putea cineva să stea în picioare.

În acea perioadă a vieţii sale, pentru a-şi procura puţina sa mâncare, făcea mături mici din arbuşti, pe care le ducea la Marea Lavră, iar monahii de acolo îi dădeau în schimb posmag.

Nu avea însă un loc unde să-şi pună posmagul. Exista în stâncă o porţiune mică ieşită în afară, în care îşi punea pâinile pe care le însemna cu semnul Sfintei Cruci. Dar şoarecii, mai ales cei de pădure, care sunt foarte iuţi şi mănâncă aproape tot, nu cruţau nimic. Francisc însă nu-i deranja, ci dimpotrivă, chiar îi mângâia şi le spunea: „Din pâinile acelea să nu mâncaţi, fiindcă sunt ale mele".

Desigur, musafirii nepoftiţi nu îl ascultau. Francisc îi alunga de fiecare dată, dar rozătoarele lacome întotdeauna găseau un mod de a ronţăi cu poftă puţinul său posmag. Este de la sine înţeles că această ispravă a lor avea ca urmare postirea cea fără de voie a ascetului însingurat, care uneori ajungea chiar până la înfometare. Cu toate acestea însă Francisc, în loc să se mânie şi să se răzbune pe şoareci, a făcut răbdare în această încercare timp de doi ani întregi, până când a mers la Chilia Bunei Vestiri de la Katunakia.

Într-o noapte, în timp ce se nevoia în linişte cu Rugăciunea minţii, deodată chilia lui a fost luminată de o lumină puternică şi Francisc a fost răpit din nou în contemplaţie. El însuşi povesteşte această vedenie astfel:

„Mintea mea a fost răpită într-un câmp. Şi erau acolo nişte monahi aşezaţi în poziţie de luptă. Atunci un ofiţer înalt a venit lângă mine şi m-a întrebat:

– Vrei să intri în prima linie ca să lupţi?

Atunci eu i-am răspuns că foarte mult îmi doresc să mă lupt singur cu etiopienii din faţa mea care urlau ca nişte câini sălbatici şi suflau foc pe nări. Simpla lor vedere îţi pricinuia frică. Dar mie nu-mi era frică, pentru că aveam o asemenea ură împotriva lor, încât i-aş fi sfâşiat cu dinţii. Este adevărat că şi în lume avusesem o astfel de bărbăţie. Atunci acel general m-a osebit de mulţimea celorlalţi părinţi şi, după ce am trecut trei sau patru rânduri, cu autoritate m-a aşezat în prima linie, unde mai erau unul sau doi ce stăteau faţă în faţă cu demonii sălbatici. Şi aşa cum aceia erau gata să se repeadă asupra noastră, tot astfel şi eu, suflam împotriva lor cu foc şi mânie. Iar ofiţerul, lăsându-mă acolo, mi-a spus: «Pe cel ce voieşte să se lupte vitejeşte cu aceştia, eu nu-l împiedic, ci îl ajut». După aceasta mi-am venit din nou întru sine. Şi mă întrebam oare ce fel de război să fie acesta"[17].

---

[17] Stareţul Iosif, *op. cit.*, pp. 222-223.

Stareţul Iosif, într-un interval de timp extrem de scurt, a aflat **Harul celor desăvârşiţi** şi de aceea trebuia să treacă prin cuptorul dumnezeieştii părăsiri. După vedenia cu prima linie de luptă a început perioada dureroasă a părăsirii Harului dumnezeiesc. Avea să treacă printr-un război atât de crunt, încât la sfârşitul vieţii sale, amintindu-şi cu cutremur de acea perioadă, spunea ucenicilor săi:

„Dacă este să aflaţi Harul şi apoi să-l pierdeţi, atunci mai bine să vă rugaţi nu pentru dobândirea Harului, ci a experienţei, fiindcă omul, de unul singur, nu poate să sufere părăsirea de către acesta".

De atunci, aşadar, au început războaiele cele cumplite ale trupului, în care demonii nu-l lăsau nici măcar o clipă să se liniştească, nici ziua, nici noaptea. În fiecare noapte ducea o luptă crâncenă, iar ziua se lupta cu gândurile şi cu patimile. Nu putea să doarmă nici o clipă, căci de îndată ce îşi închidea ochii, vrăjmaşul îl ispitea. Ca să scape de acest război cumplit, dormea în picioare într-un colţ sau pe un scăunel de lemn făcut de el însuşi, care avea nişte proptele de lemn pentru a-şi sprijini mâinile. Şi aceasta timp de opt ani întregi – adică atât cât a durat acest război – fără să se culce deloc!

Aici sunt dator să accentuez faptul că în trecut nu săvârşise deloc păcate trupeşti, ci era cu desăvârşire curat. Totuşi acest război se făcea potrivit iconomiei lui Dumnezeu, nu numai pentru a se arăta buna lui intenţie şi râvna sa pentru nevoinţă, ci şi pentru a putea să-i povăţuiască mai târziu pe alţii la livezile cele înmiresmate ale curăţiei.

Francisc se nevoia cu asprime, deoarece avea o cunoaştere deplină a războiului. Dar şi caracterul său era de aşa natură, încât nu ceda întru nimic. Postea foarte aspru şi priveghea toată noaptea. Mânca pâine uscată şi bea puţină apă. Când ajungea la limita puterilor, Harul îl întărea şi astfel îşi continua din nou înfricoşătoarea sa luptă. Dar cu cât trecea timpul, războiul venit de la demoni devenea tot mai aspru, aproape fără de întrerupere. Dar şi el era foc şi pară împotriva lor.

În fiecare seară stătea ore întregi şi se nevoia cu Rugăciunea minţii, neîngăduind deloc minţii să iasă din inimă. Se ruga

folosindu-se de inspirație și expirație și chemând Numele lui Hristos în ajutor. *„Cuprinsu-m-au durerile morții, primejdiile iadului m-au găsit, necaz și durere am aflat; și numele Domnului am chemat"*[18]. Încordarea sa sufletească era atât de mare, încât sudoarea curgea din trupul său ca dintr-un izvor.

Avea un lemn cu care își lovea fără cruțare trupul, mai ales coapsele. Se bătea pe sine de două-trei ori pe zi. Multe lemne a rupt de coapsele sale. Față de sine însuși se purta ca un călău. Tot trupul său tremura când vedea că lua lemnul. Demonii fugeau, patimile se liniștea și venea dumnezeiasca mângâiere, iar sufletul său se bucura. Căci aceasta este o lege a lui Dumnezeu, și anume ca tot ce pricinuiește plăcere să fie tămăduit prin durere. Cerea de la Dumnezeu cu multe lacrimi ca să Se milostivească de el și să-i ridice războiul, dar acesta nu înceta.

Este foarte probabil ca monahii de astăzi și creștinii nevoitori să se mire și să se întrebe cum de putea tânărul ascet să se lovească atât de nemilos pe sine însuși. Oricât de înfricoșător ar suna, aceasta nu este o anomalie sufletească și nici nu este un caz unic în scrierile ascetice. Patericele și Scara Sfântului Ioan Sinaitul sunt pline de astfel de nevoințe ascetice, prin care trupul, care este biserica Sfântului Duh, nu este pedepsit, ci este supus minții stăpânitoare. Ascetismul ortodox nu este ucigător de trup, ci de patimi. Ca pildă îl aducem pe Sfântul Leontie, Patriarhul Ierusalimului, care se bătea pe sine cu o curea plină de cuie. După ce a murit, patru zile la rând după adormire, trupul său a început – o, negrăită minune – să izvorască cu îmbelșugare sânge cald. După cum se știe, sângele începe să se închege aproape imediat după moarte. Cu toate acestea atât de mult sânge a izvorât din cel mort de patru zile, încât sicriul Sfântului s-a umplut și a început să curgă pe jos. În același timp tot locul s-a umplut de bună-mireasmă. Astfel, ucenicii săi au înțeles că prin această nevoință mai presus de fire Dumnezeu a voit să arate că a primit pătimirea de bună voie a robului Său ca pe un sânge mucenicesc.

---

[18] *Psalmul* 114, 3.

Războiul trupesc

Deşi tânărul pustnic trăia în ascultare de duhovnic, se ruga, plângea şi se nevoia, cu toate acestea războiul nu contenea.

Plângea, suspina, se ruga Maicii Domnului, care de multe ori l-a mângâiat, dar nu întrezărea nici o uşurare. Pentru o scurtă perioadă de timp, războiul înceta, atât cât să poată răsufla puţin, după care începea din nou cu mai multă tărie. Astfel, trupul său a început să se istovească din pricina nevoinţei, iar râvna să i se împuţineze înaintea neputinţei de a ieşi din impas.

Chiar şi Stareţul Daniil de la Katunakia, în ciuda acriviei sale în viaţa ascetică şi a înţelepciunii lui, nu putea să-l ajute prea mult, deoarece nu avea experienţa unor astfel de lupte mai presus de fire. Astfel, încet-încet, râvna tânărului nevoitor a început să scadă. Întristarea şi deznădejdea au început să-l înlănţuiască. Chiar în acea perioadă Dumnezeu i-a trimis o mângâiere despre care a scris într-o epistolă către o fiică duhovnicească a sa şi obştea ei.

În timpul acestei lupte înverşunate, într-o noapte de vară cu lună plină, se afla în părţile unde obişnuia să se nevoiască, adică de la Schitul Sfântului Vasilie până la Apele Reci, şi avea sufletul foarte îngreuiat, iar Harul nu îi aducea nici o mângâiere. Deznădejdea începuse să pună stăpânire pe el, fiindcă nu era nimeni care să-l sprijine sau căruia să-i spună durerea sa şi de aceea le ţinea pe toate în sine.

Neştiind ce să facă ca să afle puţină odihnă sufletească, a hotărât să meargă la duhovnicul său, părintele Daniil, ca să-i mărturisească gândurile şi să se împărtăşească.

„Când am ajuns, spune Stareţul, m-am oprit puţin mai departe pe o stâncă mică, ca să nu-i deranjez pe părinţi de la rugăciune. Şi aşa cum stăteam şi mă rugam cu mintea, deodată am auzit o voce dulce, care semăna cu ciripitul unei păsări. Trebuie să fi fost ceasul al patrulea din noapte. Mintea mea a fost fermecată de acea voce şi am început să mă îndrept spre locul de unde se auzea. Priveam cu atenţie în toate părţile. Tot căutând, am ajuns într-o poieniţă. Aşa cum înaintam, deodată am văzut un palat înalt şi minunat, a cărui măreţie covârşea mintea. La poarta lui stătea Maica Domnului ţinându-L în braţe ca Prunc pe Preadulcele Iisus.

Toată era de un alb ca zăpada şi strălucea. Apropiindu-mă de ea, m-am închinat cu multă dragoste. Iar ea m-a îmbrăţişat aşa cum o maică îşi îmbrăţişează pruncul şi mi-a spus ceva. Nu pot să uit dragostea ce mi-a arătat-o, întocmai ca o adevărată Mamă. Atunci, fără frică sau sfială, m-am apropiat de ea, aşa cum mă apropii de obicei de icoana ei. Şi ceea ce face un copil mic şi nevinovat atunci când o vede pe dulcea sa maică, aceea am făcut şi eu. Iar cum am plecat de lângă ea, nici acum nu pot să-mi dau seama, căci mintea mea fusese cu totul copleşită de cele de sus. Plecând de acolo pe altă cale, m-am întors din nou în livadă şi am văzut că în acest loc se afla o locuinţă frumoasă. Aici se aflau nişte fiinţe care mi-au dat ceva de binecuvântare, după care mi-au spus că acest loc este sânul lui Avraam şi că exista obiceiul ca oricine trecea pe acolo să primească ceva de binecuvântare. Apoi am plecat şi de acolo, după care mi-am venit întru sine. Şi am văzut că încă mă mai aflam aşezat pe acea stâncă.

Uitasem cu desăvârşire pentru ce venisem acolo, aşa că, plin de bucurie, am coborât ca să mă închin icoanei Maicii Domnului din peştera Sfântului Atanasie, fiindcă simţeam multă evlavie pentru ea. La începutul venirii mele în Sfântul Munte, stătusem acolo şase luni şi, din dragoste pentru ea, îi aprindeam mereu candela.

Zi şi noapte aceasta era cugetarea mea. Aşadar, aşa cum eram robit cu totul în acea noapte de dragostea dumnezeiască, am coborât ca să-i mulţumesc. După ce m-am închinat, m-am oprit înaintea ei şi am început să-i mulţumesc. Atunci a ieşit atât de multă mireasmă din preadulcea ei gură, întocmai ca o suflare răcoritoare, încât sufletul meu s-a umplut de desfătare şi am rămas fără de glas, fiind răpit în extaz a doua oară pentru mult timp. Iar când a venit paraclisierul ca să aprindă candelele, eu, ca un smintit, am plecat în grabă, ca nu cumva să înţeleagă ceva sau să înceapă să mă întrebe ce se întâmplă”[19].

Mai târziu, când ne-a povestit această îndoită vedenie, l-am întrebat:

– Gheronda, ce lucrare făceaţi, de vă ocrotea atât de mult Maica Domnului?

---

[19] Stareţul Iosif, *op. cit.*, pp. 226-227.

Iar el ne-a răspuns că prin ajutorul prihănirii şi al cunoaşterii de sine s-a smerit pe sine. „Ce eşti tu?", mă întrebam pe mine însumi. „Nimic, nici măcar un viermişor nu eşti". Când Harul îl cercetează pe om, îl face dumnezeu, dar atunci când pleacă de la el, omul este predispus să primească orice erezie, orice înşelare, orice rătăcire; este gata chiar şi pentru iad. Toate se sprijină pe Harul lui Dumnezeu. Dar şi Harul pretinde ceva de la om pentru a se putea sălăşlui în el. Cere buna lui intenţie, voinţa şi lupta lui. Cu ajutorul Harului omul devine Înger, dar fără ajutorul lui se rătăceşte şi se face demon.

Adeseori Stareţul Iosif mărturisea:

„Dacă mă va părăsi Harul lui Dumnezeu, voi săvârşi cele mai mari nelegiuiri. Şi aceasta este cu putinţă pentru că avem sădite în sufletul nostru tot felul de seminţe, şi bune şi rele. Tot ceea ce stăruieşte în sufletul nostru prin libera noastră alegere dobândeşte stăpânire. Câţi oameni nu scoteau demoni, iar apoi au căzut!".

După această vedenie, oricine s-ar fi aşteptat ca lupta să ia sfârşit, dar s-a petrecut cu totul dimpotrivă, căci ea a început să se înăsprească. Doar câteva zile a durat pacea, şi apoi războiul s-a îndoit. Mângâiere primea doar din lacrimi şi din rugăciune, dar erau clipe când Harul se retrăgea şi atunci lupta devenea de nesuportat.

Cu rugăciunea şi cu vegherea asupra gândurilor se nevoia neîncetat să-şi păstreze mintea curată. Mereu se lovea pe sine, astfel încât prin durere să stingă plăcerea trupului.

Dar cu cât se ruga mai mult, cu atât demonii se sălbăticeau mai tare, pentru că îl vedeau pe tânărul ascet că se nevoieşte să scape de cursele lor. Şi ca şi cum nu ar fi ajuns toate acestea, demonii îi şopteau neîncetat prin gânduri: „N-ai să izbândeşti nimic! Noi o să te doborâm. În zadar te nevoieşti. Cât o să mai rezişti?". Alteori îi făgăduiau bunăstare, bogăţie şi desfătări.

Apoi veneau noi atacuri cu gânduri necurate şi înfierbântare trupească. Şi iarăşi încercau să-i întunece mintea prin gânduri de deznădejde spunându-i: „Nu vei scăpa din mâinile noastre!".

Dar tânărul nevoitor nu depunea armele, ci făcea o răbdare mucenicească, rugăciune zi şi noapte şi mii de metanii. Nu avea

însă nici un împreună-nevoitor sau vreun stareț care să-l poată ajuta, încuraja și învăța cum și pentru ce îngăduie Dumnezeu astfel de ispite. Și aceasta ca să învețe din experiență chipurile războaielor ce conduc la sfânta smerenie.

Ceilalți părinți îi spuneau tânărului ascet de atunci, Francisc, că este înșelat, aruncându-l astfel și mai mult în deznădejde. Și ca să nu îl „zdrobească" cu totul spusele lor, îi evita pe toți, petrecând mai mult în peștera sa și prin pustietăți.

După aproape opt ani de război crâncen și neîncetat al trupului, ajuns deja schimonah cu numele de Iosif, în ultima zi, în care avea să-l izbăvească Hristos, el cugeta întru sine descurajat:

„De vreme ce trupul meu este aproape mort și patimile lucrează ca în deplină sănătate, înseamnă că demonii sunt biruitorii. Cu siguranță că ei m-au biruit și nu eu"[20].

Și așa cum zăcea, sleit de puteri din pricina deznădejdii, a simțit deodată că se deschide ușa chiliei sale și intră cineva înăuntru. Dar fiindcă era un ascet experimentat, nu s-a întors să vadă cine este, ci și-a continuat cu multă luare aminte rugăciunea. Deodată a simțit sub el o mână care îl irita și-l îndemna la plăcere. Când s-a întors, l-a văzut pe demonul desfrânării, întocmai cum îl descriu Părinții, cu capul pleșuv și plin de răni și răspândind o duhoare nesuferită.

Starețul Iosif nu numai că nu s-a înfricoșat, ci îndată s-a năpustit asupra lui cu mânie ca să-l prindă și să-l rupă în bucăți. Dar atunci când l-a prins, acela s-a făcut nevăzut. I-a simțit în palme firele de păr, care erau ca cele de porc, iar în nări i-a pătruns o duhoare cumplită.

Din acea clipă războiul a încetat, iar în sufletul său s-a așternut o pace desăvârșită, izbăvit fiind pentru totdeauna de patimile necurate ale trupului.

Toată noaptea aceea s-a bucurat și I-a mulțumit lui Dumnezeu pentru că nu l-a părăsit. În zorii dimineții, ostenit fiind de privegherea sa cea îndelungată, a fost răpit în extaz și i-a arătat Dumnezeu toată răutatea satanei, așa cum el însuși povestește:

„Am văzut un loc întins pe care marea îl despărțea. Și pe toată această întindere erau puse curse, însă bine ascunse ca să nu

[20] Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 148.

se vadă. Eu mă aflam într-un loc foarte înalt și vedeam toată această priveliște. Pe acolo trebuia să treacă toți monahii. În mare se afla un balaur ce scotea flăcări pe ochi. Din când în când își înălța capul și privea cu sălbăticie să vadă dacă nu cumva s-a prins vreun monah în cursă. Iar monahii, trecând fără frică și fără atenție, cădeau rând pe rând în curse. Unul era prins de picior, altul de mână, altul de gât, altul de pântece, altul de cele de sub pântece. Abia atunci când se prindeau, se deșteptau și începeau să plângă atât de jalnic, încât începeam și eu să plâng de mila lor. Iar demonul, văzând aceasta râdea sarcastic, cu satisfacție, se bucura și se veselea. Însă eu mă întristam nespus de mult și ziceam: «Ah, vicleanule balaur! Astfel ne faci și ne înșeli!»"[21].

Și venindu-și întru sine, a simțit bucurie și totodată și multă tristețe. Bucurie pentru că văzuse cursele diavolului și întristare pentru primejdiile pe care le întâmpinăm în viață.

După această biruință finală a sa mărturisea că:

„Am primit în dar curăția, însă într-o măsură atât de mare, încât să nu mai fac deosebire între femeie și bărbat. Nu mai lucra patima întru mine câtuși de puțin. Cu Harul lui Dumnezeu, am primit întru simțire darul curăției"[22].

Starețul Iosif, prin nevoința sa neîncetată, deși nu împlinise nici măcar al treizeci și doilea an al vieții sale, a ajuns la această stare înaltă. Și învăța din experiență că „rugăciunea și viața celui care se nevoiește și își păstrează trupul curat și mintea neîntinată de gândurile cele necurate se urcă la Ceruri ca tămâia cea bine-mirositoare. Iar ceea ce vă spun acum am văzut în faptă. Nu există o altă jertfă mai plăcută înaintea lui Dumnezeu decât curăția trupului, ce se dobândește cu sânge și luptă înfricoșătoare. Am multe să vă spun despre această fericită curăție, al cărei rod l-am gustat și l-am mâncat, dar nu puteți purta acum toate acestea. Numai un singur lucru vă spun: că până și hainele unora ca aceștia, atunci când le schimbă, răspândesc în toată încăperea bună-mireasmă. Și aceasta este înștiințarea lui Dumnezeu despre fericita nevinovăție, despre sfințita feciorie"[23].

---

[21] Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 148-149.
[22] Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 203.
[23] Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 196-198.

Când am ajuns lângă Stareţul Iosif, aveam şi eu gândurile şi războaiele mele trupeşti. Cu Harul lui Dumnezeu, în lume nu am cunoscut păcatul. De mic copil am mers pe calea lui Dumnezeu, având o mamă ascetă şi un povăţuitor duhovnicesc din Sfântul Munte şi făcând nevoinţele mele copilăreşti, cu post şi rugăciune. Eram cu desăvârşire curat de păcat. Cu toate acestea însă diavolul, chiar alături fiind de Stareţ, m-a războit. Atunci m-am dus la Stareţ şi i-am spus:

– Gheronda, ce să fac?

– Ah, fiul meu, ce să faci? Loveşte închipuirea! Loveşte-o! Iar atunci când războiul se va înteţi, ia băţul şi loveşte! Omoară-ţi sinele, ca să trăiască sufletul tău! Gândurile şi războiul trupesc se înfruntă cu băţul pe care îl vei ţine sub perna ta. Dacă nu înfrunţi această fiară în acest chip, piept la piept, trupul nu se supune duhului. Astfel, omul dobândeşte încet-încet floarea şi mireasma nevinovăţiei şi a curăţiei, care are mare îndrăzneală la Dumnezeu.

Şi astfel, am învăţat de la Stareţ că în timpul ispitei este nevoie de silire şi de împotrivire pentru ca să cedeze patima. Fiindcă cel care ne războieşte este demonul, care este fiinţă şi are o oarecare putere şi îngăduinţă de la Dumnezeu ca să ne lupte. De îndată ce răgazul pe care i l-a dat Dumnezeu se va sfârşi, va ceda singur într-un fel sau altul. Şi apoi ce se întâmplă? Luptătorul se încununează şi astfel se câştigă lupta.

Este firesc ca gândurile să vină şi să fim războiţi, aşa cum fiecare nevoitor este războit fără de voie. Eram războiţi când de o patimă, când de alta. Când războiul înceta şi ne linişteam câteva zile, vedeam că nu aveam înălţarea duhovnicească pe care o aduceau războiul şi împotrivirile la păcat.

Odată a venit la Stareţ un monah care i-a spus că are un puternic război trupesc. Stareţul l-a sfătuit să taie vinul, să postească, să „strângă cureaua", să alunge închipuirile necurate şi să folosească băţul. Şi făcând astfel, să fie sigur că războiul va ceda.

După un timp a venit din nou monahul şi i-a spus că i-a urmat întocmai sfatul, dar războiul nu ceda. Stareţul a luat băţul şi i-a spus:

– I-a băţul şi loveşte-te, ca să văd cum loveşti!

Acela a luat bățul și a început să se lovească, dar de fapt își mângâia trupul. Atunci Starețul i-a spus:

– Ia dă bățul încoace!

Și luând bățul, a ridicat dulama și din trei lovituri pe care și le-a dat, a rupt bățul! Monahul s-a minunat și a întrebat:

– Bine, Gheronda, dar așa se lovește?

– Fiul meu, așa ies demonii! Nu cu mângâieri.

Curăția, ne învăța Gheronda, nu se dobândește cu acadele și cu jucării. Curăția nu vine în om fără luptă sângeroasă împotriva gândurilor. Chiar și atunci când monahul nu a cunoscut o cădere trupească în lume, în viața călugărească demonul tot îi va porni un adevărat război. Cu atât mai mult, firește, atunci când are trecutul încărcat cu păcate trupești.

Demonul pornește război prin închipuire, o cultivă prin gânduri, întinează mintea, o coboară în inimă și pângărește sufletul și trupul. De aici vine toată sporirea sau nereușita celui ce se nevoiește, adică din a ceda sau a se împotrivi războiului venit prin închipuire. Dacă cumva face greșeala să intre în discuție cu „momeala" care duce la păcat și primește necurăția diavolului prin învoirea sa, urmează apoi căderile cu mintea, cu inima și cu trupul. Iar sfârșitul a toate acestea este că va fi robit de patimă.

Cuviosul nostru Stareț accentua faptul că, atunci când monahul suferă o prăbușire trupească, va avea nevoie apoi de o nevoință mare pentru a se putea izbăvi. Iar dacă nu va duce această luptă sângeroasă, îi va da Dumnezeu alte osteneli fără de voie. De aceea este nevoie în tinerețe de osteneală, nevoință, împotrivire, pentru a alunga acest demon și astfel să biruiască curăția, care are o mare însemnătate și în viața aceasta și în cea viitoare. Căci nimeni care este necurat nu se va sălășlui în preastrălucitul Rai al lui Dumnezeu.

Ne mai explica felul în care osteneala privegherii, Rugăciunea minții, împlinirea cu acrivie a canonului, păzirea cugetării și ferirea de imaginație și, în general, trezvia ajută la dobândirea curăției. Spovedania curată, lacrimile și pocăința, adevărata ascultare făcută cu sinceritate, poziția corectă în relația cu starețul și înfrânarea, toate acestea sunt leacuri și mijloace ajutătoare pentru monah, dar și pentru fiecare creștin, de a dobândi curăția.

Odată Stareţul mi-a spus:

– Fiul meu, războiul trupesc nu se aprinde atât de la mâncare, băutură, vin şi somn, cât de la judecarea aproapelui.

– De ce, Gheronda?

– Ca să învăţăm că şi noi suntem de aceeaşi fire, că diavolul este cel care ne luptă, că suntem cu toţii vrednici de judecată. Vrei să vezi o altă măsură?

– Care, Gheronda?

– Omul care nu judecă pe aproapele său; aceasta este mărturie, dovadă şi încredinţare a omului mântuit. Cel care nu judecă nu va fi judecat. *„Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi"*[24], adevereşte cuvântul lui Dumnezeu.

De aceea ne spunea:

„Îţi vine un gând sau un cuvânt de judecată? Să îi îndreptăţeşti pe toţi şi să iei toată greutatea asupra ta. Dacă nu înfrunţi astfel îndemnurile de a judeca şi fie le manifeşti în afară, fie le cultivi înlăuntru, vei avea război trupesc. Şi dacă atunci nu te vei înţelepţi, te va părăsi Harul şi vei cădea.

Şi dacă nici după cădere nu te vei pocăi şi nu vei înceta a mai judeca, atunci căderile vor avea urmări multe şi urâte. Patima se măreşte, vine moartea şi urmează iadul".

De aceea, ne învăţa că orice patimă care îl luptă pe monah, trebuie să o înfrunte dintru început, până ce o va nimici. Chiar şi cea mai mică cedare conduce la pierzare.

Cu adevărat, au existat şi încă mai există suflete eroice, care au atâta dragoste şi dorire după Dumnezeu, încât atunci când văd că plăcerea necurată încearcă să robească libertatea lor şi să le întunece mintea, se străduiesc ca prin durere să alunge plăcerea, pentru a se păzi curaţi înaintea lui Dumnezeu. Acest cuvânt este aspru, dar sufletul care a gustat negrăita dragoste dumnezeiască nu poate să-şi îngăduie să cedeze în faţa păcatului. Un astfel de nevoitor era şi Stareţul meu, tânărul Francisc pe atunci, plin de bărbăţie şi hotărât să lupte până la moarte. Spunea: „Ori te mănânc eu pe tine, diavole, ori mă mănânci tu pe mine". Compromisurile nu-şi aveau locul. Se arunca în luptă, se silea, făcea o răbdare de

---

[24] *Matei* 7, 1.

nedescris. Cu o astfel de râvnă, cum să nu-l ajute Harul lui Dumnezeu şi să nu îl ridice la starea înaltă la care a ajuns?

Şi ca şi cum nu ar fi fost de ajuns acest război, fiecare noapte era pentru el o adevărată mucenicie, căci demonii, din invidie, îl băteau în chip simţit. Cete întregi de demoni se năpusteau asupra lui şi îl chinuiau strigând: „Sugrumaţi-l! Omorâţi-l!". Şi aceasta nu doar o noapte sau două, ci opt ani întregi!

La început, năvalnic şi inimă de leu cum era, se lupta cu demonii ca şi cum ar fi fost trupuri. Apuca un demon şi cu el îi lovea pe ceilalţi. Însă de cele mai multe ori pumnii săi treceau prin demoni ca şi cum ar fi lovit aerul, şi astfel lovea de fapt doar pereţii. În felul acesta, nu numai că primea bătaie de la demoni, ci îşi rănea şi mâinile. Pereţii chiliei sale se dărăpănaseră din pricina loviturilor date cu pumnii.

În cele din urmă tânărul Francisc a învăţat din experienţă că numai cu Numele lui Hristos şi al Maicii Domnului sunt puşi pe fugă demonii. De îndată ce auzeau de Numele lui Hristos, puterea lor se risipea ca fumul.

– Maica Domnului, vino repede! striga el din adâncurile inimii sale.

Şi îndată demonii fugeau, strigând:

– Ne-a ars! Ne-a ars!

Cu toate acestea lupta titanică continua în fiecare zi fără să scadă câtuşi de puţin în intensitate.

„Odată, povestea el, aşa cum stăteam, am început să plâng. «Ce este aceasta, Dumnezeul meu? De vreme ce nu mănânc şi mă nevoiesc atât de mult, cum de nu pot să biruiesc? Până la urmă o să mă distrugă diavolul». Nu au trecut nici cinci-zece minute şi, iată, satana, chelbosul, a început să mă strângă de gât ca să mă sugrume. L-am prins cu furie de coaste şi l-am muşcat cu dinţii. Atât de simţită a fost muşcătura, încât i-am simţit firele de păr pe buze. Atunci mi-am venit întru sine, dar am simţit o duhoare atât de cumplită, încât nu am mai putut sta în chilie. Am ieşit afară, dar şi acolo mirosea".

În această luptă sângeroasă a simţit de multe ori prezenţa Preasfintei Născătoare de Dumnezeu şi a înţeles că Maica Domnului

iubeşte foarte mult curăţia. Din această pricină, mai mult decât cu oricare altă patimă se lupta cu cea trupească. Stareţul spunea: „Nu pot să vă descriu în cuvinte cât de mult iubeşte Maica Domnului întreaga-înţelepciune şi curăţia. Fiindcă ea este singura Fecioară curată, de aceea vrea ca toţi să fim astfel"[25].

[25] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 198.

ÎMPREUNĂ CU PĂRINTELE ARSENIE

Nu a trecut mult timp de atunci de când Francisc a primit marele dar al Rugăciunii inimii şi dumnezeiasca Pronie i-a trimis încă un dar mare, de o nepreţuită valoare. Pecetluind cuvântul cuviosului stareţ Daniil Katunakiotul, Dumnezeu l-a trimis lângă Francisc, care pe atunci era încă mirean, pe sfinţitul părinte Arsenie, care i-a devenit împreună-nevoitor până la sfârşitul vieţii sale.

Este cu neputinţă să scrie cineva despre Stareţul Iosif fără să-l pomenească şi pe părintele Arsenie, pentru că de atunci, de când s-au cunoscut şi până la moarte, au trăit împreună ca nişte fraţi. Niciodată nu s-au despărţit, niciodată nu au schimbat între ei vreun cuvânt rece, niciodată nu au îngăduit să se strecoare ceva între ei care să-i despartă. Atât de multă armonie era între ei şi atâta împreună-pătimire aveau, încât erau ca un singur suflet în două trupuri. Şi, lucru minunat, dragostea lor adâncă niciodată nu s-a transformat în îndrăzneală, ci întotdeauna într-o întrecere plăcută lui Dumnezeu de suişuri duhovniceşti.

Părintele Arsenie nu era iute din fire precum era Stareţul Iosif. El era foarte simplu şi s-a dovedit a fi un mare ascet, un desăvârşit ucenic, un om ceresc, care ştia să se roage. În puţine cuvinte, era un isihast niptic care a ajuns la măsurile Părinţilor de demult.

Sfinţitul Părinte Arsenie, în lume Anastasie Galanopulos, fiul lui Dimitrie şi al Sotiriei, s-a născut în 1886 în Samsunda din Pont, dintr-o familie evlavioasă cu tradiţie preoţească.

Din pricina prigoanei turcilor, familia numeroasă a părintelui Arsenie s-a refugiat, în anul 1898, pe când el avea doisprezece ani, în Caucazul ortodox. Anastasie cunoştea dialectul pontic şi limbile turcă, rusă şi foarte puţină greacă.

Dintre membrii familiei tânărului Anastasie, cei mai evlavioşi erau bunicul său, o pildă vie de preot, care avea multă dragoste şi răbdare, tatăl său, care şi el era preot, şi încă unul cu mult har, de vreme ce cu rugăciunea sa scotea demoni, precum şi mama sa, care şi ea era fiică de preot.

În această familie binecuvântată a crescut micul Anastasie. Evlavioasa lui mamă a sădit şi în sufletul copiilor ei virtutea şi setea de rugăciune. Astfel, atât sora sa mai mică, Partenia, cât şi micul Anastasie au avut, încă de copii, o dorinţă fierbinte de a îmbrăţişa viaţa monahală.

Fratele său mai mare, Leonid, îşi dorea şi el să devină monah. Părinţii lui însă, necunoscându-i dorinţa de a intra în viaţa monahală, au rânduit să se însoţească cu o fată modestă, smerită, harnică şi înţeleaptă, pe nume Despina. Din această însoţire s-a născut cel care avea să fie mai târziu părintele Haralambie. Pruncul l-a botezat Anastasie, dându-i nume şi devenindu-i astfel naş. Mai târziu Haralambie a mers pe urmele binecuvântate şi ascetice ale unchiului său şi a venit în Sfântul Munte, lângă părintele Arsenie şi Stareţul Iosif, devenind un monah desăvârşit întru toate.

Slobozit fiind de griji şi de obligaţii, Anastasie a luat hotărârea definitivă de a se face monah la Ierusalim. Binecuvântata sa familie nu a avut nici o împotrivire. Un popas pe care îl făceau negreşit aproape toţi ruşii ce mergeau să se închine la Ierusalim era Constantinopolul. Aici a ajuns şi Anastasie.

Pe când tânărul râvnitor Anastasie căuta o corabie pentru Palestina, s-a apropiat de el un şarlatan, care s-a oferit să îl ghideze.

I-a câştigat încrederea, i-a mâncat banii pe care îi avea pentru corabie şi apoi l-a dus să înnopteze într-o casă de desfrânare.

„De îndată ce am ajuns acolo, povestea părintele Arsenie mai târziu, fiind foarte obosit din pricina călătoriei, am cerut să mi se dea un loc unde să dorm. O femeie mi-a arătat un colţ pe un coridor, iar eu m-am întins îndată jos şi am adormit. Adeseori însă

mă trezeam pentru că auzeam zgomote, cântece, cuvinte necuvioase..."[26].

Când s-a luminat de ziuă, noul Iosif cel Preafrumos s-a sculat, a mulţumit şi a plecat. Nici măcar nu şi-a dat seama ce fel de casă era aceea. Ce suflet simplu şi sfinţit! De îndată ce a ieşit de acolo, s-a apropiat de el un necunoscut, care l-a oprit şi l-a întrebat:

– Tu ce cauţi pe aici?

– M-a adus cineva ca să dorm.

– Aici, fiul meu, unde te-au adus, este o casă cu faimă rea. Hai, acum mergi şi altădată să iei aminte!

Mai târziu, când a fost întrebat cine era acel necunoscut, el a răspuns cu simplitate: „Poate că a fost Îngerul păzitor sau Sfântul Alexie".

Anastasie, rămas fără bani, a reuşit totuşi, cu Harul lui Dumnezeu, să strângă din nou atât câţi să-i ajungă pentru a călători spre Palestina.

Abia în 1910, după multe peripeţii şi osteneli, a ajuns la Sfintele Locuri datorită rugăciunilor sfintei sale maici. Pe atunci avea douăzeci şi patru de ani.

Anastasie, cutreierând locurile de închinare, a trecut şi pe la Mănăstirea Sfântului Gheorghe Hozevitul, precum şi pe la Muntele Carantaniei. Atunci când punea metanie monahilor de acolo, aceştia îşi trăgeau mâna. Nu erau preoţi, ca să poată să-i dea binecuvântare, şi astfel, din smerenie, îşi trăgeau mâna înapoi. Însă Anastasie spunea înlăuntrul său: „O, atât de păcătos eşti, încât nu te lasă nici măcar mâna să le-o săruţi".

În cele din urmă a hotărât să se închinovieze la Mănăstirea Sfântului Sava. A fost tuns monah în Muntele Carantaniei, primind numele de Anatolie.

Anatolie avea o simplitate copilărească, o credinţă înflăcărată şi o sete nestăpânită de rugăciune. La Mănăstirea Sfântului Sava egumenul i-a încredinţat ascultarea de dohiar, adică de magazioner.

---

[26] Această povestire se află şi în cartea monahului Iosif Dionisiatul, intitulată *Bătrânul Arsenie Pustnicul*, Editura Evanghelismos, Bucureşti, 2003, pp. 21-22.

În acea vreme Anatolie a cunoscut un ierodiacon foarte evlavios, pe părintele Vasilie (1883-1966), cel care avea să ajungă mai târziu renumitul Stareţ Ieronim din Eghina. Acesta era un bărbat duhovnicesc foarte virtuos, care se ruga mult. Şi el se trăgea din părţile răsăritene, din Ghelveri (Capadocia).

Dragostea pentru Rugăciunea minţii şi pentru viaţa duhovnicească a făcut ca între cei doi să se stabilească foarte repede o strânsă legătură duhovnicească. Părintele Vasilie a rămas impresionat de dorinţa fierbinte şi de setea neostoită pentru rugăciune a părintelui Anatolie. Pentru aceasta, seara, după ascultările pe care le aveau de făcut şi după slujbe, se întâlneau ca să discute despre diferite subiecte duhovniceşti şi se rugau împreună rostind Rugăciunea niptică ore întregi. Amândoi au socotit faptul că s-au cunoscut un prilej binecuvântat de la Dumnezeu.

Între timp sora lui cea mai mică devenise monahie la vârsta de şaisprezece ani la Mănăstirea Theoskepastu din Pont, primind numele de Eupraxia. Aprinsă fiind de dumnezeiasca râvnă, a venit la Ierusalim să se închine la Sfintele Locuri. Când cei doi fraţi s-au întâlnit, părintele Anatolie i-a descoperit îndată surorii sale această comoară, care era părintele Vasilie, pentru a se desfăta şi ea de învăţăturile lui înţelepte despre rugăciune.

Înţeleptul egumen al mănăstirii a îngăduit monahiei Eupraxia să rămână la arhondaricul mănăstirii timp de o săptămână. În acest răstimp se adunau toţi trei în fiecare seară şi părintele Vasilie îi învăţa Rugăciunea minţii până la miezul nopţii.

Maica Eupraxia, care era cu adevărat un suflet sfânt, atât de mult a fost impresionată de învăţăturile şi de viaţa virtuoasă a părintelui Vasilie, încât a hotărât să-l roage să devină povăţuitorul ei duhovnicesc. Iar mai târziu, când părintele Vasilie a ajuns în Eghina, a mers şi ea acolo şi a rămas lângă el, slujindu-l vreme de patruzeci şi şapte de ani. După adormirea iubitului ei stareţ, de trei ori binecuvântata stareţă s-a învrednicit să-l vadă în vedenie.

La Sfintele Locuri părintele Vasilie a rămas aproape un an, după care a plecat la Constantinopol. Credea cu tărie că acolo va găsi pe cineva care avea să-l povăţuiască pentru a ajunge la măsuri mai înalte. Astfel, părintele Arsenie a rămas singur, continuânu-şi viaţa fericită de rugăciune şi slujire.

Între timp însă, la sfatul părintelui Ieronim, inima sa s-a aprins de dorinţa de a dobândi Rugăciunea minţii. Şi fiindcă nu a găsit pe nimeni care să-l povăţuiască, şi-a spus în sine: „Cum să stau aici? Voi merge la Betleem”.

Şi astfel, a mers la Betleem, unde a rămas câţiva ani ca paraclisier la o biserică. I s-au dat câţiva bani, iar el a cumpărat cu ei o rasă de mătase. Oare ce ştia el despre stofe? Mai nimic. Pentru el nu era nici o diferenţă între mătase şi in.

Dar şi Sfintele Locuri îşi pierduseră liniştea. Mijloacele moderne de comunicare au deschis calea mulţimilor nenumărate de închinători. Odată cu trecerea fiecărui an situaţia devenea tot mai grea. Pe lângă toate acestea mai veneau şi arăboaicele şi îl deranjau. De aceea, şi-a spus întru sine: „Ia aminte, Anatolie! Pleacă degrab, pentru că o s-o păţeşti dacă mai stai pe aici!”. Simţea că se află în primejdie.

Aşadar, a luat binecuvântare de la egumen şi, în 1918, împreună cu un alt monah din Pont a pornit cu trenul din Ierusalim spre Alexandria.

Puţinii bani pe care îi aveau i-au cheltuit. Din această cauză s-au dus la Patriarhul Fotie al III-lea şi i-au spus: „Am vrea să mergem în Sfântul Munte, dar nu mai avem bani”. Atunci acesta, care era un om foarte milostiv, le-a dat cele de trebuinţă.

Astfel, s-au urcat în corabie şi au ajuns la Constantinopol. Acolo l-a ajutat părintele Vasilie, care din 1912 slujea la Biserica Sfântului Gheorghe din Halki. Şi aşa a pornit spre Sfântul Munte.

Când a coborât în portul Dafni credea, în simplitatea sa, că toţi asceţii vor ieşi de prin peşteri şi-i vor spune: „O, bine ai venit, Anatolie! Bun venit lui Anatolie!”. Dar, fireşte, nu a ieşit nimeni ca să-l întâmpine.

– Ce se întâmplă aici? Chiar aşa?!!! Nu a ieşit nimeni să mă întâmpine?!

S-a îmbrăcat, aşadar, cu rasa de mătase şi a început să meargă prin Sfântul Munte, căutând un loc unde să se închinovieze. Dar de îndată ce părinţii athoniţi l-au văzut astfel, au început să-l privească ciudat. Atunci părintele Anatolie şi-a spus întru sine: „De ce mă privesc toţi părinţii astfel? Înseamnă că am ceva”. În

cele din urmă a înțeles care-i motivul și a vândut rasa, iar cu banii a făcut patruzeci de Liturghii pentru părinții săi.

Tânărul monah căuta un dascăl care să-l învețe Rugăciunea minții, dar nu găsea pe nimeni. Atunci a hotărât să se închinovieze la Mănăstirea Stavronikita. A preferat această mănăstire, care pe atunci era idioritmică, ca să aibă libertatea de a se nevoi mai mult.

Părintele Anatolie, după ce a stat câțiva ani la Stavronikita, a devenit schimonah cu numele de Arsenie la o chilie din Karyes ce aparținea Mănăstirii Simonos Petras și care avea hramul Buna Vestire. A primit schima la sfatul nașului său de călugărie. Apoi a aflat că un oarecare frate are Rugăciunea minții și se nevoiește sub o stâncă. De îndată ce a auzit aceasta, inima i s-a umplut de bucurie. S-a rugat Sfântului Nicolae astfel: „Sfinte Nicolae, dacă îl voi găsi pe acest frate – și nu știu dacă fac vreun păcat sau nu – voi rămâne acolo, dacă are Rugăciunea minții". De îndată ce a spus aceste cuvinte, Dumnezeu l-a înștiințat printr-un glas lăuntric zicându-i: „Arsenie, fugi și te mântuiește!". În același fel fusese înștiințat și Cuviosul Arsenie cel Mare, cel al cărui nume îl purta.

După ce a luat binecuvântare de la nașul său de călugărie, și-a scos hainele și le-a aruncat pe fereastră. Le-a găsit apoi în fața porții, le-a luat și a plecat. A mers la Katunakia, la vestitul stareț Daniil, și i-a spus:

– Vreau să-l găsesc pe cel care are Rugăciunea minții și să mă nevoiesc împreună cu el.

– De unde ești?, l-a întrebat bătrânul Daniil.

– De la Stavronikita.

– Aha, ești de la o mănăstire idioritmică și vrei să te faci și tu pustnic?

– Da, vreau să devin pustnic.

– Bine. Mergi la peștera aceea care se află în apropiere și unde se nevoiește un frate bun, pe nume Francisc. Dacă va fi de acord să rămâi cu el, atunci e bine, căci vor fi „doi pentru unul". În felul acesta și el va fi păzit să nu cadă în înșelare, dar și tu îți vei găsi un bun însoțitor.

De îndată ce a auzit aceasta, părintele Arsenie a prins aripi. A plecat îndată, ca și cum ar fi zburat, și l-a găsit pe Francisc nevoindu-se sub o stâncă. Datorită dorinței fierbinți de a dobândi

Rugăciunea, nu a stat mult pe gânduri, ci de îndată ce l-a văzut pe Francisc, cu simplitatea pe care o avea, l-a întrebat:

– Ce faci aici, frate Francisc? Ai dobândit Rugăciunea minții?

Auzind aceasta, Francisc a rămas ca lovit de trăsnet, mirându-se de îndrăzneala acestui monah necunoscut, care îi punea o astfel de întrebare.

– De ce vrei să afli dacă am Rugăciunea minții?

– Pentru că vreau să o dobândesc şi eu. Am plecat de la Ierusalim pentru acest scop.

– Da, părinte, am Rugăciunea minții şi am venit aici ca să-mi plâng păcatele.

– Pot să rămân şi eu cu tine ca să ne nevoim împreună?

– Vei putea?

– Voi putea.

– Faci rugăciuni? Faci metanii? Plângi pentru păcatele tale?

– Nu plâng. Fac metanii şi rugăciune, dar nu plâng.

– Să plângi pentru păcatele tale! Să verşi lacrimi! Iar dacă vrei să rămâi împreună cu mine ca să ne nevoim, să mergi să-l întrebi pe stareţul Daniil.

Arsenie a plecat foarte bucuros. A mers, aşadar, la stareţul Daniil şi i-a spus:

– Este un om foarte duhovnicesc. Cuvinte ca cele pe care mi le-a spus nu am auzit nici la Ierusalim.

– A, bine că ți-ai găsit tovarăşul de nevoință.

– Fiindcă sunt foarte păcătos, trebuie să merg acolo şi să mă nevoiesc şi mai mult. Aici părinţii sunt sfinţi şi nu au atâta trebuință de pocăință. Însă eu am multe păcate şi de aceea trebuie să merg în peşteră. Îmi dați binecuvântare?

– Da, ai toată binecuvântarea să te nevoieşti în peşteră.

A plecat îndată spre peştera lui Francisc şi, cu simplitatea pe care o avea, i-a dus în dar o smochină, puțin posmag şi un scăunel.

– Mă primeşti şi pe mine? Ți-am adus o smochină şi puțin posmag.

Atunci Stareţul Iosif a zis întru sine: „E puțin cam simpluț, dar este bun”.

– Vino! Poți să rămâi. Ne vom nevoi împreună.

Şi de atunci s-au nevoit împreună. Treizeci şi şapte de ani au fost împreună şi nu s-au despărţit niciodată. Niciodată nu au îngăduit vreunei ispite să se strecoare între ei. Erau ca doi fraţi, ca un suflet în două trupuri. O astfel de armonie şi dragoste aveau între ei!

La început părintele Arsenie, ca unul ce era mai mare, atât în ceea ce priveşte vârsta, cât şi călugăria, era stareţul lui Francisc. Apoi însă, văzând măsura duhovnicească, dar şi înţelepciunea lui Francisc, i-a cedat întâietatea, devenind ucenicul lui.

Aşadar, într-o zi i-a spus lui Francisc:

– Vei face ascultare întru toate câte îţi voi spune?

– Da, voi face.

– Bine, de astăzi înainte tu eşti stareţul.

Şi astfel, Francisc a devenit stareţ, deşi încă nu era monah. Dar şi Francisc îl respecta pe părintele Arsenie ca pe unul ce era mai mare decât el. Şi în timp ce Stareţul Iosif pe toţi cei care mai târziu au venit să rămână lângă el ca ucenici îi numea fii, pe părintele Arsenie îl numea întotdeauna frate şi împreună-nevoitor. Erau ca doi împreună-nevoitori, dar stareţul era Francisc.

După câtva timp au mers la Karyes şi părintele Arsenie a vrut să se închine la Icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, numită „Apărătoare înfricoşată". L-a întrebat pe Francisc dacă îi dă binecuvântare, dar acela ca să-l încerce, i-a spus:

– Mai întâi să pui metanie.

Însă, cum să pună metanie în văzul lumii, când el era monah şi pe deasupra şi schimonah şi mai era şi cu zece ani mai mare, în timp ce Francisc nu era încă decât un simplu mirean. L-au trecut toate apele, s-a uitat de două-trei ori în jur să vadă dacă nu cumva se afla cineva prin preajmă şi în cele din urmă i-a pus metanie. După acest examen reuşit nu i-a mai fost greu să facă aceasta.

Mai târziu părintele Arsenie avea să ne spună: „Voiam să-l am ca stareţ şi povăţuitor al meu pe Părintele Iosif (adică pe Francisc), chiar dacă eram mai mare. El avea minte, eu nu aveam. El era contemplativ, eu eram practic. Odată doi oameni au vrut să treacă un râu. Unul era orb, iar celălalt şchiop. Cel orb l-a ridicat pe umerii săi pe cel care nu avea picioare şi au trecut râul. Stareţul avea ochii minţii, dar nu avea destulă putere trupească. Eu eram

practic, aveam picioare, dar nu aveam ochii minții, nu eram niptic. De aceea l-am luat pe umerii mei și am pornit la drum. Acesta mă povățuia și astfel am trecut râul acestei vieți"[27].

Părintele Arsenie a căpătat în viața de sine niște obiceiuri nu tocmai bune, însă Francisc i le-a tăiat dintr-o dată, socotind aceasta o condiție necesară pentru a putea locui împreună. Părintele Arsenie, fiind și el un nevoitor viteaz, primea toate acestea fără să cârtească, căci întrezărea în cuvintele lui Francisc mântuirea sa.

Francisc îi spunea:

– Aceea nu e bună. Cealaltă să o tai. Ori te vei îndrepta și vei fi așa cum trebuie, ori vei pleca de aici.

– Mă voi îndrepta.

– Spui „Mă voi îndrepta", dar nu te-ai îndreptat!

– Fă răbdare!

Francisc l-a sfințit pe părintele Arsenie. Ca să vedeți cât de aspru era, vom da aici un exemplu:

– Cutare călugăr face asta și asta, spunea părintele Arsenie.

– Ascultă, știrea despre ceea ce fac cei din afara chiliei noastre să nu o mai aduci niciodată aici. Nu ne interesează ce face unul sau altul. Noi ce facem!!!

După câtva timp părintele Arsenie uita și începea iarăși să spună vorbe de același fel.

– A trecut pe aici acel părinte. A, om nepăsător...

Însă nu apuca să termine bine vorba, că și pica ca un fulger cuvântul Stareţului:

– Taci! Să nu mai spui despre nici un om nimic! Cine ești tu de judeci? Nu ți-e rușine?

– Bine, nu o să mai fac.

Nu treceau bine câteva ore, că părintele Arsenie începea din nou:

– Cutare...

Dar îndată se abătea asupra lui o nouă rafală de mustrări.

– Bine, nu o să mai fac!

– Nu mai spune nimic, părinte Arsenie!

---

[27] Această povestire există și în cartea arhimandritului Ioanichie, *Pateric athonit*, Kufalia-Tesalonic, 1992, p. 360.

Şi părintele Arsenie, nevoitorul cel mărinimos, le primea pe toate cu cuget vitejesc. Vrednică de admirat este smerenia lui. Deşi avea deja treizeci şi şase de ani şi era monah de doisprezece ani, totuşi pe toate le-a dispreţuit şi a făcut ascultare de tânărul mirean de douăzeci şi patru de ani. Acestea nu se fac fără luptă lăuntrică şi silinţă dusă până la sânge.

Stareţul Calinic Isihastul

În partea de apus a Athonului, la o distanţă de 45 de minute de mers de la ţărmul mării, se află Katunakia. Acolo vieţuia pe atunci şi vestitul isihast, Stareţul Calinic (1853-1930), un mare nevoitor care ajunsese la o înaltă măsură de sfinţenie.

Către acest deosebit isihast s-a îndreptat tânărul Francisc împreună cu părintele Arsenie. L-au prins în perioada cea mai înfloritoare a vieţii sale duhovniceşti. Pe atunci avea şaizeci şi şapte de ani. Mai târziu Stareţul Iosif îl descria astfel:

„Era un ascet desăvârşit. Zăvorât de patruzeci de ani, se îndeletnicea cu lucrarea minţii, desfătându-se de mierea dragostei dumnezeieşti şi făcându-se astfel şi altora de folos. Acesta a gustat dulceaţa răpirii minţii”[28].

Cu toate acestea nu-i învăţa pe ucenicii săi Rugăciunea minţii. Deşi era un adevărat ascet şi părinte purtător de Dumnezeu, totuşi nu a vrut să transmită şi altora experienţa sa. Din ceea ce se deduce, refuzul său de a învăţa lucrarea minţii era un mod politicos de a-i descuraja pe cei ce voiau să intre sub ascultarea lui.

Avea, am putea spune, o nebunie prefăcută. Şi aceasta pentru a-şi putea păstra liniştea. Căci datorită faimei pe care o avea, dacă ar fi început să primească şi pe unul şi pe altul, mulţi ar fi fost cei care ar fi rămas lângă dânsul.

Cei doi asceţi au mers la stareţul Calinic isihastul şi i-au cerut să le îngăduie să rămână lângă el, sub povăţuirea sa. Dar singurul sfat pe care li l-a dat a fost acela de a păzi cu acrivie ascultarea. Nimic altceva.

---

[28] Stareţul Iosif, *op. cit.*, pp. 155, 157.

– Să fie binecuvântat, Gheronda! Vom face tot ce voiţi. Dar spuneţi-ne şi cum să ne nevoim.

Iar acel mare ascet le-a răspuns:

– Şi dacă eu vă învăţ arta mea şi voi vă veţi îndulci de mierea isihiei, atunci de treburi cine se va îngriji?

– Şi atunci ce să facem?

– Acum veţi face ascultare, iar atunci când voi muri, veţi moşteni harisma mea.

În realitate însă, această purtare a sa era un mod politicos de a-şi păstra isihia. Stareţul Calinic prefera să nu primească ucenici, ca să nu aibă griji şi răspândire. Toţi cei care au aflat Harul cunosc de câtă pază, acrivie şi neîmprăştiere este nevoie. Cei doi tineri au înţeles aceasta şi, privind unul la altul, i-au spus stareţului cu durere:

– Gheronda, dacă vom pleca de aici, ne vei primi din când în când ca să ne dai câte un sfat?

– Sigur că da! Este de ajuns să găsiţi un stareţ şi, cu binecuvântarea lui, vă voi sta la dispoziţie.

Şi astfel au plecat.

Încă de la începutul vieţii sale duhovniceşti tânărul Francisc şi-a dorit cu ardoare să găsească un părinte duhovnicesc, un stareţ cu experienţă duhovnicească, care să-l înveţe şi să-l povăţuiască în tainele cele sfinte ale Rugăciunii minţii. Pentru aceasta cutreiera împreună cu părintele Arsenie toate peşterile, colibele şi schiturile, ca să găsească un povăţuitor duhovnicesc.

Pe moşia Marii Lavre, la Chilia străveche a Cuviosului Petru Athonitul, cei doi tineri asceţi au descoperit un duhovnic isihast, pe renumitul Părinte Daniil care pe atunci avea şaptezeci de ani. Acest cuvios părinte a trăit ca ucenic timp de treizeci de ani, după care a devenit stareţ al chiliei pe data de 1 aprilie 1909.

Din nefericire, cunoaştem foarte puţine despre acest mare părinte athonit, fiindcă trăia ascuns şi în mare smerenie. Stareţul Iosif scria mai târziu despre el:

„Iubitor al tăcerii desăvârşite, trăia zăvorât, săvârşind în fiecare zi Dumnezeiasca Liturghie. Şi aceasta de-a lungul întregii sale vieţi. Deşi avea şaizeci de ani, nu voia să treacă nici măcar o

singură zi fără să slujească Sfânta Liturghie. Chiar şi în Postul Mare săvârşea în fiecare zi Liturghia mai înainte sfinţită. A liturghisit până în ultima zi a vieţii sale, când, plin fiind de zile, s-a săvârşit fără să bolească câtuşi de puţin (a adormit prin 1929, la vârsta de şaptezeci şi cinci de ani).

Liturghia pe care o săvârşea ţinea întotdeauna trei ore şi jumătate sau patru, fiindcă nu putea rosti ecfonisele din pricina lacrimilor. Tot din cauza mulţimii lacrimilor se muia întotdeauna pământul dinaintea sa. De aceea nu voia ca vreun străin să participe la Liturghia pe care o săvârşea, ca să nu-i vadă lucrarea.

Dar pe mine, fiindcă l-am rugat fierbinte, mă primea şi de fiecare dată când mergeam, umblând trei ore în miezul nopţii ca să fiu de faţă la acea cu adevărat înfricoşată privelişte dumnezeiască, îmi spunea unul sau două cuvinte când ieşea din Sfântul Altar, după care se ascundea îndată până a doua zi. Acesta s-a nevoit toată viaţa sa cu Rugăciunea minţii şi cu privegherea cea de toată noaptea. De la el am luat şi eu această rânduială şi am găsit mult folos. Mânca 25 de dramuri[29] de pâine pe zi, iar la Liturghie era cu totul înălţat de la pământ. Până ce nu se făcea noroi pământul de dinaintea lui, nu termina Liturghia"[30].

Începea privegherea la apusul soarelui şi o termina la miezul nopţii, rostind Rugăciunea minţii, iar după miezul nopţii săvârşea Dumnezeiasca Liturghie împreună cu ucenicul său Antonie.

Din cauza tăcerii, a izolării şi a faptului că nu primea pe nimeni la Liturghie, mulţi îl socoteau înşelat. Dar pururea-pomenitul ştia ce face. Pentru aceasta şi primea clevetirile în tăcere şi cu smerenie.

Într-adevăr, la Dumnezeiasca Liturghie trăia multe stări cereşti. Odată, când trebuia să liturghisească şi nu avea psalt, s-au arătat ctitorii Mănăstirii Iviru, Sfinţii Ioan, Eftimie şi Gheorghe, şi l-au ajutat.

Atât de mult trăia Harul dumnezeiesc, încât trebuia să treacă o oră ca să poată să-şi revină din acea stare de care se învrednicea la Dumnezeiasca Liturghie. Şi de îndată ce îşi revenea,

---

[29] Veche unitate de măsură pentru greutate (egală cu 3,18-3,23 grame) şi pentru capacitate (egală cu 3,23-3,80 centimetri cubi).

[30] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 91.

mergea la chilia sa, ca să continue şi acolo să verse lacrimi ore întregi.

Marea sa umilinţă, plânsul său tăcut, care adeseori devenea o adevărată tânguire, erau o privelişte cu adevărat plină de folos pentru tânărul Francisc şi pentru părintele Arsenie.

Şi fiindcă văzuse că Francisc era vas al alegerii, a primit să asculte gândurile celor doi asceţi după Sfânta Liturghie. Ca să nu piardă timpul la Mărturisire, le „citea" singur gândurile şi le răspundea cu două-trei cuvinte pline de Har. Atât de îmbelşugat era Harul ce sălăşluia în sufletul lui, încât cunoştea în amănunt şi cu acrivie cele ascunse ale inimilor lor. De aceea Părintele Daniil intra direct în esenţa problemei şi le dădea sfaturile necesare.

Unul din sfaturile pe care obişnuia să-l dea adesea era următorul: „Sfânta Singlitichia mărturisea că opaiţul luminează, dar îşi arde şi buzele". Aceasta o spunea cu toată inima, fiindcă se temea ca nu cumva să-şi piardă starea duhovnicească cu mândria sau cu vorbirea în deşert.

Aşadar, fiindcă părintele Daniil evita atât de mult să dea învăţături, tinerii asceţi s-au folosit mai mult de trăirile de la Dumnezeiasca Liturghie săvârşită de el decât de povăţuirea sa duhovnicească. Doar văzându-l cum liturghisea, şi îndată primeau mângâiere şi odihnă.

Tipicul Stareţului Iosif

De la părintele Daniil, acest mare şi cuvios ascet ce se nevoia în ascuns, Stareţul Iosif a luat rânduiala pe care a transmis-o mai apoi şi ucenicilor săi, iar aceştia, la rândul lor, obştilor pe care le-au întemeiat pe teritoriul şi în afara Sfântului Munte şi a Greciei.

Astfel, viaţa celor doi asceţi a intrat într-o nouă, experimentată, dar şi sfinţită rânduială. Aceasta era următoarea:

După-amiază mâncau puţină mâncare împreună, adică aproximativ 75 de grame de posmag, exact cât încăpea într-o cutie de conservă pe care o aveau acolo. Apoi se retrăgea fiecare la chilia sa ca să se odihnească.

Dormeau în jur de trei-patru ore, dar Francisc nu se întindea în pat. De obicei dormea şezând pe un scaun şi de cele mai multe ori sprijinindu-se de un baston în formă de T sau rezemat de perete.

Odată cu apusul soarelui se sculau pentru a-şi începe priveghierea. Nu vorbeau între ei, ca să nu piardă liniştea minţii pe care o dădea somnul.

Beau în tăcere o cafea pentru a-i ajuta la priveghere şi apoi fiecare se retrăgea la chilia sa pentru rugăciune de toată noaptea dacă era iarnă, iar dacă era vară se rugau afară în aer liber, la o oarecare distanţă unul de celălalt.

Începeau cu „Sfinte Dumnezeule", „Crezul" şi Psalmul 50. Apoi se aşezau puţin şi cugetau la moarte, la iad, la bucuria Drepţilor în Ceruri şi alte cugetări sfinte. Sfârşeau cu gândul că toţi se vor mântui şi numai ei vor merge în iad. În felul acesta ajungeau la umilinţă, la lacrimi şi pocăinţă. Însă nu rămâneau mult timp la aceste cugetări. De îndată ce mintea se aduna şi inima căpăta umilinţă, începeau rugăciunea. Francisc făcea Rugăciunea minţii, iar părintele Arsenie o rostea în şoaptă.

De obicei făceau Rugăciunea minţii în picioare, ca să războiască somnul. Priveghierea dura şapte-opt ore, întru o desăvârşită neîmprăştiere a minţii, smerenie şi zdrobire a inimii, silindu-se să ţină mintea zăvorâtă în inimă. Apoi începeau metaniile. Fiecare făcea în jur de trei mii cinci sute, iar dacă afară era frig, numărul lor creştea! Căci arareori făceau foc în sobă, şi aceasta pentru ca să nu-i lupte somnul. După metanii urma canonul lor monahal făcut cu şiragul de metanii.

Apoi, dacă era cu putinţă, mergeau la o obşte cunoscută pentru a participa la Dumnezeiasca Liturghie. Cel mai adesea obişnuiau să meargă la părintele Daniil, dar aceasta nu era mereu cu putinţă. Mai ales iarna, când zăpada le închidea toate cărările, era foarte greu să meargă atât de departe. După Sfânta Liturghie beau un ceai cald cu puţin posmag.

Uneori, dacă se simţeau istoviţi de ostenelile priveghierii, se odihneau încă o oră. După aceasta se sculau şi fie se îndeletniceau din nou cu rugăciunea şi cu studiul duhovnicesc, fie mergeau şi căutau asceţi pentru a primi folos duhovnicesc.

O astfel de viață îngerească petreceau cei doi nevoitori. O viață foarte ascetică, petrecută în ascuns, în ascultare de părintele Daniil Katunakiotul, în rugăciune de noapte şi în slăvirea lui Dumnezeu.

Odată, când a nins foarte mult, Francisc l-a întrebat pe părintele Arsenie:

– Nu mergem să ne spovedim la duhovnicul nostru, părintele Daniil, şi să ne şi împărtăşim?

– Ba da, să mergem.

– Ca să facem mai multă nevoință, eu sunt de părere să mergem desculți, aşa cum atâția asceți umblă.

– Bine. Să facem aşa cum zici, a răspuns părintele Arsenie.

Deşi părintele Arsenie era mai mare cu doisprezece ani decât Francisc, cu toate acestea era mai călit şi mai puternic, pe când Francisc, din pricina ascezei covârşitoare, era mai neputincios.

Astfel, au pornit de la Schitul Sfântului Vasilie şi au mers ore întregi desculți prin zăpadă, trecând peste prăpăstii şi stânci, şi au ajuns la locul numit „Apele Reci" (regiunea a primit această denumire de la faptul că în acel loc se varsă multe ape şi care pe timp de iarnă îngheață).

De îndată ce au ajuns acolo, Stareţului Iosif i-au înghețat picioarele şi nu a mai putut înainta.

– Părinte Arsenie, să ne oprim! Nu mai pot merge.

„Mie mi se încălziseră picioarele şi aş mai fi mers, povestea mai târziu părintele Arsenie, dar de vreme ce Francisc a înghețat, am rămas acolo".

Nu aveau unde să rămână. Astfel, au făcut o groapă mică în zăpadă, au găsit câteva lemne şi au aprins focul ca să se încălzească, iar apoi au făcut metanii toată noaptea, ca să nu adoarmă şi să înghețe.

Când s-a luminat de ziuă, Francisc i-a spus Părintelui Arsenie:

– Părinte Arsenie, să ne întoarcem, fiindcă nu vom ajunge la stareţul Daniil dacă vom merge astfel. Ne aflăm mai aproape de coliba noastră. Mergem înapoi ca să ne încălțăm. Să nu ne închipuim că putem face acest fel de nevoință.

Şi astfel, încet-încet, cu ajutorul părintelui Arsenie, Francisc s-a întors la Schitul Sfântului Vasilie. După câteva zile i-a spus:

– Părinte Arsenie, nu vrei tu să mergi la duhovnic şi apoi la Lavra ca să ne dea puţin posmag, măsline şi untdelemn?

– Voi merge, Gheronda.

Părintele Arsenie a plecat, dar de data aceasta s-a încălţat cu papucii. Când a ajuns la Apele Reci, a întâlnit acolo un monah, care trăia într-o peşteră şi care tocmai cobora cu catârul său.

– Părinte Arsenie, ştii că sunt pe aici nişte pustnici desculţi?

– De unde ştii?

– Am văzut urmele lor.

„De unde să ştie că noi am fost?”, şi-a spus părintele Arsenie.

– Auzi, părinte Arsenie, să avem pustnici desculţi şi să nu-i cunoaştem! Trebuie să se nevoiască prin peşteri neştiute.

– Aşa trebuie să fie, a răspuns el.

Ce putea să spună, că: „Am fost noi”?!

Când s-a întors la peşteră, i-a spus lui Francisc:

– Gheronda, ne-au făcut pustnici desculţi.

Odată părintele Arsenie a auzit că mulţi Sfinţi purtau pe trup haine de păr şi a vrut să încerce şi el această nevoinţă. I-a fost însă foarte greu, fiindcă firele de păr groase îi străpungeau ca nişte ace trupul care i s-a umplut de răni. A făcut răbdare timp de un an de zile până s-a hotărât să înceteze această nevoinţă exagerată.

Francisc deja împlinise doi ani de la sosirea sa în Sfântul Munte şi aproape un an de când se afla împreună cu părintele Arsenie, când odată stareţul Daniil Katunakiotul le-a spus:

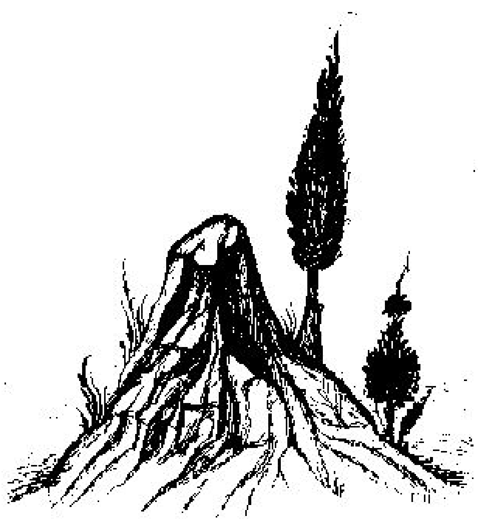
– Aşa nu faceţi nimic. Acum veţi face ascultare de mine. Aici, în Sfântul Munte, există o tradiţie: să îngropi stareţ, ca să ajungi stareţ. Aşa cum trăiţi voi, veţi da greş. Tu ai plecat de la ascultare (îi spunea părintelui Arsenie), iar acesta încă nu a devenit schimonah (spunea despre Francisc). Fără binecuvântarea unui stareţ nimic nu are izbândă. Fără această binecuvântare părintească nu rodeşte nimic în viaţa monahală. Dacă vreţi să aveţi Harul lui Dumnezeu în toată viaţa voastră, trebuie să treceţi prin ascultare.

– Bine, Gheronda, dar unde să mergem?, a întrebat Francisc. Căci stareții de astăzi nu știu altceva decât lucru de mână. Dacă aș fi venit pentru lucru de mână, aș fi rămas în lume, căci aveam cu ce să trăiesc. Eu vreau rugăciune. (Francisc nu vorbea împotrivă din egoism, ci de frică să nu piardă acea stare pe care cu durere și cu osteneală o aflase).

Dar înțeleptul stareț Daniil, cel plin de discernământ, a continuat:

– Bine, fiul meu. Văd înclinația ta pentru rugăciune. Aici, în vecinătate, la Chilia „Buna Vestire" sunt doi bătrânei, pe unul îl cheamă Efrem, iar pe celălalt Iosif. Nu mai au mult de trăit, vreo cinci-zece ani (și într-adevăr, au trăit șapte ani). După ce veți lua binecuvântarea lor, puteți să vă nevoiți cum veți voi. Abia atunci puteți să faceți ce vreți. Mergeți să faceți ascultare și să-i îngrijiți, iar când vor muri să devii tu, Francisc, stareț.

Fiindcă amândoi erau plini de râvnă în a împlini voia lui Dumnezeu, au primit acest sfat fără șovăire. Și, desigur, au socotit aceasta o adevărată descoperire, ca și cum ar fi venit din gura lui Dumnezeu.

SUPUNERE LA BĂTRÂNUL EFREM DOGARUL

Efrem şi Iosif erau doi bătrânei simpli, plini de bunătate şi de nerăutate. Amândoi se trăgeau din Epirul de Nord, fiind rude după trup. Au intrat amândoi odată în viaţa monahală, la Chilia „Buna Vestire", care se află puţin mai jos de obştea bătrânului Daniil Katunakiotul.

Pe vremea când era mirean, bătrânul Efrem se căsătorise şi dobândise opt copii. Trăia însă cu multă evlavie şi astfel i-a venit deodată dorinţa de a se face monah. Femeia lui însă nu voia să-l lase să plece. Atunci el, văzând împotrivirea ei, s-a rugat fierbinte ca Dumnezeu să iconomisească astfel lucrurile, încât el să poată pleca să se facă monah. Nu a trecut mult timp şi copiii, unul câte unul, au început să moară. Când femeia lui a văzut aceasta, i-a spus înfricoşată: „Repede... să pleci! Să mergi să te faci monah, ca să-mi rămână măcar unul-doi ca mângâiere...".

Atunci el nu a mai aşteptat un al doilea îndemn, ci a răpit consimţământul ei şi îndată a mers la Katunakia ca să se facă monah lângă părintele Iosif, care era ucenic al părintelui Nicodim, cel ce vieţuise mai înainte la Mănăstirea Dionisiu. Acesta era un monah învăţat şi totodată scriitor, isihast şi ctitor al Chiliei „Buna Vestire" de la Katunakia.

Un exemplu din care se vede râvna lor pentru nevoinţă precum şi simplitatea lor este următoarea întâmplare:

Odată, părintele Efrem a scăpat jos vasul cu mâncare şi l-a spart. Cum să adune acum mâncarea de pe jos? A mers la Stareţul său şi i-a spus:

– Gheronda, a căzut vasul cu mâncare şi s-a spart.

– Ei, atunci să mergem acolo să mâncăm, i-a spus bătrânul Iosif cu simplitate şi lipsă de răutate.

Şi într-adevăr, s-au aşezat şi au mâncat mâncarea de pe jos.

La aceşti bătrânei binecuvântaţi au mers Francisc şi părintele Arsenie la sfârşitul anului 1921.

Bătrânul Efrem nu ştia cum să-şi exprime bucuria pentru ascultarea şi ajutorul adus de cei doi ucenici tineri ai săi. Adeseori, văzând râvna lor şi desăvârşita ascultare, plângea de emoţie.

Francisc s-a dăruit fericitei ascultări cu toate puterile lui şi făcea tot ce putea, din toată inima sa, ca să-i odihnească pe cei doi bătrânei. Îi iubea mai mult chiar şi decât pe sine însuşi. Nu făcea ascultarea ca pe o corvoadă, ci cu bucuria ce izvorăşte din dragoste. Căci atunci când iubeşti cu adevărat pe cineva, faci tot ce poţi ca să-l odihneşti.

Francisc a înţeles din experienţă că cu cât are cineva mai multă evlavie faţă de stareţul său, cu atât primeşte mai mult Har. De aceea pe toţi care veneau mai târziu la el ca să-i ceară sfatul îi învăţa această lecţie.

Într-o zi, la Katunakia, un monah din vecinătate, de origine din insula Creta, a început să strige şi să-l ocărască pe nedrept pe bătrânul Efrem pentru un hotar aflat în apropierea chiliei.

– Eşti un bătrân ticălos, eşti aşa, eşti pe dincolo...

Acela îl tot ocăra, iar bătrânul Efrem, fiindcă era foarte blând şi avea multă simplitate, nu ştia ce să-i răspundă şi de aceea striga:

– Câte trag de la acest om! Câte trag de la acest om!

Francisc, care pe atunci era tânăr şi cu patimile încă clocotind înlăuntrul său, de îndată ce a văzut această scenă, s-a aprins de mânie. Se gândea să iasă afară şi să-l „aranjeze" pe vecinul lipsit de cuviinţă, care pe nedrept îl mâhnea pe stareţul său.

Inima tânărului ucenic a început să bată repede, sângele să fiarbă într-însul, iar mintea să se tulbure, deoarece din fire era foarte mânios. Gândul îi spunea: „Ieşi afară şi loveşte-l!".

A înţeles însă că dacă ar fi ieşit afară, nu se ştie unde s-ar fi ajuns. Ca unul ce era năvalnic şi plin de bărbăţie, ar fi făcut mult rău. „Dacă ies acum afară, nu mai scapă din mâinile mele", îşi

spunea în sinea lui. De aceea, de îndată ce a văzut pericolul, s-a stăpânit şi a alergat în bisericuţa Bunei Vestiri. S-a aruncat la pământ şi cu lacrimi şi suspine a început s-o roage pe Maica Domnului să-l oprească de la orice faptă necugetată. „Ajută-mă! Ajută-mă, acum, Maica Domnului, ca să nu ies afară! Căci nu ştiu ce se va întâmpla. Ajută-mă, mântuieşte-mă, potoleşte patima!".

Plângând şi tânguindu-se, uda pământul cu râuri de lacrimi. Când patima s-a potolit, tânărul ucenic s-a liniştit şi şi-a venit întru sine. După aceea a ieşit afară şi a rezolvat problema, vorbindu-i acelui călugăr cu multă dragoste:

– Ei, nu-i nimic. Nu am venit aici ca să moştenim colibe şi măslini şi stânci. Aici am venit pentru suflet, am venit pentru dragoste. Dacă pierdem dragostea, L-am pierdut pe Dumnezeu. Acestea de aici le vom lăsa, dar dragostea o vom lua cu noi şi vom lua şi ura. Şi ce iese, Gheronda? Noi, care am lăsat părinţi, am lăsat atâtea şi atâtea, iar acum să ne certăm pentru asta? Ne vom face de râs. Înaintea „Îngerilor şi oamenilor", înaintea întregii zidiri...

Şi astfel, monahul certăreţ a cedat. Mai târziu Stareţul Iosif avea să mărturisească:

„Dacă nu mi-aş fi înfrânt mânia în acea zi, poate că l-aş fi omorât pe acel monah. Căci aveam atâta bărbăţie şi putere înlăuntrul meu, încât aş fi putut să lupt cu zece şi să-i biruiesc. Aceasta a fost prima mea biruinţă pe care am avut-o la început. De atunci am simţit că mânia a cedat mult şi că nu a mai avut acea intensitate. Iar în inima mea a început să se sălăşluiască blândeţea".

În tot cazul, acel vecin needucat i-a creat lui Francisc şi multe alte ispite. Câte mai trăgea de la el nu se poate spune! Făcea însă multă răbdare, aşa cum se poate vedea şi din cele scrise de el:

„Dacă ar fi să povestesc câte am suferit în fiecare zi de la patima mâniei, ar trebui să scriu o carte. Căci Dumnezeu, voind să mă slobozească de această patimă, a adus asupra mea toate cele potrivnice: mă ocărau, mă nedreptăţeau, mă ispiteau. Şi nu ispite uşoare, ci din acelea care erau în stare să ucidă! Dar răbdând şi înăbuşind înlăuntrul meu pe satana prin răbdare nemăsurată, am fost slobozit de răutate"[31].

---

[31] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 65.

Petrecerea celor doi ucenici i-a făcut pe stareții lor să-i socotească doi Îngeri. Pregăteau mâncarea, curățau chilia și, cu multă bucurie și dragoste, făceau tot ce era nevoie. Se străduiau mereu să le înțeleagă dorințele mai înainte de a le spune și căutau să-i odihnească. Atât de multă evlavie aveau față de cei doi bătrânei, încât buzele lor picurau miere. Nici dacă ar fi fost fiii lor adevărați nu ar fi simțit atâta dragoste pentru ei. Căci ascultarea aceasta este: să te scoți pe tine însuți din dragostea ta și să-L pui pe Dumnezeu și pe stareț.

Și roadele nu au întârziat să se arate. Datorită ascultării, așa cum era și firesc, au aflat multă odihnă în rugăciune. Astfel, din însăși experiența sa, Francisc a înțeles de ce Părinții fericesc binecuvântata ascultare. Atunci a început să înțeleagă la ce se referă Părinții atunci când spun: „Ucenicii, în adâncul sufletului lor, Îl respiră ca niște prunci fără de răutate pe Dumnezeu și pe Stareț".

Și într-adevăr, în toată acea perioadă lacrimile sale curgeau ca un râu, iar inima sa ardea de dragoste pentru Dumnezeu și pentru părintele său duhovnicesc. De atunci Francisc a început să dea întâietate fericitei ascultări. Nu recomanda nici o altă virtute mai mult decât pe aceasta. Într-o epistolă de-a sa scria: „Nu am văzut odihnă mai mare decât cea dobândită din ascultare"[32].

De îndată ce ucenicii își terminau îndatoririle, aveau apoi binecuvântare să caute prin peșteri pustnici spre a se folosi duhovnicește. Și într-adevăr, s-au folosit din plin de această libertate, pentru a cerceta, pas cu pas, toate peșterile și colibele din acea regiune.

În această perioadă Francisc și părintele Arsenie au început marile nevoințe, dar întotdeauna cu binecuvântarea starețului lor.

Bătrânul Efrem, văzând multa lor smerenie și râvna lor înflăcărată, i-a binecuvântat din toată inima ca să se nevoiască cât vor putea de mult și să meargă să se spovedească la orice duhovnic de la care vor simți folos duhovnicesc.

Deasupra chiliei lor se afla o peșteră mică într-un loc foarte abrupt, atât de abrupt, încât dacă ar fi alunecat cineva, nu i s-ar mai fi găsit nici oasele. Acolo pustnicea Francisc. Mergea cu

[32] Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 97-98.

binecuvântarea bătrânului Efrem şi, închizându-se în ea, se nevoia cu Rugăciunea minţii. Stătea ore întregi şi se ruga.

Alteori mergea împreună cu părintele Arsenie şi pustniceau într-un loc aflat pe malul mării pe care îl numeau „salină".

Odată au mers acolo şi au pustnicit o săptămână. Când s-au întors, bătrânul Efrem le-a spus:

Măi copii, unde mergeţi voi să pustniciţi? Luaţi-mă şi pe mine ca să pustnicesc.

Însă acesta, din pricina bătrâneţii, nu putea să-şi târască picioarele. Cu multă osteneală şi atenţie l-au luat pe bătrânelul mărinimos şi l-au dus jos la mare, acolo unde pustniceau ei. Au luat cu ei şi un cârlig ca să pescuiască vreun peşte şi să-i dea bătrânelului să mănânce. Dar după mult timp bătrânul le-a spus:

– Măi copii, nu mă simt bine. Nu vreţi voi să mă duceţi înapoi?

Şi de îndată ce l-au dus sus, s-a prăbuşit doborât din pricina neputinţei sale bătrâneşti.

Tânărul Francisc, deşi era neînvăţat, cu toate acestea nu contenea să citească scrierile Părinţilor pentru a se folosi duhovniceşte. Dar pentru că cea mai mare parte din timpul său liber şi-o petrecea nevoindu-se cu Rugăciunea minţii, nu se deda la lecturi istovitoare. Nu a încetat însă să studieze în fiecare zi, deoarece fără o lectură făcută cu stăruinţă şi osteneală, nu poate cineva să-şi cunoască gândurile în amănunţime.

Fireşte, cel mai mult citea din Sfânta Scriptură, mai ales Noul Testament şi Psalmii lui David. Atât de mult s-a adăpat mintea sa cu noimele izvorâte din Psalmi, încât atunci când cineva citeşte epistolele sale, simte o înrudire a acestora cu textele scripturistice.

De asemenea îi plăcea să citească *Vieţile Sfinţilor*, fiindcă ele odihnesc mintea, îndulcesc inima, îmbogăţesc discernământul şi înnoiesc râvna spre izbânzi ascetice mai mari. Stareţul spunea că *Vieţile Sfinţilor* sunt o oglindă în care fiecare poate să-şi vadă lipsurile sale. Ucenicii săi îşi amintesc cum în orice situaţie el ştia să le spună întotdeauna o povestire folositoare din *Vieţile Sfinţilor*

pentru a aduce lumină în vreo nedumerire sau în vreo problemă a lor.

Studia foarte mult pe Avva Dorotei, *Scara* şi *Everghetinosul*. Citise de mai multe ori şi *Filocalia*. Uneori citea *Istoria Bisericească* şi foarte rar *Pidalionul* Sfântului Nicodim Aghioritul. Fireşte, avea marea binecuvântare de a-l avea povăţuitor în studiul duhovnicesc pe stareţul Daniil.

I-a plăcut de asemenea *Pelerinul rus*. Mai târziu, când el însuşi a devenit stareţ, îi sfătuia fierbinte pe toţi nu numai să citească această carte, ci şi să o dăruiască şi altora.

Foarte mult l-au ajutat scrierile şi epistolele Sfântului Nectarie, Mitropolitul Pentapolei. Auzise de el pentru prima oară de la stareţul Daniil, care îl cunoştea personal. Dar cu siguranţă că a aflat multe lucruri şi de la stareţul Ieronim, atunci când a vizitat mai demult insula Eghina. Cu adevărat, avea multă evlavie la Sfântul Nectarie.

Dar cartea care i-a fost Stareţului Iosif însoţitoare nedespărţită de-a lungul întregii sale vieţi a fost *Cuvinte ascetice* a Sfântului Isaac Sirul. Adeseori ţinea această carte sub perna sa, astfel încât să fie primul lucru pe care să-l vadă de îndată ce se trezeşte. Şi atât de mult a pus în lucrare învăţăturile lui, încât întreaga viaţă a Stareţului Iosif a fost o carte vie a Sfântului Isaac Sirul.

Toţi părinţii athoniţi au credinţă neclintită, evlavie şi dragoste către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu. Aceasta le-a făgăduit să le fie Egumenă, Ocrotitoare, Hrănitoare şi Maică. Pentru aceasta şi ei o iubesc foarte mult.

Însă Stareţul Iosif i-a purtat Maicii Domnului încă din primii ani ai nevoinţei sale şi până la adormirea sa o dragoste nemărginită. Cuvintele nu pot exprima credinţa, dragostea şi evlavia pe care le avea către Maica Domnului. Nu exista problemă sau ispită pe care să nu o lase cu credinţă desăvârşită în purtarea de grijă a Maicii Domnului. Nimic nu făcea fără să se roage fierbinte Maicii Domnului. Şi aceasta pentru că de multe ori simţise prezenţa ei.

Doar simpla aducere aminte de ea îl făcea să izbucnească în lacrimi. De obicei căuta să nu fie văzut de nimeni. Pentru aceasta

prefera să meargă singur în paraclise, fiindcă atunci când vedea icoana Maicii Domnului cădea înaintea ei şi cu râuri de lacrimi săruta sfântul ei chip. Adeseori treceau ore întregi şi el rămânea în aceeaşi poziție, îngenuncheat şi vărsând râuri de lacrimi. De aceea şi Preasfânta Stăpână l-a învrednicit să adoarmă în ziua adormirii ei.

Astfel, cei doi asceți au viețuit bine plăcându-I lui Dumnezeu încă aproape doi ani, departe de îndeletnicirile lumeşti cele deşarte. Dar deodată, ca un trăsnet venit din senin, s-a petrecut un eveniment care a adus dezbinare în întregul popor ortodox şi chiar şi în Grădina Maicii Domnului.

În 1923 guvernul grec a hotărât, din motive politice, să impună poporului calendarul nou. Desigur că Biserica ar fi putut păstra calendarul vechi pentru anul bisericesc. Însă pe data de 10 martie 1924 Arhiepiscopia Greciei a hotărât să impună „calendarul iulian îndreptat" şi în viața ei liturgică, cu singura excepție ca perioadele Triodului şi Penticostarului să fie rânduite ca şi mai înainte. Această inovație a adus dezbinare în sânul plinătății credincioşilor şi a pricinuit în Biserică schisme care se mențin până în ziua de astăzi.

Sfântul Munte a stat dârz în fața acestei situații critice, dar apoi, după repetate sinaxe, cu multă înțelepciune a ales soluția „cea mai bună". A continuat să folosească calendarul vechi, fără să întrerupă comuniunea şi dependență duhovnicească de Patriarhia Ecumenică.

Cu toate acestea unii monahi din Sfântul Munte şi una dintre cele douăzeci de mănăstiri athonite, mişcați fiind de râvnă exagerată, s-au împotrivit acestei poziții pe care a luat-o majoritatea zdrobitoare a părinților athoniți. Puținii părinți care s-au împotrivit s-au numit pe ei înşişi „zelotişti" şi au întrerupt comuniunea duhovnicească cu Patriarhia Ecumenică şi cu restul Sfântului Munte. Nu participau nici la Sfintele Liturghii, nici la adunările părinților. Mai ales regiunea Katunakiei a ajuns unul dintre cele mai puternice centre ale zelotiştilor.

Obştea tânărului Francisc, din pricina neştiinței bătrâneilor şi a râvnei pentru păstrarea tradiției Părinților, a fost atrasă de diferite grupări zelotiste. Fireşte că şi Francisc a urmat hotărârea

lor. Dar pentru că această poziţie pe care au luat-o era urmarea marii lor dragoste pentru Dumnezeu, nu aveau fanatism. Şi aşa cum vom vedea din cele ce urmează, evoluţia ulterioară a evenimentelor l-a convins pe Stareţul Iosif să-şi însuşească poziţia înţeleaptă a Sfântului Munte.

Cei doi ucenici au continuat să trăiască cu multă jertfire de sine şi nevoinţă lângă acei bătrânei simpli şi fără de răutate. Nu a trecut mult timp şi bătrânul Iosif a adormit în Domnul. Astfel, a rămas doar bătrânul Efrem.

Purtarea aleasă a tânărului Francisc l-a convins pe bătrânul Efrem de faptul că tânărul nevoitor ar putea fi înrolat în mod oficial în tagma îngerească a monahilor. Dar fiindcă erau zelotişti, conducerea Mănăstirii Lavra şovăia mult să dea binecuvântare pentru aceasta. În cele din urmă însă vieţuirea fără de prihană a obştii a spulberat orice îndoială. Astfel, ca dată pentru săvârşirea acestui de-al doilea botez a fost fixată ziua de 31 august, când se prăznuieşte „Aşezarea în raclă a cinstitului Brâu" al Preasfintei Născătoare de Dumnezeu şi Pururea Fecioarei Maria.

Francisc a fost tuns schimonah cu numele Iosif, adică a primit numele stareţului său adormit. Pe atunci avea douăzeci şi opt de ani. Tunderea sa a avut loc în peştera Sfântului Atanasie, într-o atmosferă plină de umilinţă, toţi cei prezenţi vărsând râuri de lacrimi. Preotul care a săvârşit tunderea a fost părintele Eftimie, duhovnicul ce se linişte acolo. Alături de acesta a fost prezent şi înţeleptul stareţ Daniil, cel care atât de mult l-a sprijinit şi l-a povăţuit la începutul petrecerii sale monahale.

Pe de o parte marele dezastru naţional adus de catastrofa microasiatică[33], iar pe de altă parte sminteala pricinuită de schimbarea calendarului au zguduit din temelii întreaga creştinătate ortodoxă greacă. De altfel întreaga lume era tulburată de revoluţii şi măceluri, de parcă iadul şi-ar fi deschis gura ca să o înghită. Stareţul Iosif, temându-se duhovniceşte pentru rudele sale, s-a rugat fierbinte pentru întreaga sa familie.

Odată, în timp ce se ruga în genunchi vărsând multe lacrimi, toată chilia sa s-a umplut de o lumină mai presus de fire. Când şi-a

[33] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 97-98.

Starețul Iosif la vârsta de 32 de ani

deschis ochii, înaintea lui a văzut un tânăr cu chipul de foc. Fața sa semăna cu cea a unui om tânăr și răspândea o lumină orbitoare, care nu aparținea acestei lumi. Acesta ținea de mână două fetițe care stăteau de o parte și de alta a lui. Erau surorile lui mai mici care muriseră la o vârstă foarte fragedă, Maruso și Erghina. Îngerul, întorcându-se către ele, le-a întrebat:

– Acesta este fratele vostru? Îl cunoașteți?

– Îl cunosc, a răspuns fata mai mare, dar au trecut mulți ani de când nu l-am văzut.

– Eu nu l-am văzut când eram în viață, a răspuns cea mică.

Atunci Îngerul le-a spus:

– Sărutați-l și să plecăm.

Cele două surori l-au sărutat dulce și îndată întreg locul acela s-a umplut de o negrăită mireasmă, de parcă s-ar fi aflat într-o livadă înmiresmată. Apoi au plecat.

Puțin mai târziu, mama Starețului Iosif, plină de neliniște și de frică pentru necazurile repetate care i s-au întâmplat, s-a grăbit să ceară sfatul fiului ei. Iar acesta, mișcat fiind de dragoste și având binecuvântarea starețului său, i-a răspuns. Era pentru prima oară, de atunci de când venise în Sfântul Munte, când scria rudelor sale:

„Binecuvântată mamă dimpreună cu toți frații mei, rude și prieteni, bucurați-vă cu toții în Domnul!

Ardeam de dorința de a afla despre sănătatea voastră sufletească și trupească, dar porunca Domnului care spune: *«Cel care iubește pe tată sau pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine»*, mă silește să uit nu numai părinții și rudele, dar chiar și trupul acesta. Atunci sufletul însetează ca întreaga dragoste să fie îndreptată către Dumnezeu.

Acum însă, văzând marea nenorocire care s-a abătut asupra întregii lumi și temându-mă ca nu cumva să fac zadarnice necurmatele privegheri pe care le fac pentru voi, am fost nevoit să folosesc cuvântul Scripturii *«La nevoie se face și legii mutare»* și mi-am spus: «Să încalc o poruncă, căci poate astfel îi voi câștiga pe cei iubiți ai mei».

Dorirea cea fierbinte a inimii mele, dumnezeiasca mea iubire, care arde neîncetat întru cele dinlăuntru ale mele, este cum să se

mântuiască sufletele, cum să fie aduse Preadulcelui Iisus jertfe înțelegătoare..."[34].

Epistolele sale, pline de înțelepciune și de o nemăsurată dragoste, au zguduit sufletele rudelor sale. Pentru prima oară auzeau astfel de cuvinte frumoase, înțelepte și pline de profunzime. Epistolele Stareţului Iosif, deşi aveau destule greşeli de ortografie, reflectau însă întreaga dulceață și dragoste a inimii sale.

Iar roadele nu au întârziat să vină. Toți membrii familiei sale au citit și au recitit epistolele sale cu râuri de lacrimi. Mama sa chiar şi-a dorit să devină monahie.

Aşa cum am spus, deasupra Chiliei Bunei Vestiri în care locuiau se afla o peşteră mare dedesubtul căreia se deschidea o prăpastie abruptă. Puțin mai sus de aceasta şi într-un loc mai retras Stareţul Iosif îşi făcuse din nişte scânduri o peşteră improvizată deasupra unei stânci. Această încăpere era atât de mică, încât aproape că nu-l încăpea. Abia dacă avea un metru, un metru şi jumătate, lungime, lăţime şi înălţime. Acolo mergea tânărul părinte Iosif ca să se nevoiască mai mult cu Rugăciunea minţii, care are trebuinţă de liniştire.

Potrivit rânduielii pe care o primise de la părintele Daniil, mergea în această „crăpătură" îndată după apusul soarelui şi timp de şase ore se îndeletnicea cu Rugăciunea minţii, vărsând lacrimi neîncetat.

Odată, de praznicul Dumnezeieştii Arătări (Boboteaza), urma să se săvârşească priveghere la Katunakia. Stareţul Iosif însă nu obişnuia să meargă la privegheri sau la hramuri. Şi aceasta fiindcă păstra o rânduială foarte aspră, nu de pustnic, ci de zăvorât.

În acea seară părintele Iosif a rămas în mica sa peşteră şi a început să rostească Rugăciunea minţii. Deodată, pe la miezul nopţii, mica sa chilie s-a umplut de o lumină preastrălucită, ce nu semăna deloc cu cea a zilei. Această lumină a crescut atât de mult, încât Stareţul a simţit că iese din sine şi că nu mai poartă trup. Atunci s-au arătat înaintea lui trei copilaşi, care nu aveau mai mult de zece ani. Toţi aveau aceeaşi înălţime, aceeaşi îmbrăcăminte, acelaşi chip şi aceeaşi frumuseţe. Erau Îngerii Domnului. Iar

---

[34] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 231-232.

părintele Iosif, ieşit cu totul din sine, îi admira cât sunt de frumoşi. Aceia, ţinându-se unul de altul, îl binecuvântau toţi trei odată, aşa cum binecuvintează preotul.

Cei trei copii se apropiau şi se depărtau de el în timp ce cântau: „Câţi în Hristos v-aţi botezat (şi se apropiau), în Hristos v-aţi şi îmbrăcat. Aliluia" (şi când ziceau acestea se depărtau fără să se întoarcă cu spatele).

Părintele Iosif se întreba în sinea sa: „Atât de mici sunt şi oare unde au învăţat să cânte aşa de frumos şi să mai şi binecuvinteze?". Aceasta o spunea fără să-i treacă prin minte că în Sfântul Munte nu există copii atât de mici şi de frumoşi[35].

Apoi s-a făcut din nou întuneric şi cei trei copii au plecat aşa cum au venit. Însă părintele Iosif a rămas copleşit de uimire. Şi zilele treceau fără ca bucuria aceea să i se împuţineze sau să i se şteargă din amintire acel fapt minunat.

Mai târziu, când Stareţul a fost întrebat ce cugeta în acele clipe, ne-a răspuns că atunci când mintea este robită de contemplaţie, se goleşte de gânduri, căci, cuprinsă fiind de strălucirea dumnezeiescului Har, nu mai cugetă nimic al său. Atunci a simţit doar că se află într-o stare de trei ori fericită.

După această vedenie Harul rugăciunii s-a înmulţit şi în aceeaşi măsură a început să crească şi dorinţa de liniştire. Mintea tânărului ascet nu se mai îndeletnicea cu nimic pământesc. În acelaşi timp însă au început să se înmulţească şi diferitele ispite, iar Stareţul Iosif şi părintele Arsenie nu mai puteau răbda problemele care se iveau acolo.

Părinţii din împrejurimi îi trimiteau adeseori la corvezi, ceea ce le strica programul şi le împiedica viaţa isihastă. Bătrânul Efrem era un om simplu şi cu toate că nu-i plăcea ce se întâmplă, se ruşina să-i refuze pe părinţi. Şi astfel îi trimitea pe tinerii ucenici acolo unde cereau părinţii din vecinătate.

Dar ceea ce le tulbura şi mai mult isihia era un vechi obicei al părinţilor de acolo de a trece, ca să scurteze drumul, prin curtea colibei lor, atunci când voiau să meargă la Katunakia.

---

[35] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 228.

Pe lângă toate acestea, ceea ce le mai strica isihia era şi diferitele panghinele[36], atunci când se apropia vreun hram.

Stareţul Iosif a făcut răbdare şapte ani de zile, dar după vedenia cu cei trei Îngeri nu a mai putut suferi răspândirile minţii. Inima sa ardea de dorinţa însingurării şi a isihiei.

Nenumăratele necazuri le mai pricinuia şi rucodelia dogăriei. Din nefericire, fiecare îşi amintea abia cu puţin înainte de a face must că trebuie să-şi repare butoaiele. Şi fiindcă bătrânul Efrem era un foarte bun dogar, toţi alergau la el. Şi astfel, toţi părinţii din împrejurimi veneau la el şi-l sileau să le termine butoaiele cât mai repede, deoarece fiecare avea nevoie urgentă de ele. Bătrânul Efrem, din multa mărinimie pe care o avea, nu putea refuza pe nimeni. Dar în felul acesta se istovea cu totul, căci lucra zi şi noapte. În afară de aceasta nu cerea niciodată bani de la nimeni pentru lucrarea sa. Şi astfel mulţi profitau de bunătatea sa şi îi răsplăteau osteneala cu o plată neînsemnată. Dar răul întrecuse măsura, căci aflaseră de bătrân chiar şi mirenii, care profitau de bunătatea lui.

Îi dădeau pentru osteneala sa, care pe atunci valora 1000 de drahme, doar 50-100 de drahme şi apoi îl întrebau cu aroganţă:

– Ajunge, părinte Efrem?

– Ajunge, ajunge, fiul meu, răspundea el cu sfială.

Fireşte, cei doi ucenici nu puteau răbda să-l vadă pe stareţul lor omorându-se cu munca zi şi noapte şi neglijându-şi astfel împlinirea îndatoririlor sale monahale. Din această pricină au început să se gândească dacă nu cumva trebuiau să se mute într-un loc mai liniştit.

Aşadar, într-o zi Stareţul Iosif l-a strigat pe părintele Arsenie şi i-a spus:

– Această rucodelie, pe lângă faptul că ne strică liniştea, se face pricină ca stareţul nostru să se primejduiască, din pricina mărinimiei pe care o are. Să facem mai întâi rugăciune, părinte Arsenie, iar apoi să-l întrebăm dacă este de acord ca să plecăm împreună într-un loc mai liniştit.

Şi într-adevăr, aşa au şi făcut. După rugăciune au spus gândul lor stareţului, iar acela atât de mult s-a bucurat, încât a

---

[36] *Panghinea* – ascultare ce se săvârşeşte de obşte de către monahii unei mănăstiri sau a unui schit.

socotit aceasta mâna lui Dumnezeu care l-a scos din încurcătură. Cu multă bucurie a primit propunerea şi pentru aceasta i-a îndemnat să caute un loc cât mai potrivit pentru viaţa isihastă.

LA SCHITUL SFÂNTULUI VASILIE

Stareţul Iosif şi părintele Arsenie au hotărât împreună ca să aleagă ca nou loc de nevoinţă aşezarea cea mai retrasă şi mai pustnicească din Athos, unde să poată cultiva Rugăciunea minţii fără de împrăştiere. Astfel au ales Schitul Sfântului Vasilie.

Într-adevăr, locul este minunat şi foarte liniştit. Schitul nu se vede de aproape nicăieri. Dacă cineva nu cunoaşte bine cărările, nu îl poate găsi cu uşurinţă. Colibele din schit nu depăşeau pe atunci numărul de opt, dar şi acestea erau oarecum depărtate între ele. Iar vecinii, isihaşti şi ei la rândul lor, vieţuiau de parcă nu ar fi fost acolo.

Pe atunci se nevoiau acolo părintele Gherasim cu ucenicul său Maxim, care urmau neschimbat rânduiala părinţilor colivazi; părintele Gherasim Menaghias, cel care fusese chimist şi care pe toate le lăsase pentru dragostea lui Hristos; bătrânul Heruvim, care sporise mult în virtutea neagonisirii şi a tăcerii; bătrânul Teofilact, cel care era prieten cu animalele sălbatice, aşa cum era Adam înainte de cădere, şi doi români, bătrânul Iona cu ucenicul său, ieromonahul Macarie.

Toţi aceşti părinţi duceau o viaţă isihastă, nevoindu-se cu tăcerea „întru cunoştinţă". Atât de mult respect inspirau aceştia, încât atunci când părinţi străini trebuia să treacă prin schit, mergeau în vârful picioarelor, ca să nu facă zgomot şi să-i deranjeze pe asceţi.

Dar fiindcă nu existau colibe goale, Stareţul Iosif cu părintele Arsenie au fost nevoiţi să-şi zidească singuri nişte colibe

improvizate. Acest lucru pare simplu, dar de pus în faptă este foarte greu, de vreme ce nu aveau nici cele mai necesare materiale de construcții. Cum ar fi putut să care materiale de construcţii pe acele stânci îndepărtate, izolate şi abrupte?

Nici măcar apă pentru a face lut nu aveau. Apa din micul lor bazin era atât de puţină, încât nici să bea nu le ajungea. Pentru aceasta au fost nevoiţi să adune apa cu care spălau farfuriile şi rufele, ca să facă lut!

Chilioarele lor, depărtate una de alta pentru a păstra isihia, erau foarte mici şi făcute din lemn şi din lut, iar acoperişul din tablă. Semănau cu nişte coteţe, la care uşa ţinea locul şi de geam. Dar priveliştea de acolo era ceva deosebit.

Bisericuţa lor, acoperită cu tablă, au afierosit-o Naşterii Cinstitului Înaintemergător.

Au făcut deosebi şi o colibă mică, ca să mai aibă un loc unde să se poată linişti şi ruga toată noaptea.

De îndată ce au terminat de zidit ceea ce era absolut necesar pentru a putea locui acolo, pe la mijlocul anului 1928, au plecat de la Katunakia. Cele mai multe dintre lucrurile lor le-au lăsat în urmă, pentru ca neagoniseala să-i ajute la atingerea scopului lor. Coliba lor au dat-o unui monah din vecinătate, cu rugămintea ca să-i pomenească în rugăciunile lui.

Cu ei au luat foarte puţine lucruri, numai câteva cărţi şi nişte haine, adică atât cât au putut să ducă. L-au pus şi pe stareţul lor pe un catâr şi au pornit. Şi astfel au plecat spre „pustie".

Acolo, la Schitul Sfântului Vasilie, au început să ducă o viaţă foarte aspră. Nu se îndeletniceau cu rucodelii prea complicate ca să nu li se răspândească mintea. Însă ca să nu rămână fără lucrare, dar nici să nu-i îngreuieze pe alţii, făceau măturele din crengi de arbuşti, pe care le dădeau la diferite mănăstiri şi luau în schimb posmag.

Pentru a avea câteva verdeţuri, deoarece este foarte greu ca să cari alimente acolo sus, au făcut o grădină mică pe care au numit-o „Eden". Dar nu a dat roade datorită terenului pietros şi a marii uscăciuni.

Bătrânul Efrem, eliberat acum de muncile istovitoare, părea că a întinerit dintr-odată. Astfel, s-a dăruit cu totul lucrării

duhovniceşti. Rugăciune cu metania, canon, privegheri. Dar lui deja îi trecuse vremea pentru astfel de vitejii duhovniceşti şi nu mai putea face atâtea şiraguri de metanii câte făcea când era tânăr.

În acea vreme se nevoia la „Sfântul Vasilie" şi monahul Matei Karpathakis, conducătorul de mai târziu al celei mai fanatice grupări zelotiste. Acesta, atunci când se adunau părinţii, obişnuia să urce la amvon, fără să-i spună nimeni, şi să-i întărâte pe pustnici cu predicile sale împotriva noului calendar.

Într-o zi părintele Matei a spus în predica sa: „Fraţilor, s-au scurtat zilele!".

Întorcându-se la colibă, bătrânul Efrem spuse cu simplitate:

– Bravo părintelui Matei! Astăzi mi-a dezlegat nedumerirea. De aceea nu mai scot la număr multe şiraguri de metanii ca mai înainte. Fiindcă s-au scurtat zilele!

– Nu, Gheronda, ai slăbit şi de aceea nu mai poţi priveghea, i-a răspuns cu şi mai multă simplitate părintele Arsenie.

– A, nu-i aşa! O spune Matei... S-au scurtat nopţile!, insista bătrânelul.

Datorită condiţiilor aspre din acel loc bătrânul Efrem nu a trăit mult în noua arenă de nevoinţă. De vină a fost şi vârsta sa înaintată, dar şi râvna sa exagerată, care nu îi îngăduia să-şi împuţineze îndatoririle sale monahale. S-a învrednicit să-şi vadă de mai înainte sfârşitul şi astfel a putut să se pregătească.

Când bătrânul Efrem se afla pe moarte, Părintele Iosif l-a întrebat:

– Gheronda, cum vă simţiţi acum, când veţi pleca din această viaţă? Aveţi cumva încredinţare că vă veţi mântui?

– Ah, ce să simt, fiul meu? Femeia mea şi copiii mei şi toţi ceilalţi vor merge la dreapta, iar eu la stânga.

– Bine, Gheronda, dar de ce spuneţi aceasta acum, după atâtea osteneli?

– Nu, eu voi merge la stânga, fiindcă sunt foarte păcătos, căci nu am făcut voia lui Dumnezeu. Voi toţi faceţi voia lui Dumnezeu, numai eu nu o fac.

Iar aceste cuvinte le credea cu toată inima sa, pentru că dobândise adevărata roadă a vieții monahale, adică sfânta smerenie.

Starețul Iosif, ca unul ce era un râvnitor foarte înflăcărat în cele duhovnicești, a înțeles din aceasta că Dumnezeu, voind să-l păzească pe om la sfârşitul vieții sale de slavă deşartă şi de mândrie, care pot să-l conducă la pierzare, îl face să se simtă foarte păcătos. Osteneala sa în viața monahală întărise în bătrânelul cel simplu şi sfințit smerenia şi prihănirea de sine. Nu-l putea clinti nimeni din această cugetare smerită a sa.

Odată cu adormirea bătrânilor Iosif şi Efrem cei doi ucenici au moştenit ca acoperământ binecuvântarea lor. Astfel, la vârsta de treizeci şi doi de ani, părintele Iosif a devenit Stareț, aşa cum îi spusese părintele Daniil Katunakiotul.

PRIMA IEŞIRE ÎN LUME

Nu a trecut mult timp de la adormirea stareţului Efrem (1929) şi Stareţul Iosif a trebuit să iasă din Sfântul Munte. Era pentru prima oară după zece ani. A mers la Atena ca s-o tundă în monahism pe mama sa Maria. Fireşte că l-a urmat şi părintele Arsenie.

Pe atunci mama lui avea aproape cincizeci şi opt de ani, iar la tunderea ei în marea şi îngereasca Schimă a fost numită Agatanghela.

Şi fiindcă la pitoreasca insulă Eghina se ajungea din Pireu destul de repede cu corabia, s-au folosit de acest prilej ca s-o viziteze şi pe sora părintelui Arsenie, monahia Eupraxia, care îl slujea pe stareţul Ieronim. Cei doi fraţi nu se mai văzuseră de atunci de când părintele Arsenie plecase de la Sfintele Locuri, în 1918. Trecuseră deja unsprezece ani.

Întâlnirea celor doi stareţi a dat naştere la o convorbire duhovnicească înaltă, deoarece şi părintele Ieronim, care pe atunci avea deja patruzeci şi şase de ani, era un lucrător încercat al virtuţii şi al rugăciunii. Astfel, Stareţul Iosif a avut prilejul să vorbească nestingherit despre unele stări înalte.

Stareţa Eupraxia, cea plină de bunătate, a rămas uimită de cele auzite din gura sfinţită a Stareţului Iosif, căci îi părea greu de ajuns la înălţimea celor despre care vorbea.

Această întâlnire s-a făcut pricină ca bătrânul Ieronim să se întoarcă cu multă râvnă spre isihasm. De atunci îl avea la mare evlavie pe Stareţul Iosif.

Acum, fiindcă tot se aflau în lume, cei doi au trecut şi prin Drama[37] şi s-au întâlnit cu câteva din rudele părintelui Arsenie, care locuiau în Pont. Cu siguranţă că printre acestea va fi fost şi fratele său, Leonida Galanopulos, cumnata sa, Despina, şi finul său, Haralambie, care se refugiaseră în jurul anilor 1922-1923 în satul Arcadicon din Drama.

Leonida nu-l mai văzuse pe fratele său de când acesta plecase pe jos la Ierusalim, în 1910. Trecuseră de atunci nouăsprezece ani. Când îşi luase rămas bun de la el acesta avea douăzeci şi patru de ani, iar acum vedea un monah venerabil, de vreo patruzeci de ani, cu barba căruntă. Finul părintelui Arsenie, Haralambie, avea pe atunci nouăsprezece ani şi venirea celor doi stareţi va fi fost hotărâtoare pentru viitoarea sa întoarcere spre Dumnezeu.

În Drama, în acei ani, venise şi fericitul Părinte Gheorghe Karslidis (1901-1959)[38], care se trăgea din Arghiropolis, un ţinut din Pont apropiat de cel al părintelui Arsenie. Nu se ştie dacă acesta s-a întâlnit cu Stareţul Iosif şi cu părintele Arsenie. Nu este exclus însă să fi auzit de ei, de vreme ce tânărul Haralambie a vizitat mai târziu mănăstirea Părintelui Gheorghe. Acesta din urmă, în vremea ocupaţiei bulgare, l-a ascuns pe tânărul Haralambie în mănăstirea sa, pentru a-l scăpa de comitagii[39].

Din Drama au plecat în Tesalonic, unde au vizitat câteva persoane cu care Stareţul Iosif purta corespondenţă. Acolo a cunoscut şi câteva văduve foarte evlavioase, victime şi ele ale catastrofei microasiatice, a căror singură mângâiere în suferinţele lor cele cumplite era rugăciunea. Îşi pierduseră soţii în încăierările cu trupele lui Kemal[40]. Zi şi noapte îşi vărsau durerea lor înaintea Preadulcelui Hristos şi în El îşi puneau toată nădejdea lor. „Preadulce Iisuse, Preadulce Iisuse...", se tânguiau ele ziua întreagă. Astfel au început să guste din roadele dulci ale rugăciunii.

---

[37] Oraş aflat în nord-estul Greciei.

[38] Acest Cuvios Părinte a fost canonizat în anul 2008 de către Biserica Greciei. Viaţa sa a fost publicată la Editura Evanghelismos sub numele *Fericitul Stareţ Gheorghe Karslidis*, 2002.

[39] Comitagiu – membru al unei organizaţii revoluţionare bulgare care lupta în trecut pentru eliberare.

[40] Mustafa Kemal Ataturk (1881-1938) – om politic, militar şi reformator al statului turc.

Starețul, văzând marea lor nevoință pentru rugăciune și pentru dragostea lui Hristos, s-a hotărât să le ajute. În acest scop le trimitea epistole din Sfântul Munte, prin care le povățuia în lucrarea Rugăciunii minții.

A cunoscut și o monahie, pe nume Teodosia, care se trăgea și ea din Asia Mică și care primea sfaturile lui cu multă credință, dobândind astfel mult folos din epistolele sale.

Atât de multă evlavie simțea pentru el, încât, atunci când a adormit, pe data de 20 iunie 1979, au găsit în chilia ei o fotografie a Starețului Iosif datată din 1930.

ÎNTOARCEREA ÎN SFÂNTUL MUNTE

Stareţul Iosif şi părintele Arsenie nu au rămas mult timp în afara Sfântului Munte. Când s-au întors în Athos, au avut de înfruntat o îndoită durere. Pe data de 8 septembrie 1929, într-o zi de sâmbătă, adormise în Domnul iubitul lor stareţ Daniil Katunakiotul, cel care atât de mult îi ajutase. Iar puţin mai târziu, în acelaşi an, a plecat la Domnul şi ieromonahul Daniil, fostul lor duhovnic.

Pierderea celor doi părinţi i-a pricinuit Stareţului Iosif multă suferinţă şi lacrimi, căci numai el cunoştea ce pagubă suferea, rămânând astfel lipsit de singurul sprijin omenesc.

De atunci Stareţul, lipsit fiind de sfaturile pline de discernământ ale celor doi stareţi, s-a dăruit isihiei minţii cu mai multă râvnă. Găsea neîncetat chipuri de a-şi mări nevoinţele sale sângeroase, pentru a se îmbogăţi în Harul lui Dumnezeu şi pentru a-l păstra. De aceea, niciodată nu socotea că ar fi ajuns la o oarecare măsură. Atât de mare şi de nepotolită era setea sa duhovnicească, încât spunea: „Dacă aflam că trăieşte undeva un om, un ascet, care să mă înveţe o virtute pe care să nu o fi cultivat, mergeam cu bucurie să-l ascult".

Stareţul Iosif a cunoscut din trăire valoarea şi răsplata ascultării; de aceea, împreună cu părintele Arsenie, după adormirea stareţilor lor, au început să meargă regulat la un alt stareţ iscusit, pentru a intra sub ascultarea lui. Dar în acelaşi an a adormit şi acesta. Ce puteau să facă? În cele din urmă au hotărât să se închinovieze la o chilie şi să devină ucenicii părintelui Antonie, urmaşul alesului stareţ Daniil duhovnicul. Credeau că acesta era

continuatorul lucrării duhovnicești a bătrânului Daniil, dacă nu la aceeași măsură, cel puțin la una mai mică. Au mers, așadar, la el, dar, potrivit mărturiei Starețului Iosif, „Am văzut că nimic nu moștenise de la fericitul său stareț". Căci nu este de ajuns ca cineva să găsească un povățuitor și să meargă în „pustia cea mai dinlăuntru", ci trebuie să se și ostenească ca să moștenească Harul de la starețul său.

Au plecat din acest loc și au continuat să caute în altă parte monahi sfinți, pentru a se folosi. De aceea, tinerii asceți nu au rămas într-un loc, ci au început să cutreiere Sfântul Munte pentru a se folosi duhovnicește. Astfel, de la sfârșitul toamnei lui 1929 până la mijlocul lui 1930 au rătăcit fără casă, fără acoperiș, fără să agonisească ceva, întocmai ca vechii păstori. Pas cu pas căutau prin toate colibele, prin toate peșterile și văgăunile Sfântului Munte, încercând să găsească cât mai multe mărturii despre viața isihastă.

Este adevărat că vechea plămadă bună aproape că dispăruse și pentru aceasta Starețul Iosif se mâhnea mult. Existau, desigur, mulți nevoitori, dar nu aveau harisma povățuirii în nevoința isihastă. Însă în ciuda tuturor dezamăgirilor, Starețul Iosif nu a încetat să caute și să nădăjduiască că va găsi un duhovnic experimentat. Gustase din Harul celor desăvârșiți, dar căuta pe cineva care să-l învețe cum să-l păstreze și să-i tâlcuiască taina pedagogiei lui Dumnezeu. Și astfel, timp de un an jumătate au cutreierat Sfântul Munte, fie pentru a primi folos de la vreun monah renumit, fie pentru a pustnici în locuri unde în trecut se nevoiseră Sfinți.

Un timp s-au nevoit la sihăstria Sfântului Maxim Kavsokalivitul, apoi la cea a Sfântului Petru Athonitul și în cele din urmă la cea a Sfântului Nil Izvorâtorul de Mir; și dacă auzeau că există undeva astfel de peșteri unde au trăit Sfinți, acolo mergeau și ei și se linișteau toată vara. Într-o vreme s-au suit pe „Muntele Carmelului", care este înalt ca o piramidă, și pe vârful acestuia s-au nevoit pentru un timp. Dar cel mai adesea rămâneau în hotarele Lavrei și pe Athon.

Încercările

Odată a mers împreună cu părintele Arsenie la peştera unde a trăit Sfântul Grigorie Palama, undeva lângă Provata[41], pentru a locui acolo. De vreme ce Stareţul lucra Rugăciunea minţii, nădăjduia ca, nevoindu-se acolo unde au pustnicit mari Părinţi niptici, să atragă ajutorul lor.

După privegherea lor cea de multe ceasuri, osteniţi fiind, au mers să se odihnească. Stareţul Iosif, după ce s-a odihnit, s-a sculat şi a început din nou privegherea. Părintele Arsenie s-a dus într-un loc şi s-a întors după câtva timp. Pe drum s-a înfricoşat, fiindcă îi auzea pe demoni în văzduh făcând tulburare şi strigând: „Ne-ai ars, ne-ai ars!". Iar apoi au început să ocărască grosolan. Înfricoşat cum era, a alergat îndată la Stareţ.

– Cine sunt aceştia care strigă aşa?, a întrebat el cu obişnuita lui simplitate.

– Sunt ispititorii, i-a răspuns Stareţul. Îi văd şi îi aud, dar nu te teme, vor pleca. Nu le place privegherea şi rugăciunea noastră.

La sfârşitul priveghierii sale, spre dimineaţă, când a adormit puţin, Stareţul a văzut în vis că nişte porci sălbatici au intrat în Marea Lavră, care pe atunci era mănăstire idioritmică. Dimineaţă i-a spus părintelui Arsenie:

– Ispititorul a intrat în Lavra. Pregăteşte-te de ispite şi de întristări!

Şi într-adevăr, dimineaţă au venit nişte monahi lavrioţi şi le-au spus:

– Să plecaţi de aici, înşelaţilor!

Şi i-au alungat.

Toată averea lor era câte o capă[42] groasă, pe care o avea fiecare ca binecuvântare de la nişte monahi ruşi, şi cu aceasta se acopereau iarna şi tot pe aceasta o aveau ca aşternut. De asemenea aveau un săculeţ mic pentru posmag şi o oală mică de cupru, în care fierbeau buruieni sălbatice sau bulbi. Când nu aveau apă

---

[41] Regiune sihăstrească din Sfântul Munte de pe moşia Marii Lavre.

[42] Pelerină (scurtă) de blană sau de stofă.

fierbeau zăpadă în crăticioara lor şi după aceea o beau. Toate aceste obiecte le ţineau cu ei chiar şi atunci când urcau pe Athon.

Iarna, datorită gerului cumplit, mergeau să se adăpostească în colibele lor de la „Sfântul Vasilie". De îndată ce trecea Paştele, începeau din nou căutarea din peşteră în peşteră a sfinţilor pustnici. Aceasta o făceau până în octombrie. Prin neîncetata lor mutare din loc în loc şi evitând întâlnirile nefolositoare, au reuşit să rămână necunoscuţi multora. În acea vreme, pe la 1930, existau şase mii de monahi în Sfântul Munte şi din această pricină le-a fost uşor să se piardă neluaţi în seamă în mulţimea lor. Noaptea privegheau cu Rugăciunea minţii, iar în orele dimineţii se odihneau.

Stareţul Iosif şi părintele Arsenie l-au cunoscut pe egumenul Sfintei Mănăstiri Karakalu, pururea-pomenitul Stareţ Codrat (1859-1940), care era un om al rugăciunii, îngăduitor, plin de dragoste faţă de săraci şi pustnici. Nu lăsa pe nimeni să plece din mănăstirea sa cu mâinile goale. Stareţul Iosif şi părintele Arsenie, desculţi şi îmbrăcaţi cu nişte rase vechi, veneau aici iar el îi primea cu multă bucurie, dragoste şi respect, dându-le tot ce aveau nevoie.

Părintele Arsenie era un om simplu din fire, dar lucra virtutea ascultării cu o fineţe şi cu o acrivie de necrezut. O mărturie a acriviei cu care săvârşea ascultarea este şi următoarea întâmplare:

Odată, pe când cutreierau Athonul în căutare de pustnici sfinţi, au auzit de un ascet renumit care se nevoia la mănăstirea rusească. Este vorba de Sfântul Siluan Athonitul. Aşadar, tânărul ascet Iosif l-a întrebat pe împreună-nevoitorul său, părintele Arsenie:

– Părinte Arsenie, ce zici, să mergem să-l vedem şi pe acest ascet?

Însă părintele Arsenie a refuzat politicos. Iar motivul refuzului era că ştia foarte bine ruseşte, de vreme ce crescuse în Rusia. Stareţul Iosif însă nu ştia şi fiindcă părintele Arsenie se ruşina ca el să vorbească, iar Stareţul să asculte, nu au mers. Ce ucenic minunat şi adevărat!

O tradiţie a Sfântului Munte spune că există doisprezece asceţi goi, care trăiesc ca fiarele pădurii, ascunşi de toţi oamenii, lipsiţi de orice mângâiere omenească, predaţi cu totul Purtării de grijă a lui Dumnezeu şi având ca singură lucrare rugăciunea. Se

spune că atunci când cineva dintre ei moare, aleg pe cel mai virtuos monah, ca să ia locul aceluia.

Stareţul Iosif împreună cu părintele Arsenie i-au căutat pe aceşti pustnici goi, ca să primească folos duhovnicesc şi povăţuire neînşelată, dar nu i-au găsit.

Mai târziu au aflat că aceşti pustnici goi mergeau de mai mulţi ani la ieromonahul Cozma şi se împărtăşeau în fiecare sâmbătă. Părintele Cozma pustnicea într-o chilie închinată Maicii Domnului.

Odată, la un hram, părintele Cozma din nebăgare de seamă şi cu îngăduinţa lui Dumnezeu, a descoperit acest lucru unor părinţi. În sâmbăta următoare, când pustnicii goi au venit din nou şi s-au împărtăşit, i-au spus:

– Fiindcă ne-ai dat în vileag, nu ne vei mai vedea niciodată.

Atunci părintele Cozma a căzut la picioarele lor şi le-a cerut iertare. Aceia i-au răspuns:

– Să fii iertat! Dar pentru că ne-ai descoperit, nu ne vei mai vedea.

Şi părintele Cozma a plâns multe zile, pentru că nu avea să-i mai vadă vreodată.

A DOUA IEŞIRE ÎN LUME ŞI ÎNTEMEIEREA UNEI MĂNĂSTIRI DE MAICI

În 1929, când a trecut prin Tesalonic, Stareţul Iosif a cunoscut nişte văduve virtuoase, refugiate din Asia Mică, care aveau o mare dorire şi sete după Dumnezeu. De atunci a început să corespondeze cu ele şi a încercat să le povăţuiască la rugăciunea desăvârşită, la deplina dăruire şi adorare a lui Dumnezeu. Iar acelea, gustând din roadele dulci ale rugăciunii, au început să dorească sfânta şi îngereasca Schimă.

Epistolele Stareţului erau simple şi nemeşteşugite, dar pline de înţelepciune şi de dragoste. Într-una din ele scria:

„Ai cerut, fiică a Preabunului nostru Dumnezeu, să primeşti, dacă va binevoi Domnul, sfânta Schimă. Tu, sora mea, de când ai venit pe lume păşeşti pe calea lui Dumnezeu şi niciodată nu ai căutat altceva decât voia Domnului. Aşadar, nu te îndoi că a venit timpul să primeşti şi Sfânta Schimă, de vreme ce şi fără Schimă eşti călugăriţă. Acum, că ai îmbătrânit, ce lucruri mai cauţi să înfăptuieşti?"[43].

În cele din urmă, în 1930, pentru a le ajuta mai bine, a hotărât să le adune laolaltă şi să rămână pentru puţin timp împreună cu ele. I s-a dat o mănăstire goală dintr-un sat părăsit, numit Gheroviţa, care se află lângă Zirnovo-Drama, iar astăzi este cunoscut sub numele de Kato Nevrokopi (Nevrokopi de Jos).

Mănăstirea era distrusă, aproape dărâmată; de aceea l-a chemat pe fratele său Leonard din Atena, ca să-l ajute la zidărie.

---

[43] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 231-232.

Acolo, la Zirnovo, a tuns cinci monahii: pe Teodora, care era un suflet sfinţit şi pe care a rânduit-o să fie egumenă, pe Eupraxia, cea care a preluat egumenia după adormirea Teodorei, pe o altă Eupraxia, pe Maria, care plângea mereu din covârşitoarea umilinţă, şi pe Fevronia.

Aceste monahii erau foarte virtuoase şi toate se trăgeau din Pont. Stareţul le-a învăţat privegherea de noapte cu Rugăciunea minţii, iar ele rosteau Numele lui Hristos: „Preadulce Iisuse, Preadulce Iisuse...".

Privegheau în genunchi, fiecare la chilia ei, şi Îi adresau cuvinte lui Hristos cu multă tânguire. Când Stareţul mergea cu metania în mână ca să vadă dacă priveghează sau nu, ele nici măcar nu îl simţeau. Atâta umilinţă aveau!

Monahia Teodora se „înrudea" duhovniceşte foarte bine cu Stareţul Iosif. El însuşi scrie într-una din epistolele sale că îi simte până şi răsuflarea. Pe când el se afla în Sfântul Munte şi se ruga, deodată distanţa dispărea, deoarece Harul nu cunoaşte loc şi timp, şi o simţea lângă el, în vreme ce aceea se afla în lume.

Printre aceste văduve pe care Stareţul le-a tuns în monahism a fost şi un suflet sfânt, cuvioasa **monahie Eupraxia**. Încă de când se afla în lume, în Tesalonic, iar Stareţul Iosif cu părintele Arsenie în Drama, ea a spus cunoscutelor ei:

– Am văzut un Stareţ... Acesta mă va face călugăriţă.

– Ce tot spui acolo?, i-au răspuns prietenele ei. Crezi în vise?

– Nu ştiu, aşa am văzut.

Şi într-adevăr, când Stareţul a ajuns la Tesalonic, potrivit unei rânduieli dumnezeieşti, s-au întâlnit şi în cele din urmă a tuns-o monahie cu numele de Eupraxia. Fiindcă era din Pont, din Trapezunda, nu ştia bine greaca şi în loc să spună Eupraxia, spunea Apraxia[44].

– Cum te numeşti, maică?, o întrebau după tundere.

– Apraxia!, răspundea ea.

Când a devenit monahie, chiar şi Psaltirea o citea în turcă. Când citea din Ceaslov sau din alte cărţi bisericeşti, nu înţelegea şi

---

[44] *Apraxia* înseamnă *nelucrare*.

de aceea plângea mereu şi-L ruga pe Dumnezeu s-o lumineze ca să înţeleagă ceea ce citeşte. Într-o noapte, după ce a vărsat râuri de lacrimi, l-a văzut în vis pe Sfântul Ioan Teologul, care i-a dat ceva să bea cu o linguriţă. Când s-a trezit, a simţit că putea să citească orice şi să înţeleagă desăvârşit. A luat îndată Ceaslovul şi cărţile Bisericii, şi a văzut că poate să citească şi să înţeleagă totul!

Stareţa Eupraxia era foarte nevoitoare, dar cea mai mare virtute a ei era credinţa desăvârşită în Stareţ. Tot ce-i spunea Stareţul, primea ca pe o descoperire de la Dumnezeu. Adeseori se petrecea şi situaţii de acest fel:

Înainte de a-şi începe privegherea mergea la Stareţ şi-i spunea:

– Gheronda, spune-mi că voi avea rugăciune.

– Bine. Vei avea rugăciune.

– Nu aşa, Gheronda. Nu ai spus-o cu toată inima ta. Spune, spune, spune!

– Hai, du-te, o să ai belşug de rugăciune.

– Ei, aşa da! Îţi mulţumesc, Gheronda.

Şi cum pecetluieşte Dumnezeu gura Stareţului! Căci într-adevăr, de îndată ce îi spunea astfel, belşug de Har venea.

O astfel de credinţă avea buna Eupraxia în Stareţul ei, încât spunea:

– Gheronda, o să te iau de-a dreapta mea... Să te am mereu de-a dreapta mea şi atunci nu mă mai tem de nimic. Şi la Ierusalim merg pe jos!

Şi fiindcă avea o astfel de evlavie faţă de Stareţul ei, a sporit mult în rugăciune. Se ruga multe ore cu Rugăciunea inimii şi astfel a ajuns la o mare nepătimire şi la o înaltă stare duhovnicească. Uneori, când Stareţul intra în chilia ei, trebuia să o scuture ca să-şi vină întru sine. Adică se afla într-un stadiu premergător contemplaţiei. Cu siguranţă că adesea a avut şi stări de extaz. Era o monahie sfinţită şi mereu binevoitoare, ce răspândea mireasma virtuţilor.

Stareţul a spus că monahia Eupraxia avea atâta Har de la Dumnezeu, încât atunci când se afla la mănăstire a scos şi un diavol dintr-un copil.

Odată, a venit un copil în biserica mănăstirii în timpul Sfintei Liturghii. Când slujba s-a terminat, copilul s-a apropiat de preot cerându-i să-i citească o rugăciune şi să-l însemneze cu semnul crucii, pentru că avea demon.

Atunci preotul i-a spus copilului:

– Copilul meu, mergi la acea monahie să te însemneze cu semnul crucii. Aceea are puterea să te facă bine.

Copilul a făcut ascultare, a mers la ea şi a rugat-o:

– Măicuţă, însemnează-mă cu semnul crucii!

– Copilul meu, i-a răspuns ea, să mergi la preot; el are Harul şi puterea. Eu sunt o simplă monahie.

– Dar el m-a trimis la tine ca să mă însemnezi cu semnul crucii. Însemnează-mă, te rog, măicuţă! E ceva atât de greu?

Buna Eupraxia s-a văzut pusă într-o situaţie dificilă, dar ce putea să facă la insistenţa copilului? L-a însemnat cu semnul crucii şi îndată demonul a ieşit, iar copilul s-a vindecat cu desăvârşire.

Monahia Fevronia, deoarece era tânără şi lucra din greu, simţea nevoia să mănânce puţin mai mult. Dar Eupraxia, care a fost egumenă după adormirea Teodorei, era de neînduplecat în această privinţă. Ea însăşi fiind din Pont, şi pe deasupra şi o mare nevoitoare, o ocăra mereu:

– Nu mai mânca mult!

Atunci aceea îşi pleca capul şi roşea de ruşine.

La un moment dat Stareţul i-a spus:

– Eupraxia, las-o să mănânce, căci e flămândă!

– A, nu... Asta-i lăcomia pântecelui...!

– Tu nu vorbi!, i-a tăiat-o scurt Stareţul.

– Ba nu, asta e lacomă cu pântecele...

Şi când se ridica de la masă, îi mai zicea vreo două. La început era cam limbută, dar Stareţul Iosif rămânea neînduplecat. Odată i-a spus:

– Ia aminte bine! Dacă mai scoţi şi de data asta vreo vorbă la masă, aşa cum este mâncarea în farfurie, o s-o arunc pe geam!

De îndată ce s-au aşezat la masă, Stareţul i-a spus:

- Eupraxia, ia aminte!

Stareța Eupraxia a „înțeles mesajul" și a tăcut pentru un timp. În cele din urmă nu a mai reușit să-și țină gura și a strigat:

– Fevronia, să nu mănânci mult!

Atunci Starețul a luat farfuria cu mâncare, așa cum era, și a aruncat-o pe geam.

– Hai, acum să vă duceți s-o adunați și s-o mâncați cu pământ, ca să vă învățați minte altădată!

Însă fiindcă primea cu smerenie toată această purtare aspră a Starețului, nu numai că s-a îndreptat, dar s-a și sfințit. Până și hainele ei răspândeau mireasmă. Odată centura ei s-a rupt, iar când părintele Arsenie a vrut să i-o coasă, a simțit bună-mireasmă. Atât de nevoitoare era!

Părintele Efrem Katunakiotul a cunoscut din experiență Harul pe care îl aveau aceste Starețe. Odată a povestit următoarele întâmplări despre maica Eupraxia:

„Odată îl așteptam pe Stareț să vină de afară. Ieșise din Sfântul Munte în Săptămâna Luminată. Starețul Iosif a spus monahiilor:

– Am găsit un preot bun (vorbea despre mine).

Stareța Eupraxia s-a înțeles cu celelalte monahii și mi-au împletit o căciuliță. Când Starețul a venit, nu a urcat la coliba sa, ci s-a dus la salină. Astfel, am coborât cu toții jos. Atunci când a coborât din barcă pe țărm, m-am apropiat de el.

– Să porți această căciuliță!, mi-a spus el.

De îndată ce am pus-o pe cap, am primit Har și multă putere de rugăciune. M-am aprins de rugăciune și de iubire dumnezeiască.

– Ce fes este acesta, Gheronda?, am întrebat uimit.

– Dacă ai ști, îmi spuse Starețul, ce rugăciuni a făcut stareța când l-a împletit!"[45].

Aceste suflete sfinte și-au petrecut toată viața lor în multă asceză și rugăciune. Erau adevărate diamante. Ultima din cele cinci monahii care au murit a fost Eupraxia. Ea a trăit în jur de o sută de ani.

---

[45] *Starețul Efrem Katunakiotul*, Editura Evanghelismos, București, 2004, p. 224.

Se afla la Tesalonic atunci când i-a venit ceasul sfârşitului ei. În acele clipe i-a văzut pe demonii care veniseră ca să o ia. Ea s-a întors spre stânga şi spunea: „Ghit, ghit!", adică „pleacă!" în limba turcă; alunga demonii cu ochii deschişi şi fiind încă conştientă. Apoi s-a întors spre dreapta şi, văzându-i pe Îngeri, le spunea: „Ghel, ghel!", adică „Veniţi, veniţi!". Şi astfel a adormit ultima ucenică a cuviosului Stareţ Iosif.

Stareţul se nevoia întotdeauna cu asprime. Nu ştia ce este aceea cedare. Avea o credinţă foarte mare, care era pe măsura faptelor şi a nevoinţelor sale. Spunea:

„Să păşiţi cu credinţa, iar nu cu logica. Toate faptele voastre să le faceţi întemeindu-vă pe Dumnezeu şi nădăjduind în El. Nu ceea ce spune cunoaşterea, ci ceea ce spune credinţa".

O monahie i-a scris odată Stareţului că este bolnavă şi că, dacă nu va face operaţie, va muri. Dar fiindcă era o boală ginecologică, Stareţul nu voia să o lase să se opereze, ci făcea multă rugăciune pentru ea. Şi astfel a primit înştiinţare în rugăciune că boala va trece, de aceea i-a scris exact cele potrivnice spuse de medic, că adică va trăi fără să facă operaţie.

Aceea i-a scris din nou că, dacă nu va face operaţie, aşa cum i-a spus medicul, va muri. Stareţul însă i-a repetat: „Ai credinţă. Lasă-le pe toate în seama lui Dumnezeu şi preferă moartea!".

În cele din urmă monahia i-a scris că boala ei începuse să dea înapoi.

La începutul nevoinţei sale, Stareţul era neînduplecat în ceea ce priveşte boala şi medicii. Mai târziu însă, la sfârşitul vieţii sale, cedând la rugăminţile ucenicilor săi, a primit îngrijirea medicală, şi, văzând folosul adus de medicamente, a mărturisit:

„Au venit mulţi la mine să-mi ceară ajutorul şi cu rugăciunea şi cu postul s-au vindecat. Acum însă Domnul nu vrea să mă asculte, ca să învăţ şi eu că sunt bune şi medicamentele şi medicii. Să fiu îngăduitor cu alţii. Am citit şi epistolele Sfântului Nectarie şi am văzut câtă atenţie dădea medicilor şi medicamentelor un Sfânt atât de mare. Eu, un pustnic sărac, în pustie am îmbătrânit şi

voiam numai cu credința să mă vindec. Dar acum învăț și eu că este nevoie și de medicamente și de Har".

Odată a vizitat o altă mănăstire de maici, aflată undeva lângă Drama, dar fiindcă ora era târzie, a mers să doarmă la arhondaricul pentru mireni de la intrarea în mănăstire. Surorile care aveau ascultarea la acest arhondaric au observat că așa cum așterneau patul, tot astfel îl găseau a doua zi, deoarece Starețul și părintele Arsenie, pentru a se nevoi mai mult, nu dormeau nici măcar întinși pe o parte, darmite pe pat. Egumena mănăstirii, atunci când a aflat aceasta, l-a chemat pe Stareț și l-a întrebat:

– Gheronda, știi să faci ascultare?

– Știu.

– Așadar, de astăzi înainte să te întinzi în pat atunci când vrei să te odihnești.

La început Starețului i-a venit puțin cam greu să-și părăsească nevoința, dar s-a hotărât să facă ascultare. Pentru prima oară după atâția ani a dormit pe pat. Și ce s-a întâmplat? Când s-a sculat pentru priveghere, simțea atâta limpezime a minții și odihnă sufletească, încât s-a minunat de puterea ascultării. A săvârșit privegherea cu multă ușurință și a dobândit mult Har. Atunci i-a spus părintelui Arsenie: „De astăzi înainte ne vom odihni pe paturi de lemn".

Petrecerea Starețului la Drama nu se deosebea cu nimic de cea din Sfântul Munte. Trăia cu scopul de a atinge desăvârșirea cea de neajuns. Astfel, de îndată ce auzea că cineva este sporit în virtute, se grăbea să-l întâlnească pentru a primi folos. Odată, pe când se afla la mănăstire, au venit unii și i-au spus:

– În Drama se află o monahie care proorocește și rezolvă orice problemă.

– Voi merge să o văd, a spus Starețul.

Această monahie vorbea, chipurile, cu Maica Domnului care îi spunea mai dinainte toate, chiar și oamenii care aveau să vină la ea. Și astfel atrăgea multă lume.

Așadar, Starețul a mers la ea și a întrebat-o:

– Cum ai primit acest Har?

– Este de la Dumnezeu, de la Duhul Sfânt.

– Şi cunoşti gândurile oamenilor?

– Da.

– Voi pune un gând în inima mea şi dacă îl vei cunoaşte, atunci e bine. Dacă nu, atunci să muţeşti!

Stareţul a pus în mintea sa o hulă împotriva diavolului, fiindcă îşi dăduse seama că diavolul i le spunea.

– Spune-mi acum gândul!

Ea însă a tăcut. Nu putea să vorbească.

– Vorbeşte!

Dar aceea nu putea să scoată un cuvânt.

– Dacă te vei pocăi şi vei înceta să prooroceşti cu ajutorul diavolului, te voi însemna cu semnul crucii şi te vei face bine.

Atunci monahia a făcut semn că primeşte şi Stareţul a însemnat-o cu semnul crucii. Îndată ce i s-a dezlegat gura, Stareţul i-a spus:

– Eşti înşelată, pentru că ai prea mult egoism şi trufie. Să iei aminte la păcatele tale şi să nu mai faci ce ai făcut până acum.

Monahia s-a făcut bine, dar, din nefericire, după puţin timp s-a întors din nou la înşelarea ei.

Mitropolitul locului, care era un om duhovnicesc, s-a bucurat mult că Stareţul Iosif a întemeiat mănăstirea de maici. Acesta credea cu tărie că funcţionarea mănăstirilor avea să aducă mult folos duhovnicesc turmei sale.

S-a întâmplat însă ca anumite persoane, care nu-l înghiţeau pe Stareţ, să-l cleveteasă foarte urât la episcop, învinuindu-l de abateri morale grave, aşa cum s-a întâmplat cu Sfântul Nectarie. Atunci mitropolitul, om fiind şi el, după îngăduinţa lui Dumnezeu, a fost influenţat de cele auzite. A dat crezare clevetirilor fără să le cerceteze şi astfel a început să-l prigonească pe Stareţ şi să-l împiedice în lucrarea sa.

Stareţul a înţeles poziţia evlaviosului mitropolit şi, ca să nu dea alte prilejuri, s-a ascuns în casa unui cunoscut de-al său. Acolo stătea într-un colţ retras şi se liniştea ca într-o peşteră. Era însă foarte îngrijorat fiindcă nu ştia ce se întâmplase cu monahiile sale, dacă fuseseră alungate sau nu. Şi în timp ce se nelinişteа astfel, s-a petrecut o ispită şi mai mare. A aflat că comitagii au mers la mănăstirea unde se nevoiau monahiile sale.

Aflând aceasta, s-a rugat cu multă durere în suflet toată ziua. Seara, istovit fiind de rugăciunea făcută cu multă osteneală şi fiind într-o stare între veghe şi trezvie, l-a văzut pe Sfântul Nicolae, în cinstea căruia era închinată mănăstirea, care i-a spus:

– Nu te mâhni! Monahiile tale se află sub ocrotirea mea.

Îndată după aceasta şi-a venit întru sine şi a simţit mângâiere. Însă frica şi neliniştea nu-l părăsiseră cu desăvârşire. După puţin timp, epuizat din pricina ostenelii şi a mâhnirii, a adormit şi îndată i s-a arătat Maica Domnului, care l-a sărutat. Din veşmântul ei ieşea o mireasmă deosebită. Atunci Stareţul a fost cuprins de o negrăită fericire. Frica şi neliniştea îi dispăruseră cu totul, iar acea bună-mireasmă a Maicii Domnului a simţit-o luni de zile. Câteva zile mai târziu a aflat că monahiile se izbăviseră nevătămate de ispite.

Următoarea întâmplare dovedeşte că Stareţul, şi în timpul acestei şederi în lume, şi-a continuat nevoinţele ascetice şi a purtat grijă de rudele sale.

Într-o zi, la sfârşitul lui 1931, aşa cum se ruga în colţul său, deodată a strigat tulburat: „Nicolae!". Ce se întâmplase? Stareţul avea un frate mai mic cu zece ani, care se numea Nicolae. Pe vremea când se afla încă în lume, Stareţul împreună cu rudele sale îl ajutaseră financiar ca să absolve Şcoala Superioară de Comerţ pe care o terminase ca premiant. De îndată ce a terminat studiile, şi-a făcut stagiul militar la Marină, la fel ca şi fratele său Iosif.

În timpul stagiului a fost nevoie să repare nişte cabluri de înaltă tensiune. Dar se pare că ceva nu a mers bine şi curentul electric l-a trântit la pământ. Şi în clipa când Nicolae cădea de pe acei stâlpi înalţi de tensiune, Stareţul Iosif a primit înştiinţare în rugăciune.

A mers repede în Atena şi acolo l-a întâlnit pe fratele său care era rănit grav (antebraţul său cel drept aproape că se netrebnicise cu totul). Accidentul fusese destul de grav; de aceea a şi fost scos la pensie din cadrul Marinei primind lunar 80 de drahme la acea vreme.

După vindecare, Nicolae şi-a lăsat pensia nepoţilor săi care erau orfani, iar pe la jumătatea lui 1930, la vârsta de douăzeci şi

cinci de ani, a venit în Sfântul Munte pentru a se face monah lângă fratele său după trup, Stareţul Iosif.

După ce a mers la Atena, Stareţul s-a întors înapoi la Zirnovo. Se împliniseră deja doi ani de când se afla acolo. Între timp au murit două monahii şi au mai rămas trei, dar fiindcă episcopul continua să le prigonească, s-au mutat în Uranopolis. Aici monahiile şi-au făcut o moară şi din banii pe care îi scoteau de pe urma ei se întreţineau.

Însă atât timp cât Stareţul a rămas în afara Sfântului Munte nu a mai gustat Harul contemplaţiei precum în pustie. Pentru aceasta i-a spus părintelui Arsenie:

– Ce facem noi aici? Am venit să mântuim lumea, să facem călugăriţe, şi acum unde este Dumnezeu? L-am pierdut pe Dumnezeul meu!

Cu siguranţă că l-a costat mult faptul că s-a lipsit de roadele isihiei pentru o vreme atât de îndelungată, deoarece mai târziu avea să le spună ucenicilor săi:

„Eu, aşa cum s-a dovedit, sunt pentru ca să păzesc stâncile, ca unul ce sunt lipsit de această harismă şi nevrednic de slujirea cuvântului. Vai mie, smeritului şi netrebnicului! După cât se vede, am nesocotit din neştiinţă voia dumnezeiască. Pentru care pricină voi mustra sufletul meu? În ce chip mă voi ruga Domnului meu? Sau ce faptă plăcută lui Dumnezeu voi săvârşi? Vai mie, smeritului, că au lipsit lacrimile din ochii mei”.

Astfel, a luat hotărârea neschimbată de a se întoarce definitiv în mult-dorita sa pustie a Sfântului Munte. Dar totodată nu le putea părăsi nici pe maici, de aceea le-a spus:

„Acum nu mai pot să rămân lângă voi. Trebuie să merg în Sfântul Munte şi să trăiesc ca ascet. Veţi face ascultare desăvârşită de mine şi vom comunica prin scrisori”.

Aşa cum s-a dovedit, prin corespondenţa cu Stareţul maicile îşi împlineau în chip desăvârşit nevoile duhovniceşti şi toate au avut un sfârşit cuvios.

ÎNTOARCEREA ÎN SFÂNTUL MUNTE

Din Uranopolis, Stareţul şi părintele Arsenie au intrat în Sfântul Munte la începutul lui 1933 şi s-au dus la sihăstria lor de la Schitul „Sfântul Vasilie".

Stareţul încerca orice fel de nevoinţă, străduindu-se să înveţe cum poate omul să atragă mila lui Dumnezeu. Nu însă fără rânduială, stăruinţă şi scop.

Deoarece cunoştea că ascultarea faţă de un povăţuitor încercat este cea mai sigură, dar şi cea mai scurtă cale, a vrut mai întâi să se încredinţeze dacă exista sau nu vreun povăţuitor duhovnicesc experimentat pe care să nu-l fi aflat. În acest scop a început încă o dată să cerceteze împreună cu părintele Arsenie toate peşterile şi schiturile Sfântului Munte, căutând un astfel de povăţuitor. Dar nu au găsit pe nimeni fie pentru că nu exista, aşa cum îi spuneau diferiţi monahi, fie pentru că nu a îngăduit Dumnezeu.

După această încercare nereuşită, Stareţul a hotărât să rămână mai mult la colibă şi să se nevoiască cu zăvorârea. Aceasta însemna că trebuia ca şi ei să se aprovizioneze cu puţin grâu, precum făceau şi ceilalţi pustnici care vieţuiau în chilii. Astfel, data următoare când a trecut corabia, au coborât la arsanaua Kerasiei[46] şi au cumpărat 60 de kilograme de grâu. Au luat fiecare câte 30 de kilograme în spate şi au început să urce panta abruptă. Stareţul era deja istovit din pricina ascezei şi a postului şi abia putea să meargă fără să poarte vreo greutate. De aceea, după câţiva paşi s-a oprit

[46] Kerasia – regiune sihăstrească aflată la poalele Athonului.

sleit de puteri şi, văzând că nu mai poate urca, i-a spus părintelui Arsenie:

– Eu o să-mi las sacul aici şi o să plecăm doar cu al tău, fiindcă nu-l mai pot duce.

Dar atât de mare era istovirea, încât se îndoia că ar fi putut urca chiar şi fără greutate.

S-a oprit puţin şi a început să se roage cu lacrimi: „Tu, Doamne, pe toate le cunoşti şi poți să mă ajuţi”. Şi îndată a simţit înlăuntrul său o mângâiere. Atunci a înţeles că Domnul i-a ascultat rugăciunea. A luat din nou greutatea în spate şi i-a spus părintelui Arsenie:

– Să mergem!

Părintele Arsenie l-a privit mirat, dar apoi a pornit în tăcere. Tot drumul cât a mers până la chilie a simțit cum cineva i-a purtat toată greutatea din spate.

Înfrânarea

În perioada cât a stat zăvorât Stareţul a mâncat atât de puţină mâncare, încât pentru noi, cei de azi, ar părea ceva de necrezut. În fiecare zi mânca doar 75 de grame de posmag după ceasul al nouălea din zi, adică pe la ora 3 după-amiază. Atât el, cât şi părintele Arsenie aveau dorință în acea perioadă de a mânca numai pâine şi apă. Numai sâmbăta şi Duminica mâncau puţină mâncare cu untdelemn. Erau foarte nevoitori şi postitori.

Mult mai târziu a mai îmblânzit acest chip de asceză şi mânca şi pâine şi mâncare, iar dacă aveau, mâncau şi fructe. Mâncau în nişte farfurii mici şi adânci, în care puneau câteva linguri de mâncare. Se hrăneau cu orice fel de mâncare, ca să se smerească şi să nu judece pe nimeni.

Stareţul cântărea nu numai mâncarea, ci şi pâinea. Mânca odată în zi, pentru ca să nu provoace stomacului său o dereglare, căci atunci s-ar fi tulburat pacea trupească şi, prin urmare, şi cea sufletească, având ca rezultat păgubirea duhovnicească. Din acest motiv nici în prima săptămână din Postul Mare nu stătea primele

trei zile nemâncat, ci bea puţin ceai cald şi mânca puţin posmag, pentru ca să aibă în toate măsură şi discernământ.

De-a lungul anului Stareţul făcea mai multe „patruzecimi", adică nu postea aspru numai în Postul Mare, ci şi în alte perioade din an. Iar atunci când se termina postul, avea şi o vedenie dumnezeiască.

Odată, după un post îndelungat, a văzut în vedenie o masă ce se sprijinea numai pe trei picioare. Un picior îi căzuse cu desăvârşire jos, al doilea era gata să cadă, iar al treilea stătea drept şi pe el se sprijinea masa. Atunci a văzut pe Îngerul Domnului care, arătându-i al treilea picior, i-a spus: „Acesta este Sfântul Munte". Pe el se sprijină Ortodoxia.

Această vedenie a avut-o în jurul anului 1930. De atunci însă au trecut mai mult de şaptezeci de ani. Oare astăzi se mai poate spune acelaşi lucru despre Sfântul Munte?

După o astfel de „patruzecime" a avut o altă descoperire. Se afla înaintea unui câmp plin de curse printre care treceau părinţi athoniţi. Din când în când, un balaur care era afundat în mare scotea capul ca să vadă dacă se prinde vreun monah în curse. Şi din nefericire, destui părinţi se prindeau în cursele lui. Şi a primit înştiinţare că aceasta se întâmplă mai ales datorită preocupării lipsite de discernământ cu rucodelia.

Părintele Arsenie ne-a povestit următoarele:

„Odată am mers la o mănăstire ca să iau puţin posmag. Trapezarul de acolo mi-a dat un sac întreg.

– Este mult, i-am spus eu.

– Nu, ia-l tot!

Am luat, aşadar, sacul plin de la acea mănăstire şi, încărcat şi cu traista care era umplută cu diferite lucruri, am început să urc spre vârful Sfântului Vasilie. Când am deschis sacul împreună cu Stareţul, ce să vedem? Posmagul era plin de viermişori!

Atunci eu, ca om, am început să murmur:

– Bre, şi binecuvântatul ăsta, de ce nu l-a aruncat la catâri? Era nevoie ca să-l car în zadar?

Atunci Stareţul îmi spune:

– De ce spui că în zadar, părinte Arsenie?

– Şi ce vom face cu el?

– Ce vom face cu el?! Îl vom mânca! Pe acesta ni l-a dat Dumnezeu. Dacă meritam unul mai bun, ne trimitea mai bun.

– Şi ce se va întâmpla, Gheronda, cu viermişorii?

Stareţul s-a gândit puţin, iar apoi, cu un zâmbet pe buze, a răspuns:

– Am găsit soluţia! De acum înainte vom mânca când se va întuneca şi astfel nu vom vedea viermişorii.

Aşa am şi făcut, până ce l-am mâncat pe tot. La început, ca să spun adevărul, mi-a venit greu. Dar ce puteai să faci, de vreme ce a spus Stareţul? Mai apoi însă, credeţi-mă, Dumnezeu l-a făcut atât de gustos, încât ai fi zis că mâncam cea mai bună prăjitură"[47].

Altădată iarăşi, pentru a mă încerca, de îndată ce s-a înserat Stareţul mi-a spus:

– Părinte Arsenie, vino ca să mâncăm posmag! Spune rugăciunea!

Când am terminat „Tatăl nostru" şi mă pregăteam ca să mănânc posmag, Stareţul mi-a zis:

– Să presupunem, părinte Arsenie, că am mâncat. Spune mulţumirea!

Acelaşi lucru s-a petrecut timp de trei-patru zile. În cea de-a patra zi eram cu totul istovit, fiindcă şi ziua lucram din greu, iar noaptea mă nevoiam cu privegherea cu şi mai multă asprime.

Atunci i-am spus Stareţului:

– Gheronda, nu mai pot! Ce să fac?

Ei, atunci deseară vom mânca, mi-a răspuns el.

La astfel de nevoinţe şi la altele încă şi mai aspre îl trăgea râvnitorul Stareţ Iosif pe acest bătrânel plin de bunătate, pe părintele Arsenie. Şi aceasta a făcut-o nu o zi sau două, ci vreme de aproape treizeci de ani.

---

[47] Această povestire se află şi în cartea *Bătrânul Arsenie Pustnicul*, Editura Evanghelismos, Bucureşti, 2003, pp. 49-50.

Zăvorârea

În această perioadă dinainte de a dobândi ucenici, cei doi nevoitori s-au desfătat mult de mierea isihiei. A fost perioada lor cea mai roditoare. Petreceau ca cei fără de trup. Mâncarea lor era puţin grâu fiert cu lămâie sau cu o lingură de unt, dacă se întâmpla să-l aibă. Despre această perioadă Stareţul spunea:

„Rugăciune şi legătură cu Dumnezeu. Credeţi-mă, atât de uşor mă simţeam, de parcă eram un om mai presus de fire".

La începutul zăvorârii lor nu făceau rucodelie, ci trăiau cu desăvârşire lipsiţi de griji. Atunci când se rupeau cu totul rasele lor cele cârpite, primeau altele de la nişte monahi milostivi din chinovii. Însă continuau să împletească măturele pe care le duceau la intervale mari de timp pe la mănăstiri pentru a primi în schimb posmag pentru nevoile lor.

Deşi Stareţul era isihast şi zăvorât, cu toate acestea respecta toate chipurile de vieţuire monahală. Pentru sine prefera, desigur, viaţa de pustie.

Astfel, a trăit ca zăvorât timp de un an întreg, vieţuind într-o chilie mică, întunecată ca un mormânt, şi atât de strâmtă, încât adeseori suferea de dispnee. Nu ieşea afară deloc şi odată la câteva zile părintele Arsenie mergea şi îi dădea pe fereastră posmag.

Motivul pentru care făcea această nevoinţă grea era acela că gusta în acea perioadă un Har deosebit. Mintea sa se închidea în inimă şi simţea multă dulceaţă şi o negrăită fericire din contemplaţiile pe care i le dăruia Dumnezeu.

Din pricina fericirii pe care o simţea, lacrimile Stareţului şuroiau nesilite, întocmai ca un râu, ca două izvoraşe pururea-curgătoare. Se întâmpla uneori ca mintea să-i „fugă" şi atunci nu mai simţea dacă se afla *„fie în trup, fie în afară de trup"*[48]. Se desfăta doar de Rugăciunea inimii.

Stareţul, petrecând zăvorât în chilia sa, spunea adesea către sine: „Acum, suflete al meu, vino să ne îndeletnicim cu cele de sus". Şi cugeta la cele cereşti. Zilele treceau, una-două-trei, iar el

---

[48] *II Corinteni* 12, 2.

rămânea în contemplarea Ierusalimului celui de sus, trăind stări duhovniceşti ce nu se pot descrie.

Şi lucru minunat este că nu se umfla de mândrie pentru atât de multe stări cereşti şi vedenii, ci dimpotrivă, se cufunda în desăvârşita smerenie, căci credea că nu a izbutit nimic şi că nu a pus încă început de pocăinţă. Despre aceasta scria:

„Nu am încetat şi nu încetez a striga şi a cere mila Domnului. Ba chiar, în fiecare zi punând început, mă aflu mincinos şi păcătos”[49].

Acestea nu erau cuvinte goale, nu era o vorbire smerită, ci o adevărată trăire.

De asemenea, atunci când se prăznuia pomenirea Cuvioşilor Părinţi ai pustiei şi mai ales cea a Părinţilor Athoniţi, se prihănea pe sine şi spunea:

„Vai mie, ticălosului, care întinez acest loc curat şi sfânt. Pe acest loc au păşit picioarele ostenite ale Părinţilor şi ale Pustnicilor, aici şi-au vărsat sudoarea, au plâns, s-au rugat, s-au nevoit, s-au sfinţit, iar eu îl întinez”.

Atunci când Stareţul şi părintele Arsenie voiau să se împărtăşească, la început mergeau la Chilia Adormirii Maicii Domnului, în care vieţuia ieromonahul Vartolomeu cu obştea sa. Dar fiindcă acesta nu avea o oră fixă atunci când liturghisea, cei doi asceţi ajungeau fie la începutul slujbei, fie la mijlocul ei, fie la sfârşitul Liturghiei. Acest lucru îl mâhnea mult pe Stareţ, căci voia ca toate să se facă cu rânduială, astfel încât să poată să-şi facă şi el privegherea. De aceea, ca să nu se mâhnească din pricina acestei neorânduieli, s-a hotărât, cu multă întristare, să lipsească pentru puţin timp de la Sfintele Liturghii, până când Dumnezeu va da o soluţie.

Într-o zi de sărbătoare, după trei luni de zăvorâre, l-a trimis pe părintele Arsenie să se împărtăşească, spunându-i:

– Du-te numai tu! Eu nu voi veni, fiindcă nu pot să-mi târăsc picioarele. Voi rămâne aici şi o să spun în continuare rugăciunea. Tu mergi la biserică!

---

[49] Stareţul Iosif, *op. cit.*, pp. 163-164.

Şi astfel, a rămas în chilioara sa, mâhnindu-se că nu se putea împărtăşi.

Părintele Arsenie a plecat, în timp ce el a rămas ghemuit în chilia sa cea mică şi rostea Rugăciunea lui Iisus, coborându-şi mintea în inimă.

„Atunci am simţit cum m-a cuprins un fel de mâhnire şi mi-am spus în sine: «Om nenorocit, din pricina păcatelor tale eşti nevrednic să te împărtăşeşti! Toţi ceilalţi părinţi se vor împărtăşi cu Preacuratele Taine, pe când tu, care eşti netrebnic, nu te vei împărtăşi!»".

Şi aşa cum stătea acolo, plângând şi prihănindu-se pe sine, deodată chilioara sa s-a umplut de lumină. Acoperişul s-a desfăcut şi a coborât un tânăr cu aripi. Era Îngerul Domnului.

„Abia puteam să-l privesc, povesteşte Stareţul, căci chipul său era ca fulgerul! Acesta a băgat mâna în sân şi a scos o cutiuţă frumoasă, rotundă, strălucitoare, plină de Lumina celeilalte lumi. A deschis cutiuţa cu atenţie şi, făcându-mi semn să mă apropii, a luat cu linguriţa dinăuntru o părticică din Pâinea Vieţii.

Aflându-mă sub înrâurirea acestei arătări dumnezeieşti şi a Harului, am înţeles, fără să vreau şi fără să cuget, ceea ce se petrecea – căci în acele clipe omul încetează să cugete şi să simtă în chip firesc – şi am făcut ceea ce mi-a poruncit Dumnezeu să fac: mi-am deschis gura şi Îngerul m-a împărtăşit spunând: «Se împărtăşeşte robul lui Dumnezeu, Iosif monahul, cu Cinstitul Trup şi Sânge al Domnului Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos». După aceasta Îngerul mi-a zâmbit cu bună-cuviinţă, a închis vasul şi s-a înălţat prin acoperiş. Apoi s-a făcut din nou întuneric în chilia mea".

După aceasta Stareţul şi-a plecat iarăşi capul şi a continuat rugăciunea. Mai târziu mărturisea:

„Atât de multă bucurie şi fericire am simţit atunci, încât pot să spun că acel Har nu l-am mai gustat niciodată. Timp de o săptămână nu am mai simţit nevoia nici de hrană, nici de apă. Încetase orice lucrare a trupului meu".

Stareţul Iosif constituie pentru noi, cei din „veacul al optulea", un mare sprijin, deoarece prin viaţa sa a adeverit şi a pecetluit trăirile niptice.

Creştinul contemporan, atunci când citeşte că unii pustnici vestiţi care au trăit în pustie, fără să fi întâlnit vreodată oameni, s-au învrednicit de darul de a primi Sfânta Împărtăşanie din mâna Îngerului, din pricina stării căldicele generale de astăzi, rămâne necredincios în faţa unor astfel de mărturii. Iată însă că şi în zilele noastre există astfel de suflete pline de vitejie, care au un dor arzător după Dumnezeu şi o adâncă smerenie şi care se nevoiesc cu asprime şi cu multă lepădare de sine, învrednicindu-se pentru aceasta de daruri deosebite. Şi astfel, pilda Stareţului Iosif ne învaţă cu glas de tunet că sfinţenia şi harismele Marilor Părinţi sunt cu putinţă de dobândit în orice vreme, chiar şi în vremea noastră.

Sus, la „Sfântul Vasilie", în singurătatea chiliei sale, adeseori Stareţul ştia ce se întâmplă în lume mai bine decât cei care se îngrijesc să afle una şi alta.

Odată un monah zelot, ce se nevoia acolo într-o sihăstrie, a început să ia nişte poziţii foarte extremiste. Şi fiindcă era şi un vorbitor iscusit, îi atrăgea şi pe alţii încet-încet la ideile sale.

Când Stareţul a auzit despre acest pustnic şi despre poziţia pe care o avea, a început să facă rugăciune ca să-l înştiinţeze Dumnezeu care este adevărul. Şi Dumnezeu i-a descoperit prin vedenie adevărul. Despre aceasta povesteşte însuşi Stareţul:

„Am văzut deodată două drumuri bătătorite de Părinţi, cel chinovial şi cel pustnicesc, iar fratele acesta cu pricina nu mergea pe niciunul din ele, ci a spus: «Eu voi merge pe aici!». Şi a apucat să coboare un povârniş printr-o pădure ce cobora în mare. Un altul, care se afla lângă el, mi-a spus: «Îl vezi pe acesta? Drumul pe care a apucat va sfârşi într-o fundătură». Şi îndată m-am aflat la Schitul Sfântului Vasilie, chiar sus în vârf. Atunci am văzut un foc înfricoşător ce cuprinsese tot schitul. M-am întrebat în sinea mea: «Oare cine a dat foc schitului?». Şi cineva mi-a răspuns: «Cutare a dat foc, pentru că ţine cu tărie să-şi impună părerea sa».

Este adevărat că acolo, în pustia Sfântului Vasilie, Stareţul Iosif şi părintele Arsenie erau lipsiţi de toate, dar fiindcă se nevoiau cu multă silire de sine, pentru aceasta şi primeau mult Har în

rugăciune, învrednicindu-se de nenumărate stări dumnezeieşti. Dumnezeu le descoperea multe din tainele Sale ascunse, şi aceasta pentru că făceau numeroase osteneli până la sânge şi îndurau o mulţime de necazuri pentru dragostea Lui. Din această pricină şi Dumnezeu îl mângâia pe Sfântul Stareţ Iosif cu multe contemplaţii, deoarece nu avea nici un om cu care să discute despre aceste stări cereşti pe care le trăia şi care să-l înţeleagă. De aceea le şi purta pe toate singur. Îl avea, desigur, pe părintele Arsenie, dar acesta era un om simplu.

Din experienţa sa, dobândită din lupta duhovnicească, învăţase să nu-şi exteriorizeze înaintea nimănui starea sa lăuntrică, pentru a nu afla demonii cum să-l războiască. Cu privire la aceasta spunea: „Fie de te afli în Rai sau în iad, al nostru este să nu ne exteriorizăm şi să ne arătăm nepătimaşi".

Războaiele

Toată viaţa Stareţul s-a luptat cu diavolul corp la corp. Demonii cei căzuţi de la Dragostea dumnezeiască îl războiau în diferite chipuri, când prin gânduri, când cu prezenţa lor vădită, iar mai târziu se foloseau de fraţii şi ucenicii mai slabi, a căror ispite era nevoit să le rabde.

Într-o noapte de iarnă Stareţul Iosif împreună cu părintele Arsenie se aflau la coliba lor de la „Sfântul Vasilie". Afară furtuna de zăpadă se înteţea. Vântul mugea şi urla cu furie. Gerul pătrundea până la oase. Stareţii, potrivit tipicului lor, se nevoiau cu privegherea, cu pomenirea morţii, vărsau lacrimi de pocăinţă, făceau mii de metanii şi mai ales se îndeletniceau cu Rugăciunea minţii.

Aceasta însă nu a plăcut diavolului celui pizmaş. De aceea a şi îndreptat o mulţime de atacuri împotriva Stareţului prin gânduri, imaginaţii, răspândirea minţii, zgomote, ameninţări şi altele. A încercat de vreo trei-patru ori să-l surpe, dar toate atacurile lui au fost zădărnicite, fiindcă Stareţul era un luptător destoinic.

În cele din urmă diavolul s-a mâniat atât de mult împotriva lui, încât a năvălit pe uşă în chilia Stareţilor sub chipul unui vânt puternic. A smuls uşa şi a ridicat acoperişul în aer. Stareţul a rămas ca trăsnit când a văzut cum acoperişul greu de câteva zeci de kilograme, peste care erau puse şi pietre, zbura prin aer ca o pană.

Acolo sus, la „Sfântul Vasilie", sunt, desigur, vânturi puternice, dar ceea ce s-a întâmplat nu a fost o simplă rafală de vânt, ci un demon. În cele din urmă, acoperişul s-a prăbuşit în zăpadă peste nişte stânci, înfăţişând înaintea ochilor o privelişte jalnică. Şi astfel, cei doi au rămas în bătaia furtunii de zăpadă. Însă nu şi-au întrerupt privegherea. Şi ce au făcut ca să nu îngheţe? Au făcut metanii toată noaptea.

Altădată, pe când Stareţul priveghea cu Rugăciunea minţii, i s-a arătat un demon. Cu siguranţă că intenţia lui era să înceapă bătaia. Dar Stareţul avea atâta bărbăţie şi îi ura atât de mult pe diavoli, încât îndată s-a repezit asupra lui ca să-l zdrobească.

Pe când se lupta cu demonul, prinzându-l cu tărie, l-a strigat pe părintele Arsenie:

– Arsenie! Adu foc ca să-l ardem! Acum că l-am prins nu o să mai scape...

Şi aşa cum Stareţul îl ţinea strâns pe demon, iar părintele Arsenie se străduia să aprindă focul ca să-l ardă, diavolul s-a transformat în corb şi a zburat.

Noi, desigur, auzind toate acestea, treceam cu uşurinţă peste ele. Numai cei care au avut de înfruntat atacurile simţite ale demonilor îşi pot da seama cum se cuvine de curajul şi de bărbăţia Stareţului Iosif. Sfântul Serafim de Sarov, care a avut parte de multe arătări demonice, s-a mulţumit să spună doar atât: „Este o fiinţă scârboasă!".

Şi deşi duceau acolo o viaţă plină de nevoinţă, cu toate acestea demonii continuau să-i războiască fără încetare.

Odată a venit la Stareţ un cunoscut de-al său din lume ca să-l vadă. Dar acolo sus, pe stâncile cele abrupte, nu aveau unde să-l găzduiască. De aceea pe acest închinător l-a găzduit peste noapte în chilia sa, iar el s-a dus în bisericuţă să-şi facă privegherea.

Noaptea au venit demonii la chilia Stareţului şi, aşa cum le era obiceiul, au început să bată pe cine au găsit acolo. Închinătorul a început să strige înfricoşat. Puţin a lipsit să nu-şi iasă din minţi. La auzul strigătelor lui, Stareţul şi părintele Arsenie au alergat la el şi l-au întrebat:

– Ce se întâmplă, binecuvântatule?

– Demonii... erau să mă sugrume! M-au omorât în bătaie!

– Nu te teme, nu te nelinişti. N-or să te mai bată. În fiecare noapte mă bat pe mine, dar acum, din greşeală, ai încasat tu bătaia.

Atunci închinătorul a căzut la picioarele Stareţului plângând şi rugându-l:

– Duceţi-mă repede la „Sfânta Ana"! Nu mai pot rămâne aici.

Stareţul i-a spus câteva cuvinte de mângâiere ca să-l liniştească, dar a fost cu neputinţă. Închinătorul nu mai putea să rămână în acel loc de mucenicie. Se uita înfricoşat când în stânga, când în dreapta şi îi ruga să-l ducă de acolo. Şi astfel, în miezul nopţii, Stareţul l-a dus prin pădure la Schitul Sfintei Ana, după care s-a întors la chilia sa.

În primii ani ai vieţii lor ascetice au mâncat multă bătaie de la demoni, atât Stareţul, cât şi părintele Arsenie. Dar mai ales Stareţul, fiindcă rugăciunea lui îi ardea. Pe părintele Arsenie îl loveau mai puţin pentru că nu avea starea duhovnicească a Stareţului său, dar şi pentru că era ucenic. Căci atunci când ucenicul face ascultare oarbă şi se mărturiseşte curat, taie dreptul demonilor de a-l ataca, pe când Stareţul a avut o luptă neîncetată în toată viaţa sa. Mulţi ani mai târziu scria cuiva:

„De douăzeci şi cinci de ani şi mai bine mă lupt cu mânie şi până la sânge cu demonii. M-am pogorât în adâncul mării, golit de orice iubire de sine şi voie proprie, pentru a găsi Mărgăritarul cel de mult preţ. Şi am întâlnit acolo pe însuşi satana cu toată armata lui şi am cunoscut tot meşteşugul lui. Şi prin smerenie legându-l pe acesta, l-am întrebat:

– De ce ai atâta ură împotriva noastră şi ne războieşti cu atâta mânie?

– Ca să am tovarăşi mulţi în iad, mi-a răspuns el, şi să mă mândresc în faţa Nazarineanului că nu sunt eu singurul călcător de lege, ci sunt şi alţii împreună cu mine.

Apoi iarăşi m-am urcat în Ceruri prin Harul dumnezeiesc şi prin vedere duhovnicească şi am văzut negrăitele frumuseţi ale Raiului, pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce Îl iubesc pe El. După aceasta Harul s-a retras puţin câte puţin şi picioarele mi s-au slăbănogit. Şi căzând în puţină nepăsare, m-a robit somnul şi de multe bunătăţi am fost lipsit. Şi iarăşi după puţin m-am ridicat şi am început război şi luptă sângeroasă, dar biruit fiind, am căzut din nou în lâncezeală. Şi iarăşi maica a toată răutatea, trândăvia, mi-a înmuiat oasele. Dar din nou m-am ridicat şi am început luptă cu toate duhurile răutăţii"[50].

Înaintea fiecărei mângâieri dumnezeieşti Stareţul Iosif trecea printr-o întristare de moarte, printr-o nesuferită apăsare sufletească şi întunecare. Despre aceasta spunea: „Mai întâi beam întristarea cu butoiul şi abia după aceea îmi dădea Dumnezeu Harul cu linguriţa".

Ispitele sale erau atât de crâncene, încât adeseori ne spunea:

„Dacă vă voi descrie lupta mea cu ispitele, nu veţi suferi să ascultaţi, fiindcă toată viaţa mea a fost o mucenicie. Dar bunătatea lui Dumnezeu şi Stăpâna noastră de Dumnezeu Născătoarea, care întotdeauna m-a ocrotit, mi-au dat multă stăruinţă şi de aceea nu cedam. În această luptă lacrimile sunt cele care ajută cel mai mult. Toate sunt date de bunătatea lui Dumnezeu" .

Stareţul, în marile ispite, cunoştea Harul lui Dumnezeu în chip simţit. Căci potrivit cu mărimea ispitei pe care o rabdă cineva pentru dragostea lui Dumnezeu este şi răsplata Lui. Iar atunci când omul lucrează pentru Dumnezeu cu multă râvnă, este cu neputinţă ca Dumnezeu să-l lase să fie ispitit mai presus de puterile sale. Dar şi răsplata de la Dumnezeu va fi pe măsură. Despre aceasta Stareţul scria:

„Nu te mira, aşa este monahul. Viaţa monahului este o mucenicie continuă. Dulcele Iisus în necazuri Se cunoaşte"[51].

---

[50] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 122-123.

[51] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 146.

Războiul împotriva iubirii de sine

Tot în vremea când se afla la Schitul Sfântului Vasilie, Stareţul Iosif se lupta cu asprime şi împotriva iubirii de sine. Din acest motiv nu se schimba de haine. Dar fiindcă transpira foarte mult în timpul privegherii pe care o făcea cu Rugăciunea minţii, pe trupul său au ieşit nişte bube din pricina alergiei. Spatele său era plin de aceste bube care îi provocau o mâncărime cumplită. Simţea, pur şi simplu, că spatele său ardea ca peştele în tigaie.

Însă el nu dădea nici o importanţă. Uneori, când îl deranjau foarte tare, el îşi freca spatele de perete şi le spărgea. Cu o astfel de înfruntare a situaţiei nu este de mirare că starea lui s-a înrăutăţit şi el a devenit ca de lemn, nemaiputându-şi mişca spatele. Rănile deschise pe care i le provocaseră bubele s-au infectat, umplându-se de puroi. Cu toate acestea Stareţul nu s-a îngrijit de sine, ci le-a lăsat pe toate în purtarea de grijă a lui Dumnezeu.

Odată a mers la Mănăstirea Iviron pentru a primi posmag în schimbul unor mături. Şi fiindcă distanţa era mare şi a transpirat mult, bubele s-au iritat şi au început să-l deranjeze foarte tare. Oare ispititorul să nu-i fi şoptit nimic? Ba da. Probabil că i-a zis ceva de genul: „Acum că eşti la mănăstire, nu întrebi de vreun doctor ca să te consulte puţin? Doar eşti şi tu om".

Însă Stareţul Iosif a rămas neînduplecat. Ca un pustnic ce era, socotea că aceasta este o lipsă de credinţă în Dumnezeu. Abia la sfârşitul vieţii sale, după ce a dobândit experienţă şi discernământ, şi-a schimbat principiile sale cu privire la medici şi la medicamente. Însă la acea vreme aşa ceva era de neconceput pentru el. Deviza lui era: „moarte". Dacă te pregăteşti pe sineţi pentru moarte, atunci rabzi orice necaz.

Tânărul nevoitor a luat în spate traista cu posmag, care era destul de încărcată, şi a pornit pe jos de la Iviron la „Sfântul Vasilie". Distanţa este mare; dacă ar fi pornit de la mănăstire în zorii zilei, ar fi ajuns la sihăstria sa abia noaptea târziu.

Pe drum şi-a dat seama că bubele se spărseseră, pentru că simţea cum flaneaua i se lipise de spate, iar puroiul îi curgea pe picioare în jos. Dar Stareţul nici măcar nu s-a uitat să vadă ce se

întâmplă. Le-a lăsat pe toate în purtarea de grijă a Maicii Domnului. Când, în sfârşit, a ajuns la colibă şi a dat jos traista, a simţit că rănile erau atât de mari, încât ar fi putut încăpea o lămâie în ele! Însă din nou nu s-a uitat să vadă ce se întâmplă, ci a lăsat totul în purtarea de grijă a lui Dumnezeu. În cele din urmă rănile s-au vindecat încet-încet, dar i-au rămas semne pe spate până la sfârşitul vieţii. Stareţul nu a schimbat flaneaua până când aceasta s-a rupt cu totul şi a căzut singură.

Iată numai câteva din luptele cele mai presus de fire pe care tânărul ascet le ducea împotriva iubirii de sine. Această întâmplare s-a făcut cunoscută abia la sfârşitul vieţii sale, când Stareţul, fiind ţintuit la pat de boli, a primit să fie şters cu un prosop de către părintele Iosif Vatopedinul. Cu acest prilej acesta a observat semnele rănilor vindecate, care erau ca ventuzele caracatiţei, iar atunci când l-a întrebat de unde le are, pentru că ştia că nu se lovise niciodată, Stareţul i-a povestit cele petrecute.

Cuviosul meu Stareţ ne spunea:

„Lupta împotriva iubirii de sine este grea, dar pe toate le lucrează Harul lui Dumnezeu. Dacă omul, mai ales la început, nu foloseşte asprimea, atunci frica şi iubirea de sine îl înăbuşă. Şi dacă nu intră doar cu credinţa şi fără şovăire în marea ispitelor, nu va primi ajutor simţit de la Dumnezeu şi atunci nu va înainta nici un pas.

De aceea, să nu fiţi fricoşi, mai ales acum, când sunteţi la început, pentru a putea atrage Harul dumnezeiesc. Acesta obişnuieşte să aducă mângâiere celor neclintiţi în credinţă şi tuturor celor care, pentru porunca şi dragostea lui Dumnezeu, se aruncă în oceanul lepădării de sine. La sfârşit, când mintea se încredinţează de primirea ajutorului pe care Domnul îl dă celor care cred, atunci primeşte o altfel de credinţă care nu este începătoare, ca cea pe care o are fiecare credincios, ci, aşa cum spun Sfinţii Părinţi, este credinţa dobândită din contemplaţie a celor desăvârşiţi. Acesta este primul stadiu în care omul începe să se (de)osebească de cei mulţi".

De asemenea, ne spunea că dacă ascetul lipsit de experienţă nu se va încovoia la auzul batjocoririlor celor nepăsători şi

trândavi şi nu se va pleca la cuvintele lor, atunci va înainta cu siguranţă pe calea cea strâmtă şi plină de scârbe a mărturisitorilor celor tăinuiţi şi necunoscuţi. Va fi fericit dacă va avea şi un Stareţ neînşelat, care să-l povăţuiască, să-l sprijine şi să-l încredinţeze că sporeşte în virtute cu ajutorul Harului lui Dumnezeu.

„În primii ani ai nevoinţelor mele eu nu am avut un povăţuitor care să mă înţeleagă şi de aceea am suferit mult din pricina neştiinţei, a ocărilor şi a batjocoririlor celor din jurul meu, ale celor ce se aflau întotdeauna înaintea mea".

Război împotriva mâniei

Stareţul Iosif nu a cedat nici măcar o singură dată la aţâţările patimii mâniei, ci cu osândire de sine şi cu rugăciune le înăbuşea pe toate înlăuntrul său. Şi astfel, cu ajutorul lui Dumnezeu a ajuns la desăvârşita omorâre a acestei patimi.

Odată Stareţul, istovit fiind de foame, a spus:

– Arsenie, hai să mergem la Mănăstirea Kutlumusiu, unde se prăznuieşte astăzi hramul, ca să mâncăm puţin peşte şi să ne întărim.

Renumita mănăstire se află în centrul Sfântului Munte, lângă Karyes[52], şi are hramul la 6 august, de praznicul Schimbării la Faţă.

Cei doi asceţi s-au desfătat de privegherea praznicală, care în Sfântul Munte durează de obicei între zece şi douăsprezece ore. Apoi s-au pregătit să meargă şi ei în trapeză, ca să mănânce împreună cu părinţii. Înainte de masa de obşte din ziua hramului se trag clopotele şi are loc o procesiune măreaţă care începe din biserică. În frunte merge episcopul împreună cu egumenul mănăstirii, urmaţi apoi de părinţi şi de închinători.

Dar Stareţul şi părintele Arsenie aveau rasele zdrenţuite şi cârpite, iar ei erau murdari şi desculţi. Din această pricină au venit ultimii, însă de îndată ce i-au văzut la uşa trapezei, nişte părinţi le-au spus:

[52] Capitala Sfântului Munte.

– Voi, afară! Afară!...

Şi i-au dat afară... Apoi au închis uşile. Se pare că îmbrăcămintea lor ascetică nu se potrivea cu strălucirea praznicului. Fireşte că o astfel de faptă te aţâţa spre mânie. Părintele Arsenie s-a umplut de mânie.

– Auzi, să ne dea afară călugării?!...

– Linişteşte-te! i-a spus Stareţul. Fii cu luare-aminte, căci altfel toată răsplata pe care am câştigat-o în seara aceasta la priveghere o vom pierde. Vei vedea că şi peşte vom mânca, nici nu ne vom mânia şi nici răsplata nu o vom pierde.

Stareţul avea o nobleţe deosebită. L-a luat pe părintele Arsenie şi au mers în spatele bucătăriei.

– Binecuvântaţi, părinţi! Puteţi să ne daţi şi nouă puţină mâncare?

– Da, părinţilor! Veniţi!

Şi le-au dat mâncare din belşug.

– Arsenie, ai văzut? Am şi mâncat şi ne-au dat să luăm şi la noi şi nici nu am păcătuit mâniindu-ne pe părinţi.

La început părintele Arsenie era furat cu uşurinţă de mânie, dar Stareţul era neclintit ca o stâncă în ceea ce priveşte răbdarea şi blândeţea. Însă şi nevoitorul Arsenie a reuşit în scurt timp să se asemene întru totul Stareţului său. Şi acesta este lucrul minunat la părintele: că orice virtute vedea la Stareţul său, se silea să o dobândească şi el. Pe când noi, noua generaţie, deşi citim nenumărate cărţi patristice, nu vrem să punem început bun. Puţini sunt aceia care o fac.

Război împotriva grăirii în deşert

Stareţul Iosif a înţeles foarte bine vrednicia tăcerii.

Tăcerea, spunea el mai târziu ucenicilor săi, este cea mai mare şi cea mai rodnică virtute. Pentru aceasta şi Părinţii purtători de Dumnezeu au numit-o „nepăcătuire". Primul ei rod este moartea grăirii în deşert, apoi urmează întristarea cea după Dumnezeu, după care vin gândurile cele smerite şi luminoase din care se naşte sfânta curgere a lacrimilor celor izvorâtoare de viaţă.

Odată Starețul Iosif a avut o oarecare treabă la Marea Lavră, deoarece Schitul Sfântului Vasilie depinde de aceasta din punct de vedere administrativ.

Când a ajuns la mănăstire, în curtea acesteia erau adunați câțiva părinți și vorbeau. De îndată ce părinții l-au văzut pe Stareț – auziseră de faima sa de ascet –, au vrut să-l încerce. Și aceasta pentru că părinții athoniți, ca moștenitori ai experienței ascetice, cunosc bine că cei înșelați sau falșii asceți sunt întotdeauna mândri, iubitori de voie proprie și răspund împotrivă.

– Ia vino-ncoace!, l-au strigat ei.

– Binecuvântați!, a răspuns Starețul.

– Stai aici în mijloc!

– Să fie binecuvântat!

– Acum ia-o p-aci și pleacă!

– Să fie binecuvântat!

După ce l-au încercat astfel, părinții spuneau cu uimire:

– Acesta este un adevărat călugăr!

Dimpotrivă, grăirea în deșert izgonește toate cele bune. De aceea și Starețul Iosif toată viața a cultivat cu osârdie această maică a virtuților.

Atunci când Starețul voia să meargă undeva cu părintele Arsenie, păstrau între ei o distanță de 15-20 de metri și rosteau rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!". Nu mergeau împreună, pentru a nu fi biruiți de diavolul grăirii în deșert, căci știau că de la aceasta începe apoi judecarea aproapelui și toate celelalte rele. Căci ispititorul caută prilejul să-l arunce pe om în păcat. Dacă se întâlneau cu cineva pe drum, spuneau „Binecuvântați", înclinându-se puțin, iar apoi își continuau rugăciunea. Celălalt ce mai putea spune? Nimic.

Părintele Arsenie, simplu cum era, la început nu era atât de atent. Astfel, atunci când un monah trecea pe lângă dânsul, îl întreba:

– Ce faci, frate?

Și apoi începeau discuția: „Ce mai face cutare? Celălalt cum se mai simte? Cutare face rucodelie?". Adică părintele Arsenie

începea grăirea în deşert. Stareţul, care auzea discuţia, se oprea în drum şi-l aştepta cu răbdare. Când părintele Arsenie îl vedea pe Stareţ gânditor, îşi venea întru sine şi-şi zicea: „Vai, ce-am făcut!". Iar când străinul pleca, Stareţul îi spunea:

– Cum stă treaba, părinte Arsenie? L-ai spovedit? E bun de preot?!!

– Iarăşi am grăit în deşert. Iertaţi!

Deşi era mai mare ca vârstă, recunoştea atunci când greşea şi el însuşi mărturisea: „Dacă nu m-ar fi mustrat cu asprime, m-aş fi pierdut".

Uneori îi apuca noaptea pe drum şi nu reuşeau să se întoarcă la coliba lor. Atunci părintele Arsenie spunea:

– Nu mergem la vreo chilie să înnoptăm?

– Nu, părinte Arsenie, răspundea Stareţul, nu mergem. Căci de vom merge, vom pierde rugăciunea, vom grăi în deşert, vom auzi şi lucruri care nu sunt folositoare. Se poate să cădem şi în judecare ascultând ce ne vor spune când despre unul, când despre altul. Mai bine să stăm afară în frig şi să ne facem privegherea şi metaniile noastre decât să judecăm. Oricum, ceva duhovnicesc nu vom auzi.

Ce râvnă pentru nevoinţă! Preferau să stea afară în frig şi în ploaie decât să ceară găzduire la vreo chilie, ca nu cumva să vorbească în deşert.

Adeseori, când voiau să meargă la Karyes sau în altă parte, îşi puneau canon să nu mănânce, nici să bea, nici să vorbească, până când se vor întoarce la coliba lor.

Părintele Arsenie mărturisea că: „Am mers la Karyes, ne-a făcut treburile şi ne-am întors, dar nici nu am flămânzit, nici nu am însetat, nici nu am obosit, nici nu am vorbit în deşert". Aceasta este puterea credinţei şi a tăcerii.

Pentru a evita grăirea în deşert Stareţul Iosif călătorea rar cu corabia folosită în acea vreme în Athos, şi atunci doar dacă era neapărată nevoie. Iar atunci când călătorea, ca să meargă, de pildă, de la Schitul Sfintei Ana la Dafni[53], îşi pleca capul şi rostea

[53] Portul Sfântului Munte.

neîncetat: „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă! Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă!...".

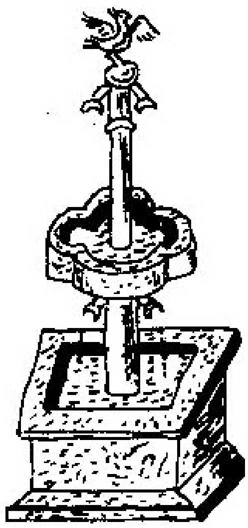
Odată s-a apropiat de el un părinte şi l-a întrebat:

– Ce faceţi, părinte Iosif? Părintele Arsenie cum o mai duce?

– Bine, bine. Binecuvântaţi! Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă!

Şi tăia vorbăria într-un chip politicos. O astfel de acrivie avea Stareţul Iosif!

Astfel se nevoia şi această rânduială a predat-o şi ucenicilor săi. Pentru aceasta s-au şi sfinţit şi au aflat Harul lui Dumnezeu, fiindcă s-au ostenit şi s-au nevoit, dovedindu-şi statornica lor bună-intenţie.

PRIMA OBŞTE DE LA SCHITUL SFÂNTULUI VASILIE

Părintele Ioan

În ciuda strădaniilor sale de a rămâne necunoscut, faima lui de mare ascet a început să se răspândească. Astfel, au început să vină lângă el diferiţi mireni şi monahi, care voiau să devină ucenici ai săi. Deşi se mâhnea că îşi pierdea liniştea, cu toate acestea nu-l lăsa inima să îi alunge. Îi primea pe toţi cu nădejdea de a transmite bogăţia pe care o aflase.

Primul mirean care a intrat sub ascultarea Stareţului Iosif a fost părintele Ioan din Epirul de Nord. În lume, ocupaţia sa fusese aceea de a arde lemne şi a le face cărbuni. A venit lângă Stareţ, iar acesta l-a făcut schimonah şi i-a dat numele Ioan.

Dar părintele Ioan, după un timp, a pierdut acrivia ascultării şi a început să nu-l mai odihnească pe Stareţul său.

Stareţul îi spunea:

– Părinte Ioane, fă câteva metanii în plus!

– Nu pot, Gheronda, răspundea el.

Văzând Stareţul că nu o scoate la capăt cu el în cele duhovniceşti şi ştiind că din pricina nelucrării vin asupra monahului toate răutăţile, îi spunea:

– Bine, fă atunci puţină rucodelie, căci avem cheltuieli.

– Nu pot, Gheronda.

Ce putea să-i spună şi Stareţul! Nu poţi să-l sfinţeşti pe celălalt cu sila. De aceea ceda şi-i spunea:

– Bine, fiul meu, atunci fă ce poţi.

Părintele Ioan a continuat să facă neascultare, iar Stareţul se mâhnea mult şi, fiindcă nu asculta sfaturile lui, a lăsat totul în seama lui Dumnezeu şi se ruga pentru el.

Adevăratul ucenic nu se teme de înşelare, deoarece prin smerenia ascultării taie acest drept. Văzând, aşadar, vicleanul vrăjmaş al mântuirii noastre neascultarea tânărului ucenic, a dobândit drepturi asupra lui şi i-a întins următoarea cursă:

Într-o noapte, pe când dormea, demonul a bătut la uşă şi i-a spus:

– Pentru rugăciunile... Scoală-te frate ca să-ţi faci canonul!

Vicleanul demon a spus: „Pentru rugăciunile”, dar nu a îndrăznit să zică şi restul rugăciunii. A rostit doar cuvintele „Pentru rugăciunile”, care erau neprimejdioase pentru el.

Părintele Ioan, crezând că este Îngerul său păzitor, s-a umplut de mândrie şi şi-a spus: „În sfârşit! Am ajuns la măsuri mari”. Şi astfel, s-a sculat şi a început cu râvnă privegherea sa. Dar Stareţului nu i-a spus nimic.

În noaptea următoare s-a petrecut acelaşi lucru. Şi s-a întâmplat aceasta în fiecare noapte o bună bucată de vreme. După ce s-a umplut de mândrie, diavolul i-a dat şi râvnă, pentru că rugăciunea fără smerenie nu este primită înaintea lui Dumnezeu. Părintele Ioan ajunsese să creadă că vorbea cu Îngerul său păzitor.

Aşadar, după ce a trecut puţin timp şi demonul a văzut că părintele Ioan a înghiţit momeala sa, a început să-l înveţe şi „cuvinte negrăite”. Monahul nu-l vedea pe demon, dar auzea vocea lui. Fireşte, printre primele lucruri pe care l-a învăţat a fost şi aceasta:

– Ia aminte să nu-i spui Stareţului tău că îţi vorbesc şi te învăţ lucruri cereşti, fiindcă nu am să mai vin şi astfel o să pierzi ajutorul meu.

Atunci el s-a gândit: „Decât să-l pierd pe Îngerul meu, mai bine să nu-i spun nimic Stareţului”. Şi astfel diavolul, nemaifiind deranjat de nimic, a început să-i împletească cursa. Părintele Ioan a ascuns, aşadar, pentru un timp gândurile sale faţă de Stareţ.

Stareţul însă, ca un iscusit părinte duhovnicesc, a început să se neliniştească văzându-i această comportare şi l-a întrebat:

– Părinte Ioane, cum merge nevoința?
– Bine, Gheronda, foarte bine.
– Nu ai nici un gând să mărturisești?
– Nu, nu, sunt foarte bine.

Starețul, respectând răspunsul său, nu a mai continuat să-l întrebe, dar a început să se roage pentru el. După ce părintele Ioan a lepădat ajutorul lui Dumnezeu și nu a mai mărturisit nimic Starețului său, diavolul și-a spus: „De acum este al meu. Să-i dau ultima lovitură".

Astfel, peste câteva zile i-a spus:

– Acum se luminează pentru Duminică. După slujba de la biserică te aștept în cutare loc, căci voi veni să te iau la Cer. Va veni cu un car de foc însuși Proorocul Ilie și el te va conduce înaintea Sfintei Treimi, ca să vezi Raiul și să te desfătezi de multe alte minunății.

Între timp Starețul, după ce a făcut multă rugăciune pentru el, a început să simtă o mare neliniște pentru părintele Ioan. L-a chemat la chilie și i-a cerut să-i mărturisească gândurile. Acela s-a lepădat zicând că nu are ce să-i mărturisească. Starețul însă l-a silit și atunci acela i-a spus:

– Gheronda, iertați-mă, dar cu binecuvântarea Sfinției Voastre m-am învrednicit să mă rog împreună cu Îngerul meu păzitor. Ne-am înțeles ca mâine seară să coborâm împreună la părintele Matei ca să mă împărtășesc, iar apoi va coborî Proorocul Ilie să ia sufletul meu cu un car de foc.

– Nu cumva ți-a spus să nu-mi zici nimic?
– Da, mi-a spus.

Nu a apucat bine să termine aceste cuvinte, că îndată Starețul i-a tras o scatoalcă puternică. Au fugit atunci și caii și călăreții.

– Bre, înșelatule, diavolul vrea să te arunce de pe vreo stâncă ca să mergi în iad și tu nu vorbești?!
– Bine, Gheronda, dar cum este cu putință?
– Dacă ar fi fost Îngerul lui Dumnezeu, nu ți-ar fi zis să nu-mi spui nimic mic, care sunt Starețul tău. Starețul lucrează împreună cu Îngerii, pentru că și el este rob al lui Dumnezeu, la fel ca și Îngerii. Dacă ți-a spus să nu descoperi nimic, înseamnă că nu a fost Înger, ci un demon viclean care a vrut să te arunce în moarte

sufletească. Mergi, aşadar, fiul meu, la chilia ta! Să nu vii la biserică, ci să rămâi să vezi dacă va mai veni îngerul.

Cuvintele Stareţului l-au cutremurat cu totul. Vrând-nevrând, a ascultat şi a mers la chilia sa. Şi întocmai cum i-a spus Stareţul, aşa s-a şi petrecut. Diavolul nu a mai venit ca Înger luminos al lui Dumnezeu, ci aşa cum era în realitate, urât şi negru, şi i-a spus cu mânie:

– Nu ţi-am spus, bre călugăre ramolit, să nu spui taina noastră Stareţului?

La auzul acestor cuvinte părintele Ioan a îngheţat de frică. A alergat îndată la Stareţ, a căzut la picioarele lui şi i-a mărturisit toate cu multă recunoştinţă.

Iată ce face povăţuitorul duhovnicesc! Luminarea lui Dumnezeu şi experienţa Stareţului nu l-au lăsat să piară. De aceea trebuie să arătăm desăvârşită încredere, deoarece toţi stareţii experimentaţi şi părinţii duhovnici veghează pentru sufletele fiilor lor duhovniceşti. În orice război al ucenicului, primul care se luptă pentru el este părintele duhovnicesc. Iar această ascultare se urcă la Dumnezeu, Care o primeşte şi o răsplăteşte din belşug cu Harul Său.

Altă dată părintele Ioan a fost cuprins de un cumplit război trupesc şi nu putea să se stăpânească. I-a mărturisit, aşadar, Stareţului lupta sa, iar acesta s-a rugat şi monahul Ioan s-a izbăvit şi nu a mai fost bântuit de acest război. Cu toate acestea nu l-a odihnit cu desăvârşire pe Stareţul său.

Odată a venit la Stareţul Iosif un tânăr care voia să devină monah şi i-a spus:

– Gheronda, simt multă evlavie faţă de Sfinţia Voastră şi vă iubesc mult. Vreau să mă fac monah.

– Aşa să fie, fiul meu. Hristos nu alungă pe nimeni. Uite, aici este chilia ta, aici este patul tău. Din această clipă vei face ascultare desăvârşită.

Însă după câteva zile a început neascultarea. Ucenicul nici măcar nu arăta dorinţa de a se îndrepta.

În urma acestei purtări Stareţul l-a chemat şi i-a spus:

– Ia vino, fiul meu! Ia-ţi frumos hăinuţele, pune-le sub braţ şi du-te! Dacă de pe acum îţi faci voia, poimâine ni te vei sui în cârcă.

Şi i-a dat drumul să se ducă la casa sa.

Stareţul îngăduia neputinţele fraţilor începători până la un punct, apoi însă devenea foarte aspru. Iar aceasta o făcea tot din dragoste. Le spunea ucenicilor un lucru o dată, de două ori, de trei ori; dar mai mult, nu.

Părintele Atanasie

Aşa cum am spus mai înainte, părintele Atanasie era fratele după trup al Stareţului. A venit lângă el îndată după vindecarea sa în urma acelui accident la Marină, în anul 1933. Era foarte cultivat pentru acea vreme, absolvent cu notă maximă al Şcolii Superioare de Comerţ. Era şi un foarte bun caligraf.

Printre numeroasele daruri pe care le avea era şi cel al muzicii. Pe când se afla în lume învăţase muzică occidentală şi să cânte la vioară. Când a venit în Sfântul Munte a învăţat foarte bine de la bătrânul Modest şi muzică bizantină. Avea o voce minunată şi o rezistenţă atât de mare, încât putea duce singur o priveghere de şapte-opt ore, cu toate citirile şi cântările ei. Cu toate acestea, în ciuda calităţilor sale intelectuale, care pentru acea vreme erau de invidiat, părintele Atanasie avea multă smerenie şi nu le dădea nici o importanţă. Atât de indiferent era faţă de acestea, încât nici măcar nu-şi amintea că a studiat.

De asemenea, avea o uimitoare putere şi rezistenţă trupească. Mai mult decât toţi ceilalţi, el mergea pe la mănăstiri şi schituri pentru treburile obştii. Lua rucodelia şi o dădea pe la mănăstiri în locul alimentelor, hainelor sau oricărui alt lucru care era necesar. A făcut această ascultare ani de zile, deşi avea probleme cu inima şi o astmă ereditară.

Pentru a evita întâlnirile cu diferiţi monahi şi grăirea în deşert care ar fi urmat, umbla de obicei noaptea. Toţi cei care au călătorit vreodată noaptea printre stânci şi pe cărările greu de

străbătut ale Sfântului Munte cunosc cât de periculos este acest lucru.

Purta o dulamă zdrenţuită, plină de petice, şi, ţinând în mână o metanie mare, mergea rostind Rugăciunea lui Iisus.

Vechii asceţi din Athos şi-l amintesc şi astăzi cum umbla noaptea cu o traistă foarte mare în spate, de mărimea unui dulap. Atât de mult s-a ostenit în această ascultare, încât până şi picioarele i s-au strâmbat. Pentru toate aceste osteneli pe care le-a făcut umblând noaptea Stareţul i-a spus odată:

– Se va scrie în istoria Sfântului Munte că părintele Atanasie, fratele Stareţului Iosif, s-a ostenit atâta.

– Ei, Gheronda, nu mai spune aşa! Eu sunt o adevărată lepădătură.

– Ba da, părinte Atanasie, este aşa cum îţi spun. A rămas vreun drum pe care să nu fi mers încărcat cu greutatea în spate?

Odată, întorcându-se la chilie dimineaţă, după ce părinţii terminaseră obişnuita lor priveghere, a bătut în poarta de afară.

– Voi merge eu să deschid, a spus Stareţul. Cine este acolo?

– Este cel pe care l-a văzut Sfântul Macarie cu tigvuliţele (adică diavolul, numindu-se astfel pe sine diavol), a răspuns părintele Atanasie.

– A, părintele Atanasie! Intră înăuntru!

Stareţul a cunoscut după voce că era fratele său. I-a deschis şi părintele Atanasie, cu capul albit şi cu cocoaşa pe care a dobândit-o din căratul greutăţilor, a intrat înăuntru având în spate traista, pungile şi coşurile.

– Cu adevărat, i-a spus Stareţul, semeni cu acela cu tigvuliţele: traista până sus, coş pe aici, coş pe acolo, pungă pe aici, sticlă pe acolo. Eşti blindat ca un rac.

Părintele Atanasie nu avea aceeaşi jertfire de sine precum Stareţul. Cu toate acestea însă aducea slujiri preţioase, căci, deplasându-se el peste tot unde era nevoie, le dădea Stareţului şi părintelui Arsenie prilejul de a se ocupa mai mult cu nevoinţa isihastă şi cu Rugăciunea minţii.

Starețul Iosif împreună cu Părintele Atanasie,
fratele său după trup

Stareţul Iosif nu voia să devină preot, deşi era foarte curat şi neîntinat încă din lume. Şi aceasta pentru ca să nu se preocupe cu Sfintele Liturghii şi cu slujirea preoţească şi astfel să poată avea mintea neräspândită şi să se poată dărui cu totul lucrării Rugăciunii minţii. Atât de mare era dorinţa sa de linişte, încât nu-l atrăgea marea vrednicie şi Taină a Preoţiei, pe care nu o desconsidera deloc, de vreme ce este centrul întregii vieţi bisericeşti ortodoxe.

De aceea, îi spunea părintelui Arsenie:

– Dacă vom deveni preoţi toţi, ne vor spune: „Vino la această colibă ca să liturghiseşti, mergi la priveghere la cutare schit, vino la cutare mănăstire...". Şi în felul acesta nu ne vom putea păstra rânduiala. Prin urmare nu ne trebuie Preoţia. Vom găsi noi un preot ca să ne facă din când în când Sfânta Liturghie, pentru a ne putea împărtăşi cu Preacuratele Taine.

Deşi părintele Atanasie avea o rezistenţă mai presus de fire şi era un mare iubitor de osteneală, cu toate acestea era neputincios în războiul cu gândurile. Nu rostea Rugăciunea neîncetat, aşa cum învăţa Stareţul, şi din această pricină era mult chinuit de acest război. Ba mai făcea şi neascultări şi adeseori îşi săvârşea voia proprie. Şi astfel cădea în deznădejde, dar din fericire era Stareţul care îl sprijinea.

Pentru părintele Atanasie se ruga în afară de Stareţul Iosif, părintele Arsenie şi ieromonahul Efrem. Odată Stareţul a spus:

– Astăzi m-am rugat pentru Atanasie atât de mult, încât este cu neputinţă ca Dumnezeu să nu-l miluiască.

A fi părinte duhovnicesc este o nevoinţă grea, căci părintele duhovnicesc trebuie nu numai să dea pilda cea bună, dar să şi rabde neîncetat neputinţele şi greşelile fiilor săi duhovniceşti. Cât de ostenitoare este lucrarea părintelui duhovnicesc şi ce mari răspunderi are! De vreme ce, aşa cum spun Sfinţii Părinţi, „mai grea decât toate este povăţuirea sufletelor".

Griji, osteneli, ispite, întristări, suspine, temeri, nelinişti, agonii, rugăciune cu lacrimi, sfătuiri, mângâieri, mustrări, toate acestea caracterizează viaţa părintelui duhovnicesc. Părintele

duhovnicesc şi stareţul suferă foarte mult până când Hristos ia chip în fiii săi duhovniceşti. Deoarece fiecare om este diferit şi se deosebeşte unul de celălalt, precum bumbacul de fier. Unele suflete se lasă convinse cu multă uşurinţă, pe când altele au nevoie de cuptorul ispitelor pentru a se înmuia. Şi cu cât caracterul ucenicului este mai dificil, cu atât mai grea este lucrarea duhovnicului şi a stareţului. Cu privire la acest subiect Stareţul scria din experienţa sa:

„Cel mai bine ar fi fost ca toţi să aibă un caracter bun, să fie smeriţi şi ascultători. Dar dacă se va întâmpla ca cineva să aibă firea mai tare decât fierul, să nu deznădăjduiască. Este nevoie de luptă, dar cu Harul lui Dumnezeu poate birui. Dumnezeu nu este nedrept ca să ceară altceva decât ceea ce a dat. În măsura în care a dat darurile, în aceeaşi măsură cere şi lucrarea lor”[54].

Ca om, părintele Atanasie se abătea de la calea cea dreaptă, dar Dumnezeu vedea ostenelile pe care le făcea pentru obşte, şi mai ales stăruinţa lui în pocăinţă şi dorinţa lui de îndreptare. Uneori, când Stareţul se pornea să-l ocărască, părintele Atanasie spunea cu smerenie:

– Loveşte-mă, Gheronda, ca să mor odată!

Cu toate acestea, în ciuda caracterului său dificil, părintele Atanasie l-a slujit cu multă sârguinţă pe Stareţ. Fapta cea bună pe care o făcea părintele Atanasie era că, deşi întâmpina greutăţi atât de mari în viaţa duhovnicească, cu toate acestea nu şi-a părăsit Stareţul, ci a rămas în ascultarea muceniceascăpână la capăt. Astfel, încet-încet, căzând şi mereu ridicându-se şi punând început bun, a ajuns la cunoaşterea propriei sale slăbiciuni. Şi cu ajutorul acesteia a putut răbda continua pedagogie a Stareţului. Astfel a ajuns la o adâncă smerenie, iar pe aceasta s-a clădit lepădarea de sine.

Deoarece părintele Atanasie se ostenea mereu cu căratul, se întorcea de multe ori la ore nepotrivite. Din această cauză, ca să nu deranjeze tipicul obştei, Stareţul Iosif i-a făcut o colibă mică în afara chiliei. Aşadar, în această chilie micuţă avea o sobă şi două scânduri în loc de pat. Abia de mai prisosea puţin loc ca să-şi facă metaniile.

---

[54] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 46.

Părintele Atanasie venea foarte ostenit de la ascultarea sa, își făcea îndatoririle duhovnicești, după care îl lua somnul stând în genunchi. Adormea pe unde apuca. De multe ori iarna adormea sprijinindu-se de soba încinsă, dar nu se ardea, pentru că îl păzea Dumnezeu.

Uneori, atunci când intra în chilia sa ca să se odihnească după atâta osteneală, găsea acolo și câte o viperă. El însă îi spunea cu nepăsare: „Dacă vrei, mușcă-mă!". Și apoi cădea frânt de oboseală ca să se odihnească, iar vipera pleca. Acest om trăia în chip minunat; îl izbăvea Harul lui Dumnezeu.

Părintele Atanasie a ajuns să fie renumit în Sfântul Munte pentru traistele sale uriașe. Așa cum am mai spus, umbla noaptea, dar cum reușea să nu alunece în vreo prăpastie cu greutăți atât de mari în spate, numai Dumnezeu cunoaște.

Odată venea de la îndepărtatul Schit al Noii Tebaide. Mănăstirea Sfântul Pavel avea vie acolo, în regiunea Monoxilitis, iar el a mers să ia niște struguri. Apoi a trecut Muntele de partea cealaltă și a mers la Mănăstirea Konstamonitu, de unde a luat legume. Apoi s-a mai dus și pe la încă două mănăstiri și a luat și de acolo alimente. La sfârșit a apucat pe drumul de întoarcere, purtând în spate o traistă uriașă, ce semăna cu un dulap, câteva sacoșe agățate de centură și altele pe care le ținea în mâini. Era mai încărcat decât un catâr.

Și astfel, împovărându-se din dragoste cu toate aceste alimente, a apucat pe drumul de întoarcere și a ajuns la arsanaua Mănăstirii Sfântului Pavel. Acolo, zărindu-l pe barcagiu împreună cu fiul său, i-a strigat:

– Unde mergi?

– Merg la Schitul Sfintei Ana.

– Mă iei și pe mine?

– Te iau.

S-a urcat în barcă cu traista în spate și, transpirat cum era, s-a gândit: „Să nu scot traista ca să nu răcesc. Mai bine s-o țin în spate". Fiind foarte ostenit, a ațipit. Însă la o mișcare bruscă a bărcii părintele Atanasie a căzut în mare. Și deși fusese marinar, nu știa deloc să înoate.

– Vai, tată!... S-a dus călugărul, s-a scufundat!...

– Amar nouă, o să mergem şi la închisoare acum!, a strigat deznădăjduit barcagiul.

Din fericire însă, l-au pescuit cu vâslele, l-au ridicat şi l-au pus în barcă. Tot drumul aşa a stat, ud leoarcă şi cu traista în spate; a coborât la arsanaua Schitului Sfintei Ana, iar de acolo a urcat la Stareţul său ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Războiul gândurilor i-a pricinuit o adâncă prihănire de sine şi această lepădare de sine mai presus de fire, care îl făcea să nesocotească orice primejdie.

Aşa cum am mai spus, Părintele Atanasie era foarte chinuit de războiul gândurilor. Uneori aceste războaie deveneau comice.

Odată, pierzându-şi răbdarea, părintele Atanasie a spus:

– De vreme ce ispitele nu se mai termină, o să mor şi gata!

– Şi ce-o să faci?, l-a întrebat Stareţul.

– O să fac greva foamei! Nu voi mânca până ce mă va lua Dumnezeu.

– Fă greva foamei!, i-a răspuns Stareţul. Părinte Arsenie, lasă-l să facă greva foamei!

Stareţul era un comandant înţelept. Cu minunatul său dar al discernământului Stareţul a înţeles că nu-l puteau convinge prin cuvintele sale. L-a lăsat, aşadar, să se topească de foame. Iar părintele Atanasie, timp de şapte zile, nici nu a mâncat, nici nu a băut. Stătea în biserică sprijinindu-se într-un toiag şi cu metania în mână. Ne miram şi noi cum de, atât de slab fiind, mai stătea în picioare. Şapte zile fără mâncare, apă şi somn şi încă mai trăia! Era foarte aspru. Deşi trecuseră şapte zile, vedea că încă nu începuse să flămânzească.

– Mănâncă ceva, părinte Atanasie!, i-a spus Stareţul.

– Nu, lasă câinele să moară!

„Las' că te aranjez eu", s-a gândit Stareţul. Apoi a strigat tare, aşa încât să-l audă toţi:

– Părinte Arsenie, fă nişte turte prăjite!

Aceasta a spus-o gândindu-se că astfel va „gâdila" nasul părintelui Atanasie.

A început, aşadar, bătrânul Arsenie să prăjească. Tot locul acela s-a umplut de fum şi de miros. Astfel, la toţi părinţii li s-a făcut poftă de turte şi fiecare a mâncat câte două-trei. Părintele Atanasie privea... La sfârşit nu a mai răbdat din pricina mirosului puternic şi a foamei şi a spus:

– Haide, măi copile, că eu oricum nu mor!

– Ei, de vreme ce nu o să mori, mănâncă!, îi spuse Stareţul. Uite ai aici turte prăjite.

– Da, Gheronda, voi mânca, că şi aşa nu mor.

– Hai, părinte Arsenie, prăjeşte şi pentru părintele Atanasie care este atât de flămând.

Şi a început să mănânce. A luat o turtă, două, trei, patru, cinci, şase, şapte! Oare unde intrau atâtea? Stomacul să-i fie atât de slăbit din pricina nemâncării, iar el să mănânce acest aluat prăjit! Era un om mai presus de fire. A ajuns la şapte!

– Ei, nu mai prăjesc alta!, a spus părintele Arsenie supărat. Când o să te saturi? Şapte ai mâncat...

– Părinte Arsenie, a răspuns el liniştit, dacă voi mai deschide încă o gaură la centură, vei prăji încă şapte.

Atunci părintele Arsenie a lăsat tigaia şi i-a spus:

– Ia tu tigaia şi prăjeşte! Ia şi făina şi fă-ţi câte vrei!

Şi zicând acestea, s-a ridicat şi a plecat.

Părintele Atanasie, în ciuda neascultărilor şi a ostenelii pe care i-o pricinuia Stareţului, avea şi descoperiri dumnezeieşti. Odată, când toţi părinţii se aflau în bisericuţa lor, la sfârşitul Liturghiei se apropie de Stareţ şi-i spune:

– Gheronda, oare ce să fie ceea ce am văzut? Aşa cum stăteam în strană, l-am văzut pe părintele Efrem cu un toiag în mână, iar de-a dreapta şi de-a stânga eraţi Sfinţia Voastră şi părintele Arsenie.

Atunci Stareţul a înţeles că fusese o descoperire dumnezeiască pentru ucenicul său Efrem. Dar ca să-l ferească de mândrie şi pe el şi pe părintele Efrem, i-a spus:

– Haide, pleacă! Dormi în biserică şi de aceea visezi.

Adeseori unii monahi îi spuneau Stareţului că părintele Atanasie este un adevărat Înger, iar el le răspundea:

– Este înger, dar să luați aminte să nu-l călcați pe aripă.

Iar aceasta o spunea fiindcă uneori părintele Atanasie se mânia.

Până la adânci bătrâneți părintele Atanasie s-a ostenit foarte mult; o făcea din dragoste ca să-i odihnească pe frații săi, pentru a avea răsplată de la Preadulcea noastră Maică. De când obștea s-a mutat la Noul Schit, el a rămas la Chilia Adormirii Maicii Domnului până aproape de sfârșitul vieții sale.

La bătrânețe, când starea sănătății sale s-a înrăutățit, Starețul Iosif i s-a arătat în vis și i-a spus să se închinovieze la Mănăstirea Filotheu.

Îi putreziseră picioarele din pricina mersului pe jos și a mâncărurilor necurate pe care le mânca. Tot ce era necurat, părintele Atanasie mânca. Și aceasta o făcea din pricina marii lui smerenii. Astfel, i-au putrezit picioarele în așa hal, încât găurile îi ajunseseră până la os. Îl mâncau viermii de viu. Rănile îi miroseau atât de urât, încât nu puteai nici măcar să le privești.

Părinții de la Mănăstirea Filotheu își amintesc că, deși părintele Atanasie nu putea să pășească, cu toate acestea se plângea că nu-i dădeau vreo ascultare și striga:

– Părinților, nu mă lipsiți de răsplată!

Chiar și paralizat fiind, nevoitorul Atanasie voia să se ostenească, pentru a nu se lipsi de răsplata sa cerească. Astfel a devenit o pildă luminoasă pentru frații din mănăstire. Mulți sunt cei ce s-au smerit când i-au văzut nevoința. Chiar și acum, după atâția ani, și-l amintesc pentru nevoința sa și pentru eroicele sale isprăvi ascetice.

Părintele Sava Filotheitul se străduia să-i aline puțin durerile și să-i curețe rănile, dar starea lui era înfricoșătoare. Viermii se ascundeau în cărnurile sale putrede ca într-un burete. O, cât de urât mirosea, atât el, cât și chilia sa, din pricina viermilor și a cărnurilor sale putrede, de vreme ce picioarele i se cangrenaseră într-un stadiu avansat! Însă părintele Atanasie a făcut răbdare până la sfârșit fără să murmure. A plecat din această viață ca un mucenic.

În 1983 a fost nevoie să ies din Sfântul Munte şi părintele Atanasie a folosit acest prilej pentru a se întoarce înapoi, la iubita sa chilie de la Noul Schit, acolo unde trăise atâţia ani ca ascet, acolo unde adormise Stareţul şi fratele său. Însă acum nu mai putea merge pe picioare. Îi putreziseră până la os.

Cu toate acestea a plecat de la Filotheu, dar după o jumătate de oră de mers, nu a mai rezistat şi s-a prăbuşit la pământ, între nişte rugi, rămânând singur şi neajutorat. Au trecut zile întregi până când părinţii l-au găsit. Apoi m-au înştiinţat să mă întorc la mănăstire. Îndată ce am ajuns la mănăstire, am şi alergat la locul unde se afla. Când l-am găsit, i-am spus:

– Hai, părinte Atanasie, întoarce-te la mănăstire! (Avea o slăbiciune pentru mine, mă iubea mult).

– Pentru tine mă voi întoarce. Altfel nu m-aş mai întoarce.

– Unde te duceai?

– La chilia mea de la Noul Schit.

– Dar Sfinţia Ta nici picioarele nu le poţi târî. Te-au găsit după atâtea zile căzut şi dacă n-ar fi dat de tine atunci, ai fi murit ca un câine în vie. Vino să rămâi la noi! O să te pomenim, îţi vom face patruzeci de Liturghii. Rămâi în chinovie, ca să pleci de aici ca un vieţuitor de chinovie. Stareţul se va bucura.

– Ei, atunci să mă întorc.

A primit să se întoarcă, ca să nu moară făcându-şi voia proprie. Era şi un adevărat ascultător.

Nu au trecut multe zile şi a adormit la 11 septembrie 1983, la vârsta de şaptezeci şi şase de ani. A adormit ca un ascultător, ca vieţuitor de chinovie, răbdând fără să murmure dureri înfricoşătoare, în smerenie adâncă. A avut un sfârşit cuvios. A plecat să-l întâlnească pe iubitul său Stareţ şi frate. A plecat să se desfăteze de roadele ostenelilor sale muceniceşti şi ale nesfârşitelor sale călătorii şi cărăuşii.

Iar egumena Sfântului Munte, Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, ce a rânduit ca să-l slăvească? S-au aflat la înmormântarea lui trei episcopi. Chiar şi egumen să fi fost, tot nu ar fi avut la înmormântarea sa trei episcopi. Dar aceasta a iconomisit-o Preadulcea noastră Maică.

Părintele Ermolae

Odată a mers la Stareț un monah, pe nume Ermolae, care era foarte simplu. Își pierduse ceasul și îl căutase peste tot, dar nu l-a putut găsi. După câteva ore, văzându-l mâhnit, Starețul i-a spus:

– Ei, părinte Ermolae, nu-i nimic. Putem să-ți luăm altul.

– Știu că putem să luăm altul, i-a răspuns părintele Ermolae, dar eu mă mâhnesc pentru că l-am târât după mine pe Îngerul meu păzitor și l-am obosit.

Uneori Starețul, pentru a-l face să răbufnească, îl necăjea puțin pe părintele Ermolae:

– Părinte Ermolae, știi glasurile?

– Eu? Cum să nu știu? Îmi rotunjesc gura după cum îmi sună mie fiecare glas.

Altădată părintele Ermolae a mers să învețe cum se țes flanele la războiul de țesut. Când s-a întors, Starețul l-a întrebat:

– Părinte Ermolae, poți să-mi faci o flanelă?

– Eu să nu pot? Cum să nu pot? Dacă bag suveica pe acolo și trag repede cu spata[55], flanela iese imediat pe dedesubt.

Lângă Stareț au venit să se supună și oameni culți și înaintați în vârstă precum: părintele Atanasie Valsamakis farmacistul, părintele Atanasie Kabanaos, medicul din Lavra, părintele Gherasim Menaghias chimistul, părintele Efrem duhovnicul de mai târziu din Volos și alții. Dar în afara fraților care erau stabili în obște veneau în vizită și mulți alții, iar unii dintre ei rămâneau mai mult timp.

Starețul îi silea pe toți să facă o asceză aspră. De obicei le dădea o cutie de conservă cu puțin posmag muiat în ea. Aceasta era hrana pe o zi întreagă. De asemenea le poruncea să urmeze rânduiala de rugăciune pe care el însuși o respecta: toate slujbele trebuiau săvârșite cu șiragul de metanii și cultivată tăcerea „întru

[55] Piesă la războiul de țesut formată dintr-un sistem de lamele paralele fixate la ambele capete, formând un fel de pieptene cu două rădăcini printre dinții căruia trec firele de urzeală.

cunoştinţă". În realitate însă obştea se silea din greu să-l poată urma pe Stareţ, fiindcă acesta trăia o viaţă foarte înaltă.

De pildă, Stareţul l-a întrebat odată pe unul din ucenicii săi:

– Cum ai petrecut noaptea la rugăciune? Ai avut lacrimi sau vreo vedenie?

– Ah, răspunse acela, m-au mâncat puricii.

– Vai, pe cine am luat împreună cu mine, ce fel de oameni am luat pe Athon!

Cei care voiau să devină pustnici aveau multă evlavie la Stareţ şi bunăvoinţă, dar ca oameni înaintaţi în vârstă se îngreuiau să urmeze tipicul său atât de aspru. Astfel creeau probleme, cerând pogorământ şi schimbarea tipicului. Pe de o parte aveau dreptate, deoarece rânduiala Stareţului era foarte aspră, iar ei erau în vârstă. Pe de altă parte, ei singuri aleseseră să urmeze cel mai aspru mod de viaţă ascetică, cel din pustia Sfântului Vasilie.

Stareţul, ca pustnic şi isihast, nu ceda câtuşi de puţin la cerinţele ucenicilor săi. Cu toate acestea însă se mâhnea mult, fiindcă nici pe ei nu-i folosea, nici el nu-şi putea face în voie programul său ascetic. Pentru aceasta le şi spunea:

– Să plecaţi, părinţilor! Mergeţi în altă parte, căci eu nu pot să vă iconomisesc. Eu sunt un isihast, nu vă pot purta.

Aceştia însă cu nici un chip nu voiau să plece de lângă el, iar Stareţul se mâhnea mult pentru aceasta. Avea o mare dorinţă de a împărtăşi şi altora bogăţia sa duhovnicească, dar aceasta nu se face dintr-odată, în chip magic. Trebuie şi ucenicul să se ostenească pe măsură. Mâhnirea Stareţului pentru neputinţa duhovnicească a ucenicilor săi era nespus de mare. Într-o vedenie Stareţul Iosif a auzit o voce spunându-i: „Ce folos că au dascălul înaintea lor, dar nu ascultă ce le spune? Care este folosul?". Atunci a înţeles din proprie experienţă pentru care pricină marele isihast Calinic şovăia atât de mult să primească ucenici.

Această mâhnire a Stareţului se vede din următoarele rânduri pe care le scria în acea vreme:

„Văd sufletul meu mort şi din această pricină suspin deasupra lui. Sufăr, neliniştindu-mă pentru cele nouă suflete care îmi

împiedică calea. Fiindcă port răspundere şi mă mâhnesc. Căci alţii erau anii aceia în care se dădea monahilor putere şi tărie"[56].

Trupul său, istovit de reaua-pătimire a ascezei, devenise sensibil la boli şi la osteneală. Singura lui mângâiere erau credinţa şi rugăciunea. Dar şi acestea, cu îngăduinţa lui Dumnezeu, s-au împuţinat şi atunci întristarea nevoitorului Iosif a ajuns la culme.

Odată, pe când se afla cuprins de o mare întristare din pricina celor spuse mai sus şi se ruga cu lacrimi şi cu durere în întuneric, în chilia sa, a fost răpit în contemplaţie. Totul în jurul său a fost pătruns de o lumină mai presus de fire. Atunci L-a văzut pe Domnul, viu şi în mărime naturală, ţintuit pe Cruce, înconjurat de Lumina cea necreată. Din Preacuratele Sale Mâini şi Picioare curgea Sânge cu îmbelşugare. Şi atunci Hristos Şi-a ridicat capul şi l-a privit pe Stareţ zicându-i: „Iată câte am suferit pentru dragostea ta! Iar tu ce suferi? Tu nu poţi să rabzi o întristare?"[57].

Apoi iarăşi s-a lăsat întunericul. Odată cu aceste cuvinte întristarea s-a risipit. Stareţul s-a umplut de bucurie şi de pace şi a început să verse râuri de lacrimi. Se simţea pătruns de dragostea lui Dumnezeu şi se minuna de negrăitul pogorământ pe care Acesta îl făcuse oamenilor. De atunci a primit o mare mângâiere în întristări, suferinţe şi ispite. S-a întărit sufleteşte şi astfel a putut să-i poarte cu răbdare pe aceşti oameni până când ei singuri l-au părăsit.

Părintele Gherasim Menaghias

Părintele Gherasim se trăgea dintr-o familie bogată şi cu renume din Atena. Studiile şi le făcuse la Zürich.

Acolo, fiind tânăr, la vârsta incertitudinilor, s-a clătinat în credinţă, fiindcă la acea vreme în universităţile apusene era obligatoriu să se predea teoria evoluţionistă. Iar fără Dumnezeu toate sunt îngăduite.

Mai apoi s-a încurcat cu spiritismul, această plagă demonică. Însă Dumnezeu, din combinaţia acestor rătăciri a scos ceva

[56] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 185.
[57] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 72.

bun: tânărul Menaghias a cunoscut că există lumea duhurilor şi diavol. Atât de mult l-a înfricoşat aceasta, încât s-a întors cu toată puterea sa la învăţătura evanghelică a lui Hristos.

În 1905 şi-a întrerupt pentru puţin timp studiile ca să se înroleze ca voluntar în trupele lui Pavel Melas[58].

În 1920, la vârsta de treizeci şi nouă de ani, a mers în Sfântul Munte şi s-a făcut ucenic al stareţului Calinic Isihastul. Din nefericire însă, îl chinuiau trei boli incurabile şi fiindcă clima de la Katunakia nu-l ajuta, în 1925 stareţul său l-a trimis la Schitul Sfântului Vasilie, un loc uscat şi liniştit. Stareţul Iosif a ajuns acolo trei ani mai târziu, adică în 1928.

După câţiva ani, la îndemnul altor pustnici, părintele Gherasim a mers la Stareţul Iosif şi i-a mărturisit greutăţile pe care le avea din pricina bolilor. Întâlnirea lor trebuie să fi avut loc pe la sfârşitul lui 1934.

Stareţul Iosif, de îndată ce l-a ascultat, l-a compătimit şi i-a spus:

– Rămâi aici, căci pot să te ajut.

Părintele Gherasim avea cu el şi o valiză mică.

– Ce ai aici?, l-a întrebat Stareţul.

– Medicamente, Gheronda.

– Te vei face îndată bine, numai să crezi că Dumnezeu poate să te vindece. Să arunci toate aceste medicamente, sticluţele şi injecţiile jos pe stânci.

I-a spus toate acestea fiindcă şi-a dat seama că era dependent de acele medicamente.

– Bine, Gheronda, dar îmi vine greu, i-a zis părintele Gherasim.

– Aruncă-le, i-a repetat Stareţul, şi dacă o să iei ce-ţi voi da eu, o să te vindeci.

– Gheronda, dacă nu-mi voi lua medicamentele, voi muri.

– Am să-ţi spun eu ce să iei şi o să te faci bine.

– Şi ce să iau?

– Să mănânci sardele necurăţate, sărate.

Împotriva tuturor argumentelor lui raţionale Stareţul i-a spus pe un ton apăsat:

---

[58] Luptător în Războiul Macedonean (1893-1904).

– Trebuie să-ţi pui toată nădejdea în Dumnezeu şi lepădând cunoaşterea medicală lumească, să urmezi credinţei. Şi în loc de zece ori, să mănânci o singură dată pe zi.

– Şi dacă voi muri?

– Ca să murim am venit aici. Nu-ţi fie frică!

– Dar nu pot.

– Ei, atunci ce altceva să-ţi spun? Ori mă asculţi, ori mâine dimineaţă pleci.

– Bine, Gheronda, dar eu am venit lângă tine ca să mă faci bine.

– Ţi-am spus, ca să rămâi aici, vreau de la tine două lucruri: să arunci medicamentele şi să mănânci o dată pe zi.

– Gheronda, dar aceasta nu se poate.

– Foarte bine, fă cum te odihneşte! Dar în cazul acesta trebuie să pleci de aici.

– Nu pot, Gheronda.

Stareţul suferea mult, fiindcă nu reuşea să-l convingă, căci nu voia nici să plece, nici să creadă. Astfel, prima lor întâlnire a rămas fără roade, deoarece părintele Gherasim înfrunta situaţia cu logica. Şi aceasta pentru că nu cunoscuse până atunci din experienţă puterea credinţei.

Dar de îndată ce părintele Gherasim a mers la chilia sa, a văzut în acea noapte în vedenie pe Îngerul Domnului care i-a poruncit să facă ascultare de Stareţul Iosif: „Tot ce-ţi va spune, fă şi te vei face bine".

Când a auzit aceste cuvinte îngereşti, a alergat îndată la Stareţ şi a strigat:

– Gheronda... Gheronda!... Tot ce-mi vei spune, voi face.

– Vreau să faci ascultare începând de acum.

– Da, Gheronda. Să fie binecuvântat!

Au aşezat îndată masa şi i-au dat trei sardele sărate, pe care le-a mâncat cu tot cu cap. Iar Dumnezeu a găsit de cuviinţă să-l încerce doar trei zile, fiindcă Stareţul se ruga neîncetat pentru el.

După trei zile Stareţul a văzut în vedenie că părintele Gherasim era încolăcit de la picioare până la cap de un balaur care voia să-l sugrume şi striga cu disperare la Stareţ ca să-l izbăvească. Atunci Stareţul a ieşit pe balcon ţinând în mână un porumbel şi i-a

spus: „Gherasime, nu te teme, acest porumbel va veni să-l omoare pe balaurul care te sugrumă acum". Şi precum a spus, aşa s-a şi petrecut. Porumbelul l-a lovit de două-trei ori pe balaur cu ciocul în cap şi l-a omorât.

Când Stareţul şi-a venit întru sine, părintele Gherasim a intrat la el şi i-a spus cu bucurie:

– M-am făcut cu desăvârşire bine! Nu am cuvinte să-ţi mulţumesc. Cele trei boli au plecat! Trupul meu s-a făcut cu adevărat ca cel al unui copil mic.

La porunca Stareţului a aruncat în prăpastie cele două cutii cu medicamente. Din acea zi s-a izbăvit de boli şi a mâncat o dată pe zi. De atunci părintele Gherasim a început să aibă multă evlavie faţă de Stareţ, dar şi Stareţul îl iubea ca pe fiul său.

Părintele Gherasim a ajutat mult Sfântul Munte în timpul ocupaţiei germane. Deoarece ştia germană, a tradus Epistola Sfintei Chinotite către Hitler, în care îi cerea protecţia Sfântului Munte, fiindcă în acea perioadă exista un mare pericol care venea din partea bulgarilor şi a italienilor. Iar Hitler, răspunzând la această scrisoare, a trecut Sfântul Munte sub protecţia sa personală.

De asemenea, personalitatea sa puternică l-a ajutat să mijlocească înaintea germanilor şi astfel a izbăvit pe mulţi părinţi de la execuţie sigură. I-a ajutat şi pe părinţii de la Katunakia atunci când se primejduiau să moară de foame. L-a înştiinţat pe guvernatorul german de la Karyes, maiorul G. Steger, iar acesta a trimis 3000 ocale de grâu, pe care l-au împărţit pustnicii de acolo.

Însă atunci când părintele Gherasim a plecat de la Stareţul Iosif, s-a îmbolnăvit din nou. Văzând aceasta, s-a întors îndată la Stareţ şi i-a spus:

– Gheronda, una dintre bolile pe care le-am avut a revenit.

– Ce gânduri ai avut înainte de a se întoarce boala?

– Iată, am avut următorul gând: „Acum, că ai aruncat toate medicamentele, ce vei face dacă te vei îmbolnăvi din nou aici, în pustie, unde nu există medicamente?".

– Asta a fost. Datorită necredinţei tale te-ai îmbolnăvit din nou.

– Gheronda, te rog, fă-mă bine şi altădată voi lua aminte să nu mai fiu puţin credincios.

– Nu. Se vede că este voia lui Dumnezeu să ai această cruce. Îţi este de ajuns că te-ai vindecat de celelalte două boli. Acum vei face răbdare ca să iei şi răsplată.

Şi astfel a fost nevoit să iasă în lume, ca să se îngrijească puţin de boală. Când s-a întors, a continuat să trăiască în acea pustie lipsită de mângâiere cu multă lepădare de sine şi acrivie.

În 1957, când Stareţul Iosif a aflat că părintele Gherasim a venit la Mănăstirea Sfântului Pavel şi că se afla în ultimele clipe ale vieţii, a spus unui ucenic de-al său:

– Du-i acest posmag părintelui Gherasim şi spune-i că i-l trimit eu.

Ucenicul s-a dus şi i-a zis:

– Acesta ţi-l trimite Stareţul Iosif.

Părintele Gherasim s-a ridicat şi a întrebat cu uimire:

– Cine? Stareţul meu? Ştiţi ce Stareţ aveţi? Sunteţi fericiţi! Nu voi uita niciodată şederea mea lângă el. Acelea au fost cele mai bune zile din viaţa mea. Cât am fost lângă el, am fost monah. Îndată ce am plecat de la Stareţul Iosif, s-a dus călugăria mea.

Apoi a spus cu lacrimi:

– Să-i faci metanie din partea mea!

Merită să consemnăm faptul că părintele Gherasim Menaghias, în ciuda suferinţelor pricinuite de bolile sale, a trăit viaţa ascetică cu multă acrivie şi în tot Sfântul Munte ne-au rămas numai amintiri frumoase legate de el.

Părintele Atanasie Kabanaos

Stareţul Atanasie, în lume Spiridon Kabanaos, s-a născut în Eghina în 1867.

În lume fusese un medic de excepţie şi studiase la Paris şi la Viena.

În 1898, la vârsta de treizeci şi unu de ani, a părăsit lumea cea deşartă şi a venit să se închinovieze la Marea Lavră. A fost tuns monah doi ani mai târziu, în 1901, şi fiindcă era foarte virtuos, a fost ales proiestos al mănăstirii.

Trăia viața monahală cu multă evlavie și acrivie. Bunătatea sa, nerăutatea și iubirea sa de frați au rămas proverbiale.

Părintele Atanasie citea cu o sete nepotolită și cu multă evlavie scrierile Părinților. El a fost fondatorul revistei „Bibliotecă athonită", pe care o edita la Volos pururea-pomenitul Sotirios Shinas.

Din citirea cărților patristice i s-a născut dorința de pustnicie. Dar anii cam trecuseră și între timp, din pricina bolii, se și îngrășase. Nu putea să fie pustnic, fiindcă era și în vârstă și gras. Dar cu toate acestea dorința lui era foarte mare.

În cele din urmă, prin anul 1935, pe când avea înaintata vârstă de șaizeci și opt de ani, a aflat de la cineva că la Schitul Sfântului Vasilie se află un mare ascet, pe nume Iosif. De îndată ce a aflat, și-a luat lucrurile, banii și cărțile, le-a pus pe un catâr, a luat și un ajutor și a plecat la Starețul Iosif. La acea vârstă înaintată voia să pustnicească! De aceea și spunea:

– Merg să pustnicesc lângă Starețul Iosif (acesta era mai tânăr ca el cu treizeci de ani).

Când părintele Atanasie a ajuns la „Sfântul Vasilie" și l-a văzut pe Starețul Iosif, i-a spus:

– Gheronda, am venit să pustnicesc lângă tine. Sfinte Părinte, aud despre tine...

– Auzi greșit.

– Nu, eu voi rămâne.

– Doctore, aici nu poți rămâne. Aici viața e foarte aspră. Tu ești și bătrân și cam gras.

– Mă voi strădui și cu ajutorul Harului lui Dumnezeu voi izbuti.

– Nu vei izbuti nimic, doctore.

– Nu, eu voi rămâne aici.

Probabil că își amintise de Avva Pavel cel Simplu, care, prin stăruința sa, izbutise să-l convingă pe Marele Antonie să-l țină lângă el. De aceea spunea:

– Nu plec!

– De ce ai venit la mine? De ce nu stai în Lavra ta, unde ai bunăstare, ești cinstit și respectat de părinți, ești și proiestos... Hai, mergi și fă vreun bine oamenilor.

– Eu am venit să pustnicesc, să-mi mântuiesc sufletul.
– Acum, la bătrâneţe, să pustniceşti? Nu poţi rămâne aici.
– Ba voi rămâne! Eu vreau să rămân la Stareţul Iosif!
– Aici nevoinţa e aspră. Nu ai voie nici să vorbeşti.
– Să fie binecuvântat!
– Ei, atunci stai şi încearcă!
Şi astfel a rămas lângă Stareţ.

În acea vreme se afla acolo şi părintele Gherasim Menaghias împreună cu un alt părinte, Atanasie Valsamakis, care era farmacist. Stareţul le spunea mereu:

– De ce aţi venit aici? De ce nu mergeţi la alte mănăstiri? Nu puteţi rămâne aici.

– Cu rugăciunile Sfinţiei Voastre vom putea. Vom rămâne.

– Dacă vreţi să rămâneţi aici, trebuie să păstraţi tăcerea. Nu veţi vorbi deloc în deşert. Aici nu-şi au locul discuţiile, ci numai tăcerea şi rugăciunea! Puteţi?

– Putem!

– O singură dată dacă vă prind că vorbiţi între voi, veţi pleca cu toţii!

– Nu, nu, ne vom nevoi.

– O să vedem în faptă.

Toţi trei erau oameni de ştiinţă şi din domenii apropiate. Aveau, aşadar, multe puncte comune şi multe subiecte de discutat. Au trecut una, două, trei zile, după care Stareţul i-a prins vorbind.

– Doctore, ce ţi-am spus?

– Iertaţi!

– Să plecaţi! Auzi colo! Să se apuce de pălăvrăgeală! Tu, doctore, nu ai spus că poţi tăcea şi că te poţi nevoi?

– Gheronda, Gheronda, e aspru cuvântul. „Nu se poate împlini cuvântul acesta".

– Dacă nu poţi, să te duci la mănăstirea ta. Aici se păstrează tăcerea.

– Nu. Sfinţia Ta ai „cuvintele vieţii veşnice". Unde ne vom duce?

– Să te duci la mănăstirea ta. Aici nu poţi face faţă.

– Nu plecăm. Un singur Stareţ avem.

Atunci părintele Arsenie a strigat:

– Gheronda, părinţii ăştia sunt nişte nepricopsiţi. Sunt oameni bătrâni, nu se schimbă. Să plecăm de aici!

Şi îndată părintele Arsenie l-a apucat de mână pe Stareţ şi a început să-l tragă. Prind şi „oamenii de ştiinţă" cealaltă mână a Stareţului şi încep să tragă şi ei către partea lor.

– Stareţul e al nostru!, strigau „oamenii de ştiinţă".

– E Stareţul meu!, striga părintele Arsenie.

– Ba nu, e al nostru!

– Ba nu, e al meu!

Şi trăgeau. Atunci Stareţul a strigat:

– Opriţi-vă, măi copii! O să-mi rupeţi mâinile!

În cele din urmă a biruit părintele Arsenie – cine ştie cum a izbutit? – şi luându-l pe Stareţ, au plecat pe timp de iarnă pe Athon. Au urcat fără să se oprească o clipă. Când a început să se înnopteze, a căzut o ceaţă atât de deasă, încât nu vedeau la un pas înaintea lor.

Stareţul i-a spus părintelui Arsenie:

– Arsenie, să ne oprim undeva, căci vom cădea în vreo prăpastie, de vreme ce nu vedem nimic.

– Nu, mai bine să mergem.

– Stai aici! Altfel o să cădem în prăpastie.

– Să fie binecuvântat!

Şi au rămas acolo toată noaptea în aer liber, pe vârful muntelui. Gerul era foarte aspru. Hainele lor s-au făcut ca de cristal din pricina îngheţului. Ce puteau să facă? Metanii toată noaptea pentru asceză, dar şi pentru a se încălzi. Iar atunci când s-a luminat de ziuă, au văzut că într-adevăr se aflau pe marginea unei prăpăstii adânci de vreo câteva sute de metri. O singură piatră dacă s-ar fi clintit sub picioarele lor, ar fi căzut şi ar fi murit. Dar Stareţul, cu ochii cei curaţi ai sufletului său, a văzut prăpastia şi de aceea s-au oprit acolo.

Merele Maicii Domnului: În cele din urmă au ajuns cu bine pe vârful Athonului şi au intrat în Paraclisul Schimbării la Faţă. Toată bisericuţa era plină de bună-mireasmă care izvora de la două mere roşii ce se aflau înaintea icoanei Maicii Domnului.

Frunzulițele lor erau încă proaspete şi verzi, de parcă le-ar fi tăiat cineva chiar atunci.

De îndată ce le-a văzut, Stareţul a spus:

– Părinte Arsenie, de vreme ce ne aflăm la sfârşitul lui februarie, cum de sunt aici, pe o astfel de vreme aceste mere atât de proaspete? (Căci nu era cu putință ca pe timp de iarnă să se găsească pe vârful Athonului mere proaspete, care să mai aibă şi frunzele fragede).

Şi îndată au căzut cu lacrimi înaintea icoanei Maicii Domnului şi i-au mulţumit pentru acest dar ceresc.

Au început, aşadar, să le mănânce şi au rămas uimiți văzând cât de dulci sunt. Atunci li s-au deschis mintea şi se priveau unul pe altul. Stăpânul Ceresc Se îngrijise de credincioşii Săi robi. Mai târziu Stareţul spunea: „Nu pot să uit gustul lor, căci nu-mi amintesc să fi mâncat vreodată mere atât de dulci".

După ce au rămas acolo cinci-şase zile, au fost nevoiţi să plece, fiindcă gerul era foarte aspru.

Bătrânul Arsenie zise:

– Mergem jos ca să-i ajutăm pe fraţi şi să facem răbdare. O să aibă grijă Dumnezeu. Dacă va fi să plece, vor pleca.

Au luat câteva bucăţele din acele mere şi le-au adus şi părinţilor de la „Sfântul Vasilie".

De îndată ce aceştia l-au văzut pe Stareţ coborând, au alergat şi au căzut la picioarele lui.

Bătrânul Atanasie Kabanaos striga:

– Gheronda, Gheronda! Ne-aţi lăsat şi nu ştiam ce să facem. Precum israeliţii, care au aşteptat pe Moise să aducă Tablele Legii, tot astfel şi noi te aşteptam să cobori de sus.

Atunci Stareţul îi spune:

– Hai, doctore, mergi la Lavra! Aici viaţa e grea.

– Nu plec!

– Măi, ce să facem? Aceştia nu se dezlipesc de aici!

Îi alunga, dar ei nu plecau. Aveau multă evlavie şi dragoste faţă de Stareţ, dar nici nu puteau să-i urmeze aspra sa rânduială ascetică. Dar oare era uşor de urmat? Cei doi asceţi, părintele Arsenie şi Stareţul Iosif, erau un fenomen rar, erau vulturi care zburau la mari înălţimi.

Nu a trecut mult timp şi au venit lavrioţii şi i-au spus părintelui Atanasie:

– Doctore, tu nu eşti pentru aici. Proiestos, medic cu atâtea diplome şi medalii şi ai venit la acest ascet neînvăţat să-i fii ucenic? Vino jos în Lavră! Tu, care eşti un om atât de folositor, ce faci aici? Eşti om bătrân. Poţi să faci asceza pe care o fac părinţii aici?

În cele din urmă l-au luat la Lavra cu sila. Şi a plecat plângând, căci avea multă credinţă şi dragoste faţă de Stareţ.

După puţin timp de la întoarcerea sa în Lavra, părintele Atanasie a dobândit doi ucenici, pe care i-a făcut diaconi. Deoarece mănăstirea era idioritmică, fiecare stareţ putea să aibă unul, doi sau trei ucenici. Şi astfel, fiecare obşte mică trăia chinovial în interiorul Marei Lavre.

Se pare însă că ucenicii săi nu îşi mărturiseau curat gândurile lor, pentru că peste puţin au plecat amândoi în lume. Astfel a rămas singur. Atunci a apucat pe drumul ce ducea la Stareţul Iosif ca să-i spună durerea sa. Când a ajuns lângă Stareţ, necăjit şi întristat, i-a spus:

– Gheronda, Gheronda... Sfântul meu Stareţ...

– Ce-ai mai păţit, doctore?

– Gheronda, mi-au plecat ucenicii.

Stareţul însă, care întotdeauna spunea ceea ce era de spus, i-a zis ca să-l smerească:

– Doctore, ascultă ce am să-ţi spun.

– Ce-mi vei spune?

– Tu nu eşti vrednic să păstoreşti nu numai oameni, dar nici pui de găină.

Iar el, care era un bătrânel cam grăsuţ, dar simpatic, foarte evlavios şi smerit, râdea şi spunea:

– Ah, Gheronda, greu îmi este să port cuvântul ăsta. Ştii, eu am fost în străinătate, am primit diplome, medalii, am cercetat biblioteca de la Viena, de la Paris, de la Marea Lavră şi Simonos Petra, dar acest cuvânt nu l-am văzut scris nicăieri.

– Ei, o să-l auzi de la mine, care te cunosc. Eşti un netrebnic! Nici pui de găină nu eşti vrednic să păstoreşti.

Atunci părintele Atanasie şi-a plecat capul şi s-a întors la Lavra întărit şi smerit. De atunci înainte nu a mai scos nici un

cuvânt despre vredniciile şi medaliile sale. Şi astfel, prin această operaţie reuşită, Stareţul a spart acel buboi duhovnicesc.

După câţiva ani bătrânul Atanasie a mers în Eghina ca să-şi vadă mama. Era deja în vârstă şi se cam îngrăşase din pricina bolii. Când mama lui l-a văzut atât de gras, ea, care era simplă şi neînvăţată şi care tâlcuia Evanghelia şi Cuvântul lui Dumnezeu după literă şi nu după duh, i-a spus:

– Copilaşul meu, eu carte nu ştiu, dar aud pe preotul care ne ţine predică spunând că în Evanghelie scrie că poarta prin care intri în Împărăţia lui Dumnezeu este strâmtă şi îngustă. Tu, copilul meu, care eşti atât de gras, cum vei trece prin ea?

– Mamă, mamă... Apa din Sfântul Munte îngraşă, i-a răspuns el.

Când s-a întâlnit din nou cu Stareţul, i-a spus:

– Gheronda, cu mama am scos-o la capăt, dar cu Dumnezeu nu ştiu cum o să mă descurc.

Dar cu toate acestea era un monah foarte evlavios şi smerit. Era un om deosebit în ceea ce priveşte instruirea lumească. Un monah cuvios, foarte compătimitor, care a ajutat multă lume, prin cinstea de care se bucura în Lavra, prin autoritatea pe care o avea şi prin cuvântul său. Îi ajuta mult şi pe pustnici în diferitele probleme pe care le aveau, deoarece multe schituri şi chilii depind de Marea Lavră.

Despre pustnici obişnuia să spună în sinaxele mănăstirii:

– Ei, părinţilor, noi avem Lavra noastră, metocurile noastre, lucrurile noastre, bunurile noastre şi nu avem nevoie de nimic. Acesta însă este sărac, pustnic, şi are nevoie. Ce spuneţi, părinţilor? Să-l ajutăm? Este binecuvântat? Da, da. Hai, fiul meu, cu binecuvântarea Maicii Domnului poţi să faci tot ceea ce ai nevoie.

Pe când spunea acestea, ceilalţi proiestoşi îl priveau muţi de uimire.

Ca proiestos, l-a ajutat şi pe Stareţul Iosif.

– Nu te teme, îi spunea el, se va împlini cererea ta. Nu te mâhni!

Apoi bătrânul Atanasie mergea la ceilalţi proiestoşi şi le spunea:

– Sărmanul Stareț Iosif... Este om sărac. Dați-i și lui asta, dați-i și lui ailaltă!

Pe toți îi ajuta cu bucurie. Era un om foarte binecuvântat.

Cât de milostivă era inima părintelui Atanasie se vede și din felul cum l-a scăpat de osândă pe un om care a încercat să incendieze regiunea Lavrei.

După ce acesta a fost arestat, fiind amenințat chiar și cu pedeapsa capitală, a fost adus în sinaxa părinților pentru a da seamă.

– De ce ai dat foc?, l-au întrebat părinții.

– Iertați!, a răspuns acela.

Atunci s-a ridicat părintele Atanasie și a spus:

– Ei, părinților, de vreme ce a spus „iertați", trebuie să-l iertăm. Nu-i așa, părinților? Da, da, așa este. Haide, fiul meu, să fii iertat. Mergi, cu binecuvântarea Maicii Domnului!

Și de această dată bătrânul Atanasie s-a descurcat. Acel sărman nu a mai fost pedepsit și ispita s-a spulberat.

Starețul Iosif l-a iubit mult pe bătrânul Atanasie și se ruga mereu pentru el.

Într-o zi, în 1940, l-a văzut într-o vedenie. Se făcea că acesta urma să plece într-o mare călătorie din care nu avea să se mai întoarcă. Părinții l-au petrecut până în afara porții mănăstirii. Înaintea lor se afla un râu și o punte care unea cele două maluri. După ce bătrânul Atanasie și-a luat rămas bun de la părinți, a trecut peste punte și, de pe malul celălalt, s-a întors și a pus ultima metanie, zicând: „Iertați-mă, părinților!".

În spatele lui se afla o poartă de aur și, după ce a trecut prin ea, s-a închis odată pentru totdeauna. Era poarta Împărăției Cerurilor. De îndată ce s-a sfârșit vedenia, Starețul Iosif l-a strigat pe fratele său Atanasie, zicându-i:

– Ia-o spre Lavra! Doctorul Kabanaos va pleca. Aleargă ca să-l saluți din partea mea.

Când a ajuns la Lavra, a apucat să-l prindă în viață pe doctor și i-a spus că Starețul l-a văzut în vedenie. Fiindcă bătrânul Atanasie avea multă credință și evlavie față de Stareț, a primit

acest cuvânt ca pe o descoperire de la Dumnezeu şi s-a pregătit cum se cuvenea. Şi într-adevăr, după trei-patru zile compătimitorul părinte Atanasie a adormit în Domnul, pentru a se desfăta în viaţa veşnică de roadele marii lui bunătăţi.

Părintele Efrem, duhovnicul de mai târziu din Volos

Lângă Stareţ a venit să rămână şi un tânăr bun şi înalt de statură, pe care îl iubea pentru simţămintele sale nobile, pentru râvna sa pentru nevoinţă şi iubirea de osteneală. Pentru aceasta, atunci când l-a tuns monah, i-a dat numele fericitului său stareţ, Efrem.

Dar tânărul părinte Efrem nu putea rezista doar cu hrana ascetică a obştii, de aceea mergea pe la hramurile mănăstirilor, unde se dădea mâncare bună şi vin.

Datorită condiţiilor aspre de viaţă de atunci părintele Efrem a început dintr-odată să vomite cu sânge. Deoarece tuberculoza secera pe atunci multă lume, mai ales pe cei care aveau organismul mai slăbit, aşa cum erau pustnicii din Sfântul Munte, tânărul ucenic s-a temut ca nu cumva să aibă tuberculoză. În realitate însă, s-a dovedit mai târziu că era vorba de o hemoragie gastrică.

Aşadar, atunci când părintele Efrem a început să scuipe sânge, ca orice om a fost cuprins de frică şi a vrut să iasă din Sfântul Munte pentru a face tratament. I-a întrebat şi pe părinţii din vecinătate, iar aceia l-au sfătuit să meargă în lume pentru tratament şi după opt zile să se întoarcă. Dar Stareţul nu era de acord, deoarece primise înştiinţare în rugăciune că dacă părintele Efrem va ieşi în lume, nu se va mai întoarce în Sfântul Munte. De aceea i-a spus:

– Ce-mi spui tu acum, nu se va întâmpla, iar făgăduinţa că te vei întoarce nu o vei mai împlini după ce vei ieşi din Sfântul Munte.

– Bine, Gheronda, dar şi alţii ies şi totuşi se întorc. Numai eu voi cădea în cursă?

– Ce am avut de zis, am zis. Mai departe eu nu mai port nici o răspundere.

Părintele Efrem îl ruga să îi dea binecuvântare, deoarece punea logica înaintea credinței, dar Starețul rămânea neînduplecat și-i spunea:

– Eu te-am făcut călugăr pentru Sfântul Munte. Fă ce vrei, dar fără binecuvântarea mea. Răspunderea va fi a ta.

Starețul i-a descoperit că, dacă va pleca, nu numai că nu se va mai întoarce în Sfântul Munte, dar va și muri într-o țară străină și îndepărtată, așa cum s-a și întâmplat.

Însă părintele Efrem, ca un om neputincios, fusese prea tare cuprins de frică și nu voia să asculte, ci stăruia să-și facă voia. În cele din urmă a hotărât de unul singur să iasă în lume.

Atunci Starețul i-a spus:

– Mergi în lume, după voia ta. Eu te sfătuiesc să nu mergi.

Acela însă nu a ascultat, ci a hotărât să plece. De îndată ce s-a depărtat vreo zece metri, Starețul a simțit dintr-odată că legătura duhovnicească pe care o avea cu el s-a tăiat. Și așa cum s-au desfășurat evenimentele, cuvintele Starețului s-au împlinit întocmai. Căci părintele Efrem a mers la Volos, a fost hirotonit preot și a intrat în mișcarea stilistă de acolo.

Acolo, la Volos, a ajutat foarte multe suflete cu experiența duhovnicească pe care o dobândise de la Starețul Iosif. Biserica s-a umplut de suflete care, din prea multa umilință, plângeau mereu la slujbe. Părintele Efrem a vrut să întemeieze chiar și o mănăstire acolo la Volos, dar nu a putut.

Însă Starețul nu a încetat să se roage pentru ucenicul său. Atât de mult își dorea întoarcerea lui, încât la proviziile anuale pe care le împărțeau, întotdeauna îi făcea și lui porție. Nici din monahologhion nu l-a șters, așteptând întoarcerea lui în Sfântul Munte. Însă părintele Efrem îi trimitea mereu scrisori prin care îl silea să-l șteargă, evident, pentru a se putea înscrie în catalogul preoțesc al eparhiei sale. În cele din urmă, în 1952, Starețul, cu inima grea, a făcut și aceasta. Dar a vărsat râuri de lacrimi la rugăciune, rugându-L pe Dumnezeu pentru întoarcerea ucenicului său. Și ce s-a întâmplat?

În timp ce părintele Efrem viețuia la Volos și aducea folos multor suflete, deodată i s-a întâmplat o mare ispită. Nu trecuse

nici măcar o lună de la ştergerea sa din monahologhion şi un om viclean al Bisericii l-a clevetit atât de urât, încât a fost chiar la un pas să-şi piardă preoţia.

Lucrurile au evoluat atât de repede spre rău, încât, pentru a înceta smintelile, şi-a părăsit turma şi s-a întors în Sfântul Munte. Între timp Stareţul Iosif se mutase de la Schitul „Sfântul Vasilie" la cel numit „Sfânta Ana Mică". Părintele Efrem nu putea rămâne lângă el pentru că locul era foarte strâmt şi lipsit de mângâiere.

Astfel a fost nevoit să rămână la Schitul Sfintei Ana, ce se afla mai jos, la chilia Ananeilor. De acolo urca la Stareţ şi liturghisea. Odată s-a petrecut următoarea întâmplare neplăcută:

Stareţul cânta Heruvicul într-un mod aparte, care însă era foarte plăcut, căci avea o voce foarte frumoasă. Odată, părintele Efrem rostea rugăciunile Liturghiei cu voce tare. Atunci Stareţul i-a spus:

– Nu striga, părinte! Rosteşte-le în şoaptă, aşa cum se arată în Liturghier, unde scrie că trebuie citite în taină.

Căci Stareţul, ca un părinte niptic ce era, voia rânduială şi linişte, pentru a lucra înlăuntrul său şi Rugăciunea minţii.

Şi fiindcă Stareţul l-a mustrat spunându-i că trebuie să facă astfel, părintele Efrem i-a răspuns şi el împotrivă:

– Şi tu, Gheronda, ăsta-i Heruvic pe care-l cânţi?

Desigur, nu cunoştea că Stareţul primise această rânduială de psalmodiere într-o vedenie de la un Înger. Cu toate acestea a fost foarte urât şi necuviincios din partea lui să vorbească astfel Stareţului său.

În cele din urmă nu a mai rămas mult lângă Stareţ. A plecat şi din Sfântul Munte şi s-a dus la Montreal, apoi la Detroit, iar în cele din urmă s-a stabilit în Texas. Şi astfel, lucrurile s-au petrecut întocmai cum profeţise Stareţul. Cu mulţi ani mai târziu, după adormirea Stareţului, a venit din nou în Sfântul Munte, căindu-se şi prihănindu-se pe sine:

– Eu, nebunul Efrem, l-am lăsat pe Stareţ şi ca un câine m-am întors la vărsătura sa. Pe când tu ai trăit lângă el, l-ai îngropat şi ai luat binecuvântarea şi harul său, făcându-te astfel urmaş al său. Chiar şi în America îl vedeam adeseori pe Stareţ în vedenie. Mă îmbrăţişa şi mă ruga cu multă dragoste să mă întorc, dar eu tot nu-l ascultam.

Închipuiţi-vă cât de fierbinte era dragostea şi rugăciunea Stareţului, care ajungea până în străinătate şi îl ruga în taină, prin Harul Sfântului Duh, să se întoarcă înapoi!

Puţin mai târziu s-a îmbolnăvit de cancer la stomac şi acolo, la spital, cu multe lacrimi şi durere a povestit următoarea vedenie pe care a avut-o cu puţin înainte de sfârşitul său.

L-a văzut pe Stareţ în Rai, dar între el şi părintele Efrem se afla un zid mare, iar ei vorbeau printr-o fereastră mică.

– Gheronda, Gheronda!, a strigat părintele Efrem. Primeşte-mă şi pe mine lângă tine!

– Nu pot, fiul meu! Neascultarea ta mă împiedică.

În cele din urmă, în 1984, părintele Efrem a plecat din această viaţă cu adâncă smerenie. A ajutat multă lume. Credem că pentru smerenia lui cea multă şi pentru adânca sa pocăinţă Stareţul îl va fi primit lângă el, iar Dumnezeu în lăcaşurile cereşti.

Părintele Vasilie tuberculosul

Odată, pe când Stareţul se afla la Sfântul Vasilie, la o obşte vecină a venit un copil pentru a se face monah. Copilul acesta era orfan şi fusese înfiat. Nu a trecut mult timp şi a venit în Sfântul Munte tatăl său adoptiv, care i-a spus:

– Eu te-am luat de mic şi te-am crescut, ca să mă îngrijeşti la bătrâneţe, iar tu acum te faci călugăr?

Şi zicând acestea, l-a luat cu sila şi a plecat. Din pricina supărării copilul s-a îmbolnăvit de tuberculoză. Atunci tatăl său l-a alungat, zicându-i:

– Pleacă de aici, să nu ne molipseşti şi pe noi. Du-te în Sfântul Munte să te faci călugăr, de vreme ce îţi doreşti aceasta.

A plecat, aşadar, şi a mers din nou la stareţul chiliei de la „Sfântul Vasilie" căruia i-a spus:

– Gheronda, îţi aduci aminte de mine?

– Da, îmi aduc aminte.

– Tatăl meu mi-a dat voie să mă fac călugăr.

– Bine.

– Gheronda, vreau să vă spun însă că din pricina supărării am devenit tuberculos. De aceea m-a alungat tatăl meu.

– Cum? Eşti tuberculos şi ai venit aici ca să ne molipseşti? Hai, pleacă! Pleacă de aici!

– Nu vreau nimic, spunea tânărul. Doar o bucată de pâine uscată şi să mă lăsaţi să stau într-un colţ până o să mor! Numai călugăr să mă faceţi. Nu vreau nimic altceva.

– Nu te fac, i-a răspuns stareţul acelei chilii şi l-a alungat.

Atunci tânărul a plecat de acolo şi s-a oprit pe o cărare, plângând nemângâiat. Potrivit Proniei dumnezeieşti, tocmai trecea pe acolo Stareţul Iosif, care, văzându-l, l-a întrebat:

– Ce ai, fiul meu, de plângi?

– Gheronda, am venit în Sfântul Munte ca să mă fac călugăr, dar stareţul meu m-a alungat pentru că sunt tuberculos. Din nefericire, nu se găseşte nimeni care să vrea să mă facă monah. Nu vreau nimic altceva, ci numai să mă lase într-un colţ să mor. Numai călugăr să mă facă, altceva nu vreau.

La început, ca om, Stareţul Iosif s-a temut, dar în cele din urmă dragostea de aproapele a biruit, căci inima lui cea mare nu l-a lăsat să-l părăsească pe acel copil.

– Vino cu mine, fiule, i-a spus Stareţul şi luându-l de mână l-a dus la coliba sa.

În obştea sa se aflau pe atunci părintele Ioan, părintele Efrem cel de la Volos, părintele Atanasie, fratele său după trup, şi părintele Arsenie. Când aceştia au aflat că tânărul e bolnav, i-au spus deosebi Stareţului:

– Ne va molipsi şi pe noi.

– Voi să tăceţi, le-a spus Stareţul. Dumnezeu l-a trimis ca să mă încerce. Să tăceţi! Eu îl voi îngriji până la moartea sa.

I-au făcut o chilioară din scânduri şi acolo Stareţul îl îngrijea cu multă dragoste. Se ducea să cerşească câte o smochină, vreun posmag, stafide, măsline pe care să i le dea noului său ucenic. A trăit lângă el aproape şase luni. Într-o bună zi tânărul i-a spus:

– Gheronda, văd nişte ţigănci. Ce caută lângă patul meu?

Atunci Stareţul a înţeles ce se petrecea şi l-a strigat pe părintele Arsenie:

– Părinte Arsenie, pregăteşte-te! Vasilie este pe moarte. Să-l facem schimonah, pentru că va pleca.

Zicând acestea, au mers în biserică ca să-i facă tunderea. Părintele Efrem însă nu voia să intre înăuntru.

– Intră înăuntru!, i-a strigat Stareţul.

– Nu intru, fiindcă medicul spune că microbul se lipeşte până şi de clopot!

La slujba tunderii au fost de faţă Stareţul, părintele Arsenie, părintele Atanasie şi un preot oarecare. I-au citit rugăciunile, l-au îmbrăcat, l-au dus la chilioara sa şi l-au lăsat pe pat.

– Vasilie, mă duc să-mi fac rugăciunea. Mă întorc peste două-trei ore. Să spui şi tu neîncetat Rugăciunea.

Peste puţin timp, Stareţul a venit să vadă ce face. L-a scuturat uşor zicându-i:

– Vasilie, ai adormit?

Dar acela nu a răspuns nimic. Aşa cum stătea, aşezat în pat, a murit. După ce a primit Schima Îngerească a zburat ca un Înger la Cer. Stareţul l-a spălat singur şi, în timp ce îl pregătea de îngropare, zicea:

– Ah, Maica Domnului, să mă molipsesc şi eu! Să mă molipsesc şi eu!

Se ruga ca să se molipsească de tuberculoză, dar cu cât se ruga mai mult, cu atât boala se depărta de el.

Stareţul numea tuberculoza boală sfântă, fiindcă, zicea el, te stingi încet-încet şi ai timp să te pregăteşti. Apoi a luat toate lucrurile părintelui Vasilie şi le-a îngropat el însuşi, ca să-i ferească pe ceilalţi să nu se molipsească. Apoi i-a chemat pe părinţi zicându-le:

– Veniţi, părinţilor, să prăznuim, căci Vasilie s-a dus la Cer! O, Maica Domnului, s-a mântuit un suflet! Aduceţi şi nişte dulciuri!

Stareţul simţea atât de multă bucurie, încât spunea „Hristos a înviat!", căci era încredinţat că s-a mântuit călugărul său.

La trei zile după adormirea părintelui Vasilie Stareţul Iosif l-a văzut în vis cum îl îmbrăţişa şi-i spunea:

– Gheronda, dacă aţi şti ce m-aţi făcut! Ofiţer, general m-aţi făcut, plin de medalii!

Adormirea monahiei Teodora

Nu au trecut multe zile de la adormirea părintelui Vasilie şi a venit o scrisoare în care scria că Stareţa Teodora, care era în vârstă, se îmbolnăvise şi ea de tuberculoză şi se afla în ultimele clipe ale vieţii ei. În scrisoare se menţiona că: „Nu moare dacă nu vine Stareţul".

– Oh, Maica Domnului! Dumnezeul meu, cum să ies iarăşi din Sfântul Munte?

Nu se temea de tuberculoză, dar nu voia să mai iasă din Grădina Maicii Domnului. În cele din urmă a luat o barcă, din cele primitive care erau pe atunci, şi a plutit cu ea până la Tesalonic. Când a ajuns în apropierea casei, a întrebat de afară ce face Teodora: „Ce face? Mai trăieşte? Este bine?".

Cuvioasa Stareţă mirosea foarte tare, fiindcă putrezise de vie din pricina bolii, dar de îndată ce l-a văzut pe Stareţ, a înviat şi i-a spus:

– Gheronda, nu mor dacă nu veniţi.

– Nu te teme, Teodora!

Şi aşezându-se lângă ea, a început să-i spună cuvinte pline de mângâiere.

– Gheronda, nu mai pot, simt o mare întristare.

– Teodora, încă puţină răbdare şi totul se va termina. Dumnezeu îţi va da cununi.

– Gheronda, s-a umplut chilia de cununi. Să fie şi o cunună care îmi lipseşte.

– Nu, Teodora, trebuie să o iei şi pe aceasta. Răbdare, Teodora, răbdare!

– Slobozeşte-mă, Gheronda, nu mă mai ţine! Slobozeşte-mă!

O astfel de credinţă avea. Credea cu desăvârşire că Stareţul avea stăpânire asupra vieţii şi asupra morţii ei.

I-au dat atunci să mănânce ceva, iar ea a mestecat puţin, după care i-a dat mâncarea Stareţului. Iar el a mâncat fără să-i fie frică şi a spus:

– Ah, Maica Domnului, cu duiumul să vină microbii asupra mea!

Dar nici unul nu venea la el. Nădăjduia că se va îmbolnăvi şi el, dar, aşa cum spunea mai târziu, „moartea a plecat, ducându-se la cei ce se tem de ea".

În ziua următoare stareţa Teodora a spus ceva în limba turcă maicii Eupraxia, care se trăgea şi ea din Asia Mică. Atunci Stareţul a chemat-o lângă el şi a întrebat-o:

– Ce ţi-a spus?

– Mi-a spus că vor veni nişte musafiri şi de aceea trebuie să pregătesc o trataţie.

– Lasă trataţia şi mergi şi spune-i preotului să vină îndată, căci Teodora va pleca acum.

A venit şi preotul şi împreună cu alte câteva monahii stăteau cu toţii lângă ea. La un moment dat stareţa a început să-i privească rând pe rând, mai întâi pe Stareţ, apoi pe maica Eupraxia şi pe celelalte monahii. După ce i-a privit pe toţi, şi-a întors privirea şi, răsuflând de trei ori, a zburat către cereştile lăcaşuri. După îngroparea ei Stareţul s-a întors în Sfântul Munte, la mult-dorita sa linişte.

Părintele Efrem Katunakiotul

La Katunakia se afla o obşte al cărei stareţ era ieromonahul Nichifor. Acesta avea doi ucenici: pe părintele Procopie şi pe ieromonahul Efrem, faţă de care se purta cu multă asprime. Dacă fiecare ucenic nu termina câte opt peceţi pe zi, nu le dădea de mâncare. Câte strigăte şi ocări lipsite de discernământ nu se auzeau! Uneori tulbura chiar şi chiliile învecinate cu strigătele sale. În felul acesta cei doi ucenici se întăreau în răbdare, în nemâniere şi blândeţe. Cât priveşte rugăciunea şi petrecerea monahală, părintele Nichifor nu ştia prea multe lucruri. Viaţa în obştea lor decurgea cu slujbele obişnuite şi cu multa rucodelie.

Însă unul din călugării săi, părintele Efrem, era foarte nevoitor. Se trăgea din satul Ambelohori Tivelor, din părinţi săraci. Bunicul său fusese preot. Părintele Efrem terminase gimnaziul, lucrul rar la acea vreme, iar la vârsta de douăzeci şi unu de ani, în 1933, a venit să se închinovieze lângă părintele Nichifor.

Tânărul avea o foarte bună intenţie, dar lipsa unei adevărate pilde de viaţă în duh patristic şi a unui povăţuitor duhovnicesc neînşelat îl păgubea mult. Pe deasupra mai era şi egoismul care îl necăjea atunci când primea cuvintele atât de aspre ale necărturarilor lui stareţi. Singurul său ajutor în lupta duhovnicească erau Vieţile Sfinţilor şi scrierile patristice. Astfel, purtând această mare luptă lăuntrică, a început încet-încet să treacă peste valurile gândurilor ce se stârnesc odată cu schimbarea modului de viaţă.

Despre această perioadă a vieţii sale trăită lângă părintele Nichifor el însuşi mărturisea mai târziu:

„Erau oameni simpli. Îşi făceau rucodelia, slujbele lor şi nimic mai mult. Când am venit în Sfântul Munte, căutam ceva, dar nici eu nu ştiam ce. Rucodelia o faci ziua, iar noaptea îţi faci îndatoririle tale duhovniceşti. Însă pe mine, această situaţie nu mă mulţumea. Voiam ceva mai înalt, ceva mai mult. Stareţul Nichifor era bun, dar nu putea să mă povăţuiască pe o cale pe care nu o străbătuse nici el, fiindcă nu o cunoştea".

Timpul trecea, iar părintele Efrem nu găsea pe nimeni care să-i spună măcar două cuvinte duhovniceşti. De aceea, la sfârşitul vieţii sale ne spunea:

„Ca să plece cineva din lume este uşor, dar ca să găsească cineva stareţ şi povăţuitor duhovnicesc este foarte greu".

Deoarece nu avea pe nimeni care să-l povăţuiască în cele duhovniceşti, „improviza". De vreme ce nimeni nu-l învăţase Rugăciunea minţii, ce s-a gândit să facă pentru a se ruga neîncetat? A legat fiecare ceas al zilei şi fiecare colţ al colibei de diferite rugăciuni, de obicei tropare ale Sfinţilor. În felul acesta se străduia să-şi ţină neîncetat mintea îndeletnicită cu rugăciunea şi cu umilinţa. Astfel, cu Harul lui Dumnezeu, a sporit duhovniceşte atât de mult în lucrarea umilinţei, încât putea să plângă oricând şi oricât voia.

În cele din urmă, pe de o parte datorită smeritei ascultări pe care o făcea faţă de asprul său stareţ, iar pe de altă parte datorită lacrimilor sale neîncetate, Dumnezeu i-a dăruit să trăiască în bisericuţa sa o stare duhovnicească înaltă.

În timp ce părintele Procopie citea Psaltirea, iar el se ruga cu umilinţă, deodată a văzut cum sufletul i-a ieşit din trup şi, înălţându-se pe vârfurile Muntelui, a îmbrăţişat întreaga zidire

într-o doxologie adusă lui Dumnezeu. De îndată ce şi-a venit întru sine, tânărul monah s-a întrebat: „Oare, ce-o fi aceasta? Pe cine să întreb?".

Părintele Nichifor mergea foarte rar să liturghisească la coliba „dascălului" – aşa cum îl numea pe Stareţul Iosif – care se afla sus, la „Sfântul Vasilie".

Într-o zi, prin 1935, l-a luat cu sine şi pe ucenicul său, pe părintele Efrem, pentru a săvârşi Sfânta Liturghie. Pe atunci părintele Efrem avea douăzeci şi trei de ani, iar Stareţul Iosif treizeci şi opt de ani.

Şi în prezenţa celor doi stareţi părintele Efrem a rămas tot tăcut. De îndată ce s-a terminat Dumnezeiasca Liturghie, Stareţul Iosif a rămas pentru câteva clipe cu părinţii, care între timp serveau o trataţie. Atunci l-a întrebat pe părintele Nichifor:

– Efrem face ascultare?

– Face, Gheronda, face, a răspuns părintele Nichifor.

Peste ani, părintele Efrem, amintindu-şi de aceste momente, avea să ne mărturisească:

„În acea clipă mi-a venit să cad înaintea Stareţului Iosif şi să-i sărut picioarele, pentru că, în sfârşit, auzisem şi eu un cuvânt duhovnicesc. Am simţit că în acest Stareţ există viaţă şi Har. Căci datorită nepăsării duhovniceşti ce domnea în acea vreme toţi întrebau: «Este deştept tânărul monah? Este harnic? Deprinde repede lucrul de mână?»"[59].

Dintr-o singură privire Stareţul Iosif a înţeles că părintele Efrem era un om duhovnicesc. De aceea îşi zicea întru sine: „Ce păcat! Acest tânăr este un cerb însetat, iar stareţul său nu-i dă apă să bea". Stareţului i s-a făcut milă de el, dar nu putea să-l ajute, căci nu se putea amesteca într-o altă obşte.

În 1936 stareţul Nichifor a hotărât să-l hirotonească pe părintele Efrem diacon, pentru a-l avea ajutor la slujbele dumnezeieşti. Astfel, în vara acelui an, a coborât în Tiva, aşa cum obişnuia, şi l-a hirotonit diacon pe ucenicul său, iar peste câteva zile preot, în ciuda vârstei sale tinere.

---

[59] Vezi *Stareţul Efrem Katunakiotul*, Editura Evanghelismos, Bucureşti, 2004, p. 36.

Stareţul Iosif s-a folosit de acest prilej şi l-a rugat pe părintele Nichifor să-l trimită pe noul său preot ca să le facă câte o Liturghie. Părintele Nichifor a primit cu bucurie şi peste puţine zile tânărul ieromonah a plecat singur pentru a liturghisi la Chilia Cinstitului Înaintemergător, la coliba „dascălului". După Sfânta Liturghie, părintele Efrem a cerut să vorbească deosebi cu Stareţul Iosif şi în cele din urmă s-au înţeles să se întâlnească într-o noapte.

Adevărul este că părintele Efrem se deznădăjduise atât de mult din pricina stării generale de nepăsare, încât nu aştepta prea multe lucruri de la Stareţul Iosif. El însuşi spunea mai târziu:

„De vreme ce mai mult din curiozitate am vrut să mă întâlnesc cu el, nu mă aşteptam să aud ceva deosebit. Nici măcar nu mi-am închipuit că-i voi deveni ucenic, că voi continua tradiţia sa şi că voi gusta stările pe care le descriu Sfinţii Părinţi".

Însă în ciuda neîncrederii sale, setea de a auzi în sfârşit un cuvânt duhovnicesc era atât de mare, încât a urcat cu cinci ore mai devreme. Şi fiindcă ajunsese atât de devreme, s-a aşezat pe o terasă de lângă coliba Stareţului, aşteptând ca acesta să-şi termine rugăciunea. Privea spre salinele de la ţărmul mării şi se desfăta de priveliştea naturii sălbatice. Şi cât a stat acolo, vreme de cinci ore, s-a rugat, iar lacrimile i-au curs fără încetare.

Însă şi Stareţul Iosif avea o reţinere în a vorbi cu părintele Efrem, deoarece el însuşi cunoştea foarte bine nepăsarea ce domnea în jurul său. Dar de vreme ce totuşi îl chemase, l-a trimis pe părintele Atanasie să-l strige. Şi astfel, părintele Efrem începu să-i spună Stareţului cu mâhnire:

– Văd că toţi monahii se ocupă numai cu rucodelia şi nu găseşti un om căruia să-i spui gândul tău şi de la care să auzi un cuvânt duhovnicesc. Oare călugărie este această viaţă pe care o trăim noi? Muncă de dimineaţa până seara, iar pe deasupra ocări înjositoare şi să nu auzi un cuvânt dulce?! Unde este virtutea? Unde este dragostea? Unde rugăciunea?

– Fiul meu, ia aminte, acesta este stareţul tău. Pe acesta ţi l-a descoperit Dumnezeu. Nici să pleci nu poţi, dar nici să-l judeci.

– Bine, dar asta este purtare de stareţ? De ce să nu plec să-mi caut un stareţ mai duhovnicesc?

– Ascultă, fiul meu, ştii că ai făgăduit să te lepezi de lume, iar acum pe de altă parte cauţi cinstiri şi linguşiri? Ei, află că te-ai înşelat! Dacă vrei să fii robul lui Hristos, trebuie să primeşti şi tu tot ceea ce a răbdat El pentru noi, adică dispreţuiri, ocări, înjosiri, chiar şi scuipări şi bătăi. Dacă rabzi toate acestea, atunci ridici şi tu o mică cruce şi-L urmezi pe Hristos. Nimeni nu dobândeşte mântuire şi sporire cu desfătare, cu cinstiri deşarte şi cu politeţe.

Şi multe alte cuvinte duhovniceşti a sorbit dintr-odată acel suflet însetat precum un burete. Atunci părintele Efrem i-a descoperit trei stări duhovniceşti înalte pe care le avusese şi i-a mai spus că puţin mai înainte plânsese timp de cinci ore. De îndată ce a terminat de spus aceste cuvinte, Stareţul l-a îmbrăţişat şi i-a zis:

– Fiul meu, tu eşti pentru mine şi eu pentru tine!

Şi de atunci a început o strânsă legătură duhovnicească între ei.

Din acea clipă Stareţul Iosif şi-a asumat povăţuirea duhovnicească a părintelui Efrem şi i-a dat diferite învăţături despre ascultare, tăcere, prihănirea de sine, amintirile cele sfinte (pomenirea morţii, a Judecăţii, a Raiului şi a iadului) şi despre rugăciune. L-a învăţat să rostească neîncetat Rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă" şi să ia aminte la gânduri. I-a dat şi un program de rugăciune de noapte, care era de fapt canonul pe care îl făcea el însuşi. Pentru început i-a spus să rostească Rugăciunea lui Iisus timp de o oră. Şi a adăugat:

– Să-i spui însă şi stareţului tău, ca să nu se socotească că-ţi faci voia.

Părintele Nichifor nu avea nici o împotrivire faţă de programul ucenicului său, fiindcă pe de o parte recunoştea sfinţenia Stareţului Iosif, pe care îl numea „dascăl", iar pe de altă parte avea o foarte mare virtute: nu avea nici un strop de invidie.

Şi astfel sufletul părintelui Efrem a înviat. De atunci l-a avut ca stareţ de drept pe părintele Nichifor, dar în fapt adevăratul stareţ era Părintele Iosif.

Când a mers din nou la Stareţ ca să liturghisească, acesta l-a întrebat dacă şi-a făcut canonul, iar părintele Efrem i-a răspuns:

– Gheronda, cu această Rugăciune lacrimile curg şiroaie din ochii mei, iar înlăuntrul inimii mele arde un foc pentru Hristos.

Atunci Stareţul i-a mărit canonul şi a început să-i vorbească despre făptuire şi contemplaţie şi despre roadele lucrării niptice. Şi astfel, sub supravegherea permanentă a Stareţului şi cu dăruirea totală în nevoinţă, peste două-trei luni a devenit tot văpaie şi Har. Atunci părintele Efrem a cunoscut din experienţă valoarea şi Harul ascultării.

La început părintele Efrem mergea o dată pe săptămână la Schitul Sfântului Vasilie. Încet-încet însă, cu cât mai mult se unea duhovniceşte cu Stareţul, cu atât mergea la el mai des. Se întâmpla uneori să se ducă şi de patru ori pe săptămână.

Părintele Nichifor îl trimitea cu toată inima pe ucenicul său la „dascăl" pentru a liturghisi, fiindcă vedea că sub povăţuirea lui părintele Efrem devenea tot mai sârguincios la ascultare şi rucodelie.

La sfârşitul vieţii sale părintele Efrem a mărturisit despre această perioadă următoarele:

„Mărturisesc că eram foarte luptat să plec de la părintele Nichifor, dar cu sfaturile şi cu rugăciunile Stareţului Iosif am făcut răbdare până la sfârşit. Nu m-am căit pentru aceasta, fiindcă Harul mi-a arătat, după patruzeci de ani, că am făcut aceasta după voia lui Dumnezeu".

Părintele Efrem s-a predat cu tot sufletul ascultării şi dragostei faţă de Stareţul Iosif. Mai târziu ne-a mărturisit ceva, la care noi toţi am fost martori:

„Nu am iubit nici un om şi nu m-am temut de nimeni atât de mult ca de Stareţul Iosif".

Îi mărturisea în amănunt gândurile şi starea sa duhovnicească şi primea sfaturile sale cu bucurie. Minunându-se de străvederea Stareţului Iosif, părintele Efrem spunea: „Stareţul îmi vedea toată starea sufletului meu".

Spun Sfinţii Părinţi că nimic nu înmulţeşte darurile dumnezeieşti precum mulţumirea şi recunoştinţa, iar părintele Efrem le-a dăruit pe amândouă cu îmbelşugare lui Dumnezeu, dar şi Stareţului Iosif. De fiecare dată când se ivea prilejul, părintele Efrem îşi aducea prinosul său cu recunoştinţă. Ajuta la împlinirea nevoilor materiale ale obştei Stareţului Iosif, fără însă a neglija ascultarea faţă de stareţul Nichifor.

Odată, pe la începutul legăturii lor, părintele Efrem a urcat la „Sfântul Vasilie" pentru a merge la Stareţ şi l-a găsit într-o stare de rugăciune extatică. Stareţul i-a strâns capul la pieptul său şi a continuat să se roage fără să spună un cuvânt (astfel obişnuia să se roage). Atunci părintele Efrem, pentru a participa şi el la Har, a şoptit:

– Gheronda, „covrigii" îi veţi mânca singur?

După câtăva vreme, Stareţul şi-a venit întru sine şi, cu un suspin dulce, a spus:

– Fiul meu, tu nu ai numai curăţie a sufletului, ci ai chiar neprihănire.

Aceasta era încredinţarea pe care o primise în rugăciune[60].

Altădată Stareţul şi-a pus mâna pe capul părintelui Efrem şi a început să se roage. Deodată s-a oprit şi nu a mai putut continua, fiindcă se umpluse de Har. Mai apoi i-a spus:

– Am făcut rugăciune pentru tine şi am primit rugăciune.

Aceasta însemna că Stareţul Iosif se umpluse de Har şi fusese încredinţat că ceea ce ceruse în rugăciunea sa pentru părintele Efrem Dumnezeu avea să împlinească.

Stareţul Iosif îl povăţuia pe părintele Efrem în multe chipuri. Îi arăta mai ales importanţa râvnei celei dintâi şi-i spunea că dacă monahul nu reuşeşte să o mărească, trebuie cu orice preţ să se nevoiască să nu i se micşoreze. „Monahul, îi spunea el, care vrea să sporească, trebuie să-şi facă în fiecare zi «socoteala», aşa cum negustorul la sfârşitul fiecărei zile socoteşte cât a câştigat şi cât a pierdut". Astfel, trebuia în fiecare zi să-şi cerceteze purtarea, să vadă unde a sporit şi unde s-a poticnit şi să pună început de pocăinţă, ca să se îndrepte.

De asemenea îi atrăgea atenţia şi-i spunea să ia aminte la râvna sa, pentru că micşorarea ei pricinuieşte acedie, care îl strică pe monah, şi de aceea îl sfătuia să citească din când în când Slujba tunderii în Marea Schimă. În felul acesta îşi aducea aminte de făgăduinţele pe care le făcuse înaintea lui Dumnezeu şi de îndatoririle sale. Însă folosul cel mai mare i-l pricinuia părintelui Efrem vederea chipului Stareţului şi pilda sa.

60 *Stareţul Efrem Katunakiotul*, *op. cit.*, pp. 41-42.

Odată părintele Efrem a fost cuprins de un puternic război trupesc. S-a întins să doarmă, dar războiul trupului nu slăbea deloc. A început atunci să rostească Rugăciunea lui Iisus cu multă ardoare. Peste puţin timp a adormit şi a avut o vedenie.

A văzut că înaintea porţii se afla un demon – aşa cum îl descriu Părinţii, cu coarne şi cu aripi negre – care râdea. Nu putea însă să se apropie de chilia sa şi să intre. După ce s-a trezit, a mers să-i povestească aceasta Stareţului, care i-a zis:

– Vezi, fiul meu, că rugăciunea îl ţine afară, la poartă, şi nu poate să se apropie de tine?[61]

Părintele Efrem, ca un adevărat ucenic, îi descoperea Stareţului toate gândurile sale şi nu-i ascundea nimic. Şi astfel, în scurt timp a dobândit râuri de lacrimi. Pentru aceasta îi şi mărturisea:

– Gheronda, multe lacrimi...

– Lacrimile sunt bune, îi răspundea Stareţul, curăţă sufletul. Acum sapi şi deschizi drum, ca să treacă carul de foc al Harului dumnezeiesc. Tu în felul acesta vei afla Harul, prin lacrimi. Altă cale este cea a Rugăciunii minţii, care este mai presus de lacrimi. Iar dacă în timpul Rugăciunii minţii vin lacrimile, lasă lacrimile şi ţine Rugăciunea în inimă. Lacrimile slăbesc intensitatea Rugăciunii minţii. Mai mult decât lacrimile, Rugăciunea minţii este cea care îl face pe om să vadă Harul.

Printre sfaturile pe care Stareţul Iosif i le dădea ieromonahului Efrem era şi acesta: „Cu cât ai mai multă evlavie, credinţă şi ascultare faţă de stareţul tău, cu atât mai mult Har primeşti”[62].

Şi cuvântul Stareţului Iosif a fost adeverit de următoarea stare duhovnicească, pe care ne-a descris-o întocmai părintele Efrem:

„Odată după ce m-am trezit din somn, m-am spălat şi, stând în picioare, am început să-mi fac canonul obişnuit cu şiragul de metanii în faţa ferestrei ce dădea spre mare. După ce am făcut destule şiraguri, am văzut deodată trei persoane luminoase care veneau spre mine. Chilia s-a umplut de lumină şi de o mireasmă

[61] *Stareţul Efrem Katunakiotul, op. cit.,* p. 226.

[62] *Stareţul Efrem Katunakiotul, op. cit.,* p. 192.

negrăită. Simțirea mea duhovnicească m-a încredințat că era Hristos însoțit de doi Îngeri. Atunci am căzut la pământ și sufletul meu a îmbrățișat picioarele lui Hristos. Simțeam o astfel de bucurie și veselie... o stare cerească ce nu poate fi descrisă"[63].

Și pe când povestea acestea, părintele Efrem plângea.

„În această stare de fericire am rămas multă vreme. Apoi această stare s-a retras puțin câte puțin. Deodată chilia s-a umplut de demoni care m-au înconjurat. Am fost cuprins de spaimă. Frica mă paralizase. Îi simțeam aproape de mine. O frică cumplită pusese stăpânire pe mine, dar cu rugăciunea au fost izgoniți unul câte unul. Pe când încă tremuram de frică, mi-am luat felinarul și am fugit spre coliba Starețului Iosif.

Îndată ce am ajuns, i-am spus părintelui Atanasie:

– Înștiințează-l pe Stareț că vreau să-l văd numaidecât!

Starețul m-a primit imediat, deși era o oră nepotrivită. De îndată ce m-am așezat, m-a întrebat:

– Ce-ai pățit?

– Gheronda, așteaptă puțin ca să-mi revin și-ți voi spune.

Din pricina fricii nu puteam vorbi. Când mi-am revenit, i-am povestit despre prezența celor trei Persoane și de apariția demonică care i-a urmat. Atunci Starețul Iosif s-a ridicat, m-a îmbrățișat și, plin de bucurie, mi-a spus:

– Aceasta, fiul meu, este prima treaptă. Acesta este Harul. Îți amintești când îți spuneam că prin lacrimi sapi ca să treacă Harul? Acum a trecut. De acum înainte vei avea descoperiri de la Dumnezeu, te va înștiința Dumnezeu și vei vedea altfel. Harul dumnezeiesc va lua chipuri și forme și te va ajuta. Altă îmbrăcăminte duhovnicească, alte orizonturi, altă hrană duhovnicească și altă rugăciune însoțită de contemplație te așteaptă. Pentru aceasta au și venit demonii mai apoi, fiindcă au simțit starea de Har pe care o aveai și te invidiau"[64].

În scurt timp părintele Efrem a început să trăiască stări duhovnicești înalte. A primit de la Dumnezeu Har îmbelșugat care l-a urcat continuu la măsuri înalte, pe care numai cei care le-au

---

[63] *Starețul Efrem Katunakiotul, op. cit.*, p. 40-41.

[64] *Starețul Efrem Katunakiotul, op. cit.*, p. 41.

gustat pot să le înțeleagă. Toate acestea se datorează învățăturii nerătăcite şi rugăciunilor Stareţului Iosif, care spunea:

– Fiul meu, tu, aşa cum înaintai, ai fi găsit şi singur Harul, dar nu ai fi putut să-l păstrezi. Cu lacrimi ai găsit Harul, cu lacrimi continuă. Dar tu alergi repede şi mă tem pentru tine. Alţii îşi petrec toată viaţa în asceză şi nu gustă aceste stări. Iar ţie atât de repede ţi le-a dat Dumnezeu...

– Gheronda, dacă Dumnezeu îmi dă să mănânc carne, eu să-I cer fasole?

Iar Stareţul, lăudându-se în Domnul pentru sporirea părintelui Efrem, spunea:

– Eu l-am făcut astfel.

Cu adevărat, aşa era. Stareţul părintelui Efrem era părintele Nichifor, dar adevăratul său dascăl şi îndrumător în lupta cea nevăzută era Stareţul Iosif. Acesta l-a arătat un vas ales al Harului.

Pe de altă parte nici ispitele părintelui Efrem nu erau mici. Odată a fost chinuit fără cruţare de gânduri pentru nişte lucruri de nimic. Dimineaţă a mers la Stareţ şi i-a mărturisit apăsarea gândurilor pe care o avusese în acea seară.

Iar înţeleptul Stareţ l-a întrebat:

– Cum a mers rugăciunea zilele acestea?

– Foarte bine, Gheronda.

Atunci el şi-a clătinat capul şi a spus:

– Să nu aştepţi numai pe cele dulci. Să le aştepţi şi pe cele amare. Atunci când ţi se va dărui o stare plină de Har, să aştepţi în curând ispită. Dar şi atunci când ai ispite şi mâhniri, să ştii că aproape este şi mângâierea de la Dumnezeu.

Stareţul îl sprijinea cu fapta şi cu cuvântul, îl sfătuia, dar nu-i arăta calea duhovnicească a sufletului său. Doar o singură dată i-a spus:

– În această stare în care te afli să fii cu multă luare-aminte. Poate vei avea vreo vedenie sau vei vedea vreun Înger, să nu i te închini îndată. Ia aminte, căci în starea în care te afli vei fi ispitit. Este cu neputinţă să nu fii ispitit.

Fireşte, Stareţul vorbea din experienţă, de vreme ce şi el gustase toate aceste schimbări, ca un povăţuitor încercat ce era. Nu se mai nevoia ca să cerceteze stările duhovniceşti, fiindcă ştia la

fiecare pas ce va întâlni şi ce trebuie să facă ca să atragă mila şi Harul lui Dumnezeu.

Evlavia părintelui Efrem se vădea mai ales la Dumnezeiasca Liturghie. Felul de a rosti ecteniile şi restul slujbei l-a învăţat de la Stareţul Iosif, iar acesta din Cer. A învăţat glasurile şi ritmurile cântării într-o vedenie în care a văzut nişte păsărele cântând un te-ri-rem. Şi de atunci i-a învăţat şi pe alţii cum să cânte „Doamne miluieşte", încet, liniştit, ca şi cum vocea ar fi venit de departe. Cântau atât de încet, încât, deşi bisericuţa lor era foarte mică, vocile nu se auzeau de afară. Cântau pe un ton jos pentru a păstra liniştea sufletului, de vreme ce prin liniştea gurii sufletul strigă şi comunică cu Dumnezeu.

Stareţul Iosif se bucura mult de aceste Liturghii şi de atmosfera de umilinţă ce domnea atunci când se săvârşeau, deoarece toţi cei din obştea sa erau cu totul dăruiţi adorării lui Dumnezeu şi nici un gând nu clătina mintea lor de la rugăciune. Din acest motiv nu mai lăsa pe nimeni altul să mai liturghisească. Stareţul spunea:

„Nu cred să se săvârşească în întreg Sfântul Munte o Liturghie mai profundă decât cea pe care o facem noi, aşa cum o facem, în această bisericuţă smerită"[65].

Stareţul Iosif ajunsese la treapta cea mai înaltă a Rugăciunii minţii, iar ucenicii săi îl urmau. Şi astfel, Liturghia devenea o Dumnezeiască Liturghie, o Liturghie plină de rugăciune.

Adeseori, la Sfânta Liturghie, părintele Efrem vedea cum Harul dumnezeiesc umplea în chip simţit bisericuţa. De aceea spunea: „Duhul Sfânt nu Se vede, dar Harul Său Se vede".

În acea bisericuţă Harul umplea inimile lor. De multe ori vedea Dumnezeiescul Prunc pe Sfântul Disc şi atunci lacrimile îi curgeau şiroaie.

Odată, la sfinţirea Cinstitelor Daruri, a fost înştiinţat în rugăciune ce înseamnă: *„fiu al lui Dumnezeu şi împreună-moştenitor cu Hristos"*[66], simţind în acelaşi timp o nestăvilită căldură a duhului[67].

---

[65] *Stareţul Efrem Katunakiotul, op. cit.*, p. 48.

[66] *Romani* 8,16-17.

[67] *Stareţul Efrem Katunakiotul, op. cit.*, p. 48.

De multe ori, la sfârşitul Dumnezeieştii Liturghii, a văzut pe Sfânta Masă Trupul mort al Domnului, aşa cum este înfăţişat pe Epitaf.

Odată, după Dumnezeiasca Liturghie, când a mers să se odihnească, părintele Efrem a văzut deodată un Heruvim. Cu o negrăită bucurie l-a îmbrăţişat şi l-a sărutat. Când i-a povestit Stareţului ce i s-a întâmplat, acesta i-a spus că acel Heruvim fusese o manifestare a Harului.

Altădată L-a văzut pe Dumnezeu Cel în Treime în Sfintele Daruri. Iată cum descrie aceasta:

„Am văzut întreaga Treime în Cinstitele Daruri. Am văzut-o cu ochii sufletului. Însă nu pot să o descriu. Pe Dumnezeu, desigur, nu poate omul să-L vadă şi apoi să mai trăiască, dar precum s-a petrecut cu Moise, când spune că a văzut «spatele Lui», tot astfel mi s-a întâmplat şi mie. În acea clipă am simţit o stare de negrăită fericire, pace, dragoste, dragoste dumnezeiască, iar lacrimile curgeau fără oprire. Dumnezeu viu pe Sfântul Disc! Cum să îndrăzneşti, aşadar, să te apropii de Sfântul Potir?".

Stareţul însă, după astfel de descoperiri, îl smerea cu grai dulce: „Alergi prea repede, fiul meu!".

După atâtea stări cereşti, nu trebuie să se mire cineva de ce încă mai răspândeşte bună-mireasmă bisericuţa părăsită a Cinstitului Înaintemergător în care a liturghisit atâţia ani părintele Efrem.

Despre toate acestea mărturisea însuşi părintele Efrem cu credinţă şi cu zdrobire de inimă:

„Multă umilinţă, multe lacrimi, şuvoaie întregi! Nu puteam să mă stăpânesc pe mine însumi atunci când liturghiseam. Însă dator sunt să mărturisesc adevărul, şi anume că toate acestea erau dăruite de Dumnezeu datorită rugăciunii Stareţului Iosif".

Când părintele Efrem se afla în astfel de stări înalte de rugăciune şi nu se putea stăpâni, Stareţul îi spunea:

– Fie bucurie, fie întristare de ai, să nu o exteriorizezi. Se poate ca înlăuntrul tău să izvorască iadul sau Raiul, dar tu să te

străduieşti să nu arăţi în afară. Aceasta este metoda cea mai bună, adică ca nici cel de lângă tine să nu-şi dea seama în ce stare te afli.

Mai târziu părintele Efrem mărturisea despre aceasta, prihănindu-se pe sine: „Cuvântul acesta al Stareţului nu l-am putut păzi".

Însă povăţuirea Stareţului Iosif nu era întotdeauna izvorâtoare de „lapte şi miere". Dimpotrivă, cu timp şi fără timp Stareţul găsea metode mai aspre ca să-l formeze pe tânărul nevoitor şi să-l păzească în smerenie. Aşa cum spune şi Apostolul Pavel: *„Propovăduieşte cuvântul; stăruieşte cu vreme şi fără de vreme, mustră, ceartă, învaţă cu toată îndelunga-răbdare şi învăţătura"*[68]. Părintele duhovnicesc trebuie să folosească toate metodele spre folosul fiilor săi duhovniceşti.

La început părintelui Efrem nu îi plăcea mâncarea ce se gătea. Din această pricină, făcându-şi voia, mergea şi aduna nuci pe care le mânca. Această faptă însă nu a scăpat Stareţului. A aşteptat până într-o zi, când i-a spus tăios:

– Părinte Efrem, de acum înainte nu mai ai ce căuta aici ca să liturghiseşti!

Odată cu acest cuvânt al Stareţului părintele Efrem a pierdut rugăciunea. Nu mai avea lacrimi, bucurie, umilinţă. Le pierduse dintr-odată pe toate. Atunci a căzut într-o adâncă deznădejde. A doua zi a alergat la coliba Stareţului, a sărit gardul şi, căzând la picioarele lui, l-a rugat cu lacrimi:

– Iartă-mă, nu o să mai fac!

Şi într-adevăr, de atunci a devenit ca un mieluşel.

Altădată părintele Efrem a făcut o greşeală şi a întârziat să vină să liturghisească la ora stabilită. Şi-a cerut iertare, dar Stareţul a rămas neînduplecat. Nici de data aceasta nu a pierdut ocazia ca să-l exerseze pe părintele Efrem în smerenie. După ce l-a ocărât cu asprime, l-a izgonit cu brutalitate spunându-i:

– Pleacă şi să nu mai vii până ce am să te chem eu!

---

[68] *II Timotei* 4, 2.

L-a ţinut departe de el timp de trei zile, în ciuda faptului că părintele Efrem îl ruga cu lacrimi să-l ierte. Şi, ca de obicei, şi-a petrecut zilele într-o stare de moarte duhovnicească. Nici măcar o mişcare a Harului. Câte pătimea părintele Efrem! Ocări de la părintele Nichifor, ocări de la Stareţul Iosif şi pe deasupra şi părăsirea de către Harul dumnezeiesc. Dar toate erau pentru sporirea sa. În sfârşit, în cea de-a patra zi, Stareţul l-a chemat să liturghisească. În timpul Dumnezeieştii Liturghii Harul l-a adumbrit din nou după atâtea zile, iar el s-a bucurat. Când i-a spus aceasta Stareţului, el i-a răspuns cu dulcele său grai părintesc:

– Bine, fiul meu, dar nu ai simţit cum te îmbrăţişam în duh?

Şi atunci Stareţul a început să-i vorbească despre importanţa acriviei care este de neapărată trebuinţă în sporirea duhovnicească, pentru a putea înainta de la făptuire la contemplaţie.

Altădată părintele Efrem s-a împotrivit unei porunci a Stareţului, făcând astfel neascultare. Din această pricină, aşa cum mărturisea mai târziu, nu numai că l-a întristat pe Stareţ, dar şi Dumnezeu l-a pedepsit mult.

„Vă mărturisesc, spunea el, că aşa cum se istoriseşte în viaţa Apostolului Petru că plângea atunci când auzea cocoşul, fiindcă îşi amintea de lepădarea sa, tot astfel şi eu, atunci când îmi amintesc de această neascultare, plâng ore întregi, pentru că ştiu că nu trebuia să o fac şi că pe lângă Stareţ am rănit şi pe Sfântul Duh".

De aceea mărturisea părintele Efrem că singurul om de care s-a temut şi pe care l-a iubit mult a fost Stareţul Iosif. Şi într-adevăr, dobândise o evlavie atât de mare faţă de Stareţul Iosif şi faţă de părintele Arsenie, încât la începutul şi la sfârşitul rugăciunii sale spunea: „Pentru rugăciunile Sfinţilor Părinţi Iosif şi Arsenie...".

Starea duhovnicească a Stareţului Iosif era atât de înaltă, încât părintele Efrem, din pricina legăturii duhovniceşti pe care o avea cu el, primea belşug de Har, aşa cum spunea el însuşi:

„Îmi amintesc că în acei ani Harul se revărsa ca un şuvoi atunci când se ruga Bătrânul Iosif. Când trebuia să plec şi mergeam ca să-i sărut mâna cerându-i binecuvântare, dacă îmi

spunea din adâncul inimii «mergi», era ca şi cum mi-ar fi spus «mergi şi vei vedea». Atunci mă îmbogăţeam în rugăciune şi Har. Dimpotrivă, dacă îl întristam cu ceva şi îmi zicea: «Hai, acum pleacă!», atunci aveam uscăciune duhovnicească şi simţeam părăsire. Această părere mi s-a adeverit atunci când într-o zi mi-a spus: «N-o să primeşti nimic până sâmbăta viitoare». Şi într-adevăr, timp de o săptămână am avut o stare de uscăciune duhovnicească. M-am minunat atunci de puterea pe care o are cuvântul Stareţului şi cum îl pecetluieşte Dumnezeu.

Primul lucru de care s-au încredinţat toţi ucenicii Stareţului Iosif a fost că Dumnezeu, cu adevărat, întărea cuvintele mântuitoare ale Bătrânului. Aceasta este o taină pe care cei trândavi şi nepăsători nu pot să o explice. Însă ceea ce se poate adeveri prin fapte este că: «cu cât te uneşti mai mult cu stareţul tău, cu atât mai mult Har primeşti. Precum fierul, cu cât îl apropii mai mult de foc, cu atât se aprinde mai mult. Şi invers, cu cât îl îndepărtezi mai mult, cu atât rugineşte»".

Stareţul Iosif îi spunea părintelui Efrem:

„Dacă mergi într-o casă şi ai o stare duhovnicească bună, poţi simţi ce fel de duh se află în acea casă. Adică dacă există duh de rugăciune, duh de înfrânare, duh de nevoinţă sau duhul răpirii, al minciunii, al lăcomiei, al vrăjitoriei...".

Părintele Efrem înţelegea aceste cuvinte în mod raţional, nu şi în faptă, fiindcă i se păreau nu numai de necrezut, dar şi ciudate.

Dar mai târziu el însuşi avea să mărturisească:

„Într-o zi am mers la Stareţul Iosif să liturghisesc. De îndată ce am intrat în chilie, i-am spus:

– Gheronda, ce se întâmplă aici?

– Ce este?

– Aici domneşte un duh de tăcere, ca şi cum cineva mi-ar impune să tac. Căci îndată în sufletul meu s-a născut un simţământ, de parcă cineva m-ar fi înştiinţat că aici există tăcere.

– Să-ţi spun, îmi răspunse Stareţul. Acum, în Postul Mare, sâmbăta vom liturghisi, ne vom împărtăşi, vom mânca şi vom vorbi cu părintele Arsenie până Duminică seara. Duminică seara ne punem metanie unul altuia şi ne cerem iertare şi apoi toată

săptămâna următoare nu mai vorbim deloc. Dacă vrem să facem ceva, ne vom înțelege doar prin semne.

Atunci am înțeles din experiență că cele spuse de Starețul Iosif erau adevărate".

Când părintele Efrem ajunsese deja bătrân, își amintea cu bucurie de anii tinereții și spunea:

„Ah, fericită ascultare! Ce pot să-ți spun? Când eram ucenic, alt Har aveam, altă rugăciune. Zburam. Fiindcă rugăciunea izvorăște din ascultare și NU ascultarea din rugăciune. Fă ascultare acum, iar apoi va veni Harul".

Starețul Iosif ne spunea:

„Cel care face ascultare, chiar și strâmbă de ar fi porunca, tot bine va ieși; și aceasta doar pentru ascultarea lui. Nu are importanță cine este starețul. Ce i-a folosit lui Iuda că a fost lângă Hristos? Nimic! Ce i-a folosit lui Ghiezi că Starețul său era Prooroc? Nimic! Ce i-a folosit lui Adam că Starețul său era, într-un fel oarecare, Dumnezeu? Nimic, de vreme ce a făcut neascultare. Dar Acachie, cel despre care se spune în Scara Sfântului Ioan, al cărui stareț era cam sucit și-l bătea mereu, a ajuns Sfânt".

După mulți ani, către sfârșitul vieții sale pământești, părintele Efrem a vrut să vadă pentru ultima oară coliba Starețului Iosif de la Sfântul Vasilie. De îndată ce s-a apropiat de bisericuța părăsită a chiliei Starețului, cu o vădită emoție și printre râuri de lacrimi, a spus însoțitorului său:

„Veșnică să-i fie pomenirea! Veșnică să-i fie pomenirea! Ne-am săturat de Har! Ne-am săturat de Har! Aici, timp de trei ani, am băut lângă Starețul Iosif apă de izvor, apă din izvoarele Raiului! Dacă ai ști ce stări de Har trăiam atunci când mergeam la Sfântul Vasilie, la Starețul Iosif! Ce Liturghii! Ce contemplații! Ce descoperiri! Ai fi spus că și arbuștii și stâncile și firea toată înălța doxologie și lăuda pe Dumnezeu".

LA SFÂNTA ANA MICĂ

Nu era cu putinţă ca să vină lângă Stareţ un om, oricât de împătimit ar fi fost, şi să nu se fi vindecat. Era de-ajuns să facă ascultare. Acest om ceresc, care avea mult discernământ, ştia să tămăduiască patimile ucenicilor săi. Era de-ajuns să rămână lângă el şi deveneau alţi oameni.

Stareţul avea multă dragoste şi era plin de har, dar şi cu multă acrivie şi foarte aspru în respectarea rânduielii sale ascetice. Din această pricină era greu să rămână cineva lângă el. Deoarece trecuse prin toate luptele ascetice şi le încercase, ştia exact cum se atrage şi cum se păstrează Harul dumnezeiesc. De aceea şi cuvintele sale erau întotdeauna puţine, dar foarte precise. „Aici vei face astfel". Şi cerea de la cel care întreba ascultare desăvârşită.

Au trecut mulţi pe la Stareţ şi au primit mult folos de la el, dar aproape toţi au plecat. Au trecut oameni învăţaţi, cu studii şi poziţii înalte, dar de îndată ce Stareţul îi băga în cuptorul ascultării, în ciuda bunei lor intenţii, plecau. Nimeni nu putea să rămână lângă Stareţ dacă nu devenea cu desăvârşire mort pentru această viaţă. Acesta este şi motivul pentru care obştea sa nu a devenit niciodată mare. Stareţul spunea: „Vreau să fac monahi, monahi adevăraţi! Nu fierturi". Stareţul nu făcea alegere, ci din dragoste îi primea pe toţi cei care doreau, chipurile, isihia şi viaţa duhovnicească.

Faptele însă arătau că erau oameni cu bună-intenţie, dar că nu aveau lepădarea de sine, care se cere în viaţa ascetică a pustiei. Aveau şi obiceiuri vechi, bine înrădăcinate în ei, care îl împiedicau pe Stareţ să-şi păstreze aspra sa rânduială ascetică.

Pentru aceasta le şi spunea:

– Mai bine mergeţi în mănăstiri, căci acolo sunteţi mai în siguranţă. Să faceţi ascultare şi să aveţi cuget smerit.

Astfel, prin 1936 se nevoiau lângă Stareţ părintele Arsenie, părintele Atanasie şi părintele Ioan.

Existau însă greutăţi serioase în ceea ce priveşte rămânerea lor la Sfântul Vasilie. De aceea au hotărât să se mute în alt loc. Motivul principal al mutării lor era părintele Ioan, care nu făcea deloc ascultare. Şi nu numai că nu asculta, dar îl împiedica şi pe Stareţ să trăiască isihast, aşa cum îşi dorea.

Stareţul îi spunea:

– Fiul meu, dacă tu, care eşti ucenic, cauţi odihnă, atunci eu ce trebuie să fac?

O altă problemă era faptul că aduceau cu multă osteneală, cărând în spate şi la o înălţime atât de mare alimentele şi materialele necesare.

A treia problemă serioasă era faptul că erau mereu deranjaţi de vizitatori. Faima sa de mare ascet se răspândise pretutindeni şi de aceea mulţi părinţi veneau ca să-i ceară sfatul. În felul acesta Stareţul şi-a pierdut liniştea, timpul pentru rugăciune şi lipsa de grijă.

Pentru toate aceste motive Stareţul a hotărât să plece împreună cu părintele Arsenie şi cu părintele Atanasie.

– Plecăm!, le-a spus el. Mergem în altă parte să ne nevoim, ca să nu ne găsească uşor oamenii şi să ne lipsească de rugăciunea şi liniştea noastră.

În partea sud-vestică a Athonului, pe o pantă abruptă aflată la o altitudine de 300 de metri, se află preafrumosul Schit al Sfintei Ana. Acesta este alcătuit din colibe construite pe terase, una în spatele celeilalte, şi de obicei ascunse în spatele unor stejari uriaşi sau ale unor stânci de culoare gri-verzuie. Pe atunci schitul avea în jur de două sute de părinţi. Aici se află cea mai mare parte din Moaştele Sfintei Ana.

La o depărtare de jumătate de oră se află aşa-numita „Sfânta Ana Mică”. Este vorba de o mică aşezare sihăstrească alcătuită din

cinci colibe care are strânse legături duhovniceşti cu Schitul Sfintei Ana.

Aici clima este mai blândă, deoarece o colină aflată la nordul schitului îl protejează de curentul rece şi umed care coboară de pe vârful Athonului. Stareţul Iosif şi părintele Arsenie au auzit de la nişte părinţi mai bătrâni despre nişte peşteri aflate înspre Sfânta Ana Mică şi la care se ajunge cu greu. Le-au căutat şi, cu multă osteneală, le-au găsit într-o pantă abruptă, sub o sihăstrie unde trăise mai demult faimosul duhovnic Sava, ucenicul renumitului Stareţ Ilarion Georgianul.

În acele peşteri se nevoiseră cândva doi-trei asceţi ruşi şi de aceea mai existau încă aici două bazine mici de apă.

Este vorba de un loc foarte retras pe care puţini îl cunosc. Locul este atât de îngust, încât seamănă cu un cuib de vultur, căci are de o parte stâncile muntelui, iar de cealaltă parte o prăpastie adâncă. Le-au plăcut foarte mult acest loc pentru că avea o linişte negrăită. Atât de retras era, încât cu greu l-ar fi găsit cineva.

Astfel, în ianuarie 1938, au luat în spate hainele lor sărăcăcioase împreună cu puţinele lor cărţi şi s-au mutat în cele două peşteri de acolo.

Când au ajuns acolo nu au găsit nimic altceva decât cele două bazine mici. Le-au curăţat atât cât s-a putut şi au pus jgheaburi pe stânci pentru a se aduna apa de ploaie în ele, deoarece nu exista nici un izvor în apropiere. Astfel, puţina apă pe care o strângeau cu greu le ajungea pentru nevoile lor zilnice. Aşa cum s-a întâmplat la Sfântul Vasilie, tot astfel au observat că şi aici, de îndată ce au început să zidească o colibă mică şi o bisericuţă, apa nu le ajungea. Aşa că părintele Arsenie a început să o care din nou cu spatele de departe.

Într-o zi, când soarele ardea foarte tare, Stareţului i s-a făcut milă de părintele Arsenie şi s-a rugat Maicii Domnului, zicând: „Te rog, Maica Domnului, iconomiseşte puţină apă, fiindcă mult se osteneşte părintele Arsenie". Şi îndată a auzit un zgomot ce venea de la o stâncă din apropiere. Când şi-a întors privirea, ce să vadă? Din stâncă începuse să curgă apă, picătură cu picătură. Atunci au pus un vas sub ea ca s-o adune. Acea apă era destulă şi de atunci

părintele Arsenie a fost scutit de căratul apei[69]. Stareţul Iosif, ca un alt Moise, cu puterea rugăciunii a scos apă din piatră.

Şi-au zidit colibele într-o peşteră, iar în cealaltă mica lor bisericuţă. La zidit a ajutat şi mărinimosul părinte Efrem Katunakiotul, care căra cu spatele pământ roşu de la înfricoşata Karulie, şi i-l aducea părintelui Arsenie, care făcea cărămizile. Părintele Efrem făcea toate acestea fără să neglijeze nevoile stareţului său.

Pentru a nu vorbi între ei, au hotărât să facă colibele separat.

Pentru Stareţ au zidit o mică prelungire la o peşteră, astfel încât să existe loc pentru o mică magazie şi trei chilii micuţe. Au făcut-o din pietre tencuite pe dinăuntru şi pe dinafară cu lut, ca să nu cadă, cu nişte leaţuri pe deasupra şi cu tablă în loc de acoperiş.

Coliba părintelui Arsenie se afla puţin mai departe, pe când părintelui Atanasie, fiindcă se ostenea zilnic cu căratul proviziilor şi adeseori venea în afara programului, Stareţul Iosif îi făcuse o colibă mică în afara curţii.

Colibele lor erau atât de mici, încât cu greu se puteau sluji în ele, cu toate că-şi limitaseră nevoile la maxim. Dimensiunile chiliilor lor erau în jur de 1,80 pe 1,50 metri. În loc de pat aveau două-trei scânduri cu un preş deasupra. Le făcuseră şi o mică deschizătură, pe care o foloseau atât ca uşă, cât şi ca fereastră. Pentru aerisire aveau două găuri închise cu două pânze, care serveau ca oblon.

Iarna era atât de frig în chiliile lor, încât, dacă rămâneai nemişcat, îngheţai. Iar pe jos umezeală, apă şi mucegai. Vara sufereau din pricina căldurii arzătoare, căci tabla de pe acoperiş se încingea foarte tare. Nici măcar noaptea locul nu se răcorea, fiindcă stâncile adunau căldura din timpul zilei şi o răspândeau noaptea. Era întocmai ca în cuptorul din Babilon, cel de şapte ori încins. Cum putea să doarmă cineva acolo şi mai ales pe un „pat" atât de tare? Colibele lor erau un adevărat mormânt.

Într-o astfel de colibă, al cărei pământ mirosea ca un mormânt, stătea şi îşi făcea priveghere Stareţul Iosif în fiecare noapte timp de opt-zece ore, cu Rugăciunea minţii. Când închidea

---

[69] Iosif Dionisiatul, *Bătrânul Arsenie Pustnicul*, Editura Evanghelismos, Bucureşti, 2004, p. 56.

şi uşa, devenea întunecată şi nici măcar aerul nu pătrundea înăuntru. Era o adevărată mucenicie!

Însă stabilirea Stareţului Iosif în acest loc stâncos şi greu de străbătut nu a plăcut demonilor, care voiau să fie numai al lor. De aceea au şi început să-l războiască pe Stareţ în fiecare zi. Mai târziu spunea ucenicilor săi:

„Voi aţi venit şi le-aţi găsit pe toate gata. Dacă aţi şti câte am pătimit la început din partea demonilor! În lume preoţii îi izgonesc pe diavoli şi le poruncesc să meargă în locuri pustii. Şi astfel toţi vin aici. Dacă aţi şti câte am tras!".

Când Stareţul Iosif mergea să doarmă, ca să poată fi odihnit pentru priveghere, demonii făceau gălăgie ca să nu-l lase să se odihnească. Iar dacă adormea, îl trezeau cu gălăgia lor cu o oră-două mai devreme. Iar apoi nu mai putea să adoarmă.

Şi ca şi cum nu ar fi ajuns acestea, în fiecare noapte, când Stareţul îşi făcea privegherea, cete întregi de demoni făceau înaintea lui o adevărată defilare. Luau înfăţişări scârboase şi înspăimântătoare pentru a-l înfricoşa şi a-l sili să plece.

Astfel, unii demonii luau înfăţişarea unor capete de morţi, alţii ale unor vrăjitori, iar alţii se arătau ca nişte schelete. Tot ce era înfricoşător, acolo îl găseai. Chiar şi bătăi primea de la ei.

Această situaţie începuse să se prelungească. Astfel, pe zi ce trecea Stareţul începea să obosească, fiindcă nu putea nici să lase privegherea, dar nici să se odihnească cum trebuie. Pe deasupra era lipsit şi de Harul rugăciunii, pentru că mintea sa era tulbure din pricina lipsei de odihnă şi nu se putea aduna în rugăciune. Pe de o parte necesitatea firii, iar pe de alta răutatea demonilor îngreuiau mult privegherea. Stareţul însă nu se dădea bătut uşor. „Voi face răbdare, spunea el, o lună şi dacă situaţia nu se va limpezi, voi pleca de aici".

În fiecare noapte arătări înfricoşătoare de demoni, iar ziua gălăgie pricinuită de ispititorul pentru a nu se odihni. Astfel, nevoitorul a început să simtă istovire trupească şi încet-încet s-a făcut simţită şi părăsirea Harului. De multe ori nu putea să se stăpânească şi plângea fără încetare. „Am plâns, mărturisea el mai târziu, am plâns nemângâiat multe zile şi săptămâni la rând".

Din pricina acestei situații a fost cuprins de o mare întristare și a început să se plângă într-un fel oarecare lui Dumnezeu, zicând că este nedreptățit și este lăsat pradă atâtor ispite, fără slăbire, astfel încât să nu-și poată trage puțin sufletul. Și în timp ce se ruga cu lacrimi și cu durere în întuneric, s-a ridicat în picioare, și-a înălțat mâinile la Cer și a spus: „Doamne, chiar și buna-intenție vei lăsa să o biruiască? Atunci cum se va lupta omul?".

Atunci a strălucit o lumină în coliba sa și a auzit o voce prea-dulce spunându-i: „Oare nu le vei răbda pe toate pentru dragostea Mea?". Apoi s-a făcut din nou întuneric. Odată cu aceste cuvinte întristarea s-a risipit, de parcă un nor întunecat și greu s-ar fi ridicat de pe sufletul lui. A înțeles îndată de unde venea acel glas și, aruncându-se la pământ, a început să plângă, cuprins de multă dragoste și căindu-se pentru împuținarea sufletului pe care o avusese.

– Da, Dumnezeul meu, pentru dragostea Ta voi face răbdare.

De atunci Stărețul a primit multă mângâiere în întristări și ispite. S-a întărit iarăși sufletește și de atunci a avut mai multă răbdare în ispite.

Și răbdând fără cârtire aceste ispite, în cea de-a treizecea zi a încetat războiul, iar demonii s-au făcut nevăzuți. Mai târziu spunea: „Nu voi uita niciodată acel glas atât de dulce, care mi-a alungat îndată ispita și împuținarea sufletului".

Bisericuța lor era atât de mică, încât dacă cineva stătea în strană, putea să atingă catapeteasma. Cu toate acestea îți pricinuia multă străpungere. Au afierosit-o Cinstitului Înaintemergător și s-a oferit să o picteze obștea vecină a Ananeilor, cu care Stărețul avea legături strânse.

La început viața lor a fost într-adevăr grea și lipsită de mângâiere, de vreme ce nu aveau nici lucrurile care sunt de cea mai mare trebuință. Dar în ciuda greutăților și a strâmtimii locului și a chiliilor, au simțit multă odihnă sufletească, fiindcă nimeni nu venea să-i deranjeze. Viețuiau izolați într-un loc spre care nu exista drum ca să poată ajunge vreun om acolo. În felul acesta erau întotdeauna singuri și aveau o negrăită liniște. Erau lipsiți de orice grijă, neavând grădină, de vreme ce locul se afla în pantă și era plin de arbuști. Aveau doar o colibă și o bucătărie mică. Aceasta

era toată averea lor pământească. Neagonisire desăvârşită. Dar adevărata lor avere era rugăciunea şi contemplaţia. Fugeau de confort şi trăiau în mare simplitate, astfel încât să aibă puţină grijă şi să-şi îndrepte toată atenţia asupra vieţii duhovniceşti.

În noile lor colibe ascetice trăiau ca nişte zăvorâţi. Aceasta se datora asprimii locului, rarelor întâlniri cu ceilalţi părinţi şi acriviei în respectarea programului lor.

Rânduiala lor ascetică la Sfânta Ana Mică era următoarea: se sculau în zorii zilei şi făceau fie rucodelia lor, fie vreo lucrare manuală. La amiază se retrăgea fiecare la chilia sa şi făcea Vecernia cu şiragul de metanii. Dacă prisosea timpul, citeau puţin din cărţile Sfinţilor Părinţi. Apoi toţi se adunau pentru masa de amiază. După masă luau binecuvântare de la Stareţ şi toţi se retrăgeau la chiliile lor pentru a se odihni până la apusul soarelui. Când se trezeau, beau o cafea şi îşi începeau privegherea care ţinea până la miezul nopţii.

Atunci când aveau preot, făceau Dumnezeiasca Liturghie la miezul nopţii în bisericuţa lor. Când nu aveau preot care să liturghisească, îşi continuau privegherea fie cu studiul duhovnicesc, fie cu rugăciunea. După Dumnezeiasca Liturghie se odihneau până în zori. Potrivit rânduielii lor, durata somnului era de şase ore, împărţit în două perioade, fiecare de câte trei ore, deoarece aceasta îi ajuta mult în privegherea lor.

Stareţul Iosif a păstrat neschimbată această rânduială, fiindcă ştia că, dacă ar fi făcut aceasta, ar fi suferit schimbare şi în rugăciune. „Dacă în timpul zilei, spunea el, faci ceva mai mult sau mai puţin, atunci trupul oboseşte, iar mintea se împrăştie şi râvna pentru rugăciune se împuţinează". De aceea respecta cu multă acrivie programul său, chiar şi atunci când trecea prin clipe grele. La aceasta l-a ajutat, desigur, şi caracterul său hotărât şi neînduplecat.

Vrednică de pomenire este şi următoarea întâmplare, în care se arată importanţa pe care Stareţul Iosif o dădea respectării programului său isihast.

Odată, pe când era ora de odihnă, au venit ucenicii săi de departe, încărcaţi cu provizii şi câţiva peşti şi i-au spus:

– Gheronda, am adus peşti şi dacă nu-i gătim acum, se vor strica. (De unde să se găsească pe atunci frigidere la Sfânta Ana şi mai ales la Stareţul Iosif?).

Trebuie să spunem că această mâncare era rară pentru obşte atât din pricina ascezei, cât şi a costului şi a ostenelii. Stareţul însă, fără să accepte vreo împotrivire, a spus:

– Mai bine să se strice peştii, decât să stric rânduiala. Lăsaţi-i aşa cum sunt şi mergeţi la odihnă!

A doua zi a spus ucenicilor săi:

– Intenţionat i-am lăsat să se strice, ca să vă amintiţi toată viaţa voastră importanţa rânduielii[70].

Adeseori le spunea:

– Luaţi aminte la păstrarea rânduielii! Eu şi părintele Arsenie am vărsat sânge pentru a v-o preda neschimbată.

Stareţul a simţit multă odihnă în noua sa sihăstrie. De aceea, plin de entuziasm pentru viaţa petrecută acolo, îi scria surorii sale:

„Noi aici, sora mea, noaptea nu dormim deloc. În fiecare noapte facem priveghere. Ne rugăm pentru toată lumea pe toată durata nopţii. Numai dimineaţa ne liniştim puţin şi după-amiază, după ce mâncăm. Rânduiala noastră este următoarea: jumătate de zi lucrăm, iar restul timpului ne liniştim. Viaţă ascetică! Pustie! Viaţă îngerească, plină de Har! Să te fi aflat undeva şi să ne fi văzut! Ah, de ar fi fost cu putinţă să ne fi văzut! Aici, sora mea, este Raiul pământesc. Iar dacă cineva se deprinde de la început cu o viaţă aspră, înaltă, devine sfânt"[71].

La începutul şederii lor acolo erau necunoscuţi. Dar aşa cum *„nu poate cetatea a se ascunde deasupra muntelui stând"*[72], precum spune Domnul, tot astfel şi mireasma vieţii virtuoase a Stareţului nu a putut rămâne tăinuită. Unii părinţi din împrejurimi au aflat de sfinţenia sa şi astfel au început să-l cerceteze pentru folos duhovnicesc.

---

[70] Iosif Dionisiatul, *op. cit.*, pp. 67-68.
[71] Stareţul Iosif, *op. cit.*, pp. 261-262.
[72] *Matei* 5, 14.

Din nefericire însă l-au găsit şi alţii care nu aveau interes duhovnicesc şi voiau pur şi simplu să-şi petreacă timpul cu discuţii nefolositoare. El însuşi vedea că nu se folosea cu nimic din aceste „agape", ci dimpotrivă, se vătăma. Pentru aceasta a hotărât să pună poartă la singura intrare în curte, pentru a-i opri pe vizitatori şi astfel să-şi poată face programul său isihast. Închidea, aşadar, pentru toţi poarta la amiază pentru a putea cel puţin să primească folos din rugăciune şi liniştire, de vreme ce astfel se învăţase de la început. În felul acesta a reuşit să se odihnească mai bine pentru priveghere. Îşi spunea întru sine:

„Ce folos voi pricinui aproapelui dacă eu mă întunec din pricina cuvintelor celuilalt? Însă atunci când eu, în pace fiind, voi dobândi luminarea dumnezeiască, din ceea ce am, voi da şi porunca dragostei lui Hristos voi săvârşi".

Se îngrijea să nu risipească prea-preţiosul timp de seară, fiindcă vedea că atunci când îl petrecea în linişte şi cu frică de Dumnezeu, avea atât de multe roade duhovniceşti, încât se minuna de folosul provenit din lipsa de grijă şi din păstrarea rânduielii. Din acest motiv a scris pe o tăbliţă: „Nu bateţi în poartă, nu vreau pălăvrăgeală, vorbă deşartă, judecată". Lăsa însă poarta deschisă două-trei ore, doar dimineaţa.

Punând în practică această tactică, avea desăvârşită linişte. Referindu-se la toate acestea, scria cuiva plin de bucurie:

„Sunt cel mai fericit om, fiindcă trăiesc fără de grijă, desfătându-mă de mierea isihiei, fără încetare. Iar când Harul se retrage, isihia, ca un alt Har, mă adăposteşte la sânurile ei. Şi astfel, suferinţele şi întristările vieţii acesteia viclene şi rele par mai mici"[73].

Compunea chiar şi poezii, precum este cea de mai jos:

„Am găsit limanul liniştirii,
Bucură-te, suflete al meu, şi tu, trupule, de asemenea,
Iar tu, minte a mea, îndeletniceşte-te cu preadulcea isihie
Şi nu întreba ce face celălalt".

Stareţul avea ca scop linişirea şi însingurarea, pentru a dobândi Harul Sfântului Duh prin rugăciune, precum Sfântul Serafim de Sarov. Şi deşi el însuşi era isihast şi zăvorât, cu toate

---

[73] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 298.

acestea respecta toate chipurile de petrecere monahală. Pentru sine însă prefera, fireşte, petrecerea în pustie.

Nevoinţe duhovniceşti

Stareţul scrie într-o epistolă de-a sa despre cele două căi ale petrecerii monahale:

„După ce Harul lui Dumnezeu îl luminează pe om şi acesta părăseşte lumea, vine în chinovie sau într-un schit, unde vieţuieşte împreună cu alţi fraţi. Face ascultare faţă de toţi şi simte odihnă prin păzirea dumnezeieştilor porunci. Şi săvârşind îndatoririle duhovniceşti cele rânduite lui, aşteaptă cu nădejdi bune mila Iubitorului de oameni Dumnezeu. Aceasta este calea cea de obşte pe care o străbat cei mai mulţi părinţi"[74].

În continuare scrie că mai există şi o altă cale pe care o urmează pustnicii. Aceasta este cea pe care a străbătut-o şi Stareţul Iosif şi iată cum o descrie:

„După ce Iubitorul de oameni şi Bunul Dumnezeu trimite raza Harului Său în inima omului, îndată acesta se ridică şi caută duhovnici pentru a-şi spovedi răutăţile făcute de el. Caută pustiuri şi peşteri, ca să se bucure de puţină linişte şi să se poată lupta împotriva patimilor, pentru ispăşirea tuturor relelor săvârşite mai înainte, prin reaua-pătimire, foame, sete, frig, căldură şi toate celelalte nevoinţe, aşa cum se arată în vieţile Sfinţilor...

Preadulcele Iisus îi pune în inimă şi mai multă căldură, încât aceasta îi arde ca un cuptor, aprinsă fiind de dragostea fierbinte a lui Dumnezeu, precum şi de râvnă nemăsurată pentru împlinirea dumnezeieştilor porunci şi de ură nestăpânită împotriva patimilor şi a păcatului...

Şi începe, aşadar, cu multă râvnă să risipească toate bunurile pe care le are, fie multe, fie puţine. Şi după ce devine cu desăvârşire sărac, păzind în parte poruncile dumnezeieşti şi nemaiputând stăpâni dragostea şi dorul după pustie, aleargă ca un cerb însetat, căutând locuri pustii. Îi părăseşte pe părinţi, pe fraţi, pe prieteni şi pe celelalte rude, însetând şi căutând doar pe Iisus şi pe Acesta cu

---

[74] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 413.

toată râvna urmându-L. Şi precum cel ce vânează fiare umblă prin pustietăţi, tot astfel umblă şi cel care vrea să afle mult-doritul povăţuitor al sufletului său, ca îndrumat fiind de către acesta, să-şi împlinească scopul care l-a adus în acest loc. Şi astfel, cu ajutorul lui să învețe chipul suişului duhovnicesc.

Din nefericire însă, fiindcă astăzi lipsesc povăţuitorii încercaţi şi sunt foarte puţini cei ce umblă pe această cale, plânge şi se tânguieşte că nu mai găseşte astfel de călăuze ca în vremurile de demult, aşa cum îşi doreşte. Dar ce poate face atunci când are multă râvnă pentru liniştire? Caută un povăţuitor experimentat şi se supune pe sine ascultării. Şi cu rugăciunea şi cu binecuvântarea acestuia începe luptele cele duhovniceşti.

Mulţi monahi, având această râvnă fierbinte, au primit Sfânta Schimă şi s-au retras singuri la linişte, cu rugăciunea şi cu binecuvântarea stareţului lor, la care veneau doar la răstimpuri pentru a-i cere sfatul. Alţii, iarăşi, rămâneau împreună şi aveau binecuvântare ca la anumite ore din zi să se liniştească şi să săvârşească tot felul de virtuţi: să plângă, să privegheze, să postească, să se roage, să citească şi să facă pocăinţă după putere. Şi, în general, să se îngrijească de curăţie şi să lupte împotriva patimilor. Iar după ce se liniştesc, aşa cum am spus, într-un chip sau altul, se dăruiesc mai departe nevoinţei.

Cel care se linişteşte cu adevărat pentru Hristos are întotdeauna lacrimi, îşi plânge păcatele sale şi se îngrijeşte de toată virtutea. Apoi, cu credinţă fierbinte se dăruieşte nevoinţelor până la moarte. Şi coborând mintea în inimă, se sileşte ca prin inspiraţie să spună Rugăciunea: «Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă!» şi să-şi adune mintea după îndrumările Sfinţilor Părinţi Niptici.

Şi aşa cum respiraţia dă viaţă trupului, tot astfel şi mintea, unindu-se cu Rugăciunea, înviază sufletul său cel mort. Şi aceasta făcând ca un lucrător adevărat şi mila lui Dumnezeu cu multă durere căutând, începe să simtă câte puţin luminarea mângâierii dumnezeieşti.

Iar aceasta este primă treaptă a celui care se însingurează, a celui care află urmele, a celui care caută să-L vadă pe Dumnezeu. Acesta, ca un începător, străbate calea cea fericită, dar are şi înştiinţarea lăuntrică că merge pe drumul cel drept. La început a fost, aşa

cum am spus, acea rază prin care Dumnezeu cheamă, singura care ne-a ajutat la curăţire. Dar acea energie dumnezeiască, fiind cu totul nevăzută, încă nu se distinge în simţirea minţii, ci doar se face simţită uneori în nevoinţele trupeşti, pricinuind liniştire, noime duhovniceşti, întristare şi lacrimi, precum şi pomenirea şi simţirea păcatelor săvârşite. Încă şi dorinţă de nevoinţă şi de izvodire de contemplaţii naturale bine-plăcute lui Dumnezeu, precum şi cele care desfătează în chipul cel mai bun sufletul nostru, nu însă şi vederea simţită a luminii celei prealimpezi, aşa cum ni se arată aceasta de trei ori fericită şi care vine ca o adiere lină.

Şi ca o baie, puţin câte puţin, îl curăţeşte pe nevoitor. Îi înmoaie inima spre umilinţă, spre întristarea cea după Dumnezeu, spre ascultare şi spre râvnă mai fierbinte, întărind în el darurile fireşti cele bune. Ca o altă maică, Harul, îl ţine pe nevoitor ca pe un prunc şi îl exersează. Când maica noastră, Harul, vine, el saltă şi se bucură, iar atunci când se retrage, acesta, necunoscând înţelepciunea lui Dumnezeu, plânge şi se tânguieşte şi începe să-l caute. Şi cel care nu are experienţă în această privinţă crede că Harul l-a părăsit pentru totdeauna. Şi îşi impune posturi peste posturi, stări în picioare şi privegheri, rugăciuni şi cereri, crezând că prin acestea poate atrage Harul lui Dumnezeu. Vrăjmaşii noştri, demonii, îi pricinuiesc întristare în felurite chipuri. Aceasta însă este o iconomie a Proniei dumnezeieşti, pentru a-l face să caute cu lacrimi ajutorul dumnezeiesc.

Şi după ce vine din nou cercetarea dumnezeiască, acesta începe să strige ca un prunc: «Ah, cum de m-ai lăsat? Puţin a lipsit să nu mă înăbuşe demonii. Nu mai pleca! Ah, ce să fac ca să te ţin? (căci el crede, ca un prunc, că nevoinţele sale îl aduc şi de aceea se întreabă cum poate să-l păstreze). Aşa, Mântuitorul meu, fie-Ţi milă de mine şi nu mă mai părăsi, ci rămâi împreună cu mine în această viaţă şi, după ce voi pleca de aici, împreună cu Tine să trec de vămile văzduhului».

Acestea şi multe altele zicând, nu este ascultat, ci din nou dumnezeiasca mângâiere, după ce îl îndulceşte cu miere, se retrage şi vine absintul. Dar fiindcă şi vasul devine mai curat prin venirea repetată a Harului, făcându-se mai încăpător pentru primirea dumnezeieştii luminări, el începe să-l cerceteze mai des şi să

rămână mai mult ca de obicei. Atunci pruncul începe să prindă curaj, crezând că Harul i s-a dat ca o răsplată a ostenelii sale.

Pe această treaptă nevoitorul stă trei sau patru ani (sau chiar mai mult sau mai puţin), timp în care vede cum Harul lui Dumnezeu îl căleşte şi-l înţelepţeşte, cum patimile sale se împuţinează, iar pe demoni cum nu-i mai pot da război atât de mult, datorită păzirii din partea dumnezeiescului Har. Şi dacă este trezvitor, are ca mângâiere lacrimile, fie că umblă, fie că lucrează. Dacă se roagă cu mintea, are simţirea gânditoare a norului luminos care uneori îl cercetează. Iar dacă doarme, chiar şi pentru puţin, vede în vis lucruri minunate, grădini cu flori de aur şi palate împărăteşti mai luminoase decât soarele şi multe altele. Când se trezeşte, mintea păstrează toate acestea întru sine, mişcându-l către o râvnă mai fierbinte. Atunci se minunează de frumuseţea veşnicilor bunătăţi şi se întreabă când se va învrednici să le fie moştenitor...

Văzând toate aceste bunătăţi, pruncul, cel care nu are cunoaşterea ce se cere pentru a cunoaşte şi a distinge Pronia lui Dumnezeu – fiindcă până aici încă mai mănâncă lapte şi nu a dobândit ochii cei curaţi, ci până acum izvorăşte deopotrivă lumina şi întunericul, iar faptele sale sunt amestecate cu patimile – pentru aceasta, aşadar, începe să cugete că pentru nevoinţele şi necazurile sale, iată ce îi dăruieşte Dumnezeu. Demonul cel rău seamănă în ascuns otrava precum odinioară Evei. Şi pruncul îşi deschide urechile. Aceasta se petrece potrivit îngăduinţei dumnezeieşti, pentru a învăţa smerenia. Vicleanul demon vine şi îi spune: «Vezi, că astăzi toţi spun că Dumnezeu nu mai dă Harul? Vezi? Fiindcă aceştia nu vor să se nevoiască, îl împiedică şi pe celălalt şi îi spun: te vei înşela, vei cădea, vei slăbi».

Acestea şi multe altele îl învaţă răutatea cea veche, iar acela, necunoscând cursa pe care i-o pregăteşte, fiindcă nu are experienţa luptei, se lasă înşelat şi primeşte minciuna în locul adevărului. Iar aceasta se petrece, aşa cum am spus, din iconomia lui Dumnezeu ca să-l înţelepţească şi să nu mai fie mereu prunc.

Însă atunci când va scăpa din mreaja acestor gânduri şi îşi va simţi neputinţa, se va vedea pe sine mai rău chiar şi decât orice târâtoare de pe pământ. Şi îşi doreşte ca, dacă este cu putinţă, să-i

bage pe toţi oamenii în inima sa, ca să vadă Harul şi să se mântuiască, chiar de-ar fi să se lipsească el de Harul lui Dumnezeu. Dar fiindcă şi aceasta a încercat, că adică nu este cu putinţă ca cineva să-i mântuiască pe ceilalţi, rămâne în linişte şi se roagă ca Dumnezeu să-i mântuiască pe toţi.

Toate aceste ispite prin care a trecut, toate aceste furtuni şi naufragii, toate aceste temeri şi încercări atât de mari, le-a pătimit pentru că nu a avut povăţuitor care să-l sprijine şi să-l călăuzească. Şi fiindcă există această lipsă de povăţuitori practici, pentru aceasta de abia de se găseşte unul dintr-o mie care să străbată această cale primejdioasă, care, aşa cum am spus, este calea cea scurtă a lui Dumnezeu care îl duce pe om la viaţa cea veşnică.

Şi pentru că există această lipsă, de aceea şi urmează diferite înşelări. Fiindcă este absolut necesar ca Harul lui Dumnezeu, după ce nevoitorul începător îl gustă bine la început, să se retragă pentru a-l căli şi a-l face un luptător încercat al lui Hristos. Fără aceste ispite nimeni nu a ajuns la desăvârşire. După cum am spus, în acest stadiu, când Harul lui Dumnezeu se retrage, mulţi au căzut în înşelare. Iar aceasta se întâmplă pentru a ne face luptători încercaţi în război, iar nu să rămânem mereu prunci. Fiindcă Domnul vrea să devenim bărbaţi vrednici şi luptători curajoşi, în stare a păzi bogăţia Lui. Pentru aceasta ne lasă să fim ispitiţi..."[75].

Urâtorul de bine diavol, care nu suferea petrecerea lui cea după Dumnezeu, văzând că toate atacurile sale împotriva Stareţului au rămas deşarte, a ridicat împotriva sa destui monahi din Sfântul Munte. Erau mulţi cei care veneau din diferite părţi. Însă nu încercau mai întâi să afle care este programul lui, şi fiindcă nu-i primea, se sminteau. Chiar şi părinţii din împrejurimi înfruntau la fel situaţia.

Stareţul spunea: „Oricine ar fi, să vină dimineaţă din nou, aşa cum rânduieşte programul nostru". Uneori striga vreunui vizitator întârziat:

„Şi Înger să fii, la această oră nu te primesc!".

Doar arareori, în cazuri de nevoie, când el însuşi rânduia aceasta, deschidea poarta după-amiază sau seara. Dar aceasta se

---

[75] Stareţul Iosif, *op. cit.*, pp. 413-418.

petrecea foarte rar, fiindcă timpul său era măsurat şi trebuia să-şi schimbe programul ca să vorbească noaptea o oră cu vizitatorul neaşteptat.

Odată un ucenic al Stareţului, care se mira de stăruinţa lui în aplicarea programului, l-a întrebat:

– Gheronda, de vreme ce aveţi atâta dragoste şi arătaţi atâta îngăduinţă tuturor celor care vă vizitează, de ce stăruiţi în a nu-i primi în afara programului, lucru ce îi sminteşte?

– Experienţa m-a învăţat, a răspuns Stareţul, să fac astfel, căci altfel nu aş fi putut continua să merg pe această cale pe care Dumnezeu m-a povăţuit.

Adică dorinţa Stareţului Iosif pentru liniştire nu provenea din voia proprie, ci a înţeles că era chemare de sus pentru Rugăciunea minţii. Şi a explicat:

– Pretenţia oamenilor, adică aceea de a fi primiţi fără nici o oprelişte de către monahi, este calea comună, care predomină în Sfântul Munte. Oriunde vei merge, părinţii te vor găzdui. Dar noi avem datoria de a continua tradiţia niptică a Sfinţilor Părinţi. Sfântul Grigorie Palama, atunci când pustnicea aici în Athos, fugea şi se ascundea în gropi şi în peşteri, căutând cu orice chip să se însingureze, pentru a cultiva Rugăciunea minţii, respectându-şi cu acrivie programul său isihast.

Astfel, Stareţul se îngrijea să-i înştiinţeze pe vizitatori care este programul său, pentru a nu se sminti. Şi mărturisea că: „Eu, în toate faptele mele, astfel obişnuiesc să vorbesc şi să făptuiesc: toate să fie curate ca o oglindă. În cuvânt şi în faptă sau în slujire, caut să nu dau nimănui nimic de bănuit". Era foarte atent ca să nu-i judece pe cei care se sminteau. Pentru aceasta spunea: „Lasă-i să spună ce vor împotriva mea. Aşa cum le sunt ochii, aşa şi văd. Nu sunt de vină oamenii, ci ochii lor care nu văd corect".

Niciodată nu spunea vreun cuvânt împotriva celor care îl cleveteau. Îi compătimea şi nu înceta zi şi noapte să se roage pentru ei.

Din pricina acestui program a început să se răspândească vestea că Stareţul Iosif este înşelat. Această faimă începuse să-l

însoțească de mai înainte, fiindcă Starețul urma o rânduială diferită de cea a Sfântului Munte, dar la Sfânta Ana Mică situația a început să se agraveze și să se tensioneze.

Părinții mai bătrâni, care încă mai viețuiesc acolo, spun că ceea ce îi deranja pe unii era în realitate invidia.

Ce se întâmpla? Veneau în Sfântul Munte monahi și mireni, chiar și din străinătate, și întrebau: „Unde se liniștește Bătrânul Iosif nipticul?". Și trecându-i cu vederea pe toți ceilalți părinți, mergeau direct la Stareț pentru a-l cunoaște. Pe atunci, majoritatea părinților din schit erau asceți evlavioși și bine-intenționați. Doar un număr mic de stareți se sminteau, pentru că străinii îi treceau pe ei cu vederea și alergau să-l vadă pe pustnicul „neînvățat și necioplit". Și astfel au început să-l cleveteasca pe față că este înșelat.

Din păcate însă, zvonurile în Sfântul Munte se răspândesc foarte repede de către monahii trândavi, nepăsători și invidioși. Și fiindcă Starețul nici nu și-a schimbat rânduiala, dar nici nu a încercat să se îndreptățească pe sine însuși, mulți părinți virtuoși, oameni fiind, au fost influențați și credeau aceste clevetiri neîntemeiate. În tot cazul, pe Stareț nu-l mâhnea jignirea care i se aducea, ci faptul că judecau felul de viață pe care îl urma, adică viețuirea după tradiția isihastă, cea consfințită de Biserica noastră.

Desigur, Starețul era nevoitor și nu se vătăma de astfel de ispite, dar se vătămau cei care însetau după Rugăciunea minții și erau îndepărtați de aceste clevetiri.

De pildă, când vestitul Stareț Paisie a venit pentru prima oară în Sfântul Munte, a auzit de Starețul Iosif. Și-a dorit să-l întâlnească pentru a se folosi duhovnicește, dar s-a găsit un „binevoitor" care l-a oprit. Câțiva ani mai târziu, când fericitul Stareț Paisie a citit cartea *„Mărturii din viața monahală"*, în care sunt publicate epistolele Starețului Iosif, și-a dat seama cât de mult se păgubise și își spunea: „Ce am pierdut, ce am pierdut...".

Cu adevărat, câți cerbi însetați nu ar fi aflat lângă el izvoarele mântuirii, dacă vrăjmașul mântuirii noastre nu ar fi semănat neghinele lui clevetitoare?

Odată, pe când Starețul venea de departe, un monah vecin, văzându-l, s-a întors spre un mirean ce se afla lângă el și i-a zis:

– Acesta este înşelat.

Fiind aproape de ei, Stareţul a auzit, dar nu a spus nimic. Mireanul se uita ţintă la el. Stareţul a trecut pe lângă ei, dar nu s-a simţit câtuşi de puţin deranjat. Mireanul s-a minunat de el şi a spus:

– Ce privire pătrunzătoare are înşelatul acesta!

Mulţi îl cleveteau pe Stareţ pentru simplu fapt că nu voia împrăştiere şi vorbire deşartă. Pentru aceasta îl şi categoriseau „înşelat". Din nefericire însă, chiar şi astăzi, dacă vreun chiliot nu vrea să deschidă poarta sa oricui, fără deosebire, primeşte aceeaşi „îngrijire" de la cei mai slabi şi neînvăţaţi.

Stareţul însă ştia ce face şi de aceea punea fiecare lucru la locul lui. Spunea: „Este ispită. Eu trebuie să-mi văd de treaba mea". Şi cu siguranţă că mult îl vor fi întărit cuvintele Sfântului Isaac Sirul: „Ispitele acestei lumi sunt multe şi relele nu se depărtează de tine, ci izvorăsc şi înlăuntrul tău şi de sub picioarele tale. Cu toate acestea să nu te depărtezi de locul în care te afli, nici să eviţi ispitele, iar atunci când Dumnezeu va binevoi, te va slobozi de ele. Pe acestea toate Dumnezeu le-a iconomisit spre folosul tău, ca să baţi cu stăruinţă la poarta milei Sale, iar prin frica de necazuri să se sădească în sufletul tău pomenirea Lui şi să te apropii de El prin rugăciuni şi să se sfinţească inima ta prin neîncetata Lui pomenire"[76].

Şi într-adevăr, Stareţul s-a nevoit zi şi noapte, ani de zile, pentru a birui ispita prin îndelungă-răbdare, iertare, prihănire de sine şi rugăciune, până când a primit de la Dumnezeu Har îmbelşugat în rugăciunea sa. Dar pentru a ajunge la aceste măsuri şi a-i îndreptăţi pe clevetitorii săi a trebuit să ducă o luptă lăuntrică sângeroasă, aşa cum el însuşi îi scria surorii sale:

„Ştii ce înseamnă să nu ispiteşti şi să fii ispitit? Să nu furi şi să fii furat? Să binecuvintezi şi să te blesteme? Să miluieşti şi să te nedreptăţească? Să lauzi şi să te osândească? Să vină să te mustre fără motiv şi să strige neîncetat că eşti înşelat? Şi aceasta toată viaţa... Iar tu să ştii că nu este aşa cum spun ei. Şi să-l vezi pe

[76] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice, Cuvântul V.*, Filoc. Rom., vol. X, Editura IBMOBOR, Bucureşti, 1981, pp. 50-51.

ispititorul cum îi ațâță, iar tu să te pocăiești și să plângi ca unul ce este vinovat...

Aceasta este cea mai grea luptă. Deoarece ești războit și de oameni, dar te războiești și tu cu sinea ta ca să o convingi că este așa cum spun ei, fără însă să fie așa. Să vezi că dreptatea este în întregime de partea ta, dar să te convingi pe tine însuți că nu ai dreptate.

Aceasta, sora mea, este arta artelor și știința științelor. Să te lovești până când te vei convinge pe tine însuți, să numești lumina întuneric și întunericul lumină. Să te lipsești de orice drept și să piară cu desăvârșire trufia. Să devii nebun întru deplină cunoștință.

Să-i vezi pe toți, fără însă să te vadă celălalt câtuși de puțin. Căci cel care devine duhovnicesc pe toți îi judecă, dar de nimeni nu este judecat. Pe toate le vede. Sus își are ochii săi și nimeni nu-l vede"[77].

Această mărturisire dovedește sfințenia Stareţului Iosif.

Altădată iarăși spunea:

„Toată viața mea a fost o mucenicie. Și cel mai mult sufăr pentru ceilalți, căci vrei ca să-i mântuiești, iar ei nu te ascultă. Și tu plângi și te rogi, iar ei te iau în râs și îi biruiește ispita".

În ciuda smereniei și a tăcerii Stareţului lucrurile se agravau treptat. Unii părinți de la Schitul Sfânta Ana au hotărât chiar să-l pedepsească, „ca să se smerească și să fugă de la el înșelarea". L-au obligat să facă diferite corvoade, cum a fost aceea de a vărui biserica schitului, iar el le-a făcut pe toate fără să cârtească, cu supunere desăvârșită.

Ar fi fost de așteptat ca atunci când au văzut cu câtă râvnă, răbdare, smerenie, tăcere și ascultare a făcut Stareţul acele corvezi să-și dea seama de starea lui lăuntrică și să se potolească. Cu toate acestea însă diavolul a continuat să-i ațâțe pe părinții mai slabi împotriva Stareţului. I-a îndemnat să facă un proces verbal și să scrie în actul de proprietate al chiliei pe care o luase Stareţul la Sfânta Ana Mică că aceasta nu poate să fie dată nimănui. Scopul lor era ca Stareţul să fie lipsit în felul acesta de drepturile de proprietate și astfel să poată fi alungat din chilia sa.

---

[77] Stareţul Iosif, *op. cit.*, pp. 257-258.

Fireşte, suferinţa sa nu era pentru faptul că ar fi rămas fără colibă – un astfel de „chilipir" găseşte cineva oriunde – ci nesăbuinţa şi invidia părinţilor. A încercat atunci să se apere şi astfel s-a aflat pentru prima oară în dispută cu părinţii. În cele din urmă conducerea Lavrei împreună cu cea a schitului a hotărât să-l alunge.

Această hotărâre l-a făcut pe Stareţ să sufere mult. Nu numai pentru nedreptatea ce i se făcea, ci mai ales se mâhnea pentru vătămarea sufletească a părinţilor. A intrat atunci în bisericuţa sa şi s-a aruncat cu lacrimi înaintea icoanei Maicii Domnului. Şi pe când se ruga, a simţit deodată înlăuntrul său o mângâiere şi s-a umplut de lumină – aşa cum se întâmplă întotdeauna la începutul unei vedenii – iar inima sa s-a umplut de dragostea lui Dumnezeu şi şi-a ieşit din sine. Atunci a avut următoarea vedenie pe care o povesteşte el însuşi:

„Am fost deodată înconjurat de o lumină negrăită, iar înaintea mea am văzut o întindere nesfârşită. Era ca o mare ce nu are orizont, iar pământul era de o culoare albă ca zăpada. Mi se părea că mă îndrept spre răsărit, dar nu păşeam pe pământ, nici nu simţeam vreo greutate sau îngrădire. Eram doar îmbrăcat cu hainele mele sărace. Mergeam cu multă iuţeală şi mă minunam cum de făceam aceasta cu atâta uşurinţă. Mă întrebam în sinea mea ce mi se întâmplă şi încotro merg. Apoi am început să mă gândesc cum să mă întorc înapoi, de vreme ce nu ştiam unde ajunsesem şi ce era acel loc.

Deodată m-am oprit şi am început să privesc în jur cu uimire, nu însă cu frică. Mi se părea că aud înaintea mea, la o distanţă destul de mare, pe cineva vorbind. M-am îndreptat către acel loc şi mă grăbeam ca să-i găsesc pe cei care vorbeau, şi să-i întreb ce era tot ceea ce vedeam. Şi aşa cum umblam, m-am aflat dintr-odată în mijlocul unui câmp. Plin de uimire, mă întrebam: «Cum de am ajuns în acel loc frumos?». Şi căutam o ieşire pe unde să plec de acolo, ca nu cumva să mă certe cineva, fiindcă intrasem fără binecuvântare. Uitându-mă în dreapta şi în stânga ca să găsesc o ieşire, am văzut o adâncitură în pământ, spre care coborau nişte trepte, precum sunt cele din marile oraşe prin care se coboară la subsol. Am coborât şi am intrat printr-o poartă. Acolo am dat peste o biserică a Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoarea.

Înăuntru erau nişte tineri frumoşi, îmbrăcaţi cu veşminte minunate. Fiecare dintre ei avea o cruce roşie pe piept şi pe frunte. Atunci unul dintre ei, care semăna cu un general şi purta un veşmânt mai luminos decât ceilalţi, s-a ridicat de pe tronul său şi, apropiindu-se de mine, mi-a vorbit cu multă familiaritate, de parcă ar fi fost un cunoscut de-al meu:

– Vino, căci pe tine te aşteptam!

Şi m-a îndemnat să mă aşez.

– Iartă-mă, i-am spus eu, dar nu sunt vrednic să mă aşez aici. Îmi este de ajuns să stau la picioarele voastre.

Eu mă ruşinam, căci simţeam că eram îmbrăcat cu hainele mele cele vechi, care erau zdrenţuite şi nespălate. Atunci acela, zâmbindu-mi, m-a luat de mână şi am coborât pe nişte scări care mi s-au părut că erau în formă de spirală. De jos se auzea o cântare. După ce am ajuns la capătul scărilor, care nu mi s-au părut foarte multe, am văzut o încăpere uriaşă, care era de fapt o biserică, fiindcă se aflau acolo nişte străni foarte frumoase în care stăteau nişte tineri luminoşi. Aceştia semănau la înfăţişare şi păreau de aceeaşi vârstă. Ei cântau acea cântare pe care o auzisem mai înainte.

Când am văzut toate acestea, am încremenit. Priveam şi mă minunam de acele măreţii şi de frumuseţea acelei cântări. Povăţuitorul meu, de îndată ce a ajuns, m-a lăsat acolo şi a înaintat către răsărit unde părea a fi biserica principală. Acei tineri mă îndemnau să intru într-una din stranile lor şi se purtau cu mine cu atât de multă familiaritate, încât mi se părea că mă cunoşteau de mult timp şi că îmi erau prieteni foarte apropiaţi. Dinăuntru, din naos, se auzea o altă cântare, care era închinată Stăpânei noastre, Născătoarea de Dumnezeu. Eu îmi doream să mă lase să stau acolo, undeva, pe podea şi să mă minunez de acea măreţie. În acea clipă s-a deschis uşa şi s-a apropiat de mine generalul care mă adusese acolo şi care mi-a strigat cu bucurie:

– Vino, părinte Iosif, vino înăuntru! Mergem să te închini.

Eu mă sfiam şi nu îndrăzneam să înaintez, dar acela m-a luat de mână şi, trecând împreună printre acei tineri luminoşi, am ajuns înaintea unei uşi. Când uşa s-a deschis, generalul m-a tras înăuntru şi am văzut acolo o măreţie de negrăit. Atât de mult m-a

copleşit acea vedere minunată, încât nu-mi dădeam seama dacă mă aflam într-o biserică sau în Cer sau înaintea tronului lui Dumnezeu. Întreaga mea simţire, întreaga mea fiinţă s-au umplut de acea slavă şi Lumină, care era necreată şi mai presus de orice strălucire şi subţirime.

În acea clipă am văzut înaintea mea minunata catapeteasmă a acelei biserici mărețe. Din ea, aşa cum soarele izvorăşte lumină, se răspândea toată slava şi măreţia. Abia atunci am văzut că în catapeteasmă erau două icoane mari, una de-a dreapta şi una de-a stânga Sfintelor Uşi, a Domnului nostru Iisus Hristos şi a Preacuratei Sale Maici. Ea era aşezată pe tron şi-L ţinea pe genunchi ca Prunc pe Domnul nostru Cel mai înainte de veci. Când am putut privi mai bine, fiindcă fusesem robit cu totul de această vedere, mi-am dat seama că nu erau icoane, ci erau cu adevărat vii. Atunci Preasfântul Prunc a strălucit atât de mult, încât toate cele din jur au amuţit, căci în jur cântau ofiţeri plini de slavă. Povăţuitorul meu mi-a făcut semn să mă apropii ca să mă închin şi m-a dus înaintea Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoarea şi Mângâietoarea tuturor creştinilor. Nu ştiu dacă m-am mişcat şi cât, dar în timp ce mă aflam întors către ea şi încercam să admir slava şi măreţia ei, povăţuitorul meu, care mi se părea că avea multă familiaritate şi îndrăzneală, cu un ton rugător şi cu o voce foarte curată, pe care mi-o amintesc şi acum, a spus către Stăpâna noastră:

– Doamnă şi Stăpână a tuturor, Împărăteasă a Îngerilor, Preacurată Fecioară de Dumnezeu Născătoare, arată harul tău robului tău acesta care atât de mult suferă pentru dragostea ta, ca să nu fie biruit de întristare.

Atunci, ce să spun eu ticălosul şi decât toţi oamenii mai nevrednic? Deodată a ieşit atâta strălucire de la sfânta ei icoană şi Maica Domnului s-a arătat în mărime naturală şi atât de frumoasă, ţinând în braţele ei pe Mântuitorul lumii, pe Domnul nostru Iisus, plin de Har şi de măreţie, încât văzând atâta strălucire, de mii de ori mai luminată decât soarele, am căzut la picioarele ei şi, neputând s-o privesc, am strigat cu lacrimi:

– Iartă-mă, Măicuţa mea, că întru neştiinţă te mâhnesc! Stăpâna mea, nu mă părăsi!

Atunci am auzit fericita şi cea de miere izvorâtoare voce a Maicii Domnului, care, plină de mângâiere, mi-a spus:

– De ce deznădăjduieşti? Să-ţi ai nădejdea întru mine!

Apoi a spus povăţuitorului meu:

– Du-l acum la locul său ca să se nevoiască!

Am simţit cum cineva mă loveşte uşor pe umăr şi, încercând să mă ridic, m-am aflat din nou în locul meu, aşa cum eram la început şi mă rugam. Şi astfel, plângând cu adevărat, când mi-am venit întru sine, eram cu faţa scăldată în lacrimi şi plin de bucurie.

De atunci, atât de multă dragoste şi evlavie simţeam pentru Stăpâna noastră, încât chiar şi numai auzindu-i numele mă umpleam de bucurie duhovnicească. Cuvintele «să-ţi ai nădejdea întru mine» au fost de atunci înainte singura mea mângâiere”[78].

Din acea clipă Maica Domnului i-a luminat pe proiestoşii schitului, care erau împotriva lui, să aibă îndelungă-răbdare şi i-au acordat toate drepturile. Cu toate acestea însă, deşi prigonirea a încetat, clevetirile şi necazurile au continuat unele după altele.

Odată, pe când inima lui se primejduia să plesnească de durere, a mers din nou în bisericuţa sa şi a început să se roage cu multe lacrimi la Maica Domnului şi să sărute icoana ei din catapeteasmă. Căuta scăpare la ea, de vreme ce ea însăşi îi spusese să-şi aibă nădejdea în ea.

La un moment dat a obosit şi s-a aşezat în strană. Deodată icoana ei din catapeteasmă a strălucit şi chipul ei a devenit de mărime naturală. Acum nu mai era o icoană, ci un chip viu. Maica Domnului i s-a arătat în mărime naturală. Era atât de frumoasă şi de luminoasă, încât nu putea să o privească, pentru că Dumnezeiescul Prunc pe Care Îl ţinea strălucea ca soarele. L-au umplut cu atâta dragoste de Dumnezeu, încât nu-şi mai simţea greutatea trupului; ieşise cu totul afară din sine şi doar stătea şi contempla. Atunci Maica Domnului l-a sărutat, iar el s-a umplut de o negrăită bucurie şi mireasmă.

– Nu ţi-am spus să-ţi ai nădejdea întru mine?, i-a spus ea cu o voce mai dulce decât mierea. De ce deznădăjduieşti?

---

[78] Stareţul Iosif, *op. cit.*, pp. 229-230.

Şi şi-a întins spre el mâna în care Îl ţinea pe Preadulcele Iisus, dar el, din pricina uimirii, a rămas nemişcat. Atunci S-a apropiat de el Pruncul cel ceresc şi l-a mângâiat pe faţă, iar el I-a sărutat mânuţa, care părea a fi vie. Sufletul său s-a umplut atât de mult de dragostea lui Dumnezeu şi de Lumină, încât n-a mai putut să stea pe picioare şi s-a prăbuşit la pământ. Atunci Împărăteasa a toate a intrat iarăşi în icoana ei, lăsând în urmă dumnezeiasca ei mângâiere şi o negrăită mireasmă. Stareţul, când şi-a revenit, a sărutat locul unde stătuse Maica Domnului. Acel loc a răspândit mireasmă mult timp după aceea. „Am simţit mânuţa moale a lui Iisus al nostru", spunea mai târziu Stareţul Iosif, minunându-se de negrăita pogorâre a lui Hristos către nevrednicia sa.

Mărturisea că astfel de vedenii sunt trăirea şi simţirea unei alte vieţi, negustate de către cei ce nu le cunosc. Şi mai spunea că oricât s-ar strădui cel care a avut astfel de vedenii să descrie ce a simţit, niciodată nu va putea să-i facă pe ceilalţi să înţeleagă, ci doar va face o descriere în parte. De vreme ce nici Pavel nu putea nu numai să descrie ce a văzut la al treilea Cer, dar nici el însuşi nu înţelegea răpirea sa. De aceea a şi scris *„cuvinte nespuse"*[79].

În anumite răstimpuri, Dumnezeu îl mângâia pe Stareţ cu astfel de vedenii dumnezeieşti, fiindcă în acea perioadă era părăsit de către toţi. Nu avea pe nimeni mai experimentat, care să-i fie stareţ. Părinţii şi duhovnicii de atunci nu ştiau mare lucru despre Rugăciunea minţii şi despre adevăratele stări de Har. Şi dacă încerca să le dea o oarecare tâlcuire, ei o considerau înşelare, fiindcă nu aveau experienţa necesară, de vreme ce cele ale Sfinţilor „le prind" numai Sfinţii.

„Fiul meu, îi spuneau ei, acestea sunt primejdioase. Mai bine să nu te îndeletniceşti cu aşa ceva".

Dar Stareţul nu se lăsa convins, fiindcă Dumnezeu îl lumina să stăruiască.

– Cum?, spunea el cu bărbăţia ce-l caracteriza. Domnul, Care ne-a chemat şi pe noi, nu este Acelaşi Care a dat şi Părinţilor Bisericii acest Har? De ce să nu-l aflăm şi noi?

---

[79] *II Corinteni* 12, 4.

Dar împreună cu nevoința a împletit smerenia şi răbdarea şi pentru aceasta l-a ajutat Dumnezeu. Căci El *„celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă Har"*[80].

Părintele Ioanichie: La Schitul Sfintei Ana, viețuia la Chilia Cinstitului Înaintemergător obştea ieromonahului Anania. Pe atunci număra în jur de zece părinți. Erau pictori renumiți şi se mai îndeletniceau şi cu pescuitul pentru nevoile obştii. Îşi petreceau viața monahală cu trezvie şi cu multă dragoste. Din această pricină făceau şi multă milostenie.

– Oare îi duce cineva şi Starețului Iosif vreun peştişor? Ei, e o pomană, sunt pustnici. Ia să le ducem noi vreun peştişor, ca să se roage pentru noi.

Şi astfel, din multa lor dragoste trimiteau un călugăr, pe părintele Ioanichie, să-i ducă Starețului câțiva peşti. Acesta era un tânăr de douăzeci şi doi de ani. Starețul Iosif a văzut cu ochii săi duhovniceşti că era un călugăr bun şi de aceea şi-a spus în sinea sa: „Să-l învățăm Rugăciunea minții pe acest călugăr".

A început, aşadar, să-i spună diferite lucruri duhovniceşti:

– Fiul meu, cum te nevoieşti? Rosteşti Rugăciunea?

– Nu, Gheronda. Cine să mă învețe?

– Sfinții Apostoli spun că trebuie să pomenim Numele lui Iisus. Iar în Scară se spune: „Cu Numele lui Iisus biciuieşte pe vrăjmaşi"[81]. Să faci ascultare de starețul tău şi să rosteşti Rugăciunea. Când pescuieşti, în liniştea nopții, să te rogi, să spui „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă" şi vei prinde şi mai mulți peşti. Altfel te vor pescui demonii.

Starețul i-a spus cuvinte simple despre rugăciune şi ascultare. Sfaturile sale au găsit pământ roditor în tânărul monah şi acesta s-a umplut de râvnă.

Părintele Ioanichie, la îndemnul Starețului Iosif, a cerut binecuvântare de la starețul său ca să urmeze aceste sfaturi, iar părintele Anania şi-a dat consimțământul.

---

[80] *Iacov* 4, 6.

[81] Sfântul Ioan Scărarul, *Scara, Cuvântul XX. c. 6,* Filoc. Rom., vol. IX, Editura IBMOBOR, Bucureşti, 1980, p. 265.

Astfel, când părintele Ioanichie se afla în barcă singur, în însingurarea şi liniştea nopţii, striga neîncetat: „Doamne Iisuse Hristoase..., Doamne Iisuse Hristoase...". Peste puţin timp Rugăciunea a început să se rostească cu uşurinţă şi să-i încălzească inima. Atunci tânărul monah s-a dăruit cu tot sufletul acestei lucrări binecuvântate. Astfel, acest călugăr a învăţat şi a primit Rugăciunea de la Stareţul Iosif, fiindcă era curat. A devenit unul dintre cei mai buni monahi ai schitului, iar de numele său îşi amintesc toţi părinţii mai vechi.

Părintele Ioanichie, atât de mult s-a lipit de părintele Iosif, încât spunea:

– Gheronda, eu pe Dumnezeu nu L-am văzut, dar te-am văzut pe tine.

Odată Stareţul a văzut în vis că mergea spre o cetate. Când a ajuns la acea cetate, un om i-a arătat o terasă cu mulţi pomi fructiferi şi apă îmbelşugată şi i-a spus:

– Această terasă preafrumoasă era pregătită pentru tine, dar acum i s-a dat în dar părintelui Ioanichie.

Când Stareţul s-a trezit, a început să cugete la acel vis: „Oare ce poate să însemne aceasta? Ori că Ioanichie a luat rugăciunea de la mine şi pentru aceasta i s-a dat această grădină, ori că Ioanichie va muri".

A doua zi a venit părintele Anania şi i-a spus:

– Gheronda, Ioanichie a vomitat sânge.

Aceasta însemna că părintele Ioanichie se îmbolnăvise de tuberculoză şi că microbul ajunsese deja la plămâni. Boala îl conducea cu paşi repezi spre moarte.

Atunci Stareţul Iosif i-a spus:

– Copilul va muri. Iată ce am văzut în vis. Numai să nu-i spuneţi nici un cuvânt despre toate acestea.

Părintele Anania, ca un părinte iubitor, a răspuns:

– Îl voi duce la Vatoped... se află acolo un medic.

– Oriunde îl vei duce, nu va trăi, a răspuns Stareţul.

La început bătrânii lui Ioanichie l-au crezut pe medicul de la Vatoped, care însă a dat un diagnostic greşit. Dar starea lui s-a înrăutăţit şi s-a făcut vădită boala sa. Atunci stareţul său l-a pus

într-o chilioară izolată – ca să nu se molipsească şi ei – şi îi duceau puţină pâine şi orice altceva avea nevoie.

Părintele Ioanichie însă mergea în fiecare noapte la Stareţul Iosif ca să audă cuvinte duhovniceşti şi să se întărească sufleteşte. Iar Stareţul îi vorbea despre cealaltă viaţă, despre Rai, despre cum pleacă sufletul omului către Cer, despre vămile pe care le va întâlni.

Îi spunea toate acestea ca să-l pregătească, pentru că peste puţin timp avea să moară, de vreme ce suferea de tuberculoză.

Când părintele Ioanichie nu a mai putut să mai urce pe munte, la Stareţul Iosif, i-a spus:

– Gheronda, nu mai pot urca.

– Ioanichie, noaptea voi coborî eu la tine. Îmi voi face canonul meu, voi face Rugăciunea minţii, iar apoi, când voi termina, voi coborî la tine, după care voi pleca înainte de a se lumina de ziuă.

Astfel, Stareţul a început să coboare noaptea ca să-i aducă puţină mângâiere, iar când a văzut că i se apropie sfârşitul, i-a spus:

– Părinte Ioanichie, când va veni Îngerul să te ia, să-i spui să treceţi şi pe la mine ca să mă salutaţi.

– Să fie binecuvântat! Aşa îi voi spune.

Dar Stareţul Iosif, ca să fie sigur, i-a spus părintelui Anania:

– De îndată ce va muri Ioanichie, să sunaţi clopoţelul, ca să ne înştiinţaţi şi pe noi.

Cu vreo două ceasuri înainte de a muri, părintele Ioanichie a văzut-o pe Maica Domnului. Când părintele Anania a intrat înăuntru, părintele Ioanichie a strigat oarecum indignat:

– Ce caută această Femeie aici înăuntru? Scoateţi-o afară!

Apoi însă, căindu-se, a spus:

– Lăsaţi-o, lăsaţi-o! Este Maica Domnului!

Atunci părintele Anania l-a întrebat:

– Ioanichie, de unde ştii că este Maica Domnului?

– I-am zis să spună rugăciunea „Născătoare de Dumnezeu" şi a spus-o pe toată.

– Bine, Ioanichie, dar unde stă ea acum?

– Iată, acolo!

– Ce culoare au hainele ei?

– Sunt roşii.

– Întreab-o: „Când voi muri?".

– Maica Domnului, când voi muri?, a întrebat părintele Ioanichie.

– Ce ți-a spus?, îl iscodi părintele Anania.

– Când va voi Domnul.

După aceasta părintele Anania a ieșit din chilie și îndată a intrat părintele Haralambie.

– Acum a plecat, a șoptit părintele Ioanichie.

– Cine a plecat?, îl întreabă părintele Haralambie.

– Maica Domnului.

– A fost Maica Domnului aici?

– Da.

Și după două ore a murit.

Visul pe care îl avusese Stareţul însemna că acest călugăr, Ioanichie, nu s-a mântuit pur și simplu, ci a și moștenit acele negrăite bunătăți cerești *„pe care Dumnezeu le-a gătit celor ce-L iubesc pe El"*[82].

Pentru Stareț, părintele Ioanichie era ca și copilul său, fiindcă moștenise și rugăciunea și harul său, iar la sfârșit chiar și grădina cerească care fusese gătită Stareţului.

În ziua adormirii sale, pe când Stareţul sculpta cruciulițe, deodată a început să strige:

– Arsenie, Arsenie! Ioanichie este aici! S-a săvârșit Ioanichie. Iată, acum își ia rămas bun de la mine!

Și într-adevăr, peste puțin timp a sunat clopotul de jos. A făcut ascultare chiar și Îngerul păzitor al părintelui Ioanichie, pentru că atunci când este vorba de asceți sfinți, precum Stareţul Iosif, se supun chiar și Îngerii, căci sufletul omului este mai presus prin firea sa decât Îngerii.

Părintele Iosif cel tânăr, cipriotul, care mai târziu s-a numit vatopedinul: În vara lui 1947 un tânăr monah, pe nume Iosif, a venit din mucenicescul Cipru în Sfântul Munte pentru închinare și folos sufletesc. Cu mare râvnă căuta „un om"

[82] *I Corinteni* 2, 9.

care să-l povățuiască în lucrarea niptică. L-a vizitat pe Starețul Iosif la Sfânta Ana Mică și, din discuția lor, tânărul monah și-a dat seama de sfințenia lui și de aceea l-a rugat să-l țină lângă el ca ucenic.

La această rugăminte Starețul Iosif a răspuns:

– Nici locul nu permite aceasta și nici tipicul nostru nu îngăduie să mai avem și alți viețuitori aici.

Adevărul era însă că Starețul nu mai avea curajul să primească ucenici datorită experienței pe care o avusese cu alții, deoarece, cu excepția bătrânului Arsenie, nimeni nu reușise să-l urmeze în înalta sa nevoință ascetică. Veniseră destul de mulți lângă el, care aveau multă râvnă, dar nu și suficientă lepădare de sine pentru a urmă rânduiala sa. Și astfel, îi pricinuiau nemăsurate greutăți. Din această cauză Starețul șovăia să-l primească.

Însă bine-intenționatul monah nu voia cu nici un preț să piardă acest prilej. Ani de zile citise în cărțile patristice despre Rugăciunea minții și pentru aceasta Îl ruga pe Dumnezeu să-i descopere un povățuitor neînșelat. Iar acum, când în sfârșit Dumnezeu îi descoperise ceea ce căuta cu atâta râvnă, să lase să-i scape o asemenea ocazie? Astfel, cu fierbinți rugăminți și cu multe lacrimi a stăruit în cererea sa.

Smerita sa stăruință l-a uimit pe Stareț. Pentru prima oară în viața sa vedea pe cineva care să-și dorească atât de mult lucrarea minții. Și cu toate acestea șovăia. Însă în fața acestei stăruințe Starețul a făgăduit că va face rugăciune și că va acționa așa cum îl va lumina Dumnezeu. Și astfel s-au despărțit.

Într-adevăr, la priveghere Starețul a făcut multă rugăciune pentru ca Dumnezeu să-i descopere sfânta Sa voie. Dar și tânărul monah, mișcat de dorința sa aprinsă, vărsa râuri de lacrimi în rugăciune cerând dumnezeiasca milă. A doua zi Starețul a consimțit să-l primească, iar părintele Iosif, cu multă bucurie, a devenit ucenicul său.

Tânărul ucenic a pus temelie bună. La început, desigur, se îngreuia din pricina ostenelilor zilnice de necrezut, a lipsurilor, a îmbrăcăminții neîndestulătoare, a climei aspre, a acriviei programului și a certării Domnului venite prin Stareț, dar râvna sa tinerească și curată și Harul lui Dumnezeu au făcut pe cele cu

neputință nu numai să fie cu putință, dar să și simtă bucurie din osteneala nevoinței.

În acel an domnea pretutindeni o sărăcie lucie din cauza războiului civil. Obișnuitele rucodelii ale monahilor nu mai aveau căutare și de aceea duceau lipsă de bani. Văzând Starețul că rucodelia lor nu mai aducea nici un venit și că nu putea iconomisi hrana și pentru părintele Iosif, deși nevoile lor erau foarte limitate, a fost nevoit ca timp de o săptămână să-l trimită să lucreze ca „să-și câștige pâinea".

Aceasta a fost o mare încercare pentru tânărul părinte Iosif, al cărui suflet curat tânjea să se nevoiască alături de acest mare dascăl niptic. Dar *„iată, ascultarea mai bună este decât jertfa"*[83]. Nu a cârtit, nici nu a spus: „Eu am venit din Cipru pentru rugăciune, iar tu mă trimiți la ogoare? Dacă voiam așa ceva, rămâneam acolo unde eram". Dimpotrivă, atât de multă credință avea în Stareț, încât cu bucurie a primit această ascultare grea. Zbura, numai să-și odihnească povățuitorul duhovnicesc.

Și astfel, pentru ascultare, până aproape în 1953, a colindat mănăstirile pentru a lucra la grădină, la măslini, la secerat, la diferite lucrări. În felul acesta reușea foarte rar să-l vadă pe Starețul său. De la o muncă alerga la alta și doar pentru mici intervale de timp reușea să se întoarcă la Sfânta Ana Mică și să se desfăteze de înaltele sfaturi duhovnicești ale părintelui și povățuitorului său.

La ascultare se afla împreună cu mulți monahi și mireni. Mulți dintre mireni îl răneau cu starea lor pătimașă. Toate acestea, împreună cu neorânduiala programului, îl oboseau sufletește. În jurul său auzea cuvinte dure, înjurături și chiar hule. Mai ales acestea din urmă îi răneau inima, fiindcă venise dintr-un mediu foarte evlavios, dar și el însuși avea multă credință și evlavie. De fiecare dată când i se împuțina răbdarea, fără să spună nimănui nimic despre starea sa, primea întotdeauna o epistolă de la Starețul său.

„În ea aflam descrisă toată starea mea lăuntrică, de ce și de unde îmi venea tot ceea ce mi se întâmpla sau mă preocupa. Și ceea ce era și mai ciudat era faptul că nici nu apucam să o deschid

---

[83] *I Împărați* 15, 22.

că se şi petrecea înlăuntrul meu schimbarea. Toată întristarea se risipea îndată, iar eu mă umpleam de bucurie duhovnicească şi nu mă mai preocupa nimic din ceea ce cu puţin mai înainte mă nelinişte a şi mă asuprea. De altfel, schimbarea se făcea şi fără scrisoare, ci doar prin simpla prezenţă a Stareţului într-un chip mai presus de fire. Iar aceasta o simţeam întotdeauna, căci se apropia de mine într-un chip de netăgăduit"[84].

Era luna august a anului 1949. Seceratul se terminase şi părintele Iosif se întorsese la Sfânta Ana Mică pentru praznicul Adormirii Maicii Domnului. În sfârşit, putea acum să se desfăteze din nou de rânduiala după care tânjea inima sa.

Într-o zi, pe 19 august, la amiază, după trapeză, s-a pregătit să meargă la chilia sa, potrivit tipicului. Stareţul însă l-a oprit, i-a strâns mâna şi i-a spus zâmbind:

– Diseară o să-ţi trimit un pacheţel. Ia aminte să nu-l pierzi!

Părintele Iosif n-a înţeles la ce se referă. De altfel, cine ar fi înţeles o astfel de ghicitoare, ştiind că Stareţul nu pierdea nici un prilej de a te smeri? „Cine ştie ce surpriză de noapte îmi mai pregăteşte!, se gândea el. Vreo ocară... sau ceva asemenea". Astfel, nu a dat prea multă importanţă vorbelor Stareţului, iar atunci când s-a trezit pentru a-şi începe priveghere a, uitase cu desăvârşire de ceea ce-i spusese.

„Nu-mi amintesc, povesteşte el, cum am început privegherea, dar ştiu bine că nu am apucat bine să rostesc de câteva ori Numele lui Hristos şi inima mi s-a umplut de dragoste pentru Dumnezeu. Şi această dragoste s-a mărit atât de mult, încât nu am mai putut continua rugăciunea, ci mă minunam de revărsarea ei. Voiam să-i îmbrăţişez şi să-i sărut pe toţi oamenii şi întreaga zidire. În acelaşi timp cugetam atât de smerit, încât simţeam că sunt mai prejos decât toată zidirea. Însă plinătatea şi flacăra dragostei mele erau îndreptate către Hristos, pe Care Îl simţeam că este prezent, dar nu puteam să-L văd şi să cad la preacuratele Sale picioare şi să-L întreb cum de înv ăpăiază atât de mult inimile şi totuşi rămâne ascuns şi necunoscut?

---

[84] Povestirea se află şi în cartea Stareţului Iosif Vatopedinul, *Cuviosul Iosif Isihastul*, Editura Evanghelismos, Bucureşti, 2009, pp. 111-112.

Atunci am avut încredințarea lăuntrică că acesta este Harul Sfântului Duh şi aceasta este Împărăția Cerurilor, despre care Domnul nostru spune că se află înlăuntrul nostru. «Să rămân aşa, Doamne, îmi spuneam în sinea mea, şi nu-mi mai trebuie nimic altceva». Aceasta a durat ceva timp, după care, încet-încet, am revenit la starea mea de mai înainte. Aşteptam cu nerăbdare să merg la Stareț ca să-l întreb ce fusese ceea ce trăisem şi cum de se petrecuse.

Cred că era 20 august, într-o noapte cu lună plină, atunci când am alergat şi l-am găsit în afara chiliei sale, plimbându-se prin micuța curte a chiliei sale. De îndată ce m-a văzut, a început să zâmbească şi, înainte de a-i pune eu metanie, mi-a spus:

– Ai văzut ce dulce este Hristos? Ai înțeles din practică ce este ceea ce întrebai cu stăruință? Acum, sileşte-te să dobândeşti acest Har şi să nu ți-l fure nepăsarea.

Auzind acestea, am căzut îndată la picioarele lui şi cu lacrimi i-am spus:

– Am văzut, Gheronda, am văzut eu, cel nevrednic de toată zidirea, şi Harul şi dragostea lui Hristos şi am înțeles acum îndrăzneala Părinților şi puterea rugăciunilor.

Când i-am povestit exact ce mi s-a întâmplat şi i-am cerut amănunte despre felul în care se întâmplă aceasta, el a evitat din smerenie să-mi răspundă.

– Dumnezeu, mi-a spus el, S-a milostivit de tine şi te-a miluit, arătându-ți de mai înainte Harul Său, pentru a nu te îndoi de cele ce spun Părinții şi pentru a nu te împuțina cu sufletul.

Abia atunci am înțeles sensul obiceiului de a cere cu deplină credință altora să se roage pentru noi: «Roagă-te, părinte, şi pentru mine!», «Fă şi pentru mine o rugăciune!», «Pomeneşte-mă, părinte, în rugăciunea ta!»”[85].

Din cele de mai sus ne dăm seama că altceva este să spunem: „Pentru rugăciunile sfântului meu stareț” şi să înfruntăm greutățile şi ispitele vieții cu rugăciunile lui, şi altceva să ne trimită Har, binecuvântare şi stări duhovniceşti înalte însuşi Starețul nostru, „ca unul ce are stăpânire”, oricât şi oricând doreşte el

---

[85] Iosif Vatopedinul, *op. cit.*, p. 109.

aceasta, cu înştiinţare în rugăciune. Aşa ceva este propriu numai Stareţilor harismatici şi purtători de Dumnezeu.

Din 1953, când a încetat instabilitatea politică şi sărăcia, părintele Iosif a putut să rămână definitiv împreună cu Stareţul Iosif, aşa cum tânjea inima lui.

La început a stat în chilia pe care o făcuseră pentru părintele Efrem de la Katunakia, care venea la noi să liturghisească. De aceea, de două ori pe săptămână şi uneori chiar şi mai des nu avea unde să doarmă. Dar această problemă s-a rezolvat atunci când Stareţul i-a lăsat chilia sa, după ce mai întâi şi-a zidit o colibă mică la o distanţă de vreo 200 de metri mai departe. Numai Dumnezeu ştie ce stări de Har va fi gustat ascultătorul părinte Iosif în acea chilie de trei ori binecuvântată, adăpată cu lacrimile şi cu sudorile Stareţului Iosif.

Părintele Efrem Filotheitul: În primii ani ai ocupaţiei germane, pe când întrerupsesem de dragul muncii gimnaziul, a venit ca preot slujitor la una din cele două biserici ale celor de pe stilul vechi din Volos, aşa cum s-a spus mai înainte, părintele Efrem, ucenic al Stareţului Iosif. Acest ieromonah athonit a însemnat pentru mine, la acea vârstă copilărească, un preţios sfătuitor şi ajutor în calea mea duhovnicească.

El mi-a devenit duhovnic. Ascultându-i povestirile şi sfaturile, am început să simt că inima mi se depărtează de lume şi se lipeşte de Sfântul Munte. Atunci când îmi vorbea despre viaţa Stareţului Iosif, ceva ardea înlăuntrul meu. Astfel s-a născut în mine dorinţa arzătoare de a-l cunoaşte pe Stareţ.

Copil fiind, mă nevoiam şi eu în lume, iar la vârsta de paisprezece ani mi s-a născut în suflet dorinţa de a mă face monah. Dar duhovnicul meu, părintele Efrem, mi-a spus:

– Nu poţi să mergi, Iannaki, în Sfântul Munte. Eşti încă mic. Să creşti mai mare şi apoi vom vedea.

Mama mea era o mare ascetă. Se nevoia în post, privegheri şi rugăciuni. Era o femeie virtuoasă şi iubitoare de monahi. Mă ţinea pe lângă dânsa, fiindcă atunci pe când eram prunc, a primit înştiinţare în rugăciune că aveam să devin monah.

Într-o zi, pe când se ruga, a văzut o stea care a plecat din casa ei şi s-a îndreptat spre Sfântul Munte. Apoi a auzit o voce spunându-i:

– Din cei trei copii ai tăi doar acesta va trăi.

Atunci mama mea s-a înspăimântat şi a spus:

– Vai, cei doi copii ai mei vor muri şi nu-mi va rămâne decât acesta!

Ea a tâlcuit acea vedenie după literă, dar înţelesul ei cel adevărat era că copilul ei va trăi lângă Dumnezeu. Mai târziu însă a înţeles că voia lui Dumnezeu era să merg în Sfântul Munte. De aceea mama mea mă supraveghea cu asprime şi nu mă lăsa să mă îndepărtez de ea, pentru ca să aducă lui Dumnezeu o jertfă cât mai curată.

Cu adevărat, mama era o pildă vrednică de urmat. De câte ori nu am văzut-o închizându-se în bucătărie şi rugându-se în genunchi toată noaptea cu râuri de lacrimi! Cât de schimbată ar fi fost lumea dacă toate mamele ar fi avut aceeaşi grijă de a plăcea lui Dumnezeu!

Am fost nevoit să întrerup gimnaziul pentru a lucra, fiindcă în acei ani grei ai ocupaţiei germane stăpânea foametea. Din pricina înfometării nu ne puteam ţine pe picioare.

Lucram mai ales la atelierul de tâmplărie al tatălui meu. Uneori însă mai făceam şi pe negustorul ambulant în Volos. Covrigi, chinină, nasturi, chibrituri. Cumpăram tot ce găseam şi îndată le vindeam pentru a-mi ajuta familia. Şi totdeauna trăiam cu frica nemţilor şi a italienilor.

În acei ani grei singura noastră nădejde era Dumnezeu. De îndată ce terminam lucrul, mama mă lua împreună cu ea şi mergeam la biserică pentru slujbe şi la părintele Efrem pentru Mărturisire. Iar el ne vorbea despre nestatornicia vieţii, despre dragostea lui Dumnezeu, despre spovedanie, Rugăciunea minţii, despre lacrimi, despre Stareţul Iosif şi Sfântul Munte. Şi astfel, încet-încet, a început să se nască în mine dorinţa de a mă afierosi lui Dumnezeu.

În acea vreme foametea şi malaria secerau mulţi oameni în Volos. Dintr-o cauză necunoscută, m-am îmbolnăvit şi eu. Aveam mereu febră şi stări de vomă. În cele din urmă am fost nevoit să

merg la spital. Medicii nu au putut cu mijloacele acelei vremi să dea un diagnostic şi astfel am ajuns în pragul morţii. Am ieşit din spital, dar toate aceste evenimente m-au ajutat să conştientizez cât de înşelătoare şi de deşartă este această viaţă. Şi astfel, s-a întărit înlăuntrul meu dorinţa de a deveni monah.

Au trecut anii ocupaţiei, dar când armata germană s-a retras, a distrus tot ce a întâlnit în cale. Iar ceea ce a scăpat de nemţi a fost distrus de luptele civile. Foamete şi nenorocire pretutindeni. Pe atunci aveam nouăsprezece ani. Cu o lună înainte de a pleca din lume, în august 1947, nişte copii din Volos se pregăteau să meargă în Sfântul Munte şi să treacă şi pe la Stareţul Iosif, care era cunoscut la noi pentru că ne vorbea adeseori despre el părintele Efrem: „Stareţul Iosif este un om sfânt, un mare ascet".

Cu acest prilej unele femei i-au trimis Stareţului câteva alimente. În acei ani grei de după război această faptă avea o mare însemnătate.

Mi-am dorit să merg şi eu în Sfântul Munte împreună cu acei copii, dar tatăl meu nu m-a lăsat. Prin aceşti copii pe care îi cunoşteam îmi doream să trimit şi eu ceva Stareţului Iosif, dar nu aveam nimic, fiindcă eram săraci. Am mers atunci în casă, am deschis dulapurile mamei şi am găsit puţine paste făinoase. Le-am pus într-o punguţă şi am scris şi un bilet: „Părinte Iosif, vă trimit acest pacheţel, o mică dovadă a dragostei şi a respectului meu. Vă rog, pomeniţi-mă şi pe mine în rugăciune ca să mă mântuiesc. Vă sărut dreapta. Ioan".

Am închis biletul şi le-am dat copiilor pachetul, iar ei l-au dat Stareţului. Acesta, când a deschis pacheţelul meu, s-a întors către copii şi le-a spus:

– Acest copil va veni aici ca să devină monah.

– Este cu neputinţă, au răspuns copiii. Duhovnicul său îl ţine lângă el. Vrea să facă o mănăstire şi are nevoie de el, ca să-l facă urmaş al său. Nici nu vă gândiţi la aşa ceva, Gheronda.

– Acest copil va veni aici. Tu vei merge în lume şi te vei întoarce ca să devii monah, i-a spus Stareţul unuia dintre copii. Tu vei deveni preot şi vei rămâne în lume, i-a spus celui de-al doilea. Iar tu nu vei mai veni deloc în Sfântul Munte, i-a spus celui de-al treilea.

Când copiii s-au întors, mi-au transmis ce a spus Starețul, dar eu nu am dat nici o importanță. Adică nu m-a impresionat prea mult faptul că Starețul a spus că voi veni lângă dânsul. În scurt timp am uitat cu desăvârșire vorbele lui. Dar ceea ce Starețul, luminat fiind de Dumnezeu, spusese despre mine și despre ceilalți copii, s-a împlinit întocmai. Peste o lună am plecat pentru a rămâne lângă el.

Între timp părintele Efrem din Volos îmi spunea:

– Rămâi cu mine. Voi face mănăstire și voi avea mare nevoie de tine. Nu am alt copil.

– Bine, părinte. Voi rămâne ca să vă ajut.

Părintele Efrem spunea aceasta încă de când aveam paisprezece ani. Acum ajunsesem la vârsta de nouăsprezece ani și nu făcuse nimic. Atunci mi-am spus în sinea mea: „Nu-i mai bine să plec?", fiindcă gândul îmi spunea că niciodată nu va face mănăstire.

Am făcut din aceasta un prilej de rugăciune și am început să o rog pe Maica Domnului să facă milă cu mine și să mă primească. Mergeam adeseori prin închisoare, unde se afla o icoană a Sfântului Elefterie, și aruncam în cutie milostenie pentru cei întemnițați. Mă duceam, mă întorceam și-l rugam pe Sfântul Elefterie să mă slobozească să plec[86]. Voiam să plec în Sfântul Munte, dar mă rușinam să-i spun duhovnicului meu, de vreme ce îmi ceruse să rămân alături de el. Într-un sfârșit, pentru că mă rușinam să-i spun dorința mea lăuntrică, m-am gândit să-i scriu. S-a supărat puțin, dar apoi s-a împăcat cu gândul și a acceptat.

– Să mergi, copilul meu, eu nu te împiedic.

Înainte de a pleca spre Sfântul Munte am cunoscut un călugăr care mi-a propus să devin monah lângă el. Eu m-am învoit și am hotărât să-l urmez. Dar Dumnezeu mi-a luat-o înainte și i-a luminat pe mama și pe duhovnicul meu, care mi-a spus:

– Nu, nu vei merge acolo. Te voi trimite la Starețul nostru, la Starețul Iosif.

– Să fie binecuvântat!, am răspuns eu, deși înlăuntrul meu egoismul s-a împotrivit, fiindcă îi făgăduisem acelui monah că voi merge cu el.

---

[86] În limba greacă cuvântul *„elefterios"* vine de la *„elefteros"*, care înseamnă *„liber"*, *„slobod"*.

Cu toate acestea m-am supus părerii şi judecăţii luminate a mamei mele, pe care am urmat-o cu credinţă şi ascultare, şi astfel, Dumnezeu m-a învrednicit să mi-l fac Stareţ şi părinte duhovnicesc pe acest povăţuitor nerătăcit şi mijlocitor al meu în Cer.

Binecuvintez ziua şi clipa când Domnul Dumnezeul meu mi-a călăuzit paşii, prin sfatul duhovnicului şi al cuvioasei mele mame, la Stareţul Iosif. Căci dacă aş fi mers acolo unde voiam eu, aş fi suferit cu siguranţă un eşec, după cum aveam să descopăr mai târziu. Astfel, am făcut ascultare şi nu am greşit în ceea ce priveşte alegerea stareţului. Cine a făcut ascultare de părintele său duhovnicesc şi s-a pierdut? Chiar şi strâmbă să fie porunca sau sfatul lui, Dumnezeu o va face bună.

Pe data de 26 septembrie 1947 a sosit ceasul plecării mele din lume. Dis-de-dimineaţă o corabie m-a adus încet-încet din lume în Muntele cel cu nume Sfânt, în Sfântul Munte Athos.

Când am ajuns la Dafni, portul Sfântului Munte, am coborât din corabie şi m-am urcat în barca ce avea să treacă pe la mănăstirile aflate pe partea vestică a peninsulei, ultima destinaţie fiind exact locul unde trebuia să ajung eu, şi anume Schitul „Sfânta Ana Mică". Dar de îndată ce am intrat în barcă şi am plecat de la Dafni, a început războiul diavolesc al gândurilor.

Priveam mănăstirile cu zidurile lor şi mi se păreau că sunt nişte temniţe, iar părinţii, nişte surghiuniţi. „Cum de pot răbda aceştia aici?, îmi ziceam în sinea mea. Vai ţie! Întoarce-te înapoi!". Înlăuntrul meu se dădea o luptă înfricoşătoare.

Alături de mine era un monah care cânta „Născătoare de Dumnezeu..." pe larg şi melodios. Acesta era foarte fericit, în timp ce eu fierbeam din pricina gândurilor şi a supărării. Atunci l-am întrerupt şi l-am întrebat:

– Părinte, unde este coliba Stareţului Iosif?
– De ce întrebi?
– Vreau să merg acolo.
– Ce vrei să faci tu acolo?
– Vreau să devin monah.

Auzind acestea, m-a măsurat din cap până-n picioare, după care m-a întrebat:

– Acolo vrei să mergi?
– Da, acolo voi merge.
– Nu eşti tu pentru locul acela. Acolo se posteşte, se priveghează, se fac metanii. O să-ţi iasă mâna din umăr de atâtea cruci câte o să faci. Îţi este cu neputinţă să mergi acolo. Tu eşti vai de tine.

Într-adevăr, în acel timp eram şi bolnav. Malaria ce bântuia prin Volos în acea vreme şi neîncetatele osteneli trupeşti făcute pentru a dobândi puţină hrană mă istoviseră cu totul. Doar bunăvoinţă mai aveam, putere însă deloc.

– Şi mâinile şi picioarele să-mi iasă, eu tot merg la Stareţ. Unde este? Nu vreţi să-mi arătaţi?
– Uite, vezi muntele acela şi micuţa colibă albă? Acolo este.

Privind spre ea, am văzut-o plină de lumină şi am simţit că în ea stăpâneşte libertatea, iar nu că este o temniţă. Îndată mi s-a risipit toată întristarea. Era voia lui Dumnezeu să merg acolo şi prin acest chip căuta să mă înştiinţeze.

În cele din urmă, la apusul soarelui, am ajuns la arsanaua mică a Schitului „Sfânta Ana Mică". Aici nu era nici ţipenie de om. Stareţul nu ştia că urma să vin. Pe atunci nu existau telefoanele, ca să-i dau de ştire. Şi în timp ce mă gândeam ce trebuie să fac, văd un bătrânel coborând cu o traistă în spate şi cu un toiag în mână. Era părintele Arsenie. De îndată ce l-am văzut, i-am făcut metanie până la pământ şi i-am sărutat mâna cu evlavie.

– Binecuvântaţi, părinte!
– Nu eşti tu Ianakis din Volos?
– Ba da, gheronda, eu sunt. Dar de unde mă ştiţi?
– A, Stareţul Iosif a aflat de la Cinstitul Înaintemergător. I s-a arătat astă-noapte şi i-a spus: „Îţi aduc un mieluşel. Primeşte-l în turma ta!".

Apoi mi-a spus:

– Pe părintele Cornelie, care a coborât împreună cu mine, îl vom lăsa aici ca să păzească lucrurile, iar noi vom merge sus la Stareţ, căci ne aşteaptă.

Am început să urcăm. Ce simţăminte mă copleşeau! Oricâtă dibăcie ar avea cineva, nu le-ar putea descrie.

Când am ajuns sus, începuse deja să se înnopteze. Coliba Stareţului era cea mai îndepărtată şi aşezată în adâncul pustiei. Toată acea parte a muntelui era greu de străbătut.

De îndată ce am ajuns în apropierea primelor colibe, acolo unde era bisericuţa Cinstitului Înaintemergător, înăuntrul peşterii, părintele Arsenie a lovit un fier, semn că venisem. Imediat Stareţul a lovit şi el un fier, ceea ce însemna că primise semnalul nostru, după care a intrat în chilia sa ca să-şi facă privegherea cu Rugăciunea minţii.

Noi am mers să ne odihnim. Era sâmbătă seara şi a doua zi avea să vină părintele Efrem de la Katunakia ca să liturghisească.

Pentru aceasta şi părintele Arsenie mi-a spus:

– Vom avea Liturghie.

– Să mă treziţi.

– Tu crezi că te vom lăsa să dormi? Ei, de unde să ştii unde ai venit? De acum încolo va trebui să te scoli.

M-am culcat într-o „cuşcă", între două scânduri. Şi aşa cum dormeam, mi-a adus diavolul un vis înfricoşător. Încă mai visam, când Stareţul tocmai ajunsese la uşă ca să mă cheme pentru Liturghie.

Eu strigam în somn:

– Mă tem! O să ne luăm la bătaie.

Atunci Stareţul a deschis uşa şi m-a întrebat:

– Fiul meu, ce ai păţit?

De unde să ştiu eu că era Stareţul!? De aceea i-am răspuns cu simplitate:

– Părinte, nu ştiu. Mă aflam cu unii într-o corabie şi am intrat într-o peşteră ca să ne luăm la bătaie.

Atunci el a zâmbit şi i-a spus părintelui Arsenie:

– Pe micuţul acesta de pe acum l-au înconjurat demonii.

Apoi a zis către mine:

– Hai, scoală-te! Scoală-te, pentru că avem Liturghie.

De îndată ce am aflat că era Stareţul, m-am aruncat la picioarele lui zicând:

– Gheronda, binecuvântaţi!

– Hai, fiul meu, mergem în peşteră; vom avea Liturghie acum.

Bisericuța era atât de mică, încât catapeteasma aproape că se sprijinea de strana Starețului. Înăuntru domnea un întuneric care te îndemna la rugăciune. Singura lumină venea de la candelele din bisericuță. Acolo se aflau două străni, iar între ele era spațiu gol. Pe mine m-au pus în mijloc. Și acolo, în acea lumină slabă, sufletul meu a cunoscut în felul lui chipul luminos al sfântului meu Stareț.

Era mic de statură, cu o constituție a trupului potrivită, și ochii mari, albaștri și plini de pace. Părul său castaniu devenise acum cărunt, căci avea deja cincizeci de ani. Deși nu se îngrijea să se pieptene, să-și taie unghiile, adică nu se preocupa de trup, cu toate acestea prezența sa avea un har deosebit, ceva strălucitor și plin de slavă. Ar fi spus cineva că este vorba de un împărat. De vreme ce nu se spăla niciodată, unii vizitatori se așteptau ca Starețul să miroasă urât, dar rămâneau impresionați atunci când vedeau că nu numai că nu mirosea, ci, dimpotrivă, răspândea o ușoară mireasmă plăcută. Aceasta era ceva mai presus de fire, fiindcă întotdeauna lucra din greu și transpira foarte mult.

Înfățișarea sa era foarte plăcută; de îndată ce îl vedeai, te umpleai de pace. Așa cum era, pașnic în afară, tot astfel era și înlăuntru. Chipul său era senin, iar în biserică, atunci când spunea „Doamne miluiește", vocea sa era foarte dulce. Apostolul cântat de el era o adevărată desfătare. Iar atunci când greșeam glasul la Liturghie, el ne dădea tonul. Nu-l pierdea niciodată. Uneori, când ne striga ca să ne adune sau să ne spună ceva, mă întrebam în sinea mea: „Oare, se va stinge această voce?" Dar de obicei vorbea ușor.

Înainte de a începe Liturghia m-au îmbrăcat cu o dulamă atât de peticită, încât nu puteai să-ți dai seama din ce material era făcută. Din pricina peticelor și a nespălării era atât de grea, de parcă ar fi avut cinci kilograme. Dar eu am îmbrăcat-o și mi se părea că era o îmbrăcăminte plină de slavă, foarte luminoasă, o îmbrăcăminte împărătească. Aveam o asemenea bucurie pe care nici un împărat, îmbrăcat în porfira lui împărătească, nu o are. Mi-au dat și un fes care, din pricina nespălării, era tare ca o mușama, iar ca brâu o sfoară.

– Acum stai aici!, îmi spuse Stareţul.

Mi-au dat şi rasa sfinţitei stareţe Teodora, care deja adormise în Domnul, rasă ce răspândea mireasmă.

În acea clipă părintele Efrem a ieşit ca să se închine pentru Dumnezeiasca Liturghie, dar, de îndată ce m-a văzut, mi-a spus:

– De ce ai luat rasa? Dă-ţi-o jos imediat!

Cu siguranţă că el a crezut că luasem rasa din îndemn propriu, deoarece nu aveam nici măcar douăzeci şi patru de ore de când intrasem în obşte. Atunci Stareţul i-a spus:

– Părinte, lasă călugăraşul în pace! Stai liniştit! Am făcut asta ca să vedem cum îi stă.

Pe atunci mie abia îmi mijea mustaţa.

– A, e bine, a continuat Stareţul. E bun de preot. Ai văzut călugărul pe care îl aşteptam de mult timp ca să-l fac preot? Iată-l! A venit. Îi vom face şi un veşmânt frumos atunci când îl vom hirotoni.

Nici nu apucasem bine să vorbim şi ştia deja că pot deveni preot! Se bucura pentru că avea să aibă preotul lui, fiindcă pe părintele Efrem de multe ori părintele Nichifor nu-l lăsa să vină.

Prima mea Liturghie într-un paraclis athonit a avut ceva tainic. Înfăţişarea plăcută a Stareţului, psalmodia uşoară, întunericul care îţi pricinuia umilinţă, lumina lină a candelelor, mireasma tămâiei şi a lumânărilor, toate înlesneau înălţarea noastră duhovnicească.

Dimineaţa, de îndată ce s-a terminat Dumnezeiasca Liturghie, am ieşit din bisericuţă.

– Hai, să mergem să mănânci şi să bei ceva, fiindcă acum tot ceea ce ai adus va trebui să le cari în spate.

Umplusem o barcă cu lucrurile pe care lumea mi le dăduse să le aduc. Deoarece toţi fiii duhovniceşti ai părintelui Efrem ştiau că urma să merg la Stareţul Iosif, mi-au dat grâu, alimente şi diferite lucruri ca daruri. Şi toate acestea trebuia să le cărăm în spate cu plasa.

Înainte de a porni, ne-a dat ceai făcut din rozmarin, posmag cu viermi de pe timpul lui Noe şi o bucată de brânză pe care nici cu tesla nu o puteai tăia. Era ca o piatră, fără grăsime şi cu viermi!

– Mănâncă, călugărul meu, mănâncă, fiindcă o să ai de cărat!

Eu însă nu puteam să mănânc, pentru că în corabie avusesem stări de vomă din pricina răului de mare.

– Nu pot să mănânc, fiindcă stomacul meu...

– Mănâncă, mănâncă, pentru că o să cari acum.

În timp ce mâncam, Stareţul mă privea. Văzându-mă cât de slab eram, m-a întrebat:

– Dar tu nu ai vlagă în tine?

– Gheronda, nu vă uitaţi pe dinafară, ci uitaţi-vă înlăuntru şi acolo o să vedeţi că eu cu Hristos vreau să mă îndeletnicesc.

De îndată ce am terminat de mâncat, mi-a spus:

– Acum ia traista, ia şi toiagul şi mergeţi să căraţi!

Însă eu nu ştiam nimic, nici să car, nici să urc pe stâncile abrupte. Eram şi foarte slab din pricina repetatelor răceli.

– Eu le voi căra?, am întrebat eu.

– Tu.

– Să fie binecuvântat!

Şi căratul a început de dimineaţă. De jos, de la mare trebuia să urci pe munte pe nişte trepte cioplite, având greutate în spate.

Seara, când am terminat cu bine, Stareţul mi-a spus:

– Să nu crezi că la noapte o să dormi. Avem priveghere. După-amiază dormim două-trei ore, după care facem priveghere între opt şi zece ore. Rugăciune, metanii şi studiu duhovnicesc. O să faci cinci sute de metanii, iar apoi mai vedem. Aceasta pentru început. Dacă cumva o să ai ameţeli, vino la coliba mea.

Şi astfel am început să priveghez în fiecare noapte. Fiindcă eram luptat de somn, mergeam la Stareţ în fiecare noapte. Iar când acesta ieşea din chilia sa, după ce îşi termina rugăciunea, stătea şi mă învăţa, iar eu îl ascultam cu o deosebită atenţie şi evlavie.

Prima mea lecţie despre Rugăciunea minţii

Următoarea întâmplare a pricinuit primul meu contact cu bogăţia duhovnicească a părintelui Arsenie, care era simplu, dar sfinţit.

Trecuseră doar câteva zile de când venisem din lume, când, deodată, îl aud pe bătrânul Arsenie că îmi spune:

– Vino, micuțule, să te învăț să faci rugăciune!

Eu nu știam nimic despre Rugăciunea minții.

– Vino la mine la chilie!, mi-a spus el din nou.

Dar chilia lui era mică ca un mormânt. Cum să încăpem amândoi? De aceea mi-a spus:

– Eu voi sta în picioare pe podea, iar tu vei sta tot în picioare, dar pe scândurile patului. Vom coborî mintea noastră în inimă și vom spune „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!". Și să vedem ce se întâmplă. Ai înțeles?

– Am înțeles.

– Dar ia aminte, cu mintea să spui, nu cu gura. În picioare și tu și eu. Să fii atent să nu moțăi!

– Nu, nu voi moțăi.

Eu mă străduiam să înțeleg ceva din Rugăciunea minții, dar nu reușeam. Mă sileam, dar mintea mea cutreiera peste tot.

După puțin timp părintele Arsenie mă întreabă:

– Ai simțit ceva? Simți Harul lui Dumnezeu?

– Nu, părintele meu.

– Afarăăă! De atâta timp să te rogi și să nu simți nimic? Mie mi s-a făcut inima atât de luminoasă și plină de bucurie, iar tu, nimic? Ce ești? Animal? Ce faci?

– Nici eu nu știu ce fac.

Era atât de simplu și de sfințit, încât credea că oricine poate ajunge la stările lui înalte în care simțea Harul oricând se ruga. Însă așa ceva nu era ușor de ajuns. Credința sa neclintită și ascultarea sa „de oțel" față de Stareţul Iosif l-au umplut de harisme duhovnicești. Cum să-l ajungă cineva?

Apoi mi-a spus tăios:

– Hai, mergi la chilia ta și acolo să spui Rugăciunea!

Am plecat la chilia mea, care se afla alături, și acolo am început să rostesc cu voce tare: „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!". Îndată însă părintele Arsenie mi-a bătut în perete zicându-mi:

– Nu cu gura, ci cu mintea să te rogi, pentru că mă deranjezi.

Eu însă nu puteam așa, fiindcă mintea mea zbura. Cuvântul lăuntric nu lucra, iar mintea îmi cădea în amorțeală. Și pe deasupra mă mai lupta și somnul. Nu puteam nici să mă mișc în acea

chilie care era ca o colivie, ca să mă lupt cu somnul. Mă temeam ca nu cumva, din pricina moţăielii, să cad şi să mă lovesc. Pentru a rămâne treaz am început să rostesc Rugăciunea în şoaptă.

Dar bătrânul Arsenie până în clipa când a murit, la nouăzeci şi şapte de ani, a avut un auz foarte ascuţit, ca al unui copil mic. Aşa că mă auzea chiar şi atunci când rosteam în şoaptă Rugăciunea. Mi-a bătut din nou în perete, iar eu am înţeles că vrea să-mi spună ceva.

– De ce vorbeşti?, m-a întrebat el.

– Ah, Dumnezeul meu!, am spus eu. Iartă-mă, părinte!

M-am întors la chilie şi am început să fac rugăciune cu cuvântul lăuntric ca să nu-l deranjez pe bătrân, dar mintea mea nu se mişca spre rugăciune, ci se împotmolea. Începuse să mă prindă iarăşi moţăiala. Pentru aceasta am fost nevoit să o şoptesc foarte uşor. Dar bătrânul tot mă auzea. Din nou mi-a bătut în perete.

– Ţi-am spus! Cu mintea.

A doua zi i-am spus Stareţului, iar el mi-a zis:

– Rosteşte-o în şoaptă, fiul meu! Cândva vei creşte şi tu duhovniceşte. La privegherea ta să faci opt ore de rugăciune, în timp ce noi facem zece-douăsprezece ore. Tu eşti o păsărică mică. Încă nu îţi punem samar. Când îţi vom pune şi ţie samar, vei face şi tu zece-douăsprezece ore de rugăciune.

Închipuiţi-vă ce bogăţie duhovnicească au câştigat aceşti titani ai duhului! Douăsprezece ore de rugăciune în fiecare zi! Cum puteam să ajungem noi, cei mai tineri, la aceste măsuri? Aşa ceva numai în Vieţilor marilor Asceţi se mai întâlneşte.

La început am întâmpinat multe greutăţi în rugăciune. Nu puteam pronunţa deloc Numele lui Hristos. Mi se părea că mintea îmi înţepenea cu totul, iar cuvântul lăuntric nu era lucrător deloc. Nici măcar „Doamne” nu puteam să spun. Mă străduiam din răsputeri, dar rugăciunea nu înainta. „Ce se întâmplă?”, mă întrebam eu.

– Nu te mâhni, fiul meu!, mi-a spus Stareţul. Stăruieşte doar în această lucrare. Loveşte şi se va sparge. Este coaja. Trebuie să spargi coaja omului celui vechi. Întocmai cum sămânţa, care este în pământ şi începe să scoată lăstar, sparge scoarţa pământului, care este uscată şi dă vlăstari. Iar dacă dă vlăstari, va creşte, va

înflori şi va da rod. Şi atunci te vei bucura, desfătându-te de roadele Duhului. Şi ţi se va aprinde apoi dorinţa de a gusta mai multe roade şi de a te desfăta duhovniceşte mai mult.

Vă voi istorisi cu simplitate şi în câteva cuvinte ceea ce, timp de doisprezece ani, cât am stat lângă Stareţ, am auzit, am învăţat şi am trăit.

Stareţul, încă din primele zile ale venirii mele acolo, a început să-mi lăstărească voia, pentru a mă vindeca de egoism. La început gândurile de mândrie mă făceau să mă împotrivesc sfaturilor Stareţului. Egoismul începuse să protesteze: „De ce să-mi spună mie asta? De ce să-mi facă mie ailaltă? De ce să-mi vorbească tăios?". Repede însă am înţeles cursa pe care mi-o întindea diavolul şi prin care voia să-mi strice legătura mea cu Stareţul, povăţuitorul şi dascălul meu. Mi-am dat seama că, dacă îmi taie legătura cu el, îmi întrerupe alimentarea duhovnicească cu Harul lui Dumnezeu, care se dă ucenicului prin Stareţ.

I-am spus îndată Stareţului despre aceasta, iar el mi-a zis:

– Ascultă, fiul meu, aici ai venit ca să-ţi mântuieşti sufletul, să te lepezi de sine, să-ţi tai patimile şi să te smereşti. Ai venit ca să fii judecat, iar nu ca să judeci, nici pe stareţ, nici pe fraţi.

– Aşa este, am răspuns eu.

– Ştii ce sfaturi ne-au dat Părinţii athoniţi din vechime? Ştii care este învăţătura de bază a monahismului athonit? „Ai odihnit pe Stareţul tău? Ai odihnit pe Dumnezeu. Nu l-ai odihnit pe Stareţ? Nici pe Dumnezeu nu L-ai odihnit". Fiindcă pe Dumnezeu nu-L vezi, însă pe stareţ îl vezi. Prin urmare, tot ce faci pentru stareţ, la Dumnezeu se ridică.

Apoi a continuat să mă înveţe zicându-mi următoarele cuvinte luminate de Dumnezeu:

„...Avem o icoană pictată pe lemn, cu vopsele, şi pe care este zugrăvit chipul lui Hristos sau al Maicii Domnului sau al unui Sfânt. Tot ce facem acestei icoane se transmite prototipului; acolo merge fie cinstirea, fie necinstirea. Tot astfel şi în cazul monahului, stareţul este chip al lui Dumnezeu, reprezentant al Lui pe pământ, „în chipul şi în locul Său". Pentru ucenic, stareţul este mai presus chiar şi decât un episcop. Pentru alţii nu este nimic, dar pentru tine, care eşti ucenic, este totul.

Starețul nu se odihnește atunci când ucenicul său face ascultarea prin slujire, ci mai ales se odihnește când face ascultare duhovnicească, supunerea în duh. Cu cât sporește mai mult, cu atât îl odihnește mai mult pe stareț. Și această odihnire a starețului este pentru ucenic binecuvântarea lui Dumnezeu".

Ascultarea

Acest mare ascet nu punea accent pe nici o altă nevoință mai mult decât pe ascultare. Și deși el era un isihast desăvârșit și un lucrător neînșelat al Rugăciunii minții, nu ne-a predat liniștirea și Rugăciunea minții ca lucrare de temelie, ci petrecerea în obște și ascultarea. Mereu ne spunea: „Rugăciunea izvorăște din ascultare, iar nu ascultarea din rugăciune. Fă ascultare acum și apoi va veni și Harul". Și iarăși: „Cu cât ai mai multă evlavie și credință față de starețul tău, cu atât ești mai îndreptățit să primești mai mult Har".

Starețul ne explica adevăratul înțeles al ascultării zicând:

„Sfinții Părinți, care ne învață să dobândim cea mai înaltă dintre virtuți, și anume ascultarea, făcându-ne astfel următori ai lui Iisus, au același scop. Și anume, scopul este acela de a ne curăți de diferitele patimi ale cugetării și ale mulțumirii de sine, ce se naște din voia proprie, pentru a primi Harul dumnezeiesc. Scopul principal pentru care un ucenic merge lângă un stareț și face desăvârșită ascultare este următorul: starețul, aprins fiind de dragostea lui Hristos, să predea talantul bogăției virtuții sale, iar ucenicul să moștenească harul starețului"[87].

Odată ne-a dat următoarele sfaturi importante, care pentru mine au valoare de dogmă și pe care le transmit și eu, la rândul meu, celor din obștea mea:

„Să știi că nici Rugăciunea minții, nici Sfânta Împărtășanie, nici privegherea, nici o altă nevoință nu-l mântuiesc pe monah, precum ascultarea. Dacă faci ascultare, ești pentru Rai. Dacă nu faci ascultare, chiar să te și împărtășești, să liturghisești sau Rugăciunea minții să faci, ești pentru iad. Nu există altă cale. Ai făcut ascultare? Chiar și nimic altceva să nu faci, ești pentru Rai. Și

---

[87] Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 430.

aceasta pentru că Îl urmezi pe Hristos, Care a făcut ascultare de Părintele Său. Tot ce se face din voia proprie, fără ascultare, este luat de diavolul".

Ne-a mai spus şi alte cuvinte, mult mai înfricoşătoare:

„Dacă monahul nu s-a deprins bine de la început cu ascultarea şi cu Rugăciunea minţii, pe unul ca acesta să-l plângi. Orb s-a născut, orb va muri. Păcat de banii cheltuiţi pe biletul pentru Sfântul Munte! Cel care amestecă voia sa cu voia stareţului este un desfrânat. Într-un cuvânt, monahul neascultător este fiu al diavolului".

Ne mai spunea că numai dacă îşi va zdrobi omul eul său, va putea pune temelia zidirii lui duhovniceşti. Fiindcă egoismul şi voia proprie nu lasă Harul să lucreze în el. Singura cale de a-şi dezrădăcina omul această patimă înfricoşătoare este aceea de a face ascultare desăvârşită de stareţul său şi de a-şi tăia voia proprie. Prin ascultare ucenicul se scoate încet-încet pe sine din centru şi-l pune pe stareţul său, adică îşi goleşte inima de mulţumirea de sine şi de orice altă patimă şi învaţă să-l odihnească pe Dumnezeu prin stareţul său.

De asemenea, ne învăţa că cel care nu face ascultare, le cere în schimb altora să facă. De aceea adeseori ne spunea:

– Când nu facem ascultare la un stareţ, vom face ascultare la mulţi stareţi.

– Gheronda, ce înţelegeţi prin aceasta?, l-am întrebat eu odată.

– Iată ce înţeleg, fiul meu. Când nu facem ascultare de stareţ, vom face de mai mulţi stareţi, adică de multe voi, de multe patimi, de mulţi diavoli. Şi astfel sfârşim în iad, robiţi fiind de aceştia. Făcând însă ascultare la un stareţ, facem ascultare de Dumnezeu. Pentru că fără ascultare, făcută cu jertfire de sine pentru dragostea lui Hristos, nu poate omul să arate lepădare de sine şi dragoste către El.

Când începem să facem voile noastre, atunci fiecare ascultare la o patimă devine un stareţ-tiran care începe să ne conducă. De aceea vedem astăzi pe ucenici că nu-i respectă pe stareţii lor.

„Odată, fiul meu, povestea Stareţul, veneam cu corabia de la Dafni la Sfânta Ana Mică şi în ea se afla şi un egumen al unei

mănăstiri, pe care eu îl cunoşteam. Era împreună cu ucenicul său, iar acesta îi spunea şi-i tot spunea, în timp ce egumenul tăcea şi le primea pe toate. Adică îl mustra, îi făcea observaţii şi îi vorbea împotrivă, iar acela, ca unul ce era cu experienţă, tăcea. Se mâhnea, dar tăcea. Egumenul cel plin de discernământ nu voia să-l facă de ruşine în faţa părinţilor care se aflau în corabie şi de aceea tăcea. Iar eu, văzându-l, mă mâhneam şi ziceam: «Vai, ce trage acest stareţ de la ucenicul său!».

Şi eu mergeam odată de la Sfânta Ana la Dafni şi-l aveam pe cutare ucenic împreună cu mine. Însă nu i-a tăcut gura deloc. Tot drumul a vorbit în deşert. Vorbea când cu unul, când cu altul. Când am ajuns la Dafni, i-am spus:

– Fiul meu, nu ţi-a tăcut gura deloc.

– Iertaţi, Gheronda!, mi-a spus el.

– Ce să fac cu «iertaţi»? Gura ta a spus atâtea lucruri înaintea stareţului tău... Felicitări pentru ascultarea ta!

Acestea sunt răsplăţile ucenicilor neascultători".

Ne mai spunea Stareţul că „ucenicul cel bun merge la Tronul lui Dumnezeu cu «expresul». Nu se opreşte nici măcar la vămi, pentru că toate se dau la o parte din calea lui, căci nu găsesc nici o prihană întru el, ca să-l prindă".

Deşi el însuşi era isihast, ne spunea:

– Pe ucenicul cel bun îl pun mai presus de pustnici şi de isihaşti.

– De ce, Gheronda?

– Fiindcă isihastul îşi face voia sa, se mişcă aşa cum vrea el. Cine îl împiedică? Ce greutăţi are? Niciuna. Ucenicul cel bun însă nu a venit să-şi facă voia sa, ci voia stareţului. În tăierea voii se află toată greutatea, pentru că se îngrădeşte libertatea, care este trăsătura împărătească a omului. După Sfinţii Părinţi, ucenicii cei buni şi binecuvântaţi, ca nişte luptători slăviţi, stau încununaţi alături de stareţii lor...

Pentru aceasta ne şi îndemna:

„Alergaţi, fiilor, acolo unde este ascultare. Acolo unde este libertate şi drumul este deschis. Acolo împărăţeşte dragostea, bunăvoirea, pacea, mila şi Harul dumnezeiesc".

Când omul nu are lepădare de sine şi nu şi-a tăiat voia sa, suferă. Are în cale numai piedici, de vreme ce una îl deranjează, cealaltă îl irită, alta îl întărâtă şi totdeauna suferă din vreo pricină. Când însă monahul îşi va lepăda voia şi va face voia lui Dumnezeu prin stareţ, atunci va trăi fericit. Devine ca un copil mic, ca un prunc duhovnicesc şi nu are nici o mâhnire, nici o grijă pentru mântuirea sa. Este slobozit de orice griji, aşa încât înlăuntrul său simte multă odihnă. Se culcă şi se scoală ca un prunc. Pruncul, desigur, se comportă astfel din pricina nematurizării creierului, monahul însă devine prunc cu răutatea întru cunoştinţă şi întru deplină maturitate.

Aceasta am cunoscut-o în practică. În anii când am stat lângă Stareţ am fost foarte fericit şi în sufletul meu a fost mereu prăznuire duhovnicească. Existau, desigur, ostenelile trupeşti, privegherile, dar înlăuntru aveam bucurie, pace şi odihnă. Nu ne făceam nici o grijă nici măcar în ceea ce priveşte moartea sau Judecata lui Dumnezeu.

Simţeam o astfel de pace a conştiinţei, încât Îl rugam pe Dumnezeu să mă ia din această viaţă, deşi eram încă ucenic. Aveam această dorinţă pentru că simţeam că mântuirea mea era garantată.

Aflându-mă în această stare, într-o zi l-am întrebat pe Stareţ:

– De ce, Gheronda, nu simt vreo greutate când mă gândesc la păcatele mele şi nici frică atunci când cuget la ieşirea sufletului meu din trup şi la trecerea prin vămi? Mă străduiesc în rugăciunea mea să mă pun de-a stânga Judecătorului şi nu merge, ci neîmpiedicat şi nesilit mă văd de-a dreapta Lui. Nu cumva aceasta este înşelare?

– Bine, micuţule, dar chiar nu înţelegi?

– Nu înţeleg.

– Din clipa când ai lăsat, ca ucenic, toată greutatea ta pe umerii mei, tu te-ai uşurat. Pentru care faptă vei da răspuns, de vreme ce toate le-ai pus pe seama mea, mi le-ai încredinţat şi eu mi le-am asumat, iar tu eşti liber? Cum să nu mergi la dreapta Judecătorului? Ce te va împiedica? Dacă ai fi făcut voia ta, sarcina păcatelor ar fi rămas asupra ta şi nu ai fi simţit astfel.

Stareţul avea dreptate, căci nimic nu făceam fără să-l întrebăm. Trăiam ca nişte străini pe acest pământ şi aşteptam ca să

ne cheme Dumnezeu şi să plecăm din această lume. Moartea o socoteam întru nimic.

Deşi mă simţeam foarte rău din pricina bolii mele – aveam simptome de tuberculoză –, cu toate acestea nu mă îngrijeam deloc de sănătatea mea. Singura mea grijă era doar cum să-l odihnesc pe Stareţul meu şi să plec din această viaţă. Aşa simţeam. Când ucenicul îl odihneşte pe stareţul său, îl odihneşte pe Dumnezeu. Iar pe stareţ îl odihneşte cineva prin viaţa sa duhovnicească. Cu cât înaintează spre desăvârşire, cu atât creşte odihna sa, iar pentru ucenic aceasta este binecuvântarea lui Dumnezeu. Simţeam bucurie şi, datorită ascultării desăvârşite pe care o făceam, nu aveam gânduri.

– De ce, Gheronda, nu am gânduri?

– Fiindcă sarcina ta mi-ai dat-o mie.

Aceasta o întâlnim şi în textele patristice. Mai ales Avva Dorotei, în *„Învăţăturile"* sale, este foarte sugestiv. Acesta povestea că atunci pe când era începător, făcea ascultare oarbă şi simţea o permanentă odihnă duhovnicească. Dar fiindcă citise în Evanghelie că uşa Raiului este strâmtă şi că prin multe ispite şi necazuri intră cineva în Împărăţia lui Dumnezeu, se mâhnea pentru faptul că el simţea neîncetat odihnă sufletească. Atunci l-a întrebat în legătură cu aceasta pe marele Stareţ Ioan, numit Proorocul, iar acela i-a răspuns că acestea sunt roadele ascultării[88].

Chiar şi această logică am lepădat-o, ca să-l odihnim pe părintele nostru duhovnicesc. Făceam ascultare şi faţă de simplul, dar sfinţitul părinte Arsenie.

Odată, pe când eram începător, venit doar de câteva zile, sădeam ceapă împreună cu bătrânul Arsenie. Eu nu mai sădisem, dar ştiam cum trebuie făcut. Am început deci să o sădesc aşa cum trebuie, adică cu rădăcina în jos.

– Micuţule, îmi strigă bătrânul Arsenie, aşa se sădeşte ceapa?

– Dar cum altfel?

– Cu rădăcina în sus.

---

[88] Avva Dorotei, *Capitolul V, Despre trebuinţa de a nu se încrede cineva în înţelepciunea sa, c. 6.*, Filoc. Rom., vol. IX, Editura IBMOBOR, Bucureşti, 1980, p. 534.

– Să fie binecuvântat!

Şi, deşi potrivit logicii aveam dreptate, cu toate acestea am făcut ascultare şi le-am sădit anapoda. Dar nu numai că au răsărit toate, ci au ieşit chiar nişte cepe foarte frumoase. Pentru acrivia ascultării au ieşit bine.

Altădată, iarăşi, Stareţul ne-a trimis împreună cu un alt frate să culegem o vie. Toată ziua am cules struguri, dar nici măcar o boabă nu am pus în gură, pentru că Stareţul nu ne dăduse binecuvântare. Monahul, care era stăpânul viei, ne îndemna:

– Mâncaţi, părinţilor, este binecuvântare.

Dar noi nu am vrut. Atunci acela s-a minunat şi a spus:

– Măi, ce călugări are Bătrânul Iosif!

Mai târziu îi spunea şi părintelui Efrem Katunakiotul cu uimire:

– Părinte Efrem, ai văzut ce călugări are Bătrânul Iosif? Toată ziua au cules struguri şi nici măcar o boabă nu au pus în gură. Eu le spuneam: „Mâncaţi, părinţilor! Este binecuvântare", iar ei îmi răspundeau: „Iartă-ne, dar nu este acum ora mesei".

Şi într-adevăr, niciodată nu am călcat porunca Stareţului.

„Ascultare adevărată, ne învăţa Stareţul, nu înseamnă să împlineşti porunca doar la exterior şi tipiconal. Adevărata ascultare înseamnă să te sileşti pe tine însuţi să crezi şi să cugeţi aşa cum crede şi cugetă stareţul tău. Care este scopul ascultării? Nu este acela de a învăţa regulile vieţii duhovniceşti? Dacă ucenicul nu are credinţă în povăţuitorul său, atunci care este folosul?".

Păstrând, aşadar, această învăţătură, m-am străduit cu smerenie şi cu simplitate să-l urmez pe cât mi-a stat în putinţă în cugetările sale, în crezul său. Şi, cu Harul lui Dumnezeu, niciodată nu am cugetat diferit de ceea ce „credea" Stareţul meu. Nu voiam să fiu ucenic numai la exterior, adică să fac ascultare numai în slujirea mea, la rucodelie sau la tot ceea ce îmi poruncea, ci căutam ascultarea adevărată, duhovnicească. Astfel, când Stareţul hotăra ceva, eram întru totul de acord cu el.

De asemenea ne spunea că politeţea la monah este să spună „iertaţi" şi „să fie binecuvântat". Adică, atunci când greşeşte şi este mustrat, să nu spună o mie şi una de îndreptăţiri, ci simplu

„iertaţi". Iar atunci când i se spune ceva care taie voia lui, să cedeze cu smerenie şi să spună „să fie binecuvântat".

Stareţul mai spunea:

– Început bun, sfârşit şi mai bun; început rău, sfârşit şi mai rău.

– Şi care este începutul bun, Gheronda?

– Când faceţi ascultare, când nu faceţi voia voastră, când vă faceţi canonul, când nu ascundeţi nimic de Stareţul vostru şi nu-l amărâţi cu nimic. Iată, acesta este începutul cel bun. Dar mai ales început bun înseamnă să cugetaţi ceea ce cugetă stareţul vostru. Face greşeală stareţul vostru? Faceţi şi voi. Dar voi nu veţi greşi, fiindcă ascultarea nu-l lasă pe ucenic să greşească, chiar dacă greşeşte stareţul. Ascultarea adevărată nu-l lasă pe ucenic să se piardă. Faceţi ascultare cu ochii închişi şi nu vă temeţi!

– Să fie binecuvântat!

Eu personal mi-am însuşit bine această învăţătură şi nu a fost nevoie să o aud a doua oară. „Pe Gheronda să-l odihnesc, îmi spuneam în sinea mea. Nimic altceva. Dacă îl odihnesc pe Stareţ, nu mă tem de nimic". Acest sfat simplu, dar care ascunde în el o mare putere duhovnicească, l-am pus la suflet, l-am făcut „crezul meu" şi avuţia mea şi am spus cu hotărâre: „În această privinţă îmi voi concentra toată atenţia". Şi într-adevăr, am căutat să-l odihnesc pe Stareţ; pe de o parte să nu-l mâhnesc niciodată, iar pe de alta să-l odihnesc cu felul vieţuirii mele. Şi mă gândeam în sinea mea: „Dacă n-am să reuşesc asta, înseamnă că scopul meu pentru care am părăsit lumea a eşuat". Şi am văzut aceasta în practică: când ucenicul se străduieşte să păzească cu acrivie poruncile stareţului său, îl însoţeşte binecuvântarea lui Dumnezeu, fiindcă este cu neputinţă ca ucenicul, care cu smerenie îl odihneşte pe părintele său duhovnicesc, să eşueze în viaţa duhovnicească; şi cu atât mai mult să nu câştige Împărăţia lui Dumnezeu.

Vedem la Sfântul Simeon Noul Teolog că datorită desăvârşitei ascultări faţă de stareţul său, a credinţei neclintite în el şi a smereniei sale, i s-a dăruit cu îmbelşugare Harul Sfântului Duh.

Când eram începător eram plin de egoism; credeam că sunt cineva datorită faptului că dusesem încă din copilărie viaţă duhov-

nicească şi pentru că aveam o mamă ascetă. Lumea, care nu ştie să preţuiască adevărata stare duhovnicească, îmi adresa foarte multe laude şi mă socotea un copil sfinţit. Iar eu mă „umflam în pene" atât de mult, încât mi se părea că ajunsesem la al treilea Cer. Laudele îmi pricinuiau rău fără să-mi dau seama. M-am molipsit de acest microb şi am fost otrăvit de mândrie şi de slavă deşartă.

Însă „lunetele" Stareţului, care desluşeau bine lucrurile, au văzut ce fiară se ascundea înlăuntrul meu şi atunci el s-a pornit să o omoare. Şi astfel, a luat cuţitul disciplinei şi a început să deschidă drum smereniei. Aproape tot timpul supunerii mele nu a fost altceva decât o adevărată instruire. Am dat de un profesor, de un specialist. M-a examinat în profunzime, până în cele mai mici amănunte, şi chiar din prima zi a început să-mi trateze sufletul. Şi nu mă slăbea nici o clipă.

Mă mustra mereu, mă ocăra, mă smerea. Ştia că numai ocările aduc folos duhovnicesc, fiindcă astfel câştigă cineva cununi, atunci când rabdă. Atunci egoismul şi slava deşartă sunt nimicite. Însă, cu ajutorul lui Dumnezeu, nu am deschis niciodată gura ca să spun: „Pentru ce aceasta? Ce am făcut?".

În general, Stareţul era foarte aspru. În toţi acei ani cât am stat lângă el doar de două ori l-am auzit strigându-mă pe nume. De obicei mă striga „neghiobule", „bobocule", „micuţule" şi multe alte epitete calificative. Este adevărat că atunci când mă mustra suferea foarte mult în sinea mea, dar cât de recunoscător îi sunt acum pentru acele „intervenţii chirurgicale"!

Zi şi noapte ocări. Nu din când în când, ci în fiecare zi. Ah, ce mi-a făcut Stareţul! Nici să răsuflu nu apucam din pricina ocărilor. Suferеam şi de aceea mergeam la chilia mea, Îl îmbrăţişam pe Cel Răstignit şi Îi spuneam cu lacrimi: „Tu, Care eşti Dumnezeu, ai răbdat nedreptăţi, ocări şi necinstiri de la o mulţime de oameni păcătoşi. Oare eu, păcătosul şi pătimaşul, să nu primesc o mustrare? Stareţul face aceasta pentru că mă iubeşte şi vrea să mă mântuiască". Şi după ce mă rugam astfel, simţeam că sufletul meu primeşte putere pentru a răbda răstignirea.

Stareţul căuta mereu prilej ca să-mi ciopleasc ă egoismul. Nu trecuseră multe zile de la venirea mea la colibă, când îl aud pe Stareţ că-mi zice:

– Ia spune-mi, micuţule, ce vei face tu, care de-abia îţi târâi picioarele, dacă într-o zi un frate îşi pierde răbdarea şi îţi trage una?

– Voi spune „iertaţi”.

– Vei spune „iertaţi”?

– Ce altceva pot să spun?

– Bine, ia să vedem.

Au trecut câteva zile de la această discuţie şi Stareţul probabil se gândea că am uitat ce am vorbit.

Era vineri, iar sâmbătă dimineaţă urma să vină părintele Efrem să liturghisească. Vine, aşadar, Stareţul şi-mi spune:

– Fii atent, mâine vei cânta. Să faci mai întâi o repetiţie.

– Să fie binecuvântat!, am răspuns eu.

Dar eu nici măcar nu aveam idee despre muzica psaltică, pentru că atunci când eram în lume nu cântam. Îi auzeam pe psalţi la biserică şi prinsesem câteva lucruri „după ureche”, dar nu aveam nici cunoştinţe, nici experienţă.

Dimineaţă a venit părintele Efrem şi a început Liturghia. Bisericuţa, care se afla în peşteră, era foarte mică. Într-o parte stătea Stareţul, de cealaltă parte părintele Arsenie, iar eu la mijloc. În spate stătea părintele Atanasie împreună cu părintele Iosif.

De vreme ce era sâmbătă şi aveam şi colivă, la troparele ce se cântă după Vohodul Mic trebuia să cântăm „Cu Sfinţii odihneşte...” irmologic, adică mai repede. Aşadar, Stareţul îmi spune:

– Cântă „Cu Sfinţii odihneşte...”!

Eu, sărmanul, ştiam acest tropar aşa cum îl auzisem în lume pe la parastase. Nu ştiam cum se cântă irmologic în Sfântul Munte. De aceea am început să cânt pe larg.

– Cuuu Sfinţiiii...

Nu am apucat să termin, că m-am şi trezit cu o palmă de la Stareţ chiar în biserică. Am văzut stele verzi!

– Bre, aşa cânţi tu?, a strigat Stareţul la mine. Asta-i psalmodie la tine?

Părintele Efrem, care se afla în Sfântul Altar, a încremenit.

– Iertaţi-mă, Gheronda!, am răspuns eu.

– Ce-i ăsta? Parastas?

– Iertaţi-mă, Gheronda!

– Înşelatule! După ce se termină Liturghia, să stai la uşă cu capul plecat şi când trec ceilalţi, să le ceri iertare, ca un înşelat ce eşti.

După ce s-a terminat Liturghia, m-am împărtăşit şi am îngenuncheat la uşă.

– Iertaţi-mă, părinţilor, pentru că sunt înşelat!

– Da, eşti un înşelat!

– M-am înşelat, iertaţi-mă!

Atât de aspru se purta cu mine Stareţul! În realitate însă era un om binecuvântat; inima sa era plină de dragoste. Nu ne pedepsea din răutate sau cu patimă, ci ca să ne vindece de multa mândrie pe care o adusesem cu noi din lume.

Nu a trecut zi în care Stareţul să nu mă ocărască. Cu toate acestea însă, aşa cum am aflat de la alţii mult mai târziu, deşi în faţă mă ocăra, de îndată ce plecam, mă binecuvânta pe ascuns.

Odată, pe când eram începător şi venise părintele Efrem de la Katunakia, Stareţul mi-a strigat:

– Bobocule, fă-ne câte o cafea!

– Să fie binecuvântat!, am spus eu îndată.

Când am dus cafeaua, în loc de „mulţumesc” m-a alungat cu cuvinte de ocară. De îndată însă ce m-am îndepărtat, Stareţul a spus încet, de faţă cu părintele Efrem:

– Să fii pururea binecuvântat, fiul meu!

Şi astfel, de fiecare dată după ce plecam, mă copleşea cu binecuvântări. Dar, desigur, pe atunci eu nu cunoşteam acestea. Mai târziu, când deja Stareţul adormise, am aflat toate acestea.

Deşi Stareţul era aproape incredibil de aspru cu noi în timpul zilei, în timpul mărturisirii gândurilor era plin de dragoste şi cu multă blândeţe ne explica pentru care motiv am făcut vreo greşeală şi care fuseseră pricinile. Ne arăta ce se întâmplă în suflet de la primul atac al gândului până la faptă. Ne explica acestea cu atâta claritate, încât eram încredinţaţi că el ne cunoaşte mai bine decât noi înşine.

Pe toate le făcea cu discernământ şi înţelepciune, pentru a ne forma duhovniceşte în Hristos. Ocări, pentru a ne curăţa de

egoism, blândeţe şi înţelegere pentru a îndrepta greşeala. Căci doctorul cel bun, care îşi iubeşte pacientul, pentru a tămădui rănile nu foloseşte numai vată, ci şi spirt, nu numai bisturiul, ci şi calmantul. Tot astfel şi Stareţul folosea toate metodele cu un incredibil discernământ pentru a ne povăţui spre aflarea Harului.

Harisma înainte-vederii şi a străvederii Stareţului

Stareţul Iosif era foarte experimentat. Atunci când mergeam la el noaptea pentru mărturisirea gândurilor, de cele mai multe ori ne explica în amănunt problema noastră şi ne dădea şi rezolvarea ei mai înainte de a-i descrie noi ce anume ne preocupa. Adică cunoştea dinainte starea noastră lăuntrică şi ne explica cărui fapt se datorează şi cum trebuie înfruntată, fie că era vorba de gânduri, fie de patimi, fie de lucrări ale Harului.

Nu avea nevoie să întrebe ca să analizeze problema şi să răspundă. Cu o simplă privire ne citea gândurile. Şi aceasta, fiindcă pe de o parte avea o uriaşă experienţă ascetică, iar pe de altă parte avea Harul străvederii.

Ne minunam de faptul că atât de bine cunoştea lăuntrul nostru, pe care chiar şi nouă înşine de cele mai multe ori ne venea greu să-l descriem. Cu toate acestea însă nu ne arăta limpede că ne citea gândurile. Fireşte, noi nu-i ascundeam nimic, şi chiar dacă am fi voit să facem aceasta, nu puteam, pentru că ne spunea el.

Am fost martori la multe situaţii în care s-a descoperit harisma străvederii sale.

Odată, pe când Stareţul încă se afla la Schitul Sfântului Vasilie, a mers până sus la kiriako, la ieromonahul Gherasim. Acolo se afla un oarecare mirean. Stareţul s-a apropiat de el şi i-a spus:

– Aveţi asupra dumneavoastră o oarecare greşeală, care însă este gravă.

– Ce greşeală am?, a întrebat mireanul.

– Nu cunosc, a răspuns Stareţul, dar totuşi aveţi o greşeală foarte gravă.

– Şi nu putem să o aflăm?

– Acum, ziua, nu o putem afla. Dacă vrei, vino la noapte jos, la coliba mea.

– Gheronda, voi veni după miezul nopţii.

Într-adevăr, la miezul nopţii mireanul a mers la coliba Stareţului şi au început să discute. Iar la sfârşit, ce s-a descoperit? Mireanul, deşi era absolvent al Facultăţii de Teologie, scrisese o carte în favoarea teoriei darwiniste, cea a evoluţiei speciilor!

– Bine, i-a spus Stareţul, dar atunci când expui o teorie, de ce nu-i citezi pe teologii ortodocşi, pe Sfinţii Părinţi, ci pe alţii, pe protestanţi, pe evrei, pe masoni... Aceştia nu sunt creştini! De ce nu-i citezi pe Sfinţii Părinţi? Aşa se argumentează o teorie, fie cu citate din Sfânta Scriptură, fie din purtătorii de Dumnezeu Părinţi.

Teologul a primit observaţia şi a înţeles că are o poziţie greşită faţă de această teorie. În cele din urmă i-a cerut Stareţului să-i spună cum de şi-a dat seama de aceasta.

– Ieri, i-a răspuns Stareţul, când m-am apropiat de tine, am simţit o duhoare venind dinspre tine şi atunci am înţeles că ai asupra ta o oarecare greşeală.

Ceva asemănător i s-a întâmplat părintelui Efrem Katunakiotul atunci când mergea în urma unui mirean. A simţit cum acesta răspândea o duhoare nespusă. Când i-a povestit Stareţului Iosif cele petrecute, acesta i-a răspuns:

– Aşa este, fiul meu. Mirenii sau monahii, după felul şi după gravitatea păcatului pe care îl fac, răspândesc o duhoare urâtă.

Altădată părintele Efrem Katunakiotul a primit o scrisoare de la o nepoată de-a sa, care îi cerea să se roage pentru ea. I-a dat-o Stareţului, dar de îndată ce acesta a luat-o în mână, a simţit o duhoare ieşind din scrisoare.

– Nepoata ta a făcut vreun păcat de desfrânare sau vreo vrăjitorie.

Atunci părintele Efrem i-a spus că este vorba de vrăjitorie.

Altădată Stareţul, când a văzut o oarecare persoană, a spus:

– Acesta nu este ortodox.

Şi într-adevăr, atunci când cineva din obştea noastră a intrat în vorbă cu această persoană, a descoperit că susţine nişte concepţii eretice, chiar fără să-şi dea seama.

De asemenea cunoştea căderile morale ale celorlalţi şi chiar dacă cineva a avut ispită în somn. Fiii săi duhovniceşti ne spuneau că de multe ori Stareţul le descoperea de mai înainte întâmplări care urmau să li se petreacă.

Odată a venit un preot ca să ne viziteze. A stat puţin cu Stareţul şi au discutat despre subiecte duhovniceşti. La un moment dat preotul îi spune:

– Nu pot să înţeleg Rugăciunea minţii. Să mă învăţaţi practic.

– Da, părintele meu, a răspuns Stareţul.

Şi a hotărât acel preot să rămână câteva zile cu noi.

A doua zi preotul i-a spus Stareţului:

– Părinte Iosif, de vreme ce voi rămâne o săptămână, pot să liturghisesc împreună cu preoţii tăi?

– Să te cercetez mai întâi, să văd dacă ai fost bun de preot, şi dacă te găsesc în regulă, îţi voi da binecuvântare să liturghiseşti împreună cu ei.

Când preotul a auzit acest cuvânt, a lăsat totul şi a plecat îndată din Sfântul Munte. Acel preot avea impedimente pentru preoţie.

Altădată a venit în vizită un diacon. Stareţul primise înştiinţare în rugăciune că acesta avea impedimente şi de aceea l-a sfătuit să nu primească preoţia. Dar diaconul, auzind aceasta, a schimbat îndată subiectul.

Văzându-i purtarea, Stareţul mi-a spus:

– Dă-i ceva să mănânce şi slobozeşte-l, căci nu primeşte cuvântul.

Stareţul acţiona întotdeauna numai după ce primea înştiinţare în rugăciune; nu făcea nimic fără ca mai întâi să se fi rugat. De aceea şi spunea: „Eu tot ce fac, întru cunoştinţă şi cu frica lui Dumnezeu săvârşesc".

Uneori îl întrebam despre un anumit lucru pe care intenționam să-l facem în viitor, iar el răspundea că ne va spune a doua zi, pentru a se putea ruga mai întâi.

Odată, într-o seară, ne-a spus:

– Fiilor, să vă pregătiți, căci dimineață în zori o să vă luați traistele să mergeți în cutare loc ca să aduceți lemne.

Dimineață, deși ne pregătisem, ne-a spus:

– Nu mai mergeți!

– Gheronda, dar ne-ați spus că vom merge.

– Nu am primit înștiințare.

Căci în acea seară făcuse rugăciune ca să știe dacă trebuie să mergem sau nu.

Tot ce făcea, făcea cu înștiințare de la Dumnezeu și de aceea Starețul nu făcea ceva, iar apoi să se căiască. Pentru noi era „pidalion". Ne spunea că „atunci când cineva vrea să afle care este voia lui Dumnezeu (în cazul când nu poate comunica cu duhovnicul său), să-și părăsească cu desăvârșire gândurile sale și să se roage de trei ori. Și acel lucru, spre care înclină inima sa, să-l facă și va fi după voia lui Dumnezeu. Dar cei care sunt mai sporiți și au îndrăzneală în rugăciunea lor, aud limpede înștiințarea, iar alteori aceasta vine sub chipul unei voci sau al unei vedenii".

De obicei Starețul primea înștiințare în acest fel.

Deși stătea în chilia sa, cunoștea ce se întâmplă în afara ei, cum și încotro ne „mișcăm".

Odată, pe când se afla închis în chilia sa și se ruga, cineva a bătut în poartă (venise părintele Atanasie, dar Starețul nu știa că trebuia să vină).

– Părinte Atanasie, deschide!

– Cum ai știut, Gheronda, că urma să vin?

– Păi, nu ai venit pe acel drum, a răspuns Starețul, și ai trecut pe lângă peștera în care se află icoana Maicii Domnului, ai aprins candela, te-ai odihnit puțin, iar de acolo ai venit aici?

– Da, așa este.

– Te-am urmărit pe drum.

Atunci părintele Iosif cel tânăr s-a apropiat de Stareț și l-a rugat să-i descrie chipul în care a primit această înștiințare.

– Este mai bine, a spus Stareţul, să-ţi doresc să simţi cum se petrece aceasta decât să afli cum, dobândind astfel doar o cunoştinţă seacă. Dar de vreme ce insişti, ascultă:

Stăteam aici, lângă fereastra mea, în genunchi, pe preş, şi rosteam Rugăciunea. Deodată, aşa cum ţineam mintea în lucrarea rugăciunii, în care Harul dumnezeiesc lucrează cu dumnezeiasca sa luminare, Lumina s-a răspândit pretutindeni, iar mintea mea a început să se lărgească şi să se mărească atât de mult, încât toate au devenit luminoase şi vedeam toată întinderea acestui loc, de la Katunakia până la mănăstiri, jos, şi chiar până la Dafni. Vedeam şi în spatele meu; nimic nu îmi era ascuns sau necunoscut. Lumina aceea nu era precum cea a soarelui sau asemeni celei artificiale, care este făcută de oameni, ci era o Lumină albă, nematerialnică, care nu era doar exterioară precum cea naturală, ce îngăduie să fie văzută de ochii trupeşti. Lumina aceea se află şi în om şi o simte ca pe propria sa răsuflare. Aceasta îi devine hrană şi respiraţie, eliberându-l de greutatea sa firească şi transformându-l atât de mult, încât nu ştie de are trup şi greutate sau vreo îngrădire oarecare.

Atunci l-am văzut pe părintele Atanasie venind către noi de la Mănăstirea Sfântului Pavel, încărcat cu traista lui cea mare şi am rămas ca să-l urmăresc până când a venit aici. Îi vedeam toate mişcările: când se aşeza ca să se odihnească sau ca să-şi aşeze mai bine greutatea în spate, la izvorul Sfintei Ana, la moară, apoi când a băut apă şi până când a ajuns la poarta noastră, a luat cheia, a intrat înăuntru şi mi-a pus metanie. Dar de ce aţi rămas atât de uimiţi?

Când mintea omului se curăţeşte şi se luminează, pe lângă faptul că are lumina ei proprie, vede, fără adaosul de Har, aşa cum spun Părinţii. Atunci primeşte şi luminarea Harului dumnezeiesc, astfel încât aceasta să poată rămâne pentru totdeauna întru el. Atunci Harul răpeşte mintea în contemplaţii şi vedenii, aşa cum doar el cunoaşte.

Se poate însă ca însuşi omul, atunci când vrea să vadă sau să afle ceva care îl interesează, să ceară în rugăciunea sa, iar Harul să-i împlinească cererea. Cred însă că cei evlavioşi evită să ceară aceasta, în afară de mare nevoie. Dar Domnul *„voia celor ce se tem de El o va face şi rugăciunea lor o va auzi”*[89].

---

[89] *Psalmul* 144, 19.

Părintele Iosif cel tânăr a scris şi el o altă întâmplare minunată:

„Locul unde era coliba noastră era depărtat şi liniştit, însă foarte expus vânturilor. Frigul era aspru, aşa că l-am silit pe Stareţ să primească să-i băgăm în chilie o sobă ca să aibă puţină căldură. Eu însumi am luat măsură şi am pregătit materialele. Voiam s-o fac din tablă, tencuită cu lut pe dinafară şi pe dinăuntru. M-am pregătit pentru ziua următoare, aşa cum ne sfătuisem de cu seară. Dimineaţă am adunat sculele şi materialele şi am mers undeva în apropiere ca s-o fac, după care s-o aşez. Am pus metanie Stareţului, ca întotdeauna, şi am început lucrul. Afară timpul era frumos. Abia am apucat să măsor şi să tai bucăţile necesare, că deodată vremea s-a schimbat. Pe deasupra, mai simţeam şi o greutate ciudată în orice voiam să fac. Sufla un vânt neobişnuit, care nu se îndrepta spre nici o direcţie, ci numai ridica toate peste mine şi-mi aducea în faţă orice găsea în acel loc, scânduri, table, hârtii şi nisip. Într-un chip ciudat mi-au dispărut şi sculele, rostogolindu-se mai departe de mine, deşi locul nu era aşa de înclinat. Cuiele se îndoiau fără să înţeleg de ce, numai la o uşoară lovitură, burghiele se rupeau, bucăţile pe care le făcusem, măsurându-le şi tăindu-le cu exactitate, nu se mai potriveau. La început n-am dat importanţă şi mă grăbeam să readuc lucrurile la locul lor şi să continui. Peste puţin timp însă a devenit foarte clar că ceva se întâmpla. M-am oprit, pentru că eram epuizat, degetele îmi erau zdrobite, iar înlăuntrul meu o tulburare ciudată îmi pricinuia mânie, zăpăceală şi nerăbdare. «Curios lucru!, îmi spun. Ceva se întâmplă...». Între timp şi vremea s-a stricat, fapt care m-a silit să întrerup lucrul. Lucrarea aceasta cerea două sau cel mult trei ore de lucru. Chinuindu-mă acolo, au trecut mai mult de şase ore. Am lăsat totul şi am mers la Stareţ. Atunci mi-am adus aminte că în dimineaţa aceea Stareţul îmi spusese nişte cuvinte pe care eu nu le luasem în seamă. «Haide să vedem! – mi-a spus. Vei face ceva azi?». N-am dat importanţă la sensul acestor cuvinte, ci numai m-am gândit că le-a spus pentru ca să mă smerească, căci eram priceput în meseria asta. Cred că m-am mândrit nădăjduind că voi termina mai repede şi mai bine de cum credea Stareţul. Şi era şi faptul că mă bucuram că pot să-l odihnesc îngăduindu-mi să-i pun căldură, şi asta numai mie.

Am mers, aşadar, la Stareţ, am bătut la uşă, iar el mi-a deschis. Văzându-mă tulburat, a început să zâmbească.

– Gheronda, îi spun, ce se întâmplă? De ce mi-aţi spus de dimineaţă cuvintele acelea? Doar ştiţi că pentru mine asta era o jucărie.

– Dar tu ce spui că a fost?, m-a întrebat el.

– Ispită, i-am răspuns, lucrare satanică.

– Aşa a fost, mi-a zis iarăşi Stareţul. Şi ascultă ca să afli ceea ce ţie ţi se pare o taină. Astă-noapte, pe când mă linişteam şi mă rugam, l-am văzut pe satana că mă ameninţa, spunându-mi că mă va împiedica şi-mi va aduce ispită în hotărârea pe care am luat-o. Atunci I-am spus Domnului: «Doamne al meu, nu-l împiedica, ca să-i arăt cât Te iubesc, suferind frigul cât vei voi Tu». Acesta a fost pricina, fiule, pentru care s-au făcut toate acestea, ca să nu am căldură curând, precum doreaţi voi să-mi pregătiţi"[90].

Odată Stareţul a trimis o epistolă fostului său ucenic, ieromonahul Efrem, cel care plecase în Volos. După puţin timp s-a petrecut în sufletul Stareţului o schimbare lăuntrică faţă de el. Îl săruta în duh şi se minuna: „Ce să însemne, oare, aceasta? Marea grijă pe care o are bunul meu fiu pentru noi ca să ne odihnească sau i s-a întâmplat altceva".

Şi într-adevăr, nu a trecut mult timp şi a primit un pachet de la el împreună cu o scrisoare. Atunci Stareţul şi-a dat seama că aceasta fusese. Şi i-a scris:

„Mă minunez de mângâierile duhovniceşti şi de lucrările prin care Preaînţeleptul Dumnezeu trimite vestire (în rugăciune, n.tr.), cât de repede înştiinţează atunci când celălalt se schimbă! Legătură duhovnicească, comunicare nevăzută, dragoste reciprocă, vestire a lui Dumnezeu. Nimic nu este mai dulce sau mai desfătător decât a cunoaşte lucrările dumnezeieşti"[91].

Pe lângă multele ocări pe care le auzeam mereu de la Stareţ, de multe ori m-a numit spontan: „Preacuvioase Părinte egumen". Fireşte, eu nu dădeam importanţă la aceasta şi am uitat, de vreme ce mi se părea că mă ironiza.

---

[90] Iosif Vatopedinul, *op. cit.*, p. 121.

[91] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 430.

Dar ceilalți au băgat de seamă cum îmi spune, fiindcă nu a mai numit pe nimeni astfel. De aceea se minunau şi se întrebau între ei: „Ianakis va deveni egumen?". Şi după ce Stareţul a spus-o de mai multe ori, se gândeau: „Cu siguranță că va deveni". Mai târziu, când am devenit egumen, mi-au amintit aceasta frații mei duhovniceşti. Erau încredinţaţi că Stareţul văzuse aceasta de mai înainte.

Despre mărturisire

Stareţul ne sfătuia să fim sinceri faţă de Dumnezeu şi faţă de el, înţelegând prin aceasta mărturisirea curată. Astfel a trecut viaţa noastră lângă el. Mă străduiam să fiu foarte curat în ochii lui şi să nu-i ascund nici cel mai mic gând. Simţeam ca pe o curvie duhovnicească faptul de a ţine ceva ascuns înlăuntrul meu.

Gândurile trebuie să fie cu desăvârşire curate. Felul cum merg la priveghere, la mărturisirea gândurilor, la întâlnirea cu părinţii, la ascultare, toate trebuie să fie cunoscute Stareţului. „Dacă acum, din prima zi a supunerii mele, îmi spuneam în sine, nu pun început bun, aşa cum mă sfătuieşte Stareţul, nu voi avea nici sfârşit bun".

Aceasta, cu rugăciunile Stareţului, am păzit-o şi din acest motiv simţeam multă bucurie, multă odihnă sufletească, iar cu ochii cei trupeşti vedeam atât de curat, încât nu puteam să-mi dau seama ce se întâmplă, căci nu aveam experienţă.

– Gheronda, văd atât de limpede... Ce este aceasta?

– Aceasta este o parte din roada ascultării şi a mărturisirii curate a gândurilor.

Nu mă preocupa deloc nici chiar mântuirea mea, fiindcă simţeam atât de multă odihnă, încât îmi spuneam: „Chiar şi acum de voi pleca la Dumnezeu, ce voi spune? Păcatele mele le-am mărturisit. Sufletul meu se află dezgolit înaintea Stareţului. Iar tot ce am făcut, am făcut de ascultare". Când mergeam să mă culc, simţeam atât de multă pace sufletească, încât îmi spuneam: „Ce mi se întâmplă?" Pentru toate acestea însă nu aveam nici un gând de slavă deşartă, pentru că ştiam şi credeam cu tărie că totul se datora rugăciunilor Stareţului meu.

Însă atunci când ucenicul nu este sincer și nu își dezvăluie sufletul înaintea Stareţului prin mărturisirea curată a gândurilor, nu poate să pună niciodată început bun. De aceea nici nu poate nădăjdui într-un sfârșit bun.

Atunci când un creştin nu cercetează toate gândurile pe care i le seamănă diavolul, în sufletul său se nasc patimile, pe care, dacă nu le curăţeşte prin Mărturisire şi pocăinţă, nu va putea să-şi afle niciodată sănătatea şi mântuirea sufletului său. Atunci când omul mărturiseşte toate cu smerenie, este ca şi cum ar scoate tot ce este bolnav înlăuntrul său. Iar apoi, odată cu lacrimile de pocăinţă, vine luminarea şi Harul lui Dumnezeu; gândurile i se luminează şi în felul acesta dobândeşte sănătatea sufletească.

Sfinţitul nostru Stareţ ne spunea:

„Ai văzut vreun monah care să cadă sau să dezerteze? Din nemărturisirea gândurilor i-a venit lui aceasta. Nu şi-a mărturisit gândurile şi atunci acestea l-au mâncat, precum şerpii. Mic este şarpele, dar dacă nu-l alungi, el creşte, dobândeşte otravă şi te muşcă o dată, iar tu mori. Ai văzut om înşelat? Din pricina gândurilor a pătimit aceasta".

Ne povestea Stareţul că unii s-au înşelat atât de mult, încât au primit demoni în loc de Îngeri şi, urmând sfătuirile nevăzuţilor ucigaşi de oameni, s-au sinucis. Şi care a fost rădăcina înşelării? „Să nu spui nimic stareţului", adică să nu te mărturiseşti, să nu te smereşti şi să nu-ţi descoperi gândurile, fiindcă descoperi cursele demonilor. Am văzut aceasta şi în cazul părintelui Ioan, primul ucenic al Stareţului.

Îmi aduc aminte de o întâmplare caracteristică.

Într-o zi, de praznicul Sfinţilor Apostoli, a venit părintele Efrem de la Katunakia ca să liturghisească. Atunci Stareţul mi-a poruncit să-i gătesc o mâncare bună, fiindcă părintele Efrem era foarte bolnăvicios şi se afla în pragul tuberculozei.

Am alergat ca să împlinesc ascultarea, iar Stareţul stătea pe capul meu acolo unde găteam şi îmi spunea:

– Nu ştii să găteşti. Vai de capul tău! Aşa se găteşte în lume, iar tu vrei ca asta să o mănânce şi preotul?

De îndată ce am terminat, Stareţul a venit în cerdacul pe care îl foloseam în loc de bucătărie şi mi-a spus:

– Hai, neghiobule, adu-o repede!

Am luat mâncarea şi am dat-o preotului.

– Pleacă dinaintea mea!, mi-a strigat Stareţul. Să pieri, să nu te văd înaintea ochilor! Şterge-o repede la chilia ta!

– *Să fie binecuvântat!, am spus.*

Am luat binecuvântare de la Stareţ şi m-am dus la chilia mea ce se afla alături. Ei, de îndată ce am păşit în chilie, datorită rugăciunilor Stareţului a venit şi binecuvântarea lui Dumnezeu.

Harul lui Dumnezeu m-a cercetat în aşa fel, încât mai că nu-i vedeam cu ochii cei trupeşti pe Sfinţii Apostoli. Atât de mult Har! Atâta binecuvântare! Inima îmi devenise un adevărat Rai. Lacrimile îmi curgeau şiroaie, însă nu pentru că mă ocărâse Stareţul, ci fiindcă nu puteam să-mi stăpânesc bucuria şi veselia dumnezeiască pe care o simţeam datorită prezenţei Sfinţilor Apostoli.

Era praznicul lor şi fiindcă Sfinţii Apostoli fuseseră ocărâţi pentru Hristos, defăimaţi şi biciuiţi de către cărturari şi farisei, văzând Hristos şi mica mea nevoinţă, a trimis binecuvântarea Sa. Nu ştiam unde mă aflu. Am căzut la pământ şi am început să plâng. Atât de multă fericire simţeam! „Cât de mult bine mi-a făcut Stareţul!".

Stareţul, în ciuda slăbiciunii mele trupeşti, a hotărât să mă facă bucătar al obştii.

Într-o zi, fără prea multe introduceri, Stareţul a venit la mine şi mi-a spus:

– Micuţule!

– Binecuvântaţi!

– Fă mâncare!

– Unde să fac?

– Afară.

„Unde să fac afară?", mă întrebam în sinea mea. Căci nu exista nici un fel de bucătărie. Haide acum să adun vreascuri, să aprind focul ca să gătesc. Şi ce mâncare să fac, de vreme ce nu aveam nici măcar idee despre gătit. M-au învăluit gândurile. „Unde o să faci acum mâncare? Cum să speli farfuriile afară, de vreme ce nu există loc liber?". Dar părinţii muncesc, ridică greutăţi, se ostenesc, flămânzesc. Ce vor mânca?

Schitul era aşezat într-un loc deschis, unde vânturile lovesc în plin. Şi atunci sufla un vânt! Şi aşa slab cum eram, mă primejduiam ca vântul să mă ia şi pe mine pe sus şi să mă arunce în prăpastie. Dacă începea să sufle acest vânt trebuia să pun toate gândurile cele bune, toată răbdarea mea, fiindcă îndată mi se pornea război înlăuntrul meu. Duhul cel viclean al cârtirii şi al hulei era mereu lângă mine şi numai dacă puţin mi se micşora răbdarea, el îndată îmi şoptea: „Ce fel de Dumnezeu al dragostei este Acesta Care te chinuie cu vânturile astea furioase?". Însă eu îi răspundeam împotrivă: „Piei, satano, şi taci!".

Mai târziu am improvizat din crengi o bucătărie de vară, dar vântul cel puternic le lua pe toate ca pe nişte pene. Am pus două pietre în loc de pirostie, iar deasupra cratiţa de aramă, dar de îndată ce începea să sufle vântul, zbura şi capacul, zbura şi cratiţa şi toate se rostogoleau în prăpastie.

Atunci Stareţul striga:

– Ameţituleeeee! Bre, neghiobuleeeeee... Ţi-au zburat lucrurile!!! Aleargă să le găseşti!

Dar unde să le mai găseşti? Acestea cădeau în prăpastie, iar eu alergam acolo, prin frig şi ploaie, ca să găsesc cratiţele şi capacele. Ah, Dumnezeul meu! Chiar şi iarna găteam lângă chilia Stareţului, dar mâncam în coliba sa.

După masă trebuia să spăl farfuriile noastre de zinc, afară, desigur. Iarnă, frig, ploaie, acestea trebuiau spălate afară. Să fii răcit, gripat, şi să fii nevoit să ieşi pe stânci şi în bătaia vântului care te îngheţa, ca să speli farfuriile! Aveam un urcior spart cu apă adunată din picăturile de ploaie şi într-o gaură pe care o avea am pus o ţeavă şi aşa spălam vasele, cu apă „curgătoare". Mâinile ne înlemneau din pricina apei îngheţate, pentru că nu aveam unde să o încălzim.

Furculiţele şi cuţitele nu le spălam, ci atunci când terminam mâncarea, doar le ştergeam cu prosopul şi le împachetam. Dar fiindcă nu spălam nici prosoapele, cu timpul s-au făcut şi acestea tari ca o piele. Astfel, prosoapele au devenit atât de murdare, încât dacă le spălai, ai fi făcut o supă din apa rămasă de la ele. Pentru farfurii Stareţul avea şi o altă tactică de igienă, nemaiîntâlnită. De îndată ce terminam masa, puneam apă în farfurii şi apoi o beam,

oricum ar fi fost ea. Astfel, şi farfuriile le spălam cât de cât, şi nici nu risipeam prea multă apă. Aşa făceam toţi şi la fel trebuiau să facă şi străinii.

Odată a venit un înalt funcţionar bancar şi i-am pus masa ca să mănânce. La sfârşitul mesei fiecare dintre noi ne-am spălat farfuria aşa cum făceam de obicei. Apoi Stareţul se întoarce către vizitatorul nostru oficial şi-i spune:

– Domnule, acelaşi lucru îl vei face şi tu.

Şi l-a făcut.

Acolo, la Sfânta Ana Mică, aveam mereu lipsă de apă. Nici pentru a găti mâncare nu aveam. De aceea Stareţul îmi spunea adeseori:

– Mergi, micuţule, să aduci apă!

Pe atunci mergeam după apă la părintele Gherasim Imnograful de la Sfânta Ana Mică. Acesta era un monah foarte atent, evlavios şi cu o inimă iubitoare. Era o adevărată podoabă a Sfântului Munte. Trăia viaţa duhovnicească cu acrivie. S-a născut în Epirul de Nord în 1903, iar în Sfântul Munte a venit în 1922, la vârsta de nouăsprezece ani. Vieţuia la Chilia Cinstitului Înaintemergător de la Sfânta Ana Mică. Acesta a primit de la Dumnezeu harisma de a compune şi de a scrie cântări. Lucrările sale alcătuiesc tomuri întregi de manuscrise. Pe atunci împlinea douăzeci şi cinci de ani de când venise în Sfântul Munte.

Mergeam, aşadar, la părintele Gherasim pentru apă. Luam două bidoane militare de benzină, pentru că aveau capacitate mare, şi le umpleam cu apă.

Îmi făceam cruce şi luam un bidon în spate, iar pe celălalt în mână. Însă mai greu era la coborâre, căci dacă mi s-ar fi muiat genunchii, aş fi căzut în prăpastie şi fie aş fi murit, fie aş ajuns o grămadă de oase. De aceea, mă stăpânea frica, dar rugăciunea Stareţului nu m-a lăsat niciodată.

Părintele Gherasim, când mă vedea, i se făcea milă de mine. Pe atunci eram şi puţin bolnav şi istovit de asceză. Bidoanele cântăreau mai mult chiar decât mine. Părintele Gherasim mă lua şi îmi dădea să mănânc, dar eu nu luam nimic. Stareţul îmi dăduse

poruncă aspră: „Să nu primeşti nimic!". Şi Înger să fi coborât din Cer, eu nu aş fi luat nimic. A spus Stareţul nu? Nu! S-a terminat.

– Cum o să duci bidoanele pline cu apă?, mă întreba cu compătimire şi cu dragoste părintele Gherasim.

– Le voi duce, cu rugăciunile Stareţului meu. De vreme ce nu avem apă nici pentru gătit...

Pentru noi apa era aur curat. Un adevărat confort. Faţa ne-o spălam doar cu lacrimile. Picioarele? Numai dacă mergeam la mare. Hainele? Rareori câte o flanelă. Ani grei, ani de nevoinţă, dar binecuvântaţi.

Trăiam ca nişte troglodiţi. Cu toate acestea binecuvântarea lui Dumnezeu ne acoperea şi nu simţeam nici o greutate. Viaţa noastră era mucenicească, dar plină de Har.

De cele mai multe ori iarna făceam priveghererea afară, în aer liber, ca să nu ne prindă somnul. Ploua, ningea, vântul turba de furie? Noi făceam privegherea afară. Am trecut prin atâtea răceli şi suferinţe pricinuite de condiţiile climaterice, dar cu rugăciunile Stareţului am rezistat. Astfel ne învăţa Stareţul, ca să ne dăruim cu totul nevoinţei împotriva patimilor şi lucrării privegherii, ca să aflăm Harul. Lozinca sa era: „Nevoinţă până la moarte!".

Vara, când căldura era insuportabilă, privegheam în aer liber, dacă voiam. Astfel, fiecare din noi, depărtat fiind de celălalt, putea să se roage de unul singur, fie în chilie, fie în aer liber.

Puţini asceţi din secolul al XX-lea, care au petrecut în Sfântul Munte, au făcut o nevoinţă atât de aspră şi au ajuns la contemplarea lui Dumnezeu. Stareţul Iosif era aspru, dar şi viteaz. Neînduplecat în ce priveşte ascultarea, dar şi plin de dragoste. Avea desăvârşită credinţă în Dumnezeu şi mult discernământ.

Discernământul

La Sfânta Ana Mică trăiam ca în viaţa de obşte şi mâncam împreună. Masa noastră era făcută din două scânduri şi un carton deasupra. Şi fiindcă nu-l spălam niciodată, ci numai îl ştergeam de fărâmituri, era plin de muşte. Niciodată Stareţul nu ne îngăduia să-l spălăm. „Nu, să nu-l atingeţi deloc!", spunea el.

Mâncam de două ori pe zi, în afară de luni, miercuri şi vineri. Dar ostenelile erau atât de mari, încât nu se prindea nimic de noi. Atât de mare era osteneala din timpul zilei şi al nopţii – căratul greutăţilor, metaniile, privegherile –, încât, atunci când se lumina de ziuă aveam o foame...! Cu toate acestea dimineaţa mâncam doar câteva măsline, usturoi şi puţin posmag. Doar după-amiază aveam masă obişnuită. Însă atunci când era Duminică sau vreo sărbătoare aveam de două ori masă. Stareţul împărţea mâncarea după nevoia fiecăruia. Cu adevărat, era o făclie de discernământ.

În general în viaţa sa ascetică era foarte aspru şi neînduplecat. A iubit cu tot sufletul său „postul, privegherea, rugăciunea...". Pâinea şi mâncarea sa erau întotdeauna cântărite. Nu mânca niciodată mâncare proaspătă dacă ştia că mai erau rămăşiţe din zilele trecute. Cu toate acestea, în ceea ce priveşte mâncarea, cu noi tinerii era mai îngăduitor. Ştia că postul nu este un scop în sine, ci un mijloc şi un ajutor în nevoinţele ascetice. Şi fiindcă programul nostru era atât de aspru şi vedea şi neputinţa noastră trupească, a socotit că trebuie să facă pogorământ cu noi.

Dar îngăduinţa lui părea că se termina odată cu acest pogorământ. În afară de această privinţă era foarte aspru. Nu că nu ar fi ştiut să ierte greşelile sau să rabde neputinţele, dar voia ca noi să „înrolăm" toate puterile sufleteşti şi trupeşti în lucrarea nevoinţei.

Stareţul ne spunea:

„Tot ceea ce nu dăm ca să folosească Dumnezeu, foloseşte vrăjmaşul. Pentru aceasta Domnul ne dă poruncă ca să-L iubim din tot sufletul şi din toată inima, ca să nu găsească loc cel viclean înlăuntrul nostru".

De obicei nu aveam pâine proaspătă, ci doar câteva bucăţi de pâine veche. Dacă voiam să mâncăm pâine proaspătă, ce făcea Stareţul? Lua pâinea uscată, o punea în strecurătoare şi apoi o acoperea cu un prosop. După aceea fierbea apă sub strecurătoare şi aburul care trecea prin găuri înmuia pâinea, de parcă ar fi fost bumbac. Artă a artelor!

Din când în când Stareţul ne făcea şi „pâine". Amesteca puţin terci, apoi îl întindea pe nişte bucăţi de tablă ruginită şi îl băga într-un cuptor mic. Dar această pâine din terci o vedeam o dată la doi ani.

Dar cât de frumos era atunci la acele colibe! Cu sânge şi sudoare au fost stropite, dar câtă odihnă şi Har ne aduceau!

Stareţul obişnuia să ne gătească, fiindcă era un bucătar foarte bun. În timp ce gătea, ochii lui vărsau neîncetat lacrimi. Unde s-o fi aflat mintea lui în acele clipe? Cu siguranţă că focul îi va fi amintit de focul iadului şi plângea la amintirea morţii. Şi fiindcă rostea neîncetat Rugăciunea cu gura, Harul lui Dumnezeu sfinţea şi mâncarea, pe care o făcea foarte gustoasă. Din această pricină de multe ori îl chemau la hramurile mănăstirilor ca să gătească. Desigur, de obicei nu mergea, dar uneori îl luau părinţii.

Uneori veneau străini şi le plăcea foarte mult mâncarea noastră. „Ce mâncare minunată este aceasta?", întrebau uimiţi. Ce mâncare? Mâncare de post era, făcută uneori cu tahini[92], alteori cu fasole. Dar atât de gustoase le făcea, încât nici măcar o mâncare de peşte nu i-ar fi încântat. Rugăciunea şi binecuvântarea Stareţului erau cele care făceau mâncarea gustoasă. Acolo unde există lucrarea lui Dumnezeu, acolo şi mâncarea este dulce ca mierea.

Odată l-am întrebat pe Stareţ:

– Ce este aceasta şi de ce se întâmplă?

– Este lucrarea lui Dumnezeu şi a rugăciunii. Dacă se face Rugăciune, se binecuvintează toate.

– Gheronda, în fiecare zi mâncăm de post. Şi peşte să mâncăm, are gust de miere. Şi pâine uscată să mănânc, are gust de miere. Fasole să mănânc, şi tot gust de miere are. Linte de mănânc, miere este.

– Aşa este. Pentru cel care are o stare duhovnicească bună, orice ar mânca, nu există mâncare mai bună. Din aceasta poate cineva să înţeleagă starea duhovnicească a unui călugăr. Precum spunea un oarecare Sfânt că la o masă unul mânca miere, altul necurăţii, altul spini, altul otravă, potrivit cu starea fiecăruia.

Stareţul făcea şi vin. Usca puţini struguri la soare, îi strivea cu mâinile şi făcea un vin foarte bun, de slujbă. Un pelerin din Paris şi-a amintit toată viaţa lui de acest vin.

Aveam şi o altă mâncare bună „de Duminică": acolo, în pustie, nicăieri altundeva în Sfântul Munte, pe acele stânci abrupte

---

92 Pastă obţinută din seminţe de susan .

creşteau nişte buruieni sălbatice. Locurile unde creşteau erau foarte primejdioase, dar eu, ca tânăr, mergeam şi le adunam. Stareţul mă aştepta cu o pungă mică. Tăiam doar frunzele deschise la culoare, nu şi pe cele închise, şi le lăsam tulpina ca să mai crească şi altele. Apoi le fierbeam, le puneam într-un lighean şi turnam peste ele untdelemn. Stareţul punea untdelemn din belşug, căci îi plăcea foarte mult. Zeama era foarte sănătoasă.

Rareori, dacă aveam, împreună cu aceste buruieni mâncam la masa de seară morun prăjit sau scrumbie prăjită sau crudă. Dacă era sărbătoare şi aveam două mese, mâncam această mâncare şi dimineaţă şi după-amiază. Stareţul se bucura de această salată şi de morunul prăjit, căci erau foarte gustoase. Cu acest mic pogorământ simţeam că eram cei mai bogaţi oameni din lume. Aceasta, desigur, era mâncarea de Duminică. Dar în celelalte zile...

Dacă simţea vreodată nevoia să mănânce peşte, de unde ar fi putut să-l ia? Că doar nu exista pe acolo, pe acele stânci, nici un magazin unde să se vândă peşte? Pentru aceasta Stareţul îmi spunea:

– Bobocule, ia-ţi armele şi coboară la mare ca să prinzi ceva!

Căci nu avea o asprime lipsită de discernământ, ci ştia să facă şi pogorământ, aşa cum făceau marii asceţi.

Şi astfel, îmi luam undiţa şi în timp ce pescuiam mă gândeam la bucuria pe care aveam să i-o fac Stareţului. De obicei, aduceam o jumătate de kilogram. Uneori, în afară de peştişori, prindeam şi câte o caracatiţă sau vreun calmar. Când mă întorceam, Stareţul îmi spunea bucuros:

– Micuţule, voi pune la fiert cartofi, orez, ceapă, ca să fac o supă şi să mâncăm toţi câţi suntem, şase-şapte persoane. Să ne săturăm cu toţii dintr-o mână de peştişori!

Jumătate de kilogram de peştişori pentru şase-şapte persoane! Cu toate acestea acest pustnic de trei ori fericit se bucura.

Stareţului îi plăceau şi dulciurile. Dar unde să găsească aşa ceva pe acele stânci? Uneori, Duminica, îi spunea părintelui Arsenie:

– Hai, părinte Arsenie, fă o mângâiere, prăjeşte nişte turte cu zahăr, aşa cum fac cei din Pont.

– Să fie binecuvântat!

Şi astfel, părintele Arsenie lua făină, făcea aluat, îl punea în tigaie şi îl cocea. Apoi făcea în el o gaură şi punea în ea apă şi zahăr. Amesteca toată compoziţia şi îl cocea iarăşi. Apoi îl prăjea pe amândouă părţile şi punea nucă măcinată şi puţină scorţişoară. Apoi lua lingura, îl bătătorea şi îl făcea ca halvaua. Acestea erau prăjiturile noastre, turte cu zahăr. Îl ajutam şi eu la prăjit.

Dar şi bătrânul Arsenie a moştenit mult din discernământul Stareţului Iosif. Vedea că eram mic şi că mi-e era foame. Se gândea: „Acesta este mic încă şi îi plac şi lui dulciurile. Dar ce să mănânce?" Mie, desigur, îmi plăceau de nevoie. După atâta osteneală la ascultare, la căratul lucrurilor, la privegheri, la metanii şi datorită aerului curat de munte, mi se deschidea pofta de mâncare şi mă chinuia o foame cumplită.

– Micuţule, acum, că nu ne vede Stareţul, mănâncă tu rămăşiţele!

– Bine, dar este binecuvântare de la Stareţ?

– Nu contează. Este puţintică voie proprie aici, dar o s-o aranjăm noi. Aşadar, mănâncă! Ascultare! Eu voi mijloci. Eu vorbesc din partea Stareţului, de aceea pot să-ţi fac un mic pogorământ. Eu sunt „locţiitor de stareţ".

Acolo sus, pe stânci, nu aveam frigider, de aceea era firesc ca vara, când întreg locul acela fierbea de căldură, mâncărurile gătite să se strice repede. Tot ce era mucegăit sau stricat trebuia să mâncăm, ca să nu aruncăm. Stareţul era primul care dădea pildă mâncând ce era putred. Şi pentru ca să nu aruncăm nimic, punea pe deasupra în mâncare şi toate uleiurile ce fuseseră folosite la prăjit.

Dacă existau sardele puse la sare, le tăia bucăţi şi le punea la ardei umpluţi, aşa sărate cum erau. Însă eu, după ce mâncam puţin, vomitam.

Când Stareţul vedea asta, îmi spunea:

– Bine, nu o să mai pun.

Data următoare iarăşi vomitam.

– Am pus puţin, spunea Stareţul. Iarăşi te-a deranjat? Ei, atunci nu am să mai pun deloc.

Şi deşi aceasta era „tactica" Stareţului, niciodată nu ne-am intoxicat. Ne-a păzit Dumnezeu pentru rugăciunile lui. Altfel am fi murit demult.

Acolo sus aveam şi doi portocali mici; îi plantase Stareţul când au venit la Sfânta Ana Mică, în 1938. Aceştia erau toţi pomii noştri, care mai făceau şi ei din când în când câte o portocală. Stareţul, ca să nu aruncăm nimic, nu ne dădea binecuvântare ca să curăţăm portocalele de coajă, ci ne punea să le mâncăm cu totul. Ne spunea: „Nu trebuie să aruncăm nimic. Toate cele de aici sunt sfinţite de rugăciunile părinţilor".

Dacă în Duminici Stareţul ne iconomisea, în celelalte zile, de luni până vineri, vieţuiam cu multă asprime. De obicei, se gătea un fel de mâncare pentru toată săptămâna, pe care o ţinea acoperită în beci, într-un vas de aluminiu. Fireşte că se acrea, dar Stareţul o mânca aşa. Avea o inimă mare şi depăşise limitele firescului.

În ceea ce priveşte curăţenia, aceasta lăsa de dorit. Cum trăiam! Stareţul nu se îngrijea deloc de sănătatea sa. Dacă s-ar fi îngrijit puţin, ar fi trăit mulţi ani, fiindcă avea un organism foarte rezistent. În toată viaţa mea nu am întâlnit un ascet de o asemenea măsură. Ce cugetare avea Stareţul! Ceea ce mâncam noi dădea şi vizitatorilor.

Odată a venit cineva din Paris ca să pustnicească împreună cu noi.

– Ia şi mănâncă, i-a spus Stareţul, este mâncare proaspătă de trei zile. Ardei umpluţi cu sardele...

Iar acela a mâncat. Bine, noi eram învăţaţi, dar acela?

Stareţul împreună cu bătrânul Arsenie făceau sarmale în care puneau o compoziţie sărată şi mai puţin gustoasă. Mâncarea Stareţului nu o aruncam până când nu se mucegăia.

Uneori ne trimiteau pachete cu alimente în care se aflau şi ouă fierte, dar care se spărgeau în timpul transportării. Dar Stareţul, fără să se teamă de nimic, le curăţa şi le mânca.

– Atâta osteneală au făcut femeile ca să le fiarbă!

– De ce să le mâncăm, Gheronda? Ca să ne mănânce ele pe noi?[93]

– Le vom mânca! Nu trebuie să aruncăm mâncarea. Este păcat.

Stareţului îi plăcea brânza, dar în acele condiţii aceasta făcea viermi. Însă el o curăţa liniştit şi ne-o dădea s-o mâncăm.

Trebuia neapărat ca să fie consumate mai întâi alimentele mai vechi. Astfel, mâncam şi paste făinoase cu viermi, dar şi fasole, năut, linte etc., care erau pline de viermi.

Însă eu, ca bucătar, cum puteam să le dau aşa mâncare părinţilor, care atât de mult se osteneau? Soluţia însă a găsit-o viteazul părinte Arsenie. Ca să nu-l mâhnească pe Stareţ, mânca el tot ce era stricat. Şi spunea:

– Voi nu puteţi cu stomacele voastre. Eu însă le voi mânca.

Părintele Arsenie era cu totul altfel. Avea o constituţie puternică. Mânca toate cele stricate şi nu păţea nimic. Ce fel de om era! Dar şi ce nevoitor!

Odată aveam nişte mâncare de fasole, care se stricase, iar noi, cei tineri, nu puteam s-o mâncăm. Dar Stareţul se mâhnea să o aruncăm. Atunci s-a rugat cu lacrimi şi ne-a dat-o a doua zi. Şi o, preaslăvită minune! Fasolele înăcrite deveniseră atât de gustoase, încât păreau a fi o delicatesă.

Învăţătura Stareţului era aceasta: când cineva duce lipsă de ceva şi rabdă, atunci vine binecuvântarea lui Dumnezeu.

Odată părintele Arsenie a îndrăznit să spună:

– Nu are nici un gust peştele.

– Tot ce ne-a dat Dumnezeu, i-a răspuns Stareţul, este bun. Vom plăti pentru cârtirea ta, părinte Arsenie.

Şi într-adevăr, mai apoi a venit foametea.

În fiecare primăvară îşi făceau apariţia cete întregi de omizi. Ah, cât mă scârbeam de ele! Distrugeau toate frunzele de la

---

[93] Adică „să ne nenorocească ele pe noi?", căci, fiind sparte, erau şi stricate.

tufani[94] în calea lor şi îi lăsau despuiaţi. Rămâneau crengile goale; îşi pierdeau toată frumuseţea. Iar eu ziceam în sinea mea: „Când vor ieşi frunzele, ca să se înverzească locul puţin?". Nu aveam nimic altceva decât aceşti tufani.

Omizile se adunau lângă chilia mea şi lângă cea a Stareţului. Numai când le vedeam mi se întorcea stomacul pe dos şi-mi venea să vomit.

Când găteam, acestea umblau peste tot şi cădeau şi în mâncare. Pe atunci nu aveam bucătărie, ci găteam afară, pe stânci. Stareţul îmi spunea:

– Ei, sunt şi ele nişte fiinţe vii! Sunt rele? Dumnezeu le-a făcut şi pe ele. Ce contează? Vom mânca şi mâncare cu carne. Gândeşte-te că ai făcut mâncare cu melci.

Însă eu ziceam în sinea mea: „Maica Domnului, iartă-mă! Dacă vom pleca de aici, vom pleca ca să scăpăm de omizi şi de vânt". De acestea două se îngreuia sufletul meu. Era o situaţie grea; împărţeam mâncarea la părinţi şi omizile mişunau în ea.

Odată, pe când mâncam, un părinte îmi spune:

– Ia priveşte cum îşi mişcă ochişorii!

– De vreme ce le-a binecuvântat Stareţul, sunt bune şi omizile, i-am spus eu.

Stareţul, care era „ochi şi urechi", i-a zis aceluia:

– Mănâncă şi nu mai vorbi! Mâncăm macaroane cu carne.

Acela însă a continuat:

– Efrem, ia uită-te la căpşorul lor!

– Părintele meu, i-a spus Stareţul tăios, dacă mai spui o singură dată, poţi să-ţi strângi lucrurile şi să pleci!

Acela a înlemnit. Îndată şi-a schimbat dispoziţia şi mi-a spus:

– Efrem, mănâncă, nu are nimic!

Cu puţin înainte de adormirea Stareţului m-am îmbolnăvit, dar fiindcă am făcut ascultare de Stareţ, nu am mers la medic. Însă atunci când l-am întrebat ce să fac după adormirea lui, el mi-a răspuns:

---

[94] Tufan este un arbore înrudit cu stejarul, dar cu frunze mai lungi.

– Tu eşti un copil bolnăvicios. Vei merge şi la medic. Nu ţine seama de ce am făcut eu şi părintele Arsenie. Tu eşti bolnăvicios. Dacă vei avea nevoie de medic şi de medicamente, să te foloseşti de ele. Această lecţie nu am reuşit s-o învăţ atâţia ani, ci abia acum, la bătrâneţe. Acum, când am ajuns la sfârşit, văd că trebuie să fiu mai îngăduitor în ceea ce priveşte medicii şi medicamentele.

Această ascultare pare a fi cam aspră, dar poartă în sine duhul mucenicesc al răbdării şi al lepădării de sine, desăvârşita încredere în Pronia lui Dumnezeu şi îndrăznirea Stareţului în rugăciune. Ştia Stareţul Iosif ce face, fiindcă avea înţelepciunea cea după Dumnezeu, căci în aceste osteneli, în nevoinţe ascetice aspre se afla ascunsă comoara Harului dumnezeiesc.

Trăirile sale muceniceşti pe care le-a avut în pustia Sfântului Vasilie, împreună cu nectarul Harului dumnezeiesc şi cu experienţele suişurilor dumnezeieşti, Sfântul Stareţ Iosif voia să le învistierească şi în inimile tinerilor săi ucenici. Căci era un testament ceresc ce trebuia să fie încredinţat şi generaţiilor viitoare; tradiţia palamită trebuia transmisă neschimbată.

În fiecare zi trebuia să cărăm ceva. Maşini nu existau, iar acolo unde locuiam, catârii nu puteau să urce. Nisip, lemne, pietre alimente, tot ce era nevoie trebuia să cărăm cu spatele.

Ostenelile şi greutăţile erau multe. De pildă, Stareţul ne trimitea ca să tăiem brazi pe Athon şi să-i aducem de la o distanţă de câteva ore depărtare. Urcam şi coboram văi şi tăiam fiecare câte doi copaci, după care îi căram trecând printre stânci primejdioase şi cărări neumblate şi îi aduceam la colibele noastre, ca să ne zidim chiliile. Ore întregi de mers pe jos; porneam dimineaţa şi ne întorceam la apusul soarelui.

Când urcam de la mare cu greutate în spate, sudoarea curgea şiroaie, fiindcă toate le căram în spate cu multă osteneală. Colibele noastre au fost zidite cu propriul nostru sânge. Ne puneam în minte toate gândurile cele bune şi astfel ne bucuram când ridicam greutăţi. „Această osteneală şi sudoare este asemenea sângelui mucenicesc”, cugetam în sinea mea.

Despre programul nostru de rugăciune și de priveghere

Ziua întreagă ne pregăteam pentru priveghere. Toate se făceau cu scopul de a înlesni rugăciunea noastră de noapte. Tipicul nostru pe care îl aveam atunci, în pustia de la Sfânta Ana Mică, era următorul: ne trezeam pentru priveghere odată cu apusul soarelui. Apoi beam câte o cafea, numai și numai pentru a ne ajuta în lucrarea privegherii. Starețul impunea cafeaua înainte de priveghere, în afara cazului când cineva dintre noi nu putea să bea. Pentru frații mai slabi îngăduia și o mică gustare spre mai multă întărire.

După cafea luam binecuvântarea Starețului și plecam în liniște – nici măcar un cuvânt nu spuneam – fiecare la chilia sa. Starețul punea mult accent pe aceasta; stăruia ca, după scularea din somn, să fim foarte atenți la simțurile noastre, astfel încât, în rugăciune, să aducem „spuma" minții. Nu îngăduia nici convorbiri, nici răspândire a minții, nimic.

De îndată ce intram în chiliile noastre, începeam rugăciunea noastră de noapte, așa cum ne învățase Starețul. Spuneam „Sfinte Dumnezeule", „Crezul" și Psalmul 50. Apoi ne așezam pe scăunelele noastre și petreceam întru umilință, întru pomenirea morții și a iadului, în cugetarea la desfătarea Raiului, la Răstignirea Mântuitorului și la viața Drepților. Și astfel veneam întru zdrobirea inimii și pocăință. Nu rămâneam mult întru aceste cugetări, ci îndată, având inima înfrântă și smerită, începeam Rugăciunea lui Iisus. Starețul ne spunea că atunci când ne sculăm, mintea noastră trebuie să fie odihnită și curată, iar atunci când se află într-o astfel de stare, de curăție și de liniștire, este clipa potrivită să-i dăm ca materie primă duhovnicească Numele lui Iisus Hristos. Aceasta înseamnă, potrivit Sfinților Părinți, să-I dai lui Dumnezeu „primul gând".

Și astfel, așa cum eram toți închiși în chiliile noastre cu totul întunecate, începeam să rostim Rugăciunea cu sau fără metanie. Când mintea se simțea strâmtorată, ne ridicam și începeam metaniile. Rugăciune, metanii, aceasta era privegherea noastră. Eu mă îndeletniceam cu Rugăciunea minții două-trei ore și de multe ori chiar și cinci.

Când vedeam că încep să ameţesc sau mă lua somnul, ieşeam afară, oricare ar fi fost condiţiile climaterice, adică fie de sufla vântul, fie de ploua sau de ningea.

Pentru a război somnul, psalmodiam încet şi făceam metanii. Alteori, când mintea obosea în rugăciune, Stareţul ne sfătuia să citim Sfânta Scriptură, Vieţile Sfinţilor şi scrieri ale Părinţilor Niptici. Urma apoi contemplaţia duhovnicească şi prihănirea de sine. După ce mintea se odihnea, ne întorceam la Rugăciunea minţii, pogorând mintea în inimă. Aceasta era rânduiala noastră de iarna până vara.

În timpul priveghierii noastre aveam un mare război, purtam lupte înfricoşătoare şi făceam mari nevoinţe, dar era o adevărată priveghere. Făceam Rugăciunea minţii câte opt-zece ore, cu metanii, cu osteneală, cu zdrobire de inimă, dar şi cu osteneală trupească, fiindcă nu aveam odihna care există ziua.

Ne străduiam să rămânem cât mai mult timp închişi în chiliile noastre, făcând Rugăciunea minţii cu metania, în întunericul chiliei. Unul făcea două ore, altul trei, altul patru ore, atât cât rezista fiecare şi cât îi îngăduia puterea trupească şi duhovnicească.

Stareţul, având darul deosebirii, născut din bogata sa experienţă, ne-a făcut nişte străni joase pe care ne sprijineam mâinile ca să nu obosim. Aşadar, fiecare îşi pleca capul spre stânga şi făcea Rugăciunea minţii, cu inspiraţie şi expiraţie.

Stareţul ne-a impus o limită minimă de opt ore de priveghere, dintre care, în şase ore trebuia să faci rugăciune de unul singur. Peste limita acestor opt ore fiecare putea să aleagă, dacă voia, să privegheze mai mult sau să doarmă. El însuşi făcea şapte-opt ore de Rugăciunea minţii cu rezultate minunate.

Rugăciunea minţii era îndeletnicirea principală a Stareţului. Toată puterea sa o punea în cultivarea acestei rugăciuni. Toate acţiunile sale le rânduia astfel încât mintea să se poată ocupa cu rugăciunea. Cu privire la aceasta el însuşi scria: „Rugăciunea minţii este pentru mine precum este pentru fiecare meşteşugul său, de vreme ce o lucrez de mai bine de treizeci şi şase de ani”[95], adică

[95] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 35.

de-a lungul întregii sale vieţi monahale. Şi într-adevăr, săvârşea lucrarea rugăciunii sistematic şi cu rânduială. Se ruga cu multă stăruinţă şi chiar cu silire de sine, dar cu zdrobire de inimă şi cu smerenie. Toată ziua era o pregătire pentru rugăciunea de noapte.

Îşi respecta programul ascetic cu multă acrivie. Când să se culce, când să se trezească, când să lucreze, când să mănânce, toate se făceau după un program exact, astfel încât trupul şi cugetul să nu-i fie îngreunate pentru privegherea de noapte. Scopul privegherii sale era acela de a atrage mila şi Harul lui Dumnezeu. Căci Hristos a spus *„bateţi şi vi se va deschide”*[96]. De aceea, în fiecare seară încerca toate felurile de rugăciune, bătând cu stăruinţă şi smerenie la uşa milei dumnezeieşti.

Pentru început se ruga cu rugăciuni alcătuite de el. Stătea în picioare cu mâinile încrucişate şi rostea în linişte:

„Doamne Iisuse Hristoase, Preadulce Părinte, Dumnezeule şi Doamne al milei şi a toată făptura Ziditorule, caută spre smerenia mea şi iartă-mi toate păcatele pe care în toată viaţa mea le-am făcut până în ziua şi ceasul de acum. Şi trimite pe Preasfântul şi Mângâietorul Tău Duh, ca să mă înveţe, să mă lumineze, să mă acopere spre a nu păcătui, ci a Te iubi din tot sufletul şi inima mea pe Tine, Preadulcele meu Mântuitor şi binefăcător Dumnezeu, Cel vrednic de toată dragostea şi închinarea. Aşa, Bunule Părinte, Cel fără de început, Fiule Cel împreună fără de început şi Preasfinte Duhule, învredniceşte-mă de luminarea dumnezeieştii cunoştinţe, ca să văd Harul Tău cel dulce şi prin el să port greutatea acestei priveghleri de noapte a mele şi curate să-Ţi aduc rugăciunile şi mulţumirile mele cele către Tine, pentru rugăciunile Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu şi ale tuturor Sfinţilor. Amin”[97].

Alteori se ruga astfel:

„O, iubite şi Preadulce Iisuse Hristoase, cine Te-a rugat pentru mine ca să mă aduci în această lume şi să mă nasc din părinţi buni şi credincioşi, de vreme ce atâţia alţii se nasc turci, papistaşi, masoni, evrei sau idolatri şi chiar atei? Cu cât trebuie, dar, să Te iubesc mai mult şi să-Ţi mulţumesc pentru acest dar atât

---

[96] *Matei* 7, 7.
[97] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 397.

de mare şi pentru binefacerea pe care mi-ai dat-o? Chiar şi sângele meu de l-aş vărsa, tot nu aş putea să-Ţi mulţumesc".

Şi iarăşi:

„Mântuitorul meu Preadulce, cine Te-a rugat pentru mine ca să mă rabzi de atâţia ani pe mine, cel ce din vârsta copilăriei păcătuiesc, şi nu Te scârbeşti de mine văzându-mă nedreptăţind, furând, mâniindu-mă, lăcomindu-mă după mâncăruri şi după altele, pizmuind şi toată răutatea săvârşind, iar pe Tine, Dumnezeul meu, ocărându-Te prin faptele mele?

Tu, Doamne al meu, nu ai trimis moartea ca să mă ia, în păcate aflându-mă, ci cu îndurare m-ai răbdat pe mine care, dacă aş fi murit, veşnic m-aş fi osândit. O, bunătatea Ta, Doamne!".

Şi iarăşi:

„Cine Te-a rugat pentru mine ca să mă aduci la pocăinţă şi la mărturisire şi să mă îmbraci în Marea şi Îngereasca Schimă? O, măreţia Ta, Doamne! Cât de înfricoşătoare şi de măreaţă este purtarea Ta de grijă! O, bogăţia darurilor Tale, Doamne! O, visteriile Tale cele nedeşertate şi tainele cele negrăite! Cine nu se va înfricoşa văzând bunătatea Ta? Cine nu se va minuna văzând bogăţia milei Tale? Mă înfricoşez, Stăpâne, să povestesc bogăţia darurilor Tale.

Stăpânul şi Domnul meu să mântuiască pe cel ce-L răstigneşte! Eu, prin păcatele mele pe Făcătorul meu Îl răstignesc, iar Cel ce m-a zidit pe mine mă slobozeşte. O, Iisuse, dulce dragoste, cât de mult îţi sunt dator! Nu pentru viaţa veşnică pe care mi-ai făgăduit-o trebuie să Te iubesc, Ziditorul meu, nu pentru că mi-ai spus că-mi vei da Harul Tău, nici pentru Rai, ci sunt dator să Te iubesc pentru că m-ai slobozit din robia păcatului şi a patimilor..."[98].

Atât cât putea şi ştia, rostea rugăciuni alcătuite din cuvintele sale, insuflate de Harul dumnezeiesc, mişcându-L pe Dumnezeu spre milostivire şi dragoste. Iar atunci când venea Harul, îl urma acolo unde îl povăţuia acesta.

Dacă însă trecea timpul şi vedea că nu vine Harul, atunci se aşeza pe scăunelul său şi începea să rostească Rugăciunea minţii. Îşi făcuse pentru rugăciune un scăunel mic, care semăna cu un scaun, dar era de dimensiuni mai mici şi cu nişte braţe pe care

[98] Stareţul Iosif, *op. cit.*, pp. 403-404.

să-şi sprijine mâinile, ca să nu-i amorţească. Se aşeza pe el, îşi pleca capul său către stânga, îşi pogora mintea în inimă şi timp de ore întregi se îndeletnicea cu Rugăciunea minţii şi cu contemplarea lui Dumnezeu întru trezvie.

Priveghea întotdeauna. Timp de şase ore, de la 9 seara până la 3 dimineaţa, îşi pogora mintea în inimă şi nu-i îngăduia să iasă de acolo. Datorită intensităţii rugăciunii, adică a ostenelii de a-şi ţine mintea nerăspândită în inimă, timp de atâtea ore, se făcea leoarcă de sudoare şi simţea dureri în tot trupul.

Uneori privegherea dura opt ore fără întrerupere, iar ca zăvorât o prelungea chiar până la zece ore. Rugăciune neîncetată şi lucrare a minţii cu Numele lui Hristos. Opt ore să petreci în inimă şi să ari pământul ei cu ajutorul Harului lui Dumnezeu. Roada acestei lucrări era un şuvoi de lacrimi şi de tânguire, plin de dragostea şi de dorul lui Dumnezeu.

Omul trebuie doar să bată cu stăruinţă, răbdare şi smerenie la uşa rugăciunii; Dumnezeu însă va hotărî dacă va încununa sau nu pe rugător. Astfel, dacă uneori în Rugăciunea minţii nu primea cercetarea lui Dumnezeu, atunci Stareţul începea să cânte tropare din Slujba Tunderii în Marea şi Îngereasca Schimă, precum „Braţele părinteşti", sau alte tropare din Slujba Înmormântării.

În felul acesta Stareţul îşi odihnea mintea şi înfrunta atacurile diavoleşti care încercau să-i provoace răspândirea minţii, ajungând astfel la străpungerea inimii. Apoi iarăşi silea mintea să intre în inimă şi să facă Rugăciunea minţii, căci „cel ce vrea să se mântuiască meşteşugeşte tot felul de mijloace şi chipuri" pentru a-şi ajuta sufletul să-L caute şi să se unească cu Dumnezeu. Pilda sa era o adevărată învăţătură.

Dacă însă nu primea roadă nici din rugăciunea făcută cu propriile cuvinte, nici din psalmodia cu voce înceată, nici din silirea minţii, atunci folosea un alt mijloc, şi anume contemplaţia. Adică începea să cugete la moarte, la Răstignirea Domnului, la Înfricoşătoarea Judecată, la iad şi la Rai. Şi spunea: „Cum va veni, oare, Hristos? Cum vor veni Îngerii? Cum vor învia cei morţi? Cum vor fi răpiţi pe nori? Nu mă va lua pe mine norul, ci pe cel de lângă mine. Îl va lua pe cutare pustnic, îl va lua pe părintele Arsenie; pe mine nu mă vor lua". Şi stătea şi plângea, cugetând că toţi ceilalţi

vor merge la dreapta şi numai el avea să meargă împreună cu păcătoşii nepocăiţi în iad. „Ah, râul de foc mă va lua şi pe mine". Iar apoi îşi întorcea privirea minţii către Rai şi cugeta la desfătarea Drepţilor şi la bunătăţile cele veşnice. Şi Îi mulţumea Preabunului Mântuitor şi Binefăcător, dar şi Dreptului Judecător.

Acestea socotindu-le cu credinţă, stătea şi plângea, luând şi din aceasta folos sufletesc. Dacă nu afla Harul în rugăciune, îl afla în contemplaţie. Astfel îşi petrecea timpul privegherii sale.

Alteori, smerindu-şi cugetul, se gândea la Sfinţii Pustnici şi la marii nevoitori ai Duhului, la neîntrecutele lor nevoinţe, străduindu-se în felul acesta să depăşească greutăţile pe care le întâmpina şi să atragă Harul lui Dumnezeu. Şi astfel dădea o altă înfăţişare şi o altă nuanţă rugăciunii.

Nu petrecea însă mult timp în aceste contemplaţii. De îndată ce i se încălzea inima şi i se aduna mintea, lăsa contemplaţiile şi împingea iarăşi mintea către inimă prin Rugăciunea minţii.

Aceste contemplaţii aduc zdrobire de inimă şi astfel sufletul începe cu multă smerenie, atenţie şi trezvie rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă!". Fiindcă esenţa Rugăciunii minţii este să ţii mintea în inimă, căci numai atunci Rugăciunea se rosteşte fără răspândire şi se înţelege pe deplin conţinutul ei. Aceasta înseamnă că prin rugăciunea neîncetată „Doamne Iisuse Hristoase..." este ca şi cum am cuprinde picioarele lui Hristos şi am plânge rostind cuvintele „miluieşte-mă". Adică nu cântăm şi nu-L lăudăm pe Domnul pentru a-I cere iertare, aşa cum facem în psalmodie, care cuprinde în sine înţelepciunea lui Dumnezeu ce ne învaţă despre mila, iertarea şi dragostea Lui, ci rostind Rugăciunea lui Iisus suntem ca şi cananeanca care stăruia în rugăciunea ei către Hristos şi cerea s-o miluiască: *„Miluieşte-mă, Doamne, Fiul lui David"*[99] sau ca orbul care striga: *„Fiul lui David, miluieşte-mă!"*[100].

Ca şi ascet, Stareţul era o pildă de acrivie şi lepădare de sine. Nenumărate sunt ostenelile lui pentru dobândirea Rugăciunii minţii. Închidea uşa colibei sale, care era cu totul întunecată şi înăbuşitoare, întocmai ca un mormânt, şi acolo şedea şi îşi făcea

[99] *Matei* 15, 22.
[100] *Luca* 18, 38.

rugăciunea în fiecare noapte. Uneori intra odată cu apusul soarelui şi ieşea la răsăritul acestuia.

Şi cu toate acestea, în ciuda atâtor ore de lucrare a minţii (opt-zece ore), nu îşi neglija nici îndatoririle sale monahale. Astfel, după ore întregi de Rugăciune a minţii, lua metania ca să-şi facă şi slujbele sale, deşi făcuse cu mult mai mult. Nu trecea cu vederea nici metaniile.

Stareţul Iosif îşi făcea în fiecare seară „socoteala" duhovnicească. Aşa cum negustorul, la sfârşitul fiecărei zile, îşi numără câştigul şi pagubele şi hotărăşte cum să acţioneze a doua zi, tot astfel făcea şi el. Cerceta cum a petrecut ziua, în ce anume a greşit, care patimă s-a mişcat, care slăbiciune mai via întru el şi ce gânduri i-au trecut prin minte. „Unde mă împotmolesc? A, în nepăsare. Unde altundeva? A, nu ştiu să-mi păzesc limba". Şi îndată, acolo unde vedea că a greşit, cerea iertare de la Dumnezeu şi se hotăra să se îndrepte şi să se lupte cu fiecare patimă a doua zi.

În toată viaţa sa nu a făcut nimic altceva decât să-şi cerceteze conştiinţa, să-i ceară sfatul şi să o asculte. Şi astfel, încet-încet, s-a izbăvit cu desăvârşire de patimi, ajungând la măsura de a nu fi mustrat deloc de conştiinţă. De aici îndrăznirea în rugăciune, de aici siguranţa mântuirii.

După ce îşi împlinea îndatoririle sale duhovniceşti, dormea foarte puţin, pentru a-şi odihni mult-pătimitorul său trup. Apoi se scula şi îşi începea lucrul său de mână, rostind neîncetat Rugăciunea, cu mintea sau cu gura, aşa cum învaţă înţelepţii Părinţi. „Lucrează, trupule, ca să te hrăneşti, iar tu, suflete, priveghează, ca să te mântuieşti". Rostea Rugăciunea neîncetat, căci altceva în afară de aceasta Stareţul nu ştia. Însă în Duminici şi sărbători nu lucra, ci citea Vieţile Sfinţilor şi din multa umilinţă plângea neîncetat.

Stareţul ne ţinea mereu în trezvie şi de aceea nu cunoşteam ce înseamnă trândăvia sau somnul în timpul privegherii. Acestea erau ceva străin pentru obştea noastră. Ne-a făcut puternici, oţeliţi, atât prin pedagogia pe care a aplicat-o, cât şi prin pilda sa de neclintit.

Tipicul nostru era să priveghem toată noaptea. Fie că puteam să dormim după-amiază, fie că nu puteam din pricina vreunei ispite sau al altui motiv, trebuia să ne facem privegherea. Nu puteam să spunem: „Am obosit. Să mă odihnesc puţin astăzi, pentru că am cărat atâta greutate şi sunt istovit". Stareţul nu ne îngăduia cu nici un chip să ne schimbăm cât de puţin programul. Oricât de obosiţi am fi fost din timpul zilei, privegherea trebuia să se facă în mod normal. Chiar şi atunci când ne apăsa în chip tiranic somnul, Stareţul era neînduplecat: „Trebuie să-ţi faci privegherea!", spunea el. Nici un pogorământ nu exista în privinţa aceasta. Şi ca şi cum nu ar fi ajuns toate acestea, mai era pe deasupra şi purtarea aspră a Stareţului.

În programul nostru nu exista nici o neorânduială, adică nimeni nu putea să se scoale sau să se liniştească oricând voia. „Dacă cineva nu rezistă, să meargă în altă parte", spunea Stareţul adeseori. Fie ţineai programul, fie nu mai rămâneai în obşte, adică fie plecai singur, fie te alunga Stareţul. Dacă rămâneai în obşte, era ştiut că trebuia să te nevoieşti la priveghere.

Rugăciunea lui Iisus rostită cu gura toată ziua la diferitele ascultări grele, iar seara priveghere. Aveam însă lipsă de griji, simplitate şi bucurie. Ne simţeam atât de bine! Ce vremuri binecuvântate, pline de slavoslovirea lui Dumnezeu şi de daruri dumnezeieşti!

Stareţul ne învăţa că monahul care nu priveghează şi care nu dobândeşte Rugăciunea minţii nu poate fi numit monah. Monahul fără priveghere, fără Rugăciunea minţii şi fără acrivie în ascultare este străin de Harul deosebit dăruit petrecerii monahale.

Stareţul Iosif, acest filosof şi cunoscător al epocii contemporane, ştia foarte bine ce înseamnă privegherea pentru Dumnezeu. Nu pierderea nopţilor în petreceri lumeşti, ci stăruinţă în priveghere cu rugăciune, făcută după rânduială, şi o viaţă ascetică atentă ne ajută ca să nu ne lipsim de harismele înalte şi alese ale lui Dumnezeu. Privegherea întru cunoştinţă, săvârşită cu trezvie şi rugăciune, hărăzeşte mari daruri duhovniceşti creştinului ce se osteneşte.

Privegherea cere multă osteneală. Pentru aceasta, cel care priveghează se luptă nu numai cu somnul tiranic, ci şi cu demonii care nu vor mântuirea noastră şi care vin ca să strice lucrarea

noastră niptică, răscolind patimile şi mai ales aducând minţii răspândire. Monahul se osteneşte dormind puţin, făcând metanii şi aducându-şi mintea din răspândire, pentru ca în felul acesta să ajungă la unirea sa cu Dumnezeu.

Stareţul ne spunea că prin privegherea întru cunoştinţă monahul dobândeşte „ochi de Heruvim". Devine atât de străvăzător, încât îi vede de departe pe demoni, care, cu viclenia lor, se silesc să despoaie sufletul de armătura acestuia. Vede chiar şi cea mai mică mişcare a patimilor şi astfel apucă înainte şi ia măsurile necesare pentru înfruntarea lor.

Sfântul meu Stareţ insista mult asupra săvârşirii acestei mult-folositoare priveghieri care curăţeşte mintea, o face văzătoare de Dumnezeu şi îi dă putinţa de a se urca până la al treilea Cer şi de a atinge într-un chip duhovnicesc tainic cele negrăite ale vieţii veşnice. Şi astfel ne povăţuia, prin priveghere şi Rugăciunea minţii, la pregustarea Împărăţiei lui Dumnezeu, a Ierusalimului celui ceresc, aşteptând cu ardoare clipa plecării, când ne vom face părtaşi pentru veşnicie ai acestei Împărăţii.

Uneori Dumnezeu ne trimitea binecuvântarea Sa şi atunci ne dădeam seama într-o mică măsură de înălţimea duhovnicească la care Dumnezeu îl urcase pe Stareţ. Dar, fireşte, nu puteam noi să cunoaştem adâncimea şi înălţimea, lăţimea şi lungimea lucrării Rugăciunii minţii la care ajunsese Stareţul, care timp de şapte până la zece ore, îşi închidea mintea în inimă.

Cu o astfel de pildă înflăcărată ne aprindea şi nouă râvna. De aceea, ne sileam să ne sculăm cu multă râvnă, să luăm metania şi să începem binecuvântata Rugăciune, cugetând în acelaşi timp la cele dumnezeieşti cu multă smerenie şi simplitate a inimii, astfel încât Harul lui Dumnezeu să preschimbe lăuntric pe cel ce priveghează şi să dea simţire în rugăciunea şi cugetarea sa.

Sfatul, scopul, îndemnul şi supravegherea sa erau pentru ca noi să rostim Rugăciunea lui Iisus şi să priveghem cu bărbăţie. De aceea mă întreba adeseori:

– Micuţule, cum merge rugăciunea? Cum merge privegherea?

– Nu prea bine. Sunt puţin cam mototolite, îi spuneam eu.

Rugăciunea cu gura şi cu mintea

Stareţul nu ne spunea prea multe învăţături despre Rugăciunea minţii. Nu pentru că nu ar fi putut, căci era un adevărat „specialist" în Rugăciunea minţii, moştenitor şi continuator al tradiţiei niptice, ci pentru că era prevăzător, căutând să nu umfle minţile noastre cu închipuiri de stări pe care nu le-am ajuns. Puţinele şi laconicele sale sfaturi pe care ni le dădea în timpul mărturisirii gândurilor, pe care o făceam noaptea, erau pline de folos.

„Înaintează şi eu te supraveghez", obişnuia el să spună. Şi cuvântul se făcea faptă. Cu rugăciunile Stareţului, ne osteneam în rugăciune. Şi se întâmpla uneori să facem trei, patru, cinci ore Rugăciunea minţii, cu capul plecat şi cu mintea lipită de adâncul inimii duhovniceşti. Uneori ridicam capul ca să respir aer, dar dulceaţa rugăciunii mă atrăgea iarăşi în inimă. Sufletul se îndulcise şi de aceea spunea: „Nu căuta nimic altceva. Aceasta este comoara cerească de mult preţ. Desfătează-te de ea!". Cu adevărat, de multe ori rugăciunile Stareţului meu m-au ajutat să dobândesc simţirea duhovnicească a dumnezeieştii Prezenţe. Dar nouă, celor tineri, ne era cu neputinţă să ajungem la înălţimea duhovnicească a Stareţului Iosif.

Primul lucru pe care îl cerea Stareţul de îndată ce un frate se alătura obştii noastre, ca un sfat de început, era silirea către tăcere şi rugăciune.

– Fiul meu, rugăciunea. Vreau să te aud rostind Rugăciunea, iar nu vorbind în deşert.

Ştia acest prea experimentat dascăl al Rugăciunii minţii că, dacă începătorul păstrează tăcerea şi se îndeletniceşte cu Rugăciunea lui Iisus, va pune început bun şi va primi din belşug darurile lui Dumnezeu.

„Dator este monahul, spunea Stareţul, fie de mănâncă sau bea, fie de stă sau slujeşte, fie de umblă sau orice altceva de face, să strige neîncetat «Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă!». Astfel, venind Numele Domnului Iisus în adâncul inimii, îl va smeri pe balaur, va mântui şi va da viaţă sufletului. Să stărui, aşadar, în

chemarea Numelui Domnului Iisus, pentru ca inima să-L înghită pe Domnul, iar El inima ta şi astfel să devină una".

Stareţul ne supraveghea mereu să vadă dacă păstram tăcerea şi rugăciunea. De aceea ne spunea:

„Nu vreau nimic altceva de la voi. Eu voi găti mâncare, eu vă voi sluji. De la voi nimic altceva nu vreau decât zi şi noapte tăcere, rugăciune, pocăinţă şi mai ales lacrimi. Căci atunci când venim din lume, mintea noastră este încărcată cu patimi, superstiţii, gânduri, cugetări pervertite şi îmbibate de egoism şi de slavă deşartă. Toată această lume a patimilor are gândurile şi închipuirile potrivite fiecărei patimi. Dacă încercăm să ţinem mintea departe de toate acestea, nu reuşim. De ce? Fiindcă suntem neputincioşi, iar răspândirea minţii foarte lesnicioasă. Şi de vreme ce mintea nu poate să ţină rugăciunea, potrivit Părinţilor Bisericii, a tradiţiei Stareţilor noştri şi din motive de ascultare, ne străduim să spunem rugăciunea cu gura, ca să putem astfel, auzind cuvintele rugăciunii, să depărtăm de la minte răspândirea. Şi, încet-încet, rugăciunea va îndulci mintea şi o va smulge de la hrana lumească, închizându-o în inimă ca să strige neîncetat Numele lui Iisus. La aceasta va ajuta mult încetarea vorbirii în deşert, pentru a se acoperi tot timpul cu rugăciune".

De asemenea ne spunea:

„De îndată ce deschideţi ochii, să începeţi să rostiţi Rugăciunea. Nu lăsaţi mintea voastră să zboare ici-colo, pierzând timpul, care este preţios pentru rugăciune. Când vă siliţi în felul acesta pe voi înşivă, Dumnezeu vă va ajuta ca să faceţi o obişnuinţă sfântă din începerea rugăciunii odată cu deşteptarea, aşa încât rugăciunea să ocupe primul loc pentru toată ziua. Astfel, în cursul zilei veţi lucra şi veţi rosti rugăciunea. În felul acesta lucrarea se binecuvintează, iar gura, limba, inima, locul, timpul şi omul care rosteşte Numele lui Iisus Hristos se sfinţeşte cu totul. Monahul care rosteşte neîncetat Rugăciunea se înarmează cu o putere dumnezeiască atât de mare, încât rămâne nevătămat de demoni, pentru că aceasta îi arde şi îi biciuieşte".

Rostind toată ziua Rugăciunea cu gura, sufletul nostru simţea atâta bucurie, încât nu se poate descrie. De multe ori venea atâta

Har din rugăciunea rostită cu gura, încât cel ce se ruga simţea o negrăită dragoste dumnezeiască, iar mintea era răpită în contemplaţie. Iar aceasta se petrecea şi la ascultare, unde, într-un chip de negrăit, mintea nu era pur şi simplu în rugăciune, ci era răpită în contemplarea lui Dumnezeu, în contemplarea – întru simţire – a lumii de dincolo.

Mintea mea era răpită chiar şi atunci când îl ajutam pe Stareţ ca să mergem noaptea la biserică. Cu trupul îl ajutam pe Stareţ, dar cu mintea nu mai eram cu el. Mintea mea se afla în altă parte. „Cutreiera" întru cele cereşti. Apoi iarăşi îmi reveneam şi simţeam că mă aflu lângă Gheronda şi lângă bătrânul Arsenie. După care eram răpit din nou şi mă minunam, zicând: „Ce este viaţa duhovnicească? Câtă măreţie cuprinde în sine viaţa monahală! Cât de mult îl transformă pe om! Câtă uşurinţă duhovnicească îi aduce minţii, ajutându-o să depăşească toate greutăţile şi să ajungă până în acele locuri care nu se pot descrie în cuvinte!".

Orice lucrare am fi făcut, Stareţul ne striga: „Fiilor, să rostiţi Rugăciunea, să o spuneţi cu voce tare!". Fireşte, prin aceasta nu înţelegea că trebuie să strigăm când rostim rugăciunea, ci să o spunem întru simţirea inimii şi fără încetare. Şi într-adevăr, rosteam Rugăciunea neîncetat, în şoaptă, ca să nu facem zgomot şi să-l deranjeze pe fratele de alături. Dar nu ne opream deloc; gâtul răguşea, limba simţea durere, dar rugăciunea rămânea rugăciune.

Dar fiindcă ne nevoiam cu rugăciunea rostită cu gura, unii ne numeau „făţarnici" şi „înşelaţi". Însă noi nu o făceam ca să ne audă ceilalţi şi să ne laude. Nu o făceam ca să arătăm că suntem oameni de rugăciune. Nu, ci acesta era felul nostru de a ne nevoi şi o metodă de rugăciune cu multe rezultate bune.

Iată câteva dintre ele:

1. Mai întâi de toate, cu Numele lui Hristos se sfinţeşte atmosfera şi fug diavolii.
2. Atunci când se roagă cineva, celălalt nu se apropie cu uşurinţă ca să vorbească în deşert. „Cum să-l opresc acum din rugăciune?", se întreabă el. „Cum să-i spun de una, de alta? Nu o să-mi dea atenţie".
3. Se pune stavilă hoinărelii minţii, adică „flecărelii" minţii. Fiindcă chiar şi atunci când mintea fuge, foarte repede este adusă înapoi de glasul rugăciunii.

4. Se poate ca fratele care visează sau vorbeşte în deşert, auzind rostindu-se rugăciunea, să se trezească şi să spună: „Bine, dar fratele meu se roagă. Eu ce fac?”.

Şi astfel, rostirea cu gura, liniştită, în şoaptă, aduce atâtea bunătăţi! Şi se aude Numele lui Hristos întocmai ca zumzetul albinelor când intră şi ies din stup ca să facă miere, care este atât de folositoare. Tot astfel se petrece şi cu mierea cea duhovnicească, cea atât de folositoare, atunci când rostim, ca nişte alte albine duhovniceşti, Numele lui Hristos. Iar Domnul, Care „dă rugăciune celui ce se roagă”, văzând buna intenţie a omului, dăruieşte apoi şi cununile.

Din rostită cu gura, rugăciunea se transformă în lăuntrică. Rugăciunea spusă cu gura deschide drum în minte şi apoi cel ce se roagă o rosteşte fără să se ostenească. Se trezeşte din somn şi îndată rugăciunea începe să lucreze singură.

Mai întâi începe cu străduinţa de a o rosti cu gura. Şi după ce drumul va fi deschis de „buldozerul” rostirii cu gura, apoi va umbla uşor cu maşina minţii. Rostirea cu gura deschide drum în minte şi rugăciunea începe apoi să se rostească cu cuvântul lăuntric cu multă uşurinţă.

Iar atunci când rugăciunea va înainta mai în adânc şi va spori, ceea ce este propriu doar marilor Părinţi niptici, va deschide în inimă nu doar un drum, ci un adevărat bulevard. Când inima se îndeletniceşte cu Numele lui Hristos, atunci se face marele praznic, cu mult folos, cu multă bogăţie duhovnicească. Atunci găseşte monahul Mărgăritarul cel ascuns, comoara cea duhovnicească, şi seamănă cu negustorul cel înţelept care le-a lepădat pe toate: averi, studii, slavă lumească, prieteni, patrie, iar la sfârşit chiar şi pe sine însuşi, ca să cumpere acest Mărgăritar de mult preţ şi să se îmbogăţească duhovniceşte. Dar la început porneşte ca mic negustor. De aceea este nevoie de rostirea cu gura a Rugăciunii.

Dacă nu am fi stăruit în rostirea cu gura a Rugăciunii şi în păstrarea tăcerii, potrivit poruncii Stareţului, mintea noastră ar fi cutreierat pe toate drumurile şi ar fi adus în inimă toate gunoaiele imaginaţiei.

Dacă Preadulcele Dumnezeu nu ne-ar fi adus la acest mare Stareț, numai slujbe am fi citit. Şi slujbele sunt folositoare pentru neputința noastră sufletească, dar nu au puterea de a domoli patimile, precum Rugăciunea minții. Şi aceasta pentru trei motive:

1. Mai întâi pentru că prin Rugăciunea lui Iisus mintea nu se răspândeşte în multe cuvinte, precum se întâmplă la slujbe, ci se adună în puține cuvinte. Astfel, mintea absoarbe rugăciunea cu mai multă uşurință şi intră împreună cu ea în adâncul inimii.
2. Al doilea este că fiecare, indiferent de erudiția sau sporirea duhovnicească pe care o are, poate să rostească Rugăciunea. Nu este nevoie să ştii nici carte, nici tipic şi nici muzică. Astfel, ea este la îndemâna oricui.
3. Şi al treilea este că poți să rosteşti Rugăciunea toată ziua şi oriunde. Nu există loc, timp sau stare în care să nu te poți ruga. Fie de te afli în biserică, fie la chilie, fie la muncă, fie pe drum, fie la spital, fie în temniță, Rugăciunea lui Iisus nu te împiedică la nimic, ci dimpotrivă, pe toate le sfințeşte şi pe demoni îi înfricoşează.

Odată s-a petrecut următoarea întâmplare care a întărit în mine credința în puterea şi importanța Rugăciunii rostite cu gura.

Într-o zi a venit la noi un demonizat. Aşa cum lucram împreună, l-am învățat să rostească Rugăciunea cu gura. Iar aceasta am făcut-o mai ales pentru a evita vorbirea în deşert. Şi într-adevăr, cel bolnav a început să rostească Rugăciunea. Dar pe când rostea Rugăciunea, l-a apucat demonul şi i-a strigat:

– Mergi la Vecernieeee! Lasă metaniaaaaa!

Însuşi demonul i-a arătat că prin Rugăciunea lui Iisus vorbim mai energic cu Dumnezeu. Desigur, nimeni nu trebuie să dea importanță cuvintelor demonilor, din pricină că sunt mincinoşi şi ucigaşi de oameni şi arareori spun câte un adevăr, dar şi acela amestecat cu minciuna şi înşelăciunea. Astfel, s-a făcut vădit că demonilor nu le place deloc ca Numele lui Hristos să fie rostit cu căldura inimii.

Viaţa isihastă, care are ca centru Rugăciunea minţii, este cel mai binecuvântat mod de viaţă. Pentru isihaşti rugăciunea cu metania este mai folositoare decât muzica psaltică a Bisericii. Nu trec cu vederea slujbele bisericeşti pe care le-au rânduit Sfinţii Părinţi pentru cultul comun, ci le fac cu metania în timpul privegherilor lor îndelungate.

Stareţul meu insista ca să rostim Rugăciunea cu gura şi să nu ne oprim deloc. Eu, de vreme ce de obicei nu aveam pe nimeni lângă mine, ziceam cu voce tare Rugăciunea. Şi o rosteam mereu, până când mă durea gâtul.

– Gheronda, i-am spus eu, din pricina Rugăciunii mă doare gura şi limba, iar gâtlejul mi s-a înfundat. Nu pot să respir, mă doare inima. Îmi simt gâtul ca o rană.

– Lasă să te doară! N-ai să păţeşti nimic. Fă răbdare! Să nu încetezi deloc! Rosteşte-o! Durerea va aduce desfătare duhovnicească. Dacă nu te doare, nu vezi rodul rugăciunii. Asta te va ajuta, te va mângâia, te va învăţa, îţi va deveni lumină. Te va mântui. Strigă cu putere Rugăciunea! Cu rugăciunea şi trezvia îngrădeşte-ţi mintea! Cugetarea ta să fie îndreptată nu spre cele din afară, ci spre cele lăuntrice. Nu cuvinte, sfaturi şi predici, ci Rugăciunea rostită cu multă-multă smerenie şi lacrimi. Aceasta este esenţa, aceasta este calea Părinţilor, aceasta este porunca şi sfatul lor. Încearcă cu fapta! Căci dacă nu ai faptă, cum vei vorbi de contemplarea celor cereşti?

– Să fie binecuvântat! Dar dacă fac Rugăciunea cu inspiraţie şi expiraţie mă doare inima.

– Nu păţeşti nimic!

Când rosteam Rugăciunea şi mă străduiam să îndepărtez orice gând şi imagine şi să stăpânească înlăuntrul meu doar Rugăciunea, ispititorul îmi spunea prin gânduri: „o să plesneşti acum”. Iar eu îi răspundeam: „Lasă să plesnesc! Eu voi lupta până când voi muri”.

Toată ziua Stareţul ne amintea:

„Ţineţi rugăciunea! Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă! Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă! Aceasta vă va mântui. Numele lui Hristos va lumina mintea voastră, vă va întări sufleteşte, vă va ajuta în războiul împotriva demonilor. Vă va cultiva virtuţile şi vi se va face totul”.

Pentru aceasta şi insista mult ca noi, ucenicii cei tineri, să aplicăm metoda practică a Rugăciunii rostite cu gura.

Şi fiindcă viaţa sa era o continuă silire în rugăciune, de aceea stăruia ca şi noi să ne silim pe cât putem să pogorâm Numele lui Hristos în adâncul inimii noastre.

Aceasta era învăţătura Cuviosului nostru Stareţ: să ne îndemne, să ne silească, să ne supravegheze şi să ne amintească neîncetat să pomenim Numele lui Dumnezeu necurmat, aşa cum scrie Sfântul Grigorie Teologul: „Pomenirea lui Dumnezeu să fie mai deasă decât răsuflarea ta"[101].

„Când vei primi ucenic, îmi spunea Stareţul, să nu-l înveţi nimic altceva în afară de rugăciune, căci aceasta îi va dărui evlavie, dor dumnezeiesc, trezvie, râvnă pentru cele duhovniceşti şi Mărturisire curată. Rugăciunea i le va dărui pe toate".

Chiar dacă îi poţi număra pe degete, există şi astăzi povăţuitori duhovniceşti care lucrează, dar şi învaţă această lucrare mântuitoare şi de Dumnezeu luminată a Rugăciunii minţii, care înnoieşte şi preschimbă dumnezeieşte sufletul celui ce se roagă. Şi dimpotrivă, sufletul rămâne bolnav şi ofilit atunci când are această învăţătură, dar nu o pune în lucrare.

De multe ori, atunci când mă rugam cu mintea, urmând cu credincioşie învăţătura Stareţului nostru, aceasta intra uneori cu o uimitoare iuţeală în contemplaţii cereşti ce covârşeau firea materială. Se întâmpla însă ca alteori rugăciunea mea să nu poată trece nici măcar de tavanul chiliei mele.

Având această nedumerire, l-am întrebat pe Stareţ:

– Gheronda, uneori, când mă rog, mintea mea nu poate să treacă de acoperişul chiliei mele. De ce simt această piedică?

– Demonii, fiul meu, care nevăzut se află în jurul nostru, ne împiedică, cu îngăduinţa lui Dumnezeu, pentru a învăţa din experienţă nevăzutul lor război. Fiul meu, şi barcagiul la fel face, când are vânt prielnic, înaintează cu pânzele fără osteneală, însă când nu are vânt, atunci apucă vâslele, se osteneşte, asudă şi aşa înaintează. Tot astfel şi noi. Când vine Harul lui Dumnezeu, atunci rugăciunea se rosteşte de la sine. Însă atunci când, pentru pricini

---

[101] Sfântul Grigorie Teologul, *Cuvântul XX*, EPE, tom. 4, p. 16.

ştiute doar de dumnezeiasca Pronie, se retrage, trebuie să apucăm vâslele, să ne nevoim, să asudăm şi să arătăm buna noastră voinţă.

Aşadar, esenţa învăţăturii Stareţului nostru era stăruirea în rugăciune. Chiar dacă în sufletul nostru era fie ploaie, fie îngheţ cu vânturi furioase, noi trebuia să ne silim pe noi înşine la chemarea Numelui lui Hristos.

Stareţul, vrând să-i facă pe ucenicii săi vrednici de schima monahală, le recomanda cu asprime:

„Fiilor, ca să vină cineva din lume, să poarte rasă, să ia schima şi să devină monah, este uşor. Dar aceasta nu este adevărata viaţă călugărească. Monah este acela care vine din lume şi caută povăţuitor neînşelat. Făcând ascultare, îi rămâne credincios până la moarte şi trăieşte Rugăciunea minţii. Dacă nu se curăţă de patimi şi nu dobândeşte lucrarea neîncetată a Rugăciunii minţii, unul ca acesta nu poate fi numit monah. Dacă nu învaţă să se roage neîncetat sau într-o măsură mai mică, nu putem spune că acesta este adevărat monah. A devenit monah doar pe dinafară, nu însă şi pe dinlăuntru.

Omul este îndoit în fire, având trup şi suflet. Se înveşmântează pe dinafară şi pe dinlăuntru, se dezgoleşte şi pe dinafară şi pe dinăuntru. Se hrăneşte cu hrană trupească, dar şi duhovnicească. Dacă înlăuntrul său omul nu se schimbă, atunci orice schimbare la exterior nu înseamnă nimic. «Curăţeşte întâi partea cea dinlăuntru a paharului şi a blidului, ca să fie şi cea din afară curată»[102], spune cuvântul evanghelic. Spală paharul sufletului pe dinlăuntru şi atunci va fi curat şi pe dinafară. Adică spală lăuntrul tău, pune-ţi în rânduială gândurile tale, curăţeşte-te de patimi, pocăieşte-te şi smereşte-te şi atunci vei vedea că toate faptele tale vor fi curate".

Cuvântul Stareţului te întărea foarte mult atunci când era vorba de nevoinţa rugăciunii.

„Atunci când se va cultiva Rugăciunea lui Iisus rostită cu gura, spunea Stareţul, treptat mintea va începe să scape de hoinăreală, fiindcă va simţi dulceaţa provenită din rostirea în acest fel. Mintea aflată în această stare începe să-şi însuşească Numele lui Hristos. Cu cât mintea se răspândeşte mai puţin, cu atât îşi însuşeşte mai mult Rugăciunea. Şi după ce mintea va închide în ea

[102] *Matei* 23, 26.

Rugăciunea cu totul, atunci va începe pogorârea către tronul inimii şi se face unirea minţii cu inima şi cu Rugăciunea. Atunci vor începe cereştile contemplaţii şi descoperiri. Aceasta însă se dobândeşte după ani de zile de silire în toate nevoinţele ascetice. Inima primeşte în chip desăvârşit Rugăciunea, se îndeletniceşte cu ea neîncetat şi devine o stare permanentă a inimii. Pentru a avea însă simţirea duhovnicească a cuceririi desăvârşite a inimii de către rugăciune, trebuie să premeargă curăţirea de patimi".

Rugăciunea, potrivit tradiţiei Părinţilor Niptici şi a Stareţului, era principala preocupare a obştii noastre. Stareţul nostru, prin neîncetata lui supraveghere, prin învăţăturile sale, dar şi prin pilda personală, se îngrijea să rostim neîncetat Rugăciunea. Rugăciunea minţii era nu numai o datorie, o ascultare, ci îndeletnicirea principală a obştii. Ea era arma, scutul, temelia şi strădania noastră neîntreruptă. Rugăciunea, ca o virtute înainte-mergătoare, a sprijinit obştea noastră şi a dat roadele de mai târziu din Sfântul Munte, Grecia, Cipru şi America.

Ne nevoiam cu multă silire de sine pentru a păzi poruncile Stareţului. Dar ca oameni, din când în când, în atâţia ani cât am stat lângă el, ne mai abăteam, dar nu cu mult. Stareţul, ca un supraveghetor plin de discernământ, ne urmărea îndeaproape.

Odată, pe când ne mutasem deja la Noul Schit, ochiul său de vultur a văzut că un oarecare frate din obştea noastră nu rostea Rugăciunea lui Iisus cu voce tare. Pentru aceasta i-a spus:

– Spune, fiul meu, Rugăciunea! Nu te aud să o rosteşti.

– Ei, Gheronda, după atâţia ani de călugărie să mai rostesc Rugăciunea cu gura?! Îmi este ruşine.

– Îţi este ruşineeeeeeeeeeeee?! Îţi este ruşine pentru că ai atâţia ani de călugărie şi te ruşinezi să spui Rugăciunea cu voce tare?! Adică Rugăciunea rostită cu gura o socoteşti ca având o mai mică importanţă duhovnicească, fiindcă ţi se pare chipul ei potrivit pentru începători?! Şi te consideri a fi sporit în rugăciune?! Ruşine să-ţi fie! Slavă deşartă şi mândrie... Să scrii zero (în dreptul sporirii tale)! Ruşine să ne fie atunci când spunem Rugăciunea şi mintea noastră hoinăreşte pe ici-colo, iar gura nu încetează să grăiască în deşert. Aceasta nu este ruşine? Cu adevărat, aceasta este ruşine, atât în ochii lui Dumnezeu, cât şi ai oamenilor.

De prisos este, desigur, să mai adaug că, după acest „duş rece", nu numai fratele cu pricina şi-a schimbat purtarea, dar şi *toată obştea* s-a înţelepţit îndată.

Asprimea Stareţului nu izvora din despotism, de vreme ce inima lui era inimă de tată, având, pe de-o parte neasemănată dragoste pentru fiii săi, iar pe de altă parte fiind plină de frica lui Dumnezeu, de înţelepciune şi discernământ pentru noi, ucenicii săi, pe care i-a încredinţat Dumnezeu. Manifestările sale de dragoste din timpul zilei erau foarte reţinute, ceea ce nu se mai întâmpla după priveghierea sa de noapte, când devenea faţă de noi plin de îndurare şi bunătate. Asprimea sa avea ca scop curăţirea noastră de patimi şi păzirea noastră de trufie.

Stareţul însuşi cunoscuse folosul Rugăciunii rostite cu gura şi de aceea înseta să ne transmită şi nouă, fiilor săi duhovniceşti, darurile izvorâte din aceasta. Darurile dumnezeieşti nu se dau până ce mai întâi omul nu dovedeşte că are o dispoziţie lăuntrică potrivită. De aceea a stăruit cu atâta asprime, până în ultima clipă a vieţii sale, să rostim Rugăciunea cu voce tare. Şi într-adevăr, mult folos am dobândit.

Mintea şi inima unui oarecare frate, care rostea Rugăciunea cu gura, căutau să primească o înştiinţare despre firea celor ce sunt şi despre dulceaţa Raiului.

Într-o zi, deşi Harul îl cerceta la anumite răstimpuri, după multe ore de rostire cu gura a Rugăciunii lui Iisus, deodată, într-un chip cu totul diferit a fost răpit în extaz şi, după ce au încetat pentru puţin simţurile trupeşti, i s-au deschis ochii sufletului şi a simţit limba doxologiei aduse de zidire Creatorului ei. Dar chiar şi cu ochii săi cei trupeşti vedea cu totul diferit şi mult mai luminos. Însă cum se petrecea aceasta nu putea să descrie.

Tot ce vedea şi auzea era ceva neobişnuit, ceva care avea legătură cu suprafirescul. Păsărelele ciripeau, copacii, florile cu mireasma lor, soarele, ziua strălucitoare, toate vorbeau despre slava lui Dumnezeu. Toate păreau ca din Rai. Aceasta era descoperirea unei taine care fusese ascunsă nouă, celor care vedem numai cu ochii cei trupeşti, iar nu cu cei duhovniceşti. *„Toată suflarea să laude pe Domnul"*. Atât împărăţia animalelor, cât şi cea a plantelor vorbeau despre slava, mărirea şi frumuseţea Dumnezeirii Treimice.

Se minuna în tăcere de măreţia lui Dumnezeu. Ochii lui vărsau neîncetat lacrimi, nu pentru păcatele sale, ci pentru că era mişcat de frumuseţea lui Dumnezeu. Cum de putea inima să sufere această descoperire a frumuseţii dumnezeieşti? Dar şi Adam, atunci când se afla în Rai, Raiul întreg era pentru el una din contemplaţiile lui Dumnezeu. Se veselea duhul său văzând cum fiecare zidire Îl slăvea pe Dumnezeu.

Minunat este faptul că toată această stare binecuvântată a simţit-o fratele din obştea noastră în urma rostirii cu gura a Rugăciunii, pe care însă o spunea cu căldură a inimii, cu trezvie şi smerenie.

Ceva asemănător s-a petrecut odinioară, când Sfântul Nectarie se afla la mănăstirea sa din Eghina, iar monahiile din obşte i-au cerut să tâlcuiască cuvintele: *„Toată suflarea să laude pe Domnul"*. Atunci el le-a răspuns: „Vă voi răspunde în timp, aşteptaţi". Şi într-o noapte de vară cu lună plină au ieşit pe câmp pentru a face Pavecerniţa cu Acatistul Bunei Vestiri. Sfântul, după terminarea Pavecerniţei, le-a spus monahiilor să-şi continue rugăciunea în genunchi, după care el însuşi s-a dus puţin mai departe şi a îngenuncheat.

Pentru o clipă monahiile, într-un chip mai presus de fire şi de netâlcuit, au auzit şi au simţit că fiecare piatră, arbust sau floare de noapte, fiecare stâncă şi toate bisericuţele de pe acel versant de munte, stelele şi luna, întreaga zidire neînsufleţită a început să laude pe Dumnezeu într-un chip de negrăit. Iar când la aceasta s-a adăugat doxologia adusă de greieri, de cucuvele şi de celelalte păsări de noapte, uimirea pricinuită de belşugul de Har şi de această preadesfătătoare doxologie a „topit" inimile emoţionate ale maicilor. Şi astfel, cu puterea rugăciunii Sfântului Nectarie, au primit înştiinţare în chip simţit despre tâlcuirea stihului din Psalmi *„Toată suflarea să laude pe Domnul"*. Toată zidirea, însufleţită şi neînsufleţită, lăuda pe Domnul, Creatorul şi Ziditorul, într-un singur glas.

Datorită învăţăturii şi supravegherii aspre a Stareţului, petreceam o viaţă cu multă trezvie, având ca scop dobândirea şi păstrarea Harului dumnezeiesc.

Ne osteneam întru tăierea voii, în rugăciunea făcută cu metania, în studiu duhovnicesc, în contemplaţie, în mărturisirea curată a gândurilor, dar şi cu rucodelia şi cu treburile chiliei. Sâmbătă şi Duminică aveam Sfânta Liturghie şi ne împărtăşeam. Astfel, viaţa noastră se scurgea într-o desăvârşită linişte. Mai ales noi, cei tineri, nu îndrăzneam deloc să vorbim; nu exista nici urmă de vorbire în deşert. Astfel, duceam o viaţă frumoasă din punct de vedere duhovnicesc. Şi toate acestea au devenit piatră de temelie pe care am clădit casa sufletului nostru şi obştile noastre de mai târziu.

Petreceam o viaţă plină de osteneală, mucenicească, atât trupeşte, cât şi duhovniceşte. Fiecare om se osteneşte, aşteptând o răsplată sau ceva care să justifice ostenelile sale. Fireşte, creştinului care se nevoieşte pentru păzirea poruncilor şi cultivarea virtuţilor prin participarea sa la Sfintele Taine nu-i este lesne a înainta fără a gusta oarecare roade duhovniceşti. Tot astfel şi noi, cei care alcătuiam obştea, din când în când ne împărtăşeam de dumnezeieştile daruri, prin rugăciunile Stareţului, pentru a fi sprijiniţi în nevoinţa noastră.

Din această privinţă îl puteai vedea pe fiecare frate din obştea noastră păzind cu acrivie poruncile Sfântului nostru Stareţ, iar ochii lui devenind două izvoare pururi-curgătoare, lacrimi ce adăpau acel loc sfinţit. Mergea să se culce şi nu-l lua somnul din pricina lacrimilor. Orice ar fi făcut, oricare ar fi fost ascultarea sa, oriunde s-ar fi aflat, el avea mereu lacrimi, trezvie şi rugăciune. Iată roadele desfătătoare ale nevoinţelor duhovniceşti!

Dar, oare, se ostenea acest om atunci când plângea sau când se ruga? Nu. Acest dar al rugăciunii şi al lacrimilor, care, în esenţă, era veselie duhovnicească, venea pentru că nu putea să oprească binecuvântarea lui Dumnezeu sau mai degrabă rodul cultivării rugăciunii şi al ostenelii întru ascultare şi întru osteneală duhovnicească şi trupească.

Îmi amintesc că, pe vremea aceea, pe când eram încă frate începător, mai primeam câte o scrisoare de la mama. Stareţul mi-o dădea şi-mi spunea: „Ia-o, citeşte-o şi scrie-i câteva cuvinte!". Şi atât belşug de lacrimi aveam, încât îi scriam astfel: „Noi aici, mamă, nu ne spălăm cu apă, ci ne spălăm cu lacrimile noastre. Plângem şi aşa ne spălăm feţele".

Toate acestea erau daruri şi harisme ale Stareţului. Rugăciunile lui aveau atâta putere şi îndrăznire la Dumnezeu, încât pogorau Harul Sfântului Duh şi ne dăruia o parte din acesta şi nouă. Aceasta o vedeam mereu înaintea ochilor noştri. Dumnezeu îl asculta şi îi trimitea din belşug binecuvântările Sale. Toate erau roade ale ostenelilor sale şi ale marii sale dragoste pentru Dumnezeu. Prin asceza aspră pe care o făcea I se dăruise cu totul lui Dumnezeu. Auzeam sau citeam despre isprăvile marilor Sfinţi care se făceau „în vremea aceea", dar de fapt Dumnezeu, în zilele noastre, ne-a învrednicit să vedem „cu ochii noştri", de aproape, nevoinţele şi luptele acestui om sfânt, nevoinţe care nu erau cu nimic mai prejos decât ale Sfinţilor din vechime. Noi, ucenicii săi, am cunoscut personal izbânzile Stareţului nostru, despre care citeam doar în cărţi.

Stareţul meu era o mărturie despre faptul că cel care se nevoieşte cu asprime în ascultare, în păstrarea tăcerii, întru trezvie, în rugăciune şi, în general, în îndatoririle duhovniceşti, potrivit cu osteneala pe care o depune, va cunoaşte şi el Harul lui Dumnezeu, căci *„Hristos ieri şi azi, Acelaşi şi în veci"*[103].

Într-una din zile, pe când făceam peceţi şi rosteam Rugăciunea lui Iisus cu voce tare, deodată sufletul meu a simţit, pentru rugăciunile Stareţului, o asemenea stare, care cu siguranţă că nu era cu nimic deosebită de cea pe care o simţise şi o trăise Adam în Rai înainte de cădere. Era ceva ce nu poate fi exprimat în cuvinte. Şi lucru minunat este că nu spuneam Rugăciunea cu mintea, ci cu gura şi neîncetat. Şi cât de mult m-ar fi ajutat dacă l-aş fi auzit şi pe vreun frate rostind-o, căci la prima „hoinăreală" a minţii, auzindu-l pe celălalt cum se roagă, aş fi început şi eu din nou să o zic.

Toate acestea sunt adevăr şi oricine vrea să guste aceste roade, trebuie să se supună ostenelii ascultării, privegherii şi rugăciunii. Dacă nu se osteneşte cineva, nu află rod. Aceasta nu înseamnă că trebuie să se ostenească puţin, iar apoi să se oprească. Nu, nu!, ci să o rostească neîncetat. Şi mai ales în timpul zilei să se silească cât poate de mult la rostirea Rugăciunii cu voce tare, la păstrarea tăcerii şi la răbdarea celorlalte osteneli, iar în timpul privegherii sale să se îndeletnicească cu Rugăciunea minţii, inspi-

[103] *Evrei* 13, 8.

rând și expirând odată cu pomenirea Numelui lui Iisus Hristos. Odată cu inspirația să rostească „DOAMNE IISUSE HRISTOASE”, iar la expirație „MILUIEȘTE-MĂ”.

Odată, pe când eram bolnav de gripă, stătea cu mine bătrânul Teofilact.

– Părinte, îmi spune el, eu voi merge la Gheronda. Vrei ceva?

– Nu, fă-i doar metanie din partea mea. Și spune-i că sunt bolnav și că nu pot să urc la el.

– Voi merge eu, îmi spuse el.

– Bine, i-am răspuns eu.

Eu m-am întors pe cealaltă parte ca să dorm, rostind neîncetat cu gura Rugăciunea. După puțin timp mi s-a părut că aud pe cineva afară, la poartă, care, parcă rostea Rugăciunea.

– Părinte Teofilact, am strigat eu, rostiți Rugăciunea? Vă rugați?

Credeam că nu plecase încă. Dar nu era el, ci demonul! „Burr-burr” făcea acesta afară, ca să mă înșele și să cred că bătrânul Teofilact se ruga la poartă.

– Părinte, am strigat eu, faceți rugăciune acolo afară? Nu ați plecat încă la Gheronda?

Atunci s-a deschis ușa și a năvălit înăuntru demonul. Și aruncându-se asupra mea, și-a înfipt unghiile în coastele mele. Eu, de îndată ce mi-am dat seama că era demonul, m-am întors ca să-l apuc, însă așa cum m-am întors, unghiile sale cele scârboase s-au înfipt și mai tare în coastele mele. Și în timp ce spuneam Rugăciunea strigând cu disperare, mă luptam cu el. Dar deodată mi-am venit întru sine.

„Bre, și diavolul ăsta, ce era să-mi facă?! L-a deranjat Rugăciunea”, am spus eu în sinea mea. Prin Rugăciunea lui Iisus diavolul este războit, dar și el ni se împotrivește cu puterea cu care îi îngăduie Dumnezeu.

Toate învățăturile Stareţului privitoare la priveghere săvârșită cu Rugăciunea minții sunt împodobite cu diferite întâmplări din viețile Părinților și ale unor cunoscuți monahi athoniți. Adesea ne sfătuia că nu trebuie să treacă nici o priveghere fără lacrimi.

Acestea trebuie să fie însoţitoarele monahului, care are datoria să plângă mereu, uneori pentru păcatele sale, iar alteori pentru ale altora. Scopul este să ajungă la acea stare, încât să plângă din dragoste pentru Dumnezeu.

Priveghrea săvârşită întru cunoştinţă, cu lacrimi, dă naştere la mângâierea sufletească, umple inima de bucurie, face mintea uşoară, dându-i aripi pentru a zbura la înălţimi duhovniceşti şi a se ridica la contemplaţii dumnezeieşti, din care dobândeşte bogăţie de cunoştinţe dumnezeieşti.

Dacă însă monahul, dar şi fiecare creştin, nu priveghează, din pricina nepăsării şi a nestatorniciei rămâne lipsit de dumnezeiasca mângâiere. Inima lui este goală de bucurie, iar mintea întunecată şi plină de gânduri necurate. Această nesatisfacere a sufletului de Harul lui Dumnezeu îl conduce la judecată, la vorbire deşartă, trândăvie, îndrăzneală, crezând că astfel se întăreşte, în timp ce, din nefericire, se otrăveşte sufleteşte cu rezultate sigure.

Pe cât de mult prăznuieşte şi saltă diavolul de bucurie când îl face să păcătuiască pe omul ce pierde nopţile pe la cluburile de noapte şi pe la casele cu faimă rea, pe atât se amărăşte şi se mânie împotriva creştinului pe care îl vede stând la chilia sa şi priveghind sau înălţând lui Dumnezeu tămâia rugăciunilor puternice şi a lacrimilor lui, lucrând virtutea, sfinţirea sufletului său şi ajutând lumea.

Lacrimile

Toată viaţa sa Stareţul Iosif a vărsat râuri de lacrimi cu o intensitate înfricoşătoare. Grăitoare în acest sens este următoarea întâmplare:

Odată stătea singur în pustie şi plângea ca de obicei. Deodată a auzit paşi; cineva trecea pe acolo şi de aceea a vrut să-şi oprească lacrimile. S-a străduit, dar nu a reuşit, deoarece curgeau cu atâta intensitate, de parcă l-ar fi rănit cineva de moarte.

Din experienţa sa Stareţul spunea despre lacrimi:

„Cu cât vă nevoiţi mai mult cu tăcerea şi cu purtarea lipsită de îndrăzneală, cu atât şi lacrimile vă vor cerceta. Rugăciunea făcută cu durere naşte tânguirea. Aceasta aduce lacrimile, iar

lacrimile nasc o rugăciune mai curată. Căci lacrima, ca mirul preaînmiresmat, spală întinăciunea şi curăţeşte sufletul".

Nu exista zi sau ceas în care ochii noştri să nu verse lacrimi din belşug. De multe ori din cauza mângâierii sufletului ne veneau lacrimile ce curgeau neîncetat din ochii noştri. Şi toată această stare aducea, negreşit, odată cu uşurarea şi curăţirea minţii, pomenirile sfinte ale lui Dumnezeu, în urma cărora stările duhovniceşti se înmulţeau.

Toate acestea erau rezultate ale învăţăturii, ale educaţiei duhovniceşti făcute cu înţelepciune şi discernământ şi ale rugăciunilor Sfântului nostru Stareţ. Erau urmarea lacrimilor pe care le vărsa pentru noi.

Într-o zi l-am întrebat:

– Gheronda, de ce postiţi atât de mult, de vreme ce sunteţi atât de istovit?

– Fiindcă vreau, fiul meu, să mă nevoiesc pentru ca Preabunul Dumnezeu să vă dea şi vouă Harul Său.

Şi într-adevăr, simţeam cum datorită îndrăznelii în rugăciune a Stareţului nostru Dumnezeu ne trimitea această binecuvântare. Niciodată nu ne-a trecut prin cap că toate aceste stări pe care le trăiam le-am primit datorită străduinţelor noastre. Şi mă gândesc astăzi: unde sunt aceşti giganţi duhovniceşti, care, datorită rugăciunilor lor, îi pot face părtaşi la astfel de stări şi pe fiii lor duhovniceşti?

Atunci când mă întorceam de la slujire şi vedeam peştera Stareţului, îmi spuneam: „Oare ceilalţi călugări au un astfel de stareţ?". Căci stareţii experimentaţi erau tot mai rari, atât atunci, cât şi acum.

Odată părintele Efrem Katunakiotul m-a întrebat:

– Ce bine ai făcut de ai ajuns la acest Stareţ?

– Eu nu am făcut nici un bine, am răspuns eu. Mama mea a făcut tot binele. Ea a făcut totul cu rugăciunile, cu lacrimile, metaniile, postirile şi privegherile ei.

Iar acestea le spunea părintele Efrem, deoarece şi el însuşi cunoscuse din experienţă întristarea pricinuită de raritatea Stareţilor neînşelaţi şi înzestraţi cu harisma discernământului.

„Dacă nu-ţi curg lacrimi la fiecare pomenire a lui Dumnezeu, scria Stareţul, înseamnă că boleşti de neştiinţă, dintru care se naşte mândria care îţi împietreşte inima.

Semn al smereniei sunt lacrimile neîncetate, care timp de trei-patru ani curg ca un şuvoi. Din acestea se naşte neîncetata rugăciune, aşa-numita Rugăciune a minţii. Atunci, de îndată ce spui «Preadulce Iisuse al meu!», încep să curgă lacrimile. De îndată ce spui «Maica Domnului!», nu te mai poţi opri din plâns. Iar din acestea se naşte o pace adâncă în suflet şi în întreg trupul.

Odată, un frate a voit să-şi stăpânească lacrimile, fiindcă tocmai când începuse să plângă, a bătut cineva la uşă, dar nu a putut să se oprească până ce acela a plecat. Atât de mare este puterea lacrimilor!

Aşadar, dacă vei dobândi lacrimile, nu te mai temi că vei suferi schimbare, fiindcă devii un om cu o altă fire. Nu firea se schimbă, ci însuşirile ei sunt schimbate de către Harul lui Dumnezeu prin energiile dumnezeieşti"[104].

Stareţul ne îndemna să facem şi puţină lectură duhovnicească în timpul privegherii noastre, pentru că aceasta luminează mintea şi ajută la săvârşirea Rugăciunii lui Iisus. Ne spunea să citim două-trei capitole din Sfânta Scriptură, iar apoi ceva din Scara sau din Avva Dorotei ori din Everghetinos sau Sfântul Macarie Egipteanul sau Vieţile Sfinţilor, dar mai ales Sfântul Isaac Sirul, despre care Stareţul spunea:

„Dacă s-ar pierde toate scrierile Sfinţilor Părinţi ai pustiei despre trezvie şi rugăciune şi s-ar păstra doar Cuvintele ascetice ale Sfântului Isaac Sirul, acestea ar fi îndestulătoare să-l înveţe pe monah întreaga petrecere isihastă şi rânduiala rugăciunii de la început şi până la sfârşit. Ele sunt alfa şi omega pentru viaţa niptică de rugăciune lăuntrică şi chiar numai ele singure sunt în măsură să-l povăţuiască pe om de la primii săi paşi până la desăvârşire".

Aveam credinţă neclintită că cuvântul Stareţului era cuvântul lui Dumnezeu, de vreme ce încercase toate nevoinţele ascetice şi gustase din experienţă toate greutăţile şi roadele lor. Străbătuse drumul ascetic de nenumărate ori şi de aceea ştia în orice clipă ce

---

[104] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 57.

putea să întâlnească în cale. Prin urmare, se impunea desăvârşita încredere în persoana sa.

Stareţul meu rânduise ca eu să-i fac cafeaua pentru a-l ajuta la priveghere. Îndată după ce se scula din somn îi făceam cafeaua, iar el o bea direct din ibric, care era de fapt o cutie de conservă veche în care era prins cu un cui o bucăţică de lemn ce ţinea loc de mâner. Pe acesta nu-l spălăm niciodată.

Odată, când din dragoste şi respect l-am spălat, de îndată ce a văzut ce am făcut, mi-a spus:

– Să nu-l mai speli niciodată!

– Să fie binecuvântat!

Atunci când îi duceam cafeaua nu-mi îngăduia să-i spun nici un cuvânt, nici un gând, nimic nici despre starea mea lăuntrică sau ceva asemănător. Nu voia să audă nici un cuvânt, nici chiar dacă ar fi fost să-i vorbească Îngerul său păzitor.

Prima dată, când i-am adus nişte scrisori, i-am spus:

– Gheronda, v-am adus nişte scrisori.

Atunci el a dus degetul la gură şi mi-a spus:

– Tăcere, să n-aud nici măcar un cuvânt! Hai, du-te!

Iar aceasta mi-a spus-o pentru că se afla în starea de curăţire de dinainte de priveghere. Mai târziu mi-a explicat:

– Înainte de priveghere nu trebuie să vorbim, deoarece „spuma" minţii suntem datori să i-o aducem lui Dumnezeu. Adică, de îndată ce ne trezim, când mintea noastră este liniştită şi curată, trebuie să fie dăruită lui Dumnezeu. Iar după priveghere vorbim tot ceea ce trebuie.

În cei doisprezece ani cât am avut această ascultare doar o singură dată am trecut-o cu vederea.

După priveghere, fără să vorbim deloc între noi, fiecare mergea şi se întindea în coliba sa. Eu, din pricina rugăciunii, aveam un somn atât de liniştit! Ah, somn fericit! Când mă trezeam, sufletul meu simţea desfătare duhovnicească, datorită atâtor ore de rugăciune. Cu Harul lui Dumnezeu lacrimile nu încetau nici ziua, nici noaptea. Atât de mult înseta sufletul meu după liniştire şi rugăciune, încât, oriunde mergeam, plângeam. Lacrimile îmi curgeau mereu, iar eu nu ştiam de ce plâng.

Părtaşi la priveghrea noastră erau păsările, vulpile şi şacalii. Striga cucuveaua, striga şi huhurezul, iar eu stăteam afară cu metania. Ce priveghere era aceea! Cea mai mare bucurie a noastră era priveghrea de noapte în desăvârşită linişte. Singură liniştea poate să-i dea omului ce priveghează dumnezeiasca mângâiere, cu atât mai mult când îl cercetează Harul lui Dumnezeu. Atunci mintea urcă direct la Cer şi se face una cu cele de acolo.

De multe ori, din prea multa linişte, sufletul meu afla atâta odihnă, încât sfârşea în lacrimi, fără să existe, desigur, un motiv anume, ci doar din pricina liniştii. De aceea, numai cel care a cunoscut folosul liniştii ştie să o preţuiască. Ah, binecuvântată linişte! Acolo unde eşti tu, este rugăciunea, este Harul lui Dumnezeu şi contemplaţiile dumnezeieşti.

Chiar şi singură pustietatea este în stare să dăruiască mângâiere sufletului. Dacă cineva mi-ar fi spus: „Te vom face împărat, numai să ne dai o scânteie din ceea ce ai", nici măcar un centimetru nu aş fi cedat.

După priveghrea de opt-zece ore cu Rugăciunea minţii Stareţul ieşea din coliba sa şi atunci mergeam lângă el ca să-i spun cum mi-am petrecut ziua şi noaptea. Îi spuneam dacă am avut războaie din partea diavolului sau dacă am avut atacuri din partea gândurilor. Îi mărturiseam totul şi atunci când vedea că am nevoie de întărire duhovnicească, îmi spunea diferite lucruri de suflet-ziditoare.

Deşi Stareţul în timpul zilei era aspru şi tipiconal, cu toate acestea în clipele de mărturisire a gândurilor se purta cu multă dragoste şi gingăşie părintească şi ne întărea povestindu-ne, ca un văzător de Dumnezeu ce era, vedeniile dumnezeieşti pe care le avusese, diferitele războaie pe care le întâmpinase, povestiri auzite de la pustnici ce trăiseră mai înainte de el şi tot ce auzise de la stareţul său despre izbânzile minunate ale Părinţilor Aghioriţi.

Avea mult har atunci când povestea; ai fi vrut mereu să-l asculţi. Ne spunea multe, fiindcă cunoscuse nenumăraţi monahi din vechime. Era o adevărată tradiţie vie. Am fi putut scrie un nou Pateric. Şi astfel, ne întărea în credinţă şi ne pregătea pentru luptele cele duhovniceşti.

Adevărul este că Stareţul nu ţinea cateheze lungi, care să dureze ore întregi. Nu, ci ne vorbea puţin, dar învăţătura sa era plină de propria-i experienţă, atât de preţioasă pentru noi cei tineri, care ne nevoiam pentru sporirea noastră duhovnicească.

Noi îi spuneam un gând, iar el ne răspundea cu cinci pilde din Pateric şi cu două sfaturi. „Sileşte-te, ne spunea el, ca să vezi acestea în practică!".

Acesta era duhul Stareţului, şi anume că cel care se sileşte pentru mântuirea sa nu are nevoie de multe cuvinte. Viaţa monahală nu are nevoie de învăţături lungi. De puţine lucruri are nevoie monahul să audă, dar pe acestea trebuie să le pună în practică.

„Taci şi rosteşte Rugăciunea!, ne spunea Stareţul. Alungă gândurile, nu flecări cu ele!".

Dacă nu puneam în lucrare această învăţătură, oricâte am fi auzit din gura lui, ar fi fost zadarnice.

Ce păcat că pe atunci, pe când trăia Stareţul, nu circulau magnetofoanele, ca să înregistrăm măcar o singură omilie de-a sa despre credinţă şi contemplaţie! Ne-a vorbit de multe ori despre aceste subiecte, dar nu puteam să le ţinem minte. Era ceva peste puterile noastre.

Odată, pe când mă rugam cu metania afară împreună cu Stareţul, iar el îmi povestea experienţele sale dobândite de la părinţii bătrâni pe care îi îngrijise şi îmi dădea şi învăţături despre rugăciune, întreg locul acela a început să miroasă a trandafiri şi a crini, deşi în jurul nostru nu erau decât nişte arbuşti. Atunci am început să trag cu putere aer în piept, dar Stareţul, văzând ce fac, m-a întrebat:

– De ce faci aşa?

– Gheronda, miroase a crini şi a trandafiri.

– Bre măscăriciule, ia du-te puţin mai departe! Mergi la uşa mea!

Am mers la uşa Stareţului şi am început să adulmec. Chilia sa răspândea atât de multă mireasmă, încât şi barba şi hainele mele s-au umplut de acea aromă cerească.

– De la rugăciune este, măscăriciule!, îmi spuse Stareţul. Nu pricepi? Mireasmă este Numele lui Hristos.

Se vede că avusese o rugăciune puternică în acea noapte. Simţeam mireasma rugăciunii sale adăpând toate cele din jur. Nu numai simţurile mele exterioare, dar şi lăuntrul meu era pătruns în întregime de acea mireasmă. De multe ori şi ceilalţi fraţi ai mei, când mergeau la chilia Stareţului după priveghere ca să-şi spună gândurile lor şi să audă cuvânt de folos, simţeau şi ei aceeaşi mireasmă.

În fiecare noapte chiliuţa Stareţului devenea un „rug arzător", iar atunci când intram în ea, mă întrebam: „Oare, ce se petrece în acest suflet, în inima acestui Cuvios?".

Ca să înţelegem şi noi ce se petrecea în inima acestui Sfânt contemporan, trebuie să gustăm şi să simţim că Rugăciunea se rosteşte de la sine în inima noastră, pentru un timp mai scurt sau mai lung. Să vedem şi să simţim prin rugăciune cum este Dumnezeu, câtă frumuseţe are, care sunt dumnezeieştile Lui însuşiri. Să simţim în chip mai presus de fire şi totodată tainic prezenţa Sa, existenţa Sa, felul cum ţine întreaga făptură, cum Se află în zidire şi în afara ei, iar în inima omului ÎNTREG prin energiile Sale. Şi să simţim şi felul cum Dumnezeu Cel în Treime ia mintea şi o povăţuieşte la cunoaşterea tainelor Sale cele negrăite, învrednicindu-o de descoperiri nepătrunse. Toate acestea şi multe altele Stareţul le-a trăit într-o plinătate neînţeleasă pentru noi. Toate aceste experienţe ale sale el se străduia să ni le transmită subţiind conştiinţa noastră cu aducerea aminte de ceasul ieşirii sufletului din trup.

Puterea rugăciunii curate a Stareţului lucra nu numai asupra lui însuşi, ci şi asupra naturii care îl înconjura. În timpul cât se ruga, veneau la fereastra chiliei sale păsări sălbatice şi loveau cu ciocul lor în geam. Ar putea crede cineva că aceasta era o ispită diavolească, trimisă pentru a-i distrage atenţia de la rugăciune. În realitate însă, păsările erau atrase de harul rugăciunii sale.

Lumina necreată și îndumnezeirea

Dumnezeu l-a învrednicit pe Stareț de marea cinste de a vedea Lumina necreată.

Când ne vorbea despre Lumina necreată, nu găsea cuvinte pentru a ne descoperi, pentru a ne arăta ce este Dumnezeu, ce este această Lumină necreată și acea Slavă a Dumnezeului Celui în Treime.

Slava lui Dumnezeu, Lumina lui Dumnezeu este energia Sa necreată.

În epistolele Starețului Iosif se poate observa cu câtă ușurință, dar totodată și cu câtă profunzime descrie stadiile și stările de rugăciune, de la cele mai simple până la cele mai înalte stări de luminare, răpire și contemplație. Iar aceasta dă mărturie despre măsura sporirii și a experienței Starețului.

De pildă, într-o epistolă de-a sa el scrie:

„Luminării îi urmează curmarea rugăciunii și desele contemplații, răpirea minții, încetarea simțurilor, nemișcarea și deplina liniștire a mădularelor, unirea lui Dumnezeu și a omului într-una”[105].

Această unire a omului cu Dumnezeu o descrie mai amănunțit astfel:

„Când Harul lucrează, atunci îndată se deschide ușa și ajunge la poarta Cerului și rugăciunea se înalță ca un stâlp sau ca o flacără. În acea clipă se petrece schimbarea... Iar prefacerea, atunci când se petrece, se săvârșește prin intermediul rugăciunii de cerere.

Și umplându-se omul de Har, se umple și de luminare și de o negrăită bucurie. Atunci, nemaiputând stăpâni focul dragostei, încetează simțurile și este răpit în contemplație. Până aici sunt mișcările voinței omului. Dincolo de aceasta nu mai are stăpânire peste sine însuși, nici nu se mai cunoaște pe sine, fiindcă s-a unit cu focul, fiind cu totul preschimbat, devenind dumnezeu după har. Aceasta este dumnezeiasca unire, în urma căreia zidurile se prăbușesc și atunci omul respiră un alt aer, cel al cugetării, liber, plin

---

[105] Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 208.

de mireasma Raiului. Apoi, puţin câte puţin, norul Harului se retrage şi vasul de lut se întăreşte precum ceara. Atunci îşi vine întru sine, dar se află de parcă ar fi ieşit dintr-o baie, curat, uşor, străveziu, plin de Har, dulce, moale ca vata şi plin de înţelepciune şi cunoştinţă. Însă cel care doreşte acestea este dator să păşească spre moarte în fiecare clipă"[106].

Stareţul, deşi avea darul povestirii, cu toate acestea atunci când ajungea să vorbească despre sfânta luminare, despre stări de Har şi despre contemplaţii cereşti se mâhnea, fiindcă limba omenească cea săracă nu îl ajuta să-şi exprime trăirile sale cele negrăite. Era nevoie de o altă limbă, de una cerească. Căci nu există termen de comparaţie sau vreo asemănare între zidit şi nezidit. De aceea, cum putea Stareţul să descrie acele lucruri ce nu se aseamănă cu nimic din cele ce există în această lume?

Astfel, rămânea ca unul fără de glas, neputând să vorbească despre cele ce se află la acea înălţime neajunsă, mai presus de cunoaştere, mai presus de strălucire, acolo unde sunt tainele cele simple, dar adânci, neschimbate şi ascunse ale teologiei. Stareţul nu a avut studii de teologie, însă teologhisea cu multă profunzime. Într-una din epistolele sale scrie:

„Adevăratul monah, când întru ascultare şi liniştire îşi va curăţi simţurile sale, îşi va linişti mintea şi îşi va curăţi inima, atunci primeşte Har şi luminare în cunoaştere şi devine întreg lumină, întreg minte, întreg străvedere. Unul ca acesta izvorăşte teologie, şi încă atât de multă, încât de s-ar afla trei care să scrie, nu ar putea face faţă şuvoiului de Har ce se revarsă cu atâta îmbelşugare, răspândind pace şi desăvârşită nemişcare a patimilor în tot trupul. Inima se înflăcărează de dumnezeiasca dragoste şi strigă: «Stăvileşte, Iisuse al meu, valurile Harului Tău, căci mă topesc precum ceara». Şi cu adevărat, se topeşte, neputând suferi covârşirea de Har. Iar mintea îi este răpită în contemplaţie şi se săvârşeşte contopirea. Omul se preface şi devine una cu Dumnezeu, încât nu se mai cunoaşte şi nu se mai deosebeşte pe sine, precum fierul în foc, când se aprinde şi se face una cu focul"[107].

---

[106] Stareţul Iosif, *op. cit.*, pp. 153-154.
[107] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 279.

Din aceste cuvinte ale sale se vede că întunericul Dumnezeirii, din care izvorăşte Lumina necreată, nu era pentru el un tărâm necunoscut şi inaccesibil, ci îl cunoştea ca pe un loc şi ca pe un chip al prezenţei lui Dumnezeu, ca pe o taină negrăită, ca Lumină preastrălucitoare. Şi aceasta pentru că Stareţul era văzător de Dumnezeu în timpul rugăciunii sale.

Adeseori, după ce termina îndelungata sa priveghere făcută cu Rugăciunea inimii, chipul său devenea preschimbat şi luminat, iar acea Lumină, în care se scălda neîncetat sufletul său, îi învăluia în chip vădit şi trupul. Stareţul devenea părtaş al Luminii necreate, pe care o contempla ca un văzător de Dumnezeu ce era.

Odată, după priveghere, a ieşit din coliba sa plin de strălucire şi ne-a spus:

– Astăzi s-a săvârşit contopirea cu Sfânta Treime.

Cuvintele sale amintesc de Sfântul Andrei cel nebun pentru Hristos, care, după rugăciunea de noapte, a ieşit în piaţă şi striga ca un ieşit din minţi de bucurie: „Biruinţe şi lauri pentru împărat!". Prin aceste cuvinte voia să spună că sufletul său aflase în rugăciune Harul şi Slava lui Dumnezeu.

Stareţul depăşise primele două stări duhovniceşti, de curăţire şi de luminare, şi ajunsese la îndumnezeire. Pecetluire a acestei stări a sa era uşurinţa cu care tâlcuia diferitele ispite care apar în toate stadiile luptei duhovniceşti.

În tot timpul cât am trăit lângă el, la fiecare nelămurire pe care i-o arătam şi care era legată de nevoinţa noastră duhovnicească, avea pregătit nu numai răspunsul, dar şi soluţia corectă a problemei. Avea atât de multă experienţă în ceea ce priveşte lucrarea Harului în rugăciune, încât ne spunea: „Păzirea cu acrivie a acestei porunci şi această nevoinţă pentru dobândirea Rugăciunii minţii vă va deschide poarta rugăciunii". Iar alteori ne zicea: „Această greşeală vi se va face piedică în rugăciune".

Pentru a ne înrădăcina foarte adânc în suflet pomenirea morţii, Stareţul ne dădea multe pilde de morţi ale Cuvioşilor Asceţi, dar şi ale unor monahi nepăsători. Şi astfel, simţeam cum această pomenire a morţii ne cuprinde şi ne pregătea sufletele aşa

încât să ne putem dărui rugăciunii cu multă umilință, străpungere, adunare întru sine, prihănire de sine şi întristare mântuitoare, pentru a găsi cât de puţin Harul lui Dumnezeu.

Şi nu exista zi, nu exista trezire din somn în care să nu mă stăpânească cugetarea şi pomenirea morţii, în care să nu mă preocupe această grijă şi această nevoință. Adică cugetam cum îmi va ieşi sufletul şi cum Îl va întâlni pe Dumnezeu, care va fi răspunsul meu, care va fi judecata lui Hristos şi care hotărârea. Toate aceste cugetări alcătuiau o lucrare duhovnicească necurmată care mă stăpânea şi ţinea întru trezvie sufletul meu cel ticălos şi vrednic de osândă.

Stareţul pe toate le înfrunta cu bărbăţie şi cu discernământ. În ceea ce priveşte priveghereа, rugăciunea şi curăţia minţii nu făcea nici un pogorământ, deşi duceam o viaţă mucenicească.

Ne lupta mult somnul, dar ne nevoiam vitejeşte cu ajutorul Harului lui Dumnezeu şi al rugăciunii Stareţului. Ca să nu moţăim sau să adormim la priveghere, şi astfel să pierdem folosul acesteia, întrebuinţam pentru a birui somnul multe metode, unele din ele chiar dureroase.

– Gheronda, ce să fac cu somnul?, întrebam eu.

– Luptă-te, nu ceda! Ieşi afară pe stânci, dar să nu dormi, chiar dacă nu înţelegi nimic din rugăciune. Numai să nu te biruiască somnul. Fă tot ce poţi! Dumnezeu va vedea osteneala ta şi îţi va încununa nevoinţa.

Război împotriva somnului

Stareţul Iosif se lupta cu asprime împotriva somnului, deoarece vedea din experienţă că nici o altă nevoinţă nu aduce atâtea binecuvântări pentru lucrarea Rugăciunii minţii, precum lipsirea de somn.

Ne mărturisea adeseori că în tinereţe îl lupta mult somnul. Acest război îl îngreuna mai ales iarna, fiindcă nu putea noaptea să se mişte puţin afară din chilia sa, deoarece era ger.

Războiul somnului nu era adus doar de pricini fireşti, ci şi de diavolul care se porneşte cu o ură nestăpânită împotriva celui care priveghează întru cunoştinţă cu lucrarea niptică. De multe ori cei doi Stareţi, Iosif şi Arsenie, pentru a birui somnul, îşi făceau metaniile desculţi în zăpadă.

Programul obştii noastre presupunea să ne sculăm întotdeauna la ora rânduită. Chiliile noastre erau separate şi depărtate una de cealaltă. Nu era rânduit un părinte pentru a bate la uşă şi a ne trezi. Atunci cine ne scula? Cu siguranţă că exista un ceas. Dar mai ales râvna lăuntrică, dorinţa şi dragostea de priveghere şi de rugăciune ne făceau să ne sculăm. Nu era nevoie de un ajutor.

Eu personal, care eram cel mai slab şi cel mai mic, aveam dureri înfricoşătoare în piept. Atunci când deschideam ochii şi trebuia să mă scol, această durere mă pironea de parcă aş fi avut foc în plămâni. Cu toate acestea rugăciunea Stareţului şi dragostea mea de a-l odihni nu mă lăsau nici măcar un minut să dorm mai mult. Nu-mi amintesc să fi spus măcar o singură dată: „Lasă să mai dorm puţin!". Acelaşi lucru îl făceau şi ceilalţi. Un astfel de gând ne era străin. De ce? Fiindcă luam aminte la cuvântul Stareţului:

„Dacă nu vă nevoiţi acum, când sunteţi tineri şi aveţi lângă voi şi povăţuitor, atunci când vă veţi nevoi? Când veţi îmbătrâni? Când patimile se vor întări? Când noi vom fi plecat din această viaţă? Acum este timpul să vă nevoiţi. Acum să războiţi patimile şi slăbiciunile voastre şi cu această nevoinţă a voastră veţi cunoaşte în faptă Harul lui Dumnezeu şi viclenia demonilor. Nu este vreme pentru nepăsare. Să deveniţi ca Heruvimii cei cu mulţi ochi, observând cursele demonilor, căci de multe ori aceştia se arată sub chipul Îngerilor, pentru a vă împiedica şi a vă târî spre pierzare".

Astfel privegheam în fiecare noapte şi ne luptam cu somnul. Ore întregi la rugăciune. Unul pe scăunel, altul jos, iar altul în picioare. Inspiram şi expiram Numele lui Hristos. Stareţul ne cerea să ne nevoim până la sânge împotriva somnului şi a gândurilor ruşinoase, el fiind cel dintâi care ne dădea pildă petrecând în chiliuţa sa întunecată şi având ca însoţitor Rugăciunea minţii cea neîncetată.

Decât să dormim şi să pierdem privegherea, era mai de preferat războiul şi greutatea nevoinţei. Chiar dacă nu înţelegeam Rugăciunea, ajungea să fim trezi, să ne luptăm şi să arătăm voinţa noastră cea bună lui Dumnezeu. Cinci ore de chinuire şi de mucenicie! Mergeam pe cărări, prin desişuri, prin pădure, urcam pe stânci, numai ca să nu dormim. Din pricina oboselii ne istoveam cu totul, dar somnul tot nu ceda. Era un demon puternic! O adevărată mucenicie era acest somn! Dar adeseori se întâmpla ca după patru-cinci ore de nevoinţă somnul să fugă dintr-o dată. Pleca în chip minunat, de parcă cineva l-ar fi tăiat cu cuţitul. În chip firesc, de vreme ce eram istoviţi de osteneala zilei, de căldură sau de frig şi din pricina lipsei de somn, ar fi trebuit ca mintea noastră să fie tulbure. Deodată însă mintea dobândea limpezime, uşurare şi pace, ca după o rugăciune de multe ceasuri, în care chemarea Numelui lui Iisus Hristos ne trăgea spre contemplaţie. Iată rodul binecuvântat al stăruinţei Stareţului de a ne sili la priveghere! De aceea răspândea mireasmă nu numai gura şi trupul fiecăruia dintre noi, ci întreg locul dimprejurul nostru.

Dumnezeu voia ca să ne odihnească pentru osteneala făcută şi parcă ne-ar fi spus: „După osteneala privegherii pe care aţi făcut-o şi pentru ascultarea pe care aţi arătat-o, priviţi care este roada! Luaţi aminte ca nici mâine să nu cedaţi!". Şi astfel dobândeam experienţă, şi înţelegeam că războiul era şi din pricina oboselii trupeşti, dar şi a demonului somnului.

Pe noi, ucenicii, ne lupta somnul în chip înfricoşător şi de aceea nu puteam face Rugăciunea minţii mai mult de patru ore. Stareţul însă nu mai avea un astfel de război, fiindcă câştigase biruinţă asupra lui încă din primii zece ani de nevoinţe aspre. Şi astfel, putea să stea şapte-opt ore la priveghere, dăruindu-se cu totul Rugăciunii minţii şi contemplaţiei.

După ce priveghea, Stareţul ieşea din chilia sa, plin fiind de lumină şi de Har, şi mă întreba:

– Ei, bobocule, cum merge? Mai rezişti pe front?
– Gheronda, cam şchiopătez.
– Fiul meu, ţine bine arma rugăciunii şi nu te teme!

Vara, când veneau bărci şi pescuiau cu lămpile, Stareţul îmi spunea:

– Vezi, fiul meu, cum se nevoieşte şi cum priveghează pescarul toată noaptea pentru ceva material şi pământesc, ca să prindă o mână de peşti? Vezi cum uneori cântă ca să-i treacă timpul? Oare noi, care am venit aici ca să pescuim Harul lui Dumnezeu, nu trebuie să priveghem? Şi noi trebuie să cântăm, adică să psalmodiem, să-I cântăm lui Dumnezeu, luând aminte la gânduri, şi să nu dormim. Acest pescar se osteneşte pentru puţini peştişori, însă noi suntem datori să ne nevoim pentru vânatul cel duhovnicesc, pentru pescuitul Împărăţiei Cerurilor, pentru dobândirea de mai mult Har, pentru răsplată veşnică de la Dumnezeu. Mare lucru!

– Aşa este, Gheronda.

Cu astfel de cuvinte înţelepte, scurte, dar cuprinzătoare, ne întărea credinţa.

Câtă nevoinţă făceam în „pustie" în timpul verii! La amiază stâncile fierbeau de căldura pe care apoi noaptea o degajau. Atunci noi ne coceam de căldură în chiliile noastre şi în bisericuţa ce se afla într-o peşteră mică care se încingea atât de tare, încât credeam că plesnim.

Dumnezeiasca Liturghie se săvârşea la sfârşitul privegherii noastre. De aceea, înainte de a intra în bisericuţă pentru Liturghie, ne înarmam cu toate gândurile cele bune de răbdare pentru a putea rezista. Din pricina oboselii şi a căldurii înăbuşitoare moţăiam foarte tare. Dar de îndată ce capetele noastre se lăsau în jos, Stareţul ne stropea cu apă şi ne striga:

– Dormiţi?

– Iertaţi!

Şi Stareţul ne făcea destule „duşuri" de felul acesta cu apă rece.

Când eram începător, mă lupta gândul să plec. Îmi venea un gând care îmi aducea aminte de casa mea, un altul de duhovnicul meu care voia să facem o mănăstire, un alt gând îmi spunea să mă întorc înapoi. Era un adevărat roi de gânduri. Eu însă mă nevoiam şi mă împotriveam lor. Stareţul îmi spunea:

– E bine, aşa cum faci, e foarte bine. Să nu-ţi laşi nici o clipă îndatoririle, privegherea, canonul şi rugăciunea şi atunci nu te va stăpâni niciodată diavolul plecării.

Mi-am făcut îndatoririle cu sârguinţă şi, într-adevăr, aşa cum spusese Stareţul, a venit clipa când toate gândurile au plecat. Şi dintr-odată pustia, care mai înainte mi se părea întunecată, a devenit atât de frumoasă şi de iubită. Cu rugăciunile Stareţului meu Harul lui Dumnezeu m-a ajutat şi m-a slobozit de războiul acestor demoni şi toate cele din lăuntrul meu s-au schimbat.

Uneori mergeam şi la bătrânul Arsenie:

– Nu te necăji, căci şi eu am fost luptat, şi Stareţul a fost luptat, îmi spunea el.

Şi mă întărea şi acesta cu cuvintele sale cele simple. Vorbea o greacă stricată, fiindcă crescuse în sudul Rusiei, dar cuvintele sale simple aveau o mare valoare duhovnicească, pentru că trăise ceea ce învăţa şi de aceea aveau mult Har şi multă putere. Căci una este învăţătura izvorâtă din făptuire şi alta cea din înţelepciunea lumească.

Când ne războiau gândurile de mândrie şi de nepăsare, Stareţul ne învăţa să le dispreţuim cu desăvârşire:

– Ţineţi Rugăciunea! Este o furtună, dar va trece, va ceda. Când vă împotriviţi şi vă luptaţi cu bărbăţie şi nu vă pierdeţi curajul, toate gândurile cedează. De altfel, aceasta şi este tactica vrăjmaşului: să atace, pentru a putea sparge frontul, să surpe zidul şi tot ce există în picioare. Să ţineţi stindardul sus şi el va ceda.

Şi într-adevăr, gândurile dispăreau.

Stareţului îi descopeream tot prin mărturisire curată şi sinceră a tuturor gândurilor. Nu lăsam dorinţe ascunse înlăuntrul meu, fiindcă ştiam că acestea sunt lucruri putrede. Şi fiecare lucru putred răspândeşte o duhoare. Şi nu m-aş fi simţit bine, de vreme ce sufletul meu ar fi răspândit acea duhoare. Ştiam că un singur gând ascuns de aş fi primit, sufletul meu s-ar fi clătinat până în străfunduri. Îmi dădeam seama de aceasta din presiunea pe care mi-o pricinuiau ca să le primesc.

Aşadar, nevoinţă! Luptă corp la corp! Iar atunci când simţeam o apăsare înfricoşătoare din partea gândurilor, luam un lemn şi mă loveam. Şi astfel, ocărându-l pe vrăjmaş, tăiam gândurile şi războiul înceta. Iar dacă gândul venea a doua şi a treia oară ca să mă atace, cu şi mai multă mânie îl înfruntam, aplicând aceeaşi tactică.

Când îi spuneam Stareţului despre acest război, el, ca un războinic foarte încercat, îmi răspundea:

– Nu-i nimic. Nu te teme! Eşti ca acel frate din Pateric care s-a descurajat şi a spus: „Avva, atât de multe gânduri, atâtea patimi... cum voi putea eu să le dezrădăcinez? Pentru Numele lui Dumnezeu, Avva, ajutaţi-mă, căci mă pierd!". Şi îi răspunde acel experimentat stareţ: „Fiul meu, gândurile nu năvălesc toate odată asupra ta, nu se scoală toate patimile odată asupra ta, ca să te înăbuşe". Când va năvăli gândul trupesc, loveşte-l, taie imaginaţia, chipul persoanei care te sminteşte, alungă-l, şterge-l, aşa cum ştergi un diavol din imaginaţia ta, aşa cum ştergi ceva cu un burete. Şterge imaginea şi ţine Rugăciunea! Şi aşa, s-a terminat. Ai sugrumat gândul. Va veni din nou? Iarăşi, sugrumă-l! Vine, de pildă, un gând de trândăvie şi-ţi spune: „Culcă-te!". Atunci tu să-i răspunzi: „Nu, de ce să mă culc?". Vine un gând de judecată şi îţi şopteşte: „Spune şi tu un cuvânt împotrivă!". Tu să-i răspunzi: „Nu, de ce să-l spun?". Aşa se duce războiul.

Mă aflam în obşte de nouă luni şi cunoscusem bine deja viaţa şi rânduiala ei, precum şi pedagogia zilnică a înţeleptului nostru Stareţ. Cu rugăciunile lui, urmam rânduiala de fiecare zi a chiliei. Fireşte, în acest timp n-a lipsit războiul gândurilor. Diavolul se silea cu mânie să-mi zdruncine credinţa în Stareţul meu şi încrederea în discernământul său, ca să mă scoată din ascultare. „Nu, aceasta nu o voi face niciodată!". Vrăjmaşul însă continua să mă atace. „Ne vom lupta, îi spuneam eu. Nu voi ceda... Prefer să mor".

Stareţul, văzând gândurile mele şi lupta mea, a vrut să mă încerce, ca un general iscusit ce era. De aceea mi-a spus:

– Cum o s-o scoţi la capăt tu, care eşti o mână de om şi un netrebnic? Eşti umflat de gânduri. Uită-te ce războaie ai! Nu cred că o s-o scoţi la capăt.

Atunci eu, fălindu-mă, i-am spus:

– Gheronda, unu plus unu fac doi. Nu există capitulare. Cu rugăciunile Sfinţiei Voastre mă voi arunca în foc şi fie ce-o fi. Nici nu mă gândesc să dau înapoi sau să mă las biruit de gânduri!

– Bine, bine, vom vedea.

Atât i-a trebuit. Ceea ce a voit să audă, a auzit. Văzând un omuleţ vorbind astfel, s-a gândit: „Ei, ceva trebuie să aibă şi acesta". Şi se pare că, prin această probă la care m-a supus, a cumpănit bine ce trebuia să facă. Căci dacă cineva vrea să biruiască, trebuie să fie hotărât să moară. Cel care voia să rămână lângă Stareţ trebuia să-şi semneze moartea.

După puţin timp Stareţul mi-a spus:

– Pregăteşte-te să te fac schimonah. Dar înainte de asta va trebui să-ţi semnezi moartea. Fie că o să te doară ceva, fie că o să te îmbolnăveşti, un singur lucru să ai în minte: doar moartea te va despărţi de aici. Nu căuta mângâiere, nici vindecări. Eşti hotărât pentru moarte? Rămâi! Dacă nu, pleacă!

Iar atunci când mi-am dat cu toată inima mea încuviinţarea zicând: „Să fie binecuvântat!", m-a tuns în Schima Mare, tunderea săvârşindu-o părintele Efrem de la Katunakia pe data de 13 iulie 1948, într-o zi de joi.

Rânduiala canonică, desigur, este ca începătorul să treacă printr-o perioadă mai lungă de încercare. Această hotărâre însă se ia în funcţie de vremea şi de oamenii care trăiesc în acea vreme. Iar Stareţul, cu experienţa pe care o avea, a socotit că aşa trebuie să se petreacă. După ce s-a săvârşit tunderea în Schima Mare, am făcut gogoşi. Pe atunci aşa era obiceiul.

Uneori Stareţul avea un sughiţ firesc. Diavolul a exploatat aceasta şi a început să-mi sufle la ureche: „A, ceea ce face acum Stareţul dovedeşte că are demon. Demonul îl face să sughite aşa". Ce amărăciune, ce otravă mi-a cuprins sufletul meu! „Auzi ce-mi spune gândul!", îmi ziceam în sinea mea, fiindcă eu, de obicei, nu aveam astfel de gânduri. De îndată ce mi-au venit, m-au răscolit cu totul. Cu neputinţă să primesc un astfel de gând despre Stareţul meu! „Te voi sfâşia!", mi-am spus în sinea mea şi mă sileam să mă împotrivesc. Când i-am spus aceasta Stareţului, care era un ascet încercat, a zâmbit şi mi-a spus:

– Nu te necăji, fiul meu! Lasă-l să spună ce vrea. Nu-i da nici o importanţă. Tu doar să rosteşti Rugăciunea. O să-ţi mai spună şi altele. Însă pe o ureche să-ţi intre şi pe alta să-ţi iasă. Vărsătura iadului nu are sfârşit. Să nu te împotriveşti cu cuvântul, pentru că eşti mic şi fără experienţă. Tu doar să dispreţuieşti gândul, să spui Rugăciunea neîncetat şi gândul va pleca de la sine.

Eu însă nu ştiam că dispreţuirea gândurilor este cea mai bună soluţie şi de aceea am răspuns:

– Nu, Gheronda, am să mă lupt şi eu cu gândul. N-o să-l las să-mi spună aşa ceva despre Sfinţia Voastră, care îmi sunteţi Stareţ.

– Hm!, a făcut el şi a zâmbit.

Probabil că şi-a spus în sinea sa: „Micuţul acesta habar n-are ce i se întâmplă". Şi astfel m-a lăsat să mă lupt prin împotrivirea în cuvânt.

Mă luptam eu cu asprime, dar diavolul era maestru la aşa război. Ce-mi făcea? De îndată ce mă sculam ca să priveghez, ţac! venea îndată atacul: „Ia uite ce Stareţ ai!". Şi cu multă măiestrie, diavolul arunca gândul în inima mea, ca să-mi otrăvească privegherea. Şi astfel, cu aceste gânduri, mă secătuia de puteri. Venea apoi o simţire demonică: „Iată, Stareţul nu e ceea ce crezi tu. Are demon". Însă nici eu nu cedam deloc, ci îndată curmam gândul printr-un cuvânt împotrivitor: „Nu, Stareţul este un general. Un om care mă povăţuieşte la mântuire nu poate să aibă demon, ci este Sfânt, Înger al lui Dumnezeu". „Nu, nu este Înger, pentru că face asta, face ailaltă...". „Ba nu", răspundeam eu împotrivă.

Şi astfel, ore întregi duceam luptă de împotrivire, deşi nu aveam experienţă în aceasta. Aveam doar un curaj firesc şi de aceea mă aruncam în această luptă, deşi eram mic şi fără experienţă. Mă încumetam să mă împotrivesc, tactică pe care o folosesc doar nevoitorii sporiţi, în timp ce eu trebuia să evit gândul prin dispreţuire, ca să scap repede.

Această luptă a durat zile întregi. Cel viclean mă lovea mereu cu proiectile şi îmi fura ore întregi din priveghere, făcându-mă să mă lupt cu el. În cele din urmă mi-am spus în sinea mea: „E nevoie de o intervenţie mai drastică". Atunci am luat un lemn şi am spus: „Ce ai spus despre Stareţul meu?". Şi poc!, îmi loveam atât de tare picioarele cu lemnul, încât mă tăvăleam pe jos de durere.

Şi în felul acesta a fost îndepărtat războiul; iar de atunci nu a mai apărut. Nu m-a mai atacat niciodată gândul acesta ucigaş, deşi pe Stareţ îl mai apuca câteodată sughiţul său firesc. Am şi uitat că am fost vreodată războit de acest gând. Atât de repede au dispărut gândurile, de parcă nici nu ar fi existat vreodată. Mi-a dispărut până şi amintirea că am fost războit, deoarece am înfruntat cu curaj şi lepădare de sine acest război. Însă sufletul celui care cedează se umple încet-încet de necurăţie şi începe să răspândească duhoare. Fiecare gând rău devine în suflet un abces care, dacă nu este lepădat degrab, ulcerează, putrezeşte şi răspândeşte duhoare.

Odată, de praznicul Cincizecimii, părintele Atanasie ne-a adus posmag, roşii şi struguri. Atunci Stareţul se întoarce către noi şi ne spune:

– Traistele în spate şi la drum! Altfel ni le vor mânca şoarecii.

Gândurile au năpădit îndată ca furnicile. „O astfel de zi şi noi să umblăm pe drumuri?! Când trebuia să te linişteşti, să citeşti şi să te rogi cu metania?!”. Eu însă îi răspundeam gândului: „Strâmtă şi plină de întristare este calea. Ascultarea mai presus de toate. *«Nu am venit să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine”*[108]*»*. Însă povara gândurilor era mai grea decât cea din spate. Îmi spunea gândul, îi răspundeam însă şi eu: „De îndată ce vom merge la Gheronda, te voi pârî”.

Când am intrat pe poarta colibei, gândurile au pierit cu totul. S-au risipit ca vântul. Cum să îndrăznească demonii să se arate înaintea celui ce le venise de hac?

Dar fiindcă nu am avut prilejul în acel moment să-l văd pe Stareţ deosebi, deoarece ne spusese să mergem să ne schimbăm hainele şi să ne odihnim, mi-am spus în sinea mea: „Ispititorule, te voi aranja eu...”. Am adunat un sac de pietre şi am spus: „Acum îţi voi da canon, ţie, celui care nu voiai să cari greutate într-o astfel de zi, şi vei dormi pe pietre. Hristos pe Cruce a avut o mucenicie mult mai mare”. Această faptă a mea nu avea valoare, dar Dumnezeu mi-a dat pentru voinţa mea cea bună o mică răsplată.

---

[108] *Ioan* 6, 38.

Îndată ce am adormit, am visat că mă aflam într-o câmpie. De-a dreapta mea se afla părintele Iosif cel tânăr, iar la stânga părintele Arsenie. În partea stângă, pe vârful unei coline frumoase şi pline de verdeaţă, se afla Stareţul. El s-a întors către noi şi ne-a spus: „Va trece Marele Constantin. Să vă închinaţi lui, ca să luaţi binecuvântare". Atunci eu i-am făcut semn, zicând: „Să fie binecuvântat!".

Când acela a venit, fără să-l privesc, i-am făcut metanie. Nu ştiu însă ce a făcut fratele de lângă mine. Pe când mă ridicam, în loc să-l văd pe Marele Constantin, L-am văzut pe Hristos ca un Copil mic, Care S-a plecat către mine, mi-a zâmbit şi m-a sărutat. Apoi a plecat, lăsându-mi în suflet o bucurie de nedescris.

Când m-am trezit, păstram încă în suflet acea bucurie. Am mers la Stareţ şi i-am spus ce văzusem. Atunci el m-a întrebat ce gânduri avusesem în timpul zilei, iar eu i-am mărturisit gândurile, cum le-am înfruntat şi care au fost roadele.

– Dumnezeu, pe robii Săi, în chipul acesta îi mângâie, atunci când fac o nevoinţă. Dar tu de acum înainte să nu mai pui pietre.

În astfel de situaţii trebuie să ai un povăţuitor încercat, care să poată discerne cu siguranţă adevărul de minciună. Căci Apostolul Pavel ne învaţă că diavolul se preschimbă în înger de lumină pentru a-l înşela pe om. Iar Sfinţii Părinţi ne spun: „Vinul şi oţetul seamănă, însă cel care a gustat vinul cunoaşte diferenţa". Stareţul meu era unul dintre puţinii Părinţi aghioriţi ce gustaseră din belşug beţia Harului dumnezeiesc şi care puteau să cunoască îndată şi cu siguranţă dacă o stare era de la Dumnezeu, de la demoni sau de la firea noastră.

Despre calendar

Una dintre hotărârile înţelepte ale Stareţului Iosif a fost luarea unei poziţii corecte în problema calendarului, care, în acea vreme, devenise foarte acută, deoarece în funcţie de aceasta Biserica îşi organizează viaţa istorică şi liturgică.

Conducerea revoluţionară a lui Gonatas[109], prin ordinul împărătesc din 18 ianuarie 1923, a hotărât, din motive politice, să adopte noul calendar şi în cadrul statului grec. Fireşte, Biserica putea să respecte vechiul calendar pentru anul liturgic. Cu puţine zile mai târziu însă, pe data de 3 februarie 1923, Patriarhia Constantinopolului propunea printr-o enciclică Bisericilor Alexandriei, Antiohiei, Ierusalimului, Serbiei, Ciprului, Greciei şi României revizuirea calendarului bisericesc.

Prin urmare, la 10 martie 1924, Sfântul Sinod al Bisericii Greciei a hotărât să revizuiască calendarul bisericesc, exceptând perioadele Triodului şi Penticostarului, care aveau să fie rânduite după Pascalie. Această sinteză a fost numită, nu fără probleme liturgice, noul calendar iulian sau îndreptat. Astfel, şi Bisericile Alexandriei, Antiohiei, României şi Bulgariei au primit noul calendar, în ciuda împotrivirilor venite din partea poporului credincios. De fapt această înnoire a pricinuit schisme în Biserică, formându-se aşa-numitele „biserici vechi-calendariste", rană care nu s-a vindecat nici până astăzi.

Timp de unsprezece ani cei de pe stilul vechi au fost cu totul lipsiţi de vreo conducere bisericească, neavând episcopi. Dar biserica fără episcop nu este socotită Biserică. Însă în 1935 Episcopul Florinei, Hrisostom Kavuridis, s-a rupt de Biserica oficială şi s-a alăturat vechilor calendarişti. Acest pas a fost salutat de către zelotişti cu multă bucurie, fiindcă în felul acesta dobândeau şi ei un episcop pentru biserica lor.

Pilda sa a fost urmată apoi de Gherman al Dimitriadei şi de Hrisostom al Zakinthului. Aceşti trei episcopi au hirotonit apoi

---

[109] Gonatas Stelianos, general-locotenent în armata greacă. A participat la Războiul macedonean (1907-1909), la Războaiele balcanice şi la incursiunea din Asia Mică. În noiembrie 1922 a devenit preşedintele guvernului revoluţionar până în ianuarie 1924, când a predat conducerea lui Venizelos.

încă alţi patru episcopi noi, printre care a fost şi monahul Matei de la Schitul Sfântului Vasilie din Sfântul Munte.

Până în 1937, printre vechii calendarişti a existat o mare nedumerire: dacă cei de pe stilul nou să fie socotiţi schismatici sau nu. Până atunci nu au avut nişte puncte de vedere clare.

Hrisostom al Florinei socotea că majoritatea credincioşilor erau de partea celor care ţineau calendarul vechi. Prin urmare, ar fi fost cu neputinţă ca Biserica oficială să nu fi revenit la vechiul calendar, dacă zelotiştii ar fi păstrat o poziţie de protest mai înţeleaptă, fără extremisme şi lipsă de tact. Astfel, prin enciclica lui oficială a declarat că maica vechilor calendarişti era Biserica Greciei şi că de acolo primeau Harul şi că poziţia lor era una de protest.

Însă atunci când a declarat că Tainele celor de pe stilul nou sunt valide, vechii calendarişti s-au despărţit în două tabere vrăjmaşe: cei moderaţi, care îl urmau pe Hrisostom al Florinei, şi cei extremişti, care îl urmau pe Matei Karpathakis şi care susţineau că Tainele Bisericii oficiale sunt invalide.

Între cele două tabere exista destulă vrăjmăşie. Desigur, zelotiştii aruncau asupra lui Hrisostom al Florinei numeroase anateme şi blesteme.

Într-o zi, părintele Vartolomeu, care era un ieromonah din tabăra lui Hrisostom al Florinei, l-a vizitat pe Stareţ şi a voit să discute cu el problema calendarului. Însă Stareţul, care era omul păcii şi al rugăciunii, nu voia aceasta şi de aceea i-a spus: „Renunţă la discuţia asta, căci ne vom spune cuvinte grele şi ne vom mâhni". Celălalt însă insista şi a început deja să spună părerile sale despre calendar. Şi aşa cum se aşteptase Stareţul s-a şi petrecut. Stareţul şi-a pierdut pacea şi a rostit cuvinte tăioase împotriva lor.

Apoi, când a mers la chilia sa ca să se liniştească, a simţit că a pierdut puţin din Har şi îi venea greu să se războiască împotriva demonilor. Experimentat în cele duhovniceşti cum era, a înţeles că ceva nu e în regulă. Atunci s-a întors cu stăruinţă la scăparea sa cea dintotdeauna, rugăciunea. S-a nevoit cu lacrimi, cu durere şi cu smerenie adâncă pentru a primi răspuns. S-a luptat timp de mai multe ceasuri în rugăciune şi, după ce a simţit la sfârşit puţină pace, a mers să se odihnească. Dumnezeu însă i-a trimis următorul vis, pe care ni l-a povestit el însuşi:

„Se făcea că mă aflam pe o fâşie de pământ, care se desprinsese de Sfântul Munte şi care înainta în mare. Aceasta era ameninţată să fie scufundată de valuri. Mă întrebam cum de am ajuns eu într-un loc atât de primejdios şi cugetam înfricoşat că, de vreme ce acea fâşie se desprinsese de Munte şi se clătina de valuri, peste puţin timp avea să se scufunde, iar eu urma să mă înec, deoarece valurile începuseră deja să acopere stânca. Lângă mine însă vedeam Muntele uriaş, Athonul, de care se spărgea orice val al mării. Atunci mi-am pus în gând ca, de îndată ce se va apropia stânca de Munte, să sar pe ţărmul lui, după care nu aveam de ce să mă mai tem. Şi astfel, cu primul prilej ce s-a ivit, am sărit pe pământul Muntelui, pe care mă simţeam în siguranţă. Şi într-adevăr, peste puţin timp stânca cea mică a fost înghiţită de mare, iar eu am spus uşurat: «Slavă Ţie, Dumnezeule!». Şi îndată m-am trezit".

Când s-a trezit, a înţeles tâlcul visului şi de atunci a început să mărturisească faptul că mai înainte a adoptat o poziţie greşită. Dar şi părintele Efrem Katunakiotul, când s-a rugat pentru aceeaşi problemă, a fost înştiinţat de o voce puternică, care i-a spus: „În persoana lui Hrisostom al Florinei ai renegat toată Biserica". În chip asemănător, puţin mai târziu, Stareţul Iosif a auzit, în timp ce se ruga, o voce dumnezeiască zicându-i: „Biserica se află la Patriarhia Ecumenică, la Constantinopol".

Astfel, părinţii au înţeles că lucrurile nu stăteau aşa cum spuneau vechii calendarişti şi că Tainele celor de pe stilul nou sunt valide. Atunci au hotărât să-i ceară mitropolitului Florinei iertare în scris. Stareţul a scris o scrisoare în care i-a cerut iertare şi pe care a semnat-o el împreună cu obştea sa, precum şi obştea părintelui Nichifor. Kalatzis însă a voit să mai adauge ceva la sfârşit, şi anume cuvintele: „Pe voi vă considerăm ca făcând parte din Biserica Ortodoxă...". Astfel, au semnat şi acel adaos, după care i-au dat scrisoarea, căci acesta avea să iasă din Sfântul Munte, ca să o dea în mâinile mitropolitului Florinei. Iar acesta le-a răspuns apoi că i-a iertat. De atunci Stareţul Iosif împreună cu obştea sa a preferat poziţia moderată a floriniştilor.

Ce s-a petrecut în continuare, ne povesteşte părintele Efrem Katunakiotul, arătând fineţea ascultării duhovniceşti:

„Era o zi de marţi şi seara mi-au venit nişte gânduri de judecată legate de Stareţ. Mi-am amintit atunci de scrisoarea pe

care o trimisesem mitropolitului Florinei. Într-un oarecare fel nu fusesem de acord cu Stareţul. Adică cugetasem în sinea mea: «De vreme ce declarăm în scris că îl urmăm pe mitropolitul Florinei, iar mâine-poimâine ne vom întoarce la poziţia mănăstirilor, adică aceea de a fi în comuniune cu Patriarhia de Constantinopol, lucru care s-a şi petrecut, va trebui să retractăm semnătura pe care i-am dat-o mitropolitului Florinei, deoarece vom asculta de Patriarhie». Aşa cugetam în sinea mea şi îmi spuneam: «Nu trebuia să o scriem în felul acesta şi nici nu trebuia să punem acel adaos». În sâmbăta următoare am mers la Stareţ ca să liturghisesc, însă el, de îndată ce m-a văzut, mi-a spus:

– Părinte, ai ceva înlăuntrul tău care te desparte de mine. Să nu te desparţi de Stareţul tău. Nu te despărţi de mine!

Eu însă, de marţi până sâmbătă, când am venit să liturghisesc, uitasem ce gândisem. Fiindcă nu-mi mai aminteam de acel gând, i-am spus:

– Gheronda, nu-mi amintesc să fi avut vreun gând care să mă despartă de Sfinţia Voastră.

– Ai ceva care te desparte de mine. De îndată ce te-am văzut, sufletul meu a primit înştiinţare că ai un gând care te desparte de mine.

– Gheronda, nu-mi amintesc nimic.

– Să-ţi aminteşti!

Am săvârşit Liturghia. Dimineaţă, după ce am mâncat, am urcat de la Sfânta Ana Mică pe cărarea ce duce la coliba noastră. Pe când urcam şi cugetam la zilele trecute, mi-am amintit de acel gând care, într-un fel oarecare, mă despărţea de Stareţ. Atunci m-am întors la Stareţ şi, cu lacrimi în ochi, i-am cerut iertare, pe care mi-a şi dat-o îndată.

Iată pildă de ascultare desăvârşită, adică omul să facă ascultare oarbă de stareţul său, fără să folosească raţiunea. Căci ascultare nu înseamnă pur şi simplu să împlineşti o poruncă, ci adevărata ascultare, cea duhovnicească, constă în a cugeta cineva întocmai ca stareţul său".

Astfel, începând cu anul 1937 Stareţul a început să primească ambele calendare, deşi a continuat să rămână zelotist. Această poziţie faţă de problema calendarului o avea şi atunci când am

mers să rămân lângă dânsul. Puţin mai târziu însă, la 13/26 martie 1950, a fost emisă o nouă enciclică semnată de patru episcopi vechi-calendarişti: Hrisostom al Florinei, Gherman al Cicladelor, Hristofor al Hristianopolului şi Policarp al Diavliei. Enciclica am citit-o eu, fiindcă Stareţul nici măcar să o citească nu a vrut, deşi era zelotist. Printre altele erau scrise şi următoarele: „Tainele săvârşite de cei de pe stilul nou, ca unii ce sunt schismatici, sunt lipsite de Harul sfinţitor. Pentru aceasta, pe nici un neocalendarist nu se cuvine să-l primiţi în sânurile Sfintei noastre Biserici şi, prin urmare, nici să nu-l ajutaţi, până ce nu face mai înainte o mărturisire în care să osândească înnoirea neocalendariştilor şi să declare că Biserica acestora este schismatică. În ceea ce îi priveşte pe cei botezaţi de neocalendarişti, să fie botezaţi cu Sfântul Mir de provenienţă ortodoxă, care se găseşte din belşug la noi..."[110].

Când am citit acestea m-au trecut fiorii. Am socotit că cel care a scris enciclica este un călău. Vechii calendarişti renegaseră nu numai unul sau doi episcopi, ci întreaga Biserică a Greciei, care nici până astăzi nu a încetat să aibă legături canonice cu toate Bisericile Ortodoxe. De îndată ce am citit enciclica – era noapte, iar Stareţul tocmai îşi termina priveghерea – , am mers şi i-am spus:

– Gheronda, în enciclică scrie asta şi asta.

– S-a terminat! Ne retragem! Aceştia s-au rătăcit cu totul. Nu se poate ca adevărul lui Dumnezeu să fie acesta. Va trebui să luăm poziţia mănăstirilor. Dar mai întâi vom face rugăciune ca să vedem ce ne va spune Dumnezeu. Fiilor, rugăciune! Rugăciune, părinţilor, ca să ne descopere Dumnezeu şi să nu facem vreo greşeală. Ceea ce ne va descoperi Dumnezeu, aceea vom primi.

Stareţul nu avea diplomă de absolvire a studiilor universitare de teologie. Era însă un adevărat teodidact şi, ca un văzător de Dumnezeu, era iniţiat în adevărata teologie. Niciodată nu-mi amintesc să fi făcut ceva fără să fi primit vestire de sus. Pentru această problemă atât de importantă ne-a pus pe toţi să postim trei zile şi să ne rugăm. Timp de trei zile nu am mâncat nimic, ci doar apă am băut.

---

[110] Fragment din Enciclica 13, *Către evlavioşii preoţi ai Sfintei Biserici a Adevăraţilor Creştini Ortodocşi*, Atena – 26 mai 1950.

În a treia zi Stareţul s-a închis în coliba sa şi toată noaptea s-a rugat, vărsând şiroaie de lacrimi. Iar noi îl aşteptam afară pe Stareţ, ca pe un alt Moise, ca să ne comunice rezultatele „sinodului".

După rugăciune se pare că a avut o descoperire, căci, ieşind afară, ne-a spus:

– „Câţi sunteţi credincioşi...". Părinţilor, s-a terminat! Am primit vestire că trebuie să trecem de partea mănăstirilor. Acesta e adevărul. Zelotiştii sunt înşelaţi!

Cu adevărat, mare şi bruscă a fost întoarcerea Stareţului, căci fusese zelotist şi încă unul dintre cei mai înfocaţi. Până atunci fusesem cu toţii zelotişti: bătrânul Arsenie, părintele Iosif cel tânăr, eu, părintele Efrem Katunakiotul, bătrânul Nichifor şi alţii... Schimbarea Stareţului a fost iute ca fulgerul. Dar fiindcă Stareţul niciodată nu a fost fanatic şi nici nu a urmat o cale cu împătimire, am înţeles îndată că ceea ce ne spunea era adevărul, era Ortodoxia.

– Gheronda, ce ai văzut?

– Nu vă pot spune. Doar atât vă zic: s-a terminat! Vom urma şi noi calea pe care au adoptat-o mănăstirile şi îl vom pomeni pe Patriarh.

– Eu nu-l pomenesc pe Patriarh, s-a împotrivit părintele Atanasie. Este eretic!

Părintele Arsenie a mers atunci în spatele Stareţului şi i-a spus:

– Gheronda, mulţi s-au înşelat. Chiar şi Sfinţi...

– Părinte Arsenie, unu şi cu unu fac doi. Ia-ţi traista şi pleacă!

Atunci am înlemnit cu toţii. Părintele Arsenie, de îndată ce a auzit aceasta, i-a spus Stareţului:

– Iertaţi, iertaţi!

Părintele Atanasie însă s-a opus zicând:

– Dar, ăsta-i aşa, celălalt e altfel.

– Ascultă, părinte Atanasie, ia-ţi traista şi mergi la Lavra şi spune-le că ne vom supune mănăstirii şi Patriarhiei. Veţi merge acolo ca să vă înscrieţi. Repede! S-a terminat! Vom lua buletine şi vom deveni în mod oficial monahi ai Mănăstirii Lavra. Aceasta este calea lui Dumnezeu. Zelotiştii au rătăcit drumul. Auzi, să spună că Tainele nu au Har şi că cei de pe stil nou sunt osândiţi!

Şi astfel, părintele Atanasie a pornit spre Lavra cu traista în spate, dar plin de gânduri. Se gândea: „Oare, Stareţul are dreptate ori nu?". Şi aşa cum mergea prin pădure, a obosit şi s-a aşezat ca să se odihnească puţin. Îndată a adormit şi a avut o vedenie care l-a încredinţat că poziţia Stareţului este corectă. Când s-a trezit, a pornit îndată înapoi şi, plin de entuziasm, i-a spus Stareţului:

– Gheronda, mă supun. Şi pe Patriarh îl pomenesc şi fac orice îmi spuneţi. Ceea ce am văzut, m-a încredinţat că aceasta este voia lui Dumnezeu.

Ce anume a văzut, nimeni nu ştie. Pe atunci eram mic, nu am cercetat să aflu ce văzuse. Şi într-adevăr, am mers la Lavra ca să ne scoatem buletine. Însă unii zelotişti s-au smintit şi au început să spună multe. Bătrânul Nichifor a început şi el să se răzvrătească. Până şi părintele Efrem de la Katunakia i-a spus Stareţului:

– Gheronda, ia aminte, căci Părinţii au spus că până şi cei aleşi se vor înşela în zilele de pe urmă.

– Părinte, i-a spus atunci Stareţul, dacă nu vrei să liturghiseşti, pleacă! Du-te la stareţul tău!

Fiindcă vestirea o primise de la Dumnezeu, nu asculta pe nimeni. Iar noi, cei mici, nu ne împotriveam. Dacă Stareţul spunea „da", „da" rămânea! Spunea „nu"? „Nu" rămânea! Pentru noi, cei mai tineri, nu exista împotrivire. Nu aveam nici cea mai mică neîncredere în hotărârea Stareţului. Însă cei trei, care erau mai mari şi care aveau un oarecare cuvânt de spus, s-au împotrivit oarecum. Dar părintele Iosif cel tânăr şi cu mine nu aveam nici o tulburare. L-am urmat pe Stareţ cu o încredere desăvârşită. Părintele Haralambie încă nu era cu noi, căci a venit cinci luni mai târziu.

Puţin mai târziu a venit şi părintele Efrem, duhovnicul meu din Volos, şi Stareţul l-a întrebat:

– Ia spune-mi, părinte, această enciclică, pe care a dat-o Sinodul, este adevărată?

Atunci acela a plecat capul şi a răspuns:

– Nu trebuia să circule această enciclică. Nu este corectă.

– Prin urmare, părintele meu, ne-am înşelat, nu-i aşa? Ne-am înşelat. Ne-am abătut, aşadar, şi de aceea trebuie să luăm măsurile cuvenite.

După o vreme Stareţul ne-a destăinuit vedenia prin care i s-a lămurit problema calendarului. Iată care era vedenia:

În timp ce se ruga, Stareţul a văzut o biserică frumoasă care avea o poartă mică şi prin care ieşeau toţi oamenii. În curtea ei însă se certau doi credincioşi şi strigau unul la celălalt:

– Eu sunt cel corect!

– Eu sunt mai corect!, striga al doilea.

– Eu sunt Biserica!, striga al treilea.

Şi ne explica Stareţul:

– Aceasta arată că se certau, dar aparţineau Celei Una Sfântă şi Apostolească Biserică. Aveau aceeaşi dogmă şi acelaşi Har, dar nu aveau libertatea Duhului şi sfinţire şi pentru aceasta se certau. Cum pot eu acum să spun că Biserica Greciei nu este dreptslăvitoare şi că nu are Harul lui Dumnezeu? Să spun că nu mai este drept-slăvitoare doar pentru faptul că ţine noul calendar? Şi să spun că episcopul este osândit? Ţin calendarul vechi, dar nu cuget cum cugetă zelotiştii.

Şi într-adevăr, problema calendarului nu influenţează mântuirea credincioşilor, deoarece este o chestiune calendaristică, iar nu una dogmatică. Cu excepţia chestiunilor dogmatice, pot să existe între Bisericile locale diferenţe izolate de natură administrativă sau liturgică. Acestea însă nu sunt motive din cauza cărora Harul lui Dumnezeu să se retragă. Fiindcă Stareţul era nepătimaş, fără încăpăţânare şi fără fanatism, putea să-şi vadă greşeala şi să primească şi îndreptare.

Atunci când s-a auzit că Părintele Iosif Peştereanul a trecut de partea mănăstirilor, zelotiştii din împrejurimi au spus:

– A vorbit Dumnezeu. Acesta vorbeşte cu Dumnezeu şi de aceea a primit vestire în rugăciune. Prin urmare, acesta este adevărul. Căci Harul lui Dumnezeu vine în sufletele sfinţite şi le descoperă adevărul. Nu-l descoperă aşa, la întâmplare şi cui se nimereşte.

Însă unii zelotişti fanatici, care aveau o încredere exagerată în logica lor, au început să-l defaime pe Stareţ, zicând:

– S-a înşelat Părintele Iosif Peştereanul.

Cu toate acestea Stareţul niciodată nu-i judeca, ci spunea:

– Să nu scoatem o vorbă! Noi să ne vedem de treaba noastră, adică să ne facem privegherea, rugăciunea noastră, iar pe ei lasă-i să spună ce vor. Dumnezeu să-i ierte!

Când Stareţul a adormit întru cuvioşie şi sfinţenie, iar noi, fiii săi duhovniceşti, ne-am învrednicit să dobândim obşti cu mulţi ucenici, zelotiştii au fost nevoiţi să mărturisească:

– Da, într-adevăr, aşa da călugări...! Atât de mulţi părinţi virtuoşi! Trebuie să recunoaştem că Stareţul a avut dreptate, fiindcă nu se poate ca rădăcina să fie putredă şi să scoată astfel de roade şi să se adune astfel de obşti. „Pomul după roade se cunoaşte". Prin urmare, noi am greşit, iar Bătrânul Iosif avea dreptate, era Sfânt.

Când ne-am alăturat celorlalţi părinţi athoniţi şi i-am lăsat pe zelotişti, am cunoscut din experienţă puterea Harului Tainelor săvârşite de noii calendarişti. De aceea, atunci când Stareţul ne spunea că vede Harul umplând biserica, noi nu-l înţelegeam. Şi aceasta până când l-am văzut şi noi. În orice caz, atunci când i-am părăsit pe zelotişti, cu toţii am văzut Harul cu ochii cei trupeşti.

Mai târziu, când am devenit preoţi, am primit şi o altă vestire în rugăciune cu privire la problema calendarului. Despre aceasta ne povesteşte părintele Haralambie:

„Când ne-am întors la calea urmată de mănăstiri, încă nu-l pomeneam pe Patriarh. Însă atunci când am venit la Noul Schit, a trebuit odată să liturghisesc la Mănăstirea Sfântului Pavel[111] şi, negreşit, trebuia să pomenesc pe Patriarh.

– Ce să fac acum, Gheronda?, l-am întrebat pe Stareţ.

– Mergi şi pomeneşte-l! Când te întorci, să-mi spui ce-ai simţit.

Cu adevărat, pot să vă spun că arareori am primit atât de mult Har în timpul Sfintei Liturghii cum am primit de această dată. Toată slujba am vărsat şiroaie de lacrimi. Nici măcar ecfonisele nu le puteam rosti. Când m-am întors, Stareţul mi-a spus:

– Aşa-i că te-ai umplut de Har?

– Da, Gheronda. Asta şi asta mi s-a întâmplat.

– Vezi, fiul meu, că nu păcătuieşti atunci când îl pomeneşti pe Patriarh, orice ar spune sau ar face, până ce nu este caterisit şi se împărtăşeşte din acelaşi Potir?

---

[111] Noul Schit aparţine administrativ de Mănăstirea Sfântului Pavel (Sfântul Munte).

Neagonisirea, milostenia şi iubirea de străini

Stareţul şi părintele Arsenie trăiau cu multă neagonisire, nu numai pentru sporirea în nevoinţa lepădării de sine, dar mai ales pentru a fi ajutaţi în cultivarea Rugăciunii. Cumpătarea şi mulţumirea cu puţin îl ajută pe ascet să rămână fără de grijă şi nerăspândit. Trăiau în atâta sărăcie, încât atunci când se mutau dintr-un loc în altul nici nu aveau ce să ia cu ei. Stareţul se supunea la atâta sărăcie, încât la moartea sa nu a existat nimic folositor pe care să-l moştenească ucenicii săi.

Era cu multă luare aminte ca să se facă economie la orice, pentru a nu pierde binecuvântarea lui Dumnezeu. De aceea, atunci când îi cădea pe jos puţin grâu, posmag sau orice altceva, întotdeauna se pleca şi le aduna. Mai târziu, când îi venea greu să se mişte din pricina bolii, spunea:

„Orice dispreţuire a unui lucru oricât de mic se socoteşte risipă. Ştiu că ocrotitorul nostru, Cinstitul Înaintemergător, ne poartă de grijă şi ne iconomiseşte toate cele de trebuinţă. Căci l-am văzut de multe ori aruncând în ograda noastră multe din cele de care aveam nevoie şi am primit înştiinţare că ni le dă pentru că luăm aminte şi nu risipim".

Pentru acesta Stareţul nu se temea niciodată să dea milostenie. Şi dădea atât de multă, încât nu-i mai rămânea nimic pentru sine. Ştia din experienţă că Cinstitul Înaintemergător avea să se îngrijească să-i dea din nou toate cele de trebuinţă.

Era foarte firesc să aibă o asemenea încredere în ocrotitorul lor, de vreme ce şi părintele Atanasie ne-a povestit că odată, pe când se nevoiau pe Athon şi erau flămânzi, s-a arătat Cinstitul Înaintemergător şi le-a dat pâine chiar cu mâinile sale.

Nesfârşita dragoste a Stareţului către aproapele se manifesta prin îndoita milostenie: cea trupească şi cea sufletească. Trupeşte se îngrijea să le dea altora tot ce putea: alimente, haine şi loc unde să doarmă. Iar sufleteşte se îngrijea de mântuirea lor, mai ales prin rugăciunile sale neîncetate şi prin nenumăratele sale epistole.

Stareţul purta de grijă aproape permanent de câţiva bătrâni neputincioşi ce vieţuiau în pustie, trimiţându-le toate cele necesare şi chiar mâncăruri gătite. Cu atâta uşurinţă împărţea altora, încât

uneori ceilalţi părinţi din obştea sa îl mustrau pentru faptul că nu rămânea destulă făină pentru ei. Dar el nu se nelinişte, fiindcă avea încredere desăvârşită în Pronia lui Dumnezeu.

Să fi fost vreo doi-trei ani de când se afla împreună cu părintele Arsenie pe stâncile de la Sfânta Ana Mică, când a început să simtă multă nelinişte şi durere în rugăciunea sa. În cele din urmă a primit înştiinţare în rugăciune că omenirea avea să sufere o mare nenorocire.

Stareţul, de îndată ce a primit înştiinţarea, a lăsat toate şi a început să se roage zi şi noapte. Cu multă durere şi cu izvoare de lacrimi cerea mila lui Dumnezeu pentru întreaga lume. Retras pe stânci cum era, nu cunoştea exact ce se petrecea în lume; cu toate acestea îşi continua rugăciunea sa înflăcărată pentru omenire. În cele din urmă, câteva zile mai târziu, s-a aflat că Italia, pe data de 28 octombrie 1940, a declarat război Greciei. Câte suflete nu va fi izbăvit de la pierzare rugăciunea Stareţului!

După un an a venit înfricoşătoarea ocupaţie germană. Neînfricaţii cuceritori şi-au însuşit toate bunurile greceşti pentru maşina lor de război şi din această cauză peste întreaga Grecie s-a întins foametea. Fireşte, că nici Sfântul Munte nu a fost cruţat.

Acea perioadă întunecată s-a făcut pricină pentru ca să se arate adânca milostivire a inimii Stareţului. Până acum am văzut că, deoarece era un mare ascet, nu deschidea cu uşurinţă poarta nimănui. Aceasta o făcea pentru a-şi păstra liniştea, dar din această pricină unii îl numeau înşelat. Acum însă dragostea sa cea mare a găsit de cuviinţă că în acei ani grei trebuia să-şi jertfească pentru puţin timp liniştea şi să îl ajute după putere pe aproapele său.

Împreună cu părintele Arsenie luau toate hainele vechi care i se trimiteau, coborau la ţărm şi le vindeau ca să poată să cumpere puţină făină. Au ajuns şi în situaţia ca să poarte saci în loc de dulame. Stareţul frământa cu mâna sa pâine şi apoi îi chema pe toţi pustnicii săraci, chiar şi pe trecători, pentru a-i hrăni.

Fiind el însuşi un pustnic cu desăvârşire sărac, împărţea puţinele alimente pe care le avea pentru a-i odihni pe ceilalţi. Şi le împărţea cu atâta dăruire şi dragoste, încât toţi spuneau: „Chilia Stareţului Iosif este casa lui Samson primitorul de străini".

De atunci au început să dispară încet-încet clevetirile îndreptate împotriva sa, deşi niciodată nu au încetat cu desăvârşire.

Însă puţina făină pe care o cumpărau în schimbul zdrenţelor lor nu ajungea pentru mult timp. Aşadar, de îndată ce se termina, Stareţul îi spunea părintelui Arsenie:

– Aleargă, Arsenie, acum pe munţi să aduni castane sălbatice, să le aduci aici, să le măcinăm, să le prăjim, să mâncăm şi noi, să mănânce şi săracii.

Cu Stareţul se împlineau cuvintele Sfântului Isaac Sirul: *„Pe acela să-l socoteşti om al lui Dumnezeu, pe cel care din multa milostivire a omorât întru sine nevoile fireşti ale trupului"*[112]. Cu adevărat, Stareţul nu ţinea nimic pentru sine, ci cu dărnicie împărţea la toţi zicând:

– Dacă avem ceva, nu suntem îndreptăţiţi să îl ţinem pentru noi. Nu trebuie să mâncăm numai noi, ci să împărţim jumătate cu lumea.

Stareţul îi aduna pe toţi schilozii şi spunea:

– Pe cei buni toţi îi vor, însă pe cei strâmbi, nimeni. Mai bine să murim noi şi să-i hrănim pe aceştia.

Se ostenea mult împreună cu părintele Arsenie, dar spunea:

– Nu contează că ne ostenim, trebuie să-i adunăm. Un folos vom scoate şi de la ei. În felul acesta câştigăm cu dragostea şi cu milostenia.

Unii săraci, deşi plecau sătui, furau chiar şi din puţinii lor struguri pe care îi cultivaseră în acea pustie. Părintele Arsenie se smintea puţin din pricina acestei nerecunoştinţe a lor. Stareţul însă era plin de milostivire şi de nerăutate şi cu dragostea sa acoperea această greşeală şi spunea:

– Părinte Arsenie, oamenii au avut poftă de o fructă după mâncare.

Dar dragostea Stareţului nu se oprea acolo. Împreună cu părintele Arsenie alerga ca să slujească vreun bătrânel ce avea râie, ca să aibă plată de la Dumnezeu. Fireşte, însoţirea lor cu toţi săracii a avut ca urmare faptul că şi ei s-au umplut de purici şi de ploşniţe. Prin urmare, aceşti microscopici „vameşi" neîndurători au devenit chiriaşii permanenţi ai celor doi asceţi, vămuindu-i şi

---

[112] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice recent descoperite, Cuv. 46,* Editura „Sfântul Nicodim", p. 239.

sugându-le până şi puţinul lor sânge rămas în urma postirii necurmate şi a relei pătimiri.

Îndemnat fiind de nesecata sa dragoste, Stareţul îi găzduia şi îi hrănea pe toţi vizitatorii săraci. Pe la coliba sa treceau mulţi sărmani precum bătrânul Modest, bătrânul Evstratie, bătrânul Ioan şi mulţi alţii. Aceştia erau singuri şi săraci şi veneau la Stareţ ca să primească câte un blid de mâncare. Stareţul gătea şi se ardea lângă tigaie prăjind morun, iar aceştia stăteau ca nişte boieri şi mâncau.

În timp ce Stareţul împărţea morunul, deodată unul îi răpea coada, iar celălalt voia să i-o ia, şi astfel se luau la ceartă.

– Opriţi-vă, măi copii!, spunea Stareţul.

Treaba aceasta cerea osteneală, dar dragostea Stareţului nu putea să facă altfel.

Stareţul avea o purtare plăcută şi politicoasă. Doar pe noi, ucenicii săi, ne mustra din dragoste părintească, ca să ne cureţe de patimi. Însă niciodată nu folosea acelaşi ton atunci când vorbea cu părinţi străini sau cu vizitatori. Era întotdeauna amabil, de aceea scria:

„Eu pe toţi îi iubesc. Cu toţi sunt îngăduitor. Şi sunt până într-atât de îngăduitor, încât, fiindcă nu contrazic pe nimeni, fiecare din cei cu care vorbesc crede că sunt de aceeaşi părere cu el. Nu descurajez pe nimeni, chiar dacă ştiu că se înşeală. Şi aceasta deoarece ştiu că, deşi voi vorbi, nu va asculta. Şi atunci de ce să mă tulbur şi să mă mâhnesc şi eu?”[113].

Despre dragostea dumnezeiască

Stareţul Iosif, către sfârşitul „Trâmbiţei celei cu zece glasuri şi de Dumnezeu mişcată”, pe care a scris-o pentru isihaşti, explică că „alta este porunca Dragostei săvârşită prin faptele bune, din iubire pentru fraţi, şi altceva este lucrarea dumnezeieştii Dragoste”, pe care o dobândesc numai cei desăvârşiţi. În continuare descoperă chipul urcuşului tainic, prin care a dobândit el însuşi dumnezeiasca dragoste:

---

[113] Stareţul Iosif, *op. cit.*, pp. 172-173.

„Atunci când vom umbla în simplitatea inimii noastre, când vom păzi poruncile împreună cu orice fel de asceză, când vom cere cu umilință, cu lacrimi, cu răbdare, cu stăruință şi cu durere, când vom păzi bine oile lui Ietro ca Moise[114], adică cugetările, amintirile şi mişcările duhovniceşti ale minții, în arşița zilei şi în gerul nopții neîncetatelor prefaceri şi războaie ale ispitelor, când în silința şi smerenia noastră ne vom zdrobi cu inima, în urma primirii în parte a altor harisme ale lui Dumnezeu, numai atunci ne vom învrednici şi de vederea lui Dumnezeu şi a rugului[115], aprins în inimile noastre de focul dumnezeieştii Dragoste, care arde şi nu se mistuieşte.

Şi apropiindu-ne de ea prin Rugăciunea minții, vom auzi glasul dumnezeiesc în taina dumnezeieştii cunoaşteri, care ne spune: *«Dezleagă-ți încălțămintele picioarelor tale!»*. Adică dezleagă de la tine orice voie proprie şi orice grijă a veacului acestuia şi supune-te Duhului celui Sfânt şi Voinței celei dumnezeieşti a Acestuia, pentru că *«locul pe care stai tu este sfânt»*[116]. Iar după ce se va dezlega de toate, atunci va primi să poarte grijă de popor şi va pricinui răni lui Faraon, adică va primi discernământul şi stăpânirea dumnezeieştilor harisme, precum şi biruința împotriva demonilor, iar apoi va primi legile dumnezeieşti, nu pe plăci de piatră, aşa cum le-a primit Moise, care se sparg şi se strică, ci întipărite în inimile noastre; şi nu numai zece porunci, ci atâta cât cuprinde mintea, cunoaşterea şi firea.

Atunci cu îndrăzneală intră înlăuntrul catapetesmei şi al norului dumnezeiesc al dragostei, coborât în chip de foc şi, devenind şi el în întregime foc şi nemaiputându-se stăpâni, dumnezeiasca putere a Dragostei strigă către Izvorul Dragostei prin mijlocirea buzelor omeneşti: *«Cine va putea să mă despartă de dulcea Ta dragoste, Iisuse?»*[117].

Mai mult decât atât, atunci când suflă adierea (Duhului) *«fie în trup, fie în afară de trup, Dumnezeu ştie»*[118], aceasta o ştie numai cel care a cunoscut că a devenit în întregime foc şi

---

[114] Cf. *Ieşire* 3, 1.
[115] Cf. *Ieşire* 3, 2.
[116] *Ieşire* 3, 5.
[117] Cf. *Romani* 8, 35.
[118] *II Corinteni 12, 2.*

împreună cu focul varsă şi lacrimi de dragoste şi, plin de uimire, strigă: «Încetează, dulce Dragoste, valurile Harului Tău, căci legăturile mădularelor mele mi s-au desfăcut!».

Şi spunând acestea şi respirând aerul Duhului împreună cu contemplarea Lui şi cu negrăita mireasmă, simţurile încetează, iar puterea trupească nelucrând, este luat rob în întregime, cu tăcerea fiind legat. Şi privind, se minunează de nesfârşita bogăţie a Slavei lui Dumnezeu, până ce trece întunericul şi rămâne ca unul afară de sine, minunându-se şi, ca unul ameţit de vin, nespunând nimic"[119].

După ce Stareţul Iosif a dobândit în inima sa izvorul nesecat al dragostei, ca unul ce era văzător de Dumnezeu, izvora dragoste din belşug pentru toţi cei din jurul său şi din toată lumea. De aceea ne spunea că celui care se roagă *„în duh şi adevăr"*[120] i se dăruieşte dragostea în Hristos pentru aproapele. Din multa sa dragoste era gata oricând să sufere pentru ceilalţi. De aceea le spunea uneori ucenicilor săi: „Să dau eu răspuns înaintea lui Hristos pentru păcatele tale! Să dau eu răspuns!". Desigur, nu avea să dea el răspuns, dar dragostea lui nemărginită îl făcea să rostească chiar şi aceste cuvinte.

Dragostea sa cea nesecată pentru aproapele se arăta şi în compătimirea faţă de cei nefericiţi. Un oarecare monah, care l-a cunoscut pe Stareţ cu puţin înainte de fericitul său sfârşit, ne-a povestit că şi-a dat seama de sfinţenia Stareţului din dragostea sa faţă de aproapele. A fost impresionat mai ales de următoarea întâmplare, pe care el însuşi a văzut-o: „Din Sithonia, peninsulă învecinată cu Sfântul Munte, a venit cineva la Stareţ cu cincizeci de ouă. Sărmanul!, era foarte sărac. A venit ca să le dea Stareţului şi să ia pe ele bani. Gândiţi-vă în ce sărăcie se afla de făcuse atâta drum pentru a vinde cincizeci de ouă!

Chilia Stareţului se afla la înălţime, printre stânci, iar când acesta a urcat pe cărare, a căzut şi i s-au spart toate ouăle. A ajuns până la uşa Stareţului, însă noi tocmai terminasem de mâncat şi mergeam să ne odihnim, pentru a ne putea face privegherea. Bătrânii se duseseră şi ei să se odihnească, însă acela bătea în

---

[119] Iosif Vatopedinul, *op. cit.*, pp. 313-315.
[120] *Ioan* 4, 23.

poartă fără să se oprească. Atunci Stareţul îi spune bătrânului Arsenie:

– Nu te duci să vezi cine bate cu atâta stăruinţă?

– Bine, Gheronda, dar aceasta este o oră potrivită ca să văd cine bate la poartă?

Aşa cum se ştie, Stareţul Iosif nu deschidea cu uşurinţă la o astfel de oră. În mod ciudat însă acum îi spune părintelui Arsenie:

– Mergi şi vezi cine este!

Părintele Arsenie s-a dus la poartă şi acolo l-a găsit pe săracul acela plângând, iar ouăle, toate sparte şi împrăştiate pe jos.

– Adu-l aici!, îi spuse Stareţul. Adu-l aici pe om!

– Şi ce să facem cu ouăle aşa cum sunt?

Atunci Stareţul, luând ouăle, îl întreabă pe sărac:

– Cât fac ouăle, fiul meu? Hai, vino şi ia banii aceştia! Mergi cu bine!

Cu siguranţă că Stareţul înţelesese într-un chip duhovnicesc sărăcia acestui om şi inima sa sensibilă nu a suferit să-l lase să plece întristat. Însă cu ouăle, ce s-a întâmplat? Cumpătat cum era, Stareţul a luat ouăle, le-a curăţat de coji, le-a gătit a doua zi şi le-am mâncat".

Dragostea Stareţului depăşea măsurile obişnuite ale experienţei noastre zilnice. Duhul său nu era limitat de spaţiu, de timp şi de oameni, ci cu ajutorul Harului lui Dumnezeu, îmbrăţişa şi cuprindea întreaga zidire.

De multe ori îl vedeam că se adâncea întru sine şi din expresia schimbată a chipului său îţi dădeai seama că se află altundeva. Uneori, când îl vedeam că suspina uşor şi că se neliniştea, îl întrebam ce se întâmplă. Atunci el ne răspundea cu durere:

– Fiilor, cineva suferă.

Alteori ne spunea:

– Cutare suferă şi cere ajutor.

Şi într-adevăr, după puţine zile Stareţul primea scrisoare de la acea persoană în care îi cerea să facă rugăciune. Alteori, când îl înştiinţam despre vreo nenorocire pe care o aflam sau pe care o vedeam la cineva, plângea. Iar atunci când cineva ne făcea vreo binefacere, nu o uita niciodată, ci căuta chipuri şi prilejuri ca să-i răsplătească, dacă putea, cu ceva mai mult. Dar întotdeauna

întregea milostenia cu rugăciunea. Se ruga cu lacrimi ore întregi pentru toată lumea şi mai ales pentru persoanele cunoscute care îi cereau să se roage pentru ele.

O altă manifestare a dragostei sale către aproapele era râvna sa de a-i zidi sufleteşte pe toţi cei care îi cereau sfaturile sale cele luminate de Dumnezeu, fie personal, fie prin scrisori. Stareţul a căutat cu toată puterea sa Harul. În felul acesta s-a îmbogăţit duhovniceşte şi de aceea înseta să transmită şi altora această bogăţie duhovnicească.

Când ne vorbea despre dumnezeiescul Har, o făcea cu atâta uşurinţă şi ne dădea atât de multe amănunte despre diferitele lui lucrări şi stadii, aşa cum ar vorbi un meşter despre meseria sa. Ne dădeam seama că aceste învăţături erau izvorâte din marea sa experienţă. De aceea şi avea puterea să ni le pună la inimă împreună cu simţământul că şi noi am suferit o schimbare binefăcătoare. Căci există o mare diferenţă între cel care învaţă din cele citite şi cel care, „pătimind, a învăţat şi, învăţându-se pe sine însuşi, învaţă şi pe alţii".

Prin întreaga sa fiinţă sfinţită şi harismatică Stareţul ne îndemna să căutăm şi noi, prin toate nevoinţele noastre monahiceşti, să se sălăşluiască dumnezeiescul Har în inima noastră şi să ne nevoim să-l păstrăm, căci numai cu ajutorul dumnezeiescului Har vom reuşi să ne izbăvim de omul cel vechi, de omul păcatului.

Ne mai învăţa că, dacă nu aflăm Harul, atunci să socotim că am eşuat în viaţa monahală, fiindcă celelalte fapte bune sunt forme pe care le fac şi ceilalţi creştini. Şi ne tâlcuia ceea ce spune Hristos: *„dacă nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât cea a cărturarilor şi a fariseilor..."*. Dreptatea cărturarilor şi a fariseilor, spunea el, sunt forma şi faptele exterioare. Pentru a prisosi, aşadar, dreptatea noastră, trebuie să ne străduim ca, prin Rugăciunea minţii şi prin viaţa noastră ascetică, să dobândim Harul dumnezeiesc.

Stareţul ne spunea:

„Nu se cere atât de multă osteneală în a dobândi Harul lui Dumnezeu, pe cât se cere pentru a-l redobândi după retragerea lui din pricina trândăviei sau a mândriei omului. De aceea, sunt mulţi nevoitori care l-au aflat, dar puţini sunt cei care au reuşit să-l păstreze, după ce l-au pierdut de-a lungul vieţii lor".

Şi continua:

„Este ceva atât de înfricoşător retragerea Harului, încât, atunci când povestesc, mă cutremur, fiindcă am fost încercat foarte aspru, deoarece eu nu am avut un duhovnic încercat căruia să-i cer sfatul. Şi dacă este să găsiţi şi voi Harul dumnezeiesc şi apoi să-l pierdeţi, mă rog ca mai bine să nu-l aflaţi niciodată. Atât de aspră este lupta. De aceea, doresc ca Dumnezeu să vă dea mai degrabă experienţă, decât Har. Căci experienţa aduce multe haruri şi este un dar pe care Dumnezeu nu-l mai ia înapoi, pe când dăruirea Harului înainte de vreme nu aduce nici o experienţă".

Motivul principal pentru care accentua atât de mult pe dobândirea Harului era că numai acesta poate aduce dragostea lui Dumnezeu, care este adevăratul nostru scop. Dându-ne foarte multe amănunte, ne demonstra că nu există ceva mai vrednic decât a se îndeletnici cineva cu dragostea lui Dumnezeu. Toate celelalte sunt deşertăciune în comparaţie cu ea. Scopul şi centrul vieţii creştineşti este dragostea lui Dumnezeu.

Împreună-pătimirea cu cei demonizaţi

Pe lângă cei săraci, Stareţul îi primea şi pe demonizaţii care veneau din lume pentru a se hrăni şi pentru a se tămădui. Aceştia rămâneau la colibă atât cât voiau, după care plecau singuri. Din pricina bolii lor, aceşti oameni nu suferă să rămână într-un loc, fiindcă înlăuntrul lor nu există mângâierea de la Dumnezeu şi de aceea o caută schimbând locuri şi oameni.

Împreună-pătimirea Stareţului cu cei demonizaţi, aceste făpturi nefericite ce sunt chinuite de legiuni de duhuri necurate, se poate vedea încă din perioada când era mirean. Când a mers să se închine la Moaştele Sfântului Gherasim din Kefalonia, din nemăsurata smerenie pe care o avea, s-a prefăcut că este şi el demonizat. Şi astfel, l-au rânduit şi pe el împreună cu cei demonizaţi.

Tuturor acestora preotul mănăstirii le citea în fiecare zi Molitfele Sfântului Vasilie cel Mare. Francisc, a cărui inimă ardea

de împreună-pătimire, îi îndemna pe toți să facă metanii până la pământ, el fiind primul care li se făcea pildă şi striga: „Doamne miluieşte! Doamne miluieşte! Doamne miluieşte! Sfinte Gherasime, ajută-ne şi ne slobozeşte!".

Demonizații însă, în loc să facă metanii până la pământ, se întindeau cu fața la pământ şi cu o mişcare specifică îşi azvârleau piciorul stâng spre şezut, arătând astfel nesupunerea lor diavolească şi pocăința prefăcută.

Văzând Francisc vicleniile lor diavoleşti, le striga:

– Ce-s astea? Nu se fac astfel metaniile!

– Acestea sunt metanii cu coada, îi răspundeau ei, şi prin azvârlirea piciorului le trimitem la stăpânul nostru.

Francisc se cutremura când auzea toate acestea şi multe altele asemenea dimpreună cu hulele lor. Atunci a înțeles înfricoşătoarea tragedie a acestor ființe nefericite şi pentru aceasta le cuprindea în inima sa cu mai multă dragoste şi milostivire.

A doua zi, când preotul a venit din nou să citească exorcismele şi a văzut deosebirea dintre tânărul Francisc şi ceilalți demonizați, a poruncit îndată epitropilor să-l osebească de ceilalți, ca pe unul ce era foarte sănătos.

Pe când Stareţul se afla la Schitul Sfântului Vasilie, a venit la el un demonizat ce se numea Haralambie. Peste tot pe unde se ducea era izgonit. Stareţului i s-a făcut milă de el şi de aceea nu a vrut să-l alunge şi el. „Să-l țin aici, se gândea Stareţul, ca să găsească şi el puțin sprijin şi să i se încălzească inima lui de om". Pentru a-l face bine, Stareţul l-a pus la post aspru, potrivit cuvintelor Domnului: *„acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciune şi cu post"*[121].

Într-o zi Stareţul a mers împreună cu părintele Arsenie pe vârful Athonului ca să se închine, iar când s-a întors, cineva le-a spus că Haralambie se închisese în magazie şi nu mai voia să iasă. Zăvorâse pe dinăuntru toate uşile şi ferestrele şi luase la el cheile. Stătea acolo şi mânca fără oprire tot ce găsea: ceapă, usturoi... tot. Începuse să mănânce chiar şi pantofii!

– Haralambie, ieşi afară!, i-a strigat Stareţul.

---

[121] *Matei* 17, 21.

– Vreau să pustnicesc!
– Ieşi afară când îţi spun!
– Voi deveni ascet.
– Deschide şi te voi face eu ascet!

Acela însă, nimic. S-au rugat mult de el, dar acesta nu voia cu nici un chip să deschidă.

– Las' că o să te aranjez eu! Arsenie, adu şurubelniţa!

Şi după ce a desfăcut balamalele, a scos uşa. De îndată ce Haralambie a ieşit afară, Stareţul i-a tras o săpuneală bună, iar acela a căzut la picioarele lui.

– Bre, de ce te-ai închis înăuntru şi ne-ai lăsat afară?

– Fiindcă înăuntru erau cartofi şi ceapă şi voiam să pustnicesc singur, mâncând tot.

Peste puţin timp s-a vindecat cu rugăciunile şi postirile Stareţului, dar apoi a plecat şi iarăşi s-a îndrăcit. De trei ori a venit la Stareţ, stăpânit fiind de demon, şi de fiecare dată pleca sănătos. Însă atunci când se întorcea în lume, îl luau iar în stăpânire demonii. În cele din urmă am auzit că l-au dus la psihiatrie şi că, în nebunia lui, a omorât un muncitor şi astfel l-au băgat în temniţă.

La puţin timp de la venirea mea lângă Stareţ a venit să ne viziteze la sihăstria noastră un jandarm de la Sfânta Ana. Era un voinic înalt şi bine legat. Un zelotist înflăcărat, dar lipsit de dreaptă socoteală. Se pare că îşi închipuia că el va salva Biserica.

– Ai grijă, îi spunea Stareţul, că vei cădea în înşelare. Peste puţin timp te vor lega.

Acela însă nu primea nici un sfat.

– Eu? Eu îi am ca ajutători pe Sfântul Pantelimon, pe Sfânta Marina...!

În cele din urmă s-a petrecut aşa cum a spus Stareţul. S-a îndrăcit şi l-au legat. Mai târziu, văzând că nu are crize violente, l-au lăsat liber, iar el umbla de ici-colo. Compătimitorul Stareţ, făcându-i-se milă de el, l-a adunat de pe drumuri.

– Ca să nu stai degeaba, i-a spus odată Stareţul, mergi şi taie lemne!

Şi fiindcă întârzia să vină, a trimis pe cineva să-l caute. L-a găsit stând pe gânduri.

– Ce ţi s-a întâmplat?, l-a întrebat.

– Nu am tăiat lemne pentru că sunt preocupat cu grija bisericilor.

Jandarmul a rămas puţin timp cu noi, dar apoi a plecat. În cele din urmă, când a murit tatăl său, nişte rude de-ale lui l-au închis într-un azil.

Era o femeie demonizată, iar una din fiicele ei era şi ea demonizată. Moştenise acelaşi demon pe care îl avea şi mama ei.

Fiica demonizată, auzind despre Stareţ, i-a scris o scrisoare în care i-a explicat comportarea lor şi a cerut să se roage pentru ele. Stareţului i s-a făcut milă de ele şi a postit cu asprime patruzeci de zile, mâncând doar pâine şi apă.

După terminarea postului, Stareţul a primit înştiinţare în rugăciune şi i-a scris: „Fiica mea, demonul din mama ta va ieşi, dar cel din tine, nu". Şi în cele din urmă, a ieşit, într-adevăr, demonul din mama ei, în timp ce al ei nu a plecat, dar s-a făcut puţin mai bine. Când o apuca criza, doar mugea puţin. Aceasta a devenit mai târziu monahie şi, de îndată ce a fost tunsă în Schima Mare, s-a vindecat cu desăvârşire.

Stareţul răspundea cu râvnă la toate scrisorile pe care le primea. După priveghierea de zece ore pe care o făcea, îşi punea înainte o scândură, aprindea o lampă cu ulei – evita lămpile cu petrol pentru mirosul pe care îl scot – şi scria. De aceea epistolele sale erau insuflate de Dumnezeu şi atât de puternice, fiindcă răspunsurile pe care le dădea fiilor săi duhovniceşti erau rod al rugăciunii.

Prin scrisorile sale ajuta foarte multă lume. Trimitea scrisori chiar şi în străinătate: în Germania, la Paris, în America, fiindcă erau mulţi care voiau să înveţe Rugăciunea minţii.

Râvna sa de a ajuta, pentru care şi primea răsplata dragostei, se vede şi din cuvintele pe care le-a scris unei femei:

„Îngrijeşte-te să scrii curat mărturisirea ta, încă de când erai mică. Scrie-le pe toate cu multă limpezime. Nu te grăbi atunci când scrii. Şi trimite-o repede, ca nu cumva să mor. Să-ţi fac eu binele, iar nu altul, ca să spun înaintea lui Dumnezeu: *«Iată eu şi pruncii pe care mi i-a dat Dumnezeu»*[122]".

---

[122] *Evrei* 2, 13.

Dar aşa cum se vede din următoarele rânduri, demonii se răzbunau pe el pentru lucrarea mântuitoare pe care o făcea: „Rog fierbinte dragostea voastră să vă rugaţi pentru mine, căci am multe suflete care îmi cer ajutor. Şi credeţi-mă că pentru fiecare suflet ce primeşte ajutor eu sunt încercat cu războiul pe care îl are”[123].

Tăcerea

Pentru cel care vrea să sporească în Rugăciunea minţii tăcerea este o virtute de temelie. Trebuie să tacă nu numai gura trupului, ci mai ales cea a sufletului, adică mintea, căci răspândirea minţii este o piedică serioasă în calea lucrării rugăciunii.

Stareţul ne amintea mereu că păzirea gurii, adică păstrarea tăcerii întru cunoştinţă, trezeşte conştiinţa pentru Dumnezeu. Şi ne mai spunea că, cu cât păstrăm mai mult tăcerea şi ne nevoim să ne purtăm fără de îndrăzneală, cu atât ne cercetează darul lacrimilor.

Şi într-adevăr, în obştea noastră nu ştiam ce este aceea vorbire în deşert. Neîncetat rosteam Rugăciunea. Stareţul vorbea cu bătrânul Arsenie, dar noi, cei mai tineri, nu vorbeam. Înaintea Stareţului stăteam întotdeauna tăcuţi şi cu sfială. Mai ales eu nici nu îndrăzneam să vorbesc cu vreun frate înaintea Stareţului.

Dar tăcerea nu se datora atât faptului că ne ocăra, cât faptului că aveam atât de mult respect şi lipsă de îndrăzneală, încât nu puteam să facem aşa ceva, adică să vorbim între noi în timp ce Stareţul se află de faţă. Ferească Dumnezeu!

De asemenea, Stareţul nu ne îngăduia să aducem în obştea noastră veşti din afară. Nu aveam voie să vorbim despre ce a făcut altul sau cum şi-a petrecut viaţa. Nu ştiam ce se întâmplă în afara chiliei noastre. Era foarte atent ca să nu vorbim în deşert. Judecată nu exista între noi.

Când cineva încerca să vorbească, Stareţul îi spunea cu asprime:

– Vei pierde Harul lui Dumnezeu, sărmane om, şi o să-ţi dai cu pumnii în cap. De ce să judeci? Ce te interesează pe tine? Aici,

---

[123] Stareţul Iosif, *op. cit.*, pp. 172-173.

înăuntru, nu-şi au locul noutăţile şi ştirile. Astea puteai să le faci înainte de a deveni monah! Aici doar tăcere şi rugăciune! Nimic altceva. N-am venit aici ca să avem unde să ne petrecem timpul. Diavolul pândeşte, priveghează, aleargă ici-colo ca un leu, căutând să găsească pe cineva care petrece în nepăsare, în trândăvie, în lipsă de trezvie, ca să-l înghită. Trebuie să ne păzim mintea.

Atât de mult ne păzea ca să nu vorbim în deşert şi mai ales să nu judecăm fapta altui om din afara obştii noastre! Dar nici între noi nu ne judecam. Aşa ceva nu exista în obştea noastră. Stareţul nu spunea niciodată vreun cuvânt despre cineva. Toate acestea le datorăm Stareţului.

Uneori părintele Arsenie, fiindcă era bătrân şi foarte simplu, începea să spună câte ceva despre vreun frate din afara obştii noastre sau vreo noutate pe care o aflase. Îndată însă Stareţul îi spunea cu asprime:

– Arsenie, ia aminte! Nu grăi în deşert, ci rosteşte Rugăciunea!

– Bine, dar ce am spus?

– Cu ceea ce ai spus, te-ai făcut vrednic de a fi lipsit de binecuvântarea rugăciunii. Ce vrei mai mult?

De aceea, adeseori Stareţul, pentru a ne învăţa pe noi, cei mai tineri, dar şi pentru a-l ţine în smerenie pe minunatul părinte Arsenie, îl ocăra înaintea noastră chiar şi pentru cea mai mică greşeală a sa. Părintele Arsenie, până la bătrâneţile sale, a primit fără să murmure ocările Stareţului Iosif. Pentru aceasta s-a şi sfinţit, devenind respectabil întocmai ca Patriarhul Avraam, fiindcă a păzit cu bărbăţie ascultarea până la sfârşit.

Stareţul ne învăţa că tăcerea este un lucru minunat şi mai presus decât toate virtuţile. Dacă luăm o balanţă şi punem de o parte toate virtuţile, iar de cealaltă tăcerea, aceasta din urmă va înclina balanţa de partea ei. Căci atunci când monahul păstrează tăcerea întru cunoştinţă, când se va ruga, va avea umilinţă, lacrimi, pace şi linişte. De asemenea, nu va judeca, nu va vorbi în deşert, nu va spune minciuni, nu va cleveti, nu va vorbi fără de vreme. Prin urmare, sufletul său dobândeşte mult Har, fiindcă odată cu tăcerea vine şi umilinţa, iar umilinţa aduce lacrimi, lacrimile

curăţirea, iar curăţirea îl învrednicesc pe om să-L simtă pe Dumnezeu înlăuntrul său, desfătându-se de tainele Sale cele negrăite, pe care nu şi le poate cineva închipui sau descrie. Cu o astfel de învăţătură înaltă despre tăcere şi cu supravegherea sub care eram ţinuţi, chiar să fi voit să vorbim în deşert sau să judecăm, nu puteam.

Dovadă a celor spuse mai sus este faptul că noi, fraţii din obştea noastră, nu ne-am smintit şi nici nu ne-am amărât vreodată unul pe altul. Deşi păstram cu atâta asprime tăcerea, aveam totuşi multă dragoste între noi. Ne jertfeam unul pentru celălalt. Chiar dacă la exterior nu vorbeam cu fratele meu, lăuntric însă îl îmbrăţişam în duh.

Odată a trecut pe la noi părintele Efrem de la Volos. Un frate mai mare din obştea noastră a vorbit puţin cu el, însă eu, care eram mai mic, cum să îndrăznesc? Deşi fusese duhovnicul meu în lume şi mă ajutase mult ca să urmez calea vieţii monahale, pentru mine era acum un străin. Cum să-l las pe Stareţul meu şi să vorbesc cu el? Nu i-am spus nici măcar un cuvânt. Stareţul m-a luat deoparte şi mi-a zis:

– Vezi, micuţule, cât de mult vorbeşte fratele tău mai mare cu fostul tău duhovnic?

– Eu n-am să vorbesc.

– Da, tu n-ai să vorbeşti, ştiu asta.

Aşa cum făcea şi cu ceilalţi, mă urmărea şi nu-i scăpa nimic.

– El este mai mare, i-am spus eu, iar eu sunt mic şi neînsemnat. Ce să vorbesc?

– Cu cât păstrezi mai mult tăcerea acum, cu atât vei vorbi mai târziu în Biserică. O să vezi tu într-o bună zi.

Stareţul vorbea profetic, dar eu, de unde să ştiu atunci ce voia să spună? Eram încredinţat că spunea ceva important, dar nu îmi dădeam seama ce anume. Credeam că vrea să spună că o să predic pe la vreo biserică. Acum însă, când s-a împlinit proorocia Stareţului, îmi dau seama că vorbea despre Biserica lui Hristos, pe care am slujit-o şi în Sfântul Munte şi în toată Grecia, iar acum şi în străinătate. Pe atunci eu mă gândeam neîncetat la moarte şi de aceea i-am răspuns:

– Gheronda, de la această colibă voi merge direct spre Cer.

Tăcerea a adus în suflet pace şi linişte, al căror rod a fost umilinţa, iar aceasta a atras insuflările cele dumnezeieşti, gândurile cele înväpăiate ale energiei dumnezeieşti, însoţite de o căldură duhovnicească a inimii.

Stările duhovniceşti se schimbau, aşa cum spune Sfântul Macarie Egipteanul: *„Sufletul monahului trece prin diferite stări..., uneori se simte ca un ostaş al lui Hristos, înarmat şi lipsit de frică, înfricoşător dracilor şi provocându-i pe aceştia la luptă. Alteori ca o mireasă a lui Hristos, împodobită pentru Mirele ei Iisus, iar alteori ca fiu al lui Dumnezeu, simţindu-L înlăuntrul său pe Părintele Luminilor şi îndrăznirea cea de fiu către Tatăl său cel ceresc"*[124]. De multe ori, din pricina belşugului de Har din timpul nopţii, această stare se păstra şi în timpul zilei, preschimbându-se în desăvârşită linişte, care şi ea la rândul ei conducea la contemplarea lui Dumnezeu.

Nu numai că nu vorbeam în deşert, dar nici să cugetăm ceva în afară de Dumnezeu nu ne îngăduiam. Iar tăcerea, rugăciunea şi contemplaţia aduceau în suflet o tânguire binefăcătoare. Pomenirea morţii era? Pomenirea judecăţii lui Dumnezeu? Amintirea păcatelor săvârşite? Orice ar fi fost, lacrimile curgeau şiroaie.

După ce a trecut marea răzvrătire de după ocupaţia germană şi a încetat şi foametea în Sfântul Munte, obştea noastră de la Sfânta Ana Mică a început să facă rucodelie, ca să putem agonisi cele necesare traiului.

Stareţul a început atunci să mă trimită şi în afara colibei, când la Sfânta Ana, când la Noul Schit, când pe la mănăstiri, ca să dau cruciuliţele sculptate de el şi cu banii dobândiţi pe ele să cumpăr alimente, fructe şi tot ceea ce aveam trebuinţă. De asemenea mă trimitea la moară ca să macin grâul, să duc scrisorile jos la corabie şi să le dau corăbierului, poruncindu-mi întotdeauna să nu vorbesc:

– După ce-ai să ieşi din sihăstrie, să nu mai vorbeşti. Să nu scoţi nici măcar un cuvinţel.

– Bine, Gheronda, dar mă voi întâlni cu oameni.

---

[124] Sfântul Macarie Egipteanul, *Omilia XXXIII – Neîncetat şi cu luare-aminte se cuvine să ne rugăm lui Dumnezeu,* P.G. 34, 741.

– Nimic, nici un cuvinţel.

– Să fie binecuvântat!

– Acum, când vei ieşi afară şi te vor întreba: „De unde eşti?", „Cum te cheamă?", să nu vorbeşti deloc.

Dacă aş fi vorbit, m-ar fi ocărât. Pe atunci călugări tineri erau puţini în Sfântul Munte şi de aceea părinţii erau curioşi să afle cine sunt. De îndată ce mă vedeau, mă întrebau: „De unde eşti? Cine ţi-e Stareţ?". Eu însă nu spuneam nimic, ci păzeam cuvântul Stareţului. Deoarece făceam ascultare oarbă, simţeam doar greutatea „operaţiei". Mai târziu însă, când Stareţul a adormit, am văzut cât m-a folosit această poruncă, fiindcă existau numeroşi monahi care spuneau multe împotriva Stareţului, fără să verifice dacă este adevărat.

Dacă eu nu aş fi păzit „după literă" porunca sa, ci aş fi plecat urechea la cuvintele lor, m-aş fi distrus duhovniceşte. Căci începător şi neexperimentat cum eram, clevetirile ar fi sădit îndoieli în sufletul meu şi apoi acestea ar fi clătinat credinţa mea în povăţuitorul meu cel nerătăcit şi ar fi surpat ascultarea mea.

Într-o zi mi-a venit foarte greu s-o scot la capăt cu un episcop, care mai târziu m-a hirotonit. Acesta era un bătrânel de vreo optzeci de ani din Asia Mică, care ajunsese să facă semne şi minuni. Eu nu-l văzusem niciodată.

Stareţul îmi spusese: „Ia scrisorile şi mergi să le dai jos, la corabie. Ia aminte, să nu vorbeşti cu nimeni, căci altfel eşti pierdut!".

Iau, aşadar, scrisorile şi cobor la corabie, dar căpitanul nu venise încă, iar părinţii se plimbau pe chei. Atunci mi-am spus în sinea mea: „Mai bine să stau jos, sub un măslin, ca să nu mă vadă părinţii şi astfel să vină cineva ca să-mi vorbească, iar apoi să-mi găsesc beleaua".

Şi astfel, m-am aşezat acolo şi am început să mă rog cu metania. De îndată ce s-a luminat puţin de ziuă, văd venind spre mine un bătrânel. Nu-l mai văzusem niciodată. „Tac-tac" lovea cu bastonul său, venind spre mine. Eu îndată mi-am dat seama că era episcop. Atunci m-am ferit puţin într-o parte, ascunzându-mă în spatele copacului, ca să nu mă vadă, dar cărarea trecea chiar pe lângă măslin. Bătrânul m-a văzut şi s-a îndreptat direct spre mine.

„Oh! Cum o s-o scot acum la capăt? Şi pe deasupra mai este şi episcop!”, spuneam eu în sinea mea. A ajuns, aşadar, înaintea mea şi şi-a pus bastonul astfel încât să nu mai pot face nici o mişcare. „Acum o să petrecem de minune!”, mi-am spus în sinea mea. Ce puteam să fac? Am lăsat capul în jos, am luat metania şi am început: „Doamne Iisuse Hristoase, izbăveşte-mă! Doamne Iisuse Hristoase, ajută-mă!”. „Ce voi răspunde acum?”, mă întrebam în sinea mea. Stareţul îmi spusese că dacă n-o s-o scot la capăt, să spun: „Nu am binecuvântare de la Stareţul meu să vorbesc”. Aceasta era ultima mea scăpare.

– Călugăre, de unde eşti?

Eu, nici un cuvânt.

– Pe cine ai stareţ?

Eu însă nimic.

– Care-i numele tău? Nu ai gură?

Eu tot nu spuneam nimic.

– Cum îl cheamă pe stareţul tău?

Eu nu-i răspundeam. Şi mai era şi episcop pe deasupra!... Dar ce puteam să fac, de vreme ce avea întâietate porunca ascultării faţă de Stareţul meu?

– Cu mine nu vorbeşti, fiule?

Eu eram o mână de om, iar el ditamai arhiereul... Mi s-a făcut milă de el. Mă gândeam în sinea mea: „Se pare că n-o să se dea prea uşor bătut, ci o să mă bombardeze fără oprire cu întrebările. Mai bine să-i spun şi eu cuvintele îngăduite de Stareţ”.

– Mă iertaţi, nu am binecuvântare să vorbesc.

– Aa, nu ai binecuvântare să vorbeşti, adică dacă flămânzeşti, nu mergi la stareţul tău să-i spui: „Mi-e foame, dă-mi mâncare ca să mănânc!”?

Eu însă n-am mai scos o vorbă. Acelea au fost singurele cuvinte pe care le-am rostit. Când episcopul a văzut că nu voi vorbi, s-a ridicat şi s-a îndreptat către corabie ca să plece. De unde să ştiu că acesta avea să mă hirotonească? M-am dus şi eu şi, îndată ce l-am văzut pe căpitan, i-am dat scrisorile şi am plecat.

– Ei, călugăre!

Însă eu am luat-o la picior. Cum să îndrăznesc să vorbesc? Acrivie în păzirea poruncii Stareţului!

Sfântul meu Stareţ Iosif respecta harul arhieriei întru toate, dar ne impusese tuturor tăcerea desăvârşită pentru a primi ajutor şi pentru a spori duhovniceşte. De altfel şi îndoita mea hirotonie s-a făcut de către acelaşi arhiereu, Mitropolitul Ierotei al Militupolei.

Într-adevăr, Stareţul, în ceea ce priveşte tăcerea, era foarte aspru. De pildă, odată mi-a spus:

– Ia-ţi traista repede şi mergi la Sfânta Ana să cumperi lotuşi. Să spui aşa: „Vreau să cumpăr 20 de kilograme de lotuşi. Cât costă?”. Apoi plăteşte şi imediat să te întorci. Ai spus vreun cuvânt în plus? S-a terminat, nu mai ai ce căuta aici! Iar dacă îţi vor da vreo prăjitură, să nu o mănânci!

Când am auzit acestea, m-a cuprins panica şi m-a trecut o transpiraţie rece. „Cum o să merg?, mă gândeam în sinea mea. Peste ce-o să mai dau şi pe-acolo? Ce voi face?”.

Am pornit însă cu binecuvântarea Stareţului. Ajung la o colibă şi bat în uşă, zicând:

– Pentru rugăciunile Sfinţilor Părinţilor noştri...

Iese un bătrânel cuvios, care abia se ţinea pe picioare, şi îmi spune:

– Bine ai venit! Intră înăuntru!

Părinţii m-au primit cu multă dragoste.

– Ia această prăjitură s-o mănânci, fiul meu! Este foarte bună. Cum te cheamă?

Mă vedeau şi mic şi se gândeau: „Să-i dăm ceva ca să mănânce”. Eu însă nu am luat-o.

– Cine este stareţul tău?, mă întreabă unul din monahi.

Atunci eu plec capul şi nu răspund nimic.

– Ce vrei?, mă întreabă.

– Douăzeci de kilograme de lotuşi.

– De unde eşti?

– Douăzeci de kilograme de lotuşi.

Atunci şi-a dat seama. „O fi având poruncă de la stareţul său”, se gândea el. „Să nu-l mai silim să ne vorbească”. Se vede că ştia ce înseamnă viaţă călugărească.

– Poftim, ia, fiul meu!

– Cât costă?

– Atât.

– Ia banii!

– Ia şi tu acest lotus. Ia priveşte ce frumos s-a copt! Mănâncă-l!

Atunci eu îi fac semn că nu-l mănânc.

– De ce nu-l iei?

Am lăsat capul jos şi îndată mi-am luat traista şi am plecat. „Am scăpat”, gândeam în sinea mea. „Cel puţin nu am făcut neascultare”. De îndată ce am ajuns la colibă, Stareţul mă întreabă:

– Ai vorbit?

– Am spus asta şi asta.

– E bine.

Va părea de necrezut cât de exigent era în privinţa păstrării tăcerii, mai ales faţă de oamenii din afara obştii noastre.

Într-o zi Stareţul mi-a spus:

– Ia traista cu grâu în spate şi mergi la moara de la Sfânta Ana ca să-l macini. Dar ia aminte, să nu vorbeşti cu morarul. Nici măcar un cuvânt să nu adaugi la cele pe care ţi le spun. Iar dacă te va sili, să-i spui: „Nu am binecuvântare să-ţi spun altceva în afara acestor cuvinte”.

Ce puteam să fac? Am luat traista cu grâu, am pus-o pe umăr şi am pornit.

Acolo, la moară, era un om care purta fes şi dulamă, dar era mirean. Merg, aşadar, la acesta şi îi spun:

– Vă rog să măcinaţi acest grâu. Spuneţi-mi când să vin să-l iau şi cât vreţi pentru aceasta?

– Şi de unde eşti tu? Pe cine ai stareţ?

– Luaţi grâul şi spuneţi-mi când să vin să-l iau.

– Eu cu tine vorbesc, de unde eşti şi cine este stareţul tău?

Atunci am plecat capul, dar nu am vorbit, ci i-am dat grâul şi l-am întrebat:

– Când să vin după el?

Omul era mirean, nu ştia ce înseamnă viaţă călugărească şi de aceea tăcerea mea a socotit-o dispreţuire.

– De ce nu-mi spui cine este stareţul tău?, m-a întrebat acela mânios.

În cele din urmă mi-a spus:

– Vino în cutare zi!

Am făcut o plecăciune şi am plecat, lăsându-l pe om foarte mânios.

Toate aceste lucruri mi le-a poruncit înţeleptul Stareţ. Era grea nevoinţa tăcerii, dar cât de mult m-a folosit!

Odată m-a văzut un ieromonah care obişnuia să vină la Stareţ ca să-şi mărturisească gândurile şi să-i ceară sfatul. De obicei, atunci când îl vedeam pe acest cunoscut al Stareţului, mergeam ca să iau binecuvântare, dar nu-i vorbeam.

De data aceasta mă aflam la arsana, iar acesta, când m-a văzut, mi-a strigat:

– Părinte Ioane, părinte Ioane! (Acesta fusese numele meu în lume). Părinte Ioane, am mers în Volos şi am văzut-o pe mama ta.

Atunci eu m-am înşelat şi i-am răspuns:

– Mă iertaţi, părinte, dar eu nu am mamă. Mama mea este Maica Domnului.

Asta a fost! „Vai mie, ce-am făcut!", mi-am spus. Ştiam că de îndată ce mă voi întoarce, voi primi de la Stareţ un potop de ocări. Când m-am întors, de îndată ce Stareţul m-a văzut, m-a întrebat:

– Ai vorbit cu cineva?

– Am vorbit.

– Cu cine ai vorbit?

– Cu părintele cutare.

– Ce i-ai spus?

– I-am spus asta şi asta.

– Vai de tine! Ai spus tu astea? Las' că vezi tu ce-am să-ţi fac.

– Să fie binecuvântat!

– Acum, în clipa asta, să faci două sute de metanii şi mai vorbim noi deseară, când o să vii să-ţi spui gândurile tale.

– Să fie binecuvântat! Două sute aţi spus? Două sute o să fac.

Apoi a început Stareţul să mă pună la canon.

– Fă aceea!, îmi spunea el.

– Să fie binecuvântat!

– Fă cealaltă! Taie lemne! Sparge pietre!

– Să fie binecuvântat!

Văzând toate acestea, bunul şi compătimitorul părinte Arsenie a început să mijlocească pentru mine:

– Hai, bre Gheronda, şi Sfinţia ta!... Eu toată ziua vorbesc în deşert şi nu mi-ai dat nici un canon. Acest călugăr două cuvinte a spus şi i-ai dat două sute de metanii. Prea aspru eşti! Nu trebuie să fii atât de aspru. Hai, iartă-l! O singură neascultare ţi-a făcut în toată această vreme şi i-ai dat copilului două sute de metanii! Asta nu se poate! Nu merge aşa ceva!

I-a spus şi i-a tot spus aceste vorbe până când, în cele din urmă l-a „prăjit" pe Stareţ şi l-a înduplecat să mă ierte.

– Hai, să fie iertat! Este pentru prima dată când greşeşte şi de aceea îl iert, dar dacă se mai repetă o singură dată, va face şi acest canon.

Şi, cu ajutorul Harului lui Dumnezeu, nu am mai călcat vreo poruncă de-a lui.

Cât de mult m-a ajutat această poruncă de a păstra tăcerea! „Când vei ieşi din sihăstria noastră, îmi spunea Stareţul, să nu vorbeşti cu nimeni, oricine ar fi el. Cel mult ai voie să spui «nu am binecuvântare»". Păzind cuvântul Stareţului, am fost ferit de toate cursele, căci unii bătrânei simpli aveau şi puţină viclenie, fiindcă încercau să ademenească vreun călugăr tânăr, pentru a face obşte.

Dacă nu aş fi avut de la Stareţ porunca tăcerii şi aş fi vorbit cu ei, m-ar fi adăpat negreşit cu otravă. Cum? Mi-ar fi spus că Stareţul meu este înşelat, că nu merge bine, că nu trăieşte aşa cum trăiesc şi ceilalţi părinţi athoniţi. Căci pe atunci majoritatea părinţilor socoteau trezvia şi Rugăciunea minţii lucruri primejdioase, deopotrivă cu înşelarea. Cu astfel de cuvinte ar fi surpat înlăuntrul meu, prin războiul gândurilor, credinţa şi încrederea mea în Stareţ.

Toate aceste zvonuri circulau pe atunci în Sfântul Munte, dar nu ajungeau până la urechile mele, deoarece mă păzea porunca Stareţului. Nu-i lăsam să deschidă discuţii, căci le spuneam: „Nu am binecuvântare să vorbesc". Fireşte că cei mai mulţi bătrânei şi părinţi se enervau, dar pe mine nu mă interesa. Pe mine doar un singur lucru mă preocupa: **păzirea cuvântului Stareţului**. Cât de mult m-a păzit cuvântul său! O singură poruncă am păzit, şi totuşi aceasta a fost mântuirea mea. Mai târziu, când am crescut şi am ieşit afară şi îmi spuneau cuvinte împotriva Stareţului, nu mai puteau să-mi facă rău, fiindcă cunoscusem foarte bine cine era

Stareţul meu. Se înrădăcinase în mine sfinţenia sa. Eram deja curăţit prin învăţătura sa cea lipsită de înşelare şi de aceea mă întristam pentru neştiinţa lor.

Dar porunca tăcerii nu interzicea doar discuţiile cu oamenii din afara obştii noastre, ci, fiindcă Stareţul văzuse cât de mult folos pricinuieşte aceasta, ne interzicea chiar şi discuţiile dintre noi. Doar pentru lucruri absolut necesare puteam rupe tăcerea.

Postul

În ajunul primului meu Post Mare, adică în Duminica Lăsatului sec de Brânză, Stareţul îmi spune:

– Vino aici, neghiobule! Ştii că mâine începe postul?

– Da, Gheronda, ştiu că începe de mâine.

– Ştii ce înseamnă un Post Mare aici, în Sfântul Munte?

– Nu cunosc, Gheronda, dar voi face ce-mi ziceţi.

– O s-o scoţi la capăt?

Eu, deşi abia îmi târam picioarele, i-am răspuns:

– Cu rugăciunile Sfinţiei Voastre... Când eram în lume posteam împreună cu mama mea.

Şi într-adevăr, pilda ei mă ajutase la postire, la priveghere, la dobândirea lacrimilor şi a plânsului pentru păcate. Acest suflet binecuvântat postea de trei ori pe săptămână fără untdelemn şi mânca doar o singură dată în zi, după ceasul al nouălea, adică după ora 3 după-amiază. Iar seara stătea ore întregi în genunchi şi se ruga înaintea unei candele mici, plângea, se tânguia pentru păcatele ei. Şi era femeie din lume, cu bărbat şi cu copii!

– Lasă lumea, fiul meu, îmi spuse Stareţul. Aici ce vei face? Ceea ce faci aici nu-i la fel cu ceea ce făceai acolo. Aici vei posti. Însă nu precum la Volos.

– Orice ar fi, nu-mi pasă.

– Aici nu este mâncare şi pâine.

– Terci!, îi răspund eu.

– Da, doar cu sare şi fără zahăr. Şi asta o dată în zi. Dar şi posmagul este cu măsură, nu cât vrei. Canonul este dublu, îndoite sunt şi îndatoririle, privegherea este mai lungă. Primele trei zile nu vom mânca.

– Nu mă sperie, am spus eu.

– Ia să te văd! Numai gura e de tine?

Şi am început. Mâncare deloc, iar ziua muncă foarte grea, lucru care ne aducea, negreşit, folos sufletesc. Iar eu eram şi foarte slab; dacă mă suflai, cădeam în prăpastie. Cu toate acestea urmam programul obştii fără nici o greutate. Şi a dat Dumnezeu de au crescut nişte buruieni printre stânci.

– Smulgeţi aceste buruieni, a spus Stareţul, pe care ni le-a trimis Dumnezeu.

Dar fiindcă erau amare, le-a fiert, le-a amestecat cu făină şi mi-a spus:

– Vei mânca toată săptămâna din ele.

În prima zi erau proaspete, în a doua zi le-am pus în beci, într-un vas de aluminiu, iar din a treia zi au început să facă spumă, căci se înăcriseră din pricina căldurii mari. Cu toate acestea Stareţul mi-a spus:

– Fac spumă ori nu, le vei mânca!

Şi le-am mâncat.

Stareţul, văzând că sunt mic, se gândea: „Micuţul acesta o fi flămânzind acum". El însuşi făcea o asceză înfricoşătoare şi punea mereu la încercare intenţia ucenicilor săi, dar avea şi mult discernământ.

Mă cheamă, aşadar, şi-mi spune:

– Micuţule, ascultă-mă! Poimâine este Duminica Ortodoxiei şi vom mânca puţin untdelemn. Să ai în vedere să te pregăteşti. Apoi, a treia Duminică avem Duminica Închinării Cinstitei Cruci. Ne apropiem. Şi atunci vom mânca puţin untdelemn. Apoi vine Sâmbăta lui Lazăr, este prima Înviere. Apoi vine Joia cea Mare, în care vom vopsi ouă roşii. Iată şi Sâmbăta cea Mare, când ne vom împărtăşi din nou. Şi uite aşa a sosit şi Paştele! Vino să ciocnim acum ouăle!

Aşa vorbea Stareţul, ca să mă mângâie puţin. Se gândea: „Acum să-i spun acestuia, aşa pur şi simplu, că va trece Marele Post". Eu nu aveam nici măcar idee despre toate acestea. Nu le dădeam nici o importanţă, fiindcă le primeam pe toate cu simplitate, aşa cum spunea Stareţul.

Toate alimentele vechi le păstra pentru Postul Mare, căci se gândea: „În Postul Mare va fi foamete". Şi astfel, ştiam că dacă Stareţul păstra alimente cu viermişori, aveam un post „de frupt". Stomacul rezista. Noaptea privegherea era neschimbată şi canonul dublu, iar ziua munceam din greu, cărând lemne, grâu, ciment şi altele. Catârii urcau cu greutate, mâncând şi bând regulat, însă noi n-aveam parte nici măcar de apă. Au trecut două-trei săptămâni şi am început să tremurăm. Ce puteam să facem? Mergem şi-i spunem Stareţului:

– Gheronda, nu mai rezistăm.

Atunci Stareţul ne-a „iconomisit", dându-ne câte o bucată de pâine şi apă.

Când a venit Săptămâna Mare, eu deja nu mai puteam rezista. Era primul an lângă Stareţ. Mă durea stomacul şi adeseori vomitam. Nu puteam să stau pe picioarele mele. Seara trebuia să-mi fac îndatoririle: mii de metanii, starea în picioare timp de zece ore în chilie, cu studiu duhovnicesc şi Rugăciunea minţii. Şi toată ziua trebuia să păstrăm tăcere şi să cărăm greutăţi.

Acest Post Mare, care era primul petrecut lângă Stareţ, ni s-a părut foarte aspru din pricina postirii pe care ne-a rânduit-o. Dar acesta, în posturile din anii trecuţi, postise încă şi mai aspru. În zilele noastre, când suntem atât de slabi duhovniceşte şi trupeşte, nu putem nici măcar să ne închipuim o asemenea nevoinţă.

Cu toate acestea pe atunci noi ne străduiam să postim, dar nu reuşeam precum Stareţul. Aici trebuie să precizăm că, deşi Stareţul era oarecum îngăduitor cu noi, cei mai tineri, cu toate acestea el împreună cu bătrânul Arsenie făceau postiri suplimentare, în afara celor rânduite de Biserică. Timp de o lună au hotărât să nu mănânce pâine deloc. Fierbeau doar puţine paste şi le mâncau. Alteori mâncau numai pâine şi nimic altceva. Astfel de posturi făceau.

Odată, părintele Iosif cel tânăr şi cu mine i-am rugat să ne îngăduie să-i urmăm în nevoinţa postirii, dar Stareţul ne-a spus:

– Nu puteţi!

– Ba putem!, insistam noi şi-l rugam în acelaşi timp să ne lase să postim.

Când Stareţul a primit să urmăm şi noi în Postul Mare rânduiala lor de postire, aproape că zburam de bucurie. Mâncarea noastră zilnică era 25 dramuri[125] de făină de grâu pe care o amestecam cu puţină apă, o coceam şi o mâncam la ceasul a nouălea după ora bizantină (în jur de ora 3 după-amiază). Cele 25 de dramuri erau de fapt vreo 75 de grame, pe care părintele Arsenie ni le cântărea şi ni le dădea într-o conservă. Toate au mers bine până în săptămâna a cincea a Postului. Atunci istovirea noastră s-a făcut deja simţită. Către sfârşitul acestei săptămâni, într-o zi, nu ne-am trezit la ora rânduită, deşi părintele Arsenie ne-a bătut în fereastră.

– Arsenie, a strigat Stareţul, ce au micuţii de nu se mişcă?

– Sunt bolnavi.

– Arsenie, nu fi naiv, nu au nimic. Dă-le numai puţină pâine şi îndată se vor face bine.

Şi într-adevăr, de îndată ce am mâncat puţin, ne-am revenit. Astfel am învăţat să ne mulţumim cu măsurile noastre şi să nu încercăm să facem nevoinţe mai presus de puterile noastre. Ei însă le făceau.

Viaţa noastră era omeneşte grea, dar cu cugetul lepădării de sine se făcea uşoară. Atunci când ascultarea ne chema să alergăm de pe munte jos şi să cărăm greutate, de multe ori, mai presus de puterile noastre, o făceam îndată, fără vreo împotrivire. Aceasta era învăţătura Stareţului:

„Omul râvnitor în ostenelile trupeşti este râvnitor şi în cele duhovniceşti. Căci osteneala trupească, făcută întru cunoştinţă şi adevăr, ajută în chip minunat pe monah la pocăinţă, la dobândirea lacrimilor şi la rugăciune".

Aceste osteneli din timpul zilei şi privegherea de toată noaptea ne-au adus, cu rugăciunile Stareţului, şiroaie de lacrimi. La rugăciune, la ascultare, la căratul greutăţilor, lacrimile nu conteneau să curgă din ochii noştri. Ajunsesem să nu ne mai spălăm faţa cu apă, ci cu lacrimile noastre. De aceea, adeseori, atunci când mergeam

[125] Dram (drămuri), s.n. – Veche măsură de greutate în valoare de 3,38 grame în Ţara Românească şi 3,23 grame în Moldova.

să ne odihnim, ne împresura o mireasmă dumnezeiască. Rugăciunile Stareţului pentru noi erau foarte puternice.

Stareţului, fiindcă crescuse în Paros, îi plăceau produsele din lapte. Într-o zi de post îl strigă pe părintele Atanasie şi îi spune:

– Părinte Atanasie, să-mi faci rost de un burduf.

Părintele Atanasie a „cutreierat" cerul şi pământul şi i-a găsit un burduf. Stareţul l-a luat bucuros şi a aruncat înăuntru toate bucăţelele de brânză ce prisosiseră, după care a fiert nişte lapte la cutie şi l-a turnat şi pe el înăuntru. Aceasta a făcut-o, desigur, deoarece nu voia să arunce nimic.

– Fiilor, după Paşti o să fie o splendoare! Vom avea brânză de burduf! Tot locul se va umple de mirosul brânzei.

Adeseori mergea la burduf şi îl curăţa, fiindcă viermii ieşeau până la gâtul burdufului, iar el îi curăţa cu cuţitul. Nescârbindu-se de acea priveliştе, ne spunea bucuros:

– Nu vă uitaţi la ce se vede pe dinafară, ci la ceea ce este înăuntru.

Când au venit şi Sfintele Paşti, a deschis burduful. Atunci s-a răspândit o duhoare nesuferită şi viermii au năvălit afară. Eu m-am dus mai departe, căci aşa cum eram, slăbit de post, acel miros greu mi-a pricinuit stare de vomă.

Dar era, oare, cu putinţă să se facă brânză dintr-o asemenea amestecătură de brânză stricată şi lapte de cutie fiert? Pielea putea să facă brânză de burduf?

Cu toate acestea, după Paşti, Stareţul s-a încumetat s-o mănânce cu părintele Arsenie. Şi au mâncat-o toată. Pe noi însă, cu discernământul pe care îl avea, nu ne-a pus s-o mâncăm.

Când au venit Paştile, ne-am păstrat tipicul nostru obişnuit, adică ne-am făcut privegherea aşa cum obişnuiam. Deşi veniseră Paştile, nu am făcut Slujba Învierii, ci am continuat tipicul nostru, adică privegherea cu metania. Nu am avut odihnă nici măcar o singură zi. Şi aceasta potrivit cuvântului: *„Cu postul, cu privegherea, cu rugăciunea cereştile daruri luând"*. Aceasta era viaţa noastră.

Stareţul îmi spunea:

– Dacă nu faceţi aceste nevoinţe, să nu aşteptaţi să dobândiţi harisme.

Acestea nu erau simple teorii, ci Stareţul însuşi înfăptuia ceea ce învăţa. El însuşi se făcea pildă. Era un adevărat gigant duhovnicesc. Ştia exact, la fiecare pas pe care-l făceam, în ce chip putem atrage mila şi Harul lui Dumnezeu.

Am făcut Paştile în afara bisericuţei noastre, sub trei portocali şi un smochin. Am săvârşit Liturghia singuri, în pace, în mijlocul pustiei. Îl vedeam pe Stareţ că strălucea şi de aceea nu-şi putea stăpâni plânsul. Nu cel pentru păcate, ci cel izvorât din Lumina Învierii. Sufletul său nu-l putea stăpâni, căci bucuria lui se manifesta prin plâns. Noi spuneam „Hristos a înviat!", iar el plângea ca un copil mic. Ce frumoase erau toate!

De îndată ce se termina Liturghia, potrivit tipicului, trebuia să merg la chilie să mă odihnesc, ca să mă pot scula mai târziu şi să gătesc mâncarea pentru părinţi. Dar înainte de a mă întinde, lucram Harul Învierii pe care îl primise fiecare dintre noi. Apoi mă culcam. Mă sculam devreme şi mă urcam pe stânci şi mă rugam cu metania. Ce frumos era Praznicul Învierii! Băteau clopotele mănăstirilor Grigoriu şi Dionisiu, băteau şi clopotele gigantice de la Rusikon. Valul lua sunetul şi îl făcea să se audă ca un marş sau ca acordurile unui pian şi ale unui armoniu. Se auzea un sunet frumos şi atunci începeam să contemplu şi să zic: „Oare cum or fi Paştile în Cer? Şi cum cântă Îngerii? Şi cum psalmodiază cereştile cântări?". Stăteam şi mă desfătam de această contemplaţie, rostind şi Rugăciunea în acelaşi timp. Era Harul de Înviere al lui Dumnezeu care pricinuia o minunată desfătare duhovnicească ce nu se poate descrie. Şi să fii singur printre stânci, să nu ai pe nimeni ca tovarăş, ci doar păsările! Stareţul încă se odihnea. Apoi se scula şi striga:

– Boboculeee! Vino repede!

– Binecuvântaţi, Gheronda!

– Unde erai? Hai să găteşti mâncare! Părinţii vor să mănânce.

– Să fie binecuvântat! Îndată, Gheronda!

Lucrul nostru de mână

Stareţul era râvnitor întru toate şi întotdeauna. Primul la privegheri, primul la biserică – atunci când aveam Liturghie –, primul şi la slujire. Învăţa necurmat prin pilda sa. Lucra mult şi se oprea doar atunci când îi îngăduia programul. „Când ucenicul ştie că prin slujirea sa lucrează pentru Dumnezeu, devine foarte râvnitor", spunea Stareţul.

De aceea, de îndată ce se lumina de ziuă, începea rucodelia, potrivit cuvântului din Pateric: *„Lucrează cu trupul ca să te hrăneşti, priveghează cu sufletul ca să te mântuieşti"*. De ce făcea Stareţul aceasta? Pentru ca să ne dea nouă pildă, dar şi pentru că lucrul de mână este foarte binecuvântat şi ajută în lupta cu gândurile.

Când cineva nu are lucru de mână, mintea lui cugetă mereu când la un lucru, când la altul; simte nevoia să vorbească, să flecărească, de vreme ce este foarte firesc ca omul să facă ceva. Şi dacă nu lucrează, trebuie să lucreze limba lui rostind Numele lui Iisus, iar mintea lui să cugete la cele dumnezeieşti.

Odată ne-a povestit următoarea întâmplare:

„Un frate a plecat de la stareţul său.

– De ce ai plecat?, l-a întrebat un alt stareţ îmbunătăţit.

– Aa, răspunse acela, fiindcă mă punea mereu să lucrez. Şi în Duminici, şi în sărbători... Mereu mă punea să lucrez.

– Bine ţi-a făcut stareţul tău, căci dacă tu nu ai fi lucrat şi în aceste zile (în Duminici şi sărbători), fiindcă nu faci lucrare duhovnicească, mintea ta ar fi cutreierat pe ici-colo şi chiar ar fi cugetat lucruri nepotrivite. Ştiind stareţul tău că nu poţi să te îndeletniceşti cu rugăciunea şi cu contemplaţia duhovnicească şi cunoscând că mintea ta ar fi hoinărit pe aiurea, a ales pentru tine lucrul de mână, ca să te osteneşti şi să contenească gândurile tale".

De aceea nu ne lăsa fără lucrare, spunând că nelucrarea multe rele îl învaţă pe om, potrivit cuvântului care zice: *„Nelucrarea este maică a toată răutatea"*. Omul nelucrător nu-şi câştigă nici măcar pâinea cea spre fiinţă, cu atât mai mult n-o câştigă pe cea pe care s-o dea milostenie. Dar mai ales lucrarea, slujirea era socotită de către părinţi ca rugăciune şi mijloc de mântuire, pentru

că cel care lucrează este dator să se roage, să rostească neîncetat Rugăciunea.

Rucodelia noastră era sculptura. Făceam de obicei opt-zece cruciulițe pe zi. Bătrânul Arsenie tăia copacii sălbatici cu fierăstrăul, după care părinții Iosif și Haralambie, făceau sculptura pregătitoare, scheletul cum s-ar zice, pe care la sfârșit îl lua Starețul și-i sculpta amănuntele. Apoi părintele Atanasie le lua și le vindea la mănăstiri, iar nouă ne aducea în schimbul lor alimente.

Apoi am început să facem și cruci pentru Agheasmă. Odată Starețul a făcut douăzeci de astfel de cruci. Era foarte iute la mână și avea mult spor. El socotea aceasta ca o altă rugăciune. Mai târziu am început să facem și peceți pentru prescuri.

Starețul făcea niște cruciulițe sculptate foarte frumoase. Lucra cu multă ușurință și rapiditate. Era un sculptor foarte iscusit, fiindcă avea multă stabilitate în mâini. Putea să sculpteze lemnul chiar și ținându-l în mână, pe când noi nu puteam dacă nu îl sprijineam de ceva. Se ocupa doar cu un singur fel de sculptură. Făcea o cruce, care pe partea din față avea sculptat pe Cel Răstignit, iar pe cealaltă parte pe Maica Domnului.

Dacă ar fi vrut, ar fi putut face sculptură în detalii foarte reușite. De altfel, l-am văzut uneori făcând câte o lucrare deosebită. Totuși, nu-i plăcea să facă multe feluri de reprezentări sau sculptură migăloasă, fiindcă acestea, așa cum ne spunea, robesc mintea și o întorc de la Dumnezeu. Pe deasupra, dacă am fi făcut lucrări mai migăloase, s-ar fi interesat mai mulți oameni de rucodelia noastră și atunci ne-am fi pierdut liniștea. În timp ce cu o rucodelie simplă ne împlineam toate nevoile noastre. Cu sculptura ne puteam cumpăra toate bunătățile, chiar dacă nu aveam grădină și măslini.

Dar această lucrare nu era ușoară, iar Starețul se ostenea făcând-o, așa cum se vede dintr-o epistolă de-a sa în care scrie următoarele:

„Acum, așadar, când mă simt bătrân, de parcă aș avea o sută de ani, din cauza pătimirilor pricinuite de multele schimbări, mai întâi îmi câștig pâinea cu sudoare prin lucrarea mâinilor mele, așa cum ai văzut din cele pe care ți-am le-am trimis”[126].

---

[126] Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 124.

Ieromonahul Haralambie: Pe data de 13 septembrie 1950 (noul calendar), Haralambie a ajuns în Sfântul Munte, iar a doua zi a venit ca să-l viziteze pe bătrânul Arsenie, care era unchiul şi naşul său de botez.

Aşa cum am văzut la început, familia lui Haralambie se trăgea din binecuvântatul Pont. Însă din cauza presiunilor turcilor din 1880, întreaga sa familie, împreună cu alte mii de locuitori de acolo, s-au stabilit în sudul Rusiei. Astfel, Haralambie s-a născut în Rusia ortodoxă în anul 1910 şi a fost botezat de unchiul său, monahul Arsenie de mai târziu. Însă din pricina revoluţiei comuniste familia sa s-a mutat din Rusia. În 1922, pe când avea deja doisprezece ani, familia sa s-a stabilit în satul Arkadikó din regiunea Drama. Haralambie s-a înscris la şcoala primară şi acolo a devenit un elev foarte bun. A făcut şi doi ani de gimnaziu, obţinând rezultate deosebite, dar anii erau grei şi de aceea a fost nevoit să-şi înceteze studiile pentru a-l ajuta pe tatăl său.

Se spune însă că şi părintele Arsenie i-ar fi scris lui Leonida, tatăl lui Haralambie, să-l scoată pe acesta de la şcoală, pentru că „văzuse" din Sfântul Munte că acolo, la şcoală, unele tovărăşii aveau să-l vatăme sufleteşte.

La începutul tinereţii sale Haralambie era un tânăr foarte sociabil, neîntrecut la dansuri şi la sporturi. Dar inima sa tindea către cele înalte, spre cele veşnice. Astfel, potrivit unei rânduieli dumnezeieşti, l-a cunoscut pe un rus foarte evlavios, care scăpase de măcelul comunist, pe nume Ilie, care l-a învăţat să se nevoiască cu Rugăciunea minţii. Acesta a fost pentru Haralambie un fel de stareţ.

Haralambie a slujit şi în armată şi a luptat pe frontul albanez împotriva italienilor, având gradul de caporal. Astfel, a cunoscut de aproape epopeea eroică a anului 1940. Desfăşurarea neaşteptată a evenimentelor l-au silit pe Hitler să ia trupe de pe frontul de vest, pentru a salva prestigiul aliaţilor săi, italienii. Pe data de 6 aprilie 1941, într-o zi de Duminică, nemţii au intrat fulgerător în Grecia, având în rezervă trupe bulgare. Frontul a fost spart, armata a fost împrăştiată şi astfel au început zilele negre ale ocupaţiei germane.

Macedonia răsăriteană (până la Strimona) şi Tracia au fost date bulgarilor. Aceştia din urmă, în încercarea lor de a acapara

întreaga Macedonie, au ucis mulţi greci, chiar şi clerici. Numai în Drama au fost ucişi paisprezece preoţi şi mii de mireni (acest măcel înfricoşător a început la 29 septembrie 1941).

În aceste zile cumplite a fost arestat şi Haralambie împreună cu alţi compatrioţi ai săi şi au fost duşi de către bulgari ca să fie executaţi. Atunci Haralambie l-a chemat în ajutor pe „izbăvitorul celor robiţi", pe Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, făgăduind că dacă îl va izbăvi, se va face monah. Şi îndată, prin intervenţia minunată a Sfântului Gheorghe, pe care a văzut-o cu ochii lui, a fost slobozit el şi cei împreună cu el. De atunci şi-a dăruit inima sa în întregime lui Hristos. Însă o mulţime de piedici au apărut în calea lui. La început, la îndemnul dascălului său Ilie, a rămas în lume până ce au trecut anii grei ai ocupaţiei, pentru a a-i sprijini pe compatrioţii săi.

În 1944, când prin voia lui Dumnezeu s-au retras trupele germane, s-a petrecut şi un alt eveniment plin de întristare: tatăl său a murit la o vârstă tânără. Astfel, Haralambie a fost nevoit să rămână în lume până la vârsta de patruzeci şi unu de ani ca ocrotitor al familiei sale. Cu toate acestea însă trăia foarte ascetic. Îşi petrecea viaţa muncind din greu toată ziua, pentru a-şi întreţine familia, iar noaptea priveghea multe ore făcând rugăciune. Cu banii câştigaţi cinstit, prin sudoarea sa, i-a purtat la şcoală pe toţi fraţii săi mai mici, iar prin lacrimile sale fierbinţi şi-a păstrat nestinsă flacăra desăvârşitei sale afierosiri lui Dumnezeu.

Totodată, fiind un înflăcărat păstrător al calendarului vechi, Haralambie a fost conducătorul mişcării zelotiste din acea regiune.

Când fraţii săi au crescut şi şi-au terminat studiile, Haralambie a vrut să-şi împlinească făgăduinţa, şi anume aceea de a deveni monah. Dar nu-l lăsau consătenii săi, deoarece zelotiştii cei de un cuget cu el îi spuneau că au nevoie de el.

– Nu înţelegeţi? Am făgăduit lui Dumnezeu.

– Ba nu, spuneau ei, ai datoria să rămâi în lume de dragul luptei. Şi aici eşti afierosit.

Astfel, a fost din nou împiedicat să-şi împlinească chemarea inimii sale.

Haralambie era un zelotist înfocat, cu toate acestea însă avea şi discernământ şi cunoştea limitele. Poziţia sa era aceea de

protest, iar nu de lepădare. Însă în ciuda așteptărilor, conducerea mișcării vechi-calendariste a emis în 1950 vestita enciclică, în care osândea întreaga Biserică Locală a Greciei.

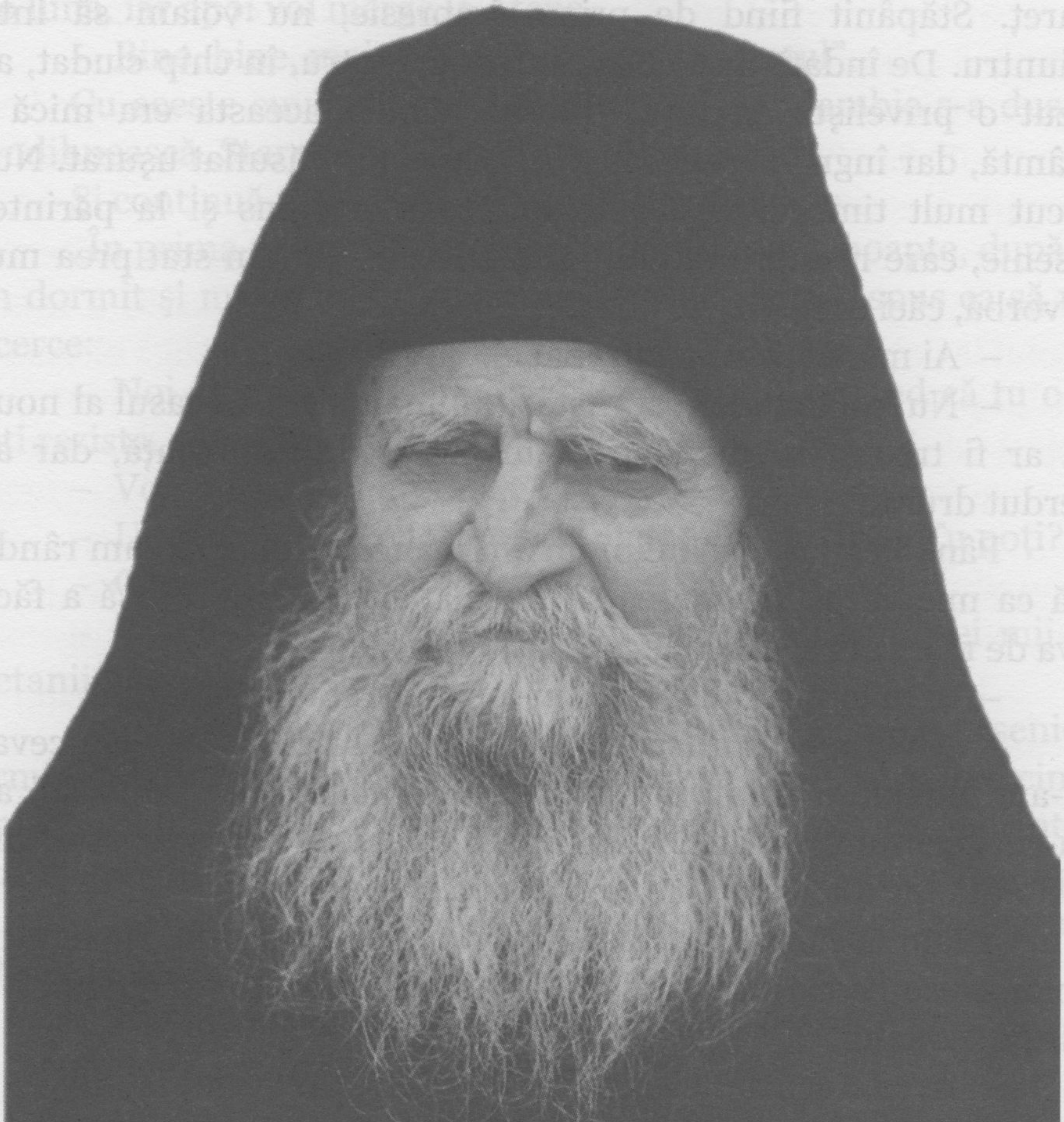
„De îndată ce a căzut în mâinile mele această hârtie (enciclica), povestea Haralambie mai târziu, atât de mult m-am mâhnit, atât de mult am plâns, atât de mult m-am descurajat, încât spuneam în sinea mea: «Ah, sărmane Haralambie, Dumnezeu te-a chemat la viața îngerească, iar tu ai rămas ca să mântuiești lumea. Iată roadele! Așadar, aleargă să-ți împlinești menirea ta cât mai repede, ca nu cumva să te găsească pe neașteptate moartea și să te arăți călcător al făgăduinței pe care ai făcut-o înaintea lui Dumnezeu»".

În cele din urmă, pe data de 13 septembrie 1950, într-o zi de marți, Haralambie a ajuns în Sfântul Munte, având ca scop final acela de a se închinovia lângă unchiul său, părintele Arsenie. În ziua următoare, în care se prăznuia Înălțarea Sfintei Cruci, a pornit spre Sfânta Ana, ca să-l găsească pe unchiul său.

Despre ce s-a întâmplat în primele zile ale venirii sale în Sfântul Munte ne povestește el însuși: „M-am rătăcit și, în loc să o iau în sus, am coborât în vale, ajungând astfel la Karulia. Apoi m-am întors – aveam și greutate în spate –, dar până am urcat eu, soarele deja apusese. Însă tot urcând și apropiindu-mă de locul căutat, nu vedeam nimic altceva decât numai stânci. De aceea am fost nevoit ca din când în când să strig: «Părinte Iosif! Părinte Arsenie!». Dar, nimic. După un timp am auzit o voce dulce: «Vino aici, aici afară!».

M-am apropiat, așadar, și am văzut un monah zdrențuros, de vârstă mijlocie, îmbrăcat cu o rasă ruptă. Acesta m-a băgat în peștera sa, iar acolo ce să văd? O peșteră strâmtă, semiîntunecată, neîngrijită, plină de păianjeni și de gunoaie. Iar ca așternut avea un sac!

Când am aflat că acel monah era părintele Atanasie din obștea Stareţului Iosif, am rămas uimit. «Ce fel de călugări sunt aceștia?». Mă pierdusem cu totul. «O astfel de călugărie voi face?», mă întrebam în sinea mea. «De asceză nu mă tem, dar în astfel de condiții nu pot să trăiesc. Mama mea îmi spăla rufele, mi le călca. Călugărie este asta?». Și în timp ce cugetam deznădăjduit acestea, părintele Atanasie mi-a spus cu multă bunătate:

Starețul Haralambie

(1910-2001)

– Hai, vino! Vino să te duc! Pe Stareţ îl cauţi? Sau pe părintele Arsenie?

Atunci eu, văzându-l descult, m-am descurajat şi mai tare".

Cu aceste impresii a pornit spre Stareţ.

„Apoi, continuă părintele Haralambie povestirea, m-a dus la Stareţ. Stăpânit fiind de prima impresie, nu voiam să intru înăuntru. De îndată însă ce am intrat înăuntru, în chip ciudat, am văzut o privelişte cu totul diferită. Chilia aceasta era mică şi strâmtă, dar îngrijită şi curată. Ei, atunci am răsuflat uşurat. Nu a trecut mult timp şi vestea că am sosit a ajuns şi la părintele Arsenie, care m-a primit cu multă bucurie. Nu am stat prea mult de vorbă, căci eram foarte obosit şi flămând.

– Ai mâncat?, m-a întrebat el.

– Nu, nu am mâncat. Astăzi nu mănânc. La ceasul al nouălea ar fi trebuit să mănânc... Am plecat de dimineaţă, dar am pierdut drumul.

Până la apusul soarelui nu am mâncat nimic. Aveam rânduială ca miercurea şi vinerea să nu mănânc. Stareţul însă a făcut ceva de mâncare şi am mâncat.

– Şi în lume ce ai făcut?, m-a întrebat Stareţul.

– Nu ştiu ce am făcut. Am încercat să fac şi eu câte ceva... Mi-am îndeplinit în primul rând toate îndatoririle. După doi ani am cunoscut un bătrânel, pe nume Ilie. Acesta m-a salvat. El m-a învăţat să fac toate slujbele cu metania. Vecernie, Pavecerniţă..., fie că mă aflam la câmp, fie acasă. Era refugiat din Rusia. A vieţuit la o mănăstire pe care comuniştii au distrus-o, au ars-o şi apoi i-au ucis pe monahi.

– Avea Rugăciunea minţii?, m-a întrebat Stareţul.

– Eu nu ştiu dacă avea Rugăciunea minţii, dar rostea zi şi noapte Rugăciunea înlăuntrul său. Bătrânul Ilie îmi spunea că atunci când se afla la mănăstire vedea pe cei care veneau acolo încă de la o distanţă de două ore. Apoi îi spunea stareţului său: «Gheronda, vine cutare pentru această problemă». Atunci egumenul îl întreba: «De unde ştii?». «Iată, îi văd de parcă ar fi înaintea mea. Unul este blond, celălalt brunet».

– Aceasta te-a izbăvit, mi-a spus din nou Stareţul. Şi rugăciunea pe care o făceai acolo.

– Eu, Gheronda, am venit ca să vă văd pe Sfinţia Voastră şi pe părintele Arsenie. Voi rămâne puţin timp lângă voi, iar apoi voi merge la Atena, după care în Eghina.

– Nu mergi nicăieri, mi-a răspuns Stareţul.

– Ba nu, Gheronda, voi rămâne douăzeci de zile, poate chiar şi o lună, iar apoi voi merge la Atena.

– Bine, bine, mai vedem, mi-a spus Stareţul".

Cu aceste cuvinte s-au despărţit, iar Haralambie s-a dus să se odihnească. Stareţul Iosif însă avea alte planuri.

Şi continuă povestirea părintele Haralambie:

„În prima noapte m-a lăsat să dorm. A doua noapte, după ce am dormit şi m-am odihnit de-ajuns, Stareţul mi-a spus ca să mă încerce:

– Noi trăim aici cu multă asprime, nu prea cred că tu o să poţi rezista.

– Voi încerca, Gheronda.

– Unchiul tău face trei mii de metanii pe noapte. Tu poţi?

– O să încerc, Gheronda.

– Părinte Arsenie, ia-l şi mergeţi să faceţi câte trei mii de metanii fiecare. Să vedem câte metanii o să facă.

Am început, aşadar, să facem metaniile. Părintele Arsenie a terminat primul. Mie îmi mai rămăseseră de făcut încă vreo cincizeci de metanii. Dar adevărul este că locul unde făcea părintele Arsenie metaniile era puţin în pantă, pe când acolo unde le făceam eu era drept. Când am terminat, Stareţul m-a chemat la el şi m-a întrebat:

– Cum ţi se pare, Haralambie? Vei rezista?

– Aşa ne vom nevoi?, întreb eu.

– Ce vrei să spui?, mă întreabă Stareţul.

– Deocamdată nu mi s-a părut greu. Să vedem cum va fi mai târziu.

– Aşadar, vrei să încerci?

– Da, Gheronda, pentru asta am venit. Numai că am plănuit să merg mai întâi undeva şi apoi să mă întorc definitiv.

– Unde vrei să mergi?

– Voi merge la Atena s-o văd pe mătuşa mea care este călugăriţă, adică pe sora părintelui Arsenie, Eupraxia. Vreau să-mi iau rămas bun de la ea şi să primesc binecuvântarea ei.

– Ascultă-mă, dacă ai venit aici la noi ca să te faci călugăr, uit-o pe mătuşa ta Eupraxia. Dar dacă totuşi vrei să mergi la ea, nimeni nu te împiedică. Dar aici nu te mai întorci.

– Gheronda, dar locul acesta mă odihneşte. Eu aici vreau să mă călugăresc.

– Dacă vrei să te călugăreşti aici, rămâi, eşti primit. Dacă însă pleci acum, aici uşa s-a închis pentru totdeauna.

– Gheronda, dar eu am venit aici cu un plan.

– Plaaan?! Călugăr cu plan? Unde ai auzit tu de o astfel de călugărie, cu voie proprie şi cu planuri?"[127].

Stareţul, ca unul ce avea darul strâvederii, a văzut de mai înainte cu ochii săi duhovniceşti sporirea de mai târziu a candidatului la călugărie şi de aceea nu-l lăsa să plece de lângă el. Astfel, s-au „luptat" destul şi în cele din urmă Haralambie a pierdut lupta. A spus „da" şi a rămas lângă Stareţul nostru până la cuvioasa sa adormire.

Foarte curând tânărul Haralambie a înţeles că nevoinţele ascetice sunt mult mai uşoare în lume decât în viaţa monahală, de vreme ce în aceasta din urmă te lupţi corp la corp cu demonii.

„În primele două-trei nopţi, povesteşte părintele Haralambie, în care am rămas în sihăstria Stareţului Iosif, diavolul a arătat atâta ură asupra mea, încât nu mă lăsa să dorm, nu mă lăsa să fac rugăciune. Mergeam să mă culc şi diavolul năvălea asupra mea când ca un câine, când ca un om, când ca un leu. Atunci eu, de frică, mă sculam şi făceam rugăciune. Şi astfel ziua, nefiind odihnit, nu puteam să-mi fac îndatoririle mele şi să mă rog.

Când Stareţul m-a întrebat cum merge nevoinţa, eu i-am povestit ce se întâmplă.

– Ce ai făcut, mă întreabă Stareţul, nu cumva te-ai sculat şi te-ai rugat de frică?

– Da, Gheronda, aşa am făcut.

– Dar în felul acesta nu te-a lăsat să dormi, iar acum nu poţi să-ţi faci îndatoririle tale şi să te rogi. Dacă el vine dintr-o parte, tu întoarce-te pe cealaltă parte şi fă-ţi cruce. Şi va fugi. Să nu-i dai

---

[127] Această povestire se găseşte şi în cartea monahului Iosif Dionisiatul, *Stareţul Haralambie – Dascălul Rugăciunii minţii*, Editura Evanghelismos, Bucureşti, 2005, pp. 47-49.

importanţă. Cu timpul vei învăţa să-l războieşti şi apoi nu-i vei mai da atenţie.

Aşa s-a şi petrecut. După a doua noapte a început să mă povăţuiască. Peste o săptămână atât de multă mângâiere am aflat, încât oriunde aş fi mers, simţeam bună-mireasmă în locul acela".

Deoarece Haralambie fusese în lume ani de zile conducătorul vechilor calendarişti, Stareţul a socotit că este necesar să-i vorbească, pentru a-l face să înţeleagă poziţia noastră în această problemă. Căci dintru început fusesem cu zelotiştii şi doar cu puţine luni înainte de a ajunge Haralambie la noi ne întorsesem la poziţia mănăstirilor.

Aşadar, Stareţul l-a luat deoparte pe Haralambie şi a început să-i arate înşelarea mateiţilor. I-a explicat că, prin ceea ce susţin, şi anume faptul că Tainele Bisericii oficiale nu sunt valide, hulesc împotriva Duhului Sfânt, deoarece au atribuit unei probleme de cult (cea a calendarului) importanţa unei dogme de credinţă.

Aşa cum am arătat, Haralambie înţelesese încă din lume că zelotiştii se aflau în afara Bisericii, dar prin învăţătura Stareţului a început să înţeleagă lucrurile mult mai profund.

„**Mai întâi**, povesteşte părintele Haralambie, m-am gândit că eu am cunoscut Harul lui Dumnezeu pe când eram mirean în Biserica ce ţine calendarul nou. Mi-am amintit şi de Harul pe care îl aveau alţi cunoscuţi şi prieteni ai mei, care şi ei ţineau calendarul nou. **Apoi** mi-am amintit de o întâmplare din viaţa mea de mirean, pe când eram un vechi-calendarist fanatic. Un preot ce ţinea noul calendar a venit în casă la noi ca să facă agheasmă, însă eu, fanatic cum eram şi crezând că nu au Har Tainele celor de pe calendarul nou, l-am alungat. «Bine, fiul meu, dar aceeaşi Cruce avem, toate sunt la fel, Tainele sunt valide». Eu însă l-am alungat, dar ceea ce-am făcut eu dovedea că sunt în înşelare, de vreme ce toată ziua aceea am avut înlăuntrul meu o tulburare demonică, un tremurat şi o întristare. Dar mirean cum eram, nu mi-am putut explica aceasta, nu am putut înţelege pricina acestei stări".

Pe lângă greutăţile de acomodare tânărul Haralambie trebuia să treacă şi prin „examinările" Stareţului. Desigur, prima a venit foarte repede.

„Trecuse cam o săptămână, povestește părintele Haralambie, din ziua când venisem, când Stareţul mi-a spus:

– O să mergi acolo sus, pe acea stâncă, unde se află o colibă minunată. O să fie o adevărată desfătare să stai acolo. Aşadar, caţără-te până acolo şi să nu te întorci până ce n-am să te strig eu. Ai înţeles?

– Să fie binecuvântat, Gheronda!

Am pus metanie şi îndată m-am căţărat pe stâncă. Eu credeam că voi găsi vreo colibă îngrijită, dar când am ajuns acolo, ce să văd? O stâncă de o parte, o poartă de lemn de cealaltă, iar înăuntru, vreo doi paşi dacă ai fi făcut, te-ai fi lovit cu capul de stâncă. Un pat vechi de lemn cu o pătură deasupra. Pământ la stânga şi la dreapta, o pernă din paie şi multe găuri prin care ar fi putut intra şerpi. «De ce îmi spune Stareţul că e minunat aici? Ce colibă mai e şi asta?». Cred că am spus aceasta de vreo cinci-şase ori. Dar ce puteam să fac, de vreme ce Stareţul mă trimisese? «Nu mă dau bătut, chiar de ar fi să mor. Dacă nu mă strigă Stareţul, nu mă întorc înapoi. Mai bine să mor în ascultare, decât să fac neascultare».

Apoi dă-i rugăciune, şase ore în continuu... În cele din urmă am început să plâng. O oră întreagă am plâns. Îl rugam pe Dumnezeu şi Îi mulţumeam. Îl rugam să-l ierte până şi pe ultimul om de pe pământ. Şi eu, care credeam că fac ceva în lume! Cât de înşelat eram când spuneam că fac ceva, alergând pe ici-colo! Iar aici, zi şi noapte mă lupt şi nu pot să mă pun în rânduială. Şi Îi mulţumeam lui Dumnezeu că m-a adus aici. Apoi s-a petrecut cu mine o schimbare... Vedeam acea colibă ca un palat şi nu mai voiam să plec. Atât de frumos şi de bine mi se părea! Seara vedeam cerul, marea şi nu puteam să-mi ţin lacrimile. Nu mai voiam să plec de acolo.

Dar după vreo două-trei ore aud vocea Stareţului strigându-mă:

– Haralambie, coboară!

Credeţi-mă că am coborât cu mâhnire în inimă.

Stareţul m-a luat la chilia sa şi m-a întrebat:

– Haralambie, vreau să-mi spui adevărul. Cum ai petrecut acolo sus?

– Bine, Gheronda, foarte bine. La început, când am văzut acea colibă cu pământ şi cu găuri, mi-am spus în sinea mea de vreo cinci-şase ori: «Dar de ce-mi spune mie Stareţul că e bine aici? Asta-i chilie? Doar şerpii intră aici...». Dar apoi am început să mă rog. Dumnezeul meu, câtă mângâiere, câtă pace negrăită, câtă străpungere şi bucurie simţeam! Am început să mă rog pentru toţi vrăjmaşii mei. La sfârşit nu mai voiam să plec. Aşa cum mi-aţi spus, aşa s-a şi petrecut.

– Fiul meu, a spus Stareţul, iată, acesta este monahismul. Dacă Dumnezeu Se sălăşluieşte înlăuntrul tău, atunci toate sunt bune şi frumoase. Dacă Dumnezeu lipseşte, toate sunt strâmbe".

Tânărul Haralambie avea să înveţe şi altele despre dulceaţa vieţii isihaste.

„După aproape opt zile de la venirea mea am lepădat hainele mireneşti şi le-am îmbrăcat pe cele călugăreşti.

Nu au trecut două zile şi a venit hramul Schitului Sfânta Ana. Când am mers la priveghere şi am ascultat psalmodiile, mi se părea că erau pogorâte din Cer. În lume nu auzisem astfel de psalmodii.

Când m-am întors, i-am spus Stareţului:

– Dacă nu voi învăţa să cânt, voi lepăda rasa. Altfel nu mă fac călugăr. Trebuie să cânt!, am spus eu cu egoism.

– Te voi învăţa să cânţi, mi-a spus Stareţul. Nu te nelinişti!

Mă rugam timp de patru ore cu metania, după care mă străduiam să învăţ psaltică. După o lună i-am spus Stareţului:

– Gheronda, m-am aprins de rugăciune şi nu-mi mai trebuie nici o psalmodie, nimic".

După ce a trecut o lună de încercare, Stareţul a început cu Haralambie obişnuita sa „pedagogie", cea făcută întru cunoştinţă, adică obişnuita „ciomăgeală". A început, aşadar, să-l strige şi pe Haralambie cu diferite epitete. De pildă, obişnuia să-i spună: „Vino aici, bă!". La început fratele Haralambie gândea întru sine:

„Bă? Ce bă? Nu am nume? Eu am lucrat la Prefectură cu mireni şi niciodată nu i-am auzit vorbind astfel. Totdeauna mi se adresau la plural: «Ce mai faceţi, domnule Galanopule?». Sau spuneau: «Vă mulţumesc», «Vă rog». Aici însă nu am auzit până acum nici un «mulţumesc» sau un «vă rog». Ciudaţi oameni!".

Apoi însă, la mărturisirea gândurilor, Stareţul îi descoperea toată starea lui lăuntrică.

– Aşadar, în lume ai fost nevoitor, nu-i aşa? Posteai, privegheai, erai deştept, harnic, cinstit... Şi din toate acestea cu ce te-ai ales? Că ai adus aici o grămadă de slavă deşartă, egoism şi încredere de sine? Acum, că ţi s-au tăiat laudele, nu e bine, nu-i aşa?[128]

Nevoitorul Haralambie, ajutat fiind şi de caracterul său cel simplu şi smerit, a învăţat lecţia repede. A înţeles câtă pagubă pricinuiesc sufletului laudele şi de aceea şi-a schimbat cugetarea.

La început se nevoia să biruiască dragostea de mamă, faţă de care avea o mare slăbiciune şi care era şi bolnavă. „Nu te mâhni! Va trimite Dumnezeu un Înger ca să-i poarte de grijă".

La sfârşit a făcut-o monahie, dându-i numele de Marta. Toţi cei din obştea noastră le-am tuns monahii pe mamele noastre.

Haralambie avea un trup foarte rezistent şi de aceea lucra din greu. Era un om foarte binecuvântat. L-a slujit pe Stareţ făcând treburile cele mai grele. A trăit nouăzeci şi unu de ani în această viaţă, până la fericita sa adormire din 2001.

Hirotoniile noastre

Pe când eram încă cu zelotiştii, nu aveam preot şi de aceea îl chemam pe părintele Efrem de la Katunakia. Dar acest lucru nu era întotdeauna cu putinţă, iar Stareţul se mâhnea din această pricină. Într-o zi îmi spune:

– Să mă învrednicească Dumnezeu să te fac preot. Hai, pruncule, să te fac preot, ca să facem Liturghie împreună. Te voi trimite afară ca să te hirotonească.

Astfel, înainte de a intra în comuniune cu Biserica oficială, Stareţul mi-a spus:

– Ascultă, deoarece nu avem preot, îl vom face pe Haralambie preot, iar pe tine diacon, ca să-l ajuţi.

Exista însă o mare piedică, deoarece nu eram înscris în Monahologhiul Marii Lavre şi, prin urmare, Statul nu mă putea considera monah. Din această cauză mă căuta şi poliţia ca să mă ia

[128] Monahul Iosif Dionisiatul, *op. cit.*, pp. 50-51.

recrut. Aşadar, nu puteam să ies afară din Sfântul Munte. Însă Stareţul mi-a spus:

– Te voi trimite afară, te vor hirotoni şi nimeni nu te va vedea.

– Să fie binecuvântat, Gheronda!, am răspuns eu.

Astfel, Stareţul a hotărât să ne trimită la mitropolitul Florinei pentru a ne hirotoni. Şi aşa, ne-am pregătit de drum, iar dimineaţă, de îndată ce s-a luminat de ziuă, pe când voiam să plecam, Stareţul ne-a strigat şi ne-a spus:

– Să nu mergeţi, fiii mei, pentru că astăzi, pe când mă rugam, am avut următoarea vedenie: la portul Dafni erau trei balauri care aveau gurile deschise şi aşteptau ca să mergeţi acolo şi să vă înghită. Iar eu eram tare neliniştit, fiindcă mă străduiam să vă împiedic să plecaţi. De aceea, să nu mergeţi, căci se va petrece ceva rău.

Şi într-adevăr, în zilele următoare a început prigoana împotriva vechilor-calendarişti. I-au prins chiar şi pe preoţi.

Mai târziu, când ne-am despărţit de zelotişti, Stareţul ne-a trimis pe mine şi pe părintele Iosif Cipriotul ca să mergem să ne înscriem în Monahologhiu, iar apoi să ne ducem la Karyes pentru a ne scoate cărţi de identitate monahale, astfel încât mai târziu, atunci când Stareţul avea să hotărască, să pot fi hirotonit.

Înainte de a porni, Stareţul ne-a strigat şi ne-a spus:

– Ascultaţi, să nu vorbiţi deloc între voi. Să faceţi ceea ce v-am spus şi să vă înţelegeţi prin semne. Luaţi aminte, căci altfel e vai de voi!

De unde să ştiu eu pe atunci că Stareţul îl pusese pe părintele Iosif Cipriotul să mă încerce?

Ne-am luat, aşadar, traistele şi am pornit. Am pornit pe drumul de sus şi am trecut pe la Mănăstirile Iviron şi Pantocrator. Acolo ne-am târguit ca să iau o colibă, pentru a fi înscris în Monahologhiu.

Apoi am urcat la Karyes, dar din pricina ostenelii drumului abia îmi mai târam picioarele. Eram gata să blestem, însă fratele meu, părintele Iosif, m-a încurajat spunându-mi:

– Curaj, fratele meu, vom ajunge.

Am pornit în zorii zilei şi am ajuns la Mănăstirea Kutlumusiu pe când se înnopta. Când s-a luminat de ziuă, mă simţeam de

parcă nu aş fi dormit deloc. Atât de mare era oboseala mea, încât mă întrebam: „Unde mă aflu acum?".

La Sfânta Chinotită ne-am scos buletine şi am făcut şi celelalte formalităţi.

Părintele Iosif, la porunca Stareţului, pe toată durata călătoriei celei ostenitoare m-a pus la încercare.

– Ia priveşte la acest munte! Vezi mănăstirea aceea? Ia uită-te la chilia asta!

Vorbea şi iar vorbea, iar eu doar îmi plecam capul. Nici o vorbă nu scoteam, ci numai clătinam din cap.

– Vrei apă?, mă întreba el.

Însă eu nu-i spuneam nimic, ci îi răspundeam prin semne. Ca unul ce era mai mare, avea întâietate duhovnicească şi de aceea eram dator să-i arăt respect şi să-l ascult. La întoarcere a început să plouă, iar când am ajuns la coliba noastră, am mers îndată la Stareţ ca să-i spunem ce am făcut. Primele lui cuvinte, şi acelea tăioase, au fost:

– Micuţule, ai vorbit?

– Nu, i-am răspuns eu.

Atunci m-a privit bine în ochi, apoi pe părintele Iosif, după care m-a întrebat din nou:

– Nu ai vorbit deloc?

– Cu rugăciunile Sfinţiei Voastre, nu am vorbit.

– Nici măcar un cuvânt?

– Cu rugăciunile Sfinţiei Voastre, nici un cuvânt.

Atunci Stareţul a cuprins de atâta bucurie, încât m-a îmbrăţişat şi m-a sărutat.

– Bravo, micuţule! Ai reuşit.

La exterior, Stareţul se purta cu noi foarte aspru, dar aceasta era doar în aparenţă şi o făcea pentru folosul nostru sufletesc. În realitate însă inima lui se topea de dragoste şi se interesa de noi. Atunci când ne punea la încercări grele şi noi le treceam cu bine, din cauza nemăsuratei bucurii de care era cuprins, nu se mai putea abţine şi atunci îşi arăta gingăşia sufletului său. Dar aceste clipe erau rare.

Dar la orice încercare ne punea Stareţul, aceasta se făcea cu silire lăuntrică, cu multă osteneală şi cu războirea gândurilor.

Trebuia să păzim cuvântul Stareţului, căci ne temeam ca nu cumva să-L mâhnim pe Dumnezeu, ca nu cumva să încălcăm ascultarea şi astfel să pierdem şi rugăciunea. Când Stareţul dădea o poruncă, trebuia să fie păzită cu multă acrivie. Spunea să păstrăm tăcerea? Păstram tăcerea.

Puţin mai târziu Stareţul a hotărât să fim hirotoniţi în Sfântul Munte. Pe atunci aveam ca reprezentant al Patriarhiei Ecumenice un episcop cu viaţă sfântă, care, atunci când liturghisea, semăna cu Sfântul Nicolae.

– Fiilor, ne spunea Stareţul, vreau să fiţi hirotoniţi de către acest episcop sfânt, căci cel care este hirotonit primeşte şi din darul episcopului. Moşteneşte şi de la stareţul său, dar şi de la episcop, potrivit cu credinţa pe care o are.

Am mers, aşadar, la mănăstirea de care aparţineam, la Marea Lavră, pentru a ne da binecuvântarea de a fi hirotoniţi.

Pe atunci lucrurile erau foarte diferite. Când mergeam la Lavra, tremuram de frică. Făceam metanii proiestoşilor până la pământ şi le duceam daruri. A venit şi părintele Atanasie împreună cu noi şi a început şi el să le facă metanii şi să le sărute mâinile. Le lua chiar şi mâinile şi le atingea de frunte. În cele din urmă nu numai că ne-au dat binecuvântarea lor, dar ne-au servit şi cu prăjituri. „Mâncaţi, ne spuneau ei, căci voi nu aveţi acolo".

După ce am luat binecuvântarea Marii Lavre, în anul 1952, la Schitul Sfintei Ana, într-o sâmbătă, Episcopul Ierotei l-a făcut pe Haralambie diacon, iar a doua zi, Duminică, pe el l-a hirotonit preot, iar pe mine diacon. Pe atunci aveam douăzeci şi trei de ani şi jumătate.

În ziua de dinaintea hirotoniei noastre, Stareţul ne-a spus:

– De îndată ce se va termina Liturghia, voi veţi pleca imediat la chilie. Nu veţi rămâne la masă.

– Gheronda, a sărit atunci părintele Atanasie, cum să plece? Să nu-i felicite episcopul pe cei hirotoniţi de curând? Când vom lua trataţia, tocmai ei să nu fie de faţă?

– Am spus. Nu vor merge la trataţie.

– Dar pe cine vor felicita atunci?

– În locul preotului şi al diaconului vei fi tu şi părintele Iosif ca să daţi trataţia. În timp ce aceştia, imediat după „Pentru rugăciunile...", vor merge la chiliile lor.

Potrivit rânduielii, trebuia ca toţi părinţii să rămânem la trataţie, dar Stareţul a dat altă poruncă. Astfel, după terminarea Liturghiei, ne-am dus îndată la colibele noastre. Toţi părinţii care fuseseră la Liturghie, împreună cu psalţii, cu preoţii şi cu episcopul, au mers la arhondaric pentru a primi trataţia şi pentru felicitări.

– Unde este preotul împreună cu diaconul, ca să-i felicităm?, a întrebat episcopul.

– Lipsesc. Suntem noi în locul lor, a răspuns părintele Atanasie în timp ce le servea trataţia.

– Sunteţi voi în locul lor?, a întrebat cu uimire episcopul.

– Da, Preasfinţite. Stareţul le-a dat poruncă să plece la chiliile lor.

Şi astfel, invitaţii i-au felicitat pe părinţii Atanasie şi Iosif. Câtă nerăutate avea episcopul!

– Preasfinţite, Stareţul nostru a spus să veniţi la colibele noastre să mâncaţi puţină pâine.

Şi episcopul, în loc să se mânie, a spus: „Să fie binecuvântat!". Atât de blând şi de sfânt era episcopul! Şi a venit pe jos... Doar ştiţi la ce depărtare se află Sfânta Ana de Sfânta Ana Mică. Şi episcopul avea optzeci de ani...

Obosit de la Liturghie cum era, a venit până la peşterile noastre împreună cu diaconul său. Stareţul gătise peşte şi avea şi un pepene galben pe care îl păstrase, dar care nu era bun.

– Preasfinţite, serviţi pepene galben.

– Aa, ce bun este!, a zis episcopul.

Însă când a gustat şi diaconul său, acesta l-a dat afară zicând:

– Vai, ce gust rău are!

– E bun, e bun pepenele, a spus din nou episcopul.

Aceasta a spus-o chiar dacă pepenele era stricat. Era un om sfinţit şi a vorbit astfel ca să nu jignească ospitalitatea noastră ascetică.

Apoi a coborât singur pe jos la malul mării, acolo unde locuia. Şi pentru cei care nu cunosc zona, trebuie spus că această călătorie este foarte obositoare, chiar şi pentru un tânăr. Cu atât mai mult pentru un bătrân de optzeci de ani, care era deja obosit de la slujba care durase şase ore, Liturghia împreună cu hirotonia.

Cât de nevoitori erau părinţii din vechime! Noi suntem nişte fierturi, nimic nu putem să facem. Obosim şi cârtim mereu. Pe când acel binecuvântat episcop mergea sprijinindu-se în bastonaşul său, tac-tac, şi cobora pe nişte scări pe care nici catârii nu le coboară. Dar acesta era sfânt, avea intenţie bună, râvnă pentru nevoinţă şi frica lui Dumnezeu.

În aceeaşi zi în care am fost hirotoniţi, după masa de obşte, am mers să aprind candelele din bisericuţa noastră. Când am aprins-o pe cea de la Sfânta Masă, am simţit că mă atrage ceva spre acel loc. M-am umplut atunci de Har, de bucurie şi de dragoste. „De ce, oare, mă atrage Sfânta Masă?", mă întrebam în sinea mea. „Doar nu este pentru prima dată când aprind candelele". Atunci mi-am amintit că devenisem diacon, ca să slujesc în Sfântul Altar şi la Sfânta Masă.

În timpul privegherii mele am simţit un Har neobişnuit ce mă trăgea către cele cereşti. Era Harul Preoţiei, o stare duhovnicească diferită de ceea ce trăisem până atunci.

Din ziua următoare am săvârşit Dumnezeiasca Liturghie în fiecare zi, potrivit dorinţei Stareţului. Îşi dorea aceasta pentru că ştia cât folos ne aduce nouă, celor vii, dar mai ales celor adormiţi, care sunt pomeniţi la ea. Şi pentru a ne întări în această lucrare dumnezeiască, ne-a povestit următoarea întâmplare:

Rugăciune pentru cei adormiţi

În timpul stăpânirii turceşti era un preot care mergea prin sate şi făcea Liturghie, pomenind multe nume ale celor adormiţi.

Într-o zi l-a prins poliţistul turc şi l-a închis în temniţă zicându-i:

– Tu, popă ghiaur, cu Liturghiile tale răzvrăteşti lumea. Ai un scop rău.

În acea seară turcul a văzut în vis sute de oameni cu ciomege în mâini apropiindu-se de el şi zicându-i cu asprime: „Fie îl scoţi pe preot din temniţă ca să facă Liturghie şi să ne pomenească, fie te omorâm acum, pe tine, pe femeia ta şi pe copii tăi". Turcul, înspăimântat, a fugit în toiul nopţii la temniţă şi l-a rugat pe preot să plece.

Stareţul avea o vară, Ecaterina, care atunci când trăia, îi batjocorea pe preoţi şi pe psalţi, îngânând felul cum citeau, cântau sau cum mergeau. Râdea de ei. Deşi nu ducea o viaţă prea plăcută lui Dumnezeu, cu toate acestea Stareţul o iubea mult.

Nu trecuse mult timp de când părintele Haralambie venise lângă noi, când Stareţul a aflat că verişoara lui, deşi foarte tânără, murise şi, desigur, nu cu o moarte bună. În ultimele clipe ale vieţii ei Dumnezeu a îngăduit ca să se facă pildă rudelor ei şi astfel să înţeleagă şi ele că purtarea Ecaterinei nu fusese bună. Astfel, când i-a sosit clipa morţii a început să scoată strigăte, să facă diferite grimase şi mişcări ciudate. Şi în această stare şi-a dat sufletul. Când Stareţul a aflat, a început să plângă. Părintele Haralambie s-a mirat de sensibilitatea Stareţului. Acesta însă a înţeles gândul său şi i-a spus:

– Fiul meu, nu plâng pentru că a murit, ci pentru că s-a osândit.

Din acea zi Stareţul a început să postească necurmat şi să se roage pentru vara sa. Mult timp însă a văzut-o în întuneric.

Odată, pe când se ruga în coliba sa, a văzut-o aievea pe vara sa urcând din iad spre Cer, plină de bucurie, ţinând în mână o cheie şi strigând:

– Mare este pentru mine ziua de astăzi! Acum merg în casă luminoasă, în palat strălucit.

– Ecaterina, ce ţi s-a întâmplat?, a întrebat-o Stareţul.

– Mare este pentru mine ziua de astăzi!, a strigat ea din nou.

Aceasta arată că prin multele rugăciuni şi postiri ale Stareţului Iosif, Ecaterina a fost slobozită din legăturile iadului. Cu adevărat, „mult poate rugăciunea dreptului care lucrează”.

Adeseori, la privegherile sale, Stareţul făcea rugăciune pentru părintele Gheorghe, preotul din satul natal, cel care îl botezase.

Acesta era un om sfânt ce trăia în feciorie. Făcea multe milostenii şi scotea demonii din oameni. Liturghisea în fiecare zi şi pomenea mii de nume, după care mergea pe la morminte şi făcea trisaghioane pentru cei adormiţi. Îşi pusese în minte, aşa simplu cum era, să-i scoată pe toţi păcătoşii din iad. Aşadar, părintele Gheorghe i s-a arătat odată Stareţului şi i-a spus cu uimire:

– Până acum credeam că cei adormiţi se mântuiesc numai cu Liturghiile, cu parastasele şi trisaghioanele. Acum însă am văzut că şi rugăciunile voastre, ale pustnicilor, scot suflete din iad[129].

De aceea, Stareţul ne spunea că mila lui Dumnezeu este mare şi că nu numai cu Dumnezeiasca Liturghie, ci şi cu rugăciunea poţi să scoţi un suflet din iad.

– Ştiţi ce spun oamenii care se află în iad?

– Ce spun, Gheronda?

– Ah, de s-ar găsi vreun preot din neamul nostru care să ne pomenească la Dumnezeiasca Liturghie sau altcineva care, cu metania sa, să ne trimită vreun pacheţel milostenie.

Şi ne sfătuia să ne rugăm cu metania pentru cei adormiţi:

– Toţi cei care aveţi cunoştinţe sau rude printre cei adormiţi rugaţi-vă pentru ele ca să se mângâie şi să se mântuiască şi aceste suflete.

Cu părintele Haralambie am avut multe întâmplări pline de har. Până am deveni preot, am fost diaconul său timp de trei ani. Se obişnuise să mă aibă ca ajutor, căci în felul acesta el stătea fără nici o grijă. Începea Rugăciunea minţii şi contemplaţia şi uita să rostească ecfonisele. Din fire era foarte simplu, dar adevărul este că atât de mult îl atrăgea Rugăciunea minţii, încât uita că liturghiseşte. Uneori îl scuturam şi-i ziceam:

– Părinte, spune „Că a Ta este Împărăţia..."!

– A, „Că a Ta este Împărăţia...".

Apoi la ectenii îi spuneam din nou:

– Părinte, „Că Ţie se cuvine...".

– A, „Că Ţie se cuvine...".

– Părinte, ia aminte!, îi spuneam.

Părintele Haralambie iubea atât de mult rugăciunea, încât adeseori mintea sa, fără să fie silită în vreun fel, preschimbată fiind de lucrarea lăuntrică a Rugăciunii minţii, uita de toate cele din jurul ei. Ajunsese la măsurile Părinţilor niptici, care spuneau: „Eu la primul cuvânt «Slavă...» sunt răpit în contemplaţie". Îl iubeam

[129] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 188.

mult pe părintele Haralambie pentru virtuţile şi râvna sa pentru nevoinţă.

În lume diaconii au parte de slavă: urcă la amvon, citesc Evanghelia, iar lumea îi cinsteşte şi îi laudă. A început, aşadar, diavolul să-mi aducă în minte nenumărate închipuiri şi dorinţe. Atunci eu am sărit ca ars. „Ia stai puţin!", mi-am spus. „Astfel de gânduri pentru prima oară îmi vin în minte". Când am văzut însă că gândurile şi închipuirile stăruiau, am alergat îndată la părintele meu.

– Gheronda, gândurile îmi spun asta şi asta. Diavolul îmi înfăţişează în chip demonic amvonuri şi lume. Şi simt o atracţie puternică spre aşa ceva.

– Fiul meu, nu cumva ai avut astfel de gânduri mai înainte de a te hirotoni şi nu mi le-ai spus?

– Gheronda, nu am mai avut niciodată astfel de gânduri; acum este prima oară când mi-au venit.

– Ei, se pare că vreo mândrie se ascundea în tine şi a vrut Dumnezeu să te îndrepte.

– De mândrie şi de egoism sunt plin. Însă nu te nelinişti, Gheronda, că îl voi aranja eu.

– Şi ce vei face?

– Nu-ţi face griji, Gheronda, că îl voi pune eu la punct.

„Ce-o avea de gând să facă micuţul ăsta?", s-a gândit Stareţul. Atunci eu am pus metanie, am luat binecuvântarea Stareţului, am mers în chilia mea, am luat băţul, l-am ascuns sub dulamă, am intrat în biserică şi m-am oprit în faţa Sfintelor Uşi. „Ia vino-ncoace!", mi-am spus mie însumi şi îndată am început să tremur tot. „Când ai devenit monah, aici în faţa Sfintelor Uşi, unde ai îngenuncheat, ce ai făgăduit lui Dumnezeu?". Şi în timp ce ziceam acestea am început să mă lovesc cu băţul. Mă tăvăleam de durere. Atunci gândul mi-a spus: „Stai, stai liniştit că plec!". De atunci nu am mai fost războit de acest diavol.

Dacă lăsam gândul şi nu-l dezrădăcinam la timp, m-aş fi chinuit multă vreme. Astfel, din proprie experienţă, am văzut că un om se izbăveşte odată pentru totdeauna de un rău sau de o patimă dacă îi dă război încă din prima clipă când se arată. Dar la început se cere puţină osteneală. Şi potrivit cu felul în care vom înfrunta gândul, vom avea şi izbăvirea sau robirea noastră de patimi.

Odată, pe când liturghiseam ca diacon, îmi spune Stareţul:

– Micuţule, ai văzut că cineva era lângă tine?

– Cine, Gheronda?

– Când tămâiai, te însoţea un Înger cu o lumânare în mână. El păşea înaintea ta, iar tu tămâiai. Nu l-ai văzut?

Stareţul îl vedea, dar eu, cum puteam să-l văd?

Altădată, pe când liturghiseam, părintele Haralambie ca preot, iar eu ca diacon, în timpul sfinţirii Cinstitelor Daruri Stareţul a intrat în Sfântul Altar. Iar atunci când am terminat Liturghia, ne-a spus nişte cuvinte de neînţeles pentru noi:

– Am participat şi eu la CEEA ce aţi făcut acolo, înăuntru.

– La ce anume, Gheronda?

– Atunci când liturghiseaţi... Acolo, înăuntru, nu mai eraţi simpli oameni, ci deveniseţi Îngeri. Şi de îndată ce am intrat eu înăuntru m-a cuprins şi pe mine acest Har.

Stareţul iubea mult obiceiul de a se împărtăşi des. Pentru toţi cei care nu cunosc, deasa Împărtăşire era şi atunci o temă spinoasă în Sfântul Munte. Practica generală în Sfântul Munte era ca părinţii să se împărtăşească cel mai des la patruzeci de zile, iar aceasta după un post sever de cinci zile. Pe atunci Stareţul era unul din acei puţini Athoniţi care susţineau deasa Împărtăşire. De aceea poziţia lui a stârnit furtuni împotriva sa, dar fiindcă în întreg Sfântul Munte se auzise că viaţa sa era un neîncetat post şi o necontenită priveghere, pentru aceasta nici nu s-a luat o atitudine mai importantă împotriva sa.

Stareţul îşi făcea „voia proprie" într-o privinţă binecuvântată. Voia să simtă şi trupeşte din belşug Dumnezeiasca Împărtăşanie. Din această pricină îi şi spunea părintelui Efrem Katunakiotul:

– Vreau, părinte, să-mi dai un sfert din Sfântul Trup.

În Sfântul Munte prescurile sunt foarte mici, uneori atât de mici încât încap în palma unui copilaş.

Şi părintele Efrem îl împărtăşea pe Stareţ, dându-i un sfert din Sfântul Trup. Atunci Stareţul spunea bucuros:

– Preotul îmi dă cu toată inima lui un sfert din Sfântul Trup!

– Gheronda, în schimbul la tot ce-ai făcut pentru mine, oare ce-ar trebui să-ţi dau? Nu numai un sfert, ci pe tot să-L iei! Pentru noi aceasta este o mare bucurie.

Cu toate că ne învăţa că fiecare părticică din Sfânta Împărtăşanie este întreg Trupul lui Hristos şi, prin urmare, fie mult, fie puţin, nu există diferenţă, cu toate acestea, din multa sa evlavie, voia să simtă şi trupeşte Dumnezeiasca Împărtăşanie. Şi astfel, Stareţul venea la Sfântul Potir cu o dorinţă arzătoare ca să-L primească înlăuntrul său pe Hristos. Dar şi noi, ca preoţi i-L dădeam cu toată evlavia, respectul şi dăruirea pe care le aveam.

Stareţul avea multă evlavie la preoţi şi la episcopi; le săruta nu numai mâna, ci chiar şi picioarele. Chiar şi părintelui Efrem îi săruta mâinile. Şi mie, care eram ucenicul său, atunci când citea Apostolul sau lua anaforă, voia să-mi sărute mâna. Însă eu, din respect, o trăgeam. „Vino aici, micuţule!, îmi spunea. Dă-mi mânuţa să ţi-o sărut!". Aşa se purta în biserică, ca un copil mic. Câtă simplitate avea! Simţea atât de multă desfătare şi atâta dragoste şi avea atâta Har de la Dumnezeu, încât lăuntric zbura.

Aşa cum am văzut, părintele Haralambie a venit în obştea noastră la o vârstă matură. Cât a trăit în lume, a fost mulţi ani capul familiei. Lucra ca să acopere nevoile familiei şi era ocrotitorul ei. Tot el i-a ajutat pe fraţii săi să-şi termine studiile. Din această cauză dobândise o tendinţă de a se gândi la toate şi de a-şi purta singur de grijă, din proprie iniţiativă. Fiindcă ne osteneam cu o grămadă de reparaţii, a dobândit şi o experienţă bogată în tâmplărie. De aceea la început, înainte de a înţelege noima vieţii monahiceşti, părintele Haralambie avea voie proprie, dar Stareţul i-o tăia. Şi astfel, nu a întârziat să secere roadele dulci ale ascultării.

El însuşi ne-a povestit următoarele întâmplări minunate:

„Odată, pe când construiam balconul Chiliei «Buna Vestire» de la Noul Schit, i-am spus Stareţului:

– Gheronda, ne trebuie atâtea lemne pe care o să mă duc să le iau de la Mănăstirea Sfântului Pavel.

– Nu vei merge tu, ci părintele Efrem.

– Bine, Gheronda, dar el nu se pricepe la lemne.

– Am spus. El va merge să ia lemnele.

Am încercat atunci să-i explic, dar în loc de discuţie am primit o grămadă de ocări şi m-a izgonit. M-am îndepărtat cu capul plecat, dar nu am renunţat. «Bine, bine», am spus atunci în sinea mea, «îţi mulţumesc pentru ocări, dar mâine, când vei arunca o grămadă de bani, atunci mai vorbim».

Aşadar, s-a dus părintele Efrem şi a luat nişte lemne groase, pe care a mai dat, pe deasupra, şi vreo 1500 de drahme. Erau nişte grinzi groase de 12 centimetri şi lungi de 6 metri, în timp ce era nevoie de nişte lemne subţiri, care costau 300 de drahme. De îndată ce le-am văzut, am mers la Stareţ.

– Ce lemne sunt acestea, Gheronda?, am spus eu. La ce sunt bune aceste lemne atât de groase?

– Tu să nu vorbeşti, îmi zise Stareţul. Este bine aşa. În loc să pui stâlpi subţiri, vei pune groşi.

Astfel, am pus stâlpii la rând, apoi am pus şi lemnele groase pe deasupra şi am făcut balconul. Seara, când am mers la chilia mea, au început gândurile: «Ai văzut, Stareţul nu te-a trimis pe tine. Dacă te-ai fi dus tu, s-ar fi făcut un balcon mai aspectuos, mai frumos, şi doar cu 300 de drahme, iar acum s-au pierdut 1500 de drahme». Atunci m-am dus la Stareţ şi i-am spus:

– Gheronda, gândurile îmi spun că dacă aş fi mers eu, am fi cumpărat lemnele doar cu 300 de drahme şi balconul ar fi fost mai frumos. Pe când acum l-ai trimis pe părintele Efrem şi am dat 1500 de drahme şi a ieşit şi cam grosolan.

– Bre, înşelatule, îmi spune Stareţul, tu eşti stareţul, ca să-mi porunceşti mie? Ce te interesează pe tine ce voi face eu cu lemnele groase? Pot să le arunc şi în mare... Oare trebuie să-ţi dau ţie socoteală? Oare a greşit Dumnezeu că nu te-a făcut pe tine stareţ, iar pe mine ucenic?

– Iertaţi-mă, Gheronda!, am spus eu şi am plecat.

După un an de zile am făcut deasupra acelui balcon bisericuţa. Prin urmare, lemnele groase pe care le cumpărase atunci părintele Efrem erau tocmai cele care trebuiau. Şi s-au potrivit atât de bine, de parcă ar fi fost făcute la comandă.

– Ai văzut, mi-a spus atunci Stareţul, că era nevoie să facem stâlpii groşi? Ai văzut că am făcut bine că am pus stâlpi groşi? Dacă am fi pus stâlpi subţiri, nu am fi putut face acum bisericuţa. Ai văzut cum le rânduieşte Dumnezeu?”.

De atunci credinţa părintelui Haralambie în ascultarea oarbă a devenit neclintită înlăuntrul său.

„Altădată, iarăşi, pe când construiam Proscomidiarul, i-am spus Stareţului:

– Gheronda, voi pune fierul aşa, ca să se potrivească bine.

– Nu, mi-a răspuns Stareţul, să nu faci aşa, ci aşa.

– Bine, Gheronda, dar nu pot să le pun aşa cum spuneţi.

Atunci Stareţul m-a ocărât, iar eu am căzut la picioarele lui şi am cerut iertare:

– Iertaţi-mă, Gheronda, iertaţi-mă! Da, Gheronda, voi face aşa cum spuneţi.

Eu o tot dădeam cu planul şi cu compasul.

– Trebuie să pun lemnul cu cumpăna şi va intra în locaşul lui.

– Nu, a spus Stareţul, ci îl vei prinde de acolo şi va intra singur în locaşul său.

Atunci l-am prins aşa cum a spus Stareţul şi s-a potrivit atât de bine, de parcă ar fi fost măsurat cu compasul!

Aceasta am păţit-o de câteva ori, după care m-am învăţat minte. «A, asta-i aşa? Cum spune Stareţul...». Nimic altceva nu mai cugetam.

– Fă asta!, îmi spunea Stareţul.

– Să fie binecuvântat!

– Mergi acolo!

– Să fie binecuvântat!

De atunci am primit mult Har. M-am umplut de Har făcând ascultare".

„Altădată eram puţin melancolic. Stareţul m-a întrebat ceva, dar eu nu am dat prea multă importanţă. Deodată m-a întrebat:

– De ce te-ai smintit?

– Nu m-am smintit, Gheronda.

– Cum nu te-ai smintit, de vreme ce eu ţi-am spus ceva, iar tu mi-ai răspuns asta.

– Nu, nu m-am smintit. Nu ştiu nimic. Sfinţia Voastră aveţi acum mânie şi v-aţi smintit.

– Eu de sminteală nu ştiu, îmi răspunde Stareţul.

Nici de data aceasta nu am dat importanță cuvintelor sale. Aveam însă o mâhnire și nu știam de unde vine.

– Va să zică eu m-am smintit, nu-i așa?, îmi zice Starețul.

Și îndată îmi trage una.

– Pleacă de aici! Și nu ai binecuvântare să liturghisești.

– Bine, Gheronda, iartă-mă! Dă-mi binecuvântarea ta să merg să liturghisesc.

– Nu îți dau nici o binecuvântare. Pleacă!

– Ei, cum să merg la Liturghie, de vreme ce v-am smintit și nu îmi dați binecuvântarea Sfinției Voastre? Cum să slujesc Liturghia? Iertați-mă și dați-mi binecuvântare!

– Nu-ți dau nimic. Pleacă, ce mai stai aici?

– Dar ce să fac, Gheronda?

– Să pleci.

– Unde să plec?

– Să mergi la chilia ta.

– Ei, dați-mi binecuvântarea Sfinției Voastre, de vreme ce am cerut iertare.

– Nu te iert.

– Ei, de vreme ce nu mă iertați, atunci aici o să mor. Nu plec nicăieri.

– Să pleci de aici!

A trecut cam o jumătate de oră așteptând acolo, după care i-am spus:

– Gheronda, dacă vreți să mor, o să mor. De plecat însă nu pot să plec. Dați-mi binecuvântarea Sfinției Voastre!

Și am început să plâng. Atunci Starețul mi-a spus:

– Vino-ncoace! Asta-i! Să nu mergi nicăieri fără binecuvântarea mea. Să nu ai nici o dorință fără binecuvântarea mea. Asta înseamnă călugărie. Vino acum să te iert! Să-ți dau și binecuvântarea mea...

Iar apoi mi-a însemnat capul cu semnul Crucii".

„Îmi amintesc că, pe când ne aflam la Noul Schit, așteptam cu nerăbdare ca să vină Duminica sau o sărbătoare, așa cum așteptam când eram mic să vină Paștele. Și aceasta pentru că în fiecare Duminică sau sărbătoare ne linișteam în chiliile noastre

şapte-opt ore. Nu vorbeam între noi, ci fiecare se ruga în chilia sa. Şi simţeam multă mângâiere în această rugăciune.

Într-o Duminică, aşadar, a venit de la Mănăstirea Konstamonitu un monah, pe nume Eftimie.

– Îl vei duce pe părintele Eftimie, mi-a spus Stareţul, la Mănăstirea «Sfântul Pavel», ca să se închine la Sfintele Moaşte, iar apoi îl vei aduce înapoi.

Atunci eu am spus în sinea mea: «S-a dus... Am pierdut Duminica...». Nu am spus nimic, dar Stareţul a înţeles şi mi-a zis:

– Te-ai mâhnit că ţi-am spus să mergi cu un monah străin la Mănăstirea Sfântului Pavel?

– Da, Gheronda, puţin.

– Mergi şi vei vedea! Mergi şi vei vedea!

Am mers, aşadar, la acea mănăstire, însă acolo părinţii ne-au spus că abia după-amiază vor scoate Sfintele Moaşte. Ce puteam să facem? Doar să aşteptăm. Monahul cel străin a plecat şi s-a culcat, eu însă am mers în biserică. De îndată ce m-am aşezat jos, mi s-a dat atât de mult Har în rugăciune, încât nu mai puteam să mă mişc din locul acela. Inima mea ardea toată, iar mintea rostea Rugăciunea: «Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă!». Lacrimile curgeau şiroaie din ochii mei... Nici în chilia mea nu avusesem astfel de rugăciune. Am rămas rugându-mă astfel timp de patru ore. Când ne-am întors, Stareţul m-a întrebat:

– Ai păţit ceva rău?

– Nu, Gheronda. Nu am păţit nimic, ci dimpotrivă am câştigat, am aflat rugăciune...".

Odată a trecut pe la colibele noastre un monah începător şi a spus:

– A venit în Schit un duhovnic purtător de Dumnezeu, învăţat şi dascăl preaiscusit.

Inima lui Haralambie, care dintotdeauna înclinase spre bine şi înseta să afle despre acesta, s-a aprins cu totul. Voia să asculte şi să înveţe ceva folositor. „Este timpul să ne folosim duhovniceşte", a spus el în sinea sa. S-a dus, aşadar, la Stareţ şi i-a spus:

– Gheronda, asta şi asta. Este binecuvântare să merg să mă folosesc duhovniceşte?

Atunci Stareţul l-a privit în ochi câteva clipe, după care i-a spus:

– Dacă vrei, du-te!

Părintele Haralambie a alergat ca un vultur înaripat la acel dascăl. De îndată ce s-a întors, cu chipul strălucind de bucurie, i-a spus Stareţului plin de entuziasm:

– Gheronda, mult m-am folosit. Cu adevărat este purtător de Dumnezeu.

Stareţul însă a clătinat din cap şi i-a spus:

– La noapte, după priveghere, să treci pe la chilia mea.

După priveghere, aşa cum îi poruncise Stareţul, a mers la chilia lui. Dar de data aceasta părintele Haralambie s-a dus posomorât şi cu capul plecat.

– Ia spune-mi, cum a mers privegherea?, l-a întrebat Stareţul.

– Ah, Gheronda, în noaptea aceasta am avut numai întunecare a minţii şi trândăvie.

– Cum aşa? Ieri spuneai că ai cunoscut un duhovnic purtător de Dumnezeu şi noaptea nu a mers bine privegherea?

– Da, Gheronda, nu a mers bine şi nu ştiu de ce.

– Să-ţi spun eu de ce. Ai stat lângă mine atâta timp. Te-am făcut monah, te-am făcut preot. Ai simţit vreun folos de la Stareţul tău?

– Da, Gheronda, mult folos.

– Ucenicul care are stareţ şi se odihneşte lângă el nu are dreptul să meargă la un alt duhovnic. Altfel este ca şi cum ar tăia încrederea în cel pe care i l-a rânduit Dumnezeu. Într-un anume fel aceasta este desfrânare duhovnicească.

Mai târziu părintele Haralambie ne-a mărturisit că pentru acest „pas greşit" a mai primit canon de la Dumnezeu încă vreo două-trei nopţi. Dar apoi şi-a intrat din nou în rânduială.

Stareţul i-a spus părintelui Haralambie să se roage cu metania atunci când face privegherea. Necunoscut este motivul pentru care nu l-a învăţat de la început să regleze Rugăciunea odată cu respiraţia, aşa cum îi învăţa pe ceilalţi. Abia după vreo şapte-opt ani Stareţul i-a spus într-o bună zi:

– De acum înainte vei face Rugăciunea minţii cu inspiraţie şi expiraţie. Vei spune „Doamne Iisuse Hristoase" odată cu inspiraţia

şi „miluieşte-mă" la expiraţie. De îndată ce o vei face aşa de vreo patru-cinci ori, vei simţi în inima ta o durere ascuţită, ca cea făcută de cuţit. Dar să nu te înfricoşezi! Te va durea, te vei zvârcoli, vei striga, ţi se va părea că ţi s-a sfâşiat inima. Aşa se împotriveşte diavolul. Tu însă continuă, va trece această durere. Va ţine 2-3 minute, cel mult un sfert de oră.

– Să fie binecuvântat!

Iată ce povesteşte însuşi părintele Haralambie:

„Seara am început să fac rugăciune, aşa cum mi-a spus Stareţul. La început m-am rugat cu cuvintele mele, iar apoi în loc de rugăciunea cu metania am început să fac Rugăciunea inimii cu expiraţie şi inspiraţie. Nu am apucat să rostesc de cinci ori, că îndată am simţit «cuţitul» despre care îmi spusese Stareţul. Era o durere puternică. Am început să transpir, dar am continuat Rugăciunea cu inspiraţie şi expiraţie. Aceasta a ţinut cam un sfert de ceas, după care durerea şi acea greutate au dispărut. Am simţit că mi se deschiseseră plămânii şi voiam să trag în piept tot aerul. Această stare a ţinut cam două ceasuri. Apoi Stareţul mi-a spus: «După ce va trece această stare, îndată să-ţi aduni mintea în inimă».

După ce acea durere puternică a plecat din inima mea, îndată am simţit pace, linişte şi o nespusă dulceaţă. Am fost atunci cuprins de o negrăită fericire. Sufletul meu înseta să rostească Rugăciunea: «Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă!». Rugăciunea se rostea cu mintea foarte repede, adică de două ori la fiecare secundă".

Părintele Haralambie, cu inima sa curată şi plină de simplitate, prin desăvârşita sa ascultare s-a arătat în curând a fi un mare lucrător al Rugăciunii minţii, învrednicindu-se de multe contemplaţii.

„Această rugăciune, povestea părintele Haralambie, am continuat-o vreo doi ani. Rugându-mă astfel, adică făcând Rugăciunea inimii cu inspiraţie şi expiraţie, am început să primesc multe schimbări ale Harului. Aveam multe stări în vremea Rugăciunii inimii, între care era şi acea negrăită fericire, ce venea din unirea minţii cu inima. Mintea încăpea în ea toate... Simţeam că toate zidirile au fost făcute de Dumnezeu pentru om. Iar când

mi-am amintit că şi pe Sine Însuşi S-a dat şi că noi nu avem nimic, nu am mai putut să mă stăpânesc. Am căzut la pământ şi am început să plâng când am simţit că pe Sine Însuşi S-a dat şi Se dăruieşte şi acum ca să ne unească pe noi cu El, deşi noi nu avem nimic bun.

Altădată, iarăşi, am simţit prezenţa lui Dumnezeu, iar chipul în care s-a făcut aceasta nu se poate descrie în cuvinte. Am fost cuprins de o dragoste negrăită şi de o stare duhovnicească pe care nu am putut-o purta, aşa că m-am prăbuşit la pământ. Dacă simţirea dumnezeieştii Prezenţe ar fi ţinut mai mult de două minute, aş fi murit. Nu suferă vasul de lut al omului... Aş fi murit de fericire, de multa dragoste pentru Hristos. Cel ce se roagă cade la pământ şi nu mai poate să spună nimic altceva fără numai «mântuieşte-mă», căci dacă ar ţine mai mult această stare, ar muri.

Apoi, după ce a scăzut (n.tr. acea simţire a Harului), timp de aproape trei ore Rugăciunea s-a rostit de la sine şi lacrimi dulci mi-au curs cu îmbelşugare. De atunci, când îmi aduc aminte adeseori de acea stare de Har, de prezenţa lui Dumnezeu, îmi vin lacrimi dulci şi rugăciune neîncetată.

Ne rugam multe ore atunci când ne aflam lângă Bătrânul Iosif, dar şi în primii ani de după adormirea sa. Domnul, pentru rugăciunile Stareţului meu, îmi dădea Har din belşug, deoarece lucram Rugăciunea minţii timp de aproape zece ore, stând în picioare. Când diavolul mă războia cu multă oboseală şi trândăvie, mă simţeam rău. Atunci îmi spuneam: «Bolnav nu eşti. Ai mâncat, ai băut... aşadar, trebuie să te nevoieşti până ai să mori aici rugându-te!». Nu cedam cu uşurinţă. Şi după puţin timp venea atât de multă mângâiere, o asemenea pace şi fericire, încât timp de patru ore credeam că nu mai păşesc pe pământ. Dar aceste patru ore treceau ca 10 minute. În acea vreme aveam multe cercetări dumnezeieşti. Dumnezeu mi-a dat mult Har".

Cu desăvârşita sa ascultare şi marea sa silinţă la priveghere şi rugăciune, a devenit el însuşi o Filocalie vie.

„Cu un an înainte de a adormi Stareţul, povesteşte însuşi părintele Haralambie, într-o seară, pe când făceam Rugăciunea inimii cu inspiraţie şi expiraţie, mi s-a întâmplat ceva uimitor. Am

trăit o stare de rugăciune pe care nu o pot descrie în cuvinte. Deodată mintea mea a intrat în inimă şi atunci mintea, inima şi rugăciunea au devenit una. Nu mai simţeam unde mă aflu. Doar Rugăciunea se rostea în inimă şi simţeam multă dulceaţă şi o negrăită fericire. Nu ştiu cât a durat acea stare. Când mi-am venit întru sine, am simţit o nespusă pace şi dulceaţă, iar lacrimile curgeau şiroaie. Atunci m-am dus la Stareţ şi i-am spus:

– Gheronda, am păţit ceva.

– Ce ai păţit?, m-a întrebat Stareţul.

– În timp ce mă rugam, deodată mintea mea s-a închis în inimă. Nu mai ştiam dacă există altă lume.

Şi i-am descris acea stare de Har.

– De la această stare de Har, mi-a spus Stareţul, începe răpirea minţii, adică mintea este răpită în contemplaţie. Şi eu când am simţit aceasta pentru prima oară, m-am închis într-o chilie atât de strâmtă, încât abia puteam încăpea. Şi am rămas acolo un timp. Era atât de strâmtă, încât mă primejduiam să mă asfixiez. Starea aceasta pe care ai trăit-o să ai grijă să o păstrezi şi să nu o pierzi.

Această stare a ţinut aproape şapte luni. Mintea mea se închidea în inimă timp de două-trei ore. Iar atunci când îmi veneam întru sine, acea stare pleca, dar în timpul zilei aveam rugăciune foarte puternică. Atât de mult iubeam această rugăciune, încât nu voiam să vorbesc fără numai când era neapărată nevoie, dar şi atunci o făceam cu multă greutate. Atât de treaz fusesem în aceste luni, încât m-am învrednicit de o astfel de stare. De îndată ce mă trezeam, aşteptam cu nerăbdare să se însereze, ca să găsesc din nou acea stare dumnezeiască, nevoindu-mă cu Rugăciunea minţii. Iar dacă nu o găseam în prima noapte, făceam nevoinţă ca să o găsesc în a doua sau în a treia noapte.

Atât de multă dulceaţă aveam în timpul zilei când aflam această stare de rugăciune, încât nu-mi păsa dacă lucram din greu toată ziua. Parcă zburam. Nu îndoită, ci de cinci ori mai mare era puterea pe care o aveam în trup şi în suflet. Nu mă preocupa ce face celălalt. Nici la masă ce mănâncă sau ce spun alţii, fiindcă mintea mea era cu totul absorbită de rugăciune. Atât de multă dulceaţă simţeam înlăuntrul meu, încât este cu neputinţă să o descriu.

În timpul acestei stări dumnezeieşti se anulează spaţiul şi timpul, iar lumea şi întreaga făptură se «stinge». Încetează chiar şi funcţiile biologice, precum somnul, foamea sau setea. Rugăciunea saltă înlăuntrul tău şi nu te lasă să dormi. «Pot să mă lipsesc de somn, spuneam în sinea mea, de mâncare, de apă, numai să am această stare». Uneori rămâneam chiar şi patruzeci şi opt de ore fără somn, atunci când aflam această dumnezeiască rugăciune.

– Gheronda, îi spuneam eu, din pricina rugăciunii nu pot să dorm. Şi mi se întâmplă asta şi asta.

– Pregăteşte-ţi spinarea! Se pare că voi pleca şi Dumnezeu te pregăteşte ca să rezişti.

După cuvioasa adormire a Stareţului, pe când mă aflam singur la Noul Schit, tot nu puteam să dorm, fiindcă aflam această stare cerească de trei ori pe săptămână, iar uneori chiar şi de şase ori.

Cugetând la această rugăciune, la această contemplaţie cerească, mă gândeam să las preoţia, să plec şi să mă ascund într-un loc unde să nu mă vadă nimeni şi să nu văd pe nimeni. Plângeam şi ziceam: «Dumnezeul meu, la ce mi-a trebuit Preoţia?». Şi mă gândeam la peşterile pustnicilor.

Îmi amintesc acum de starea aceea pricinuită de Rugăciunea minţii, pe care însă am pierdut-o din pricina multelor griji".

Şi zicând acestea, părintele Haralambie plângea cu hohote.

În ziua adormirii Stareţului, când părintele Haralambie i-a pus metanie pentru a se retrage apoi la chilia sa, Stareţul i-a spus:

– Vino aproape! Să tai grija, auzi?

– Să fie binecuvântat, Gheronda!, a răspuns părintele Haralambie şi a dat să plece.

După ce a făcut vreo zece paşi, Stareţul l-a strigat din nou:

– Părinte Haralambie!

Când părintele Haralambie a venit din nou lângă Stareţ, el i-a spus din nou:

– Ai auzit ce ţi-am spus? Să tai grija, asta ţi-am spus.

– Să fie binecuvântat, Gheronda!

Apoi a voit să plece din nou. După ce a făcut vreo cincisprezece paşi, Stareţul l-a strigat din nou:

– Părinte Haralambie!

A alergat iarăşi la Stareţ, iar acesta i-a spus:

– Ce ţi-am spus? Ai auzit? Să tai grija! Să tai grija ţi-am spus!

– Să fie binecuvântat, Gheronda!

Mai târziu, de fiecare dată când îşi amintea, părintele Haralambie plângea şi zicea:

„De trei ori mi-a spus. Când am început cu grijile, de multe ori îmi venea în minte această poruncă a Stareţului. Până şi lacrimile le-am pierdut! Din pricina grijilor în care am intrat mi-am găsit beleaua, ocupându-mă de grădini şi de ziduri. În timp ce atunci, când trăia Stareţul, aveam multe stări de Har ce nu se pot descrie".

Într-adevăr, părintele Haralambie a primit mult Har de la Dumnezeu, cu rugăciunile Stareţului său. De aceea spunea cu simplitate: „Eu am rugăciune". Vorbea deschis, cu simplitate, iar nu cu mândrie. Era un om simplu, fără de viclenie şi fără de răutate, plin de bunătate, dar şi silitor şi desăvârşit ascultător, fiind o podoabă a vremurilor noastre din urmă.

A fost, cu adevărat, un caz de excepţie. Cu smerenie cred că Domnul l-a rânduit în ceata aleşilor Săi, pentru rugăciunile Sfântului nostru Stareţ, Iosif Isihastul.

Părintele Teofilact: Acesta era ucenic al vestitului stareţ Ioachim Speţieris (1858-1943) şi locuia în Chilia Sfinţilor Doctori fără de Arginţi de la Noul Schit. Era un monah foarte evlavios, tăcut şi foarte neagonisitor.

În 1943, după moartea stareţului său, a rămas singur, vieţuind în multă sărăcie, fiindcă nu ştia să facă nici o rucodelie. Îşi oferea însă slujirea sa celorlalte obşti vecine, iar acestea îi dădeau în schimb puţină mâncare.

Pe când ne aflam la Sfânta Ana Mică, ne-a vizitat şi, impresionat fiind de sfinţenia Stareţului şi de petrecerea noastră, a cerut să rămână lângă noi.

Şi Stareţul îşi dorea să-l primească, dar i-a spus:

– Voi face rugăciune şi, dacă este voia lui Dumnezeu, vei lăsa chilia ta şi vei veni la noi.

Făcând rugăciune, a văzut o lumină cerească la bisericuţa Sfinţilor Doctori fără de Arginţi şi a primit vestire că părintele Teofilact trebuia să rămână la chilia sa.

– Nu este voia lui Dumnezeu, i-a spus Stareţul, nu te lasă Sfinţii Doctori fără de Arginţi să pleci de la chilia ta şi să vii la noi.

L-a mângâiat însă şi i-a dat binecuvântare să vină la anumite răstimpuri ca să rămână împreună cu noi, după care să se întoarcă la chilia sa.

Părintele Teofilact a voit să devină schimonah, fiindcă era doar rasofor. Stareţul Iosif l-a luat sub mantie şi l-a tuns în bisericuţa noastră de la Sfânta Ana Mică. De atunci a devenit membru al obştii noastre, iar noi îl vizitam atunci când mergeam la Noul Schit cu oarecare treburi.

Mai târziu l-a trimis pe părintele Iosif cel tânăr ca să rămână cu el şi acesta a rămas până la adormirea Stareţului, vreme de opt ani.

Monahia Vriena: Sora mai mare a Stareţului, Erghina, a trecut odată printr-o mare greutate. Întristarea şi deznădejdea o apăsau din ce în ce mai tare. Singura ei nădejde era fratele ei, Stareţul Iosif, căruia i-a şi trimis o scrisoare în care îi cerea mângâiere şi povăţuire. Stareţul i-a răspuns şi, prin epistolele sale pline de înţelepciune, a destrămat întunericul cel gros al întristării ei.

Erghina avea o fiică, pe nume Varvara. Dumnezeiasca pildă a Stareţului, epistolele sale pline de înţelepciune adresate familiei sale şi rugăciunile sale au aprins în inima tinerei sale nepoate dorinţa pentru viaţa monahală.

Varvara i-a trimis Stareţului o scrisoare în care îi cerea sfatul. Stareţul s-a bucurat mult pentru aceasta, fiindcă „văzuse" în rugăciunea sa că Varvara avea un suflet curat şi avea să sporească mult în viaţa monahală. De aceea i-a răspuns îndată. Între ei s-a păstrat o corespondenţă foarte duhovnicească, prin care Stareţul o povăţuia spre rugăciune, trezvie şi smerenie.

Ca fetiţă, micuţa Varvara se pare că era puţin încăpăţânată şi mânioasă. Dar fiindcă avea intenţie bună, urma sfaturile unchiului ei după literă. În curând a început nu numai să se îndrepte, ci chiar să facă să sporească înlăuntrul ei roadele Harului.

Într-adevăr, a devenit o fată foarte cuminte, smerită şi ascultătoare. Atâta trezvie a dobândit, încât nu ieşea din casă fără mama ei. Şi rostea Rugăciunea lui Iisus neîncetat. În curând au început să apară şi primele roade: cugetările dumnezeieşti şi lacrimile îmbelşugate. Cu timpul mintea Varvarei a început să se lumineze şi inima ei să se umple de dragostea lui Hristos.

Şi astfel, la sfârşitul ocupaţiei germane, micuţa Varvara a dorit să devină monahie, dar tatăl ei i-a interzis categoric. Nu voia să-i dea nici în ruptul capului binecuvântare pentru aceasta. Şi aşa cum se întâmplă, din nefericire, în astfel de cazuri, a început să-şi întineze gura cu vorbe nepotrivite şi grele.

Sărmana Varvara, cu multă întristare i-a scris Stareţului Iosif despre dorinţa pe care o avea şi despre refuzul tatălui ei. Atunci Stareţul s-a rugat şi, după ce a primit înştiinţare în rugăciune, i-a răspuns: „Aşteaptă puţin! Fă puţină răbdare!". Şi într-adevăr, nu a trecut mult timp şi tatăl ei a murit. Atunci Varvara, fiind de acum slobodă, a plecat, cu binecuvântarea mamei ei, la o mănăstire aflată lângă Parnitha.

Nu a trecut mult timp şi egumena mănăstirii a avut o vedenie. Aşa cum stătea în chilia ei, a auzit deodată pe la miezul nopţii paşii venind din depărtare. Se apropia cineva care avea în mână un baston. Stareţa s-a neliniştit, fiindcă mănăstirea nu avea pe atunci ziduri care să o împrejmuiască şi de aceea se temea pentru celelalte maici. De altfel, erau acei ani grei ai războiului civil. Egumena privea cu nelinişte ca să vadă cine putea fi la o astfel de oră în acea pustie.

Aşa cum privea în partea de unde veneau paşii, a văzut în întuneric apropiindu-se un bătrân în vârstă, care ţinea în mână un felinar. Când acela a ajuns lângă ea, l-a întrebat neliniştită:

– Cine sunteţi şi ce doriţi la această oră?

– Eu sunt tatăl micii Varvara şi am venit să vă spun să o ţineţi lângă Sfinţia Voastră. Căci de atunci de când ea a venit la mănăstire, Hristos mi-a dat ca mângâiere acest felinar. Cu el văd puţin şi primesc astfel mângâiere.

Şi zicând acestea, s-a făcut nevăzut. Micuţa Varvara a rămas la mănăstire şi a devenit o monahie aleasă. La tunderea ei, ce s-a săvârşit în 1945, a fost numită Vriena. De faţă s-a aflat şi părintele

Atanasie, fratele Stareţului. În 1955 ea a devenit egumenă la Mănăstirea Maicii Domnului „Mirtidiotissa” din regiunea Stamata – Atica.

Stareţa Macrina: Aşa cum am mai spus, părintele Efrem, duhovnicul pe care îl avusesem în lume, dobândise în Volos un număr mare de ucenici şi făcea o frumoasă lucrare duhovnicească. Dar în 1952 a fost clevetit şi astfel a fost nevoit să plece şi să-i lase orfani pe fiii săi duhovniceşti. Printre aceştia se aflau şi vreo cinci-şase tinere care duceau împreună viaţă duhovnicească, ca într-o obşte neoficială, având dorinţa de a se afierosi lui Hristos.

Una dintre aceste tinere era Maria, egumena de mai târziu de la Mănăstirea „Portaria”, care a adormit cu cuvioşie în ziua de Duminică, 4 iunie 1995.

Maria s-a născut în 1921 din părinţi evlavioşi, în satul Vilaeti din Smirna. Odată cu strămutarea din Asia Mică a populaţiei greceşti, familia ei a fost nevoită să părăsească pământul părintesc al Ioniei şi să se stabilească în Volos. Dar pe când avea doar zece ani, s-a mai petrecut o nenorocire în familie: au murit şi cei doi fraţi ai ei şi astfel micuţa Maria împreună cu fratele ei mai mic, Gheorgakis, au rămas cu desăvârşire părăsiţi.

Însă Maria nu era dintre cei care îşi pierd lesne nădejdea. A început să muncească, mai întâi la o fabrică de alimente, unde, cu mânuţele ei cele mici, spărgea nuci, pentru a câştiga puţină pâine. Astfel, vieţuind în multe lipsuri, fetiţa orfană de cinci ani a reuşit să-l crească pe frăţiorul ei mai mic. Şi pe când lucrurile păreau a se fi liniştit puţin, a izbucnit al Doilea Război Mondial şi odată cu el au venit şi anii cei grei ai ocupaţiei germane.

La începutul ocupaţiei vecinii au dat un oarecare ajutor orfanilor, însă atunci când oamenii au început să moară de foame pe drumuri, nimeni nu a mai purtat grijă de cei doi copii. Rămâneau flămânzi zile întregi şi se primejduiau să moară de foame.

Cei doi frăţiori au fost nevoiţi să se despartă, cu nădejdea că cel puţin unul dintre ei va supravieţui. Micul Gheorgakis a plecat la Tesalonic, iar Maria a rămas în Volos cu desăvârşire singură şi cufundată în întristare din pricina despărţirii lor.

Atât anii ocupației germane, cât și anii de după război au fost pentru Maria foarte grei. Muncea pe unde găsea pentru puțină pâine, dar și pe aceea o împărțea, pentru că avea o inimă de aur.

Se distingea prin marea ei milostivire, prin lipsa de răutate, prin milostenie, prin marea ei răbdare și hărnicie, precum și prin privegherea cea de toată noaptea.

În toată viața ei rugăciunea a fost pentru egumena Macrina de mai târziu busolă și toiag. De multe ori a simțit „palpabil" ajutorul dumnezeiesc. În această perioadă tânăra Maria s-a cunoscut cu mama mea. Aceste două suflete sfințite se rugau împreună în bucătăria casei mele părintești, toată noaptea petrecându-o stând în genunchi sau făcând metanii și vărsând șiroaie de lacrimi. Multe m-a învățat pilda lor cea sfântă!

Aceste virtuți ale ei s-au făcut pricină de a aduna lângă ea, în acei ani ai ocupației germane, câteva tinere evlavioase ce voiau să devină mirese ale lui Hristos. Aceste tinere trăiau sub povățuirea duhovnicească a părintelui Efrem. Când acela însă a fost nevoit să se întoarcă în Sfântul Munte, ele au rămas orfane.

Mulți duhovnici au vrut să le ia sub povățuirea lor, dar ele nu simțeau odihnă nicăieri, deoarece dobândiseră cugetarea Starețului Iosif. Pentru aceasta au și scris Starețului meu ca să le primească el sub povățuirea sa. Erau puțin șovăitoare, căci auziseră cât de aspru era pustnicul Iosif, dar nici nu se puteau împăca cu ceva mai puțin. Pe vremea aceea eu mă aflam deja în Sfântul Munte, lângă Stareț. Atunci Starețul s-a rugat și le-a răspuns: „Dacă veți face ascultare, vă voi lua sub îndrumarea mea. Dacă nu veți face, vă voi lăsa". Iar ele au răspuns: „Gheronda, vom face ascultare în tot ce veți spune".

De îndată ce a primit răspunsul lor, Starețul s-a rugat din nou, după care le-a trimis o scrisoare în care le scria să facă ascultare de Maria, viitoarea egumenă Macrina de mai târziu, pe care nu o văzuse niciodată. Le-a și explicat de ce a luat această hotărâre:

„Am văzut-o în vedenie pe Maria. Veți face ascultare de ea, căci eu am văzut-o astă-noapte în vedenie, în timp ce mă rugam. Am văzut-o stând în mijloc, iar în jurul ei erau adunate multe oi. Și astfel am înțeles că pe ea trebuie să o pun stareță. Așa că veți face ascultare de ea și nici una din voi să nu-i vorbească împotrivă".

Tinerele fete i-au răspuns: „Să fie binecuvântat!". Stareţul s-a bucurat mult de ascultarea lor. Le iubea foarte mult, pentru că vedea cu ochii săi duhovniceşti câtă dragoste aveau pentru Mirele Hristos. De aceea le şi scria epistole pentru a le sprijini, dându-le învăţături simple, dar puternice, precum cele de mai jos:

„Să nu căutaţi altceva decât înţelegere şi dragoste şi să faceţi ascultare, pentru a dobândi smerenia. Căci Domnul Iisus Hristos S-a făcut pildă pentru noi şi ne-a învăţat smerenia, făcându-Se ascultător până la moarte.

Supuneţi-vă, aşadar, Mariei atunci când aceasta voieşte să vă aducă folos, iar noi aici ne rugăm cu toţii ca să vă ajute Domnul şi să vă învredniciţi de viaţa veşnică.

Vă doresc aceasta din tot sufletul,
Smeritul Stareţ Iosif".

Tinerele îi scriau Stareţului mărturisirile lor, iar el le răspundea prin foarte multe epistole, pe care le păstrau ca pe o bogăţie nepreţuită. Stareţul le-a descoperit multe din contemplaţiile şi stările sale duhovniceşti, dar, din nefericire, au fost nevoite să întrerupă corespondenţa pentru că s-a petrecut următoarea ispită. Un monah, care nu mai era în toate minţile şi care trăia făcându-şi voia, petrecând doar într-o asceză trupească, a voit să le ia el sub povăţuirea sa pe aceste monahii. Dar ele nu aveau încredere în el. Pe de altă parte primiseră mult folos de la Stareţ.

Acela, fiindcă avea multă invidie, le ameninţa că le va defăima în ziare, dacă va găsi epistolele Stareţului. Atunci Maria s-a temut şi, pentru a nu cădea în mâinile lui acele epistole, în care se aflau scrise gândurile lor, a ars toate epistolele în afară de opt dintre ele, pe care o monahie le ţinea ascunse.

Şi astfel, din nefericire, s-au pierdut acele nepreţuite epistole ale Stareţului. Mult folos ar fi adus, dacă s-ar fi păstrat şi s-ar fi publicat împreună cu celelalte care deja au fost tipărite într-o carte.

Stareţul a fost pentru aceste suflete curate un părinte niptic neînşelat şi un povăţuitor înzestrat cu darul discernământului şi al străvederii.

Una dintre aceste monahii a povestit următoarele despre viaţa lor petrecută sub povăţuirea Stareţului:

„Vedea de mai înainte totul. Orice se întâmpla în mănăstire el scria în epistolele sale, fără să-i spunem noi nimic. Pe când mă aflam la începutul vieţii mele monahale, sora mea, care şi ea era pe atunci soră începătoare, s-a îmbolnăvit. Atunci eu m-am mâhnit mult şi am spus: «Maica Domnului, de ce întâmplă asta? Noi am venit aici ca să slujim. Oare pentru asta am venit? Ca sora mea să se îmbolnăvească şi să nu poată aduce mănăstirii slujirea ei?». Şi zicând acestea, m-am dus în curtea mănăstirii şi, aşezându-mă sub un măslin, am plâns toată noaptea.

După câteva zile a venit o scrisoare pentru mine de la Stareţ în care scria: «Fiica mea, plânsul tău ajunge până la mine şi nu sufăr să-l aud... Mi se sfâşie sufletul de durere şi rugăciunea mi se curmă. Nu mai plânge, căci sora ta se va face bine».

Şi a scris acestea fără să ştie cineva! Atunci maicile m-au întrebat:

– Ce ai făcut, soră?

– Iată, am mers sub măslin şi am plâns. Dar oare cum a cunoscut Stareţul aceasta, de vreme ce se afla în Sfântul Munte?

O întâmplare asemănătoare s-a petrecut cu stareţa. Odată, stareţa Macrina s-a îmbolnăvit şi scuipa sânge, iar noi nu aveam telefon ca să comunicăm cu Stareţul şi să-i spunem. Dar şi în scrisoarea pe care i-am scris-o mai târziu am ascuns acest fapt ca să nu-l mâhnim şi să nu-l întrerupem de la rugăciunea sa. El însă ne-a trimis o scrisoare în care scria:

«Fiicele mele, de ce nu mi-aţi scris că stareţa este bolnavă şi că suferă, ca să fi făcut rugăciune? Aţi făcut foarte rău crezând că mă întrerupeţi de la rugăciune. Căci noi am văzut-o cu ochii minţii noaptea, pe când mă rugam cu părintele Arsenie, că este grav bolnavă. Şi am făcut multă rugăciune. Fiicele mele, vreau să mă înştiinţaţi de tot ce se întâmplă în mănăstire, şi mai ales cu egumena. Să-mi scrieţi tot».

Dar şi stareţa Macrina i-a văzut noaptea lângă patul ei pe cei doi, pe Stareţul Iosif şi pe părintele Arsenie, că se rugau cu metania făcând cruce şi zicând: «Doamne, tămăduieşte pe roaba Ta!».

«Aceasta s-a petrecut de multe ori, adică, în timp ce se ruga, vedea ce făceam şi unde ne aflam. Iar noi ne miram cum de ne

scria în epistolele sale chiar şi gândurile noastre. Atunci sufletele noastre se umpleau de frică şi de cutremur».

Acestea ne-a mărturisit stareţa Macrina".

Această mănăstire a sporit foarte mult. Din acea binecuvântată chinovie au ieşit multe roade alese, suflete curate, afierosite dragostei şi adorării Mirelui ceresc.

După adormirea Stareţului Iosif, părintele Efrem Katunakiotul, cu ochii săi cei duhovniceşti, vedea adeseori noaptea în rugăciune doi stâlpi de foc în Volos ce se ridicau de pe pământ la Cer. Era vorba de stareţa Macrina şi de una din binecuvântatele ei ucenițe. Şi spunea părintele Efrem:

„Ia te uită! Noi, aici, pe stâncile astea atât de mult ne ostenim ca să aflăm câteva fărâmituri, iar acestea, în lume fiind, primesc atât de mult Har! Ce fac ele acolo?".

Mănăstirea „Portaria" s-a remarcat prin viaţa duhovnicească şi prin miile de credincioşi, nu numai din acea regiune, ci şi din toată Grecia, care găseau scăpare lângă neuitata stareţă Maria şi se foloseau duhovniceşte.

Chipul ei răspândea bunătate, dragoste, sinceritate şi credinţă. Liniştea ei şi cuvântul ei plin de dulceaţă erau sprijin şi izvor de putere pentru toţi cei care o cunoşteau.

De la această binecuvântată obşte au fost trimise monahii pentru a popula Mănăstirile Cinstitului Înaintemergător din Seres şi a Arhanghelului Mihail din Thasos. Iar din aceste mănăstiri au fost trimise mai apoi monahii ca aluat în America de Nord şi în Canada, pentru a sădi şi acolo idealul monahal ortodox.

LA NOUL SCHIT

Stareţul a locuit în pustia Schitului Sfânta Ana Mică vreme de cincisprezece ani, din 1938 până în 1953. Însă noi, cei mai tineri, ne istoviserăm din pricina diferitelor pătimiri şi a vieţuirii aspre, a nenumăratelor suferinţe trupeşti şi mai ales a chiliilor care erau ca nişte morminte.

Eu începusem să am simptome de tuberculoză, iar părintele Iosif cel tânăr se simţea mereu indispus din pricina unei dureri permanente în piept, a tusei cu sânge şi a hemoragiilor gastrice. Părintele Haralambie alerga pretutindeni şi din pricina oboselii peste măsură a făcut hernie. Oameni tineri şi ajunsesem deja netrebnici!

Cu cât trecea timpul puterile Stareţului se împuţinau. Din pricina ascezei peste măsură pe care o făcuse în toată viaţa sa, devenise expus la diferite boli. Avea permanent dureri de cap. Devenise foarte sensibil şi la frig. Pentru a se încălzi, lua pe el multe flanele şi se înfăşura cu ele. Dar şi noi, cei mai tineri, luam peste noi flanele, fulare, pături şi paltoane; semănam cu nişte astronauţi.

Beam numai apă caldă, pentru că stomacurile noastre deveniseră sensibile. Mai ales eu, ca să pot mistui mâncarea, trebuia să mă încing cu nişte brâie de lână ca să mi se încălzească mijlocul. Ajunsesem într-o stare jalnică. Frigul şi umezeala, acumulate timp de şase ani, ne-au distrus. De acolo provin răcelile, pe care le voi avea până ce voi muri. Tânăr de douăzeci şi cinci de ani şi eram ca un bătrân!

Vara sufeream din pricina zăpuşelii sufocante. În timpul zilei stâncile absorbeau căldura cea dogoritoare, iar noaptea o răspândeau atât de mult, încât nu puteam dormi. Şi astfel, sufeream din pricina insomniilor. Această stare s-a înrăutăţit şi mai mult după hirotonia noastră, fiindcă liturghiseam în fiecare zi. Iarna rămânea destul timp să ne odihnim după Liturghie, căci soarele întârzia să răsară. Vara însă, când nopţile sunt mai mici, nu apucam să ne odihnim dimineaţa, fiindcă Liturghia trebuia să înceapă întotdeauna la al şaptelea ceas din noapte, adică la miezul nopţii. Atunci când terminam, fiind frânţi de oboseală din pricina lipsei de somn şi a căldurii, deja se lumina de ziuă. Când să ne odihnim? Iar Stareţul se silea pe sine să vină la Liturghie, deşi coliba sa era destul de departe de bisericuţa Cinstitului Înaintemergător.

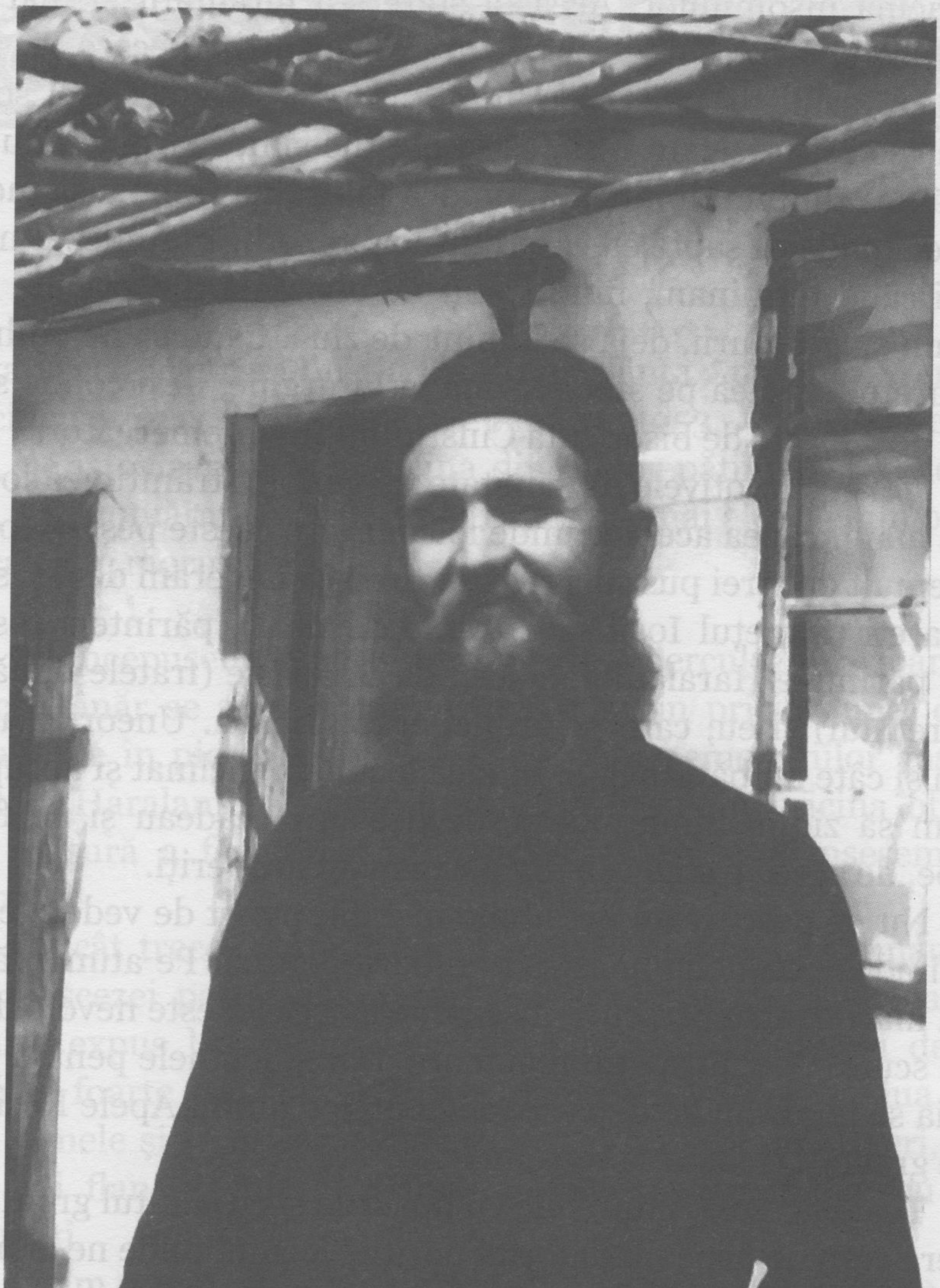
Pe lângă motivele de sănătate mai era şi strâmtimea locului. Nu ne mai încăpea acel loc unde locuiam. În aceste peşteri locuiau mai demult doi-trei pustnici ruşi, în timp ce noi eram deja şase: cei doi stareţi (Stareţul Iosif şi bătrânul Arsenie), părintele Iosif cel tânăr, părintele Haralambie, părintele Atanasie (fratele după trup al Stareţului) şi eu, care pe atunci eram diacon. Uneori mai găzduiam şi câte un bătrânel. Şi fiindcă locul era înclinat şi abrupt, nu puteam să zidim nimic. Pietre de deasupra cădeau şi ne făceau pagube, de aceea trebuia să fim permanent acoperiţi.

Nu ne descurcam prea bine nici din punct de vedere economic, fiindcă rucodelia noastră era foarte ieftină. Pe atunci făceam peceţi mari pentru prescuri, însă pentru aceasta este nevoie de mai multe scule şi de un spaţiu mai mare. Dar şi lemnele pentru peceţi trebuia să le cărăm de departe, de la un loc numit Apele Reci. Prin multe greutăţi trebuia să trecem!

Toate acestea, împreună cu lipsurile şi cu căratul greutăţilor, care era ceva de neocolit datorită poziţiei locului unde ne aflam, au zdruncinat destul de tare sănătatea noastră. Dacă nu am fi plecat, nu am mai fi trăit mult.

Stareţul a văzut că nu mai puteam rămâne în acel loc, pentru pricinile mai sus arătate, şi, într-o bună zi i-a spus bătrânului Arsenie:

– Cei tineri s-au năruit cu totul. Aşadar, ce se va întâmpla cu noi, cei bătrâni? Peste puţin vom deveni cu toţii netrebnici.

Părintele Efrem Filotheitul, monah la Nea Skiti
(Noul Schit)

Atunci ne-am gândit să coborâm la Noul Schit, unde clima este mai blândă, iar locul mai neted. Se află şi lângă mare, aşa că ostenelile noastre ar fi fost mai măsurate. Între timp ne provocase şi părintele Teofilact:

– Veniţi la Noul Schit, căci am eu chilie.

Stareţul, înainte de a lua o hotărâre, a căzut la rugăciune, aşa cum obişnuia, iar apoi ne-a spus:

– Am primit vestire de la Dumnezeu să coborâm la Noul Schit, fiindcă aici, după cum merg lucrurile, nu va rămâne nimeni sănătos şi pe picioarele sale şi apoi cum vom trăi, de vreme ce voi, care sunteţi tineri, aţi ajuns deja secătuiţi. Pentru aceasta vom coborî la Noul Schit, la stareţul Teofilact, cât mai repede cu putinţă.

Şi astfel, în septembrie 1953, de vreme ce Stareţul primise vestire de la Dumnezeu, am pornit într-o noapte cu lună spre Chilia „Sfinţii Doctori fără de Arginţi" de la Noul Schit, cea a părintelui Teofilact. A luat fiecare pe umăr câte o pătură, câteva zdrenţe şi trei-patru cărţi şi am pornit. Acestea erau lucrurile noastre; nimic altceva nu aveam. Eram monahi neagonisitori.

Noul Schit se află în partea de nord-vest a Schitului Sfânta Ana şi în apropiere de Mănăstirea Sfântul Pavel, de care şi aparţine administrativ. Acest schit se află într-o zonă unde este cea mai prielnică climă din Sfântul Munte, deoarece iarna este foarte blândă, iar vara răcoroasă. Turnul din schit datează din secolul al XII-lea, iar biserica Schitului, care este închinată Naşterii Maicii Domnului, a fost zidită în 1760. Tipicul şi programul lui este aproape identic cu cel al schitului învecinat, Sfânta Ana. Când am mers noi, Noul Schit era alcătuit din douăzeci şi opt de chilii şi avea în jur de cincizeci şi cinci de părinţi.

Am rămas puţin timp la Chilia Doctorilor fără de Arginţi, dar nu am simţit odihnă. Ne obişnuisem cu liniştea şi cu zăvorârea, în timp ce chiliile din Noul Schit erau foarte înghesuite, ceea ce îl făcea să semene cu un sat.

Stareţul îi spunea bătrânului Arsenie:

„Vorbeşte unul aici şi aude celălalt. Numai să tuşeşti şi te aud toţi vecinii. Iar dacă ne vom ruga cu voce tare sau vom plânge, vom deveni privelişte tuturor".

Pe lângă aceasta mai erau acolo şi unele discordii, care pe noi, ca monahi, nu ne odihneau. Era cu neputinţă să mai rămânem. Am stat câteva zile, după care Stareţul mi-a spus:

– Fiul meu, ce vom face acum? Nu suntem pentru acest loc. Noi suntem oameni iubitori de linişte, nu putem să suferim aceste discordii. Aşa că trebuie să plecăm. Nu vrei să mergem la egumenul Mănăstirii Sfântul Pavel ca să-i spui că plecăm?

Am mers, aşadar, la mănăstirea suverană şi am transmis egumenului, părintelui Serafim, rugămintea Stareţului. Iar acela mi-a răspuns cu multă dragoste:

– De ce să plecaţi? Vă vom da toată regiunea isihastă, ce porneşte de la turnul schitului şi ajunge până jos la mare. Acolo sunt patru colibe isihaste. Vi le vom da în dar, numai să nu plecaţi.

M-am întors la Stareţ şi i-am transmis răspunsul, iar el mi-a spus:

– Mergi şi vezi ce-i cu acele colibe!

Am mers şi, când le-am văzut, mi-au plăcut, fiindcă erau retrase şi pustniceşti. Aşa că puteam să avem linişte, deşi se aflau la o distanţă de doar cinci minute de biserica schitului. Când m-am întors, i-am spus:

– Gheronda, le-am văzut şi sunt exact ce ne trebuie.

– Să mergem cu toţii acolo.

– Nu, Gheronda, mai bine să mergeţi să le vedeţi şi Sfinţia Voastră. Poate nu vă vor plăcea, şi atunci nu voi suferi apăsarea conştiinţei mele, ştiind că v-am mâhnit prin faptul că aţi venit aici şi nu va plăcut.

– Nu, fiul meu, de vreme ce ţie ţi-au plăcut colibele şi locul, şi mie îmi plac. Aşadar, să mergem!

Când am ajuns acolo, Stareţul, uimit, a spus:

– Isihaste! Am găsit şi aici peşteri! Colibele se află în afara schitului. Este ceva deosebit. Nu vom avea legături cu schitul de ordin administrativ. Prin urmare vom locui în isihie şi ne vom păstra rânduiala pe care am avut-o în pustie.

Când am ajuns la acele colibe, nu am găsit absolut nimic. Doar un vas de lut, trei farfurii bune de aruncat şi o furculiţă, care avea un dinte mâncat de rugină. La masă trebuia să aşteptăm ca

unul să termine de mâncat pentru a lua următorul farfuria şi furculiţa şi să mănânce. Într-o astfel de sărăcie trăiam!

De vreme ce nu aveam bani, nu puteam să ne aprovizionăm nici cu cele mai de trebuinţă lucruri. Eram foarte săraci, neînchipuit de săraci. La început ne-am chinuit, dar noi eram oricum obişnuiţi cu lipsurile, de aceea am făcut răbdare până când am reuşit să ne descurcăm mai bine. Dar adevărul este că nu simţeam aceasta ca pe o povară, de vreme ce toată atenţia noastră o îndreptam către nevoinţa duhovnicească: ascultare, trezvie, tăcere şi Rugăciunea minţii.

În fiecare colibă locuiam doar unul sau doi. În chilia de sus locuia Stareţul şi bătrânul Arsenie. Părintele Haralambie locuia într-o colibă puţin mai jos de cea a Stareţului. Eu locuiam singur într-o colibă aflată lângă mare. Iar părintele Iosif cel tânăr locuia în schit împreună cu părintele Teofilact. Ne adunam cu toţii atunci când aveam Liturghie sau la masă, precum şi în unele ceasuri de slujire de obşte.

După ce am aranjat colibele noastre cât de cât, prima noastră grijă a fost să ne zidim un paraclis, căci Stareţului îi venea greu să meargă şi nu putea să rămână fără Sfânta Împărtăşanie. Şi astfel, am zidit provizoriu o bisericuţă simplă, în cinstea Cinstitului Înaintemergător, faţă de care Stareţul avea o deosebită evlavie.

Apoi am zidit şi o bisericuţă la coliba mea, pe care Stareţul voia să o închine Bunei Vestiri, fiindcă acesta fusese hramul chiliei de metanie de la Katunakia.

– Neghiobule, îi vom pune hramul Bunei Vestiri. Dumnezeu te va vesti lăuntric că aşa trebuie să-i punem hramul.

Mi-a vorbit astfel, pentru că ştia că eu voiam să o afierosesc Cinstitului Înaintemergător.

– Cum voiţi, am răspuns eu Stareţului.

După aceea, pe când mă aflam în bisericuţa Sfinţilor Doctori fără de Arginţi împreună cu părintele Teofilact, ne-am apucat să lucrăm ceva şi a trebuit să merg să-mi schimb flanela. Însă în acea colibă se afla o iconiţă a Bunei Vestiri. Când am văzut-o, am simţit că mă atrăgea cu atâta putere, încât, de ar fi fost cu putinţă să o mănânc, aş fi mâncat-o. Când i-am spus Stareţului, el mi-a răspuns:

– Nu ţi-am spus că Dumnezeu îţi va da vestire pentru faptul că voieşte să închinăm bisericuţa praznicului Bunei Vestiri?

Aveam o peşteră mare şi una mică, pe care am aranjat-o atât de frumos, cu o ferestruică, o uşiţă şi cu o scăriţă. Din această pricină lumea l-a numit pe Stareţ „Peşterean", fiindcă se nevoia mereu în peşteri, şi la Katunakia, şi la Sfântul Vasilie, şi la Sfânta Ana Mică, iar la sfârşit, la Noul Schit, tot în peşteră locuia.

După ce ne-am stabilit la Noul Schit, ne-am recăpătat sănătatea. Nu numai clima era mai blândă, dar şi locurile de aprovizionare se aflau mai aproape. Şi astfel s-a micşorat mult osteneala pricinuită de căratul poverilor.

În felul acesta aveam mai mult timp pentru cele duhovniceşti. Puteam să ne continuăm şi vechea noastră rânduială, deşi aici oamenii reuşeau să ajungă mai uşor la colibele noastre, căci şi părinţii Schitului respectau programul nostru.

Am aruncat şi samarele improvizate pentru căratul poverilor. Puteam să bem şi apă rece. De îndată ce am schimbat clima, parcă am revenit la viaţă. Am devenit din nou tineri. Cu toţii ne-am revenit, în afară de Stareţ, care continua să fie bolnav. Trupul său ajunsese să fie tot o rană, fie din pricina postirii aspre, fie a ostenelilor privegherii, fie a sudorii vărsate la rugăciune, fie din lucrarea celui viclean.

Din experienţa dobândită în toţi aceşti ani de nevoinţă Stareţul a tras următoarea concluzie:

– Fiul meu, mi-a spus el într-o zi, mi-am dat seama că trebuia să coborâm mai jos, într-un loc precum este acesta de la Noul Schit, pentru a ne putea acoperi cu uşurinţă nevoile şi pentru a nu ne risipi puterile, cărând cu spatele alimente şi diferite greutăţi necesare, şi astfel să ne obosim şi să nu putem priveghea cu uşurinţă. Tocmai aceasta trebuie să facă cineva pentru a putea dobândi mult folos din priveghere cu Rugăciunea minţii şi a se îndulci de mierea isihiei.

Stareţul a înţeles, precum noi toţi, că multă răspândire ne pricinuise căratul lucrurilor în spate, ore întregi, pe cărări ce duc pe povârnişuri grele, până să ajungeam la colibele noastre. Atât de mare era istovirea noastră din pricina oboselii şi a lipsei de somn, încât după-amiaza, când mergeam ca să ne odihnim, nu puteam să dormim din pricina căldurii sufocante din peşteri. Iar seara,

deoarece eram datori să priveghem opt-zece ore şi să facem sute de metanii, ajungeam la capătul puterilor.

Aceeaşi concluzie a tras-o Stareţul şi în privinţa mâncării. La început mâncam fără untdelemn permanent, însă atunci când a dobândit ucenici, a înţeles că noua generaţie nu are puteri să ţină posturi neîntrerupte. Astfel, am început să mâncăm mâncare cu untdelemn în zilele în care se făcea dezlegare; mâncam chiar şi brânză şi peşte, dacă aveam. Pentru aceasta Stareţul ne spunea:

„Concluzia la care am ajuns după atâţia ani şi după atâta nevoinţă este să găsească cineva un povăţuitor duhovnicesc, să facă puţină osteneală trupească, precum căratul celor necesare, şi să ţină o rânduială aspră în privinţa rugăciunii şi a înfrânării".

Şi tocmai aceasta am făcut atunci când am coborât la Noul Schit. Ne-am păstrat cu acrivie rânduiala noastră, rugăciunea noastră, Liturghiile cele zilnice, mărturisirea gândurilor, acrivia în păstrarea tăcerii. Duceam o viaţă frumoasă şi binecuvântată.

Stareţul a simţit multă odihnă în noul loc, iar aceasta se vede şi dintr-o epistolă de-a sa:

„Noi, aici, cu Harul lui Hristos, suntem bine. Cu dumnezeieştile Liturghii ne iconomisim cele de trebuinţă destul de bine. Ne trimit sărindare şi facem şi puţină rucodelie. Ieromonahul cel tânăr este bolnăvicios. Iosif este «Dicheu»[130] anul acesta; se ocupă de închinători şi de aceea nu ne poate da nici un ajutor. Atanasie locuieşte singur într-o colibă. Părintele Haralambie mai face câte o pecete. Bătrânul Arsenie este grădinar, iar eu bucătar. Teofilact este împreună cu părintele Iosif. Am avut şi doi bătrânei, dar au murit; nu i-ai cunoscut. Cu harul lui Dumnezeu, suntem foarte bine. Avem şi o bărcuţă cu care pescuim. Iosif este căpitanul bărcii. Dar lucrarea noastră de căpetenie este Rugăciunea minţii. Tânguire şi lacrimi. Trezvie şi contemplaţie. Îmbelşugate sunt darurile duhovniceşti ale Domnului!"[131].

Stareţul intrase deja în ultima etapă a vieţii sale. A voit, aşadar, să ne înveţe, prin experienţă, că ucenicul se sprijină numai pe stareţul său. Nu ai credinţă în Stareţul tău? Nu ai temelie şi,

---

[130] Dicheu – stareţul unui schit athonit.

[131] Stareţul Iosif, *op. cit.*, pp. 325-326.

prin urmare, nu sporeşti. Oricât ai priveghea şi ai posti şi oricât te-ai osteni, fără credinţă şi desăvârşită ascultare faţă de stareţul tău, nu vei spori întru nimic şi niciodată nu vei afla Harul. De aceea, înainte de a muri, Stareţul ne-a spus:

– Ia să vedem, fiilor! Să zicem că nu mai exist şi că v-aţi despărţit, aşa cum vă veţi despărţi atunci când voi muri şi veţi rămâne singuri. Singuri veţi găti, singuri veţi face rucodelie şi singuri veţi priveghea şi vă veţi ruga.

– Să fie binecuvântat!

De vreme ce a spus Stareţul, ne-am despărţit. La aceasta a ajutat şi faptul că erau separate colibele noastre. Eu am păzit porunca cu acrivie. „Aşa a spus Stareţul? Aşa voi face". Şi astfel am început să-mi fac singur mâncare, să mă rog, să săvârşesc Liturghia. Toate păreau frumoase. Am început privegherea şi rugăciunea, dar nu spoream, nu aflam rod. Ce anume mă împiedica, cu toate că păstram toată rânduiala cu multă sârguinţă?

M-am dus şi l-am înştiinţat pe Stareţ despre starea mea:

– Gheronda, pe toate le fac aşa cum mi-aţi spus şi ne-aţi învăţat, dar nu găsesc rugăciune.

– Ştii de ce?, m-a întrebat el. V-am pus la încercare. Ai crezut că nu ai Stareţ, în timp ce Stareţul tău trăieşte. Şi aceasta ai făcut-o din ascultare. Să vezi ce ai fi pătimit dacă ai fi făcut-o cu voia ta!!! Să păstrezi în inima ta toată viaţa această experienţă nepreţuită. Aceasta înseamnă că dacă îţi vei face toate îndatoririle tale duhovniceşti, privegheri, postiri, rugăciuni, dar te vei rupe de Stareţul tău, toate vor rămâne sterpe şi neroditoare.

Odată, pe când ne aflam la Noul Schit, a venit să rămână lângă noi pentru puţin timp un monah tânăr, părintele Alexie, care însă era demonizat.

Pe când se afla în lume şi era un flăcău de optsprezece ani, lucra la unchiul său care făcea care, căruţe, roţi şi câte un butoi. Era un băiat harnic, dar care nu cunoştea prea multe despre viaţa duhovnicească.

Într-o zi de vară, fiind obosit, a mers să se odihnească într-o căruţă. De acolo a văzut cum o pisică neagră a intrat în bucătărie şi fiindcă s-a temut ca nu cumva să le mănânce mâncarea, a trebuit să o alunge. Aceea însă nu era pisică, ci demon.

Aşa cum era, pe jumătate adormit, s-a împiedicat şi s-a lovit la picior, iar odată cu lovitura a hulit pe Dumnezeu. Dar tocmai aceasta aştepta şi demonul, şi anume ca să-l ia în stăpânire.

De atunci tânărul a început să aibă numai stări de oboseală şi de nervozitate şi indispoziţii. Mergea pe la neuropsihiatri, dar nimic. Îi dădeau tratamente cu calmante, dar pe zi ce trecea starea lui se înrăutăţea. Nimeni nu putea să-l ajute. Începuse să fie cuprins de deznădejde, fiindcă nu ştia ce să facă.

Într-o zi a auzit limpede o voce care i-a spus: „Mergi în Sfântul Munte să te faci monah!". Însă el nu avea nici cea mai mică idee nu numai despre locul unde se află Sfântul Munte, dar nici ce înseamnă monah. A început, aşadar, să întrebe: „Ce înseamnă monah? Unde este Sfântul Munte?". Întrebând pe ici-colo, a strâns câteva informaţii şi a plecat spre Sfântul Munte. Acolo a intrat sub ascultare la un bătrânel simplu, pe nume Haralambie, care era cizmar. A rămas, aşadar, lângă el şi a fost tuns monah cu numele de Alexie. De îndată ce s-a săvârşit tunderea lui, demonul, care lua chipul unei femei de stradă, a început să se manifeste în chip vădit. Atunci când îl chinuia demonul, îşi schimba vocea în cea a unei femei desfrânate, lucru cu totul nefiresc. În crizele sale hulea îngrozitor de urât.

Când am mers la Noul Schit, Stareţul a aflat despre părintele Alexie şi a vrut să-l ajute cumva. Aşadar, ce a meşteşugit ca să şi-l apropie? Deoarece acolo sus, unde stătea Stareţul, nu era apă, i-a spus într-o bună zi părintelui Arsenie:

– Părinte Arsenie, nu vrei să-l chemi pe părintele Alexie ca să ne repare acele butoaie?

– Da, Gheronda. Să fie binecuvântat! Îl voi chema.

Şi astfel, a venit să rămână cu noi pentru puţin timp, până ce avea să repare butoaiele. Stareţul l-a pus să stea lângă mine, într-o colibă mică. Ca vârstă era mai mare decât mine. Eu lucram în atelier, făcând peceţi, iar el repara afară butoaiele. În cea de a treia zi a venit la mine şi mi-a spus:

– Părinte, nu vrei să mă înveţi şi pe mine să fac peceţi? Butoaiele acestea pe care le fac sunt pentru mine o corvoadă. Şi îl am înlăuntrul meu şi pe acesta (nu voia să rostească numele demonului), care neîncetat mă tiranizează.

– Da, am să te învăț. Să fie binecuvântat! Uite, faci așa și așa. Sculele sunt aici, lemnele acolo, iar modelele sunt înaintea ta. O să lucrezi pe această masă. Numai că, așa cum vezi, toți părinții de aici nu vorbesc, ci rostesc neîncetat Rugăciunea lui Iisus.

Spunând acestea, voiam să evit, pe era cu putință, vorbirea în deșert în timpul rugăciunii. Dar în aceeași clipă mi s-a născut în minte și o întrebare: „Oare, demonizații pot rosti Rugăciunea?".

Am început, așadar, rucodelia, rostind totodată și Rugăciunea. „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!". Nu a trecut nici măcar un minut și deodată a început demonul să-l chinuie. S-a înroșit, s-a sălbăticit! A tras una la masă de au sărit toate: pecetea, sculele, iar dalta a aruncat-o peste mine. Puțin a lipsit de nu mi-a tăiat degetul. Ce puteam să fac? L-am apucat pe Alexie ca să nu cadă la pământ și să se lovească. În timp ce demonul, schimbându-și vocea, a început să strige, să scoată cuvinte urâte, să amenințe și să înjure:

– Să crăpi, bre chelbosule! Să crăpi! Încetează cu boscorodeala asta! De ce spui cuvintele astea mereu? Mai lasă-le! (Adică „Doamne Iisuse, miluiește-mă!"). M-ai zăpăcit... O duc bine în tine. De ce mă tot deranjezi și nu-mi dai pace? O să te mănânc! O să te fac bucăți și o să te distrug!

Eu însă îl țineam bine ca să nu-mi scape, iar demonul continua:

– Burrr! Burrr! Burrr! Să crăăăăpi! Ce tot bolborosești acolo? M-ai zăpăcit! Nu te mai oprești odată? Nu te mai oprești?

Demonul avea o ură cumplită împotriva Rugăciunii. Și după ce l-a chinuit destul, mai apoi l-a lăsat și s-a liniștit.

Când părintele Alexie și-a revenit, fața lui și-a recăpătat culoarea normală, iar el mi-a spus:

– Ai văzut ce-mi face? Uite, asta trag mereu.

– Răbdare, fratele meu, răbdare. Nu-i da importanță. Nu sunt ale tale astea, ca să te mâhnești. Tu doar îngrijește-te să rostești Rugăciunea neîncetat.

Când am terminat de făcut rucodelia, ne-am luat traistele și am pornit spre Stareț ca să mergem la masă. Pe drum părintele Alexie mă întreabă:

– Voi cum faceți privegherile noaptea?

– Noi acum, vara, ieşim afară cu metania în mână şi ne facem canonul cu Rugăciunea lui Iisus şi cu metanii, timp de ore întregi.

– Şi eu voi spune Rugăciunea cu metania, mi-a spus el. Nu voi cânta, ci voi rosti Rugăciunea acum.

– Da, Alexie, să faci şi tu la fel.

Pe când urcam către Stareţ, eu înainte, iar el în urma mea, deodată mi-a spus:

– Părinte, părinte!

– Da, Alexie.

– Să facă şi ăsta care s-a cuibărit în mine vreo rugăciune, ca să-l miluiască Dumnezeu?

Atât i-a trebuit să spună, sărmanul! Îndată demonul l-a apucat, l-a ridicat în aer şi l-a izbit de pământ ca pe o caracatiţă[132]. S-a zguduit tot locul acela. I-a sărit şi traista şi fesul şi bastonul, toate. A început apoi să se zvârcolească. Şi-a schimbat vocea şi a început demonul să strige cu voce de femeie:

– Să crăpi, chelbosuleeeee! Să crăpi, ţi-am spus! Ce tot zici tu acolo? Ce milă? Nu vreau milă! Nu! Ce am făcut ca să cer milă? Dumnezeu e nedrept! Pentru un păcat mic, pentru o mândrie m-a izgonit din slava mea. Nu suntem noi de vină. Acesta greşeşte. El să se pocăiască! Nu noi! Departe de milă!

Atunci l-am apucat din nou ca să nu se lovească şi să moară. Îl chinuia mult demonul şi-l făcea ca pe o cârpă. Eu m-am îngrozit când am auzit cele spuse de demon. În câteva minute am înţeles din experienţă ceea ce ar fi fost cu neputinţă să le aflu despre demoni din mii de cărţi.

Apoi şi-a revenit, i-am pus fesul pe cap şi am continuat să urcăm către Stareţ. În cele din urmă am ajuns sus.

Stareţul îl primea şi-i vorbea întotdeauna cu multă dragoste şi blândeţe. Se ruga mult pentru demonizaţi, fiindcă cunoştea ce martiriu suferă aceşti oameni de la demoni. Şi ne spunea:

„Dacă noi, care îi avem pe demoni pe dinafară, suntem chinuiţi atât de mult de gânduri şi de patimi, închipuieşte-ţi ce martiriu suferă aceşti nefericiţi care îi au înlăuntrul lor zi şi noapte!".

---

[132] Carnea de caracatiţă, pentru a se frăgezi, trebuie lovită înainte de preparare.

Şi clătinându-şi capul, completa:

„Poate că aceştia îşi trăiesc iadul aici. Însă vai de cei care nu se vor pocăi, pentru ca să-i pedepsească Dumnezeu cu milostivire în viaţa aceasta, într-un chip sau altul".

„Dacă vezi un om, mai spunea Stareţul, păcătuind la arătare, care nu se pocăieşte şi nu i se întâmplă nici un necaz în viaţa aceasta până în ceasul morţii, să ştii că judecata acelui om va fi fără milă în ziua Judecăţii".

După ce Stareţul ne-a spus aceste cuvinte, am început să-l privim pe fratele chinuit de demon cu tot mai multă compătimire.

După masă eu m-am întors la coliba mea şi am uitat de părintele Alexie. Seara mi-am început privegherea, rugându-mă afară, ca de obicei. Deodată am auzit de la coliba vecină o voce de femeie strigând. Când am auzit, am tresărit. „Cum a intrat femeie în Sfântul Munte?" m-am întrebat eu. „Nu cumva a venit în apropiere vreo corabie cu femei?". Dar nu era femeie, ci părintele Alexie.

La slujba de seară nu a mai mers la biserică, ci a rămas în coliba sa, rugându-se cu metania şi spunând cu voce tare neîncetat Rugăciunea. Atunci demonul l-a apucat şi a început să strige cu voce de femeie:

– Să crăăăăăpi! Să crăpi, ţi-am spus! Să crăpi! M-ai scos din sărite! Ce tot stai aici şi cutreieri stâncile astea şi bolboroseşti neîncetat? Burrr, burrr, burrr! Mergi înăuntru cu ceilalţi şi lasă bolboroseala asta! Du-te şi-ţi ajută Stareţul! L-ai lăsat singur să citească, iar el nu poate să ducă slujba până la capăt. Şi ai mai apucat şi sfoara aceea şi faci burrr, burrr, burrr. De ce zi şi noapte tot bolboroseşti şi nu mă laşi nici o clipă să mă liniştesc?

Demonul era ars de Rugăciunea cu metania. Îl ardea Numele lui Iisus.

Dimineaţă a venit părintele Alexie şi mi-a povestit ce i s-a întâmplat noaptea.

– Îl arde rugăciunea cu metania?, l-am întrebat eu. Ei, atunci cu metania continuă şi tu!

Şi după ce a văzut cât de mult îl arde Rugăciunea pe demon, părintele Alexie a început să strige: „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă! Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă! Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă!". Şi răsuna tot locul acela de strigătele lui.

Şi atunci când cutreiera pe stânci, rostind neîncetat Rugăciunea, deodată îşi schimba vocea şi începea demonul să spună hulele sale. Iar când trecea ceasul ispititorului, părintele începea iarăşi să spună Rugăciunea cu metania: „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă!".

Înţelesese foarte bine ceea ce diavolul credea că nu poate să înţeleagă. Te durea sufletul, dar simţeai şi o nădejde văzându-l cum suferă, cum se nevoieşte, cum rabdă. A rămas un timp cu noi, după care a plecat aproape vindecat. De atunci însă nu l-am mai văzut. Dumnezeu ştie ce s-a mai întâmplat cu el.

Părintele Panteleimon

Părintele Panteleimon era un grec care se născuse în Detroit. Se numea Ioan şi aflase despre Stareţul Iosif de la părintele Efrem din Volos.

În 1956 a devenit monah la Mănăstirea rusească a Sfântului Panteleimon (Sfântul Munte Athos). Iar după adormirea Stareţului Iosif, părintele Arsenie l-a făcut schimonah.

Din epistolele pe care i le trimitea Stareţul Iosif şi care au fost publicate recent, vedem cu câtă dragoste şi afecţiune părintească îl înconjura acesta. (Astăzi părintele Panteleimon se află în America).

Odată părintele Panteleimon, pe când se afla încă în Sfântul Munte, i-a scris unui profesor de-al său, academicianul şi scriitorul Constantin Kavarnos din Boston, despre Stareţul Iosif.

În anul 1958 domnul Kavarnos a venit să-l cunoască personal pe Stareţ şi mai apoi a consemnat întâlnirea avută astfel:

„M-a condus în coliba sa, s-a aşezat pe podea şi mi-a făcut semn să mă aşez lângă el ca să discutăm despre viaţa duhovnicească. Cred că voia ca discuţia noastră să aibă loc stând jos, ca o lecţie de smerenie. Primul subiect pe care l-am discutat a fost mărturisirea gândurilor. Apoi Stareţul Iosif m-a întrebat dacă citesc Evanghelia.

– Este bine să o citim în fiecare zi, mi-a spus el. Să citeşti şi Vechiul Testament şi mai ales anumite părţi din el, precum

Psalmii. Îţi recomand cu căldură să citeşti Vieţile Sfinţilor. Cel mai potrivit moment al zilei ca să citeşti este seara. Să nu neglijezi rugăciunea. Să te îndeletniceşti mai ales cu Rugăciunea inimii, spunând: «Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă!». Aceasta este cea mai bună metodă de lucrare duhovnicească.

Auzind acestea, l-am întrebat:

– Dar cum se poate îndeletnici cineva cu Rugăciunea, în lume fiind, având atâtea griji şi atâta răspândire?

– În fiecare zi să dedici rugăciunii un ceas, de preferat seara, înainte de a te culca. În acest timp să rosteşti neîncetat Rugăciunea lui Iisus. Te sfătuiesc de asemenea să citeşti «Pelerinul rus». Această carte arată vrednicia Rugăciunii şi chipul în care trebuie rostită. Prima parte a cărţii este mai importantă decât a doua, care, cu siguranţă, că a fost adăugată de un alt scriitor.

– Unii spus că Rugăciunea este vătămătoare pentru inimă şi că aduce înşelare.

– Dintre toate felurile de rugăciune, a continuat Stareţul Iosif, acesta este cel mai sigur şi cel mai bun. Ajunge numai să fie însoţit de trezvie, adică să nu hoinărească mintea, şi să urmeze cineva poveţele unui duhovnic experimentat. La început această Rugăciune trebuie rostită cu vocea, iar mai târziu cu mintea, adică cu cuvântul lăuntric.

Îndeletnicindu-ne cu această Rugăciune, ia naştere o lucrare lăuntrică, care devine neîncetată şi începe să aducă roade. Nu este nevoie să-ţi spună cineva toate acestea, căci însăşi experienţa ta va dovedi aceasta. Din experienţă ştim că Rugăciunea lui Iisus este modul cel mai eficient de curăţire a inimii şi a minţii. Această Rugăciune deschide mintea şi îi descoperă vistieriile cele negrăite ale Harului Dumnezeiesc.

Scopul principal al omului este să-L găsească pe Dumnezeu, iar când Îl va întâlni în Duh, atunci va trăi adevărata fericire. Prin urmare, această Rugăciune despre care am vorbit este cea care îl povăţuieşte pe om la Dumnezeu în chip neînşelat. Niciodată nu vom putea să-I mulţumim lui Dumnezeu cum se cuvine pentru toate bunătăţile şi darurile pe care ni le-a dat. Dumnezeu nu avea nevoie să-l creeze pe om, căci avea mii de oştiri de Îngeri. Dar l-a creat împreună cu nenumăratele bunătăţi pe care i le-a dat doar pentru o singură pricină: din dragoste şi cu dragoste.

În timpul discuţiei noastre Stareţul Iosif a vorbit liniştit şi fără să se prefacă, lucru ce m-a impresionat, căci am înţeles că era un adevărat mistagog, un Sfânt"[133].

Multele sale osteneli şi nevoinţe, petrecerea în nesfârşite lipsuri, strâmtimea locului de nevoinţă, necurmatele postiri, neîngăduirea nici unei clipe de odihnă, osteneala depusă în slujirea sa de bucătar şi în cea de sculptor, precum şi toată râvna sa pentru nevoinţă, pe care nu o micşora cu nici un chip, toate acestea au vătămat sănătatea lui trupească atât de mult, încât părea că este cu totul epuizat şi îmbătrânit. Un închinător care l-a cunoscut pe Stareţ după ce împlinise de curând şaizeci de ani, l-a luat drept un bătrân de şaptezeci şi cinci de ani, deoarece abia se mişca pentru a se sluji.

De pe vremea când se afla la Sfânta Ana i s-au vătămat picioarele într-o asemenea măsură, încât se îngreuia foarte mult să stea în picioare sau să umble. Reuşea să meargă doar pe distanţe mici, dar şi atunci trebuia să se oprească des. În timp ce pe drum accidentat nu putea merge deloc, doar dacă îl împingeam când urca şi îl ţineam când cobora. De aceea mersul la Liturghie era pentru el o mare încercare; dar această situaţie a fost până când am coborât la Noul Schit.

Umflătura pricinuită de albuminită îi cuprindea tot trupul. Urca de la picioare până la mijloc şi atunci începea să aibă şi dispnee, chiar şi la cea mai mică urmă de oboseală. Cu toate acestea îşi păstra cu acrivie rânduiala sa de masă; nu voia cu nici un chip să mănânce ceva în afara orei stabilite. Pe deasupra, organismul său slăbit nu îl lăsa să doarmă la ora rânduită şi astfel suferea şi de insomnie.

Stareţul aştepta moartea, fiindcă conştiinţa sa împăcată îl vestea că „luptase lupta cea bună"[134]. Cu cât cineva devine mai duhovnicesc, cu atât mai mult doreşte să plece din această viaţă, ca să meargă să-L întâlnească pe Hristos. Aşa cum scrie Sfântul Ioan

[133] Constantin Kavarnos, *Blessed Elder Iakovos of Epiros, Elder Joseph the Hesychast, and Mother Stavritsa the Missionary,* vol. 14 of the series Modern Orthodox Saints, Institute for Byzantine and Modern Greek Studies, Boston, 2001.

[134] *II Timotei* 4, 7.

Scărarul: „Cel ce o aşteaptă pe aceasta (moartea) în fiecare zi este om încercat, iar cel ce o doreşte în fiecare ceas este Sfânt... În sfârşit sunt unii care cer plecarea lor de aici prin lucrarea Duhului Sfânt"[135].

Cuvintele de mai jos, luate dintr-o epistolă a Stareţului, dovedesc că acesta ajunsese cu adevărat Sfânt:

„Moartea, care pentru mulţi este mare şi înfricoşată, pentru mine este o odihnă, este ceva plin de dulceaţă, care de îndată ce va veni, mă va izbăvi de întristările acestei lumi. Şi o aştept din clipă în clipă. Este mare cu adevărat, dar se cere o nevoinţă foarte mare pentru a putea ridica cineva toate greutăţile lumii astăzi, când toţi cer de la celălalt să împlinească toate poruncile. Pentru toate acestea eu am devenit un cadavru. Îl rog pe Dumnezeu să mă ia, ca să mă liniştesc"[136].

Părintele Gheorghe Branko

Cam în acea vreme când Stareţul s-a îmbolnăvit mai grav, a venit să rămână cu noi un tânăr sârb, pe nume Branko. Era un om voinic, aşa cum sunt de obicei slavii, şi evlavios. Înainte de a veni la noi studiase Teologia la Saint-Serge, la Paris. Pentru a-şi acoperi cheltuielile lucra ca hamal într-o gară. Era atât de puternic, încât sacii cu grâu, care cântărea fiecare 80-100 de kilograme, îi ridica câte trei odată. Iar când s-a alăturat obştii noastre, căra de la arsana la coliba noastră câte trei saci de ciment odată, şi, plin de bunătate fiind, râdea!

Era un tânăr foarte bun, plin de sinceritate şi de râvnă pentru nevoinţă şi foarte ascultător. Cu toţii îl iubeam mult. Nu a apucat însă să se bucure mult timp de Stareţ, pentru că l-a prins doar în ultimul an al vieţii sale.

Când a adormit Stareţul, Branko a mers la „Mănăstirea veche" de la Russikon, care se află la 250 de metri de la nivelul mării şi la o distanţă de o oră de Mănăstirea Sfântului Panteleimon.

---

135 Sfântul Ioan Scărarul, *op. cit., Cuvântul VI, Despre pomenirea morţii,* p. 157.

136 Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 180.

Este vorba de un loc liniştit, pustiu şi foarte frumos. Acolo Branko vieţuia singur, ţinând rânduiala privegherii pe care ne-o dăduse Stareţul. Dar nu a trăit mult. Pustnic sărac cum era, sărmanul, ce să mănânce? S-a dus să adune ciuperci, care în fiecare primăvară şi toamnă apar puzderie în pădurile dese ale Sfântului Munte. Dar se vede că nu ştia să aleagă bine ciupercile, şi astfel a murit intoxicat. A plecat ca să-l întâlnească pe Stareţul său pe care atât de mult îl iubea.

Părintele Timotei, ieromonahul Iosif Filotheitul de mai târziu

Cam în aceeaşi perioadă, pe la sfârşitul lui 1958, a venit lângă noi părintele Timotei, Triandafilos în lume, care s-a născut în 1917 în Pteleo-Magnisia. În 1935, la vârsta de optsprezece ani s-a închinoviat în Mănăstirea Schimbării la Faţă (Flamurio), unde a şi devenit monah. Egumen al mănăstirii era pe atunci fericitul şi luminatul părinte Dositei Maheritsas.

În anii grei ai ocupaţiei germane părintele Timotei a fost însărcinat cu o slujire primejdioasă: i s-a spus să coboare în Portaria din Volos ca să ducă puţinele cereale pe care le avea mănăstirea pentru a fi măcinate. Acest transport se făcea cu multă atenţie, căci dacă ar fi căzut în mâinile germanilor, i s-ar fi confiscat grânele, iar el ar fi fost executat.

Şi într-adevăr, într-o astfel de misiune monahul Timotei a fost prins de patrula germană în locul numit Mitrani-Matriniţas. Atunci s-a rugat din adâncul inimii lui, chemând dumnezeiescul ajutor. Nu se îngrijora atât de mult pentru sine, cât pentru necazurile pe care le-ar fi avut mănăstirea după aceea. Germanii ar fi putut chiar să-i dea şi foc. Dar ajutorul dumnezeiesc nu a întârziat să vină. S-a întâmplat ca un ofiţer din patrula germană să fie un creştin ortodox român, care se înrolase în puterile armate ale Axei[137]. Acesta s-a apropiat de părintele Timotei şi, cu arma în

[137] Puterile Axei erau naţiunile care s-au luptat contra Aliaţilor în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Cele trei puteri principale ale Axei, Germania nazistă, Italia fascistă şi Japonia Imperială, se numeau „Axa Roma-Berlin-Tokyo".

mâini, i-a făcut semn să-şi ia animalele încărcate cu grâne şi să plece.

Când a luat sfârşit ocupaţia germană, au venit noi primejdii. Răzvrătiţii au făcut multe pagube în mănăstire. Odată l-au arestat pe părintele Timotei şi îl duceau ca să-l execute. Dumnezeu a intervenit în chip vădit şi părintele Timotei a fost izbăvit pentru a doua oară de la moarte sigură.

Odată cu sfârşitul acestei tulburări naţionale, părinţii au încercat să reconstruiască mănăstirea. Dar încercările prin care trecuse precum şi ostenelile au istovit cu totul puterile bătrânului egumen, aşa că la 19 aprilie 1957 a adormit.

Mitropolitul Damaschin, care a cunoscut îndeaproape virtuţile şi harismele părintelui Timotei, insista să-l pună egumen. Dar acesta, din multa sa smerenie, nu voia să primească. „Am eu faţă de egumen?" spunea el. „Eu sunt un om sucit".

În felul acesta a „ şters-o" şi a mers în Paros, la Sfânta Mănăstire Longobarda, unde vieţuia fericitul stareţ Filothei Zervakos. Cuviosul stareţ i-a descoperit că voia lui Dumnezeu era să meargă la Noul Schit din Sfântul Munte, lângă renumitul Stareţ isihast Iosif. Şi astfel, la sfârşitul lui 1958, a venit lângă noi şi acest om sfânt.

Părintele Timotei, care mai târziu a fost numit Iosif, a lăsat în urma sa numai amintiri frumoase. Era un ascultător desăvârşit, un monah harnic, ce cultiva umilinţa, un lucrător al rugăciunii neîncetate, un liturghisitor înduhovnicit, un duhovnic înzestrat cu multe harisme. A liturghisit până la adânci bătrâneţi. De multe ori în timpul Liturghiei vedea Îngeri. A avut marea binecuvântare de a adormi ca ucenic, aşa cum îşi dorea, în anul 2004, la vârsta de optzeci şi şapte de ani.

Iniţial, Puterile Axei controlau imperii care dominau mari părţi din Europa, Asia, şi din Oceanul Pacific, însă cel de-al Doilea Război Mondial s-a sfârşit cu înfrângerea lor totală. Ca aliaţii, apartenenţa la Axă era foarte dinamică şi mai multe naţiuni au trecut de partea Axei, după care au părăsit-o.

CUVIOSUL SĂU SFÂRŞIT

O dată cu trecerea timpului Stareţul a început să-şi piardă puterile şi să se mişte din ce în ce mai greu. Cea mai mică mişcare îi pricinuia astm şi cea mai mică oboseală îl răpunea. Dar râvna sa pentru nevoinţă nu-l lăsa să-şi părăsească programul ascetic, fiindcă învăţase să umble prin credinţă, iar nu prin raţiune. Şi pe când se afla în această stare de slăbiciune, l-au atacat două boli una după alta: antraxul şi insuficienţa cardiacă. Acestea i-au şi adus sfârşitul vieţii sale pământeşti.

În ajunul zilei de 1 ianuarie a anului 1958 Stareţul a simţit o durere şi o amorţire în tot trupul său. Îi ieşise pe gât, mai jos de ceafă o bubă mare.

– Fiii mei, acesta este darul de Anul Nou, spunea Stareţul.

A doua zi am văzut că acea partea a gâtului i se umflase şi i se iritase mult. Stareţul simţea un tremur în tot trupul său şi o puternică istovire. Nu a dat însă nici o importanţă acestora, ci a voit să le lase pe toate în seama lui Dumnezeu. Din acest motiv nu am reuşit să-l convingem să primească vreo îngrijire medicală. După două-trei zile însă starea sănătăţii sale s-a înrăutăţit mult. Mai târziu am aflat că această bubă era un antrax, un fel de infecţie locală a pielii, ce se manifestă prin apariţia unui mare chist, al cărui centru este negru şi mort. Dacă nu este preîntâmpinat la timp, urmează septicemia şi moartea. Cu toate acestea însă nu voia să aducem medic.

– Dacă vor Sfinţii Doctori fără de Arginţi, spunea el, să mă tămăduiască, bine. În orice caz, la medic nu merg.

Foarte curând Stareţul a ajuns în starea de dinaintea morţii. L-am chemat pe părintele Artemie de la Sfânta Ana, care mai ştia puţină medicină, şi l-am întrebat neliniştit:

– Ce se va întâmpla? Nu vrea să-i aducem medic.

– Nu te necăji! Când „otrăvirea" va înainta, vor începe halucinaţiile. Atunci să mă chemaţi repede.

Şi într-adevăr, s-a petrecut aşa cum a spus. Între timp umflătura de la gât a ajuns de mărimea a doi pumni. Într-o zi Stareţul a întrebat:

– Arsenie, ce vom face? Cum vom săvârşi Liturghia? Nu avem nici un preot astăzi.

– Bine, Gheronda, dar avem doi preoţi, i-a spus bătrânul Arsenie.

– Da, aşa este. Credeam că ne aflăm la Sfântul Vasilie.

De îndată ce am auzit aceasta, am alergat cu sufletul la gură şi peste puţin am ajuns la Sfânta Ana.

– Părinte Artemie, vino repede! Stareţul a început să vorbească nearticulat şi să nu ne mai cunoască.

Părintele Artemie a venit îndată şi l-a întrebat pe Stareţ:

– Ce mai faceţi, Gheronda?

– Bine, cum de ai venit aici?

– Uitaţi, am venit să vă văd. Dar ce-i cu umflătura asta la gât? Stai să pun şi eu mâna pe ea.

Atunci a crestat-o puţin cu cuţitul şi îndată a ţâşnit puroi. Apoi a curăţat-o şi a pus lapte înăuntru.

– Dacă nu m-aţi fi chemat, a spus părintele Artemie, ar fi murit.

Din pricina rănii, Stareţului îi paralizase gâtul şi de aceea nu mai putea să-şi ţină capul, ci îi cădea mereu pe piept. Cu toate acestea nu voia să primească îngrijire medicală. Cu toţii plângeam şi-l rugam să primească îngrijire. Când a văzut că insistăm, Stareţului i s-a făcut milă de noi şi ne-a lăsat să facem ce vom crede de cuviinţă. Atunci am cerut ajutorul părinţilor de la Noul Schit şi părintele Macarie s-a oferit să-i aplice Stareţului un tratament antibiotic cu injecţii. Odată părintele Macarie nu putea găsi vena Stareţului. Atunci acesta i-a spus:

– Găureşte, părinte Macarie, găureşte!

Între timp părintele Artemie a continuat să-l trateze cu alifii, iar noi îl slujeam cum puteam mai bine. Ştia şi părintele Haralambie puţină chirurgie, căci învăţase în armată, şi de aceea stătea lângă Stareţ şi-l supraveghea. La fiecare jumătate de ceas îl întorcea, iar la două ore îl schimba. Pe toată durata acestui tratament somnul părintelui Haralambie a fost iepuresc, adormind câte puţin la fiecare jumătate de oră sau la o oră. Se îngrijea neîncetat şi de sobă, căci era vreme de iarnă, iar bătrânul Arsenie stătea şi el de veghe.

Pe toată durata tratamentului i-am făcut Stareţului o sută douăzeci de injecţii şi tot atâtea întăritoare. Marea sa rană se umpluse de puroi şi părintele Haralambie cu cuţitele de la sculptură o deschidea pentru a curge „materia". Sângele curgea şiroaie. Am consumat toată vata de la Dafni. Cât de mare era rana! Din gâtul Stareţului scoteam „materia" cu cana. Ar fi încăput o lămâie în acea gaură. Iar Stareţul striga netulburat: „Taie-mă!".

Nu putea să mănânce nimic altceva decât buruieni fierte, fără pâine. De trei ori am privegheat la căpătâiul lui, crezând că avea să moară, şi i-am chemat pe toţi lângă el. Ne binecuvânta pentru ultima oară, iar noi plângeam deasupra lui, dar încă nu-i venise ceasul.

Peste o lună s-a mai întremat puţin. Ne-au trimis şi un medicament, iar acesta i-a adus, cu mila lui Dumnezeu, vindecarea. De patruzeci de zile nu mai mâncase. După ce a luat medicamentul, a mâncat, a dormit şi astfel starea lui s-a mai îmbunătăţit.

Când a început să se însănătoşească, spunea:

– Slavă Ţie, Dumnezeule! Daţi-mi să mănânc! Vreau să mă scol ca să-mi fac îndatoririle mele monahale.

Ce nevoitor! După o suferinţă de atâtea zile, deşi era atât de slăbit, primul său gând era să-şi împlinească îndatoririle sale duhovniceşti. Dar trupul său neputincios nu mai putea urma zborul duhovnicesc al duhului său de oţel. A rămas ţintuit la pat cinci luni şi îl întorceam cu cearşaful. Deşi era bolnav, răspundea la scrisorile pe care continuu le primea dictându-mi mie ceea ce voia să scrie.

În cele din urmă şi-a revenit încet-încet şi a început să umble cu bastonul. S-a apucat din nou să gătească şi să răspundă

la scrisorile pe care le primea. A trecut aproape un an până ce s-a vindecat cu desăvârşire, dar încă mai simţea durere în acel loc şi era complet istovit.

„Viaţa mea, scria el într-o epistolă, a trecut în durere şi boli. Şi acum iarăşi pentru voi am ajuns la moarte. Şi mi-am spus că mai bine este să mor eu, numai să trăiască fiii mei duhovniceşti. A fost o încercare mare. Îi mulţumesc din tot sufletul lui Dumnezeu că mi-a arătat multa Sa dragoste. Slăvit să fie dumnezeiescul Său Nume! Numai sora pe care o cunoşti a fost singurul meu ajutor venit din această lume. Adeseori îmi trimitea toate cele de folos pentru un bolnav, întocmai ca o mamă. Preasfânta Născătoare de Dumnezeu să-i răsplătească dragostea!”[138]. (Acest suflet nobil era doamna Maria Papadimitriu, al cărei soţ, Alexandru Papadimitriu, avea renumita editură „ASTIR”).

Când s-a mai înzdrăvenit, l-am întrebat pe Stareţ:

– Gheronda, când aţi ajuns în acea stare de ameţeală şi aţi început să nu mai cunoaşteţi pe cei din jur şi eraţi cât pe ce să vă sfârşiţi, ce simţeaţi? Ce cugetaţi?

– Ţie îţi voi spune, ca să cunoşti ce se întâmplă şi să-i foloseşti şi pe alţii. Însă în primul rând te vei folosi tu însuţi. Ştii ce mi-a făcut diavolul? Ştii ce a vrut să-mi facă?

– Ce anume, Gheronda?

– Mi-a pus o rangă jos la temelie şi a vrut să-mi răstoarne toată clădirea credinţei. Tot ce a zidit nevoinţa şi Harul în toţi aceşti ani era cât p-aci să se răstoarne şi să-mi clatine din temelii credinţa mea în Dumnezeu. Iar atunci când am văzut că mi se clatină temelia credinţei, am spus în sinea mea: „Unde merg acum? Încotro mă îndrept?”. Atunci când încercam să mă împotrivesc lui, aducându-i ca dovezi stările trăite de mine, diavolul mi le înfăţişa pe toate ca fiind netrebnice: „A, din întâmplare s-a făcut aceasta, din lucrare omenească s-a petrecut ailaltă”. Pe una mi-o scotea înşelare, pe alta împrejurare, pe alta o simplă simţire, trupească, sufletească, inexistentă, înşelată, diavolească, firească, adică nimic. Tot ce am primit de la Har, tot ce am cunoscut din experienţă, mi le tăia, mi le arunca pe toate, până ce m-a lăsat gol.

---

[138] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 324.

Atunci mi-am spus: „De aceea mă rugam eu ca să mă fac bine, ca să pot să înfrunt acestea. Dar a binevoit Dumnezeu şi am revenit la viaţă. Ia uite ce a vrut să-mi facă!".

Pentru aceasta şi scria:

„Niciodată să nu-şi pună cineva încrederea în sine însuşi. Şi aceasta până ce va ieşi din trup. Iar dacă într-o zi va urca la Cer, trebuie să aştepte ca a doua zi să se pogoare la iad. Nu mai spun că se poate ca în aceeaşi clipă să se facă pogorârea. De aceea nu trebuie să i se pară ciudate schimbările, ci să aibă înaintea ochilor că amândouă sunt ale Lui"[139].

Şi pe când ne bucuram oarecum de însănătoşirea sa, l-a cercetat a doua boală: insuficienţa cardiacă. Din nefericire, dacă la antrax simptomele s-au arătat curând, nu s-a întâmplat acelaşi lucru şi cu insuficienţa cardiacă. Când au apărut simptomele acesteia era deja târziu şi nu mai puteam să-l ajutăm cu nimic. Dumnezeu îl voia de acum lângă El.

Pe 1 ianuarie 1959 Stareţul a început să nu se simtă bine şi să aibă o greutate în respiraţie. L-am văzut că se bucura şi îi spunea bătrânului Arsenie:

– Părinte Arsenie, binecuvântarea lui Dumnezeu!

– Ce s-a întâmplat?

– Mi se pare că am ceva aici, şi a arătat cu mâna spre inimă. Ah, Maica Domnului, bine ar fi să se agraveze această boală, ca să plec de aici mai repede.

Şi îşi făcea semnul Crucii peste inimă, ca boala să înainteze şi astfel să plece mai repede din această viaţă. Şi aşa, insuficienţa cardiacă a început să se manifeste prin crize continue. Şi cu cât se înrăutăţea situaţia, cu atât Stareţul se bucura, prăznuia cu adevărat. Nu am văzut un astfel de om care să înfrunte cu atâta vitejie moartea de care ne temem noi toţi, cei care vieţuim pe pământ.

Aceasta se vede şi din următoarea epistolă pe care a scris-o în acele zile:

„Eu nu sunt atât de bine. Am această albuminurie şi mereu mă umflu tot, iar uneori leşin. Cred că mai am puţine zile. Îl rog pe Dumnezeu să mă ia, ca să mă liniştesc. M-am săturat de această

---

[139] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 83.

viaţă. Dar nu încetez să mă lupt. Vreau să fac ceva bun. Chiar şi sufletul meu dacă iese din trup, să o facă cu luptă. Dacă voi muri, să nu mă uiţi când vei săvârşi Liturghia. Iar eu de acolo mă voi ruga pentru tine mai mult, dacă voi găsi linişte"[140].

Iar aceasta se întâmplă, deoarece frica morţii îl întristează pe cel care este judecat de propria sa conştiinţă. Însă cel care are o mărturie bună de la conştiinţa sa, unul ca acesta doreşte moartea precum viaţa.

Lacrimile îi curgeau necontenit. Mai ales la începutul bolii sale. Dacă se trezea şi se ridica puţin, îndată era cuprins de o mare dispnee, încât îi venea să se sufoce. Dar plângerea era plângere. „Mai devreme mi-am amintit de Maica Domnului, de Mama noastră, şi nu am putut să nu plâng" spunea el. O iubea nespus de mult pe Maica Domnului. Eu mă minunez cum de putea să aibă minte curată şi lacrimi după atâta priveghere şi dispnee.

Nu voia să-i aducem medic, cu toate că se îngreuia din pricina albuminuriei şi a insuficienţei cardiace, căci aştepta cu nerăbdare să plece din viaţa aceasta. Aşa cum scria într-o epistolă, „eu mă uit la chiparoşii unde îmi vor săpa mormântul"[141].

La început cedam înaintea dorinţei lui de a nu-i aduce medic, iar când îl apuca criza, îi făceam doar Sfântul Maslu şi îşi revenea. Dar pe zi ce trecea starea lui se înrăutăţea. Umflătura îi ajunsese până la buric.

Noi voiam să-i aducem medic, dar Stareţul nu era de acord cu noi şi astfel, pentru prima oară, ne-am dezbinat între noi. Pe de o parte era datoria ascultării, pe de alta durerea dragostei. Ce puteam să facem? Părintele Atanasie, părintele Iosif cel tânăr şi cu mine spuneam:

– Bine, se poate ca Stareţul să nu vrea, dar noi, ca fii duhovniceşti ai săi, nu trebuie să ne îngrijim de părintele nostru?

Pe de altă parte părintele Arsenie şi părintele Efrem Katunakiotul spuneau că trebuie să respectăm dorinţa Stareţului. Părintele Arsenie s-a întors către părintele Atanasie şi i-a spus:

– Părinte Atanasie, de vreme ce Stareţul nu îngăduie, să nu aduci medic.

---

[140] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 316.
[141] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 340.

– Îl vom omorî pe Stareț, a răspuns el. Părinte Arsenie, Starețul are lepădare de sine.

Părintele Efrem Katunakiotul a intervenit și el:

– A spus Starețul „nu"? Atunci „nu" rămâne.

– Dar conștiința noastră și părinții din împrejurimi ce vor spune? Vor întreba: „Și nu l-ați ajutat pe Starețul vostru?! Ce fel de fii duhovnicești sunteți voi?".

Am stat destul la îndoială, dar la sfârșit a biruit părerea noastră, a celor care eram mai mulți, și îndată ne-am îngrijit să aducem un doctor. Am mers la Dafni, am dat telefon la Ierissos și am chemat un medic, un patolog.

Când acesta a ajuns, l-am luat deoparte și i-am spus:

– Ascultă, îi vei spune Starețului că ești un închinător aflat în trecere pe aici și că ucenicii lui te-au rugat să-l vezi pe Starețul lor, de vreme ce tot ai ajuns la coliba noastră.

Apoi am intrat eu primul și i-am spus Starețului:

– Gheronda, un medic a venit să se închine. Să-l aduc înăuntru?

– De la Dumnezeu trebuie să fie, fiul meu. Adu-l înăuntru.

După ce l-a examinat, medicul i-a spus Starețului:

– Suferiți de cardiopatie care este pricinuită de puroiul de la amigdalele infectate. Dacă rămâneți așa, veți muri.

– Dumnezeu să vă miluiască! Bine ați spus „veți muri", căci asta vreau și eu.

– Ca să vă vindecați, vă voi da niște pastile pentru umflătura pe care o aveți și niște injecții pentru amigdale.

– În sfârșit, o să le fac și pe astea...

Când a terminat de făcut injecțiile, Starețul a spus:

– Bre, de ce n-am murit acum? Și mâinile mi le-am arătat ca să mi se facă injecție, și șezutul mi l-am arătat. Bre, ce-am pățit! Eu I-am spus lui Dumnezeu: „Nu vreau medici, ci vreau să Te am pe Tine, Dumnezeul meu, Doctor".

Puțin mai târziu, după ce a luat medicamentele și a făcut injecțiile, Starețul a aflat ușurare.

Când am mers înăuntru, ne-a spus:

– Este bun! Este pentru prima oară când m-a consultat un medic. E un medic bun. Mi-a găsit boala de care sufăr.

Şi zicând acestea, s-a întors şi m-a privit în ochi.

– Vino aici, micuţule! Singur a venit medicul?

– Dumnezeu l-a trimis.

– Da, fiul meu, de la Dumnezeu a fost. Dumnezeu să-l ierte!

„Bine”, mi-am spus în sinea mea, „acum am trecut de piedică, dar am minţit, şi încă Stareţului meu. Iar acum cum să merg să liturghisesc la noapte? Trebuie să-i spun adevărul, să mă mărturisesc”. Şi astfel seara, după priveghere, când ne-am adunat pentru dumnezeiasca Liturghie, pe când Stareţul stătea în strana sa, m-am dus la el, i-am pus metanie şi i-am spus:

– Gheronda, mă iertaţi, pe medicul care a venit, noi l-am chemat. Dar am făcut aceasta din dragoste, ca nişte fii duhovniceşti. Pentru că sunteţi părintele nostru şi trebuie să avem grijă de Sfinţia Voastră.

Atunci Stareţul m-a privit. A înţeles, desigur, scopul pentru care am făcut aceasta şi, zâmbind, mi-a luat capul şi mi l-a strâns la piept.

– Acest căpşor, mi-a spus el, este plin de minte. Hai, fiul meu, mergi şi liturghiseşte! Dumnezeu să te ierte! Ştiu că din dragoste ai făcut-o.

În ajunul Întâmpinării Domnului urma să merg la Mănăstirea Sfântul Pavel, care avea atunci hramul, şi de care aparţineam din punct de vedere administrativ. În clipa când am mers la Stareţ să-i pun metanie, l-a apucat o criză de inimă atât de puternică, încât credeam că se duce la Domnul. Chipul său devenise ca cel al unui mort. Abia mai respira.

– Iisuse al meu, miluieşte-mă! Iisuse al meu, miluieşte-mă! Iisuse al meu, miluieşte-mă! Iisuse al meu, miluieşte-mă!

Puţină respiraţie mai avea, dar şi pe aceea o folosea ca să rostească Rugăciunea neîncetat. De îndată ce l-am văzut astfel, m-am speriat. „Nu mai are suflare... S-a dus... S-a terminat!”. I-am luat pulsul, dar nu simţeam aproape nimic.

Îngrozit, l-am întrebat:

– Gheronda, plecaţi?

– Nu.

Apoi mi-a făcut semn să-i fac Sfântul Maslu. De îndată ce i-am făcut Sfântul Maslu, s-a simţit mai bine. Durerea inimii i-a

dispărut de parcă ar fi fost tăiată cu cuţitul. Au trecut astfel câteva luni în care starea lui a fost relativ constantă. A venit apoi şi binecuvântatul Post Mare. Pentru încă o dată am fost uimit de discernământul Stareţului.

Stareţul era un nevoitor şi un postitor într-o măsură mai presus de fire, am putea spune. Toată viaţa sa a fost o neîncetată postire. Cu toate acestea în ultimul Post Mare pe care l-a ţinut, s-a hotărât, pentru prima oară în viaţa sa monahală, să facă dezlegare. Vedea cum trupul său nu mai putea să urmeze sufletul în suişurile sale duhovniceşti. De aceea a hotărât să facă dezlegare, ca să-şi mai întărească puţin trupul şi astfel să se poată nevoi mai bine în rugăciune.

A trecut Postul Mare, iar la Paştele cel de trei ori binecuvântat l-a apucat o nouă criză de inimă, care a ţinut trei ore întregi. Vedeam cum se stinge sub ochii mei.

– Gheronda, plecaţi?

– Nu, îmi răspunde.

– Să vă fac Sfântul Maslu?

– Da.

De îndată ce am terminat Sfântul Maslu, a încetat şi criza de inimă.

Ce lacrimi avea, ce tânguiri! Acestea se înmulţeau din ce în ce mai mult, pe măsură ce se apropia de sfârşitul său.

– De ce plângi, îl întreba bătrânul Arsenie, de vreme ce nu-ţi îngăduie sănătatea?

– Lasă-mă, Arsenie! Încetează! Lasă-mă, lasă-mă!

În acea vară Stareţul a pătimit încă o criză de inimă. În ziua următoare am stat împreună pentru că trebuia să scriem nişte scrisori, dar fiindcă puterile sale nu-i mai îngăduiau aceasta, mi-a poruncit mie să le scriu.

Dimineaţă i-am spus:

– Gheronda, merg să duc scrisorile.

– Să te întorci repede, căci vreau să fii lângă mine.

Mi-a dat de înţeles că se aştepta să i se întâmple ceva. Atunci eu am alergat ca un fulger şi am dat scrisorile, însă pe când mă întorceam, l-a apucat criza de inimă. Prevăzuse această criză. Arăta ca un mort. Şi în timp ce era în ultimele clipe ale vieţii sale, rostea

neîncetat Rugăciunea: „Iisuse, Maica mea; Iisuse, Maica mea". O numea pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu „Maică".

Deoarece inima îi era foarte slăbită, rostea Rugăciunea cu gura, atât cât putea. Eu stăteam lângă el şi îi ţineam mâna, atât pentru a-l încuraja, cât şi pentru a-i lua pulsul. Şi pe când mă aflam într-o astfel de stare de tulburare, a venit un monah ca să-l vadă pe Stareţ.

– Ce doriţi, părinte?, l-am întrebat eu.

– Să-l văd pe Stareţ.

– Stareţul se sfârşeşte.

– Să plec?, m-a întrebat el.

– Da, fiindcă Stareţul nu poate să vă vorbească.

Timp de patru ceasuri Stareţul s-a luptat cu moartea, dar în cele din urmă starea lui s-a îmbunătăţit. Când şi-a revenit, m-a întrebat:

– Ce voia părintele Constantin?

Cum de îl văzuse, de vreme ce pulsul Stareţului era zero?

– Gheronda, voia să vă vadă, iar eu i-am spus că nu puteţi.

– Bine.

– Gheronda, veţi pleca?

– Nu.

Impresionant! Nu numai că ştia de mai înainte când avea să sufere de crize de inimă, dar cunoştea şi faptul dacă avea să plece sau nu.

– Gheronda, cum vă simţeaţi în acea stare de suferinţă?

– Aşa cum se simte un om ce stă cu picioarele goale pe cărbuni aprinşi. Aşa mă simţeam. Aşa ardea inima mea. Să vă rugaţi pentru mine.

În ciuda sfinţeniei sale, ne cerea din smerenie ca să ne rugăm pentru el.

Îl vedeam stingându-se încet-încet şi de aceea ne temeam că vom rămâne orfani. Atunci am înţeles din experienţă ceea ce citeam în Sinaxare despre întristarea pe care o simţeau ucenicii atunci când îi pierdeau pe Sfinţii lor Părinţi. Unde mai puteam găsi un asemenea părinte, un astfel de povăţuitor nerătăcit, un astfel de dascăl în Hristos? De aceea îl rugam să primească îngrijire medicală, căci nădăjduiam să-l ţinem cât mai mult lângă noi. El însă ne spunea:

– Nu vă mai osteniţi în zadar! Este timpul să plec. Mai mult mă chinuiţi... Dar de vreme ce insistaţi, faceţi cum credeţi.

Şi cu binecuvântarea sa am încercat, mai ales părintele Iosif cel tânăr, să comunicăm cu diferiţi medici. Le scriam simptomele bolii sale fiilor săi duhovniceşti care erau medici, iar ei ne trimiteau medicamente. Ne trimiteau chiar şi bani, fiindcă aduceam de afară medici şi fiecare consultaţie costa pe atunci peste 1000 de drahme, fără medicamente. Dar nu a fost voia lui Dumnezeu să mai rămână. Cu adevărat, venise timpul să plece.

Aceasta se vede şi din epistolele sale pe care le trimitea în acea perioadă: „Eu am slăbit mult. Sunt ca un paralizat. Nici măcar zece paşi nu pot să fac"[142]. „Medicul mă ţine cu injecţii şi îmi spune că mă voi face bine, iar obştea mea plânge. Şi fie că vreau, fie că nu, nu mă lasă să mor. Aşadar, ai răbdare..."[143].

„Eu nu sunt bine. Cheltuieli multe şi medicamente, dar vindecare deloc. Obştea încearcă prin toate mijloacele să mă întoarcă înapoi, dar din nefericire păşesc grabnic spre mormânt. Voi merge acolo să vă aştept..."[144].

„Ţi-am scris că dispneea provine din suferinţa inimii, dar adevărul mai profund este că provine de la Dumnezeu. Deoarece atunci când eram tânăr mă nevoiam cu voie bună, acum este nevoie să ne nevoim fără voie bună, ca să avem mai multă răsplată. Le văd pe toate, fiul meu, dar ce să fac? Fraţii tăi nu se liniştesc, ci vor să mă ţină în viaţă. Însă eu le strig: «Lăsaţi-mă să mor!»"[145].

În această vreme părintele Efrem Katunakiotul l-a rugat pe Stareţ, cu puţin înainte de a adormi, să-i scrie o scrisoare, pe care să o păstreze ca pe o binecuvântare. Iar Stareţul i-a scris următoarele:

„Copilul meu dumnezeiesc şi sfânt, Părinte Efrem, iubitul meu fiu, ai sărutările mele părinteşti. Ai toată dragostea mea, ai binecuvântarea mea, pe care ţi-am dat-o cu două zile în urmă. Timp de zece zile am simţit multă greutate; nu am mâncat nimic.

---

[142] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 68.
[143] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 377.
[144] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 327.
[145] Stareţul Iosif, *op. cit.*, pp. 391-392.

Cu două zile în urmă au venit iarăşi nişte medicamente din America şi după ce am început să le iau, am simţit că-mi sunt de folos. Să vedem până când vor ajuta. Eu nu cred că mă voi face bine. Deşi obştea se luptă, nu reuşeşte nimic, ci doar îmi întârzie plecarea. Mi-au dat atâtea medicamente, încât viermilor nu le va plăcea trupul meu, ci va rămâne neputrezit. Nu le va plăcea să-l mănânce. Rămâi, aşadar, cu pace. Încă nu a sosit ceasul. Transmite-i salutări atletului meu Procopie. Vă sărut din tot sufletul.

Smeritul şi mult pătimitorul tău Stareţ, Iosif"[146].

Timpul trecea şi starea Stareţului se înrăutăţea tot mai mult; trăia deja ultimile sale zile. Nu-l lăsam deloc singur, ci mereu stătea cineva dintre noi lângă el. Făceam cu schimbul, ca să nu-l obosim.

Într-o zi ne aflam amândoi în chilia sa, el în scaunul său, iar eu îl ţineam din spate. Deodată uşa bisericuţei s-a deschis şi apoi şi uşa chiliei în care se afla Stareţul împreună cu mine. Când m-am uitat, am văzut un monah cu trupul uriaş, fără barbă şi purtând o camilafcă cu o cruce în faţă şi schimă cu analav, aşa cum i s-a arătat Sfântului Pahomie. Chipul său era plin de dulceaţă, dar şi înfricoşător în acelaşi timp şi cu totul luminos. Îţi pricinuia frică şi dragoste totodată. De îndată ce a deschis uşa, m-a privit drept în ochi, mai întâi pe mine, iar apoi pe Stareţ. Apoi a închis uşa şi a plecat fără să vorbească, dar aveam sentimentul că ne-a spus: „Până la o vreme". Şi simţeam înlăuntrul meu, cu o siguranţă desăvârşită, că fusese Arhanghelul Mihail.

– Micuţule, mi-a spus Stareţul, l-ai văzut?

– L-am văzut.

– A fost Arhanghelul Mihail şi ne-a spus: „Până la o vreme".

Nu şi-a deschis gura, dar cu toate acestea a „vorbit". A vorbit cu cuvântul lăuntric, aşa cum comunică Îngerii cu Sfinţii. Şi eu aveam încredinţarea lăuntrică că „până la o vreme" înseamnă că după un timp avea să vină din nou. Şi într-adevăr, nu a trecut nici o lună şi a venit să-l ia pe Stareţ.

Într-o altă zi, pe când îmi făceam ascultarea pregătind mâncare pentru obşte, rosteam Rugăciunea cu gura: „Doamne Iisuse

---

[146] *Stareţul Efrem Katunakiotul*, pp. 60-61.

Hristoase, miluieşte-mă! Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă!".

Stareţul mă urmărea cu metania sa şi, văzându-mă că lucrez şi rostesc Rugăciunea cu gura, se bucura foarte mult. Căci atunci când vedea că cineva nu rostea Rugăciunea, se întreba în sinea sa: „Oare ce spune acesta înlăuntrul său? Nu cumva mintea lui hoinăreşte?". Şi ca un părinte duhovnicesc ce era, se nelinişte a. Dar când ne auzea, rostind Rugăciunea, se încredinţa că într-adevăr ne rugam. Iar în acea clipă, când eu găteam şi rosteam Rugăciunea, dintr-o dată, de bucurie că mă auzea rugându-mă, dar şi pentru că avea să plece din această viaţă, mi-a spus:

– Fiul meu, ţine Rugăciunea! Toată viaţa ta ea îţi va fi mângâiere. Ţine rugăciunea şi toate vor merge ceas. Nu te teme, căci după plecarea mea această Rugăciune va fi pentru tine totul şi te va ţine pe calea cea duhovnicească şi monahală. Să nu o laşi, fiul meu!

– Cu rugăciunile Sfinţiei Voastre, Gheronda, o voi ţine.

Şi am continuat să gătesc, în timp ce Stareţul stătea lângă mine şi mă asculta.

Odată, înainte de cuvioasa lui adormire, am cugetat în sinea mea: „Ce voi face eu după ce va adormi Stareţul? Ştiu ce voi face. Voi merge într-un loc liniştit în care să nu mă găsească nimeni, nu voi mai sluji Liturghia, voi împărţi şi cruciuliţele, o să iau puţin posmag cu mine şi o să mai vin o dată la două luni ca să iau alimente, după care iarăşi voi pleca. Şi aşa cum m-a învăţat Stareţul să mă rog, aşa voi face. O să stau ascuns şi nu voi avea legături cu oamenii, ci mă voi desfăta de mierea isihiei".

Şi în timp ce cugetam acestea, se apropie de mine Stareţul şi mă întreabă:

– Ia spune-mi, ce te gândeşti să faci după ce eu voi pleca?

– Ştiu ce voi face, Gheronda.

– Ascultă, fiindcă eşti cel mai sfrijit şi cel mai netrebnic, dacă voi pleca, tu vei rămâne aici. Îţi voi lăsa bisericuţa Bunei Vestiri şi ucenic pe părintele Timotei.

– Să fie binecuvântat!

Nu m-am împotrivit. De obicei după ce îţi moare Stareţul, te „slobozeşti". Însă în obştea noastră ascultarea a ţinut şi după

moartea Stareţului nostru. După adormirea lui am făcut aşa cum ne-a rânduit el.

Stareţul ajunsese o epavă din pricina bolilor. De obicei atunci când se îmbolnăveşte trupul, sufletul se întristează. Însă Stareţul, în ciuda suferinţelor trupului, trăia lăuntric stări cereşti.

Cu puţine zile înainte de adormirea sa, pentru a mă povăţui şi a mă ajuta duhovniceşte, Stareţul m-a luat deoparte şi mi-a destăinuit următoarele:

„Fiul meu, simt înlăuntrul meu tot Raiul. Harul este foarte mare! Rugăciunea merge ceas, şi nu văd nici o patimă care să se mai mişte. O adevărată binecuvântare a lui Dumnezeu! Nu simt nici un război, nu am gânduri, nici tulburări lăuntrice. Toate acestea nu sunt izbânzi de acum, ci roade ale ostenelilor din tinereţe. Atunci s-au săvârşit, iar acum vin răsplăţile cereşti.

Vezi ce rod au adus ostenelile din tinereţe? Vezi că nimic nu s-a pierdut, ci pe toate le-a socotit Dumnezeu? Chiar şi pentru un pahar de apă creştinul se învredniceşte de răsplată. Cu atât mai mult sunt răsplătite ostenelile monahale, care, înaintea lui Dumnezeu, primesc multe daruri cereşti, în lumea aceasta Har şi binecuvântare, în timp ce în cealaltă se depun în «banca» lui Dumnezeu ca «dobândă», pe care o va «ridica» monahul atunci când se va afla în Împărăţia cerească a lui Dumnezeu. Adică «depunerile» ostenelilor sale îl aşteaptă şi, potrivit cu suma pe care a depus-o acolo în Rai, se va desfăta de bogăţia Harului dumnezeiesc. Cu cât mai multe a adunat creştinul aici prin ostenelile sale, cu neasemănare mai multe vor fi cele de care se va desfăta în Împărăţia lui Dumnezeu.

De aceea dacă nu vă nevoiţi, dacă nu vă osteniţi, dacă nu lucraţi acum, la tinereţe, nu veţi avea la bătrâneţe roade. Nu veţi lua «pensie duhovnicească». Pentru aceasta străduieşte-te şi tu, fiul meu, să te osteneşti, ca atunci când vei spori cu vârsta şi vei ajunge la bătrâneţe, să ai depuneri duhovniceşti. Aşa cum spuneau părinţii noştri: «Lucrează la tinereţe, ca să găseşti la bătrâneţe». Îţi spun toate acestea ca să ţi le aminteşti, fiindcă eşti mic şi îţi vor trebui mâine-poimâine".

Cu câteva zile înainte de adormirea sa, pe când eu mă aflam lângă sihăstria sa, Stareţul – cine ştie în ce stare de Har se afla –

privea spre Cer. Deodată şi-a ridicat mâinile spre Cer şi cu lacrimi fierbinţi a spus:

„Dumnezeul meu, atâta bogăţie cerească şi nu este nimeni care să o dorească! Există o întreagă vistierie şi o bogăţie nemărginită, dar nu sunt oameni care să o moştenească. Eu am doar doi-trei călugăraşi. Alţii nu am".

Simţea Harul înlăuntrul său cu multă intensitate, dar din nefericire nu existau pe atunci oameni cu jertfire şi lepădare de sine care să afle Mărgăritarul cel ascuns.

Eu, ca un prunc în cele duhovniceşti, nu puteam să mă adâncesc şi să prind noima acestei nedumeriri pline de întristare a Stareţului, de vreme ce el se ruga şapte-opt ore cu Rugăciunea minţii, ţinându-şi mintea în inimă. Puteţi să vă daţi seama de Harul Sfântului Duh, de dumnezeiasca luminare, de Lumina necreată ce-l învăluia pe Stareţ? Unde se mai află astăzi astfel de giganţi duhovniceşti? Din păcate nu mai există! Există părinţi duhovniceşti, dar nu la măsura Stareţului. Care era vistieria sa? Era vistieria Harului Sfântului Duh.

El însuşi scria despre această vistierie într-o epistolă de a sa astfel:

„Valurile noimelor îmi inundă mintea. Limba amuţeşte, căci nu apucă să rostească cuvintele. Furtunile gânditoare aruncă cu furie ploaia, iar pământ este foarte puţin în zilele noastre. Bogăţia Domnului nostru este mare, dar, din păcate, moştenitori sunt puţini. Se cere nevoinţă până la sânge"[147].

La începutul supunerii mele Stareţul mi-a spus următorul cuvânt patristic: „L-ai odihnit pe stareţul tău? L-ai odihnit pe Dumnezeu". Când am auzit acest cuvânt, am făcut din el scopul vieţii mele şi pentru aceasta mă rugam în fiecare zi: „Dumnezeul meu, învredniceşte-mă să moştenesc binecuvântarea lui!".

L-am slujit pe Stareţul meu până la ultima lui suflare şi am făcut totul ca să-mi ating acest ţel.

Stareţul a fost pentru noi un povăţuitor desăvârşit, plin de experienţă şi de darul discernământului. Ne iubea foarte mult, dar rareori o arăta. Cuvânt de laudă din gura sa nu auzeam decât

---

[147] Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 31.

foarte rar. În ultimele sale clipe am vrut să mă încredinţez dacă reuşisem să-mi ating ţelul sau nu. Lăsând deoparte ceea ce îmi spunea conştiinţa mea, eu voiam să aud aceasta de la însuşi Stareţul meu. Dar nu doream să-mi fac voia şi să-l întreb. Eram neliniştit să aflu dacă ţelul meu fusese atins, de aceea mi-am luat inima în dinţi şi l-am întrebat:

– Gheronda, în toţi aceşti ani cât am stat aici, zi şi noapte, am trăit cu dorinţa ca să vă odihnesc şi de aceea tot ce am făcut, pentru Sfinţia Voastră am făcut. Cu ajutorul lui Dumnezeu, am reuşit sau nu?

– Fiul meu, aşa cum tu m-ai odihnit pe mine, tot astfel şi Dumnezeu să te odihnească pe tine.

Ei, aceasta a fost pentru mine cea mai mare binecuvântare! Apoi l-am întrebat:

– Gheronda, puteţi să-mi faceţi şi o rugăciune?

– Vino, fiul meu, şi pleacă-ţi căpşorul!

Şi zicând acestea, m-a îmbrăţişat, mi-a lipit capul de pieptul său şi şi-a pus mâinile peste el. Apoi m-a însemnat de multe ori cu semnul Sfintei Cruci şi mi-a dat o mulţime de binecuvântări ce erau izvorâte din inima sa. Aceasta era cea mai mare răsplată a tuturor ostenelilor ascultării mele. Nu-mi doream nimic altceva în viaţă. Dar pentru a mă mângâia şi mai mult, Stareţul mi-a spus următoarele cuvinte:

– Dacă voi afla îndrăznire la Dumnezeu, înainte ca tu să pleci din această lume, voi veni atunci când vei muri ca să-ţi dau vestire şi să te iau cu mine.

Va veni ca să mă ajute când va ieşi sufletul meu! Multă îndrăznire avea înaintea lui Dumnezeu şi numai gura unui Sfânt putea să dea o astfel de încredinţare!

Cât de mare era bogăţia duhovnicească învistierită în sufletul Stareţului se poate vedea şi din următoarea întâmplare.

Înainte de a adormi, l-am întrebat:

– Gheronda, să vă facem câte un sărindar, unul eu şi altul părintele Haralambie?

Atunci, acest înţelept şi sfinţit om al lui Dumnezeu mi-a răspuns:

– Dacă aş fi aşteptat să mă mântuiesc numai cu aceasta, aş fi fost cel mai ticălos om. Dar ca să vă odihniţi conştiinţa, fă tu jumătate de sărindar, iar cealaltă jumătate părintele Haralambie.

Gândiţi-vă care era legătura sa cu Dumnezeu, astfel încât să fie pregătit să nu aştepte de la alţii ajutor, pentru a afla mântuirea! Era pregătit, pentru că în fiecare noapte, la priveghere, cugeta cum a petrecut ziua, care gând l-a chinuit, care patimă l-a luptat şi atunci lua hotărâri noi, ca s-o nimicească cu orice preţ. Această pregătire zilnică, împreună-lucrare a rugăciunii şi a Harului lui Dumnezeu, l-a desăvârşit omeneşte oarecum, astfel încât să poată înfrunta moartea cu seninătate şi nădejde. Iar despre aceasta mi-a vorbit într-una din zilele de dinaintea morţii sale:

– Fiul meu, toată osteneala este cum voi trece puntea morţii. De acolo înainte socoteala mea cu Dumnezeu este, cu Harul dumnezeiesc, aranjată, atât cât este cu putinţă unui om.

Închipuiţi-vă ce conştiinţă curată avea! Nespus de curată şi de sigură!

Faptul că era bine pregătit au dovedit-o şi stările sale de dinainte de moarte. Una dintre ele era aceea de a plânge mereu din dragoste pentru Hristos şi pentru Maica Domnului. Nu avea nici o mustrare de conştiinţă. Aştepta moartea ca pe o zi de prăznuire, ca pe o zi de izbăvire din stricăciunea acestei lumi. Ardea de nerăbdare ca să vadă Dumnezeiescul Chip al Stăpânului, să se desfăteze şi să se sature de frumuseţea Lui, alături de ceata Îngerilor. Dragostea sa pentru Maica Domnului era mai presus de orice descriere. Nu am văzut până astăzi un om care să o iubească atât de mult pe Maica Domnului, după Dumnezeu, precum Stareţul Iosif. Ochii săi vărsau lacrimi la simpla auzire a numelui ei sau şi numai atunci când vedea icoana ei sau cânta vreo cântare închinată ei.

Odată nu putea să doarmă şi mi-a mărturisit şi din ce pricină: „Numai cât mi-am adus aminte de Maica Domnului şi nu am mai putut adormi”.

Această dragoste arzătoare a sa se vede din următoarele cuvinte scrise în epistolele sale:

„Eu nu pot să sărut doar o singură dată icoana Maicii Domnului şi să plec, căci atunci când mă apropii de icoană, ca un

magnet mă atrage către ea. Şi trebuie să fiu singur, fiindcă doresc să o sărut ore întregi. Şi ca o suflare de viaţă vine în sufletul meu, umplându-mă de Har şi nedându-mi voie să mă depărtez. Dragoste, iubire dumnezeiască, foc arzător care, de îndată ce intri în biserică, te întâmpină, atunci când este o icoană făcătoare de minuni, şi te cuprinde o suflare cu bună mireasmă, încât rămâi ore întregi răpit în extaz, ieşit din sine, în Raiul cel bine mirositor. Atât de mult Har dăruieşte Maica Domnului celor care îşi păstrează trupul curat.

Toţi Sfinţii au adus multe laude Maicii Domnului, dar eu nu am găsit o laudă mai frumoasă şi mai dulce cu care să o chem în fiecare clipă decât aceasta: «Maica mea! Dulcea mea Măicuţă!»...

De îndată ce noi o strigăm, ea aleargă imediat spre ajutor. Nu apuci să spui: «Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, ajută-mă!», că îndată, ca un fulger, străbate mintea şi umple inima de luminare. Şi atrage mintea spre rugăciune, iar inima spre dragoste. De multe ori petreci întreaga noapte în tânguiri şi strigându-o în rugăciune, îi aduci laude ei şi mai ales Celui pe Care Îl ţine în braţe"[148].

O ruga de mult timp ca să îl ia, pentru a se odihni. Adeseori ţinea în braţe icoana ei şi cu lacrimi fierbinţi o ruga: „Când vei veni la mine? Când vei lua sufletul meu?". Iar Maica Domnului, pentru a arăta câtă dragoste şi evlavie avea Stareţul faţă de ea, a luat sufletul cuvios al Stareţului chiar în ziua Adormirii ei.

Fiindcă Stareţul suferea mult, la începutul lunii iulie a luat hotărârea de a-l chema pe părintele Anania de la Schitul Sfânta Ana ca să-i facă Sfântul Maslu. Voia să-l rugăm pe Dumnezeu să-i ia sufletul şi să plece. Însă Dumnezeu nu l-a luat îndată, ci i-a trimis vestire că va pleca în ziua Adormirii Maicii Domnului.

– Fiul meu, m-a întrebat Stareţul, în ce zi cade praznicul Maicii noastre?

Atunci am luat calendarul şi i-am spus.

– În această zi voi pleca din lume. Să aduci, fiul meu, hainele cu care mă veţi îmbrăca, ca să nu pierdeţi atunci timpul. Poate nu le veţi găsi atunci şi vă veţi mâhni. Să le aducem de pe acum, ca să fii liniştit, să ştii unde se află. Acolo este rasa mea, acolo dulama

---

[148] Stareţul Iosif, *op. cit.*, pp. 202-203.

mea, acolo centura, iar acolo schima. Adu-le aici, fiul meu, pune-le într-un săculeţ şi agaţă-l într-un cui. Iar când va veni clipa, să fie deja pregătite.

Rânduială întru toate. Cu ajutorul Harului lui Dumnezeu, atât de mult se familiarizase cu moartea, încât se pregătea pentru ea aşa cum se pregăteşte lumea ca să meargă în concediu.

Zilele treceau foarte greu, iar cu puţine zile înainte de adormirea sa mi-a spus:

– Îngrijeşte-te să cumperi harbuz în ajunul praznicului Maicii Domnului, să iei brânză, să faci pâine proaspătă. Să ai şi câte o lumânare, să dai şi câte o metanie părinţilor, ca să se roage pentru mine, şi să mă îngropaţi acolo.

Stareţul îşi dorea atât de mult să plece din viaţa aceasta, încât ar fi putut crede cineva că se pregătea de o simplă călătorie şi aştepta maşina. Noi, dimpotrivă, făceam tot ce puteam ca să-l mai ţinem în viaţă sau cel puţin să nu sufere de dispnee. El însă ne spunea:

– Nu vă mai osteniţi, fiii mei, căci orice veţi face, eu tot voi pleca. Numai să vă rugaţi ca să nu mă împiedice ceva neaşteptat.

Liturghiseam şi-l împărtăşeam pe Stareţ în fiecare zi. Nu mânca decât puţin posmag şi harbuz pentru a putea lua o pastilă.

A venit şi ziua de 14 august, ajunul praznicului Maicii Domnului.

– Să pui, fiul meu, peştele la desărat, ca să dai masă la părinţi în cinstea Maicii Domnului.

După ce l-am pus, Stareţul mi-a spus:

– Să ai grijă să nu-l desărezi prea mult şi apoi să miroasă.

Trebuia să plece a doua zi din această lume, iar el, din dragoste, se îngrijea de noi până şi în cel mai mic amănunt.

În acea zi, dimineaţa, devreme i-am spus:

– Gheronda, să vă spăl picioarele?

Deşi niciodată până atunci nu mă mai lăsase să fac aceasta, totuşi în acea zi a încuviinţat.

– Să vă tai şi unghiile?

– Taie-le!

Niciodată nu mă lăsase să i le tai. Şi se făcuseră... Dumnezeul meu, nu le tăiase niciodată! Priveliştea era înfricoşătoare. Cu greu am reuşit să i le tai cu cuţitul!

– Părinte Arsenie, am întrebat eu, să le spăl şi pe ale Sfinţiei Voastre?

El nu a vrut, dar Stareţul i-a spus:

– Lasă-l, Arsenie, să ţi le taie, ca să-şi amintească de asta micuţul nostru.

Le-am spălat, aşadar, picioarele, le-am tăiat şi unghiile. Apoi Stareţul a fost cuprins de o criză puternică de dispnee, dar când i-am făcut aer, s-a liniştit.

Apoi, fiindcă avea multă umilinţă, Stareţul a început să plângă. Toată viaţa aşteptase moartea, căci rămânerea lui în această lume însemna pentru el osteneală şi durere. Sufletul şi trupul său tânjeau după odihnă. Chiar şi pe noi, deşi ne înrădăcinase bine în suflet pomenirea morţii, ne-a impresionat mult familiaritatea lui cu „înfricoşata taină a morţii". Arăta că se pregăteşte pentru un praznic. Atât de mare era încredinţarea pe care i-o dădea conştiinţa sa despre primirea milei dumnezeieşti. Însă în ultimele zile a plâns mai mult decât de obicei.

Părintele Arsenie cel plin de simplitate mergea să-l mângâie, zicându-i:

– Gheronda, atâtea osteneli, atâta rugăciune aţi făcut în toată viaţa, atâtea lacrimi... Şi tot plângeţi? Nu mai plângeţi! Vă va lua iarăşi criza de dispnee.

Stareţul însă îl privea şi suspina:

– Arsenie, Arsenie!

Stareţul nu plângea pentru păcatele sale, pe care ca un om le săvârşise, ci lăcrima pentru că simţea că pleacă şi merge la Dumnezeu pe Care Îl iubea şi la Maica Domnului cea preaiubită. Numai el cunoştea ce anume simţea, pe când noi nu ne puteam da seama. Deşi plângea, chipul său era luminos. Nu arăta a fi bolnav.

Tocmai atunci a venit şi domnul Sotirios Shinas, un editor din Volos. Era un cunoscut de-al nostru şi venise ca să ia o cotizaţie. Stareţul l-a primit cu căldură şi i-a adresat următoarele cuvinte:

– Bun venit, domnule Sotirios!

– Ce mai faceţi, Gheronda? Cum vă simţiţi?, l-a întrebat acela după ce i-a sărutat mâna.

– Sunt bolnav.

– Dar nu arătaţi bolnav. Sunteţi foarte bine.

– Mâine o să auziţi.

– Nu vă temeţi, Gheronda. Voi priveghea şi eu în schit pentru praznicul Maicii Domnului şi voi fi lângă Sfinţia Voastră.

– Veţi auzi şi clopotele.

– A, Gheronda, să nu credeţi aşa ceva.

– Bine, mai vedem.

Apoi întorcându-se către mine, mi-a spus:

– Bobocule, dă-i banii domnului Shinas şi serveşte-l şi cu o trataţie!

I-am dat o bucăţică de rahat, puţină apă rece şi banii. Domnul Shinas nu a dat importanţă cuvintelor Stareţului, fiindcă îl vedea vorbind cu atâta uşurinţă. A văzut chipul lui strălucind, dar nu şi-a dat seama că acea strălucire era de la Harul lui Dumnezeu şi nu de la sănătatea trupească.

Apoi domnul Shinas l-a întrebat pe Stareţ:

– Gheronda, aceşti călugări sunt ucenicii Sfinţiei Voastre?

Atunci Stareţul a tăcut timp de un minut, după care i-a spus zâmbind:

– Vezi aceşti călugăraşi? Într-o bună zi ei vor cuceri Sfântul Munte.

În acea vreme Sfântul Munte avea un număr mic de monahi, dar Stareţul vedea de mai înainte revigorarea lui, drept pentru care a spus acele cuvinte şi anume că ucenicii săi aveau să fie unii dintre cei care vor ajuta la înflorirea vieţii duhovniceşti a Sfântului Munte.

Şi într-adevăr, obştea părintelui Iosif cel tânăr a populat Sfânta Mănăstire Vatoped, părintele Haralambie a ajuns egumen la Sfânta Mănăstire Dionisiu, eu la Sfânta Mănăstire Filotheu, iar fiii mei duhovniceşti la Sfintele Mănăstiri Xiropotamu, Karakalu şi Konstamonitu. Părintele Efrem Katunakiotul a iubit mult şi a ajutat în mod deosebit Sfânta Mănăstire Simonos Petras.

Stareţul vedea de mai înainte viitorul fiecăruia dintre noi. De aceea, înainte de a adormi ne-a spus:

– Nu aveţi binecuvântare să rămâneţi împreună după moartea mea. Fiecare să se nevoiască singur.

A venit şi seara, iar eu urma să liturghisesc la Paraclisul Bunei Vestiri ce se afla în chilia Stareţului. A fost singura zi când Stareţul nu a putut să intre în bisericuţă din pricina căldurii şi a dispneei, ci a rămas pe balcon, lângă fereastra bisericuţei, şi a ajutat la cântat. Cu multă osteneală a cântat împreună cu noi „Sfinte Dumnezeule”.

La sfârşit a venit şi s-a împărtăşit. De îndată ce s-a împărtăşit, a spus: „Merinde pentru viaţa veşnică”.

După sfârşitul Liturghiei Stareţul a mers în chilia sa. Am intrat şi eu, iar el mi-a spus:

– Acum mergi şi odihneşte-te şi să vii de îndată ce se va lumina de ziuă; poate voi avea nevoie de tine.

Am pus metanie şi m-am dus să mă odihnesc puţin. Când m-am trezit, am mers la Stareţ şi l-am găsit stând împreună cu bătrânul Arsenie în curtea sa, sub pergolă. De la picioare şi până la mijloc era umflat din cauza insuficienţei cardiace. S-a ridicat, s-a dus în luminiş şi a început să privească cerul de la un capăt la altul. Părea că le priveşte pe toate pentru ultima dată şi că îşi ia rămas bun de la lume pentru totdeauna. Apoi s-a aşezat din nou şi mi-a spus:

– Ia aminte, să nu înceapă peştele să miroasă. Să le dai părinţilor harbuz, peşte, pâine, brânză şi câte o metanie. Nu îmi dai şi mie pastila?

– Îndată, Gheronda.

I-am adus şi puţină apă, iar el a băut-o, după care mi-a spus:

– Fiul meu, nu vrei să mă duci înăuntru? Am puţină treabă.

Atunci l-am luat în braţe ca să-l ridic, dar aşa cum era, umflat, iar eu atât de slab, nu am reuşit.

– Nu poţi să mă ridici, mi-a spus Stareţul. Strigă-l pe Branko!

Acesta se afla în acea clipă în grădină. L-am strigat să vină şi l-am ridicat pe Stareţ. După ce l-am dus în chilia sa, am aşteptat afară, iar apoi l-am aşezat înapoi pe scăunelul său, aflat pe terasa chiliei sale.

– Fiul meu, mi-a spus Stareţul, astăzi nu văd prea bine.

– Gheronda, i-am spus eu, şi dacă eraţi de fier şi tot nu aţi fi putut răbda tot ceea ce pătimiţi acum. Faptul că nu vedeţi, aceasta nu-i nimic. Veţi începe martiriul.

– Da, ai dreptate.

Stareţul dorea să plece din această lume, atât pentru că suferea, cât şi pentru faptul că Harul lui Dumnezeu îl chema tainic la cele cereşti. Primise vestire cu destul timp înainte că avea să plece în ziua Adormirii Maicii Domnului şi de aceea aştepta cu nerăbdare acea clipă binecuvântată. Dar nu a plecat în ceasul în care socotea, adică la ivirea zorilor, ci atunci când a vrut Dumnezeu, la două ore după răsăritul soarelui.

Astfel, după puţin timp îmi spune:

– Soarele urcă sus pe cer, fiul meu. Cum de nu m-a luat Dumnezeu? Hotărârea este luată de Dumnezeu, de ce întârzie să mă ia? Soarele se ridică, iar eu trebuia să fi plecat.

Era ultima cercetare a celui viclean. De îndată ce a văzut că a slăbit puţin răbdarea Stareţului, imediat l-a atacat. De parcă ar fi stat la pândă şi atât ar fi aşteptat. „Soarele s-a ridicat pe cer", îi şoptea diavolul, „prin urmare vestirea pe care ai primit-o nu este corectă. Aşa că nu vei muri". Gândiţi-vă că, deşi Stareţul era văzător de Dumnezeu, totuşi în ultima clipă s-a primejduit! Diavolul a exploatat fisura micii amânări, după părerea Stareţului, pentru a pune dinamită şi a-i arunca în aer sufletul său. Voia adică să-l descurajeze şi chiar să-i clatine credinţa.

Desigur, Dumnezeu a îngăduit această încercare în ultima clipă a vieţii sale, pentru a nu se încrede în sine şi pentru a nu cugeta că este puternic, ci cu smerenie să treacă prin poarta cea strâmtă a morţii. Era ca şi cum i-ar fi spus: „Ia aminte la ultima clipă, tu cel ce te socoteşti mare şi important. Dacă te părăsesc, diavolul te cerne cu un simplu gând. Atât de neputincios eşti! Ceea ce ai învăţat ai văzut şi în faptă. Eşti de lut, eşti pământ!". Dumnezeu a voit să-l înveţe prin această ultima lecţie despre neputinţa omenească. L-am văzut că se mâhnea şi m-a durut pentru el. Atunci m-a luminat Dumnezeu şi, mişcat fiind de un imbold lăuntric, i-am spus cu curaj:

– Gheronda, nu vă mâhniţi! Vom face acum rugăciune ca să plecaţi.

Aceasta aştepta! Era foarte înţelept duhovniceşte şi aştepta să vadă în ce chip avea să vorbească Dumnezeu. Aştepta să vadă cum începe plecarea lui din această lume.

– Nu vă mâhniţi, în ultimul ceas diavolul are multe picioare şi mai răstoarnă şi lucrurile.

Cu adevărat, ce spuneam eu, ucenicul, dascălului meu! Eu, care eram un copilandru în faţa unui gigant! Se poate ca Stareţul să fi cugetat: „Acest micuţ a primit vestire de la Dumnezeu", căci îndată ce s-a încredinţat de aceasta, lacrimile sale au încetat, iar el mi-a spus:

– Vreau să-mi ştergi lacrimile.

După ce i le-am şters, mi-a spus:

– Ia-mă şi du-mă la uşă! Strigă-i pe părinţi ca să vină să pună metanie şi să le dau binecuvântarea mea.

– Părinţilor, am strigat eu atunci, veniţi să luaţi binecuvântarea Stareţului!

După ce am pus cu toţii metanie, Stareţul ne-a spus:

– Împrăştiaţi-vă şi fiecare să facă rugăciune cu metania ca să se sfârşească mai repede, căci mă grăbesc să plec la Mântuitorul Hristos.

– Eu, a spus părintele Arsenie, nu plec nicăieri!

– Mergi şi tu!, i-a spus Stareţul.

– Să fie binecuvântat!, a răspuns el.

Atunci am plecat cu toţii: părintele Arsenie în chilia sa, Branko a mers alături, părintele Haralambie şi părintele Timotei la coliba lor, iar eu la a mea, ce se afla mai jos. Acolo am îngenuncheat şi m-am rugat astfel: „Arhanghele Mihaile, vino să-l iei pe Stareţ, căci nu mai poate. De vreme ce hotărârea de a pleca a fost luată de Dumnezeu, să fie chiar şi cu o oră mai devreme. Nu mai suferă întârziere, fiindcă satana poate să ne facă multe. De ce să fie chinuit de dispnee?".

De îndată ce am plecat toţi, a venit părintele Atanasie şi i-a spus Stareţului care stătea pe scăunelul său:

– Gheronda, conducerea schitului m-a însărcinat să fac o colectă pentru cheltuielile hramului. Dă-mi binecuvântarea ta să merg pe la mănăstiri!

– Părinte Atanasie, stai aici! Vei pleca mai târziu.

– Gheronda, nu pot, ci trebuie să plec, căci altfel voi întârzia, nu apuc...

Stareţul, văzând că nu ascultă, a spus deodată:

– Ah, am nevoie de aer! M-a apucat criza de astm...

– Ce-ai pățit?

– Ia cartonul și fă-mi aer!

Desigur, suferea de dispnee, dar în acea clipă nu avea nici o criză. Spusese aceasta doar ca să-l țină lângă el pe părintele Atanasie. Căci după plecarea sa din această lume, pe părintele Atanasie l-ar fi chinuit gândurile și l-ar fi cuprins deznădejdea, dacă nu s-ar fi aflat lângă Stareț în ultimele clipe. Numai Starețul putea să-l țină. Starețul s-o fi gândit în sinea sa: „Acum, când nu voi mai fi eu, dacă îl apucă deznădejdea, cine îl va sprijini?”. De aceea, pentru a nu se chinui mai apoi, l-a ținut lângă el prin acest șiretlic.

Atunci părintele Atanasie a luat cartonul și a început să-i facă aer Starețului. Și astfel, a rămas lângă el. Un minut a durat. Aceasta arată că, deși era gata să moară, limpezimea duhovnicească a cugetării Starețului era desăvârșită.

Între timp, de îndată ce a auzit vocea părintelui Atanasie, a ieșit și părintele Arsenie din chilia sa ce se afla alături, pentru că de obicei îl obosea pe Stareț. Și a început să-l certe zicându-i:

– Nu-l mai cicăli pe Stareț, nu-i mai face așa, nu-i mai face pe dincolo!

Dar de îndată ce părintele Arsenie a văzut că Starețul avea o nouă criză de dispnee, a tras de sârma ce suna un clopoțel jos, la coliba părintelui Haralambie. Îl foloseau pentru semnal în caz de nevoie. Acum l-a tras pentru a-i chema pe părintele Haralambie și pe părintele Timotei, care locuiau împreună.

– Părinte Arsenie, a spus deodată Starețul, nu îmi scoți șoseta ca să-mi freci puțin piciorul care este umflat? Căci mă odihnește aceasta.

Oare odihnă căuta Starețul, el, care peste puțin avea să plece din lumea aceasta? Niciodată Starețul nu ceruse aceasta. Acum însă făcea aceasta pentru ca bătrânul Arsenie, care era foarte simplu, să nu-l vadă că pleacă. De îndată ce părintele Arsenie s-a plecat jos, Starețul a privit cu stăruință Cerul timp de vreo douătrei minute. Vedea că vine cineva. Trebuie să fi fost Arhanghelul Mihail care îi făgăduise că va veni după o vreme.

A vrut să vorbească, să spună ce vede, căci îi plăcea să le împărtășească și altora experiențele sale, dar limba îi era legată.

Nu i s-a îngăduit în acea clipă să vorbească. Apoi s-a întors către părinți și, plin de trezvie, le-a spus:

– Toate s-au terminat. Plec, binecuvântați!

Și cu aceste ultime cuvinte ale sale a prins mâna părintelui Arsenie, a nedespărțitului său împreună-nevoitor, ca să-și ia rămas bun pentru totdeauna. Atunci și-a plecat capul spre dreapta, a deschis și a închis de două-trei ori gura și ochii, răsuflând adânc. Asta a fost totul. Cu mintea cât se poate de lucidă, și-a predat sufletul în mâinile Celui pe Care L-a iubit și pentru care s-a nevoit din tinerețe.

Însă bătrânul Arsenie și părintele Atanasie nu l-au crezut pe Stareț când a spus că moare și de aceea nu au observat când a plecat, de vreme ce se sfârșise atât de liniștit cu toate simțurile sale. De aceea, părintele Atanasie continua să-i facă aer, iar părintele Arsenie îi ținea capul, atunci când au venit părintele Haralambie împreună cu părintele Timotei.

Părintele Timotei, de îndată ce s-a apropiat, le-a spus:

– Opriți-vă, părinților! Lăsați-i capul, căci a murit! De ce îl mai țineți? S-a dus... A murit!

Moarte cu adevărat cuvioasă! Nouă ne-a lăsat sentimentul Învierii. Înaintea noastră aveam un mort și s-ar fi cuvenit să ne tânguim, dar înlăuntrul nostru trăiam Învierea. Și acest sentiment nu ne-a părăsit, ci de atunci el însoțește mereu pomenirea Sfântului nostru Stareț.

CELE DE DUPĂ ADORMIREA SA

Îndată după adormirea sa ne-am asumat împlinirea îndatoririlor noastre monahale faţă Stareţul nostru adormit. L-am curăţat, l-am spălat şi l-am schimbat, dar ne scăpa din mâini, fiindcă trupul său se mlădia. Nu exista acea rigiditate pe care o are orice trup mort, ci rămânea mlădios, de parcă ar fi fost al unui om care doarme.

În mod firesc, trupul celui mort capătă o rigiditate musculară. Cu toate acestea însă monahii şi monahiile nu „înlemnesc" atunci când mor. Trupul monahului mort rămâne elastic, precum cel al unui om care doarme. Oricâte ore şi zile ar trece, monahul rămâne mlădios.

De îndată ce primeşte cineva Schima monahală, dobândeşte şi această însuşire mai presus de fire. Chiar şi păcătos de moare monahul, trupul său nu primeşte acea rigiditate de mort. De îndată ce va lua cineva Schima, chiar şi pentru o singură oră de va fi monah, sunt anulate pentru un timp însuşirile fireşti ale unui trup mort. Iar aceasta se face mai întâi pentru că Dumnezeu îşi arată în felul acesta bunăvoinţa faţă de petrecerea monahală, iar apoi pentru a încredinţa că moartea nu este sfârşitul, ci este un somn. Din această pricină şi mormintele alcătuiesc cimitirele[149]. A adormit creştinul? Da, dar într-o zi se va deştepta. În a treia zi de la adormirea sa l-am îngropat pe iubitul nostru Stareţ. Când am coborât în mormânt trupul său, acesta s-a îndoit, s-a mlădiat şi

[149] *Cimitir* vine de la grecescul *κοιμητήρι*, care înseamnă *locul celor ce dorm.*

mai mult. Înmormântarea sa s-a făcut, aşa cum a cerut, chiar pe locul unde s-a săvârşit. Au venit toţi părinţii din schit, căci Stareţul îi iubea pe toţi şi la rândul lor toţi îl iubeau şi îl respectau.

Trupul său a fost pus în biserică, iar noi a doua zi am liturghisit. Simţeam că prăznuim Paştele, Învierea, că ne aflam în Săptămâna Luminată. Nu exista întristare, ci doar bucurie pascală pogorâtă din Cer.

Odată am întrebat un mare ascet:

– Părinte, de ce am simţit că prăznuim Paştele atunci când a adormit Stareţul nostru?

– Acest simţământ al Învierii este o pecete şi o încredinţare că este vorba de un om sfânt.

După cea de-a patruzecea zi, când am terminat parastasul, a încetat şi această bucurie pascală.

Cu adevărat, oamenii sfinţi le lasă celor apropiaţi, după adormirea lor, o bucurie pascală. De aceea nici noi nu am simţit întristare, ci am fost cuprinşi de o asemenea bucurie pe care nu am avut-o nici în timpul cât a trăit Stareţul. Această bucurie a ţinut mai multe zile. Desigur, simţeam mâhnire pentru lipsa Stareţului nostru, dar mai presus de aceasta ne stăpânea o pace şi o fericire cerească. În felul acesta simţeam întristare dătătoare de bucurie, bucurie şi tânguire în acelaşi timp.

Binecuvântarea lui Dumnezeu nu s-a manifestat doar ca bucurie şi fericire, ci şi ca înţelepţire. Părintele Haralambie a observat că după adormirea Stareţului i s-a deschis mintea atât de mult, încât nu putea descrie în cuvinte.

La înmormântarea Stareţului au venit doi preoţi ca să cânte troparele de la Slujba Înmormântării, fiindcă părintele Haralambie nu ştia să cânte.

Împreună cu preoţii a început să cânte şi el şi atâta umilinţă simţea din această cântare, încât nu putea suferi revărsările Harului. Atât de intensă era simţirea Harului, încât nu a putut dormi două-trei zile. Iar în a treia zi părintele Haralambie a avut următoarea vedenie:

„Citeam Evanghelia şi deodată l-am văzut lângă mine pe Stareţ, care era foarte luminos şi plin de decoraţii; strălucea atât de

mult, încât mă temeam să-l privesc. Când am terminat de citit Evanghelia, m-am trezit şi cugetam în sinea mea cât de mare îndrăznire trebuie să aibă Stareţul înaintea tronului lui Dumnezeu".

Pe când Stareţul trăia, a venit la noi de vreo două-trei ori episcopul din Boston, Atenagora, care mai apoi a ajuns Arhiepiscop al Marii Britanii. Părintele Panteleimon îi vorbise despre Stareţ, iar acela de atunci simţea multă evlavie pentru el. Când Stareţul a adormit, episcopul l-a văzut intrând în chilia sa şi a rămas uimit, căci nu îl ştia adormit.

Atunci l-a strigat pe părintele Panteleimon şi i-a spus:

– L-am văzut pe Stareţ! Ce se întâmplă?

Noi nu aveam telefon, ca să ne sune îndată şi să ne întrebe. De aceea ne-a scris o scrisoare în care ne-a spus ce văzuse, iar noi i-am răspuns că Stareţul adormise şi de aceea îl văzuse.

Şi monahia Eupraxia l-a văzut cu ochii trupeşti pe Stareţul ei Iosif în ziua adormirii lui. Când acesta a intrat în chilia ei din Tesalonic, monahia s-a pierdut cu firea şi de aceea l-a întrebat cu uimire:

– Cum de aţi ajuns aici? Nu cumva aţi murit?

– Da, dar am trecut ca să-mi iau rămas bun.

Pe când Stareţul trăia încă, i-a făgăduit părintelui Efrem Katunakiotul: „Voi trece ca să-mi iau rămas bun de la tine înainte de a pleca". Atunci părintele a înţeles că Stareţul avea să treacă pe la el înainte de a adormi. Dar Stareţul adormise de ceva timp şi nu trecuse încă pe la părintele Efrem care îşi zicea întru sine: „Dar mi-a spus că mă va înştiinţa înainte de a muri. De ce, oare, nu m-a înştiinţat?".

Au trecut astfel treizeci şi nouă de zile şi în după-amiaza celei de-a treizeci şi noua zi de la adormirea Stareţului, părintele Efrem, în timp ce stătea în curte şi făcea peceţi, a simţit deodată o mireasmă puternică şi o foarte mare dulceaţă în inima sa. Atunci a sărit în picioare, întrebându-se în sinea sa: „De unde vine, oare, această mireasmă?". A cercetat toată chilia, dar nimeni nu ardea tămâie. Şi-a amintit atunci de Stareţ şi a primit vestire în inima sa

că această mireasmă se datora faptului că el îl cercetase. A numărat zilele şi a văzut că era cea de-a treizeci şi noua, iar în a patruzecea zi Stareţul a plecat la locul rânduit pentru el. Atunci şi-a amintit ce îi spusese Stareţul: „Înainte de a pleca voi trece să-mi iau rămas bun”[150].

Înainte de a adormi, Stareţul mi-a încredinţat mai multe ascultări. Făceam rucodelie, îi găzduiam pe străini, îl slujeam pe Stareţ în boală, răspundeam la corespondenţa sa, liturghiseam în fiecare zi şi aveam şi priveghierea de toată noaptea. Toate acestea mă istoveau mult.

Odată, pe la miezul nopţii, am mers să pun metanie ca de obicei pentru a liturghisi. Era vară, iar Stareţul, împreună cu bătrânul Arsenie, cu metaniile în mâini, ieşiseră pe balcon pentru a se răcori. Eu m-am aşezat, fiindcă eram foarte obosit.

– De ce te-ai aşezat?, m-a întrebat Stareţul.

– Am obosit, Gheronda.

– Da, într-adevăr, ai obosit, micuţule. Ai obosit mult. Ştiu că te-am încărcat cu multe, dar mai fă puţină răbdare câteva zile, iar când voi pleca de aici şi voi afla îndrăznire la Dumnezeu, îţi voi trimite Harul „cu sacul”. Nu cu dramul sau cu ocaua, ci „cu sacul” îţi voi trimite Harul!

– Mulţumesc, Gheronda.

După ce Stareţul a plecat din această lume deşartă, noi, ucenicii săi, am făcut întocmai cum ne-a poruncit: ne-am despărţit pentru a face obşti separate. Eu eram cu părintele Timotei, părintele Iosif Filotheitul de mai târziu, pe care Stareţul mi-l lăsase ucenic.

După aproape două luni de la adormirea Stareţului, părintele Timotei mă întreabă:

– Îmi daţi binecuvântare să merg deseară la Karyes, căci mă dor dinţii.

– Da, poţi să mergi, i-am spus eu.

De îndată ce a plecat părintele Timotei, am rămas singur. Stăteam pe terasă, acolo unde adormise Stareţul, când, deodată, am simţit multă dulceaţă, adică am primit vestirea că avea să

---

[150] *Stareţul Efrem Katunakiotul*, Editura Evanghelismos, Bucureşti, 2004, p. 59.

urmeze ceva foarte important. Am simţit înlăuntrul meu ceea ce spune Sfântul Isaac Sirul: „Atunci când trebuie să se nască Hristos în inima omului, aşa cum femeia simte înainte de a naşte săltările pruncului în pântece şi ştie că este viu, tot astfel simte şi omul că se va naşte Hristos în sufletul său, simte săltările Harului". Atunci mi-am zis în sinea mea: „Acum ce se va întâmpla? Se pare că sunt săltările Harului Sfântului Duh. Mai bine să mă închid în chilia mea". Dar nu am mai apucat, căci aşa cum mă aflam acolo, a venit binecuvântarea lui Dumnezeu, m-a copleşit desfătarea Harului şi o nespusă dulceaţă cerească. Însă nu precum cea pe care o încearcă ereticii şi cei înşelaţi, care în realitate sunt demoni ce nu mai ies.

Mintea mea a devenit îngerească, sufletul mi s-a preschimbat şi lacrimile îmi curgeau şiroaie. Nici măcar un pas nu mai puteam să fac. M-am aşezat pe balcon şi mă sprijineam ca să nu cad. Priveam Cerul în adâncime cu ochii sufletului şi simţeam o negrăită fericire.

Iar din Cer, Dumnezeu, de parcă ar fi pus o pâlnie uriaşă, turna în inima mea dumnezeiasca Sa fericire. Adică pogora de sus cunoaştere dumnezeiască, veselie negrăită, dulceaţă. Mă aflam în uimire, iar lacrimile curgeau din belşug. Din pricina bucuriei care mă cuprinsese eram ca un ieşit din minţi. „Ce binecuvântare de la Dumnezeu!", cugetam în sinea mea.

Nu ştiu cât timp m-am aflat în această stare, căci nu puteam să mă clintesc din loc. Am stat aşa până când Harul s-a retras puţin şi am putut să mă întorc încet-încet în chilia mea. Şi după ce s-a oprit puţin revărsarea Harului, m-am apucat să scriu, mânat fiind de un îndemn lăuntric. Am scris despre multele harisme ale Sfântului Duh şi le-am trimis unei monahii. „Iată sacul de Har al Sfântului Duh", cugetam în sinea mea. „Iată vestirea în faptă că Stareţul a aflat îndrăznire înaintea lui Dumnezeu".

Pe când Stareţul încă trăia, l-am întrebat dacă trebuie să repar bisericuţa şi să măresc chilia, iar el mi-a spus:

– Da, fă-le încet-încet, în linişte şi pace.

Cu o zi sau două înainte de a adormi Stareţul am mers în bisericuţă să aprind candelele, în timp ce părinţii ceilalţi erau împreună cu el.

În acest timp Stareţul le-a spus:

– Luaţi aminte, părinţilor, acum, că voi pleca, să vă străduiţi să fiţi pe cât puteţi lipsiţi de griji, să vă afierosiţi rugăciunii şi să nu faceţi multe lucruri.

Dar tocmai în acea clipă eu lipseam. După moartea sa am fost cuprins de o mare mâhnire din această pricină, fiindcă părintele Haralambie şi părintele Efrem Katunakiotul mi-au povestit că Stareţul le spusese atunci ca să nu avem griji, în timp ce eu mă gândeam să mă apuc de zidit, aşa cum îmi spusese.

Într-o după-amiază, fiind foarte mâhnit, şedeam pe scaunul pe care stătea de obicei Stareţul. Mă luptau foarte multe gânduri care mă mâhneau şi nu ştiam ce să fac. Deodată am auzit o voce înlăuntrul meu zicându-mi: „Fă aşa cum ţi-am spus şi linişteşte-te!". Şi îndată m-am liniştit.

Noaptea, când am mers să mă odihnesc, l-am văzut în vis pe Stareţ, care stătea în scaunul său, ca de obicei. Atunci am alergat îndată bucuros şi i-am spus:

– Gheronda, daţi-mi binecuvântarea Sfinţiei Voastre!

– O ai, fiul meu.

– Gheronda, ce să fac acum? Le-aţi spus părinţilor să nu aibă griji, dar mie mi-aţi dat binecuvântare să-mi măresc chilia şi să repar şi bisericuţa.

Şi zicând acestea, l-am ridicat de pe scaun şi i-am arătat cam cum aş fi făcut reparaţiile. Atunci el mi-a spus:

– Ieri după-amiază, pe când stăteai pe scaunul meu, în chilia mea, nu ţi-am spus ce să faci? Fă, aşadar, aşa cum ţi-am spus şi linişteşte-te!

Această vedenie a fost o întărire a încredinţării pe care o auzisem înlăuntrul meu.

După adormirea Stareţului părintele Timotei a sădit câţiva chiparoşi pe mormântul său. Pe unul dintre aceştia i-a sădit lângă capul lui, iar pe ceilalţi în jurul mormântului. Cel de lângă capul său, în scurt timp, s-a dezvoltat neobişnuit de mult. Se petrecuse o minune! Când şi ceilalţi părinţi au văzut aceasta, s-au minunat şi au spus: „Minune, minune! Cum de a crescut astfel?". Atât de mare se făcuse!

Părintele Procopie era împreună-nevoitorul părintelui Efrem Katunakiotul. Era un om simplu. Odată a avut o mare ispită: îl chinuiau gândurile să plece de la asprul său stareţ, părintele Nichifor. Atunci părintele Efrem i-a spus:

– Mergi şi pune metanie la mormântul Stareţului Iosif şi vei primi mângâiere pentru gândurile tale.

Iată ce a mărturisit însuşi părintele Procopie:

„Când am plecat de la Katunakia, m-a învăluit o mireasmă puternică. Am venit la mormântul Stareţului şi am pus metanie. Mi-am mărturisit gândul, m-am rugat şi m-am întors la chilie. Pe când mă întorceam, am fost înconjurat de aceeaşi mireasmă. Însă îndată ce am ajuns la chilia mea, acea mireasmă a dispărut. Ispita s-a risipit cu desăvârşire şi toate gândurile mi s-au liniştit".

Când l-am dezgropat pe Stareţ, la trei ani de la adormirea lui, am văzut că moaştele sale aveau culoarea chihlimbarului. Acesta este un semn al sfinţeniei.

În timpul dezgropării fiecare dintre fii săi duhovniceşti spuneau: „Eu voi lua aceea". Altul spunea: „Eu voi lua cealaltă". „Eu nu voi vorbi deloc", spuneam eu în sinea mea, „ce îmi vor da, aceea voi primi".

Părintele Atanasie a luat mâna lui, zicând:

– Această mână m-a mântuit, cu scatoalcele pe care le-am primit.

Şi în timp ce toţi luau ca binecuvântare o bucată din Sfintele Moaşte, eu stăteam deoparte. Atunci părintele Arsenie a spus:

– Capul să-l daţi părintelui Efrem.

– Să fie binecuvântat!, am răspuns eu. Îţi mulţumesc mult.

Altul avea de gând să-l ia, căci toţi cei din obştea noastră ne aflam acolo. Astfel, nu am pus voia mea întru nimic şi am dobândit capul Sfântului meu Stareţ.

La Noul Schit l-am pus în paraclis, alături de chilia mea. La Sfânta Mănăstire Filotheu îl păstram în chilia mea, iar acum, în Arizona, este aşezat în paraclisul Sfântului Panteleimon şi răspândeşte bună-mireasmă. De la Noul Schit şi până astăzi aceasta se petrece neîncetat. Şi lucru minunat este că, cu cât trec anii, cu atât răspândeşte mai multă mireasmă.

Până în ziua de azi, atunci când merg fie la priveghere, fie ca să slujesc Sfânta Liturghie, fie să fac orice altă slujire, trec mai întâi pe acolo şi pun metanie, iau binecuvântarea sa şi fac ascultare.

Moaştele sfinţitului Stareţ Iosif, oriunde s-ar afla, răspândesc mireasmă şi săvârşesc minuni cu cei care se închină lor, după credinţa pe care o are fiecare.

Capul Starețului Iosif Isihastul

Întotdeauna la praznicul Adormirii Maicii Domnului, seara, facem parastasul Stareţului nostru, pe care îl socotim, fără îndoială, un Sfânt contemporan.

Odată, la Mănăstirea Filotheu, când am scos capul Stareţului din racla sa pentru a face parastasul, răspândea foarte multă mireasmă, mai ales în partea gurii. Pe când noi ne întrebam de ce oare mai mult din partea gurii izvorăşte mireasmă, un călugăr mi-a spus:

– Gheronda, ştii de ce răspândeşte mireasmă mai mult pe gură? Fiindcă rostea neîncetat cu gura Rugăciunea lui Iisus.

Într-adevăr, avea dreptate, acesta era adevărul! Căci fie rostea Rugăciunea, fie cuvinte mântuitoare, de Dumnezeu insuflate, pe care le scotea pe această gură spre folosul tuturor, fie desăvârşita evitare a vorbirii deşarte şi a judecării, fie cuvintele sale pline de învăţătură rostite pentru desăvârşirea ucenicilor săi, fie psalmodia sa cea de miere izvorâtoare, pe care de la Dumnezeu o primise, toate din gura sa ieşeau. Binecuvântat şi de trei ori binecuvântat! De aceea şi gura sa izvora mai multă mireasmă decât oricare altă parte a capului.

Mai târziu, părintele Efrem Katunakiotul ne-a spus întristat:

„Stareţul mi-a spus că atunci când era cuprins de dumnezeiasca dragoste, îşi ştergea lacrimile cu o batistă. Când a trecut stadiul dragostei dumnezeieşti şi a venit cel al contemplaţiei, a lăsat deoparte această batistă. Şi îmi zicea că această batistă răspândea toate aromatele lumii. Atât de mult răspândea mireasmă!".

– Şi unde se află această batistă?, l-am întrebat noi.

– Au luat-o monahiile. Am pierdut o comoară nepreţuită. Am pierdut-o... Au moştenit-o monahiile.

Odată, ne-a povestit părintele Efrem Katunakiotul, la tunderea în rasofor a primului meu ucenic, Panaghiotis (care a primit numele de Iosif), liturghisea părintele Haralambie, iar eu mă aflam în Sfântul Altar. Când s-a apropiat momentul citirii rugăciunii, am simţit prezenţa Stareţului Iosif. De aceea i-am spus părintelui Haralambie:

– A venit Stareţul Iosif!

Când părintele Haralambie a început să citească Evanghelia, cuprins fiind de umilință, a izbucnit în lacrimi. Apoi l-am văzut aievea pe Starețul Iosif, care mi-a spus:

– Ai dat numele meu lui Panaghiotis? Este un băiat bun.

În 1989, de praznicul Pogorârii Sfântului Duh, Starețul Iosif l-a cercetat în vis pe părintele Efrem Katunakiotul. După ce s-au sărutat, Starețul i-a spus foarte bucuros:

– Vreau să-ți predau eclesiologia.

De ani de zile nu-l mai văzuse așa de bucuros. Dar lucru minunat este că părintele Efrem nu știa ce înseamnă cuvântul „eclesiologie".

Deși bătrânul Arsenie era plin de bunătate și simplitate și împărțea binecuvântări cu multă ușurință, totuși, în mod ciudat, odată a rămas neînduplecat față de un frate, care s-a întristat.

Când a fost întrebat de ce s-a purtat atât de aspru, el a răspuns:

– Ieri, în vis, a venit Starețul și mi-a spus: „Arsenie, ia aminte, nu te încărca cu poveri străine! Mâine va veni H., să nu-i dai binecuvântare!"

Deși fusese vis, bătrânul Arsenie avea experiența și discernământul de a distinge care vise erau de la Dumnezeu, care de la fire și care de la demoni.

Altădată s-a trezit într-o noapte și l-a văzut aievea pe Stareț, care l-a îmbrățișat și i-a zis:

– Până când vom trăi despărțiți? Vino, te aștept!

Iar bătrânul Arsenie, cu simplitatea lui firească, i-a răspuns:

– Dar, oare, asta stă în puterea mea?

Și atunci când părintele Haralambie urma să devină egumen al Mănăstirii Dionisiu, Starețul Iosif i s-a arătat în vis părintelui Arsenie și l-a vestit de mai înainte.

Starețul ni s-a arătat tuturor de mai multe ori. Aveam și eu câteva experiențe. Pe când făceam cele patruzeci de Liturghii pentru Starețul Iosif, într-o zi, după Liturghie, am mers să mă odihnesc. Atunci am avut o vedenie, care nu era vis, căci mă aflam într-o stare de semiconștiență.

M-am aflat deodată într-o sală foarte frumoasă, în care domnea o atmosferă de taină, cu mult Har şi cu multă Lumină. Se afla acolo o strană arhierească pe care stătea Stareţul, deşi nu era arhiereu, ci stătea acolo în calitate de stareţ, dar cu chipul mai tânăr şi mult mai frumos.

Era plin de viaţă, strălucea, chipul său lumina ca fulgerul, scotea scântei. La dreapta sa stătea părintele Arsenie, iar la stânga părintele Atanasie. Şi aşa cum îl priveam pe Stareţ, el devenea când Hristos, când Stareţ. Părintele Arsenie devenea Maica Domnului, iar părintele Atanasie Sfântul Ioan Înaintemergătorul. Aşa cum este icoana cu trei chipuri: Hristos, Maica Domnului şi Cinstitul Înaintemergător. O dată îi vedeam pe aceşti trei Sfinţi Stareţi şi o dată pe Hristos, pe Maica Domnului şi pe Cinstitul Înaintemergător. Şi aşa cum stăteam acolo şi mă minunam, mi s-a părut că Stareţul era neliniştit, căci voia să vadă dacă vin acolo şi fiii lui duhovniceşti. Iar eu mă simţeam de parcă aş fi venit de departe şi aş fi intrat în această sală cerească.

Am intrat primul şi, înaintând, m-am apropiat de Stareţ care a spus:

– Cine a venit, cine a venit? Să vină şi ceilalţi!

– Gheronda, eu sunt.

– Cine eşti tu?

– Efrem.

– Ah, ce bucurie am că vin fiii mei!

L-a privit apoi pe următorul. Era părintele Haralambie. Au început să vină şi ceilalţi unul după altul. Eu nu-i vedeam pe ceilalţi, fiindcă erau mai departe. Stareţul însă strălucea în întregime şi avea o bucurie cerească. Toată acea atmosferă era sfântă şi de trei ori binecuvântată.

Când mi-am revenit, credeam că mă aflu cu Hristos. Şi această privelişte mi-a rămas întipărită până astăzi. Aşa cum am văzut-o, am păstrat-o întocmai în inima mea. Cu toate că era o taină, am primit vestirea că Stareţul meu avea multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu. O astfel de îndrăznire numai un Sfânt poate să aibă. Dar şi o astfel de nevoinţă pe care a făcut-o Stareţul Iosif, în vremea noastră nici în vis nu mai putem să o facem.

În 1978, pe când mă aflam la Mănăstirea Filotheu, a adormit un ucenic bun de-al meu, părintele Iov.

După puţin timp am făcut în mănăstire priveghere în cinstea Cinstitului Înaintemergător. În timpul acestei privegheri am avut o trăire deosebită: l-am simţit înlăuntrul meu viu pe Cinstitul Înaintemergător şi de aceea cu multă bucurie am prăznuit pomenirea lui.

După priveghere am mers la trapeză, iar apoi la odihnă. După ce am adormit, am văzut următoarea vedenie:

De la mănăstirea noastră am pornit cu un om nevăzut, care era Îngerul păzitor al părintelui Iov. L-am luat pe Sfântul Înger şi pe părintele Iov şi am mers la Stareţ, în pustie, la colibele noastre de la Sfânta Ana Mică. Ajungând acolo, am simţit că asudasem din pricina ostenelii şi de aceea m-am dus la coliba mea ca să-mi schimb flanela. Îngerul care ne însoţea l-a luat pe Iov şi l-a dus la Stareţ, care se afla în coliba lui.

După ce m-am schimbat, am ieşit din coliba mea şi am mers la Stareţ ca să-i pun metanie şi să-i spun că îl adusesem pe fratele nostru. Când am intrat în colibă l-am văzut pe Stareţ stând jos, aşa cum stătea de obicei. Lângă el stătea bătrânul Arsenie, iar în spatele lui se aflau şi alţi oameni. Eu i-am pus metanie, apoi i-am luat mâna şi am pus-o peste gura mea, pe faţă şi pe ochi, ca o binecuvântare. După aceea am spus:

– Părinte Arsenie, să pun metanie şi Sfinţiei tale?

– Nu, mie să nu-mi pui. Eu nu am nevoie de metanie.

– Nu, eu vreau să-ţi pun şi ţie.

Atunci am început să vorbesc cu Stareţul în duh. Ne înţelegeam într-un chip tainic, aşa cum se vor înţelege oamenii în cealaltă lume.

– Gheronda, am spus eu, unde este Iov?

– Înăuntru. Într-o odaie aleasă.

– Este şi Îngerul împreună cu el?

– Da, sunt împreună.

– Gheronda, au trecut?

– Au trecut. Vrei să-l aduc înapoi?

– Nu! Dacă a trecut înăuntru (adică dacă l-a luat Îngerul la Cer) este bine.

Şi zicând acestea, mi-am venit întru sine. Când m-am trezit, mă simţeam atât de minunat, atât de fericit, încât nu pot exprima în cuvinte. Simţeam o desfătare duhovnicească a Harului lui Dumnezeu. Aceasta era o încredinţare de la Dumnezeu că, într-adevăr, ceea ce se petrecuse fusese realitate.

Aceasta dovedeşte că Stareţul de acolo de sus, din Cer, ne ocroteşte cu rugăciunile sale, ne luminează şi ne aşteaptă pe fiecare ca să ne aşeze lângă Dumnezeu, lângă locul său pe care l-a dobândit de la Dumnezeu ca răsplată pentru sângeroasele sale osteneli ascetice. În acest loc ceresc ne aşteaptă pe fiecare dintre noi, fiii săi duhovniceşti, nepoţi şi strănepoţi, astfel încât toţi să alcătuim o obşte, o mănăstire, în Împărăţia lui Dumnezeu.

Stareţului îi plăceau marea şi copacii, de aceea l-am văzut în Hawai în 1987, printre portocali. Erau nişte copaci înalţi, ticsiţi cu portocale. Deasupra lor se afla Stareţul, iar lângă el părintele Arsenie. Când Stareţul m-a văzut, s-a bucurat mult.

De îndată ce l-am văzut, i-am pus metanie şi i-am spus:

– Gheronda, îmi daţi şi mie o portocală?

– Numai una? Toate sunt ale tale, fiul meu.

Şi zicând acestea, mi-a umplut sânul cu portocale.

– Micuţule, mi-a spus părintele Arsenie, vom sădi şi alţi copaci.

În anul 1987, pe când mă aflam în străinătate, după ce mi-am terminat privegherea, l-am văzut din nou în vis pe Stareţ. Părea bucuros şi mai tânăr decât atunci când era pe lumea aceasta în puterea vârstei. Când l-am văzut, am alergat lângă el şi i-am spus:

– Întocmai cum m-aţi învăţat, Gheronda, aşa fac şi acum.

– Fiul meu, să ştii că atunci când şi voi faceţi ascultare mă ajutaţi să am mai multă îndrăzneală înaintea Tronului lui Dumnezeu. Mijlocirile mele sunt mai primite la Părintele nostru ceresc pentru cei care trăiesc potrivit voii Sale şi fac ascultare, silindu-se pe ei înşişi la rugăciune.

– Da, Gheronda, ne străduim să facem ascultare, să fac tot ce mi-aţi poruncit. Păzesc toate câte mi-aţi poruncit atunci când trăiaţi. Trăiesc aşa cum trăiaţi şi Sfinţia Voastră.

Cred că în cealaltă lume, unde se află acum, Sfântul Stareţ Iosif trăieşte cu nelinişte de a nu ajunge noi, fiii săi duhovniceşti,

în iad şi a pierde bunătăţile de care el se desfătează în chip atât de îmbelşugat. Stareţul cunoaşte foarte bine toate acestea şi temându-se ca nu cumva cineva dintre noi să-şi piardă sufletul şi să devină împreună-locuitor cu demonii, se roagă îndelung lui Dumnezeu ca toţi să se mântuiască.

Chiar şi demonii ştiu foarte bine cine este Stareţul.

Odată a venit un demonizat la Mănăstirea Sfântului Antonie din Arizona. De îndată ce am adus Sfintele Moaşte, a sărit de parcă ar fi fost ars, iar când am adus Capul Stareţului, acela a strigat cu mai multă furie:

– Nu pot s-o văd pe această Femeie din Arizona! Iar acest Iosif este cel care a proiectat mănăstirea!

Despre Stareţul Iosif vorbea. De unde îl cunoştea acela? Diavolul avea de-a face cu Stareţul. De ce nu spunea nimic despre licenţiaţi şi diplomaţi, ci vorbea despre un Stareţ neînsemnat şi necărturar, care a trăit în ascuns? Pentru că acesta l-a războit şi l-a ars cu marile lui nevoinţe duhovniceşti şi cu rugăciunea sa.

Părintele Ştefan Anagnostopulos, preot slujitor la Biserica Sfintei Varvara din Amfialis-Keraţiniu, în anul 1982 citea într-o zi exorcismele unei demonizate.

În timpul celei de-a doua rugăciuni a exorcismelor Marelui Vasilie, părintele Ştefan a chemat cu mintea în ajutor mijlocirile Stareţului Iosif şi ale părintelui său duhovnicesc, părintele Efrem. Atunci demonizata a început să mugească ca o vită şi, scoţând spume pe gură, a strigat printre mugete:

– Iosif ăsta e de vină! Ăsta a dat putere celor doi roşcaţi Efrem ca să-mi răpească sufletele din ghearele mele. Bre, ticălosule, pe unul îl ai părinte, iar pe celălalt frate la Râul sec (adică pe părintele de la Mănăstirea Xiropotamu[151]).

Când a terminat exorcismele aceea a încercat de mai multe ori să-l muşte, dar o împiedica epitrahilul.

Când a spus „Pentru rugăciunile...", demonizata a căzut la pământ în prezenţa rudelor ei şi a spus:

---

[151] Xiropotamu – mănăstire din Sfântul Munte, al cărei nume înseamnă *Râul sec.*

– Mă voi răzbuna pe tine, bre!

De atunci nu a mai văzut-o şi nici nu a mai aflat ce s-a mai întâmplat cu ea.

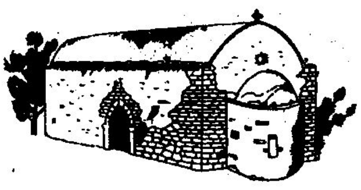
Mitropolitul de Lemesou, Atanasie, ne-a povestit că o femeie din America a fost înşelată de Martorii lui Iehova şi, deşi înainte fusese o creştină bună, a început mai apoi să se amestece cu hiliaştii şi să primească erezia lor.

Într-o seară Stareţul Iosif i s-a arătat şi a început să o povăţuiască şi să-i spună că ceea ce voia ea să facă era spre pierzarea ei.

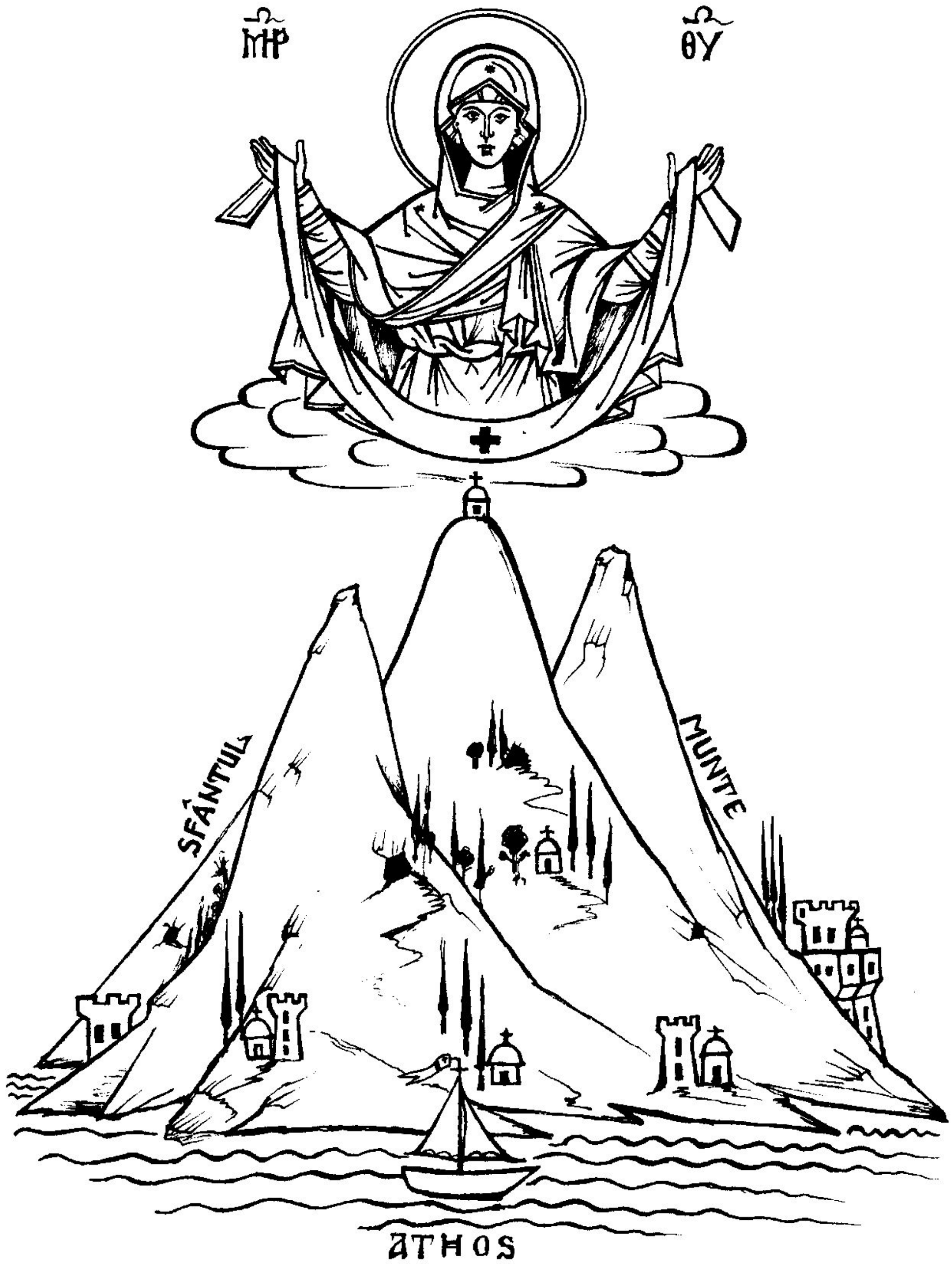
Apoi a luat-o de mână şi i-a spus: „Vino să te duc să te închini lui Hristos şi să vezi că hiliaştii nu au dreptate". Apoi a înfăţişat-o înaintea lui Hristos şi această femeie a primit de la Însuşi Hristos vestirea despre adevărul Ortodoxiei noastre.

Stareţul Iosif este ultimul mare dascăl al Rugăciunii minţii. Nu avea doar rugăciune, avea şi trezvie. A reuşit să pătrundă toată taina Rugăciunii inimii. Era un cunoscător, un purtător şi primitor al Luminii necreate. Aceasta era frumuseţea, aceasta era roada ostenelilor şi a suferinţelor sale cele de mulţi ani, aşa cum el însuşi a mărturisit înainte de fericitul său sfârşit:

„Fiul meu, Dumnezeu m-a învrednicit să cunosc Rugăciunea minţii în toată adâncimea şi înălţimea şi lăţimea ei. Am fost foarte îndrăzneţ şi am intrat în toate felurile de rugăciune. Le-am încercat pe toate. Căci atunci când Harul se apropie de om, mintea, «răpitoarea cea fără ruşine», aşa cum spune Sfântul Isaac, caută să intre peste tot, să le încerce pe toate. Începe de la zidirea lui Adam şi ajunge la adâncimi şi înălţimi, încât dacă Dumnezeu nu-i pune îngrădire, nu se mai întoarce înapoi"[152].

[152] Stareţul Iosif, *op. cit.*, pp. 202-203.

ΜΡ
ΘΥ
SFÂNTUL
MUNTE
ATHOS

CUPRINS